

# کاشغری

## باعث حیرت احوال غریبہ

تر  
محمد عاطف

معارف نظارت خلیہ سنک رخصتہ طبع اولمشر

استانبول

(محران) مطبعہ سی۔ باب عالی جادہ سنزہ نومرو ۷

۱۳۰۰



## ﴿ مقدمه ﴾

{ بسم الله الرحمن الرحيم }

جد و سپاس بی پایان درگاه جناب یزدانه اسرا و ایصال و صلوات و سلام فراوان پایگاه بنی ذیشانه اهدا و ارسال قلندقدن صکره جناب حقک توفیقات صمدانیه سنه استناد و قارئین کرامک دخی مروت خطا پوشانه سنه اعتماد ایدرک کاشغریک تاریخ و عجایبات و غرائباتی حقنده اولان اشبو کتابی تألیف و طبع و نشره ابتدار ایلدم .

اشبو جزؤ اولک — کتب ساروده اولدیغی کبی — بر مقصدار جان صیقه جغنی اعتراف و دیگر جزؤلرک ایسه قارئینک مراق و ممنونیتی موجب بر صورتده اولدیغی عرضه اجتسار ایلدم .

ملکمرده اورو پا اخلاق و اطوارینک یرلشمسنی موجب اولوب پیدر پی تزجه اولتمقده اولان و شمدی به قدر افساد اخلاقدن بشقه هیچ بر خدمتلی کورلمیان مصال کتابلرینه مقابل دین قرنداشلمرزه و اساس ملیتمزه متعلق اولان بو کبی تاریخ کتابلرینک — ولو دکر سز دخی اولسهلر — چوغالسی جیتپوران ملت طرفندن البته بر نظر شکران ایله کوزیلور .

اکثر کتب توار یخده اولدیغی کبی وقوعاتی سطحی بر صورتده یازهرق حوادث نویسلک اتمکی وجدانم هیچ بر وجهله قبول اتمدیکچون بر وقعه نک

مقدمە

بىب وعلتىننى بالاطرافى بيان ايدەرك اووقعه حقهده لازم كلان محاكات  
ريدلىشىدۇ .

كاشغەرىنىڭ چوق تعلقى اولان معلومات سائە كىتابە درج اولدىغى كىي  
قوعات دىخى وسع عاجزانەم مرتبەسندە طوغرى يازلىشىدۇ .

بعض تارىخىلىرى نىظر رغبەتدەن دوشىرىن مداھنە وريادن وطرفكەلىكىدەن  
بايت اجتناب اولنەرق برفكر بىطرفانە ايله التزام راستكويىدەن زره قدر  
محراف ايدىلىمىشىدۇ .

اشبو كىتاب اساساً اوچ يوك قىمەتدەن عبارت اولوب قىسىم اول كاشغەرى  
طەھەسنىك طوفاندىن زىمانىزە قدر وقوعات تارىخىيەسنى وقىسىم ئانى قىطعە  
نە كورەنىك احوال جغرافىيەسە اھالىسىنىك عادات واطوار غرىبەسنى ومعلو-  
ات سائەرىنى وقىسىم ئالتە دىخى كاشغەرى اوزرىندە كىندىسنى طانتدەرىمش اولان  
طاقم ذواتك تراجم احوالىنى جامەدۇ .

وقوعات يەكدىكىرىنە مەربوطاً ومتسلسلاً يازلىىوب برچوق فصللە  
بىلىشىدۇ .

خىلى زىماندىنبرو حصولى ھەركىسچە آرزو اولتمقە اولان اتفاسق اسلام  
سائەسىچون اول باول كره ارضك مواقع مختلفەسندە متمكن اولان اقوام  
سلامىە حقهده معلومات مكملة استحضاسارى الزم اولدىغى حالسە تأسف  
يلىنوركە بو جەھت نىظر دقت واهمىتە انەمامىشىدۇ .

كىتاب عاجزى ايسە بو مسئلە اىچون استحضاسارى الزم اولان معلوماتدەن  
اشغەرى مەتعلق برچوق معلومات وىرەجىكى كىي صەرسەي دوشىجە ممالك سائەرى  
سلامىەنىك احوالدىن دىخى بر مقدار بيان ايدەجىكىدەن حصول اتفاسق اسلام  
ىچون بر خدمت ناچىزانەدە بولنىش اولەجقەدۇ .

كاشغەرى اوزرىندە شەئىرىيە قدر وقوعات كىشە سەرىمىساي ظەھور اولدىغى  
خىصوصىيە يەقوب خانك اواخر حكومتە يقىن زىمانلەدە سلطان عىدالەزىز

خان مرحوم طرفندن کاشغره اسلحه وضابطان ارسالی کبی بر معاوتنده بولنلهرق انظار دقت اوجهته چور یلدیکی واوراسی بدرجهیه قدر مرکز خلافت اسلامیهیه ربط اولنله یلدیکی حالده قطعاً مذکورہ وقوعات وحوالہ - دثات صحیحہ سنک بملکتزہ کیرمک ایچون بر یول بوله مامش وشمیدی به قدر ارباب قلدن هیچ بریسنکده اورالزه دائر معلومات مکمله اعطاسنه و بر اثر معتبر طبع ونشرینه همت ایتماش اولدیغنه تأسفله برابر کاشغر تاریخی یازمق کبی بر خدمت مشکله پی عاجزلی دوش حیثه تحمیل ایلدم .

کرچه اورالزه دائر بو طرفلره بمض حوادث و معلومات ورود ایتمش و بونلرک بعضیسنی دخی اوراق حوادث و قبیلله درج ایلمش ایسه ده کرک افواه ناسده دوران ایدن و کرک غزته صحیفه لری اوزرنده بولنسان روایاتک نصفندن زیاده سی مبالغه دن و بعضیسی ده غرض و یا خلوص ایله قاریشیق اولوب قصوری ایسه صرف کذب و دروغدن عبارت اولدیغندن شایان اعتماد دکلدر .

روایات وارده ومنتشره بویله خلاف حقیقت اولغله برابر او قدرده آز و محدود درکه : جله سی صحائف مطبوعه اوزرینه آله جق اولسه یوز اللی نهایت ایکوز سطرلق یعنی اون اون ایکی صحیفه لق بر محلی انجق استیعاب ایده ییلور .

بنده کز بو قبیل روایاتی کتساب عاجزی به درج ایده حکم . فقط صرف حقیقت اوله رق طرف قارئندن تمامیه قبول ایلمک اوزره دکل بلکه دلایل و براهین عدیده ایله جرح ایتمک اوزره موقع بحثه چکه حکم .

ایکنجی استحکام الای قول اغارندن کاظم افندی که : (۳) سنه مدت کاشغره بولنان و طرف دولت علیه دن یعقوب خان نزدینه کوندر یلان ضابطان عسکریندر ۱۲۹۱ سنه سندن ۱۲۹۴ سنه سنه قدر کاشغره بولندیغی اوچ یچق سنه طرفنده اولان مشهوداتی مؤخرأ در علیه به

صلىتمىدە شىفاھا ئاجزلىنىپ نەقل وىخكايە ايلش اولدىغىدىن كىندىسىنىڭ شو  
يىتىدىن طولايى مىتىدارى اولدىغىمى بىان ايدىم .  
پك چوق كىسە طرفىدىن مظهر اولدىغىم ترغىيات و تشويقاتىدىن جىسارت  
ق حدىمك فوقىدە بويلە بر خدمت مشكلە ومعظمەيى ايفسايە قالىقىشمىش  
ندارسىزلىغىمى ايسە اعتراف ايلكىدە بولغىمىش اولدىغىدىن وقوع بولان قصور  
بىتانىڭ عفوئىنى رجا ايدىم .

طوبخانىە محاسبە قىلى كىتىسىدىن

محمد عاطف

## کاشغر تاریخی

— معلومات ابتدائیه —

کاشغر قطعه سنک احوال جغرافیسی واهالیسنک عادات واطوار غریبه سی حقنده کتاب عاجزانه مک قسم نایسنده معلومات مفصله ویره جک ایسه مده قسم اولی اولان تاریخ جهتی مطالعه بیورانلرک اثنای مطالعه ده یاکش بر فکره ذاهب اولاملرچون تاریخ جهته کیریشمزدن اول شوراده قطعه مذکوره حقنده — معلومات ابتدائیه — اولق اوزره بر قاچ سوز سوتلیکه مجبور اولدم .

کاشغر حقنده ویره جکم معلومات تاریخیه و جغرافی یالکر: بونامسه ذکر اولنسان بر شهر حقنده دکل قطعه مذکوره امارتنده بولنش اولان یعقوب خانک اک صکره قبضه تسخیره کچیردیکی ممالکدن عبارت بر یوک قطعه حقنده در .

پک چوق کیسه «کاشغر» ذیلدیکی وقت بو نامله موسوم بر شهر مراد اولنه یور ظننده بولنورلر و بعضیلری دخی کاشغر قطعه سنک درجه وسعتی بیلزلر .

قطعه مذکوره هیچ بر وقته بر مقیاس داخننده بولمدیغیچون وسعتی حقنده بر معلومات پیدا ایده میانلر بر درجهیه قدر معنوردر .  
بن کاشغر قطعه سنی اتالق غازی . یعقوب خانک زیر اداره سنه کچیردیکی ممالکدن عبارت اولق اوزره اعتبار ایتدم که : قطعه مذکوره نك تعیین وسعتی ایچون بوندن ده صحیح بر اعتبار اوله من ظن ایدرم .

معلومات ابتدائيه

چونكى: قطعە مذكوره بوانه كنجيه دكين كراتله پارچه پارچه اداره اولمش وچينليرك زير اداره سنده بولنديغى وقتلرده ايسه (\*) يعقوب خانك اواخر حكومتنده كى درجه وسعت قدر — هر جهتي بر حكومته تابع اولق اوزره — كسب توسع ايتامشدر .

كاشغر قطعەسى — شمالاً سبريا وروسسارك چينليردن ضبط ايلديكى قولجه (\*\*). ورمقدار خوقند و جنوباً هندوستان و افغانستان و برمقدار چين و شرقاً يته چين و غرباً تركستان (روسيه دولتلك كچنلرده تشكيل ايلديكى تركستان ايالتى دكل) يعنى خوارزم و ماوراءالنهر ايله محدوددر .  
كاشغر قطعە سنك شمدى به قدر مكمل اوله رق خريطهسى اخذ اولنه .  
مامش وهر جهتي لايقيه كشف ايديله مامشدر .

مع هذا قطعە مذكوره نك سهما امكن صخته قريب اولق اوزره بر قطعە خريطهسى بالتنظيم كتاب عاجزى به ربط اولنه جقدر .  
قطعە مذكوره نك شمال شرقيدن غرب جنوبى به طوغرى اولان طولى سكسان درت كون (\*\*\*) و شمالدن جنوبه طوغرى اولان عرضى دخى اوتوز سكر كوندر .

كاشغر قطعە سنده بولنان شهرلك هر برى آبرى آبرى ايكيشر شهردن عبدا رندر . يعنى بر اسنده ايكى شهر واردر .

(\*) كاشغر چينليرك اداره سنده بولنديغى وقت چين ممالكتدن معدود اوله جغندن انك ايچون حدود تعيين اولنه من .

(\*\*) ۱۲۸۷ سنه هجرىه سنده روسلك يد ضبطنه كچمش ايدى . روسلر اون ايكى سنه صكره چينليره ترك ايتكه مجبور اولديلر .

(\*\*\*) بر كون التى ساعت حساب اولمشدر كه : بر كونده التى ساعت مقامياً يورونيله جك ديكدر .



مثلاً: آق صو ذیلدیکی وقت بو اسمده بر شهر دکل آیری آیری ایکی شهر آکلاشلیدیر .

اورالده بویله بر اسمله یاد اولنان ایکی شهری یکدیگرندن تفریق ایچون بر یسنه کهنه ودیکرینه یکی شهر دیرلر .  
اشبو شهرلردن اسمی مسماسنه مطابق اولان کهنه شهرنده اهل اسلام ویکی شهرنده ایسه چینلیلر متمکنلر .

یکی شهرلر چینلیلرک محل اسکانلری اولدیغی و باخصوص چین حکومتی وعساکری انلرده بولندیغی ایچون از هر جهت کهنه شهرلره فائقدر .  
واقعا کاشغر قطعه سنده کائن بر اسمله ذکر اولنان ایکی شهردن بعضیسی یارکند کی بر بری ایچنده ایکی شهر اولوب بو صورتده بر نام ایله اوچ شهر بردن یاد اولنمده ایسه ده بو مثاللر بر ایکی شهردن عبارتدر .  
کک بو قیلدن اوچ وکک بالکنز بر شهردن عبارت اولانلری صره سی کلدکجه قید و اشارت ایدرم .

قطعه مذ کورده بولنان شهرلرک کافه سی بزم بو طرفلرده اولدیغی کی اطراف آچیق اولیوب متین و مستحکم بر قلعه ایچنده در .  
قلعه لک دیوارلری غایت صاعلام طوپراق ایله یایتمشدر . دیوارلرک قائلغی اکثریا اوتوز و ارتفاهی ایسه الی ارشوندیر .  
فقط اشبو دیوارلرک عرضی اون اون بش ارشون ارتفاحدن صکره کیمدکجه کوچیلور .

اوتوز ارشون عرضنده بر دیواره پک مبالغه لی وعادتا یلان اولمق اوزره حکم ایدرسکن دکلی ؟  
اگر اورالک احوالنه تمامیه واقف اولسه کز بو سوزمه استغراب ایتمز سیکز .

کتاب عاجزینسک بالکنز خلاف حقیقت دکل مبالغه وغرض و خلوص

معلومات ابتدائيه

كېيىن شوئابدن دخى عارى اولسئنه زياده سيله چالشمش اولديغمدن كرك بو  
وكرك بوندن سكره اولان سوزلرې بر صدق محض اولمق اوزره سويلسكده يم .  
طريق تدقيق وتحقيق مسدود دكل يا ! تحقيق اولنور ايسه افادتمك  
صحتى ميدانه چيقار .

شمديك بو قدر كافيدر . كتابك قسم ثابستمنده شهرلر وقلعهلر حقنده  
دخى معلومات مفصله ويريله جكسندن احوال داخليه اوراده ده زياده  
اكلاشيلور .

كاشغر قطعه سنك اكثر محلنده چغتاييلر متوطن . شمال و شمال شرقى  
جهتلرنده ايسه اكثرث ايله دورغانيلر متمكندر .

قطعه منكورده نك اصل رلى اهالىسى چغتاييلرله دورغانيلر اولوب  
خارجدن ( يعقوب خان زماننده ) داخل اولانلر ايله اورانك اهالىسى  
تسكتر ايتشدر .

— كاشغر قطعه سى اهالىسى —

( مؤخرأ داخل اولان چينيلردن بشقه ) عومأ مسلمان . فقط مذهب ايكيدر .  
برى : حنى . ديكرى : شافعى .  
چغتاييلر حنى . دورغانيلر (\*) شافعى مذهبنده درلر .

(\*) چينيلر وسطنده را بولنان كله يى اكثرثا راسز اوله رق اوقومقده ويا خود رانك  
برينه بشقه بر حرف وضع ائلكده اولديغندن و دورغانيلر ايسه هر جهتله چينيلرله  
بكره دكلى كې لسانلرى دخى چيخه بولنديغندن راي خذف اروب برينه نون وضع  
ايدرك كنديلرېنى ( طونغانى ) ديه ذكر وكاشغر ليلرده انلرى او يولده ياد ايدرلر .  
زده ايسه بويله بر مجبوريت لسايه بولنديغندن انلرى ( طونغانى ) ويا خود ( دونغانى )  
ديه ذكر اينچوب اصل اسملى اولان ( دورغانى ) ديه يازمقده يم .

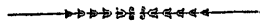
معلومات ابتدائیه

قطعه مذکورده بولنان باشلوجه طوائف شونلردر :  
چغتایی . دورغانی . دولان . قرغز . قپچاق . قالماق . لوپ کوللی .  
چینی .

بولنردن بشقه ترکستان و هندوستان و افغانستان دخی بر خیلی ادم  
قطعه مذکورده داخل اولهرق یرلیره قاریشمش واورانک اهاالیندن معدود  
اولشلردر .

بولنرک هر برندن نرهلده نه قدر آدم بولنقمده اولدیغی قسم ثانیده بیان  
اولنهجق ایسهده شمذیک شو قدر خبر ویرهیم که :  
قطعه مذکورده ممکن اقوام مختلفهک مجموعی درت ملیون یدی یوز  
طقسان طقوز بیک یدی یوز بو قدر نفوسدن عبارتدر .  
یعقوب خان ایشته بو قدر آدم اوزرنده بر خیلی مدت اجرای حکیم  
وسلطنت ایتش ایدی .

قطعه مذکورنک وسعته نظراً بو قدر نفوس پک آزدر .  
عصرلجه دوام ایدن اختلالات و محارباتدن واره صره اختیار اولنان  
مهاجرتدن پک چسوق نفوس تلف وضایع اولهرق نفوس موجودهسی تدنی  
ایده ایده بو درجهینی بولمشدرکه : بو کونکی کون پک چسوق محللر خالی  
عن الاهاالیدر .



## قسم اول

— كاشغر قىطعەسىنىڭ وقوعات تارىخىيەسى —

( ھىجرىتىن مۇقىم )

قىطعە مەزكۇرە وقىعە مەلۇمەت طوفاندىن (\*) سىكرە بىرخىلى مەدت بىر بىرىنى مەتەقب كاه چىنلىلەر وكاه سىنجار (\*\*) سىجرا سىندىن ھىركەتلە قىطعات ارضە انتشار وكىندىلەر چىون مەناسىب كوردىكلىرى مەللەردە توطىن وقىرار ايدىن اولاد نوحىدىن (\*\*\*) اسىيانىڭ شىمال طرفلىرىنە طوغرى ايلرولىوب اوراللىك اھالىسىندىن

(\*) طوفان ھىبوپ ادىمىدىن ( ع . م ) ۲۲۴۰ سەنە سىكرە كە بوندىن ۴۹۸۵ سەنە اول وقوع بولمىش دىرلر . ( ۱۹۰ ) كون امتىداد ائىلىشىدىر .

(\*\*) فرات ايله دجلە ارەسەندە كاتىدىر . سىجراى مەزكۇرە خىلقى اعباسىيەنىڭ يىنجىسى مامون بن ھارون الرشىدىك امرىلە ھىجرتك اوچىنجى : صرى اوانلىندە نىصف النھار دائرەسىنىڭ بىر درجەسى مەساحە اولتىشىدىر .

(\*\*\*) ھىزرت نوحك ( ع . م ) ۹۵۰ سەنە اولمىق اوزرە روايت اولتە يور سفىنە نوح اناطولسىدە كاتىن ديارىكەر ايله موصل بىنسىندە واقع آرارات ويا ( جودى ) طاغىنە نزول ائىلىشىدىر . ھىزرت نوح مەككە دە مەدفونىدىر .

تاریخ قلمی      کاشغر      هجرتدن مقدم

معدود اولان یافت (\*) و احفادندن مؤخرأ تشکل ایدن بر طاقم اوفق و بیوک ترک حکومتلرینک ضمیمه ممالکی اولمشدر .

اشیبو ترک حکومتلرینک ابتداسی قومیت . ملیت . دیانت ولسانی بر برعشیرت و قبیله اولوب بالتناسل تکاثر ایدهرک بالاخره بونلردن بر بیوک ملت تشکل ایتمشدر که : برخیلی زمان اره لرینه تشنت کیرمکسزین اوانکندار اولدقدن صکره نهایت بلیه نفاق ایله — بر چوق قسملره منقسم اولوب — بر برلزدن افتراق ایلدیلر .

کاشغر قطعہسی ایسه هجرتک (۳۴۰۰) سننه مقدمنه قدر چینلیلرله بر طاقم اقسامه انقسام ایدن ترکلرک زیر اداره سننده طورمشدر .

اوغوز خان که : اسبانک قرون سالفهده بر بری ارقهسی صره یتشدیردیکی جهانکیرانک اعظمی و تاریخ جهتندن باقیلدیغی صورتده هپسنک اقدمی در ترکلردن تشعب ایدن مغوللره منسوبدر (\*\*).

مشارالیه هجرتدن (۳۴۰۰) سننه مقدم ظهور ایدوب اسیا قطعہسنک

(\*) موی الیه یافتک عمری ( ۵۵۰ ) سنه اولق اوزره ظن اولنقدهدر . سنلرک بوقدر اوزون اولسی مبالغه لیدر ظن ایدرم . اگر مبالغه لی دکل وسننه حسابلرنده بر یاکلشاق یوق ایسه جناب حقلک اسی زمان انسانلرینه مخصوص اولق اوزره بنی بشرک تکثیر ییون اوزون مردن عبارت بر احسانیدر دیکدر .

(\*\*) اوغوز خان ابراهیم علیه السلام دینی اوزره اولوب ضبط ایتدیکی مالک اهلینک چوغنی کندی دیننه ادخال ایشددر .

مشارالیهک عزم جهانکیرانه سننه هیچ بر قوم قارشو طوره میهرق وحشی وبدوی اوغزادینی محللر اهلایی دائرة اطاعتنه — خواه ناخواه — داخل وکندیسی ایسه اسبانک یاریسندن زیاده سنی قبضه تسخیرینه کچیرمک کی بر موفقیت وسعادت عظیمه په نائل اولمشدر .

تأسیس ایلدیکی حکومت بر خیلی عصر امتداد ایتمشدر .

تارىخ قىسمى                      كاشغەر                      ھىجرىتىن مۇقىم

ھىمان نىسبىدىن زىيادە سىنى ضبط ايتىدىكى كىي كاشغەر قىطعەسىنى دىخى داخىل  
داۋرە ھىكومىتى ايتىش ايتىدى .  
ايتىتە قىطعە مذكورە برخىلى وقت مغول خانلىغىك زىر ادارەسىندە  
بولمىشدر .

ھىجرىتىن اون سىزى عصر مۇقىم اسىيانىك شىمال طرفلارندە تشكىل ايتىپ  
مدت ھىكومىتىرى اون اوچ عصر قىدر امتداد ايتىش اولان ترك دولتى چىنىك  
شىمال طرفلارنىتە تىرضىدىن خالى قالمىھرق چىنىك برخىلى مھلارنىنى ضبط ايتىدىكى  
كىي مۇخرا مغول خانلىغىك انقراضى اوزرىتە كاشغەر قىطعەسىنى دىخى زىر  
ادارەسىنە كىچىرىش ايتىدى .  
قىطعە مذكورە برخىلى مدتتە ترك دولتىتە تابع اولمىشدر .

— علاوه —

چىنىلىسر كاشغىرى ودها بعض چىن مملكتلىرىنى ضبط ايله اره صره  
مملكتلىرىنىك اچروسنە طوغرى ايلرولمىكده بولنان تركلك پاي تىجاوزلارنى  
كىمىكىدن عاجز قالمىھله كويا انلر اچچون برھائل اولوق اوزرە عىجابىن عالمىدن  
معدود اولان و الان خرابەسى طورمۇقىدە بولنان سور مشهورى انشاليتىدىلر .  
سىد مشهورى انشا ايدىن خاقان دردىنجى سىلالە اولھرق (\*) ھىجرت

(\*) چىن ھىكومىتىرى سىلالە سىلالە اولوب برنجى سىلالەنىك مۇسىسى ھوانغى در كە :  
ھىجرىتىن (۳۳۲۰) سىنە مۇقىم سىرر ھىكومىتە كىچوب سىلالەسىندىن اون نىفر مۇقام ھىكومىتتە  
بولمىش و تاسىس ايتىدىكى ھىكومىت (۴۹۳) سىنە امتداد ايتىشدر .  
ايتىكىچى سىلالە ھىيا خاندانلار ھىجرىتىن (۲۸۲۷) سىنە مۇقىم ظىھور و بولمىشدر اون  
سىزى كىشى اىجراى ھىكومىت ايتىدى .  
بولمىشدر سىكرە شانغ و چىھنو سىلالەلرى ظىھور ايتىشدر . شانغ سىلالەسىنىك مدت

نویه دن (۱۸۶۹) سنه مقدم ظهور ایوب چین سلاسه سنک مؤسس بولسان شیهوانغنی درکه : چینک ایجه پرلرینی ضبط ایتشدیر .  
 سور مذکور ایکی بیک الی یوز کیلومتر طولنده اولوب اون اوچ مترو ارتفاعنده (فقط اکثر محلنک ارتفاعی دهها زیاده در) و عرضی پدی و بعض محلی طقوز مترو قدردرکه : اشبو دیوارک اوزرندن اون کیشی یان یانه کیده یلور .

بعض لرلنده دیوار برایکی قات ایدی . دیوارک اوزرنده متعدد قلهلر وار ایدی که : ایچلرنده دائمی صورتده بکچیلر بکلر ایدی .

کاء انشاسچون مبالغه دن عاری اوله رق علی الدوام برملیونه  
 کن - امر تعیشلرینه لایقیله

بقایا

ایندی .  
 مشارالیهک شدت مهاتیق اهلانک قتلرنده  
 برافش ایدی که : کیجه کونمز مشارالیهک مهانندن  
 اهالی ایسه مشارالیهک  
 بهله کسه جمارن ایدمز  
 ربط قلب ایتدکن بشنر  
 بونکله برابر  
 زیاده بر نفذ در حال اقعاد  
 و حاضری اول  
 اور  
 سرابده ایدی ؟  
 دعوت ایلدیکی حالنده اتفاق  
 ویرمدیلر ؟  
 سنک والبلکنه راضی اولان برطائفه ایله  
 امر ایله کیتدی دینجور ؟

تارىخ قىسمى  
كاشغەر  
ھىجرەتدەن مۇقەددەم

چىنلىلەر شىمال تۈركىيە ھۆكۈمىتىگە ئىقتىسادىي ياردەم ئېلىشقا (۸۴۵) يىلى مۇقەددەم كاشغەرنى ئىشغال قىلىشقا باشلىدى. چىنلىلەر بۇ يەردە ئۆزىگە ئىقتىسادىي ياردەم ئېلىشقا باشلىدى. چىنلىلەر بۇ يەردە ئۆزىگە ئىقتىسادىي ياردەم ئېلىشقا باشلىدى. چىنلىلەر بۇ يەردە ئۆزىگە ئىقتىسادىي ياردەم ئېلىشقا باشلىدى.

ھىچ بىر زاماندا كورماشلىرىدىن. ھىچ بىر زاماندا كورماشلىرىدىن. ھىچ بىر زاماندا كورماشلىرىدىن.

اھالى ھەر دەرۋازىسىغا ئۆزىگە ئىقتىسادىي ياردەم ئېلىشقا باشلىدى. ھىچ بىر زاماندا كورماشلىرىدىن.

ھىجرەتدەن (۷۸۰) يىلى مۇقەددەم ئىسپاننىڭ شىمالىغا كۆچۈرۈلۈپ بولغان تۈركلەر ھىچ بىر زاماندا كورماشلىرىدىن.

قىسقىچە مەزمۇن بۇ يەردە ئۆزىگە ئىقتىسادىي ياردەم ئېلىشقا باشلىدى. ھىچ بىر زاماندا كورماشلىرىدىن.

ئىسپاننىڭ شىمالىغا كۆچۈرۈلۈپ بولغان تۈركلەر ھىچ بىر زاماندا كورماشلىرىدىن.



شمال ترکرینک اواخر حکومتلرینه طوغری کاشغر قطعہسی ایچنده طوائف ملوک ظهور ایتشدر .

بولر بقالچون وقتنه کوره چینلیلره مدارا ایدرلر ایسهده استقلال اداره کندی لرنده ایدی .

بو طوائف ملوک چینلیلره مداراسی ازه صره ویرکو وهدایا اعطسا وچین دولتک جایهسنده بولندقلرینی عرض وانها ایتکدن عبارت ایدی . اولنان مدارا یالکز چین دولتنه مخصوص اولیوب اطرافده اولان سائر حکومتلر دخی عینی بو معاملہینی اجرا ایدرلر ایدی .

یارکند حکومتی که : کاشغر قطعہسی ایچنده ظهور ایدن وباشلی باشنه اداره اولمق غیرتده بولنان طوائف ملوک اولدر تاریخ هجرتدن یدی یچق عصر قدر مقدم ظهور ایتشدر .

هرقدر یارکند (\*) حکومتی شمال ترک حکومتک برولایتی حکمنده ایسهده اشبو اوفق حکومتیک کندیسنندن بشقهسنی طائیز و حکومت مشارالیه اطاعت ایتک ایسته مز ایدی .

یارکند حکومتک تشکیلدن آز بر زمان صکره کاشغر قطعہسنک هر طرفنده دخی بر حکومت تشکیل ایتش . قطعہ مذکوره آرتق شمال ترک حکومتک زیر ادارهسندن چیقمشدر .

قطعہ مذکورهده تشکیل ایدن طوائف ملوک قوتلری پک از اولوب فقط یارکند حکومتی سائرلرینه نسبتله قوتلی ایدی .

بو طوائف ملوک یکدیگریک اسباب اضمحلالنی تهیه واحضار واو یولده صرف نقدینه اقتدار ایتکی کویا کندیلرینک بقای حیاتلر یچون ایفاسی الزم اولان وظائفدن عد و شمار ایلدکلرینه بناءً مقاملرنده پک چوق وقت پایدار اوله مامشلردر .

(\*) یارکند دایر ایلروده معلومات مفصله اعطا ایدیله جکدر .

تارىخ قىسمى      كاشغر      ھىجرىتىن مۇقىم

چىنلىلەر كاشغەردە تىشكىل ايدىن طوائىف ملوكك ضعيفيتىدىن و بر برلى اره-  
سندە اتفانك بولنامىسىدىن استفاده ايدەرك كاشغەرك شىمالىسىنى ھىجرىتىن  
(۶۸۲) سنە مۇقىم زىر ادارەلەرنە كىچىرىش و يوكە ايسە مظالم غىر مسبوقة  
اجراسىلە اھالىنى جانلارنىدىن بىزار ائىلىش اولدۇلارنىدىن تىش سنە صكرە اھالىنىك  
طلب وارزوسى اوزرىنە طوائىف ملوكك بالاتفاق شىدئىلى بر ھىجومنە قارشو  
طوره مەرق كاشغەردىن اللەرنى چىكىشلەردىر .

بۇندىن صكرە كاشغەر قىطەھەسى التىش التىش بش سىنە قىدر ھەر شەھەردە تىفرد  
واعلان استقلال ايدىن بر طاقم رۇسا اندە قالىشىدەر .  
اشبور رۇسا اوفق اوفق عادتا بر بلك اولوب نىفوزلىرى بولنىدۇقلىرى  
شەھەرك خارچنە چىقماز ايدى .

كاشغەر خانلىغى ايسە دىكرارە نىسبەتە نىفوس و مەلكەت و ثروت و قوتىجە  
بر موقەع عالىدە بولنور ايدى .  
بۇدقە دىخى ارەلەندە كى اتفانق سىزلىق بىلە سىلە و قىلەرنى بر برلىلە مھاربە  
اىتمەكە كىچىرىشلەردىر .

چىنلىلەر ايسە داخلى بر چوق قارىشىقلارە مشغول اولدۇلارنىدىن كاشغەر  
قىطەھەسىنى ترك ايتىدۇكىن صكرە اىچە مدت اورالە نظر و دقت ايدە مەيۇب  
انتقاملەرنى انجق التىش بش سنە صكرە ھىجرىتىن (۵۵۰) سنە مۇقىم آلە يىلۇب  
كاشغەرك خانلىقلىرىنى مۇشەل و بر خىلى رىلەرنى بىتكارار ضىبط اىتمەشلەردىر .

ھىجرىتىن (۵۵۰) سنە مۇقىمدىن (۵۴۲) سنە مۇقىمدە قىدر سكرە سنە طرفندە  
چىنلىلەر كاشغەردە اولان ھىكۇمەتلەرنى تىقرار ايتىدەر مەككە اوغراشمىش ايدىلەر .  
ھىجرىتىن (۵۴۲) سنە مۇقىم ايسە كاشغەر قىطەھەسىنىك غىر جىنۇبىسىندە  
اولان مەھلەلەردىن ماعدا كافە مەھلەندە قوتلى بر صورتە بر اشوب ھىجرىتىن تىش  
سنە مۇقىمدە كىچىلە قىدر بر خىلى مدت اورالەدە اجراى ھىكۇم و ھىكۇمەت  
اىتمەشلەردىر .

غرب جنوبی جہتلی ایسہ ترک و تاتار حکومتلرینک زپر نفوذ و ادارہ سندنہ بولنوب ارہدہ چینلیرک الٹہ کچمش ایسہدہ چوق کچمکسزین چین حکومتی ترک ایتمکہ مجبور اولمشدر .

واقعا ہجرتن یتش بش سنہ مقدمدن ہجرتک برنجی عصری اواخرینہ دین دہ اورازدہ بالذات و بالواسطہ اجرای حکومت ایتمش ایسہدہ بویوز یتش سنہ ظرفندہ ہیچ بروقتدہ ظہور ایدن طوائف ملوکک تعرضاتندن قورتیلہ مامش و اورازی امرای اتراکک قبضہ تسخیرینہ کچمش اولدینغسندن قطعہ مذکورہ اوزرنده یتش سنہ مقدمدن ہجرتک برنجی عصری اواخرینہ دین (۱۷۰) سنہ ظرفندہ مستقلاً اجرای حکومت ایدہ مامشاردر .

برمدت کاشغرک شمال طرفلری جوجان تاتارلرینک طوغریدن طوغری بہ زیر ادارہ لرنده بولنوب جنوب طرفلری ایسہ یتہ انلرک عادتاً خرچکناری ایدی .

کرچہ چینلیر ہجرتن بشیوز قرق ایکی سنہ مقدمدن ہجرتن یتش سنہ مقدمنہ کلنجہ بہ دین دہ کاشغرک برخیل ممالکنده بردوزی بہ حکومت ایدہ مامشدر و بومدت ظرفندہ بش الٹی دفعہ کاشغردن ضبط ایتدکلری محللری ترک ایتمکہ مجبور اولہرق اورازدہ ایچہ مدت دیکرلری حکومت یتش ایسہدہ برمدت صکرہ کلوب ترک ایتدکلری محللری یکیدن ضبط ایتش اولسدقارندن دیکرلرک اورازدہ کی حکومتلری چینلیرک مدت حکومتلرینہ نسبتلہ ازچہ اولمغلہ ارہدہ کچن تخمیناً یوز یتش بوقدر سنہ مدت حسابدن چیقاریلورایسہ چینلیرک اورازدہ ہجرتن بشیوز قرق ایکی سنہ مقدمدن یتش سنہ مقدمنہ دین اوچیوز سنہ اولسون بردوزی بہ اجرای حکومت ایتدیکی قبول اولنہ بیلور .

ہجرتن یتش سنہ مقدمدن ہجرتک برنجی عصری اواخرینہ دین

چونكى : تركلارك بو جەھتلىرىدە اولان قابىلىت فوق العاده لى اقوام  
سالقەنى بىلانلارچە مسلم و مصادىقەر .



بر زمان شمال ھون ياخود ترك دولتى كاشغرك شمال طرفلىرىنى زىر  
ادارەسندە طوتر وانك زماندە كاشغر قطعەسنىك شرق جنوبى و مؤخرأ دھا  
سأر محلارى دە بر طاقم رؤسا ابله اداره اولتور ايدى .  
شمال ھون حكومتى هر نقدر انقراض بولش ايسەدە دولت مشارالها  
اھالىسنك بر مقدارى كاشغر قطعەسى ايجنە و سأر طرفلرە ھجرت ايتش و بر  
طاقى دە كاشغرك غرب طرفندە واقع تانغىنلرە تابع بر حكومت تشكيل  
ايدوب بر خبلى مدت اورادن كاشغرە ايصال نفوذ وقوت ايتشلىردر .  
ھجرتدن ايتش سنە مقدمنە قدر كاشغر قطعەسى پارچە پارچە كاه چىنلىلر  
وكاه جنوب و غرب تركلرىنك تعرضاتندن قورتىلە ماش و بر خبلى زماندە  
طوائف ملوك ابله اداره اولمشدر .  
فقط چىنلىلر اورالردە كرك طوغرىدن طوغرى بە و كرك بالواسطە  
اجراى حكومتلىرى سأرلىرىنە نسبتلە دھا چوقدر .  
بو مدت طرفندە قطعە مذكوره نك آق صو شھرندە ھوايقردن سابق  
حكومتى بولندىغى كې كاشغر شھرندە دىخى مغول خانلىغى وار ايدى .  
كرك بو و كرك كاشغر قطعەسنىك ايجنە محلارىنى ضبط ايتش اولان  
چغتاي خانلىغى بر خبلى مدت دوام ايتشدر .  
مدت دواملىرى حقندە معلومات صحىحە بە دسترس اولەمدىغىدىن ضرورى  
بو جەھتى مسكوت عنە كچىدىم .

هجرتدن یتش سنه مقدم شرق ترکری مهاجرات شدیدیه ایله کاشغر  
قطعه سنک جنوب طرفلرینی کاملاً زیر اداره لرینه کیچیردیله .  
کاشغر قطعه سنک شمال طرفلری مقدا شمال هونلرینک اداره سننده اولوب  
مؤخرأ انلرک انقراضیه غرب ترکرینک اداره سنه کیچمشدر .  
هیاطله ترکری که : ماوراء النهرده بر خیلی مدت اجرای حکومت ایتش  
وفارس دولتندن ویرکوا آلمش ایدیله .

فارس دولتی اضحلالدن قورتاران مشهور نوشیروان (\*) هجرتدن  
یتش بر سنه مقدم جوجان تاتارلریله اتفاق ایدهرک تاتارلری بونلرک اوزرینه  
صالدیرمغله هیاطله ترکری مضمحل اولوب میدان محاربه ده قتل اولنسان  
خان یرینه انتخاب اولنان ( فاغانس ) نام هیاطله خانی ماوراء النهرده ارتق  
دیکیش طوتدیره میهرق کاشغره چکلمش واوراده اوفق بر حکومت تشکیل  
ایلمشدر .

هجرتدن یتش سنه مقدمدن تاریخ هجرتیه قدر یتش سنه طرفنده  
چینلیلرک ضعفیتندن اطرافنده بولنان ترکر استفاده ایدهرک چینک ایچرولرینه  
اقینلر اجرا سنندن فارغ اولمزلر ایدی .

الطای طاغیرنده بولنان هون قبیله سنک رئیسینی اولان تومنه خان دخی  
بو مدت طرفنده چینیه بر خیلی اقیسلر ایتش و کاشغردن بر چوق ممالکت  
ضبط ایلمش ایدی .

ایشته هجرتدن یتش سنه مقدمدن صکره چینلیلر کاشغر اوزرنده لایقیله  
اجرای حکومت ایده میوب کاشغر قطعه سنک شرق و بر مقدارده غرب طرفلری

(\*) فخر عالم افندمن حضرتلری مشارالیهک زماننده بیرایه بخش ساحه وجود  
اولدیله . نوشیروانک عدالتی جهتیه الی الابد نامی باقی قالمشدر . هجرتدن قرق یدی  
سنه مقدم وفات ایتمشدر .

تارىخ قىسمى                      كاشغر                      ھىجرىتىن مۇقىم

بۇ ئاتاق خانلىقلار ادارەسىدە قالمىش شىمال تەرەپلىرى ئايسە ئومىنە خان اخفادىنىڭ  
مۇقام رىياسىتىدە بولغاندىن كېيىنكى تۈركىي ھۆكۈمەتنىڭ دەست سۈپىتىدە بولمىشىدۇر .  
ئاشۇ تۈركىي ھۆكۈمەتنى ئاسىيەسىنىڭ ئوتتۇرىسىدا ۋە ئوتتۇرىسىدا ئايسە ئومىنە خاننىڭ  
چىن دۆلىتى ئايلە دەخلى بىلەن مۇھارەزە ئايسە ئومىنە خاننىڭ  
كۆك چىن مەملىكىتىدە بىر مۇنداق ئايلە كاشغەردە ۋە كۆك ماۋراۋا ئايسە ئومىنە خاننىڭ  
ئەسىر مەدەت ھۆكۈمەت مەزكۇرە ئايسە ئومىنە خاننىڭ ۋە بىر زامان ئايسە ئومىنە خاننىڭ بىر مۇقام  
ئايسە ئومىنە خاننىڭ ئايسە ئومىنە خاننىڭ ئايسە ئومىنە خاننىڭ ئايسە ئومىنە خاننىڭ  
ئەسىر مەدەت ھۆكۈمەت مەزكۇرە ئايسە ئومىنە خاننىڭ ۋە بىر زامان ئايسە ئومىنە خاننىڭ بىر مۇقام  
ئەسىر مەدەت ھۆكۈمەت مەزكۇرە ئايسە ئومىنە خاننىڭ ۋە بىر زامان ئايسە ئومىنە خاننىڭ بىر مۇقام  
ئەسىر مەدەت ھۆكۈمەت مەزكۇرە ئايسە ئومىنە خاننىڭ ۋە بىر زامان ئايسە ئومىنە خاننىڭ بىر مۇقام



## — هجرتدن مؤخر —

كاشغر قطعەسى بىرمدت بوحالده بولندقدن صكره نهايت هجرتك التجي سنهسنده قطعە مذكورهك ختن حكومتى چينليپرك جايسنه داخل اولدى . هر نقدر كاشغرده ختن حكومتى داخل جايه اولمش واوراسى چينليپرك انه كچمش ايسهده كاشغرك جنوب طرفلرنده اولان حكومتلرينك انقراضى اوزرينه احوالى قسم نائسده بيان ايدهجكم لوپ كولنك جانب شماليسنه چكيلان هياطله تركلرى ختن حكومتك چينه تابعيتندن بك از بىرمدت صكره برحكومت تشكيل ايدوب اورالده يرلشديلىر . بوتركر كنديليرينه شاتو حكومتى نامنى و يرمش و صكره لرى خيلچيه قوتلنوب چيندن برخيللى ممالك ضبط ايله توسيع حدود ايتلىش ايديلير . هجرتك (۱۳) نجى سنهسنده ايسه كاشغر وختن وياركند شهرلى بر طوائف ملوكك ادارهسنده اولوب بونلر قطعە مذكورهك غرب طرفلرنده بولنان غرب تركلرينه تابع اولسقلرى كى چين دولته دخى عرض تابعيتدن خالى قائلر ايدى .

هجرتك (۱۶) نجى سنهسنده كاشغردن بر چوق مملكه اسياده بر يچق عصر مقدم نشكل ايتش اولان اويغورلك زير ادارهلر يته كچدى . فقط اويغورلر اورالده بك چوق وقت حكومت ايتككه موفق اوله ميوب چينليپرك هجوميله حكومتلرى محو ومنقرض اولمشدر . عصر حاضرده كاشغرك اطرافنده بولنان طاغلرده متمكن اولان قالموق

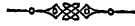
تارىخ قىسمى	كاشغەر	ھىجرىتىن مۇخىر
	قرە كرکز طوائفى كە وحشىته قريپ بزحالده اولهرق اقوام سائرە ايله چوقلق اختلاط ايتىلز . اسكى شوكتلرئى غائب ايتش اولان اشبو اويغورلرئك نسلندندر .	
	چينلىلر كرچه اويغورلرئك النندن مملكتلرئى ضبط ايتشلىر ايسهده پك آز برمدت كاشغرده حكومت ايدە بيلدىلر .	
	ھجرتك (۲۰) نجى سنهسنده كاشغرده چينلىلر علمېنده عمومى وشىدتلى رقيام وقوعبولوب ايشته بوتار يخذن ابتدا ايتك اوزره كاشغرك همان درتده اوچى امرای اتراكك الله كچمشدر .	
	فقط بوامرای اتراكك باشلى باشلرئنه برر مستقل حكمدار اولموب اوزمان كاشغەر قطعهسى غرب تركلرى خانك زير ادارهسنده بولنديغندن خانك برر والىلرى حكمنده ايدىلر .	
	ھجرتك بكرمنجى سنهسنندن صكره اون طقوز نهايت بكرمى سنه قدر كاشغەر امرای اتراكك النده قالوب ھجرتك (۳۹) نجى سنهسنده ايسه كاشغەر قطعهسنك تكمىلى چينلىلرئك ادارهسنه كچدى .	
	ھجرتك بكرمنجى سنهسنندن اوتوز برنجى سنهسنه قدر اون ايكى سنه مدت كاشغرك هيچ برطرفنده شورش وفساد اكسيك دكل ايدى .	
	كاشغردن برملككتك تملككچون قبائل اتراكك برر بررله اجراى محاصمه ومحاربهسى غايت خونريزانه اولهرق دوام ايتش ايدى .	
	بوندى صكره اللى يدى سنه قدر كاشغرده بعضاً طوائف ملوك واكثريا چينلىلر اجراى حكومت ايتشدر .	
	فقط بو طوائف ملوكك ختن خانلغندن ماعداسى چين جاياهسنده اولدقلىرى ودائما چين حكومتنه عرض عبوديت ايتكده بولندقلىرى جهتله اللى يدى سنه مدت كاشغرك ادارهسى چينلىلره راجعدر ديمكدر .	



تاریخ قسمی      کاشغر      هجرتدن مؤخر

---

ختن خانلغی ایسه چین دولتی طائیویوب باشلی باشنه اداره اولمش واره  
صره چینلییری اضراردن خالی قالماشدر .  
لکن ختن حکومتی ممالکنک توسیعیله کسب شان وشهرته نائل  
اوله ماماشدر .

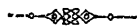


{ خلاصه }

ترکر تاتارلر برچوق اقسامه ایرلش و بربرلینک اضمحلایلیچون دائمًا  
اوغراشمش اولدقلرندن کندیلیری کرکی کبی ضعیف دوشمش و بوندن انجق  
چین دولتی استفاده ایده زک ترکرلک تعرضاتی دفع ایتدکن بشقه انلر  
ترکر اوزرینه هجوم ومملکتلرینی ضبط ایله کندیلرینی طرد ویامحکوم  
ایتمشدر .  
کاشغر قطعه سنده کرک اوللری و کرک صکره لری هیچ برحکومت مدت  
مدیده پایدار اولممشدر .  
کاشغرده برشهر کراتله چینلیلرک اداره سنه کچمش وینه اللرندن  
چیقمشدر .  
چینلیلر ترک ایتدکلری محلاری بش اون سنه صکره تزید قوت ایله  
کلوب استرداد ایدر و اطرافدن وقوعبولان مهاجهینی شدتلی کورنجه ینه ترک  
ایدلر ایدی .  
ترکستاندن بعض محل ایله کاشغرک پک چوق محلاری گاه برطاقم طوائف  
ملوک ایله اداره اولنور و گاه چینلیلرک جایهسی التنده بولنور ایدی .

تارىخ قىسمى كاشغەر ھىجرەت مۇخەر

فقط چىنلىك شىمىيە قىر بىر قىچ كىرەل الوب ترك ايتك صورتيله كاشغەر  
قىرەسى اوزرنده كى مدت حكومتلىرى طولونوب حساب ايديله جك اولسه  
اورازده ملل سارهدن زىاده حكومت سوردكلىرى تىن ايدر .



اقتاب اسلاميتك كاشغەر قىرەسى اوزرنده كى كى طلوعى ھىجرتك  
(۹۶) نىچى سنەسنده وقوع بولشدر .

واقعا ائدن اول ھىجرتك ۱۶ و ۱۷ نىچى سنەلىرى واميرالمؤمنين عمرالفاروق  
(\*) (رضى الله عنه ) حضرتلىرىنىك زمانى كە : مەر منير اسلاميتك مشىئە

(\*) مشاراليه حضرتلىرى الى اوج ياشىنە ھىجرتك اون اوچىنى سالىنە اجاع  
امت ايله مسند خلافت معظمه يە سايە انداز اجلال وشوكت اسلاميه وجود شريفلىرىلە  
واصل مرتبە كمال اولدى .

اون سنە التى ماہ ىدى كون كمال عدالت ودائره اسلاميه نك توسى امرنە فوق  
العاده بىل مساعى وغيرتله ايشاي خلافتدن صكره التمش اوج ياشىنە اولدىنى حالده  
ھىجرتك يكرى اوچىنى سنەسى ذى الحجە سنك اواخرنە ابولولولە نام معلون ىدىلە پىچاقلە  
مىجروح وزخدار وىر كون بر كىچە صكرە واصل جناب كردكار اولمشدر . روضە  
مظھرەدە مدفوندرلر .

زمان عاليلرنە وقوع بولان غزوات جليلە نك همان جليلە سنەدە عساكر اسلاميه نائل  
غلبات عظيمة اولمش ونور دىانت كى انتشار ايتشدر .  
ھىجرتك يكرىنى سنەسنەدە فتح اولنان شام ومصر واسكندريه ويكرى ايكىنى سنەسنەدە  
ايدى اسلامە كىچن طرابلس غرب وسائر فتوحات معظمه اسلاميه زمان خلافتلىرىنە  
مصادقدر .

ھرشىدە بر موفقيت كاملە يە مظھر اولمشلر وىك چوق اثار براقشدرلر . از جليلە  
بصرە وكوفە كىندىلىرىنىك امريلە اولكيسى ھىجرتك ۱۳ ودىكرى ۱۴ نىچى سنەلرنە  
بنا اولمش ايدى .

دیانت وانسانیت اولان عربستان قطعه سندن اقطار عالمه نشر ضیای عدالت ابتدکی آوانی در .

مجاهدین اسلام اوزمان اسیا اوزرنده الك قوتلی بولنان دولت اکاسره نك اوزته دن قالدیرلمسچون پک چوق سعی واقدام ایده رک نهایت او هیکل عظیمی اساسندن صار صغله نائل مقصود و مرام اولوب بونشسه خالیت ایله ایلرویه طوغری تحریک لجام و تا آزر بایجان (\*) صحرا زنده نصب خیام ایلشیر ایسه ده کاشغر ایچنه قدر صوقیله رق اورایه وضع اقدام ایده مامش لدر .

چونکه : محو ایلمسی پک قولای اولیان اسکی وهیبتلی وزنکین بردولت جسمه نك انقراضیچون ایچه اوغراشمش اولدقلرندن اهوازه قدر قتح ابتدکری محلاری و آزر بایجانه دکین خواجه کسدکری ولایتلری اودفعه لک کافی کوروب ارتق اندن ایلروسته وارمه لزوم کور مامش لدر .

شوکت اسلامیه بی تا آزر بایجان صحرا رینه کتورن وقوجه برعجم دولتی تملندن یقوب ایوان کسرای ضبط ایدن عساکر موحدینک سرداری سهد بن وقاص نام ذات شریف سدرکه : بوقتح عظیمک شهرت فاخره سی دخی اکا لایقدر .

مع هذا عساکر اسلامیه نك مجاهدات جلیله لریله اسیا اوزرنده کندیسنی کوسترن اسلامیتک سرپندیسی قوه قاهره یه حاجت قالمقسزین دها ایلروره قدر کیدوب اوزمان کاشغردن بر مقدار آدم نائل هدایت اولش ایدی .

شوقتحیدن ذرت سمنه صکره که : تاریخ هجرتک بکرمی برنجی سالیدر مضمحل اولان عجم دولتک صوک پادشاهی اولوب سطوت اسلامیه یه

(\*) شمیدی حالد ایران دولتی ایالندن اولوب مرکز اداره سی تبریز شهریدر .

تارىخ قىسمى كاشغر ھىجرەتەن مۇخەر

مقابله دن عاجز قالهرق بالمغلوبىسە مەداينىسەن فرار ايدىن يزد جردك (\*) اخذ انتقامه قالقىشمسى واطرافدن نھاوندە توپلىيە بىلدىكى يوز اللى بىك قدر خندە ايله دولت اكاسره پى (\*\*). يىكىدن احيا ايتك و حكومت منزوعه سنى بىتكرار - استرداد ايتك خيال خامنه دوشمى اوزرىنه فاتحان عرب اظهار حدت و غضب ايدهرك يزد جرد عساكرى اوزرىنه حواله تير و شمشير واشبو محاربه عظيمه ده دخى غايت شانلى غلبه چالهرق جله سنى قهر و تدمير ايلدى .

ايشته عساكر اسلاميه بومظفرىت عظيمه به نائىلتدن صكره ايكنجى دفعه اولهرق اسيا اوزرنده يته سسايه انداز سطوت وشوكت ونهايت ھىجرتك يكرمى ايكنجى سنه سى او اسطنه دكىن شو برايكى سنه اچنדה تركستان

(\*) يزدجرد ھىجرتك اون برنجى سنه سنده مقام حكومهت كچمش و ھىجرتك اون التى واون ىدى و يكرمى برنجى سنه لرنده عربلره مغلوب اولوب ممالكنىك اكثرىسى غالبىك اداره سنه كيرمش ايدى .

موى اليه بوندن صكره اون سنه قدر اوتده بروده طولاشمش واره صره عربلر اوزرىنه تعرضه قيام ايتش ايسه ده جله سنده ما يوس اولمشدر .

حضرت عمر رضى الله حضرتلرينك وقوع شهادتى كندى حقنده عين نعمت بيلهرك استرداد استقلاله موفق اولورم اميديله باشنه طويلادىغى بر خيلى ادمله شدتلى بر هجوم ايتش ايسه ده بونده دخى مغلوبىت كامله به دوچار اولغله مروه فرار ايتش واوراده بر دكرمانده دكرمنجى طرفندن قتل ايدلمشدر .

تارىخ وفاق ھىجرتك ۳۱ نجى سنه سيدر . موى اليهك هنگام فلاكتى دخى داخل حساب اولدىغى صورته مدت حكومتى يكرمى سنه دن عبارتدر .

ھىجم دولتى ھىجرتك يكرمى برنجى سنه سنده منقرض اولمش ايدى . لكن صوك پادشاهلرى اولان موى اليه يزدجرد حياتده اولوب دولتى ايچون اوغراشمش اولدىغندن ھىجم دولتى موى اليهك وقاتنه قدر تارىخ نظرندە باقى طائمشدر . موى اليهك وقاتيله ايسه اسى ھىجم دولتى كلياً منقرض اولمش واو حكومت عربلره كچمشدر .

(\*) ھىجم دولتى پك اسى بر حكومتدر . بونلر درت طبقه يه منقسمدر . برنجىسى پيشداديان دركه مدت حكومتلرينى (۲۴۷۰) سنه دن عبارت اولمق اوزره روايت ايدرلر!

حدودینه قدر کیدوب هرات (\*) آذربایجان . ری قزوین . اصفهان  
(\*\*) همدان جرجان (\*\*\*) طبرستان . نهاوند وحوالیسنی فتح ایله نائل غنیمت  
اولدیله .

وایکنجیسی کیانیاندر که : مدت حکومتلی اکیوز الی سنه دن عبارت اولوب مشهور  
اسکندرک هجرتدن طقوز یوز الی ایکی سنه مقدم غلبه ایتدیکی فرس دولتی اشبو دولت  
کیانیه در . اوچنجیسی اشکانیاندر که : مدت حکومتلی درتیوز سکسان بر سنه دن  
وردنجیسی ساسانیاندر که بونلره اکسره نامی ویریلر مدت حکومتلی درتیوز یکریمی  
طقوز سنه دن عبارتدر .

ساسانیان حکومتی هجرتدن (۳۹۸) سنه مقدم تشکل ایش و ۳۱ نجی سنه هجریه ده  
یزدجردک مقتولیتی ایله منقرض اولشدر .

اشبو درت طبقه برلشدرلیدی صورتده ابرانده حکومت ایدن فرس دولترینک مدت  
حکومتلی اوچ بیک بشیوز سکسان الی سنه دن عبارت اولور .

ایشته عربلرک محو ایتدیگری فرس دولتی درت طبقه بردن حساب ایدیلر ایسه اوچ  
بیک بشیوز سکسان الی سنه لک واکر درنجی طبقه حساب اولنور ایسه درتیوز یکریمی  
طقوز سنه لک بر حکومتدر .

(\*) شمیدی حالده یوز بیکه یقین نفوسی وار . وقتیه لک معمور و تاجانکاه ایدی  
فقط شمیدی اسکی معموریتک اونده بری قالماشدر .

بر ایکی دفعه ایرانلرک و افغانستانلرک الیه کچمش و مشهور تیمور و جنکیر دخی ضبط  
وتخریب ایلشدر .

(\*\*) اصفهان بر خیلی زمان دولت بنی امیه و عباسیه اداره سننده بولنش و هجرتک  
سکزنجی عصری اوخریته طوغری تیمور مشهور ضبط ایلشدر .

ابرانده ظهور ایدن دولت صفویه دن شاه عباس پایتخت اتخاذا ایتکله بر زمان  
صفویلرک مقرر حکومتلی اولشدر .

افغانلیلر شاه حسینک الندن المش و مؤخرآ نادر شاه الندن استرداد ایلش ایدی .  
شمیدی حالده ایران دولتی مالکندن اولوب نفوسی ایش بیکی متجاوزدر . اسکسی  
قدر معمور دکل .

(\*\*\*) مازندران ایالتی داخلنده اولوب شمیدی حالده ایران دولتی مالکندندر .

تارىخ قىسمى كاشغر ھىجرىتىن مۇخىر

بو دفعه اسلاميت اسياده اولكسندن زياده توسع ايلش اولديغىندين اسيا اقوامى اسلاميتك نصل بر دين مئين اولديغىنى اكلامغه وكاشغر اھالىسىندين طريق ھدايته كىرنلرئ مقدار يده يواش يواش چوغالمغه باشلش ايدى .  
بوندن صكره بر طرفدن عساكر اسلاميه يكيدين يكي يھ مملكتلر قح ايدوب دھا ايلرويه كيدر وسيف اسلاميتى ممالك مقتوحه اھالىسنه طانتديروب انلرى دائرۋ اسلاميه اچنھ الور ويا خراجھ كسر ايدى .  
ديكر طرفدن دخى مكھ ومدينھ وسائر ممالك اسلاميه دن علمى امت كھ :  
بدرقۋ ھدايتدر عساكر اسلاميه نك دھا وارمديغى يرلھ شد رحل ايلھ اھالىسىندين بر خيلىسنى ظلام شرك و جهالتدن قورتاروب مظهر نور سعادت ايلر ايدى .

{ علمى حاضرھ اچون جاي عبرتدر }-



ھىجرتك اوتونجى سائندھ كھ : امير المؤمنين حضرت عثمان (رضى الله عنه) (\*) حضرتلرئك زمان خلافتلريدر . ھمدان رى . نھاوند اھالىسنك

(\*مشاراليھ حضرتلرى ىتمش برباشندھ وھىجرتك ۲۴ نجى سنھسى ابتداسنندھ خليفھ اولديلر . افريقسائك شمال طرفلرى وقبريس جزيرھسى كندى زمان عاليلرئندھ فتح وضبط اولمشدر .

قرق اللى كون مخالفين طرفدن محاصره اولندقدن صكرھ سكسان ايى ياشندھ وھىجرتك ۳۵ نجى سنھسى ذى الحجھ سنك اون سكرنجى جھھ كوفى خنچرلھ شھيد اولديلر . مدت خلافتلرى اون بر سنھ اون بر ماھ بكرى ايى كوندر بقيعدھ مدفوندرلر .

قیامی اوزریتنه جنود ظفر موعود موحدین سعید بن العاص قومانداسیله اول طرفله کوندریلهرک ناره عصیانی اطفا وتسکین ایتش وبو موفقیتدن بشقه ازربایماندن قالمش اولان سائر پرلری وشیراز ونیشابور وسجستان وخراسان وكابل وبلخ (\*) طرفلرینی ده قححه موفق اولمش ایسهده کاشغر ایچریسنده دهها عرض وجود بهبود ایده مامشدر .

بوندن صکره اسلامیت اسیاده بر مدت ترقیدن کبرو قالمشدر .

چونکه : جل(\*\*) وصفین (\*\*\*) وکر بلا(\*\*\*\*) وقعهلری باش کوسترمش

(\*) بر اوفق خاللق اولوب ۶۱۸ نجی سنه هجریده جنکیز و ۷۷۱ سنهسنده دخی تیورک ایادی ضبطلرینه کچمش ایدی .

بلخ شهری دنیانک الک اسکی بر شیریدر . بعض کتیده بانسی کیورمت اولق اوزره مقیددر .

(\*\*) هجرتک ۳۵ نجی سنهسی اواخرنده مسند خلافتنه کچن حضرت علی رضی الله عنه ایله حضرت عایشه رضی الله عنها یینلرنده هجرتک ۳۶ نجی سنهسی چادی الاخره سنک اون بشته بصره قربنده خریه نام محله وقوع بولان محاربهیه جل وقعهسی دیرلر . چونکه : حضرت عایشه دوه اوزرنده ایدی .

حضرت عایشه معاویه طرفدارانک افساداته قایلهرق وطلحه ایله زبیرک (رضی الله عنهما) القاتنه کوکنهرک حضرت علی (رضی الله عنه) علمینده اشبو جل محاربه سنک وقوعنه سبب اولمش ایدی .

فقط حضرت علینک اشبو محاربهده نائل غلبه اولدقدن صکره الله کچمش ایکن کندی حقنده کوستردیکی حرمت ورعایتدن فوق العاده محبوب وشرمسار اولوب بو حرکتدن دایما اظهار ندامت وپشیمانی واختیارکریه وزاری ایتشدر . کندیسنک مشوقلردن پک چوغی وخصوصیله طلحه وزبیر رضی الله عنهما وقعه مذکوره عقینده مقتول اولمشدر .

(\*\*\*) استحصال سلطنت هواسنده بولنان ومسند خلافتی حضرت علینک الندن المی ایچون بعض احوال ناسزایی اختیار ایدن معاویه ایله حضرت علی رضی الله عنه بیننده هجرتک ۳۷ نجی سنهسنده صفین نام محله وقوعبولان محاربهیه صفین وقعهسی دیرلر .

(\*\*\*\*) هجرتک ۶۱ نجی سنهسی محرمک اوننجی کوننده کربلاده معاویه نک اوغلی

تارىخ قىسمى      كاشغر      بىرىنچى عصر

واھل اسلام ارەسنە تفرقە دوشمىش ايدى .  
مسلمانلار بىرلەشكەن دوشدۇكلارنىڭ خارجه باقمىز وفتوحات ايله اوغراشه .  
مىزلىق ايدى .

بو مدت چوق سورمدى . شو وقايىع جانسوزك ارقەسى النير النمز عربلار  
اسكى فتوحاتە يېكىدن باشلىدىلار .

حتى معاويه (\*) نك زمان سلطنتىدە وھىرتك ۵۴ نىجى سنەسى اوخرىندە

يزيدك امرىلە حضرت امام حسين رضى الله عنه نائل مرتبه شهادت اولمشدر بو كا وقە  
كربلا دىرلار .

تفضىلى اهل اسلامك يوركلرىنە اچىلىش اولان يارەنى تازەملك اولەجغىدن بو بابە  
بر قاچ سوز سوتىلى و معلومات وىرەمى مناسب كورمىم .

(\*) معاويه ھىرتك ۴۱ نىجى سنەسىدە شامدە نائل سلطنت اولدى . واقعا دھا اول  
يعنى حضرت عثمانك شهادتى اوزرىنە حضرت على يە مخالفت ايله اعلان استقلال اچىش  
ايسەدە او زامان حضرت حىنك ترك خلافت ايتىنە قدر كىزان ايدىن بش سنە مدت  
تارىخ نظرندە طانمامشدر .

وقتا كە حضرت على (رضى الله عنه) كوفە مسجدىدە وھىرتك ۴۰ نىجى سنەسىدە  
عبد الرحمن بن ملجم يەلە نائل مرتبه شهادت و حضرت حسن دىخى مؤخرأ مسند  
خلافتدن دستكش فراغت اولدى . معاويه هر غوانلدىن ازادە اولەرق نائل سلطنت  
اولدى واون طقوز سنە اوچ آى يكرى يدى كون پادشاهلقدن صكرە ھىرتك ۶۰ نىجى  
سنەسىدە ىتمش بش ويا ىتمش سكر ياشىدە وقات ايتدى . شامدە مدفوندر .

كرك معاويه وكرك سلالەسى كىندىلرىنك خليفە اولدقلىرىنى ادعا ايتىشلار ايسەدە زوربالق  
ايله تحصيل سلطنت اولدىغىچون خلفا دكل ملوكدر .

معاويه نك شامدە قوردىنى دولت ۹۱ سنە پايدار اولوب ھىرتك ۱۳۲ نىجى سنەسىدە  
منقرض اولمشدر . بو دولتە جىدرى اميد نام كىسنە اولدىغىدن ناشى بنى امىە دولتى  
دىرلار .

بنى امىە دولتىك ايلك اوچ پادشاهلرىنە معاويه نك بابسى ابى سفیان اولدىغى اچىون  
سېقىانمە وبونلردن صكرە حكومت ايدىنلەر مروانمە دىرلار . بو ايكىسى بىرلشدىكى صورندە  
بونلردن اون دىرت نفر پادشاه حكومت سورمشدر .

هر نقدر شامدەكى بنى امىە دولتى منقرض اولش ايسەدە اندلسدە ۱۳۸ سنە



ایسه عبد الله بن زیاد (\*) معرفتیه بخارا (\*\*). قتح ایدلمش ایدی .  
ینه مشارالیهک زمانده چینک تحت جایه سنده بولنسان سمرقنده تعرض  
اولنمش ایدی .  
او آئاده بخارادن دها ایلروره قدر کیدلمش ایسه ده کاشغر قطعه سننه  
داخل اولغه موفق اولنه مامشدر .  
بونک ایچون او زمانده آسیاده اجرا اولنان حرکات عسکر یه نک کاشغر  
قطعه سنجه بر اهمیت و تأثیری بو قدر .

شو سوزلری یازمقدن مقصدم هم کاشغر قطعه سنک حضرت عمر رضی  
اه عنه حضرتلری زمانده قتح اولندیقنه دائر کاشغر لیلرله سائر کسه لجه حاصل  
اولان ظن و معلوماتک یا کاشغری بیان و اثبات ایتک و همده کاشغری قتح ایدن  
بر قوتک نره لردن کلدیکی و اوراسی بردن بره قتح اولنمیوب قتح اولنجه یه  
قدر نقدر همتلرک صرف اولندیقنی حقنده معلومات جمجه اعطاس سیله کاشغر  
قتح نک بر مقدمه سنی عرض ایتمکدن عبارت اولوب امیدوارم که : بو خدمتم  
نظر تحسین ابله کوریلور .

هجریه سنده ابروجه بر امویه دولتی تشکیل ایتش و بوده ایکوز سکسان درت سنه پایدار  
اولش ایدی . بو صورتده امویلر شام و قرطبه ده اوچوز یتش التی سنه حکومت  
سورمشلر دیکدر .

(\*) بعض کتیده سلم بن زیاد دیه محرردر .

(\*\*) بخارا جمیع علم معناسنده در . تواریخ اسلامیه جه بک مشهور بر شهردر . بر زمان

تارىخ قىسمى كاشغر برنجى عصر

بوقارودە دىدىكىم وجهله اسلاميتك اسيا اوزرنده الك زياده توسى  
وكاشغر قطعه سنه دخولى اصل هجرتك (۹۶) سنه سنده در .  
ملوك بنى اميه دن وليد بن عبد الملك (\*) زمان سلطنت و اقبالى كه :  
شوكت اسلاميه نك منتهى دور كالى ايدى .  
بر اسلام قول اردوسى افرىقائك سواحل شماليه سننى بويدن بويه فتح  
ايدرك بجر محيطه قدر وارمش و اورادن (۹۲) سنه هجر يه سنده بر فرقه سى  
طارق بن زياد قومانداسيله سبته بوغازىنى كچوب اوروپا قطعه سنه اياق با-  
صهرق اسپانيا قطعه سى اچنده بر حكومت معظه تشكيل ايتشدر .  
( اسپانيا فاتحلى والى مغرب موسى بن نصير ايله طارق بن زياد در .  
مشار اليهما حضرتلرينك فتح ايتدكلى اسپانيا قطعه سنده » كه جنوب  
طرفلى اندلس ديه معروفدر « ملت اسلاميه (۸۰۶) سنه اجراى حكومت  
ايتشدر (\*\*)

ملوك امويه و عباسيه اداره سنده بولندقدن صكره سامانيلر و غزنويلر و خوارزميسلر  
وسلچوقيلر و مغوللر و اوزبكلر ضبط ايتش و بر ايبى كره تخريب و اعمار ايتشدر .  
قرون وسطى ده اسپانك برداز المعارقى ايدى . اورادن بك چوق علما ظهور ايتشدر .  
بخارا خانلقى و قتيله خيلى معمور و اهالىسى چوق ايدى . شمدي يه قدر ايجيه انقلابه  
اورامش اولديغندن اسكى معمورىتى غائب ايتش و اهالىسى ازاله ازاله بو كونى كون  
اسكىسك نصى درجه سنده بيله قالماشدر .  
شمديى حالده روسيه حكومتك فرمانبر اطاعتدر .

(\*) مشار اليه وليد (۸۶) سنه هجر يه سنده سرير سلطنته كچدى و طقوز سنه سكر  
ماه حكومتدن صكره (۹۶) سنه هجر يه سنده وفات ايتدى .  
شامده كى جامع اميه كنديسنك بنا كرده سيدر . زماننده محمد بن القاسم معرفتيله  
هندوستاندن دخى بعض يرلر فتح اولمشدر .  
كنديسى ملوك امويه نك التجبى پادشاهيدر .

(\*\*) بو (۸۰۶) سنه لك اسلام حكومتى اوج قسمة تقسيم اولنوب بونك (۹۲)

مشار الیه موسی بن نصیر دولت بنی امیه به ابتدیی پک چوق خدمتله و خصوصیه اندلس کی قوجه برقطعه بی طارق ایله برابر قح ایتمسه مقابل مکافاة کوره جکی برده بالعکس ولیددن صکره مقام حکومته کچن سلیمان بن عبد الملك طرفندن مظهر ذل و اختقار و اوغلی عبد العزیز دخی ینه مشار الیه طرفندن جزای اعدامه دوجار اولمشدر . کندیسنک و فاتی ۹۷ سنه هجریه سنده در .

دیگر بر قول اردو ایسه آسیای صغری بی چیکنه یرک راست کلدکری ممالک و قلاعی قح ایله استانبول اوکنه قدر کلوب بیرانس ایمپراطور لغنی تهدیده قدر وارمش و روملردن نیچه ممالکی وارمنستاتی ضبط واستیلا ایتشدر . دیگر بر قول اردو دهسا که : قتیه بن مسلم الباهلی تحت قومانداسنده ایدی هجرتک (۸۷) نجی سالنده آسیا ایچروسنه طوغری ایلرولدی .

(اکلامی اول دولتک عظمت وشوکتی که : بر زمانده دنیانک هر طرفته متعدد اردولر سوق ایتش و هریری غایت شانلی غلبه ایله زیر حکمنه ایتشدر) . اشبو قتیه بن مسلم الباهلی نام سردار ظفر شعار رأیت دینی بی اسلافنک واره مدیخی رله قدر کتورمش وسطوت اسلامیه بی آسیا اقوامنه طانتدیزوب قطعه مذکورده دن پک چوق یرلری آورده قبضه تسخیر ایلش اولدیغندن کندیسیچون آسیا و خصوصیه « کاشغر » فاتحلیکی عنوانی ویرلنه بجادر . کرک کندیلرینک و کرک مظهر اولدقلمی فتوحاتک درجه عظمتی آشایگی سطرلده آکلاشمیله جغندن حقیقه نام عالیبری اعظم اسلام آره سننده یاد ایدلمکه سزادر .

سنه سنیدن (۱۳۸) سنه سنه قدر (۴۶) سنه لکی شامده بولنان بنی امیه دولته و (۱۳۸) سنه سنیدن (۴۲۲) سنه سنه دکن (۲۸۴) سنه لکی دخی مؤخرآ اندلسده تشکل ایدن بنی امیه دولته و (۴۲۲) سنه سنیدن (۸۹۷) سنه سنه قدر (۴۷۶) سنه لکی ده اندلسده بولنسان امویه دولتک انقراضی اوزرینه تشکل ایدن بر طاقم متغلبلر و طوائف ملوکه عاؤدر .

ارىخ قىسمى كاشغر برنجى عصر

كرچە كىندىلرندىن اول آسيادىن ايچە ممالك ضبط ايداش ايسەدە عربلر ئتوحتاك آرقەسنى ايشلتماش وممالك جديدە مفتوحە حقنەدە ابتداكى نظر دقت ،اعتنسالر ينى براقش اولدقلىرىدىن آرتق عربلر ك نفوذى ممالك مفتوحەلرندە كچمامكە باشلش وپك چوق محل اهاليسيدە رشتە اطاعتى كسەرك اعلان عصيان ايلش ايدى .

ايشتە امير قتيبە برمدت دها كچەجك اولسە بتون بتون الدن چيقەجق ودائرة اطاعتسە ادخاللرى همان مرتبە استخالەيە وارهجق اولان وعربلرە مخالفت وعصيان ايلتكەدە بولنان ممالكى يكيدين قتح ايلك صورتسەله ضبط وتسخير ايلش وبوندىن بشقە يكيدين بك چوق ممالكى دخى ضميمە ممالك اسلاميە قىلشدر .

فاتح مشارالیه بر خيلى مدت طوائف اترك واعجم ايله اوغراشدقدىن وآسيا پادشاهلرندىن كيمسنى قتل وعزل وقصور جله سنى امر وفرمانتە مطيع ايلدكدىن وحاصلى شدت صولت وصلابت وجسارت فوق العاده سىلە كوچك ويوك آسما اقوامنك قىلرندە تعين درجه سى ناقابل اولان بيوك بر خوف ودهشت بر اقدقدىن صكرە نهايت هجرتك (۹۶) نجى سنە سىندە بالنسبە بك آز اولان عسكرلە ايكىوز بيك چين و ترك عسكرىنى بوزوب تا «كاشغر» قطعەسى ايچنە كيرەرك قطعە مذكوره نك بك چوق ممالكى قتح وضبط ايتش وچين ايجروسنە طوغرى ايلرولشدر .

ايشتە كاشغر اهالىسى سطوت اسلاميە يى بو تاريخدە كوروب بر چوغى دين ميبىن اسلامى قبول ايلش اولديغىدىن اسلاميتك كاشغر قطعە سىنە دخولى بو تاريخدىن اعتبار اولتملىدر .

واقعا اندىن اول كاشغردىن بر مقدار ادم بالاختيار قبول اسلام ايتش ايسەدە بولنر بك آز اولديغى وديتلىرىنى دخى هر كسىدىن كيرلو طومئنه مجبور بولنديغى جەتله اسلاميت قطعە مذكوره يە كيرماش ديمكدر .

او زمانه قدر ایسه کاشغر قطعه سی هنوز ایادی اسلامیه کچماش  
ایدی .

سنه مذکوره ده ایسه فاتح مشار الیهک همیله کاشغر قطعه سنده قبول  
اسلام ایدنلره خارجدن کلان اهل اسلامک مقداری تکثر ایتش و قطعه  
مذکوره عساکر اسلامیه طرفندن ضبط و تسخیر ایلمش اولدیغندن اسلامیتک  
قطعه مذکوره ده دخولی سنه مذکوره دن اعتبار و کاشغر قطعه سنک فاتحی  
دخی امیر مشار الیه حضر تتری اولق اوزره قید و تذکار ایلملیدر .  
بوندن صکره کاشغرده اسلامیت کوندن کونه ایبرولیوب اهلیدن  
اسلامیتی قبول ایدنلرک مقداری کیتدیجه چوغالغنه باشمش و نهایت بو کونکی  
درجه بی بولشدر .

بعدیت مسافه ایله مؤخرأ امیر مشار الیهک صورت قتلندن طولانی قطعه  
مذکوره بنی امیه دولتنگ ولایه مر بوطه سی صره سنه ادخال ایدیله مامشدر .



{ بر مطالعه }

بر مملکتی ضبط ایتمک بشقه و او مملکتی دائمی بر صورتده الیه ایتک دخی  
بشقه اولوب بر محلی تحت اداره ده طوته بیتک اوراسنی ضبط ایتکدن  
بیک قات کوچدر .

ظن اولمسونکه : ظهور این جهانکیرلرک ضبط ایلمکلی کافه ممالک  
طوغریدن طوغری به کنندی اداره لنده ایدی .

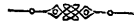


تاریخ قسبی      کاشغر      برنجی عصر

مخترعات مدینه دن بو قییلدن اولانلرک شو فائده سی واردر که : بردولتک  
اضمحلانی (بردرجه یه قدر) تأخیر ایدر .  
بردرجه واردر که : ایشته اووقت نه شمدوفر نه تلغراف ونه ده پوستلرک  
فائده سی کور یله بیلور .



مسلمانلرک کاشغر قطعه سنده چوغالمسنه ممالک اسلامیه دن اره صره اورایه  
علمانک کیتسنگ بک چوق مدخلی واردر .  
( بیان تأثر )  
شمدیکی علمانر کنندی بولندقلری محللر اهلایسنگ لوازم دینه سنی تعلیم  
خدمتی ایناده تنکاسل ایده یور .  
نرده قالمش که : کنندی دائره لری خارجنده بولنان اهلای بی ظلام ریب  
وجهالتدن نخلیص ایچون اختیار رنج ومشاق ایتسونلر ! .. وا اسفا !



امیر قتیبه نک اسپاده نائل اولدیغی فتوحات متوالیه سسنگ درجه عظمتنه  
وکندیسنگ علومنزالت ومأثر جلادته برمثال وبرهان ایستیلور ایسه  
شوسوزلی عرض ایدرم که :

تارىخ قىسمى كاشغر بىرىنچى نەشر

مشار اليهك اسياده برچوق فتوحاته مظهر اولوب تركارى طرف طرف  
مجبور استيمان ونهايت غرب تركريله چينليلردن مركب ايكيوز بيك كيشليك  
براردويني كاملاً منهزم وريشان ايتىدى وعزم جهانكيرانه سنه مانع اوله جق  
هر قوتى ازدكدن وپاي استيلاسى التنده بولنان هر يري عنوة فمح وضبط  
ايلدكدن صكره كاشغر قطعه سنه داخل اولهرق چين اچروسننه طوغرى  
ايلرولسى اوزمان مرجع طوائف و حكمداران اولان وآسيا اوزرنده اك قوتلى  
بولنان چين دولتى دوچار خوف ودهشت اتمكله هم رجاي صلح وهمده  
مشار اليهك مراملرينك نه اولديغنى استكناه ضمننده امير مشار اليه حضر تليرينه  
چين ايمپراطورى طرفندن برمكتوبله برقاچ سفير كلىش ايدى.  
بونك اوزرينه امير مشار اليه طرفندن چين ايمپراطورلغى جانبنه كوندريلان  
هيئت سفرا ايمپراطورك حضورنده بلا پروا امير قتيبه نك آمال ومقاصدينى  
مشار اليهك امر وافاده سنه ابناء شو وجهله بيان وانبا ايلديلر كه :  
« اميرمز كيرو دونمك اوزره عهد ايتمشدر تاكه : پايختى كرى اياغيله  
چيكنه بهرك ضبط وتسخير ورؤساي قومكرى اخذ وتدمير ايتىنجه وسزدن  
حكومت اسلاميه تابع اولديغى كرى مثبت خراج المينجه »  
كرك چين ايمپراطورى وكرك هيئت اركانى حضرت سردارك ولوله ساز  
جهان اولان سطوت رستمه سندن كوزلى يىلش ومخالفت ايده جك اولسهلر  
مشار اليهك دها ايلروره قدر كله جكنه ومدافعه نك چاره امكانى بولنه ميه -  
جفته عقللى كشمش اولديغندن بر خوف وحشيت ايجنده قالمش ايدى .  
امير مشار اليهك آمال ومقاصدى سفراسنك بوجه محرر تبليغات  
وافاداتندن معلوملى اولنجه كنديلر چيون صلح ومدارادن بشقه هيچ برجهت  
سلامت كوره ميوب منزله عجز واقفاره تنزل ايله بالذات ايمپراطور :  
« مادامكه اميركز پايختى مزه اياق باصمغه عهد ايتمشدر بو حالده پايختى نك  
طوبراغندن برمقدار الوب امير معظمكزه كوندرهلم اياقلىله انك اوزر ينه



باصونلر و امرادن درت بش کیشی بی معینکره ویرلم کندی یانلرنده ایستدکری کی زنجیره اورسونلر قهر و تدمیر ایتسونلر مطلوب اولان اقیچه نك تسویه سی قولایدن ایشته بو وجهله عهدلرینی یرینه کتورمش اولورلر « دیوب اسلام سفراستی یانلرینه پایتختک طو پراغندن بر مقدار طو پراق ایله درت بش چین امراسنی قاتهرق و برخیلیده نقود و هدیه و پرهرک معرزاً جانب سرداره کوندردی .

بک بیوک تعظیمه شایان اولان سردار عالیشانک نیت و آمالی هر نقدر عساکر اسلامیه نك چینک ده اچرورلرینه و بلکه پایتخته قدر کیدوب اورلرده سایه انداز اجلالی ایسه ده او ارالق ولیدین عبد الملکک وقوع و فاتی خبرینی المغله و بوندن زیاده چینلیرک اوزرینه وارلدیغی وانلری کلیاً مایوس ایدوبده یکیدن بر محاربه عظیمه به کیریشلیدیکی صورتده امداد و معاونت لازمه نك دار الخلافه دن کوندرلیه چکنی دخی بیلکله بو قدرله اکتفا ایدوب ایمراطورک برمنوال محرر معروضاتی قبول ایدهرک عودت ایلشدر .

ایشته بوندن مشارالیه حضرتلرینک آسیا اقوام و حکامندن بشقه چین دولت جسیه سنی دخی نصل تترتمش اولدیغی اکلاشیلور . شو قدر جق سوزلر کندیلرینک و قتیله آسیا اوزرنده حائز و بربری ارقه سندن نائل اولدقلری اهمیت و مظفریتک درجه عظمتی ذهنلرده تعیین ایچون بره قیاس اوله بیلور .



تأسف اولنورکه : مشارالیه حضرتلرینک قدر و قیمتی و اسلامه اولان برچوق حسن خدمتی تقدیر اولنمدقدن بشقه ولیدین عبد الملکک وقوع و فاتی اوزرینه یرینه کچن سلیمان بن عبد الملک طرفندن تلف ایتدیرلشدر .

تارىخ قىسمى                      كاشغۇ                      بىرىنچى ەسىر

كىتاب تارىخىدە دە مۇسار الەك سورت قىلى ەقنەدە مەقەد اولان مەلۇمات  
 ايشته شو مألەدر :

« قىبە سەلمان خەلپەنەك كەندىسنى خراسان والىلەكنەنن ەزل ایدەجەكنى  
 خەبەر مەسندەن ناشى بو بایدە قەرنداشەنك وىردىكى نەساحى دەكەمبەرك خراسانە  
 سەلمانە اعلان ەصیان ایلەسى اوزرىتە اھالى وەساكر طرفندەن مۇسار الەك  
 ەصیانى تەمت طوتىلەر ق تلف ایدلەدر . »

بو مەلۇماتە منضم اولەر ق « قىبەنەك ەصیانە راضى اولەسان امرانك  
 جەلەسى بالاتفاق مۇسار الەبى خراسان امارتەنن ەزل وىرىتە ( و كەب بن اسود  
 تەمبى ) نى نەسب ایتەدىكى و قىبەنەك بونى تەصدىق ایتىبو و كەبە ابكى دەفە  
 آدم كوندردىكى ەالەدە مومى الەك تمارض ایدەرك كەلامسى اوزرىتە اوچەنجى دەفە  
 ادم كوندروب اكر كەكەنن امتناع ایدر ايسە باشنى كەتورك دىە ەكەم ایلەدىكى  
 وو كەك بونى خەبەر مەسى اوزرىتە كەندىسەك امارتەنن و سەلمانەك سەلطنەندەن  
 خەشەنود اولان بر طائفە ایلە قىبەنەك سەرايە واروب و غبار قننە مر تەق اولوب  
 نەھایت قىبەنى اوغلەرنەنن و قەرنداشەلەرنەنن اون بر كەشى ایلە قەتل و اعدام  
 ایلەدىكى و قىبەنەك خواس و ملازملەرى مۇسار الەدن بوز دوندىروب و كەب  
 طرفنە كەتەدىكى « دىخى مەقەدر . »

شو سوزلەرن قىبەنەك قەتلەندە سەلمان بن ەبەد المەلك رەضا و مەدخلى و ەتى  
 قەتلەنن خەبەر و مەلۇماتى اولدەننى اكلاشەلەدەدر .  
 ەالبوكە ەقەقت ەال بولە دكەدر .

ذكر و بیان ایتەك ايسەدىكەم وقوعات تارىخىەنى صەختى و جەھلە سەرد واتەن  
 ایتەكى بر وظيفە مۇسوسە اتخاذا ایتەش اولدەننەن رسالە ەاجرانەك سەر  
 جەتەرنەندە اولدەننى كەب بورادە دىخى « مۇسار الە ەصەرتلەرى سەلمان بن ەبەد المەك  
 طرفندەن تلف ایدلەدى » دەرك ەقەقت ەالى مەيدانە قومەش ایدەم .  
 توارىخك بو بایدە وىردىكى مەلۇماتەك ياكەش اولدەننى وقوعات تارىخىەنى

تاریخ قسمی      کاشغر      برنجی عصر

ذهنده اجمال ایدهرك وآسیانك او وقتىكی حالیه سلیمان خلیفهك و امیر مشار الیهك ماهیات و درجه اقتدارلرینی کوز اوکنه کتورهرك بالمحاکه میدانه قویدم و طوغریسی وجهله یازدم .

مساعده بیورر ایسه کر اثبات مدعا ایچون بو باده بر قاج سوز سو بلیهیم . توار یخده مقید اولان معلوماتک بر قسمی مشار الیهك اهالی و عسکر طرفندن قتل ایدلدیکندن عبارت اولوب بونک مغایر حقیقت حال اولدیغنی شو سوزلره اثبات ایدرم که :

مشار الیه هر نزهه کتیدی ایسه اوراسنی ضبط و تسخیر ایتش و رأیت ظفر آیتی اوکنده حکمدارلری یله باش اکدیرمکه مجبور ایتش ایدی . بویله بر قوماندانه معینده کی عسکر محبت باغلمز می دیرسیکرز ؟ حالبوکه مشار الیهك معینده کی افراد عسکر یه کندیسنی کوزلری کبی سور و سعادت حال و سلامت استقبالرینی انجق مشار الیهك رأی و تدبیرنده بیلیر وانک ایچون طرفندن وقوع بولان امر و اراده سنی بالتلیق هر نوع مهالك و مخاطراته نفسلرینی اتمقدن چکنمزلر ایدی .

افراد عسکر یهك کندیسنه بودرجه ده محب و مطیع اولدیغنه کندیبلرینک موفق اولدقلری فتوحات معظمه بر دلیل واضحدر . یوخسه مظهر اولدقلری بونجه غلبات عظیمه یی عسکر سز فلانسز یالکرز کندی زور بازوی اقتدارلریله قرانمامشلردر .

بدیهی در که : شمدی یه قدر صحیفه عالمده اثبات وجود ایدن کبرانک جمله سی ساحه حصوله چیقاردقلری معظمات اموره یالکرز مساعی ذاتیهلری ثمره سیله دکل بر طاقم وسائط والاتک اعانه سیله موفق اولمشلردر . بر شخصک علم و رأی و افکاری و یاخود مهارت و جسارت و اقتداری نه درجه فوق العاده ده اولور ایسه اولسون او ادم وسائط والات اولقسزین یالکرز باشنه محیر عقول اولان اثار عظیمه احدائنه موفق اوله مز .

تارىخ قىسمى كاشغر برنجى عصر

انسان كه : عاجزدر هر زمان ديكرلك امداد و معاونتته محتاجدر .  
رفيق و معيت و عسکر ايسه برنجى درجدهه لزومى اولان و سائط  
والاتندر .

کنديسنه محب و مطيع اوليان عسکرله بر قوماندان نقدر ماهر نقدر  
جسور بر صاحب اقتدار اولسه ممکن دکل شاهد قح و ظفري اغوش و صاله  
چکه مز .

امير مشاراليه ايسه بو قدر فتوحاته معيننده کی عسکرله موفق اولش ایدی .  
اگر افراد عسکریه کنديسنه ديدیکم وجهله محب و مطيع اولماش اولسه  
ایدی هر یرده نائل غلبه اوله مز ایدی .

بو سوزلردن اکلاشیدی که : مشاراليه حضرتلری بو قدر فتوحاته انجق  
معيرلنده کی — کنديسنه غایت محب و مطيع — عسکر ايله نائل اولمش .  
شمدی ده شونی سؤال ایدیم که : بویله بر عسکر امر و اراده سنه غایت  
مطيع اولدیغی قوماندانی تلف ایدیهیلورمی ایدیه می ؟

بر عسکر هر یرده غالب اولور و بوشرفه قوماندانک سایه سننده نائل  
اولدیغی بیلیر ايسه ارتق او عسکرک کندی قوماندانی اناسندن بااسندن  
و حاصلی — دیناً مقدس طانیدیغی ذوات کرامدن ماعدا — هر کسندن  
زیاده بر نظر تقدیسه کورمامسی ممکنمیدر ؟

بونکله برابر امیر مشاراليه معيننده کی عسکر کنديسنه فوق العاده  
ربط قلب ایتدکن بشقه شدت صولتندن زیاده سیله قورقار و یوزینه باقغه  
یله کسه جسارت ایدیه مز ایدی .

اهالی ايسه مشاراليه جبراً دائرة اطاعته المش اولدیغی بر طاقم عجزه  
ایدی .

مشاراليه شدت مهابتی اهالینک قلمبلرنده ناقابل ازاله بر خوف و هراس  
براقش ایدی که : کیچه کونوز مشاراليه مهانتندن تره مکده ایدیلر .

. . . . .  
. . . . .  
. . . . .

تابعیتلری دها قویلشمایش اولان بر محن اهلایسی قیام ایدرده باشلری  
اوجنده الك بیوک بر باربلا اولان والیرینی قتل ایتدکلری صورتده ارتق انلرک  
بو موفقیت اوزرینه تابع اولدقلری حکومتدن فک ربقه اطاعت ایله اعلان  
استقلال ایتملری ممکنمیدر ؟

اهالی ایسه عصیان ایتمایش ایدی . عجائب . یوخسه بو خصوص بنی  
امیه یه کندی محبت و صداقتلرندن می ؟

بنی امیه یه کندی ارزولر یله تابع اولمامشلر ایدی که : محبت و صداقت  
ایده یلسونلر .

قسم ثانی اولان روایت بختنه کلنجه .

مادامکه قتیبه نك عزلنه بالجلله امر ا اتفاق ایتمشله بو حالده مشارالهی اول  
باول مقام امارته مخصوص اولان سرایدن چیقارملری و وکیعی در حال اقعاد  
ایتملری لازم کلور ایدی .

نیچون چیقارمامشلر ؟ نیچون قتیبه وفاتنه قدر سرایده ایدی ؟

مشارالیه وکیعه اوچ دفعه ادم کوندروب دعوت ایلدیکی حالده اتفاق  
ایدن امر ا نزهده ایدیلر ؟ نیچون جواب ویرمدیلر ؟

وکیع قتیبه نك اوزرینه کندیسنك والیلکنه راضی اولان بر طائفه ایله  
کیتدی دینه یورده نیچون عموم امر ا ایله کیتدی دینیور ؟  
او امر ا نزهده ایدیلر ؟

غبار قىتئە مرتفع اولش وقانلى بىر محاربه وقوع بولمىشە نىچون طوپى  
 طوپى اون بر كشى تلف ايديلوب زياته تلف وقوع بولدى ؟  
 مادامكه عموم امرا وكيعه تابع اولدىلر وقتيابه نك خواص وملازملىرى  
 دخى وكيع طرفنه كچدىلر بوضورتنه وكيع طرفننده عسكر فراوان اولوب  
 قتيبه طرفنده ايسه هيچ بر كسه نك قالماسى اقتضا ايتىدىكى حالده نىچون  
 غبار قىتئە مرتفع اولدى . و بر بىوك محاربه وقوع بولدى ؟  
 قتيبه نك خواص وملازملىرى نك وكيع طرفنه كىتلىرىنى ايسه هيچ بر عقل  
 قبول ايتمز . كندى افندىلرىنه خيانتدن نه فائده لى وار ايدى ؟  
 اكر مشار اليك سليماندن سلطنتى المق نيتى اولش اولسه ايدى اول بول  
 سليمانك دست اقتدارىنى كسر ايتىكە و ياخود نى اميه دن ديكر بريسته عرض  
 اطاعت ايله خلقيده اوجهته ميل ايتدىر مىكە قيام ايلسى لازم كلور ايدى .  
 حالبوكه مشار اليك بويله بر تشبثى كورلماشدر .  
 بويابه سويلنه جك دها بك چوق سوز وار ايسه ده بوقدرله اكتفا ايلدىم .  
 حاصلى مشار اليك عسكر واهالى طرفندن تلف ايدلىدىكى حقنده اولان  
 معلومات من كل الوجوه مجروحدر .  
 امير مشار اليه حضرتلى ايسه بوقاروده ديدىكىم وجهله سليمان بن  
 عبد الملك طرفندن كوندر يلان برايكى جلادك خرسز جه سنه سوء قصد  
 و خنجر غدر لىله تلف اولمشدر .  
 چونكه : وليدين عبد الملك هنگام حكومتنده مومى اليه سليمانك اوزرىندن  
 وليعهدلىكى المق ايتىش و سليمان ايسه اخلاق ذهيمه اصحابندن اولمغله اول وقت  
 امير قتيبه دخى وليك بوارزوسنه صورت موافقت كوسترمش ايدى .  
 وقتاكه : وليد بوارزوسنه موفق اولمقسىزىن وفات ايدىرك مومى ايسه  
 سليمان سر بر سلطنته جلوس ايتدى . امير مشار اليك بر منوال محرر وليده  
 اولان صورت موافقتى بيلدىكى واسياده اولان نفوذ واستقلال فوق العاده سنى

چکه مامکله برابر مشار الیه طرفندن کندیسنک عزله وحقنده فنالق اجراسنه قالدیشلمدیغی صورته اطاعته بولوب عکسی تقدیرنده عصیانہ قدر قالدیشه۔ جغنی متضمن وارد اولان برمکتوبدن ده زیاده سیله خوف وتلاشه دوشدیکی اجلدن مجبول اولدیغی دنائت طبعک الجاسیله اغراض نفسانیه سنی اجرا ایچون نائل اولدیغی سریر سلطنتدن استفاده ایدهرک مقام حکومتہ کچر کچمز ایلاک ایشی ال التندن انتقام آلمدن عبارت بولمش بوایشه تعیین ایلدیکی مأمورین خفیه واسطه سیله املنه نائل اولمش ایدی .

ایمدی احوال بو منوال اوزره اولدیغی و اخلاقی قدحه شایان اولان سلیمانک بو کچی شیر اجرا ایتدیکنه دائر — ابن موسی وقعه سی کچی — بر مثال ده میدانده بولندیغی حالده ارتق قتیبه نک قاتلنی بولق ایچون عسکره اهالی یه وویعه یوق بیلم کچه باش اورمغه نه لزوم وارد ؟

امر قتلک سلیمان طرفندن ویرلیدیکی اکلاشلامق ایچون ایش غایت کیرلی طوتلش و اورتالغه برطاقم اراجیف چیقارلش اولدیغندن حقیقت حال اکلاشیه مامشدر .

باطنی جلادلرینه مخصوص اولان بو یولده بر دنائتی سلیمانک ارتکاب ایدیسنه وملت اسلامیه یه خدمات جلیله سی سبق ایتش اولان بو کچی بر طاقم نوادر روزکاره قیق کچی حق ناشناسلغنه ! . . شاشارسیکر دکلی ؟  
هم بو استغرابکری تزید ایتک وهمده بو بایده اولان افادتمی تقویه یه مدار اولق اوزره شونیده عرض ایدرم که :

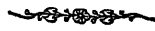
مومی الیه سلیمان موسی ابن نصیر کچی بر فاتح عالیشانی دوچار جزا ومومی الیه قدر اندلس فتحنده وسائر محارده ابراز آثار جلادت واطهار حسن خدمت ایتش اولان ابن موسی وقرنداشلرینی دخی بر طاقم جلادلر ارسالیله اعدام وافنا ایلشدر .

هر نقدر سلیمان کندی دوام شوکتی و اجرای غرض و نفسانیتی ایچون

تارىخ قىسمى                      كاشغەر                      ئىككىنچى عصر

ئائىل ھۆكۈمىت اولور اولۇز بىر سىنە ئىچىندە شىرقىدە ئامىر قىتئەدە غەربىدە ئابن موسى كېي نام ئالىلىرى لسان ئىچىل ئايە ياد ئايدىكى شايان اولان بىر ئاقتىمىغا مۇھىدىن دىشانىك ئازالە و جودلىرىنە موفىق اولىش ئايسەدە مۇھافىزە سىچون بو ملئىتى اجرا ئىتدىكى اقبال و سلطنتىدىن لايىقىلە لىتىياب اولەمىھىرق ئىككى سىنە سىز ماھ اجراى ھۆكۈمىدىن سىكرە قىرق اوچ ئاشىدە اولدىغىي ھالەدە شو ئاھام بى بىقادىن رىھلىت ئىتىشىدۇر.

واقعا شو بىر قىچ ھىقىفەلك سوزلر لىزومسىز كېي ظىن اولنور ئايسە كاشغىرك فائىھى اولان مۇشارالىيە ھىضىرتلىرى ھىقىندە بو قىدرىجى سوز سويلتىلر ئايسە ئاشبو كىتاب ئىچون اسنادىن نقصان ئايە عاجزلىرىنە بو بابىدە عىطىف غىفلت اولنە ھىقىندىن شو بىر ئىككى ھىقىفەيى قىرەلمە لىزوم كوردىم .  
ھىر ھالەدە فائىھىي وارى ئايسەدە بوق ئايسەدە قارىتىك عىقول بىي دىلېرم .



### ئىككىنچى عصرە دائىر بىر قىچ سوز

اسلامىتىك كاشغىر قىتئە سىنە دىخولنىدىن سىكرە اورازدە مۇسلمانلر چوقۇملىغە باشلىدىغى كېي قىتئە مۇكۇرەنىك ھۆكۈمىتى دىخى چىنىلىسلىرك ئىدىن چىقوب مۇخرا بىر ئاقتىمىغا خانلىقلر ادارە سىنە كىچىمشىدۇر .



بو خانقلار اره صره هم بربرلیله وهدمه چینلیلرله محاربه ایدرلر ایدی .  
بونلرک بعضیسی پک قوتسز ایدیسسه ده اچلرنده اچمه منتظم و قوتلی  
اولانلری ده وار ایدی .

حتی ختن خانی هجرتک ۱۳۶ نجی سنه سننده چینلیلرله اجرا ایتدیکی  
محارباتده نائل غلبه اولوب بر قوه جزویه ایله چین اچریسنه کیرمکه قدر  
جسارت ایش ایدی .

فقط چین اچریسنده دیکیش طوتدیره بیلک بر خیلی قوته متوقف اولوب  
ختن خاننده ایسه انجق کندی ممالکنی محافظه ایده جک قدر قوت  
اولدیغندن چین اچریسنده - واره بیلدیکی پرلده - اجرای خساراتدن  
بشقه انه هیچ بر شی کچمامشدر .

چینلیلرک بودفعه کاشغر اوزرنده اثر ضعف کوسترملری واوراره بر نظر  
حاکمانه ایله باقماملری داخل چینده ظهور ایدن عصانک تأدیب و تکلیلی  
ایله مشغول اولدقلرندن نشأت ایدوب اگر کندیلرینک مشاغل سارسی  
اولمامش اولسه ایدی کاشغر اوزرنده ادخال نفوذه چالیشه جقلرنده هیچ شبهه  
یوقدر .



### بر افاده دها

هجرتک ایکنجی عصرندن دردننجی عصری اواخرینه قدر کاشغرک شمال  
طرفلری ترک حکومتلری اداره سننده ایدی .  
لوب کولی جهتنده بولنان شاتو ترکلری ایسه باشلی باشلرینه اداره اولنور  
واره صره چین اچریسنه اقبیلر اجرا ایدر ایدی .  
بونلرک چین اوزرنده زمانیه خیلی تأثیرلری وار ایدی .



« قرە خان حكومتى »

اوغوزلاردىن مۇسلمان اولماش اولان قرە خانك قىزداشى اولوب كاشغىردىن  
ھىجرەتكە (۳۷۵) نىچى سەنەسەندە بىر خېلى يىزىلىرى سىبۇت ايتىش اولان سۇلتان  
ستوق بىغراخانكە : مۇخرأ دائىرە حكومتى زىادە سىبۇت توسىع وحتى بخاراينى  
دخى قىح ايتىش ايدى . (\*)

(كاشغىردىن سىبۇت ايتىشكى مىللەتكە سورت سىبۇتى حقتە افسانە قىبىلىندىن  
اولان رواباتك يىكدىكىرىنە مۇخالف اولسى جەھىسەلە ذىكر واپرادىندىن سىرف  
نظر اولمشىدر .)

كاشغىر وحوالىسى اھالىسىندىن او زمانە قدر شىرف اسلام ايله مشىرف  
اولمىانلاردىن بىر خېلى سىنى مشار ايله داخل دائىرە اسلامىت ايدى .  
مشار ايله فقرا پرور بىر پادىشاھ عدالتكسىر اولدىغىندىن يىكرمى سەنە يىقىن  
مدت حكومتىدە تىحت تىبعىتىدە بولغان اھالىنىك اوقاتى نىعمەت رفاھ وھىضور  
ايله مىرور ايتىشىدر .

كىندىسەنە موروث اولان حكومتك شوكتى — وجودىلە قائم اولوب —  
وقتىندىن سىكرە انجىق يارم عصرە يىقىن بىر مدت بقا بولە بىلىش ايدى .  
كىندىسەنك كاشغىر قىطە سەندە بولدىغى مدتە قىطە مذكوره نك شىمال  
طرفلر ايله شىرق جىنوبى جەھتلىرى بىر طاقم چىقتىلى خانلىقلىرىنىك ادارەسى تىنتە  
ايدى . .

(\*) بخاراينى (۳۷۹) سەنە ھىجرىە سەندە قىح ايتىدى . بخارا اول وقت بىر بىچق عصر  
قدر مدت اجراى حكوم و سىلطنەت ايدىن سامانىلاردىن نوح تانىنىك زىر ادارە سەندە ايدى .  
قىطە مۇخرأ مشارالە كاشغىرە عودت ايلدىكە نوح كلوب تىكرار بخاراينى سىبۇت  
ايتىشىدر .

بولرک قوتلرینی محو وابطال ویاخود دائره اتفافه ادخال ایده بیلک کند۔  
یسنجہ ممکن ایدیسه ده اشتغالات سارہ سندن ناشی بوجہته باقه مامشدر .  
اگر کنیدیسی دائره حکومتی ترکستان طرفندن توسیع ایتکی اصل  
ایدنمیوبده مساعی واقعه سنک جله سنی کاشغر قطعه سی وچین ممالکی ایچنه  
حصرایتش اولسه ایدی قطعه مذکورہ نک هرجهتی وحتی چینک ایچریلرندن  
دخی برخیلی ممالکی ضبط و تسخیرہ موفق اوله یلور ایدی .  
مشار الیهک قطعه مذکورہ ده پک چوق محاربه لری واردر . اجرا ایلدیکی  
محارباتک چوغنده ایسه غلبه کنیدی طرفنده قالمش ایدی .  
چینلیلر ایسه مشار الیهک کوندن کونه دائره حکومتی توسیع ایلسندن  
توحش ایدهرک وکندیلرینک ایسه او وقت سار جهتدن مهم برغائله لری  
اولدیغی جهته صکرلری نظر دقتلرینی او جهته دیکهرک مشار الیه شوکت  
وکیانک مبدل زوال و بنای دولت و اقبالنک رهین اضمحلال اولسیچون  
ابدال مساعیدن کبرو طور میوب هیچ بر وقت مشار الیهی راحت بر اقامشدر .  
مشار الیه ایسه برخیلی زمان چینک عساکر کثیره سننه مقاومت ایتد۔  
کدن صکره (۳۸۷) سنه هجریه سنده وقوع بولان بر محاربه ده نائل مرتبه  
شهادت اولشدر .  
شهادت لری کونکی محاربه ده تلف اولان چین عسکرینک مقصداری التی  
بیکی متجاوز ایدی .  
کاشغر لیلرک روایتلرینه نظراً باشلری نفس کاشغر کهنه شهرنده وکندیلری  
قبرالی قصبه سی جوارنده مدفوندرلر .

﴿ بىراخان حەقنەدە بەزى افادە ﴾

كاشغەرك شەيدىكى اھالىسىدىن مەلۇماتلى كېلىدۇكى — كەندىلەردىن مەشار  
الەمە دائىرە بەزى خەسەس سەتقىسار اولدۇقەدە — مەشار الەمە مەكە اھالىسىدىن  
اولدىغىنى وكاشغەرە خەسەس عمر (رضى الله عنه) خەسەس زەماندە ورود  
ئىتدىكى بىيان ايتىدۇكى رايىسەدە خەسەس خەل بىم يازدىغىم و جەھلە اولوب انلەك  
افادەلەندە ياكشلىق اولمى كرك .  
چونكى : مەشار الەمە كاشغەردە بولغان خەسەسكە ك پارلاق زەمانى  
ھەسەسكە (۳۸۰) نەبى سەسەسى واندىن سەسەس اولوب خەسەس عمر (رضى الله  
عنه ) خەسەس زەمان خەسەس رايىسەس بوقارولردە يازدىغىم و جەھلە نەسەت  
ھەسەس يەسەس دردنجى سەسەس قەسەس .  
اكر سەسەس بىراخان خەسەس مەشار الەمە خەسەس زەماندە بولمىش  
اولسەس ايدى نەسەت ھەسەسكە اون و يەسەس نەسەس ايتىدۇكى كاشغەرە ورود  
ايتىسى لازم كەسەس ايدى .  
خەسەسكە كەندىلەردىن كاشغەردە بولدىقەسەس ھەسەسكە دردنجى عەسەس  
ايتىدۇكى .  
بونكى بىراكر كەسەس مەكە اھالىسىدىن و اولاد عەسەس اولوب ترك  
فەسەس سەسەس .  
كەسەسكە سەسەس اولەسەس كاشغەرە خەسەس عمر زەماندە مەكە اھالىسىدىن  
سەسەس سەسەس بىراخان سەسەس بىراكمەس ورود ايتىسى ايتىدۇكى خەسەس  
كەسەس ايتىدۇكى بولمىش و بولمىش بىراكمەس كاشغەرە كەسەسكە بىراكمەس .

سلطان بغرا خانک حضرت عمر زماننده کاشغره ورود ایتدیکی وقطعه مذکورہ نك خلیفہ مشار الیہ زماننده قتح ایلدیکی حقنده پیدا ایدیلان یا کاش معلوماتی صحیح ایچون اون اون بش صحیفه یوقاروده اولان افاداتی تأییداً و تکراراً دیرم که :

خلیفه مشار الیه حضرتلری زماننده ترکستان تمامیه قتح ایدیله مامش ایدی .

او زمان آسیا برهنه کاهه حرب و ووا اولدیغندن یوللر همان کاملاً مسدود و مخاطرات ایسه نا معدود ایدی .

او زمان عجمستانک ایلروسنی قتح و مخاطرات طریقیه یی رفع و دفع ایتکه ده صره کلامش وانک ایچون کاشغره داخل اولنه مامش ایدی .

بغرا خانک بخارایی ترک ایلسی اوراسنک هواسی کندی صحتی اخلال ایلسندن ناشی اولوب کندیسنک بخارادن دار الملکنه عودتنده بخارا اهلایسی مشارالیهی تعقیب ایدهرک اردوسنک دمدارندن اغتصاب اموال ایلدکلی و مشارالیه بغرا خانک دخی اثنای طریقه وفات ایلدیکی بعض تاریخلرده محرر ایسه ده مشارالیهک بخارایی ضبطنده امیر نوح فرار ایلش اولدیغندن با شلرنده حاکم و امرلری اولمیان بر محل اهلایسنک غالبی اردوسنی تعقیبه و غصب اموالنه جسارت ایدهمه جکلی بدیهی اولدیغندن فقره اولینک شایان اعتماد اولدیغنی بیان و تذکار و مشارالیهک بخارادن بعد العوده کاشغره وقوع بولان محاربه ده شهید اولدقلی و وقطعه مذکورده مدفون بولندقلی اوزون اوزادی به اجرا ایتدیکم تحقیقات ایله مرتبه ثبوته واردیغندن کندیسنک اثنای راهده وفات ایتدکلی حقنده اولان فقره ثابته نکه ده مجرو حیتی بیانده اصرار ایلرم .

### ﴿ بىرا خانىك اسلاف و اخلافى ﴾

مشاراليه بىرا خانىك منسوب اولدىغى و وارث بولدىغى حكومته  
(قره خان) عنوانى و بىردىكىم شوسىبىندىر كه :  
بىرا خان ھىجرىتك (۳۵۰) نىچى سنە سىنەندە (بالا خىتان) دىانت جلىملە  
اسلامىيەنى قبول ايدىن طاغ خان اولادىن قره خانىك (\*) قىرنداشى ايدى .  
قره خانىك وفاتىندە يىرنە اوغلى موسى خان جلوس و مشاراليه موسى  
خانىك غايت متدىن اولسى جەھتلىك اثنائى حكومتىندە اكثر اوقاتى جوامع  
و مساجد بنا و انشاسىلە مرور ايلشدر .  
مشاراليه موسى خان متدىن و دىندار اولغە برابر غايتلە محب علم و معرفت  
اولوب زىر حكمتىندە بولغان شهور و ممالك اھالىسى يىنەندە علوم و معارفك  
ترقىسىچون اطرافدە بولغان علمانى جلب و جمع ايتدىكى كى انشا ايتدىكى جوامع  
و مساجدك يانلرىنە برردە مکتەب علاوہ ايلشدر .  
كىندىسى درويش مشرب اولدىغىچون الايش و سلطنتىن ھىچ حظ ايتىز  
ودائىمى صورتدە سادەلك حالى اختيار ايدر ايدى .  
مشايخە رغبتى علمايە اولان التفاتىدىن ازىد و مصالح اخروىيە اولان  
خدمتى مسائل دىنويە اولان رغبتىدىن او فر ايدى .  
موسى خاندىن صكرە مشاراليه بىرا خان مىسند پادشاهى بە كچەرك ملك  
موروثى بر قاچ مثلى توسيع ايلدى .  
(\* دىن مېن اسلامى قبول ايتدىكى تارىخە قدر اسمى سالور ايدى . مىلمان اولدىقدىن  
صكرە اسمىنى (قره خان) . تېدىل ايلدى .

تاریخ قسمی کاشغر دردیجی عصر

بغرا خانك وقاتيله ايلك خان شمس الدولة سرير حكومته كچهرك ۳۸۹ سنه هجريه سنده بخارايي ضبط واستيلا ايله اوراسنى كندى ممالكى ميانته ادخال ايلدى .

كرچه بغرا خان بخارايي مقدا ضبط ايلش ايدى . لكن مشاراليه شهر مذ كوردن عودت ايتدكن صكره امير نوح تكرر كلوب بخارايي ضبط ايلش اولديغندن شهر مذ كور سامانيلرك دست اداره سنده بولتمده ايدى .

بخارانك بتون بتون زير ضبط واداره بولتمسى امرنده شمس الدولة سامانيلر ايله بر قاچ دفعه لرحاربه يه مجبور اولمش وسامانيلرك ايسه اسكى قوت واقتدارلى قالماش اولديغندن تفصيلي اشبو تاريخه تعلق ايتيان محاربات متواليه دن صكره نهايت غلبه قطعيه كندى طرفنده قاهره بخارايي بتون بتون زير ضبطنه كچيرمشدر .

مشار اليه افغانستان وهندوستانده وآسيياى وسطينك بعض محلالرنده حكومتلى ايكى عصره قريپ مدت پايدار اولان سبكتكين دولتك پادشاه مشهورى اولان سلطان محمود (\*) ايله مصاهرت ايلش اولديغندن ايكى حكومت يكديكرينه ابتدالى بك دوستانه برصورتده معامله ايتكده ايدى . لكن شمس الدولة نك مؤخرأ سلطان محمودك زير حكمنده بولنسان خراسانى ضبط ايتتى ايشه فساد قاريشديره رق ايكى حكومت يننده غايت شدتلى برحاربه يي انتاج ايلدى .

شمس الدولة سلطان محمودك محاربه ده بولتمسى فرصت انخا ذيله بخارايي هجرتك ۳۹۶ نجى سنه سنده ضبط ايتش ايدى .

(\*) مشاراليه اعظم سلاطين اسلاميه دندر . «۳۱» سنه پادشاهلىق ايتش و ۴۲۱ سنه هجريه سنده وفات ايتشدر . مدت عمرى ۶۱ سنه در . سبكتكين دولتى كندى زمانلرنده مرتبه كاله واصل اولمش ايدى عظمت شهرتى تعريفه صيغيز وغزوات وخدمات جليله سنك تعداد وپاىي ممكن اولمز .

تارىخ قىسمى  
كاشغر  
دردىنجى عصر

ايرتسى سنەكە تارىخ ھىجرىتك ۳۹۷ نجى سالىدر سلطان محمودلە شمس الدولە يىنىدە آچىلان محاربەدە شمس الدولەتك اردوسى فنا حالەدە منھىزم اولدى .

شمس الدولە بومغلو يىتى نىسنە يىدرەمىھرىك ايكىنجى دفعە اولەرق سلطان محمود اوزرىنە وارمق اچون تداركات كلىھە اجراسىندە ايكىن ۴۰۳ سنە ھىجرىەسندە ارتحال ايلدى .

مشارالە اوان جوانىسندن برى صلابت دىنيە اصحابىندن غايت ھىبىلى وغىبور بر ذات اولوب زمان حكومتىدە دىن ميين اجدىنىك انتشار اچون بك چوق چاليشمش وبر خىلى كسەيە دىن جليل اسلامى قبول ايتدىرمشدر . مشارالەك ارتحاليلە برىنە برادرى طغان خان كچەرك سبكتىكىن دولتىلە ارەيە كىرن وبالاخرە هر ايكى طرف اچون دە وخامتى ميدانده اولان نىساق ومحاربەي بر طرف ايتك اوزرە عقد مصالھە ايلدى .

التي سنە قدر اجراى حكومت ايتش وصولك زمانلرنده ايسە خطا يلىلرە بر بيوك محاربە ايدەرك نائل غلبە عظيمە اولمش ايلدى . ۴۰۹ سنە ھىجرىەسندە وفات ايدەرك برىنە قرنداشى شرف الدولە ابو المظفر آرسلان خان كچدى ومجر حزرە قدر اولان ممالكى كاملا فتح واستيلا ايلە دائرە حكومتى بر قائىدەها توسيع ايلدى .

مشارالەدە سلطان محمودلە محاربەيە قالمىشىدى وطاقت منھىزم اولمغە بو مغلو يىت نىسنە بك اغر كلەرك اداره حكومتىدىن دستكش فراغ اولدى . برىنە قدر خان كچوب سلطان محمودلە عقد پىوند مصالھە ايتش ومؤخرأ بر چوق فتوحاتە موفق اولمشدر .

بونك زمانىدە كاشغر قىطعەسندە ضبط اولتىق ھىمان ھىچ بر محل قالماش ايلدى .

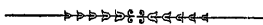
« ۴۳۳ » سنە ھىجرىەسندە وفاتىلە شرف الدولە ابو شجاع آرسلان خان



پادشاه اولمش ایسهده مؤخرأ برادری بغرا خان اوزرینه کلهرك اولنان  
مچاربهده اسیر اولمش ودها صکره لری بغرا خانك زوجه سی طرفندن اخناق  
ایدلشدیر .

بغرا خان برمدت اجرای حکومتدن صکره وفات ایتدکده مشارالیهك  
حرمی تخت سلطنته ابراهیم اسمنده اولان صغیرالسن اوغلنی کچیرمک ایچون  
ولی عهدی تسمیم ایتک و محبوس اولان سالف الذکر ارسلان خانی اخناق  
ایتک کی ملعتلری اجرا ایله نائل امل اولمش ایسهده ابراهیمک برادرلری  
حکومتنه راضی اولدقلرندن مچار بهیه قالقیشدیبلر و ملکی شورش واختلال  
اتشی ایچنده یاقدیبلر .

بو حالدن سمرقند خانی عماد الدولة ابوالمظفر طمعاج خان استفاده ایدهرک  
« ۴۴۰ » سنه هجریه سننده حکومتلرینی اللرندن الدی وایشته بوتار یخدن  
صکره برعصر مدت امتداد ایدن « قره خان » حکومتی طمعاج خان خاندانی  
زیر اداره لینه کچدی .



### علاوه

(طمعاج خان سلاله سی کرچه یدنجی عصر هجرینک ابتداسنه دکن  
اجرای حکم و حکومت ایلش ایسهده بونلر مؤخرأ دولت سلجوقیه نك ودها  
صکره لری خوارز مشاهانك تحت جایه سنه کیرمکه مجبور اولمش وهله  
صکره لری کاشغر قطعه سنه بتون بتون مداخله ایدهمامشالردر )

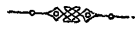


تارىخ قىسمى	كاشغر	بىشچى عصر
-------------	-------	-----------

« قرە خان » حكومتى زمانىدە اسلامىت كاشغردە فوق العاده ترقى ايدەرك  
قطعه مذكوره اهاليه سنك ثلثانندن زياده سبى شرف اسلام ايله مشرف اولمش  
وقطعه مذكوره ده قبول اسلام ايتيان پك آز كسه قالمشدر .  
حكومت مذكوره زمانىدە علوم ومعارف وصنایع وتجارت دخى خيلوجه  
كسب ترقى ايتمش وآسيانك كالات علميه سندن قطعه مذكوره دخى حصه مند  
اولمش ايدى .

حكومت مذكوره بر اسلام حكومتى اولديغى وحكمدارانى ايسه على العموم  
طريق عدل وانصافدن هيچ بروقت ايرلديغى جهته كاشغر اهاليه سبى بونلرك  
زمانلرنده نائل سعادت اولمش ايدى .

اوزمانلرده چينلىلر بر ايكى دفعه كاشغرك تملكهچون چالشمش ايسه ده  
قرە خان حكومتى قوتلى بر صورتده تأسس وتقرر ايلش اولديغندن وچينلىلر  
ايسه بر حكومتك استيلاى ممالكنه كفايت ايدەجك قوه عسكريه دن محروم  
بولنديغندن حصول امله موفق اولەمامش ومساعى واقعه لرندن بر ثمره نافعە  
اقتطاف ايدەمدكن بشقه انهرام ومغلويت كى دوچار ضرر وزيان  
اولمشدر .



كاشغريليرك افاده ليه نظراً :  
} سلطان بغرا خانك وفاتندن بر مدت صـ كره ساله  
رسولدن اولان } سلطان غازى پادشاه } كاشغر شهريه كلمش

واہالیء اسلامیہ بی باشنہ طویل یوب چینیلرلہ برخیلی محاربہ دن  
صکرہ عاقبت شہید اولمشدر . کندیلری « ارتوش » قصبہ سندنہ  
مدفون ایمش . مشارالہک وفاتسندن صکرہ مخدومی { حضرت  
پادشاہ } پدینک مقامنہ کچوب اودہ برچوق محاربہ دن صکرہ مرتبہ  
شہادتہ نائل اولمش وکاشغرک کہنہ شہرینک خارج سورندہ مدفون  
ایمش {

بلادہ شو [ ] اشارت لک ارہ سندنہ محرر اولان سوزلر کاشغر اہالیسندن  
وقوعات سالفہیہ واقف اولان لک افادہ ل یدر .

سلطان کلہ سیلہ شاہ لغتی بزده و عرب و عجمده مہنای سیاسیہ بی مراد  
اولمہ رق لغت معناسنک بر قسمی قصد ایدیلوب (سلطان الشعراء) (سلطان  
الحکماء) (سلطان العلماء) (شاهراه) (شاه بیت) (شاهسوار) (شاهباز)  
کبی دہا سائر پک چوق اشخاص واشیادہ قوللانلقده ایسہدہ بومقاملردہ  
اولان سلطان وشاہ کلہ لری علم اولدیغنی کبی عنوان دخی اولدیغسندن  
و بوجہت مقصدک بتون بتون خارجسندہ اولدیغسندن بوراسنک اوزون  
اوزادی یہ تفصیلنہ لزوم یوقدر .

ایکی عصرہ یقین مدت سلطنتی امتداد ایدن سبکتسکین دولتک پادشاہ  
مشہوری اولوب نائل فتوحات جسمیہ اولان و ۳۸۸ سننہ ہجر یہ سندنہ  
جلوس ایدن سلطان محمود غزنوی ملوک اسلامیہ ایچندہ اک اول (سلطان)  
عنوانی آیشدر .

ملوک سائرہ ایسہ عنوان مذکورہ مشار الہدن کورہرک مؤخرأ اخذ  
ایشدر .

تارىخ قىسمى كاشغر بىئىچى عصر

بو (ملوك سائر) عنوان مذكوري مشار اليه من كوره رك اخذ ايلشدر  
عبارة سندن بالعموم پادشاهلرك عنوان مذكوري الدقلىرى اكلاشلاملىدر .  
خوارز مشاهان ايله دولت ابد مدت عثمانيه پادشاهان ذيشانى دركه :  
كافهسى (سلطان) عنوانى المشلدر (\*).  
كاشغرلىلر مشار اليهك سلاله طاهره دن اولدىغى بيان ايتكدهلر ايسه ده بن  
كندى تدقيقاته اعتماداً دىرم كه : كاشغره او تار بىخده سلاله طاهره دن هېچ  
بر ادم كيتماشدر .  
واقىبا علمادن بعض كسه كاشغره كيتش ايسه ده كيدنلر سلاله طاهره دن  
دكل ايدى .

خاطره كلان شودر كه : كاشغر قطعهسى هجرتك ايكىچى و اوچىچى  
عصرلرندە هنوز دائره اسلاميه ايجنه كيرمش وعربستانه يك اوزاق برموقعه  
بولمش اولدىغى واهالىسندن ده بعضيسنك خاندان رسوله محبت كامله لرى بولدىغى  
اجلدن مكه دن وسائر محلدن بر ادم كرك تحصيل سلطنت ايجون اولسون  
و كرك اقتضاسى جيتدن بولسون كاشغره كيتدكده ايش كورمكه واهالى بى  
كندوسنه جلبه مدار اولور ملاحظه سيله (بن اولاد رسولنم) ديمش اوله .  
اهالى كندوسنك اولاد رسولن اولدىغى نره دن بيله جك ؟  
حقيقته قريب اولان ده بودر .

بو افاده نك صحى اشاغيده ائمه بختنده كاشغرلىلرك افاداتنك بطلاتنى اثبات  
ايتديكم وقت ده از ياده مرتبه ثبوت وادير .  
احتمال كه بنم بو جهتلره دار اولان تدقيقاتمه نقصان وار . انسان  
دكليم ؟ خطا و نقصانن البت قورتيه مم . باخصوص كاشغر تارىخى يازمق  
كبي هر سطرينك تحريرى دور ودراز تدقيقه محتاج اولان بويله اغر بر ايشى

(\* دولت عليه عثمانيه پادشاهان على العموم (خان) لى دى قبول ايلشدر .

در عهدہ ایدن بنم کی بر عاجزک کثرت تدقیقاتی ایچندہ خطا ایتامسی وغافل بولنامسی ممکن اولہمز .

لکن اصل جای اشتباه اور اسیدر کہ : کرک بو (سلطان غازی پادشاہ)ک و کرک محمدومنک کاشغرہ بغرا خاندن صکرہ ورودری ادعا اولنان ائمہدن اول کادیکی بیان اولنہ یورده هانکی تاریخده کلدکلر یتہ ونہ قدرمدت طور دقلر یتہ دائر مدعیلر بیان معلوماتدن اظهار عجز ایدہ یورل .

بو ذاتلری بغرا خاندن صکرہ کلش دیہ نصل قبول ایدہ بیلہلم کہ مشار الیہدن صکرہ اولانلرک اسامیسی یوقاروده محرر اولوب انلرک ایچندہ بونلر یوقدر ؟  
هایدی کاشغر لیلرک افادہ لرینی تقدیم اولنہ جق ایکن تأخیر اولمشدر دیہ تأویل ایدہ لمده بغرا خاندن اول کلش دیہلم .

واقعا بغرا خاندن اول کاشغرده پر قاچ ذاتک اثبات وجود ایتدیکی تدقیقات واقعه دن اکلاشلش ایسه ده بونلرک اسملری ایله وقوعات و تاریخ ورود مدت اقامتلری غیر مضبوط اولغله برابر انلر حقندہ اولان معلومات دخی بهوده کاغد قره لمقدن بشقه هیچ بر فائده بی متیح اولمیان روایات متناقضه دن عبارت بولمیش اولدیغندن بو ذاتک اومیانده اولوب اولدیغنی قطعاً حکم اولنہمز .  
مع ذلك معلومات صحیحہ ایتانی ممکن اولہ میان بر زمان ایچندہ ورودی ادعا اولنان بر کسه نک عدم ورودینی قطعاً بیان مناسب اولماغله کاشغر لیلرک بغرا ندن صکرہ کادیکی وسلاله طاهره دن اولدیغنی جهتلری قبول اولنہ میان شو روایتلری موجبجه کاشغرہ بو نامده بر ذاتک فقط (بغرا خاندن اول) ورود ایتدیکی تسلیمدن بشقه چاره یوقدر .

آسیاده اولان (حضرت سلطان) بلده سنک بو سلطان غازی پادشاہک اوغلنہ منسوب اولوب اولدیغنی حقندہ تاریخجه معلومات قطعیه و صحیحہ بوق ایسه ده بونک مدعا یه دلیل اولدیغنی ظاهر در .



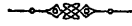
ئىنە كاشغەرلىلەر دېورلرگە :

[ { حضرت پادشاه } ك وفاتىدىن صكره رسالتىناھ افندىمرك نساندىن  
 كه { ائمه اتنى عشر } دن امام جعفر الصادق حضرتلىرى كاشغەر قىطعه سىندە  
 واقع نختن ولائىنە ورود ايدەرك چىنلىلردن برخىلىسىنى مسلمان ايتدىكى  
 كىبى اسلامىتى قبول ايتىمانلر ايله ده محاربه ايتىش ونهايت شربت شهادتى  
 نوش ايتىشدر . مشاراليه حضرتلىرى ختنك جانب شرفىسىندە وطقوز  
 كونلك مسافه سىندە مدفون اولوب كىندىلر يىنك مدفنلر يىنك ياندى دەخى  
 قرق قدر شىپىدك مدقى واردر . ]

كاشغەرلىلرگە اشارت ايجنه الهرق بالايه يازدىغىم بوسوزلى ده ( سلطان غازى  
 پادشاه ) حقندە اولان سوزلىرى كىيدر .  
 اول باول شوراسنى اخطار ايدەيمكە : كاشغەر قىطعه سىندە كرك امام جعفر  
 الصادق حضرتلىرى نامنه وكرك ( سلطان غازى پادشاه ) كىبى دها سائر  
 برچوق كىسەرك اسىنە اولهرق بر طاقم مر اقد بوقدر دىمبورم .  
 كاشغەردە برچوق زيارنگاه محل واردركە : هر برى برر ذاته منسوبدر .  
 ايراندە برچوق امام مزارى اولدىغى كىبى :  
 لکن بونلر اورا اھالىسىنك اعتقاد ايتدىكى و بىلدىكى وجھلە منسوب  
 اولدقلىرى ذواتك حقیقە دارالقرار ابدىلىرى دكلدر .  
 اولامام جعفر الصادق حضرتلر يىنك مر قدلىرى كاشغەردە دكل مدبىنە دە  
 بقىعدەدر .

ئانیا مشاراليه حضرتلر يىنك تارىخ وفاتلىرى ۱۴۸ سنە ھىجرىيە سىندە دركە :  
 ۶۵ ياشىندە اولدقلىرى حالده ارتحال دار بقا ايتىشلىر ايدى .

مرقدی مدینه‌ده اولان بر ذات شریف نصل اولورده کاشغرده ده مدفون اولور ؟  
حالبوکه امام جعفر الصادق حضرتلری کاشغره هیچ کیتماشدر .  
چونکه کیتدکلیته دأر کتب اسلامیه‌ده برصراحت یوق .  
واقعا امام حسن (رضی الله عنه) حضرتلری هجرتک ۳۰ نجی سنه -  
سنده نقض عهد و اعلان عصیان ایدن نه‌اوند و همدان و حوالیسی  
اهالیسنک تأدیبی ضمننده حضرت عثمان (رضی الله عنه) جانب مالیندن  
سعید بن العاص قومانداسنده اوله‌رق اول طرفره کوندر یلان عسا کر  
موحدین ایله برابر عزیمت یورمشلر ایسه‌ده اعزام قلنسان عساکر  
اسلام یالکر او جهت اهالیسنک امر تربیه‌سنه سعی و اقدام ایتش واسیادن  
بعض محللر دخی ضبط ایلشلر ایسه‌ده کاشغر حوالیسنه قدر عرض شوکت  
ایده‌مامش و بو صورتده امام مشارالیه حضرتلری دخی کاشغر قطع‌ه‌سی  
طوپراغنه ایاق باصمامشدر .  
امام جعفر الصادق حضرتلرینک کاشغره ورودی حقنده اولان ادعایی  
جرح ایچون افاداتم بو محله تمامیه یازلماشدر .  
بو خصوصه دأر اولان محاکماتک قصوری ایسه (امام محمد الجواد)  
حضرتلرینک ورودی حقنده کاشغره موجود اولان معلوماتک یا کاشغری  
اثبات ایچون سوبلیه‌جکم سوزلره اتمام ایدیله‌جکدر .



نه کاشغرلیلر دیورلرکه :

{ «امام جعفر الصادق» حضرتلرینک وقوع شهادتلرندن صکره } ائمه

اثنى عشر { دن } امام تراب الدين { وبونك شهادتندن صكره ده } امام محمد تقى { و } امام على تقى { (\*) } حضراتى كاشغره كله رك چين مجو- سيلريله برچوق محاربه لرايدوب برخيايسنى داخل دائره اسلاميت ايمش وعاقبت انلرده نائل مرتبه شهادت اولمشدر . { امام تراب الدين } امام جعفر الصادق حضرتلرنيك مرقد عاليلىر ياننده وامام محمد له امام على حضراتى دخى ختنه تابع قره قاش ويورك قاش شهەرلرنده ويا بونلرك اره سنده مدفون ايمش {

كاشغر ليلرك شوافاده لرى مقارن حقيقت اوليوب انلرجه اولان بومعلوماتك ياكش اولديغنى برقاچ جهندن اثبات ايده بيليم .  
سوزه شورادن باشليهم كه :  
ائمه اثنى عشر دن ( امام تراب الدين ) اسمنده بر ذاتك وقتيله بو عالم فاننده اثبات وجود ايمش اولديغنى بيليورم .  
بم بيلديكم و بك چوق كسه نك ده بيلديكى ( ائمه اثنى عشر ) حضراتى ايشته شونلردن عبارتدر كه : اساميسنى تبركا بر وجه زير كتاب حاجزى به درج ايتدم :

« حضرت امام على » « حضرت امام حسن » « حضرت امام حسين »  
« حضرت امام زين العابدين » « حضرت امام محمد الباقر » « حضرت

(\*) ( امام محمد الجواد ) و ( امام على الهادى ) حضراتى اوله جق



امام جعفر الصادق « حضرت امام موسی الكاظم » « حضرت امام  
علی الرضا « حضرت امام محمد الجواد { النقی } « حضرت امام علی  
الهادی { النقی } « حضرت امام حسن العسکری « حضرت امام  
محمد المهدی « رضوان الله تعالی علیهم اجمعین .

کوزیله یورکه : شو ذوات کرامک ایچنده « امام تراب الدین » اسمنده  
بز ذات یوق .

واقعا بو اسمده بریا کاشلق اولوب « امام تراب الدین » ذیلان ذاتک  
ائمهدن اولدیغی و « امام جعفر الصادق » حضرتلردن صکره کاشغره ورود  
ایتدیکی ادعا اولمسنه نظراً بو ذاتک « امام موسی الكاظم » و « امام علی  
الرضا » حضرتلردن بریدی اولسی حکم ایدلک ایستنلور ایسهده « امام  
موسی کاظم » حضرتلری ۱۸۳ سنه هجریه سنده الی بش یاشنده اولدیغی  
حالده بغدادده ارتحال ایدرک شهر مذکورده و « امام علی الرضا » حضرتلری  
دخی ۲۰۳ سنه هجریه سنده خراسانده طوس نواحیسندن (نوقان) نام  
قصبهده وفات ایدوب قصبه مذکورده و مشهور هارون الرشیدک (\*) تره -

(\*) مشارالیه خلفای عباسیه نیک بشجیسی در . هجرتک ۱۴۸ نجی سنه سنده طهرانده  
تولد ایتمش و ۱۷۰ سنه هجریه سنده مقام خلافتک یکمشدر .

مدت خلافتک ۲۳ سنه ۲ ماه اون طقوز کون اولوب ۴۵ یاشنده و ۱۹۳ سنه  
هجریه سنده ارتحال دار بقا ایلشدر . (طوس) ده مدفوندر .

زمانده علوم و فنون و صنایع و تجارت زیاده سبیله ترقی ایتمش و یک چوق علما ظهور  
ایلشدر . مدت خلافتده دولت عباسیه نیک سلطنت و شوکتی معارج علیای کاله واصل  
اولمش ایدی . غایت سخنی و دیندار بر بادشاه عادل و مراحشعار ایدی .  
صره سی کلبرسه عباسیلر حقنده معلومات ویریلیر .

ارىخ قىسمى                      كاشغەر                      بىشخېيى عصر

سەنە مەدەن اولدەقلىرىدىن بوذاڭك امام موسى و امام على الرضا خىراتىدىن رىسنىڭ اولىسىنىڭ ھەكم و بىرلەشمە .

شەمىي دىمىك اولدى كە : بو « امام تراب الدىن » دىنلان ذات نە « امام موسى كاظم » ۋەدە « امام على الرضا » خىراتىدىن .

امام تراب الدىن دن خىراتە « امام محمد الجواد » اىلە « امام على الهادى » خىراتىنىڭ كاشغەرىدە و رودايتىدىكى خىراتە اولان ادەتلىك جرح و تەكزىپىنىڭ كىچىك :

« امام محمد الجواد - نى » خىراتى ( ۲۲۰ ) سەنە ھىجرىيە سەنە ۲۵ ياشىدىدە اىكەن بىغداددە مەسجودا ۋەتات ايدىن « امام موسى الكاظم » خىراتىنىڭ ياشىدىدە و « امام على الهادى - نى » خىراتى دە ( ۲۵۴ ) سەنە ھىجرىيە سەنە ۲۵۴ عازم دارىقىدا اولەرق موصل اىلە بىغداد (\*)

(\*) بىغداد پاك اسى بر شەردەر . خىراتە اقوال چوق . توارىخىڭ بەشىنىڭ مەلوك اكەمەردەن بىر كەندىسە شەرقەن گلان طواشىسە بىغداد حوالىسى احسان ايتىدىكى و طواشىنىڭ سەنىڭ اسىمى بىغ اولدە بىغچون مەرقومك الله و بىردى مەقامدە اول مەلى بىغداد اسىمىلە تەسىمە ايتىدىكى و بەش مەلە دەخى باغ و داد ايرى بىغداد شەرى مەلىكە و صاحى زاھىك اسەلرى اولدە بىغچون شەردەر .

بەھانە اسە ( باغ ) اىلە ( داد ) دن مەركەب باغ عدل مەناسە ايتىدىكى و نۇشەروان زامانە شەردە مەلوك زەمىنى بىغ دەلگەشە اولدە بىغچون مەسارالە ھەفتە دە بىر كون اورايە كىدوب اجراى عدل و داد ايتىكە شەردە مەلوك زەمىنى باغ داد تەسىمە اولدە بىغچون و كىدرك بەلخىف بىغداد دىنلە بىغچون مەلوك .

ھەردە بىغدادك اصلى بائىسى خىراتە عباسىيەنىڭ ايتىدىكى مەسجود . ۱۳۸ سەنە ھىجرىيەسى اوخىرنە بىناسە مەسجود اولدە ۱۴۶ سەنە ھىجرىيەسى ايتىدىكى تەكزىپ اولدە ۶۵۶ سەنە ھىجرىيە سەنە خىراتە عباسىيەنىڭ انقراضىلە بىر ھەلەكەت قىلدىن تەزىپ ايتىدىكى .

خىراتە عباسىيە زامانە دار المەعارف جەھان ايتىدىكى . مۇخرا اسى مەسجود و مەدەنىيىتى ضابىع ايتىش و اھالىسى ازمەشەردەر . بو كونى كون دولت ھەممايەنىڭ بىرلەشە و اردو مەركىزىدەر .

پیشنده کائن سامرا (\*) نام شهرده مدفوندر .  
کاشغرلیلر « امام موسی الکاظم » حضرتلرینک ده ابروجه ورودینی  
بیان ایتمکدهلر ایسهده مشارالیه حضرتلرینک تاریخ وفاتی ومدفنی یوقاروده  
یازدیغمدن بوزاده تکرارینه حاجت کورلماشدر .

اشبو ذوات شریفهک هربری کاشغر قطعهسنک خارچنده وقطعه  
مذکورهیه خیلوجه اوزاق برر محله مدفون اولدقلری حالده بونلرک کاشغره  
کلوب بر چوق محاربه ایتدکلی ادعا واوراده ارتحال دار بقسا ایلدکلی  
اعتقاد اولنهرق کویا کندیلرینه مخصوص اولق اوزره انشاسا قلنان محللر  
زیارت وتماشای اولتمقده اولسی تعجبه سزادر .

بوده اورا اهللسنک حقیقت حال بیلدکلرندن نشأت ایلمکدهدر .  
شوراسنی بیانه لزوم کوریرم که ذوات کرامک تر بهلرینی زیارتدن مقصد  
ارواح شریفهکلرندن استمداد اولدیغمدن بر ادم مسافه بعیدهده اولان برذات  
کریمک روح شریفندن طلب معاونت ایده ییلور .  
مادامکه : « امام جعفر الصادق » حضرتلرلیله انلردن صکره ائمه ائنی  
عشردن بر ایکی امامک کاشغره ورودی سلطان بغرا خان زمانندن صکره  
اولق اوزره ادعا اولتمقدهدر .

۹۴۰ سننه هجریهسنده سلطان سلیمان فتح وضبط ایش ورفاق دفعهه هجملر  
و عثمانیلرک اننه یکمش ونهایت دولت عثمانیهک تحت ضبط وادارهسنده قالمش ومقدما  
۸۰۳ سنهسنده دخی تیمور مشهور ضبط وتخریب واهالیسنی همان عومنه قریب دینهک  
درجدهه قتل واعدام ایشدر .

(\*) شهر مذکورک شمیدی حالده خرابهسی طورمقدهدر . هجرتک ۲۱۸ نجی سنه .  
سنده مسند خلافتنه کین وخلفای عباسیهک سکرنجیسی اولان معتصم بنا وانشا ایشدر .  
سامرانک عجبی سرمن رأی در . خلیفه سامرانک امر انشاسی تکمیل اولدقده بالجله  
عسکرلیه سیر وتماشاسنه کیتدکده لطافت بنا وجیادت آب وهواسندن عسکرندن هر کیم  
کوردی ایسه محظوظ ومنون اولمغه بومعناقی مفید اولق اوزره سرمن رأی نام قالمش  
ومتوخراً بالتحقیف سامرا دیشدر .

تارىخ قىسمى كاشغەر بىشېنجى عصر

ومادامكە سسلطان بفران خانك كاشغردە اثبات وجود ايتىسى دردنجى عصر هجرىنك اواخرندە وقوع بولشدر .  
بوصورتندە مشار الېهم حضراتنك دىنى مطلقا وبھەحال بىشېنجى عصر رجالتندن اولملرى اقتضا ايدر .

شوراسنى افادە ايدەيمكە : سسلطان بفران خاندن صكرە ورودى ادعا اولنان سسلطان قازى پادشاهى ومخدومنى حسابە داخل ايتىوب مشار الېهم حضرتلرىنى بفران خاندن صكرە كلش فرض ايدەيورم .  
اكر سسلطان پادشاهى دە كاشغردە كلدكلرى ظن اولنان ائمە ايلە سسلطان بفران خان ارەسنە وحسابە قائمق لازم كلور ايسە بوصورتندە مشار الېھمدن اك صكرە ورود ايدن ذاتك مطلقا التجبى عصرە يتشمش اولسنى ايجاب ايدر .

حالبوكە كاشغردە ابتدا ورودى ادعا اولنان « امام جعفر الصادق » حضرتلرىنك تاريخ وفاقى -- صحىح اولمق اوزرە -- ۱۴۸ سنە هجرىيەسى اولوب كىندىلىرى ايكىنجى عصرك نھايتە بيلە يتشەمامشدر .  
اك صكرە كاشغردە ورودى بيان اولنان « امام على الهادى » حضرتلرى ايسە اوچىنجى عصر هجرى رجالتندن اولوب ۲۵۴ سنە هجرىيەسندە وفات ايتشدر .

كاشغردە ورودلى ادعا اولنان ائمەنك اك صكرە ورود ايدنى اوچىنجى عصرك اواسطندە وفات ايدردە نصل اولوركە بونلر بفران خاندن صكرە يعنى بىشېنجى عصر اچىندە كاشغردە بولنە بيلورلر ؟  
ارەدە كىچن ايكى عصرە يقين زمانى نە بىالم ؟  
بفران خاندن صكرە اولانلر بزجە مضبوط اولدىغىندن ائمەنى مشار الېھمدن صكرە كلش دېھمىز .

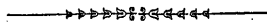
مشار الېھمدن اول يعنى هجرتك ايكىنجى واوچىنجى عصرلى اچىندە

کلدکری یولنده برتأویله قالقیشیر ایسه ک ائمه نك بولندقلری زمانه نظراً بر پارچه یاقیشیق الور ایسه ده یوقاروده بر تفصیل بیان اولندیغی وجهله مشار الیه م کاشغره کیتدکری نسه دائر صراحت اولمامسی ومرفدلرینک قطعه مذکورده بولنمامسی بوتأویلی حکمسز براقیر .

کاشغر لیلر مشار الیه من بشقه امام حسن وحسین رضی الله عنهما حضرتانک وحقی امام علی (کرم الله وجهه) و (رضی الله عنه) حضرتانک ده کاشغره ورودلرینی افاده ایله کاشغر تربله زنده موجود اولان تذکره لدن الدقلری معلومات اوزرینه بر طاقم محاربات و حکایاتی مشار الیه اسناد ایلمکده ایسه زده بو جهتک محاکمسی قسم ثانی په تعلیق ای دیله رک شمیدیک آکا دائر بوراده تفصیلات اعطاسندن صرف نظر اولمشدر .

اشبو اماملردن صکره کاشغر قطعه سنه (شا کرالدین) اسمنده بر یسنک ودها سار بر چوق ذواتک کاشغر قطعه سنه کله رک بر خیلی محاربه دن صکره شهید اولدقلری کاشغر لیلرک اره سنده سویلمکده ایسه ده بوشا کرالدین دینلان ذاتک نه مقوله ادم اولدیغنه وبوندن بشقه کاشغره کلان سار ذواتک کیلردن عبارت ای دوکنه دائر معلومات ویره مامکده درلر .

شونی اخطاره لزوم کوریرم که : کاشغره خارجدن کلانلر (بغرا خاندن اول) قطعه مذکورده نک شمال و شمال شرقی جهتلرینه کیده مامشلردر .



آزه جق دوشینلور ایسه کاشغره اولان شو یولده کی معلوماتک یلان اولدیغی آکلشیلور .

یلان دکل . فقط یاکلیش . بوده زمان مرور ایتمسندن تولد ایتمش برشیدر .

تارىخ قىسمى كاشغەر باشچى عصر

كاشغەر امير قىتئە طرفىدىن قىچ اولىدىقن صىكرە يعنى ھىجرىك ايكنچى  
واوچىچى عصرلى طرفىدىه ابتدالى دولت نى اميه ومؤخرأ خلفاء عباسيه  
طرفلىرىدىن منصوب خراسان والىلىرى معرفتيله اداره اولتور ايدى .  
خراسان والىلىرىك زىر ادارهسندە بولنان محللر قطعە مذكورهك غرب  
طرفلىرى اولوب شرق وشمال طرفلىرى اىروجه بر اداره مستقله التئده ايدىلر .  
دولت سامانيه زمانىدىه ايسه كاشغرك غرب طرفلىرىك (جزوى بر مدت)  
دولت مشارالهايه مر بوطىتى وار ايدى .  
كاشغرك يىكى قىچ اولمش بر محل اولسى واهالىسنك ده (اسياجه بك  
چوق كسسه طرفىدىن قبول اولنان وشو زمانده سالكانى اسكىلىدىن زياده  
اولوب مقدارلى بر چوق مليونره وارن ) بودى مذهبىدىه بولمىسى غيرتكشان  
عربى كندى طرفىدىه جذب وجلب ايتشدر .  
ديانتپوران عرب دولت امويه زمانىدىه منتظماً ومؤخرأ غيرمنتظم اولهرق  
منفرداً ومتوالياً كاشغره كلهرى اعلاء كلمه الله اىچون ھىجرىك ايكنچى عصرىدىن  
اوچىچى عصرى اواسطنه دكىن بر بىچق عصر مدت چالشمش وبك چوغى  
نائل مرتبه شهادت اولمش ايدى .  
ناشردىن اجدى اولان مجاهدىن اولاد عرب خدمت جليله دينيهى ايفا  
ضمنندە هر دورلو فداكارلىغى اختيار ايتمش وكاشغرك شرق جنوبى جهتلرئنه  
دين مابين اسلامك ادخالى واو طرف اھالىسنك قبول اسلامى وبو سببيله  
بودى مذهبىك اورالده كلياً محو وابطالى اىچون يالكز او جهتلرده ربع عصر  
قدر حرب وقتال ايله اوغراشمشدر .  
اوزمانك وقايعى غيرمضبوط اولدىغىدىن وقوع بولان محاربات متمادىدىك  
مفضلاً شرح واتيانى و ابراز شجاعت وجلادت واحراز مرتبه شهادت  
ايدىلك ذكر وىيانى ممكن دكلدر .  
كاشغره كلوبده تارىخى واسامىسى معلوم اولمىسان كافه ذواتى ھىجرىك

ایکنجی و اوچنجی عصرینه داخل ایتک و بو مجاهدین اسلام ارسنه قاتمق لازم کلور .

یوقارورده ایما اولندیغی و جهله ائمه دن ظن اولنسان ذوات ايله سلطان غازیلری بونلر میانه ادخال ایتک ایشک اک کسدرمه سیدر .

بو مجاهدین ذیشانک غیرت دینیله ايله نه درجه فداکاری بی اختیار

ایلدکاری قطعه مذکورک همان هر طرفنه دیانت جلیله اسلامیه انتشار

ایدهرک چین ایجرولرینه وارنجیه قدر هر جهتلرنده برخیلی اهل اسلامک

و مقابر شهدانامیله برچوق ده محال سکون و آرامک بولمسی ايله آکلاشیلور.



### ﴿ ابن صباح ﴾

ھىجرەتكە بىشچى عصرى اواسطنە يقين ايدى كە: وقتىلە اهل اسلام  
اره سئندە بز بيوك بلا اولهرق ظهور ايدن حسن صباح (\*) اوائل حالندە بك

(\*) مرقوم ۴۴۸ سنە ھىجرە سئندە تولد ايدوب بز خيلى زمان اوتەدە برودە كزد كدن  
صكرە ھىجرەتكە ۴۸۳ ويا ۴۸۵ سنە سئندە ظهور ايتدى . و ۷۰ ياشئندە و ۱۸۰  
سنە سئندە فوت اولدى .

كئدىسئنگ مىدانە قويدىنى مذهب باطنە باطنە دىرلر . حاشا بز نوع الوهيت  
دعواسى ايتش وقرآن كرىك معناسى ظاهرىسى مراد دكلدر دىهرك بز طاقم ھذيانە  
قالقىشمش ايدى .

كرسى حكومتى قزوین نواھىسئندە كائن الموت قلعهسى اولمق اوزرە تشكيل ايلدىكى  
باطنە حكومتى ۱۷۱ سنە پايدار و ۶۵۴ سنە ھىجرە سئندە ھلاكوو مؤخرآ اباقان  
مرفتيلە اشبو حكومت باطلە مضحعل اولوب خذلە افرادندن بك چوغى مقتول وتارومار  
اولدى .

ين وشام كې ساتر برلردە بز قاچ شعبەلىرى ظهور ايتش ايسەدە انلردە بك چوق  
زمان دوام ايدە ميبوب رھين انقراض اولمىدر .

ملعونلر ك ايتدكلىرى شناعت قالمدى . اطرافدە بولنان اھالى اسلامىە وحى حكمدارلر  
يىلە عاجز قالش و بز درجە بە قدر شرلرئندن دوچار خوف وحشيت اولمش ايدى .

محو واستىصالرئىچون حكمدار ان عصر بك چوق چالشمشئىلر ايسە دە قىربلدقچە  
بز ياندن تىكئىر ائىلكدە اولدقلىرىدن بتون بتون كوكلىرىنى كىمكە موفق اولدماشئىلر ايدى .  
ھلاكونك اسلام اوزرئندە بز داھىيە عظمى اولان اشبو ملعونلرى قتل واعدام ايلە  
مذھبئىنى محو ائىلى اهل اسلام حقندە اولان مظالم فوق العادە سئنە مقابل بز خدمت  
خىر بەدر .

كر ك ابن صباح وكر ك تشكيل ايلدىكى حكومتى وخلفلىرى حقندە اشاغىلردە مجلا  
معلومات وپرىلە جكدر .



چوق یرلی طولاشدیغی کبی کاشغر قطعه‌سنه دخی کلش ایدی .  
مر قومک کاشغر قطعه‌سنه کلسندن مقصد خفیبی شو اولوق کرکدرکه :  
قطعه مذکوره اهاالیسی دین اسلامی یکی قبول ایلش و دیانت مقدسه  
اسلامیه‌نک حقایق و دقایقن دها لایقیله اکلایه‌مامش اولدیغندن و بر چوغیده  
پیدر پی قبول اسلام ایلکده بولندیغندن بونلری دین اسلامه اولان وقوف  
و معلومات جزویه‌لری جهتیله کندیسنک مؤخرأ میدانه قویه‌جینی مذهب  
باطلنه پک مستعد کورمش و عربستان کبی علمایه مرکز اولش بر یرده و دینک  
حقایق احوالنه مطلم اولش بر ملت اره‌سنده مذهب باطلنک اظهار و اعلانی  
نقدر اولسه کوچ بر شیء اولوب کاشغر کبی عربستانه اوزاق اولان و اهاالیسی  
بلیه جهالتدن لایقیله قورتلماش بولنان بر محده ایسه بو املنه قولایبلقله نائل  
اوله‌جفنه حکم ایدهرک تشکیل حکومت ایچون ایسه اوراسنی پک مناسب  
بولش ایدی . ایشته بو سببلردن ناشی کاشغر قطعه‌سنه کلش ایدی .

جد اولسون که : مر قومک کاشغره مواصلتی قره خان سلاله‌سی  
حکومتنک زمان انقراضنه یعنی اک صوکلری اولان ابراهیم خانله قرنداشلرینک  
مخارباتنه مصادف اولغله اوراسنی برنأره حرب و شورش ایچنده کورمش اولدیغی  
اجلدن اورالده باریناق قابل اوله‌میه‌جینی و اهاالینک بو قارغشه‌لنی ائناسنده  
تلقین مذهبه امکان بولنه‌میه‌جینی آکلایه‌رق عودت ایلش اولدیغندن  
کندیسنک مذهب باطلی کاشغر قطعه‌سنده منتشر اوله‌مامشدر .

کرچه اورا اهاالیسندن بر مقدار ادمک فکرلرینی زهرلکه موفق اولش  
ایسه‌ده بونلر پک از اولدقلرندن و مر قومک مذهبنه تمامیه واقف اولدقلری  
کبی قوه نطقیه و عملیه‌دن دخی محروم بولندقلرندن سائرلرینی کندی فکرلرینه  
اشترک ایتدیره‌مامش و بعضیسی قارغشه‌لق ائناسنده و بعضیسی ده مرور  
زمانله وفات ایدوب کندیلریله برابر فکرلری دخی هیچ برکسه‌یه سرابت  
ایتمهرک محو اولوب کیتشدر .

تارىخ قىسمى      كاشغۇر      بىشىجى عصر

مشارالپىلەك اودۇر شوكتىدە خواھ نا خواھ زىر جاھەسەنە كىرەكە مەجبۇر اولمش ایدی . (\*)

اون بش سەنە قىدر اشبو حكومت سلچوقىيە دولتىك تىحت جاھەسەندە بولنەرق ھىچ بركونا مەاملە سىركشەندە بولنەمەش اولدىغىندىن دولت سلچوقىيە دىخى انلىك استقلال حكومتلىرىنە طوقنەمەش ایدی .

لەكن ۴۹۵ سەنە ھىجرىيەسەندە سىر قىند خانلىغىنە نائىل اولان مەجۇد خانك دولت سلچوقىيە جاھەسەنى اوزرىدىن اتىق وتقىر ايدەرك ھەنە طرفدىن اولور ايسە اولسون استقلال ادارەيە اولان جزۇيى وكلى مداخلەنى قبول ايتامك اوزرە وقوع بولان عصيانى اوزرىتە شاھ سىجىرك قوۋە عىسكەرىيە ايلە اوزرىتە كىلىسى اولنەن مەھار بەدە مەجۇد خانك مەغلۇب ۋە مەقتول اولسى استقلال ادارەك بىتون بىتون الدىن كىتىسى مۇجىب اولدى .

مەجۇد خان قىتل اولندىقدىن سىكرە شاھ سىجىر طرفدىن ارسلان خان سىرقىندە خان نىصب اولمش وايشتە بۇكرە حكومت مذكورە سلچوقىلرك — ھەرخانى كەندى طرفلردىن نىصب ايتىك درجەسەندە كى مداخلەلە بىلە — عادتا روالىلىكى مەرتەبەسە تىزل اىلىشدر .

فقط دولت سلچوقىيەك انقراضى (\*\*\*) زمانلىرىنە بىقىن وقىلردە يەنى ھىجرىك التىجى عصرى اچىندە وظىفە تابتىنى عدم ايفامەك ذلك سلچوقىيە دولتىلە اولان رىشتە ارتىباطى بىتون بىتون كىسىر ايتىكە اجترأ ايتىش ايدىلر .

دولت سلچوقىيە حكەمدارانى وسىرامدان اركانى ايسە دولتىلرىك كوندىن كونه رەھىن انقراض اولدىغى كوردكلىرى وغانلەدن ھىچ بىر وقت باشلىرى

(\*) سلاطين سلچوقىيەدن اولوب ۴۶۵ سەنەسەندىن ۴۸۵ سەنەسەنە قىدر ۲۰ سەنە مدت كەل شان وشوكت ايلە اجراى عدالت ايدىن سلطان جلال الدولە ملكشاھ زماندە ايدى . ۴۷۱ سەنە ھىجرىيەسى رمضانك اونىجى كوندىن اعتباراً وضع اولنەن تارىخ جلال

مشارالپىنە مەنسۇبدر . (\*\*\*) بۇدولتىك انقراضىلە مەلك مەتروكەسى خوارزمىلرك دست ادارەسە كىمەشدر .

قورتیلدیغی جهتله سمرقند حکومتیله اولان ارتباطك تأکیدى و معامله سرکشانه ده وهوس تفرده بولسان خانلرك تأدیپى جهتنه باقامش و باقه ما مشلدر .

ایشته انك ایچون کاشغردن بر مقدار محل ایله سمرقندك طوغریدن طوغری یه سلجوقیلر جایه سنده بولمسی انجق یازم عصر قدر امتداد ایده . بیلش و صکره لری سمرقند حکومتی مستقلأ اجرای حکومت ایلوب هیچ بر طرفك مداخله و جایه سنی قبول ایلامشدر .

کاشغر قطعه سی کرک سلجوقیلرك (\*) جایه سنده بولندیغی و کرک سمرقند خانلرینك مستقلأ اجرای حکومت ایتدکلی زمانلرده اموال و اشیا و نفوسجه هیچ برکونا ضایعاته دوچار اولیوب بر دور اسایش کورمش ایدی . واقعا سمرقند حکومتی برایکی کره سلجوقیلر و خطایلیلرایله محاربه بیلش اینسه ده بولر طول مدت امتداد ایلدیکی کی کاشغر قطعه سی اوزرنده دخی وقوع بولدیغندن قطعه مذکوره همان هیچ برکونا ضرر کورماش دیمکدر . اوزمانلرده علوم و فنون و صنایع و تجارت اولدقجه کسب ترقی ایلوب اختلافات و محارباتدن ازاده اوله رق هرکس نائل رفاه و حضور اولش ایدی .



### تفرد ایدن شهرلر والیرلی و عاقبت حاللری

قره خان حکومتندن صکره سمرقند خانلرینك دست نفوذ و اداره سی

(\*) دولت سلجوقیه ایلك پادشاهی یعنی رسماً طائمش حکمداری طغرل بکدر . مشارالیه ۲۳ سنه حکمران اولش ایدی .



انک ایچون برملکت مرکز اداره دن تقدیر بعید اولور ایسه استقلال  
زمان مرور ایندکجه اونسبتده زیاده اولوب عصیانہ قیام ایلماسی وظائف  
تابعیتک شرط اعظمی صاییلور ایدی .  
کاشغر قطعہ سنک شمال وشرق جهتلرندن بشقه اولان محلاری دخی  
کرچه سمرقند حکومتنه مر بوط ایسه ده بونلز مؤخرأ اداره امورده نوعما  
کسب استقلال ایلمش ایدیلر .  
دها صکره لری کاشغر شهرلرینک محافظلری درجه استقلال ارتدیره رق  
اکثر وقت سمرقند حکومتنی طایمزلر ایدی .  
بونکله برابر حکومت مذکوره علیهنده عصیان و مخالفته ده قیام ایلمز  
ایدی .

بونلرک عدم قیامی محافظه موقع ملاحظه سندن ناشی ایدی .  
برارالق چین حکومتی ایله مؤخرأ کاشغرک شمال جهتنده اولان برنصفنی  
ضبط و تسخیر ایلمش اولان قره ختایلیرلر کاشغری تحت جایه یه المغه قالدیشدیلر .  
کاشغر والیرلی ایسه هر ایکسنه ده روی مماشات کوستروب جایه یی قبول  
ایتامک ایچون قطعاً مخالفتده بولمیدیلر .

کرک اوللری و کرک صکره لری کاشغر شهرلرنده بولنان و بردرجه کسب  
استقلال ایدن والیرک همان جله سی هانکی طرفی قوتلی کوریر ونه جهتی  
منفعتلی بولور ایسه او طرفک جایه سنی قبول ایدوب برحامی بی ترک ایله  
دیگرک جایه سنه کیرمامک ایچون هیچ بروقت اوغراشمامشلدردر .

بونکله برابر چین و یاخود قره ختایلیرلرک جایه سنی قبول ایتدکلر ایچون  
سمرقند حکومتنه قارشو مخالفتده دخی بولمزلر ایدی .  
نه غریب حالدرکه اعصار قدیمه ده دولتک انقراضی پک چوق زمانه  
محتاج اولیوب تشکلری ایسه شمیدیکی کبی محال درجه سنهنده کوچ برشی  
اولدیغندن برچوق دولتار باتار و یرلرینه عقیبنده دیگرلری چبقار ایدی .

تارىخ قىسمى كاشغەر باشچىسى

اويلە بىر زىماندە ئەينى دولتىلىرىڭ يىكدىكىرىنىڭ قىلب اولمىسى وياخود بىتون  
بىتون انقراض بولمىسى ھىنكامەسىنىدە وىمتىبوعلىرى (يەنى ھامىلىرى) اولان  
دولتىلىرىڭ عىجز وىضعىقىتى زىمانلىرىدە كىسب استىقلال ايدىن شىھرىزىل مۇھافىزىلىرىڭ  
مۇھافىزە مۇقىم غىرىتىدە بولمىلىرىڭ پىك او قىدىر شىيان تەىىب كور يىلەمز .  
ايشىتە انىڭ اىچون بو ھال اھالىنىڭ افكار وىمىلانى اىجاسىنىدىن وىھال  
و مۇقىم ايلە زىمانەنىڭ اىقتىساسىنىدىن ايدى .  
بو مۇدىت ئىزلىنىدە كاشغىرىڭ غىرب ئىزلىرىدە صىناىع بىر خىلى ايلرو لىوب  
علم و مەعارىف كىسب تىزىق اىلىش و عىربارلە اسىيالى و سىطى تىزىكلىرىڭ صىنعت  
و مەعارىفچە اولان تىزىقىنىدىن كاشغىرىڭ دىخى ھىصەمىند اولمىسى ايدى .  
بو قارىدە غىرض و بىيان اولناتىن اىھوال دىرت بىش سىنە ئىزلىنىدە و قىوع  
بولمىسى ايدى .  
كاشغىرىڭ قىطەسىنىڭ جىنۇب و غىرب ئىزلىرى مۇھافىزىلىرىڭ بو يىلە اوچ دىرت  
بوزلى پولىتىقىلىرى بالاخىرە كىنىدىلىرىنە ضرورى اىنتاج ايدىلى .  
بو ھال چىن دولتىلە قرە خىتايلىلىرى مۇھاسىدە يە دوشىروب اىنتادىن ھاصل  
اولان فىكر ھايە مۇخىراً ضىبط و تىملىك ھوسىنى تولىد ايدەرىڭ ھىر اىكىسى دە  
كاشغىرىڭ بىتون بىتون استىلاسنىە چالىشىدىلىرى .  
مۇھافىزىلىرىڭ كىندى پولىتىقىلىرىڭ سۇء نىئىتىنى يەنى استىقلال ھىكومىتلىرىڭ  
الدىن كىدە جىكىنى كورنىچە نە بىياچقىلىرىنى شاشىرىدىلىرى .  
لىكىن ارتىق ايش ايشىدىن كىچىمىش و كىندىلىرىدە ايسە ھىرايىكى ئىزلىنىدە مۇرام  
اىكلادە جىق قوت قالىسامىش اولدىغىنىدىن بالاخىرە نىساق و افتراقىڭ سىنەسىنى  
چىكىدىلىرى .  
چىن دولتى اول ارالىق مەملىك بىعىدە ضىبط و استىلا ايدە جىك دىر جە دە  
قوتلى اولدىغىنى و ھىصوصىلە كاشغىرىڭ كى پاتىختىڭ كى بىعىدىدە بولناتىن بىر مەملىك  
اىچون بىكىدىن بىر دىشەن تىدار كىلە اوغرا شىغى كىندىسىنىچە مۇخاپىزەلى كوردىكى

جهته قطعه مذکوره اوزرینه اوزاتمش اولدیغی دست استیلایی کیرو چکمهکه  
مجبور اولمشدر .

قره ختاییلر ایسه کاشغرك شمال طرفلری کندی اداره زنده اولدیغی  
وقطعه مذکوره نك بتون بتون ضبط واستیلایی کندیلرنجه الزم بولندیغی  
جهته بو بایده اختیار فداکاری ایله قطعه مذکوره نك هر طرفنی تحت  
اداره لینه کچیردیله .

بونلر هجرتك التنجی عصری اوائلندن اعتباراً کاشغرده قوتلی بر صورتده  
یرلشمش ومؤخرأ دائرة حكومتلرینی فوق العاده توسیع ایدرهك اسپای وسطی دن  
برخیلی ممالکی دخی قبضه تسخیرلینه کچیرمشلر ایدی .

بو حکومت دخی التمش یتش سنه قدر غایت شانلی بر صورتده دوام  
ایلش ایسه ده او زمانلرده تشکل ایدن حکومتلرک دور شوکتلری پک چابوق  
مرور ایلمسی اقتضای زمانه دن اولدیغندن بونلرک دخی قدرت وشوکتلری  
مؤخرأ کوندن کونه ازالغه باشلش ودها صکره لری اختلالات داخلیه ایله  
اساس حکومتلری دوچار تزلزل اوله رق بر ضعف وعجزیت کلیه ایچنده  
اداره امور ایله اوغراشمشلر ایدی .

حاصلی بونلرکده حکومتلری نهایت بر عصر قدر امتداد ایدرهك هجرتك  
یدنجی عصری اوائلنده بتون بتون انقراض بولمشلردر .



### خوارزميەرە عاند (\*)

يران و تركستان و افغانستان قطعەلىرى اوزرلننە بر خىلى زمان حكومت ايدن خوارزميلرك (\*\*). التنجى پادشاهى اولان «سلطان محمد قطب الدين ثانى بن سلطان تكش» خوارزمشاه (\*\*\*) كه: جنكيزه معاصر وقوت و قدرتجه بر درجهيه قدر اكا معادل بر پادشاه عادل ايدى .

ايشته انك زماننە و هجرتك ۶۰۶ نجى سنه سننە كاشغر قطعە سننە بر مقدار ممالك ايله قطعە مذكورەك اتككرننە واقع اولوب بر طاقم طاغلق

(\*) بعضيلر «خوارزم» جنك ايسنجى معناسنه «خواه رزم» دن محققدر دپرلر .

(\*\*) خوارزميلردن حكومت ايدنلر طقوز پادشاهدن عبارت اولوب بونلرك برنجيسى سلطان قطب الدين محمد خوارزمشاه بن انوشكين و صوكى ده سلطان ركن الدين شاهر . ابتدائى حكومتلى ۴۹۱ سنه هجرية سننە اعتبار اولنوب تشكيل ايلدكلى حكومت برىحق عصره قريب مدت پايدار اولمش و ۶۲۸ سنه هجرية سننە كلياً منقرض اولهرق جنكيزيلره انشقال انلشدر .

(\*\*\*) مشاراليه ۵۹۶ سنه هجرية سننە جلوس ايتمش و خوارزم دولتى بونك زماننە آسيا قطعەسى اوزرننە برنجيك شرفنى احراز ايتلىش ايدى . يكرمى بر سنه اجرائى سلطنتدن صكره نهايت جنكيزنى اغصاب ايتكله آچيلان محم .



مخلاردن عسارت اولان قرغز(\*) ممالکی خوارزمیلرک زیر اداره سنه کچمش  
واو ائنده کاشغردن بر مقدار آدمده قبول اسلام ائیش ایدی .  
آسیانک ترقیات علمیه وصناعیه سی اشبو خوارزمیلر زماننده مرتبه عالیای  
کاله واصل اولمش ایدی .  
بونلرک زماننده اول قدر علما و حکما ظهور ائیش ایدی که : مقدارلری انجق  
جناب حقه معلومدر .

اسلملری صحائف تواریخی تزیین ایدن و شمیدی به قدر و آلان کمال حرمت  
و تعظیم و رعایت و توقیر ایله یاد اولتمقده بولنان فضللا و علمانک چوغنی اشبو  
خوارزم بلادینه منسوبدر .

حیفاکه جنکیزیلرک ایقاع ایلدکلی طوفان خون سرشک آلود خوارزمده  
یتشمش اولان نادرات اعصارک همان جله سنی محو و نابود ایلدی .  
خوارزم شاهانک دست حکومتمنده بولنان شهور و بلادک مرتبه عمرانی  
واھالیسنک کوندن کونه تزاید ایدن ثروت و سمانی تعریفی محال بر حد  
ضایه ده ایدی .

ملکک بر باشندن دیگر باشنه قدر اسایش و حضور حکم سورر و اھالینک

رہده و همندن ناشی ثبات و دوام ایده میوب فرار ائیش و ۶۱۷ سنه هجریه سننده  
تازم دار بقا اولمشدر .

اگر سلطان محمد دوچار خوف و هراس اولمیوب و فرار ائیموده موجود اولان درت  
بش یوز بیک عسکرینی حس استعمال ومع هذا اطرافدن ده استمداد ائیش اولسه ایدی  
جنکیزه غلبه ایده مسه بیله کافه ممالکی ضبط اولندجق و حکومتی بتون بتون الدن کیده چک  
درجده مغلوب دخی اولز و ملت اسلامیه ده جنکیزیلرک قهر و ظلیله یانز ایدی .

(\*) قرغز صورتنده دخی یازیله یور ایسه ده بورالده کثرتله و کاشغر و آسیای وسطاچه  
عمومیتله تالفتی ( قرغز ) صورتنده اولدیفیچون بنده او وجهله یازدم .  
بو طائفه نك احوالی حقیقده دخی قسم نائیده معلومات و یریله چکدر .

تارىخ قىسمى كاشغر التېجى عصر

رفاه و سعادىتى كىتىدكچە ازدياد بولمىقىدە اولدىغىدىن شەررك ئىنقىس كوندن كونه كسب تىكتر ايدر ايدى .

شو نىمىت عىظىمان كاشغرك خوارز مىشاهانە مرىبوت اولان مىللەرى دىخى مستقىد و حصە دار و اھالىسى ايسە بر سعادىت مرقىبە و بر نىمىت مىنادىدە ایلە اوا نىكدار ايدى .

اشبو تارىخىدە كاشغىر قىطمەسى قرە ختايلەره مرىبوت اولوب بونلرك ايسە نىفاق و افتراق و فساد اخلاقىدن و اختلال و مىحاربات داخلىدە دن اسكى عىظىمىت و اقتدارلىرى قىلامش و زمان انقراضلىرى ھىوز حلولى ايلدىكىندىن بر حال عىجز و قىتور اچىندە اجراى ھىكومىت ايلكىدە بولمىشلىرى ايدى .

دولت خوارزمىيە ايسە بونلرك بو حال عىجز و پرىشانىسىدىن استفادە ايدەرك مىلكەتلىرىدىن بر مىنوال مىحرر بر مىقدار مىحلى ضبط و نىسخىر ايلشلىرى .

كاشغرك خوارزمىلرك دست ادارەسىنە كىچىمان مىللەرى ايسە اشبو قرە ختايلەلرك زىر ادارەسىندە قالمىش ايدى .

لىكىن بو دە چوق سورمىدى .

عاقىبت انلردە آسىيانك كافى ھىكمىداران و ھىكومەتلىرى كىچى مىحو و مىنقرىض اولدىلركە بورالىرى اشاغىلردە بىان اولنە ھىققدىر .

خوارزمىلرك كاشغىردىن ضبط و نىسخىر ايلدىكلىرى مىللەر دولت مىشارالىھانك زىر ادارەسىندە چوق طورمىدى و بر رۇيا كىچى ھىكمى بر مدت جزۇيە دن عىبارت اولق اوزرە كلوب كىچىدى .

سكز طقوز سىنە صىكرە كە ھىجرتك ۶۱۵ نىچى سالىدىر مىشارالىھ سىلطان قىطب الدىن مىحمد شاھىك جىنكىزىلر (\*) اوكىندىن عارفرارى اخیسىار اىتمىسى و مىمالكىنىك برر برر جىنكىزىلرك اننە كىچىسى اوزرىنە كاشغىر قىطمەسىندە كى

(\*) جىنكىزى چىن كلەسىنك تفضىلى وچىن كلەسى دىخى اولو مىناسىدە اىمش !!

ممالک دخی خوارزمیلرک زیر اداره سمندن چیمش واوراسی بر بشقه حال کسب المشر .

دولت خوارزمیه نك مصائب اخیره سی قره ختایلیلرک چشم اتباهنی اچهرق بونلر ممالک متروعه لرینی استرداد ایتدکن بشقه شو قارغشلق ائناسنده ایروجه بر کلاه ده قایمق یعنی دولت خوارزمیه اجزاء ممالکنندن بر قاجنی زیر اداره لرینه کچیره رک شوکت و عظمت سابقه لرینی اعاده ایده بیلک ارزوسنده بولمش و بونک بر درجه یه قدر فعلیاتنه ده کیریشمشلر ایسه ده اتی الذکر جنکیر داهیه سی عقلارینی باشلرندن واستقلال و حکومتلرینی ده بتون بتون اللرندن المشر .



## اخطار ورجا

بوقاروزده بالئناسبه بيان وافاده قلنديغى وجهله هجرتك ۲ نجى و ۳ نجى عصرلېنك وقوعاتى برتفصيل يازمق محالدر .  
 او جهته بعض موادى مبهم كچمكه وايكى عصرلق وقوعاتى مختصر ومجمل اولهرق يازمغه مجبور اولدم .

الده تفصيل وتدقيق وقوعات اچون مكمل مأخذك بولئناسى حسبيله ايكنجى واوچنجى عصر هجرى وقوعاتى مجملاً يازوب مفصلاً يازلسى حقنده اولان ارزوى عبيدانهم حصوله كلامشدر .

كرچه اختصار اولئان جهتلر اچون معلومات وتفصيلات يوق دكلدر لكن استحصال اولئان معلومات وتفصيلات افسانه و حكايه درجه سنده اولديغنه و بردرجه به قدر صحتنه اعتماد اولئنه ميان موادك بر تارىخ كئتابنه درجى جائز اوليه جنى دخى بديهى بولنديغنه بناءً او مثلو تفصيلاتك درجندن اجتناب اولئمشدر .

اثر ناچيرانه مك بردرجه به قدر مكمل اولسى اچون بك چوق محله مراجعت ايتك ومأللرى يكدىكر يته مبان اوراق پریشان وسأره دن (ايكنه ايله قويو قازمق قيبلىندن اولهرق) استحصال معلومات وكشف حقايق ايتك كچى بركار مشكل ابله اوغراشمش اولديغىمىدن فاصله سز بىسان وقوعاته واثر عاجزانه مى انجق شو درجه به كئيرمكه موفق اوله بيلدم كه بوده بنم كچى بر عاجز اچون بك بيوك بر موفقيتدن معدوددر .

اعتراف ايتكده اولديغ عجز وقصورى وايشك اهميت وعظمتى ايله

تصادف اولنان مشکلات و چکیلان محنت و مشقتی نظر انصافه المیه رقی احتمال که قارئیندن شو اثر ناچیزده خطا آره مق زحمتی اختیار و بعض جهتلرینه ایلدشهرک غزته لره اعتراض ورقه لری ارسال و تسمیایر ایتک ایستیانلر بولنور انک ایچون شوراده بر ایکی سوز سوبیلکه مجبور اولدم .  
شو کتابده بر قاچ نقصان و بش اون دکل یکریمی اوتوز خطا بولنور ایسه آزدر .

چونکه اثر ناچیزانه م تعدادی غیرقابل درجه ده مأخذلری اولان و تحریری امرنده هر نوع وسائط تسهیلیه بولنه بیلان کتب سائر به مقیس اولیوب بزدن بک اوزاق بر محله اولان ممالکک احوالندن و اون بش یکریمی عصراق و قوماندندن و بونلرک اسباب و محاکاتندن و احوال داخلیه سندن و بعض ذواتک تراجم احوالندن باحث اوله رقی شمندی به قدر امثالی وجوده کتیرلامش و همان هر سطرری بر چوق تدقیق ایله یازلمش ( ایچجه بیوک ) بر کتابدر .  
بوراسی بویله ایکن بر قاچ خطا و نقصان بولوبده انلری نظرده بیولتمک انصاف سزلقدن بشقه بر شی دکلدیر .  
شو سوزدن اثر عاجزانه مک مواد مندرجه سی حقه ده هیچ بر کونا اعتراض ایلمسینی ایستدیکم اکلا شلمسون .

اساسه طوقتمش جهتلر وار ایسه اعتراض ایتلی و فقط مرتب سهوندن باشلیه رقی اعتراضی نفرت اولنه جق درجه به واردیر ماملی .  
اولنان اعتراض غرضکارلقدن ناشی اولیوبده اظهار حقیقت مقصدینه مبنی اولبجه هر مؤلف طرفندن مع التشکر تلقی ایدیلور .  
اعتراضات واقعه غزته صحیفه لری اوزرینه کجدیکی صورتده بنی جواب اعطاسنه مجبور و بو ایسه هر ایکی طرفی بهوده یره مشغول ایده جکی جهتله اعتراض ورقه لریک طوغریدن طوغری به طرف عاجزانه مه کوندرلمسینی رجا ایدم .  
معتضلرک ایلدشهرک جکری جهتلری یکیدن تدقیق ایده جکمدن حقیق کندی

ئىچ قىسمى كاشغى تىنجى عصر

فلاندا ئولدىغى تىن ايدر ايسه كىتابك ائرىته فلان صحىفه ده كى فلان جههت  
ئان افندىنىك اخطىسارى موجدىجه شوبله اولق لازم كلوردىه آروجه قىد  
هككم.

كاشغره دائر يازىلانردن فضله بعض اسرار و خفايايه واقف و مختصراً  
دېغم موادى تفصیل ايدىهك اوراق وسارهبه مالك اولانلر انلرى طرف  
جزانهمه اشعار وارسال ايدرلر ايسه كىندىلرینه يك بيوك تشكر ايدر و اثر  
چىرك هر جزؤندن بر نسخهنسى تقديم ايلرم .

طرف عاجزانهمه تودىع اولنهك اسرار و اوراق وسارهنك هانكى طرفن  
دېع ايدىلدىكى دخى بيان اولنهك قدر .

شايد اسملرىنىك نصرىنى ارزو ايتىمانلر اولور ايسه كىقېتى اخبار ايتدىكلرنده  
بارى هېچ بر وقتده ذكر و بيان ايدىلدىهكدر .

كاشغىلېرك ياكلىش اولان بر قاچ معلوماتى تصحىح ايدىشم ويا بتون بتون  
ور ايدىشم لزومسزدر ظن اولمسون .

آكر بن ياكلىش معلوماتى بلا محاكمه يازمش اولسه م يك چوق كسه انلرى  
وغرى اولهرق قبول ايدر .

حالبوكه بر شىك ياكلىش بىلمىسندن هېچ بىلنمىسى دها خىرلېدر .  
بو كىتابك تحرىرى امرنده انخاذا ايدىكم اصولدن ايكى قائده حاصل  
لور كه برى منسوب اولدىغم املت عثمانىهك ايشى طوغرى بىلسى و دىكرى ده  
شغىرلېرك منظورى ( اولور ايسه ) معلومات واقعه لرىنى تصحىح ايلسى در .



### ﴿ جنکیزخان ﴾

هجرتك یدنجی عصری که : عموماً اهل اسلامك واسیاده بولنان کافه اقوامك دوچار مظالم و گرفتار مصائب اولدیغی زماندر . ایشته بو عصر ایچنده ایدی که شهرت و ملغنتی ولوله ساز جهان و بلکه لرزه انداز زمین وآسمان اولان جنکیزك (\*) معویت عالمدن اثر و نشان واو.

(\*) جنکیز ۵۴۹ سنه هجریه سنده مغولستانده تولد ایلدی . نسلی اوغوز خانه واورادن ترك بن یافته منتهی در .

مغوللردن بیوک برطائفهك رئیس اولان (پیسوکی بهادر) نام کسنهك اوغلیدر . طوغدیغی وقت اللرینك ایچنده طونمش فان بولمسنندن کندیسسنگ ایلروده غایت خوزریز اوله جفته دهها او وقت حکم ایدلمش ایدی !

اصل اسمی تموجین اولوب ۶۰۱ سنه سنده داخل دائره اتفاق ایچون جلب و دعوت ایلدی اطراف خانلردن عبارت بر مجلس شوری ده او طوریر ایکن پت تنگری اسمیله موسوم اولوب مغوللر بیئنده غایت محترم اولان و ولی الله اولق اوزره اعتقاد ایدیلان! برچنونک (بولده نورانی و قیراتلی برادمه راست کلدیم بکا «کیت سویله تموجین تموجین اسمی ترک ایدوب جنکیز خان عنواننی السون جناب حقلک امریله تکمیل ربع مسکونی کندیسسنه و اولادینه مسخر قیلدم» دیدی) مألنده ایراد کلام ایچسی اوزرینه تموجین اندن صکره جنکیز اسمیله تسمیه اولمش و بوندن صکره یواش یواش کسب قوت ایلشدر .

کندیسی پت پرست ایدی . (۷۵) یاشنده اولدیغی حالده (۲۵) ییل سلطنتد نصکره هجرتك ۶۲۴ نجی سنه سنده وفات ایلدی . شمعی به قدر دنیا ده انک کچی ظالم و غدار بر آدم دهها ظهور ایجامشدر .

جنکیز . مغولستان و ترکستان و هند و چین و ایران و حاصلی حوالی حجازیه و بمایه دن

مۇھ قىسمى كاشغەر پىدېنجى عصر

ادىمىن بىر پىر وىسبىيان بىراقماق نىت ملعونانەسى اوزرىنە كافىە بلادى

ورىە قىطەە سىندىن ماعدا همان تىكىل آسىا قىطەە سىنى واوروپانك بىر مقدارىنى قىخ  
بىط اىلىشدر .

جىنكىرك مىليونلرجه نفوس مظلومە اسلامىيە بى قىتل و دوچار عذاب و بونجه مالک  
ورىى بىر باد و خراب و اموالنى محو و اغتصاب و جىھانى طوتان بىر عظمت و شىرتى اکتساب  
سىنە سبب خلفاء عباسىيە نك اوتوز درىنجىسى ناصر خلىفە ايله سلطان محمد خوارز  
اھدر .

اوزمان جىنكىر بىلرە سد استىلا چىكە جىك آسىا اوزرىندە خوارزمىلردن بشىقە قوتلى  
ولت يوق ايدى .

مىھى سلطان محمد خوارز مىشاھدىن انتقام المىق و بوانتقامنك حصولچون مىليونلرجه  
ت مىھدىك پايمال حىول مىشركىن اولسىنە راضى اولمىق كىي ھىچ بىر وقت كىندىسىنە يا قىشمىيان  
زوى غافلانەدە بولنان ناصر خلىفە نك جىنكىر بىلر كىي بالاخرە كىندى خاندان  
دىكومىتى دىخى محو ايتىش اولان ملاعىنى محمد خوارز مىشاھ و مەنك اسلام اوزرىنە مىساط  
قى اوزرە اجرا ابلدىكى تشوىقاتنە و مىھدى خوارز مىشاھ عىلپىندە واقع اولان القائىنە  
كېز — مەقدما سلطان مىھدىلە عقىدە مەھادە ايتىدىكى اىچون — حوالە سمع اعىتبار  
بىدرك سلطان مىھدى خوارز مىشاھلە خوش كىچنور و بوساىدە ملت اسلامىيەدە اسودە  
حالدە بولنور ايدى .

جىنكىرك كوندردىكى كاربان خلىقنك غارىخان طرفىندىن قىتلى خىبرى جىنكىرە واصل اولدىقە  
دەسىلە ھىدت ايدرك قىصاصاً قىتل اولمىق اوزرە غارى خانى سلطان مىھدىدن قىطەبە طلب  
ش و مىشارالىە جاينىدىن ايسە جواب رد المىش اولمىغە و ناصر خلىفە طرفىندىن مەقدما واقع  
لان تشوىقات دىخى بىردىم اىچكە اىبى بىوك دولت ارەسىندە اولان دوستلىق بوزىلوب ۶۱۵  
نە ھىجرە سىندە مىھارىبە باشلىش و مىھارىبە نك دىھا ايتدا سىندە غالب و مغلوب تامىلە بللى دىكل  
كن سلطان مىھدى و ھىندىن ناشى فرار ايدەرك مىدانى اعىداىە بىراقش اولدىقىندىن  
تىكىر بىلر خوارزم مالكىنە دىخل اولوب نىچە نىچە مىمالكى وىران و احراق و مىليونلرجه  
بل اسلامى قىتل و اعىدام ايتىلردىر .

جىنكىرك يالكىز خوارزمىدە تلىف ايتىدىكى اھل اسلامك مىقدارى — مؤرخلرك مىتقىقاً  
وايتلرىنە نظراً — اىبى مىليونى مىجاوزدر .

جىنكىر ساطان مىھدىك فرارىنە قدر نەقدر اولسە بىر دائرە اىچىندە قالوب مالک اسلامىيە  
ى انداز خسار اولمىش ايدى .



تخریب واحراق و ملیونلرجه انسانی قتل و اعدام ایتمک کبی خلقت عالمدن اوزمانه او زماندن بو آنه قدر امثالی کورلیان و حقیقه تذکر و تفکری بیله دهشت انداز قلوب اولان مظالم و شنایعی ملت اسلامیه چکمش ایدی .  
جهانی خرابه زاره دوندیرن جنکیز خونریزك مجازات مدهشه سندن هر نصلسه کاشغر قطعه سی مضمون اولمش ایدی .

کاشغر اشبو یدنجی عصرک ابتدالزنده قره ختا یلیلرک جمله ممالکنسندن اولوب یارکنند ایسه بونلره عائد اولان ( کورخان ) ک پایتختی ایدی .  
نایمان خانی اولان طبسبک ( تیانک ) خانک اوغلی اولان کوشلک « دهها طوغریسی کوجلیسک » باباسنک جنکیز طرفندن مقهوریتی اوزرینه اشبو کورخانه التجا ایتدیکی حالده مؤخرأ عصیان و پادشاهلغنی اعلان ایلدی .  
کوجلیک خان ( کور خان ) ک الندن نصف ممالکنی الدی .

کوجلیک خان فوق العاده تعشق و بالاخره تزوج ایلدیکی بت پرستلردن بر قزک نیاز و اخطاری و نیازنده الحاح و اصراری اوزرینه کاشغر قطعه سنده بولنان اهل اسلامک تبدیل مذهب ایتسنی امر و اجبار ایلش ایدی .  
اهل اسلامک چوغنی تبدیل دینی قطعاً قبول ایتماش و قوی الفوآد و تام الاعتقاد اولیانلر معاذالله ارتداد ایلشدر .

[ او زمانلرظلم و استبداد دوری اولدیغندن بت پرست اولان حکمدارلر قبولی

مشارالیمک فرارندن صکره ایسه ارتق میدان جنکیزلره قاهره جراد بلا کبی اطرافه یایلوب واردقلری هر یری فتح و ضبط و ایستدکلری مظالمی اجرا ایتش و هیچ بر طرفدن کور ماملردر .

جنکیزک مظالم واقعه سنه نهایت یوقدر برفاچ شهری بردن آتسه باقق یا خود اساسندن تخریب و برشر اهلینسی عوماً قتل و اعدام ایتمک و یوز بیکلرجه بیکناهاک کافه اموال و املاکنی الدقدن و کندیلرینی زنجیر اسارته اوردقدن صکره جمله سنی بردن هلاک ایتمک کبی ملعت اکا نسبتله تکراری هر زمان وقوع و لور اجراءت عادیه دن ایدی .

ئىخ قىسمى  
كاشغر  
يېڭى عصر

كل اولان شىلېرى بىلە اھالى يە تكلېف ايدر وارزوسنى جبراً حصوله  
يروب قارشولرنده هيچ برسائل ومعترض كورهمرزل ايدى .  
كز جناب حق . لىكن آبيده كورهمرزل ايدى ! ]  
كوجليكن خان مغول وتاتار قىسائلندن جنكيز خانك دشمنى اولانلرى  
بىدى طرفنه جلب ايله جنكيز خانه آچىقدن آچىغه بيان خصومت ايلكده  
لئمش ايدى .  
جنكيز خانه كوجليكن خانك بو حال خصومتكارانەسى اخبار اولندقدە  
بوت عشىرتندن اولان (جنه نويان) نام سردار ينى عساكر كشيە ايله  
رحى اليه كوجليكن خانك قتل واعدامنه تعين ايلدى .  
(جنه نويان) ايله كوجليكن خان ارەسنده اچيلان محسار بەدە نسيم  
لغر مومى اليه جنه نويان طرفنه وزان ايتكله كوجليكن خان انهرام ومغلويت  
املەبە دوچار اولدى .  
(جنه نويان) كوجليكن خانك عساكر مغلوبەسندن دردست ايدە بىلدىكنك  
جوغنى قتل واعدام وبعضىنى دە تحت اسارته ادخال ايلدى .  
كوجليكن خان كوردېكى مغلويت اوزر يە بردھا كندىسنى طوپلەمىە -  
جغنى ومقابله ومدافعهك امكانى بولنەمىەجغنى اكلايەرق مغلوب اولان  
عساكرندن برمقدار كسە ايله سمت فراره پويان اولش ايدى .  
(جنه نويان) 'يسە كوجليكن خانك قتل واعدامچون جنكيز خانندن  
امر قطعى السديغى وخصوصيلە بويلە بردشمن مغلوبى كندى حالنە ترك  
ايتكلكك غير جائز اولسديغنى بىلدىكى جھتلە كوجليكن خانى بر خيلى زمان  
تعقيب ائدى ونهايت بربرده يقاليەرق اوزرينە هجوم ايله معيتندە بولناترك  
همان كافەسنى قتل واعدام ايلدى .  
كوجليكن بو دفعە دخى سرعت فرارى سايسنندە جنه نويانك سيف  
قهرندن قورتلەرق بد خشانده كان صارى كول درەسنە كيدە بىلدى .

کوجلیک خانک معیتده اولان عسکرک کافه سی تلف اولمش اولدیغندن رفیق فراری اوله رق یاننده انجق اوچ کیشی قلمش ایدی.  
جنه نویان کوجلیکی هر نقدر تعقیب ایتش و تحریسی امر نده پک چوق اوغراشمش ایسه ده اراضینک عارضه سی حسسیله کوزدن غیب ایتش وزیه کیتدیکنه دائر بر اثر و خبر الهامش ایدی .  
نهایت بر کون صیادلردن برینه کوجلیک خان ایله رفقاسنک اشکالی تعریف ایده رک بونلری کوروب کورمدیکنی سؤال ایلدکده صیاددن « تعریف اولسان اشکالده اوچ کیشینک فلان محله طوغری کیتدکلی » جواپنی النجه معیتده بولسانلرله او جهته طوغری سیر سریع ایله کیده رک کوجلیک خانی در دست ایله اعدام ایلدی .



﴿ بر مطالعه ﴾

کوجلیک خان آکر جنکیز خانک علمینده بولتمیوبده انکله خوش کچنمکی اساس پولتیقه اتخاذا ایلش اولسه ایدی دوچار مصائب اولان ایدی .

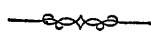
جنکیز خانک اک زیاده سیف غدیرینه اوغرایانلر کندیسنه صورت مخالفت کوسترنلر اولوب بونجه مظالمی محضی اغضاب اولندیغیچون اجرا ایلش ایدی .

تارىخ قىسمى      كاشغر      يىنجى عصر

جىكىزىدە فوق العاده كبر و عظمت اولدىغىچون كىندىسەنە عرض  
اطاعت و انقياد ايدىنلىرى مظهر مكافاة و بالعكس معامله سرکشانه ده  
بولنالىرى دوچار مجازاة ايلرايدى .

دنياده كىندىسەنە بشقە صاحب حكم و نفوذ هيچ برادم طائىموب  
باى وكدا هر كسك كىندىسەنە سرفرو ايتىمىنى اىستروادنا برتخفيف  
واستەزاني عظمتە يدیره مزرايدى .

اويويان يىلانى اوياندىرمق قىلىنەن اولق اوزرە جىكىزىك عظمتە  
طوقونلىسى حىفاكە پك چوق كەسەلرك مو و خرابى بادی اولشدر .



### جىكىزى زمانندە

كاشغرك و اھالىسەنك احوالى

يوقارودە دىخى بيان اولندىغى و جھلە كاشغر جىكىزى خانك ضميمە ممالكى  
اولش و فقط آسيا بلاد مەمورەسەنك احوال مەتأسفەسى كى بلىة تخرىبە  
اوغراماشدر .

جىكىزى خان كوجلىك خان ايلە كور خانك ممالكى اوزرندە كىندى حكومت  
قويەسى حكم و نفوذىنى يور تىش و كاشغر كىندىسەنە قبول ايتامكە و حكمنە  
اعتراض و يا مخالفت ايلەكە جسارت ايدەماماشدر .

جنکیز خان کاشغرده سربستی مذاهبی اعلان ایلدیکندن مرقومک زمان حکومتنده قطعہ مذکورده خرسیتیانلرله پت پرستلر تکثراشمش ایدی . مرقوم پت پرست اولدیغی و برروایتده هیچ بر دین ایله متدین اولدیغی جهتله اهل اسلام اکثر خصوصده دوچار نظر تحقیر و پت پرستلر ایسه بالعکس مظهر رعایت و توقیر اولمش ایدی .

مرقوم جنکیز خان هر نقدر سربستی مذاهبی اعلان و التزام ایشم ایسه ده ینه کاشغرده برچوق جوامع و مساجد کلیسا و پتخانه به تحویل و تبدیل اولمش ایدی .

یعنی اهل اسلامک جوامع و مساجدنن بعضیسی التهرق خرسیتیانلرله پت پرستلره اعطا و احسان اولمش ایدی .

لکن مرقوم تجارتک ترقیسی بغایت التزام ایش اولدیغندن زمان حکومته متنده صنایع و تجارت اولدقجه ایلرولمش ایدی .

حتی خوارزم شاهی سلطان محمد علمینده محاربه به قیامی خوارزم کار بانلر ینک ممالکنه ورودینه مقابل کندیسنک ده خوارزمه کوندردیکی بر بیوک هیئت تجاریه نیک سلطان محمدک دایسی اولوب اترار حاکی اولان خابر خان طرفندن ماللری غصب و غارت اولنهرق قتل و اعدام ایلمسی ایچون ایدی . کاشغر مرقوم زماننده بر دور اسایش کورمش وارباب صنایع و تجارتی تشویق و تلطیف ایشی حسبله بدرجه به قدر معمور اولمش ایدی .

قطعہ مذکورده ۶۲۴ سنه هجریه سنه یعنی جنکیز خانک تاریخ وفاته قدر مرقومک فرمانبرا طاعتی اولوب طرفندن منصوب و ایلمس معرفتیه اداره اولمش ایدی .

والیلرده ایسه استقلال و سائر اولیوب کلی و جزوی هر امور و خصوصاً صنی جنکیز خانه عرض ایشکه مجبور اولدقلمندن مرقومک اوامرینک انفاذ ایچون عادتاً بر اجرا مأموری ایدیلر .

تارىخ قىسمى      كاشغر      يىنجى عصر

بونىكلە باربار والىك قديم ودواملى اوليوب بر والى برمدت صكره جنكيز خان طرفندن عزل اولنور ويرينه ديكري تعين قىلنور ايدى .  
كاشغر قطعهسى جنكيز خانك ضبط واستيلا ايلديكى ممالكه نسبتاً (كه آسيا قطعهسنىك درنده اوچى ديمكدر) عادتا بر سىنجاقلق درجهسندە ايدى .

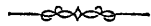
### جنكيزدن صكره

وقتاكه جنكيز خونريز هر دولت قوى الشوكته غلبه ايلديكى وبونجه اصحاب اقتدارى بطش وشدتى ايله عاجز وبى درمان براقديغى حالده عاقبت ۶۲۴ سنه هجر يەسندە شيرنچە اجلاك ضر به مهلكهسى اوكنده زبون قالهرق سلطنت دنيابي تركه مجبور اولدى .  
استحصال سلطنت و تسخير مملكت ارزوسيله اولاد و احفادى ارهسته بر مدت صكره تفرقه و نفاق و مخالفت و شقاق كيرهك برخيلى مشقملر اختياري وبونجه غدر و مظالم اجراسى ايله تاسيس اولنان بناى عظيم سلطنت بر يوك قيايه چارپمش برسفينه دريازده كبي اساسندن صار صلمغله پارچه پارچه ايرلدى .  
كـرچه مر قومك و قاتندن صكره اوكتىشاي (\*) واندن صكره

(\*) اوكتىشاي قانن جنكيزك اوچنجى اوغلى در . ولى عهد اولغله جنكيزك وفاتنده يعنى ۶۲۴ سنه هجر يەسندە سرى قاننى به سجدى .  
۱۳ يىل سلطنتدن صكره ۶۳۹ سنه هجر يەسندە وفات انلشدر .  
فضلا و علمايه زياده سيله حرمت و رعایت و علوم و فنون و صنايع و تجارتك ترقيسندە سعى و غيرت انلشدر .  
غايته سخى و فقرا پرور و بولنديغى عصره نسبتله بر پادشاه عدالتكستر ايدى .

کیوک (\*) وانگ وفاتیلده منکو (\*\*) سرپرسلطنته کچهرک بولنرک زماننده اولاد واحفاد جنکیزیه بر اداره واحده التنده بولنمش و حکومت جنکیزیه اسکی شان وشوکتی غائب ایتماش ایلی .

لکن حکومتک بویکپاره لیک ۳۳ سنه قدر امتداد ایلوب جنکیزدن صکره اوچنجی شهنشاه اولان منکونک ۶۵۷ سنه هجریه سنده وفاتیه اولاد واحفاد جنکیزیه نك جمله سی زیر اداره لرنده بولنان ممالکده اعلان تفرد ایدهرک هیچ بریسی دیگره تابع اولغی ایستماش والرنده بولنان قوت واقتداری دیگرینک محو وانقراضی اوغورنده صرف ایلیکده بولنمش اولدیغندن اوتاریخلرده اورتقه لقهده استرقاب سوداسندن و سلطنت غوغاسندن بشقه هیچ برشی کورلماکده بولنمش ایلی .



(\*) اوکتایک اوغلی اولوب باباسندن صکره نائل سرپر سلطنت اولدی . تاریخ جلوسی ۶۴۳ سنه سیدر .

بر سنه سلطنتدن صکره ۶۴۴ سنه سنده وفات ایلی .  
خرستیانلغی ترویج وخرستیانلری اهل اسلام اوزرینه ترجیح ایدر ایلی .  
سخاوق اولغله برابر غایتله سفاک ایلی .  
زماننده اهل اسلام راحت وحضور کورماش ایلی .

(\*\*) کپوکن صکره ۶۴۸ سنه هجریه سنده جلوس ایلی . جنکیزک اوغلی تولینک مخدومیدر .

طقوز ییل سلطنتدن صکره ۶۵۷ سنه هجریه سنده وفات ایلی .  
کندیسی پتپرست اولغله برابر اسلامه وبالخاصه علمای کرامه زیاده سیه حرمت ورعایت ایلشدر .

بوده بر درجه یه قدر سخنی وعادل ایلی .

« چىغىناي خان »

و

احفاد و اخلافي

كاشغەر جنكيزك زمانىدە اولادىدىن چىغىناي خان طرفىدىن اداره اولمىقىدە بولمىش ايدى .

جنكيز وفات ايتىدىكى چىغىناي (\*) تىخت اداره سىندە بولغان ممالك اوكتاي قان طرفىدىن كافي السابق عهدە سىندە ابقا اولمىش و چىغىناي دىنى مستقلا پادشاه اولدىغى حالده اوكتايى متبوع افخم و پادشاه اعظم طائىقىدە بولمىش ايدى .

كرك بو چىغىناي خان و كرك اولاد و احفادى ۶۵۷ سنە سنە دىكىن هر تقدر مستقلا پادشاهلىق ايتىشلر ايسەدە بولمىش عزل و نصبلرى متبوعلىرى اولان اوكتاي و كپوك و منكو خانلر طرفىدىن اجرا ايدىلىكىنە نظراً بولمىش عادتا برر ولايت عظيمه واليسى اولوب حكومت ايسە متبوعلىرىنىك النده اولدىغىدىن كاشغەر قىطعه سىنىك جنكيزدىن صكره يعنى ۶۲۴ سنە هجرىه سىندىن ۶۵۷ سنە سنە قدر ۳۳۳ سنەلك اداره سى اوكتاي و كپوك و منكو خانلر عائد دىمىكدر .

(\*) جنكيزك ايتىلغى اوغلى در . (۶۳۸) سنە هجرىه سىندە وفات ايتىدى . علمايه رغبتى زياده ايدى .

محمود يابوچ وزير اعظمى ايدى . مومى اليهك تدبيرى سايه سىندە ملكى حسن اداره يه موفق اولمىشدر .



چغتای خان ۶۳۸ سنه سنده وفات ایتدکده اوغلی (پیسومنکا) پادشاه ماوراء النهر وکاشغر اولدی .

بوده پدری کبی سلطان سلاطین اولان اوکتای قآنک تحت اطاعت وانقیادنده بولنش ایدی .

بوندن صکره اوغلی (قرا هلاکو) نائل حکومت اولمش و ۶۴۳ سنه هجریه سنده یعنی کیوک خانک جلوسی سنه سنده عزل اولمش ایدی .

قرا هلاکونک عزلیله برینه چغتای خانک دیگر اوغلی اولان و پیسومنکانک قرداشی بولسان (پیدو) کچمش فقط جزوی برمدت اجرای حکومت ایدهرک منکو طرفندن عزل ایدلشدر .

قرا هلاکو کیوک زماننده عزل اولمش ایسه دهه بودفعه پیونک عزلیله منکو قان طرفندن ایکنجی دفعه اوله رق نائل مسند حکومت اولشدر .

مرقوم ایکنجی دفعه نصبنده برمدت حکومت ایلدکن صکره وفات ایدهرک برینه اوغلی (مبارکشاه) کچمش ایسه دهه صغیرالسن اولسی حسبیه والده سی کندیسنه وصی تعیین قلمشدر .

بونک حکومتی ده پک چوق سورمدی .

چغتایک حقیسی اولان (الغو) استیصال سلطنت ارزوسیه مؤخرأ اوزرینه کله رک مبارکشاهک کافه ممالکنی الندن المشدر .

بوزمانلرده احفاد جنکیزیه اره سنه دوشن تفرقه ونفاق بیومش وهر بری ایری بر طرفده اجرای حکم و سلطنت ایلکده بولنش ایدی .

ایشته بونلردن ترکستانده اجرای حکومت ایلیمان جنکیز سلاله سنندن (قیدوخان) (\*) ایله مذکور الاسم الغواره سنده باب محار به کشاد اولنهرق بر خیلی زمان امتداد ایلدی .

(\*) اوکتای قآنک اوغلی قاشینک مخدومیدر . (۷۰۲) سنه هجریه سنده وفات ایلدی . علمایه رغبتی و هنر و معرفته محبتی زیاده اولوب کریم و سخی ایدی .

تارىخى قىسمى                      كاشغۇ                      يىنجى عصر

الغو محارباتى متواليه نك بعضيسنده نائل غلبه اولمش ايسه ده نسيم ظفر  
 اكثريا دشمني اولان قيدو خان طرفنه وزان ايدر ايدى .  
 لىكن قيدو خان اكثريا نائل غلبه اولمش ايسه ده الغو ايله اوغراشديغى  
 كىي دىكر طرفدن تولى اوغلى ارتق بوغا ايله ده دو كيشمكه مجبور اولديغىدن  
 الغونك كلياً محو واستيصالنه موفق اوله مامشدر .

بو قيدو خان مؤخرأ احفاد جنكيزيه دن اولوب چينده يكر منجى سلاهي  
 تشكيل ايدن جنكيزيلرك برنجى پادشاهى اولان (قاپلاقان) (\*) حقنده ابراز  
 خصومت ايلش ايدى .

۶۶۲ سنه هجره سنده الغو طرفندن حكومتى النان مباركشاه اطرافدن  
 باشنه بر خيلى ادم طوپليوب كسب قوت ايدرك الغو اوزرينسه هجوم  
 ايلدى .

الغو قيد و خانله اجرا ايلديكى محاربات متماديه دن دوچار ضعف اولمش  
 اولديغىدن بو دفعه مباركشاهه لايقيه مقابله ايدمىوب اولنسان محاربه ده  
 دوچار بچة اسارت اولمش و مباركشاه طرفندن قتل ايدلمشدر .  
 مباركشاه خصمى اولان الغوي قتل ايتدكن صكره ايكنجى دفعه  
 اوله رق سرير حكومتله بكام واجدادى دينى ترك ايله نائل شرف اسلام  
 اولمشدر .

(\*) جنكيزك اوغلى تولينك اوغلى در . منكونك و قان اوزرينسه (۶۵۸) سنه  
 هجره سنده بالاستقلال قان اولمشدر .  
 اون سنه امارت و اوتوز بش ييل دىي مستقلاً سلطنتدن صكره (۶۹۳) سنه  
 هجره سنده يتش اوج ياشنده وفات ائلمشدر .  
 تجارت و صنايعك ترقيسى زياده سبله التزام ايلش ايدى .  
 تحت اداره سنده بولنسان ممالك هروجهله كسب عمران ائلش و اهاليبى دىي نائل  
 سعادت حال اولمشدر .  
 سخي و عادل بر پادشاه ايدى .

مشارالیه بز مدت اجرای حکومت ایلدکدن صکره چین حکمداری اولان  
قابلاآن طرفندن عزل اولمشدر .

مشارالیهک عزله سبب تحت حکومتنده بولنسان ممالکک چین ممالکنه  
مربوطیت تامه سنی تحت تأمینه المغله برابر کنندیسنک قبول اسلام ایلدیکی  
اولق کرکدر .

واقعا قابلاقان اهل اسلامه محبت اوزره بولنش ایسه ده کندیسی  
اسلامیتی قبول ایتدیکی کبی خاندان جنکیزیه نک قبول اسلام ایلسنه ده راضی  
دکل لیدی .

مبارکشاه زماننده اهل اسلام ادیان ساثره اصحابنه ترجیح اولنش ایسه ده  
چوق سورمیوب عزلی سببیله اسکی منزله یه تنزل ایتش . فقط براق خان  
زماننده امتیازلی تجدید اولمشدر .

### { قاپلاقان }

وچغئاي احفادى

بوندن صىكرە كاشغۇر قىطەھسى بتون بتون قاپلاقان واحفادىنىڭ زىر  
ادارە سەنە كېچمىشدر .

قاپلاقان مباركشاھى غزل ايلە يرينە خيلى زماندىنبرو كىندى خىدمىتىدە  
بولنان ( براق خان ) ى نىصب وتەيىن ايلدى .

براق خان مؤخرأ تبديل دىن ومذهب ايلە (بالاختيار) دىن مېن اسلامى  
قبول ايلشدر .

براق خانك قبول اسلام ايلسە قاپلاقان ايلششامش ايدى كە بو دە هم  
براق خانى سودىكىندىن وكىندى ادمى اولدىغىندىن وهمدە وزىرى اولان اتى الذكىر  
احمد بتاكىنىڭ اثر تدبىرىدىن اولق كركدر .

مشار اليه ۶۷۰ سنە ھجرىە سەنە وفات ايلدوب يرينە يئە چغئاي احفاد-  
دندىن ( يىنگى ) خان جلوس ايلدى .

اول ارالق قىدو خان بونك تحت اطاعتدە بولمىسنى ارزو ايتدىكى وخان  
ايسە قاپلاقانك پرورده نان ونىمى اولوب بولدىغى مقامە مشاراليه طرفىدىن  
نائىل اولدىغى جەھتەلىه ولى النعمتىك ومتبوعنىك اطاعتىدىن خروج ايلە دىكرە  
اطاعتە راضى اولمىدوب قىدو خانە صورت مخالفت كوسترەش ايدى .

ايشتە بوسىدىن طولايى ارتسى سنە كە ۶۷۱ سالنە مصادفدر قىدو خان  
ايلە اچىلان محاربه دە مغلوب ومقتول اولمشدر .

قاپلاقان ايلە قىدو خان برلرلىنىڭ كسب عظمت ايتىسنى چكەمدىكلىرى  
ويكىدىكرىنە تجاوز ايتامك اوزرە ارە يره برخط فاصل چكەمدىكلىرى جەھتەلىه

تاریخ قسمی      کاشغر      یدنجی عصر

دائماً بر برلینک محو واستیصالی وکندیلرینه منسوب ممالکک ضبط واستیلاسی  
ایچون خیلی زمان اوغراشمشردر .  
قابلاقان قیدویه نسبه صاحب عظمت و قدرت بر پادشاه ذی سطوت  
اولدیغندن قیدونک قابلاقان علیهنده تجاوزاتی انجق تعجیز درجه سننده قالور  
ایلدی .

مقتول اولان خان یرینه ینه احفاد جنکیرینه دن (بوقاتیمور) خان کچمش  
ودرت سنه صکره انک یرینه ده (دوا خان) جلوس ایدوب ۷۰۵ سنه سنه قدر  
۳۰ سنه مدت اجرای حکومت ایشدر .

تاریخ مذکور دن ۷۷۱ سنه سنه قدر ۶۶ سنه مدت چغتای احفادندن  
ماوراء النهر وکاشغرده اون درت کیشی دهها اجرای حکومت ایش و کیمسی  
اجلیله وفات ایدوب کیمسی ده محاربه ده مقتول اولمشدر که بونلر صره سیله  
بروجه زیر بیان اولمشدر .

(کویچک خان) (بالغو خان) (استبوقا خان) (ایلچکدای خان)  
(دور یا تیمور خان) (شیرین خان) (جنکس خان) (لوران تیمور خان)  
(فولاد خان) (محمد خان) (غزان خان) (سان قلی خان) (تیمور  
شاه) (کابلشاه خان) در .

### چىن جنكىز يىلرېنە عاۋد

يوقارۇدە دىخى بىيان اولىدىغى وجھلە ھىجرتك ۶۶۲ سەنەسەندىن سىكرە كاشغۇ قىطەسەنك ادارەسى واقعا چىقناى احقادىنك زىر ادارەسەندە بولمىقەدە ايسەدە حقىقەندە مەتبوع وحاكم مطلق قاىلاقاآن واحقادى ايدى.

احقاد جنكىزىيە ايسە اكترىا مشارالىە طرفسەندىن منصوب اولدىقلىرى وعلى العموم اوجھتە داغما عرض انقىساد ايلدىكلىرى جھتەلە بىر والى صاحب امتياز حكمنده ايدىلر .

براراتق قىدو خان قاىلاقاآن علپەندە بولنەرق تىحت حكمنده بولنان ممالكى وبالخاصە قىطەئە مذكورهى ضبط واستىلايە قالقىشمش ايسەدە قاىلاقاآن خان مذكورك انف عظمت و دست قوت و قدرتى بىر درجەيە قدر قطع ايلش وقاىلادىن سىكرە سىرر حكمدارىيە جلوس ايدىن تىيور (\*) طرفسەندىن ۷۰۰ تارىخىندە وقوعبولان محاربهده تىحت اسارتە اللمش اولدىغىندىن كاشغۇ اوززىندە كىندىسىنى مەتبوع طائىدېرەجى چىن جنكىزىلرندىن بشىقە ھىچ بىر حكومت قالمامشدر .

واقعا بىر طرفدە ايران جنكىزىلرى وار ايسەدە انلر كاشغۇرە پك بەيسىد اولدىقلىرى كى قاىلاقاآن حكومتى علپەندە حركانە جسارت و تصدى ايتامش

(\*) قاىلاقاآنك وفاتى اوززىنە (۶۹۳) سەنە ھىجرىيەسەندە پادشاھ اولمشدر . مدت حكومتى (۱۳) سەنە امتداد ايلش و (۷۰۶) سەنە ھىجرىيەسەندە فوت اولمشدر . پدىرى كى سىخى ايدى .

تاریخ قسمی کاشغر یدنجی عصر

وحتى ايران جنكيزيلرينك مؤسسى اولان (هلاكو خان) (\*) تبريك سلطنت  
وعرض بيعت ضمننده حضور قآنى به سفير مخصوص ارساليه بيان تابعيت  
ايش ايدى .

قابلا قآن ايسه چينده متشكل اون طقوزنجى (سونغ) (\*\*) سلاله سنك

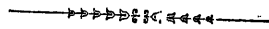
(\*) تولينك اوغليدر (۶۵۶) سنه هجره سنده بغدادى تخريب و خليفه مستعصم  
وخاندان دخی داخل اولديغى حالده اهالیسنى عموماً قتل و اعدام ائلشدر .  
علوم و فنونه محبتى اولديغیچون علمایه زیاده سیله رعایت و خرسیان اولان زوجه سنك  
خاطریچونده خرسیانلره محبت ايدر ایدی .  
عمرى ۴۸ سنه اولوب مدت حكومتى اون سنه امتداد ائلش و (۶۶۳) سنه هجره .  
سنده فوت اولشدر .

مقر حكومتى تبریز شهرى ایدی .  
تاریخچه مقیددرکه هلاكو خان فوت اولدوقده مغولرك عاداتدن اولمق اوزره (۴۰)  
باكر قز غایله تزین اولتهرق و كندیلرینه اوج كونك ارزاق و بریلهرك هلاكونك روحنه  
مونس اولمق اوزره مرقومه برابر مدفنه قونلشدر .  
اشبو عادت باطله مؤخرأ غازان خان طرفندن لغو اولمشدر .  
هلاكونك هیچ بر دین ایله متدین اولدیغی حقهده کی روایت مقارن هختدر .  
مرقومك مدت حكومتنده بولدیغی محارده اجرا ایتدیكى جور و مظالمك تعداد و تعریفی  
غیر قابلدر .

اهل اسلامدن شهید ایلدیكى نفوس مظلومه نك مقداری خارج از حسابدر .  
هلاكونك (هولاكو) صورتنده دخی یازدیغی بعض محله كورلشدر .  
مرقوم وقتیه اسلام اوزرنده بر برك بلا ایدی .

(\*\*) اشبو سلاله نك مدت دوامى ۳۱۹ سنه اولوب ۳۴۹ ودها طوغریسی ۳۵۹  
سنه هجره سنده ظهور ائمش و ۶۷۸ تاریخنده منقرض اولشدر .  
بو سلاله نك حکمدارانى چینك ایكى پرنده یعنی برى ۱۶۷ سنه چینك جانب  
غریسنده و دیگری ۱۵۲ سنه شرق جهترنده اجرای سلطنت ائمشدر .  
بو سلاله دن ۸۱ پادشاه اجرای حكومت ائلشدر .

تارىخ قىسمى	كاشغر	پىنجى عصر
انقراضىيە كافتە ممالك چىنيەيى ضبط وچىنىدە يىكرىنجى سىلاھىيى تىشكىل ايدىن جىنكىزىلارنىڭ بىرىنجىسى دركە جىنكىزىك اوغلى اولان (تولى) (*) خانىك اوغلىدور .		
جىنكىزىلار چىنىدە بىرەسر قدر اجراي حكومت اىلىش وكاشغر قىطەسىي ايسسە او قدر مدت ظرفندە حكومت مذكورهنىك اجراي ممالكىنىدن معدود اولمشور .		
جىنكىزىك زىمانندە كاشغر قىطەسىي صنایع و تىجارىتچە اولسدىقچە كىسب ترقى ايدوب احقادىنىك زىمانندە ايسە اسكى حالندن بىرقاچ درجە دها ايلرولمشور .		
جىنكىزىك نىسبەتە احقادى فوق العاده عدالت ومعتدلاية اجراي حكوم وسلطنت اىلىش اولدولرندىن ملكك هر طرفى كىسب عمران اىلىش ايدى .		



(\*) جىنكىزىك درىنجى اوغلىدور . پدىرى جىنكىزى خان كىندىسنىە زىيادەسىيە محبت ايدر ايدى . اوكتاي خانىك تولىيە شدىت محبتى اولدىغىندن تولى وفات ايلدىكده انىك ايجون عظيم ياس وماتم طوتمش وحىي تولى اسمىك نىزدندە ذكر اولتىسنى منع اىلىش ايدى . تولىنىك وفاتى هيجرىنىك ۶۲۸ مىنىسنىە مصادقور .



﴿ استطراد ﴾

جنکیزک و فاتی اوزرینه ولی عهد اولوب یرینه چکن اوچنچی  
اوغلی اوکتای قآن جود و سخا ایله موصوف اولوب باباسنک یاقدینی  
خانه لری و یقیدینی کوکلری تعمیره چالیشمش وزیر اداره سننده بولنان  
اهالی حقنده جور و مظالمی تجویز ایتدیوب فقرانک استیلاب دعای  
خیریچون باب سخاوتی کشاد ایلشدر .

احضاد جنکیزیه ایچنده ایران ممالکنده برخیلی مدت اجرای  
حکومت ایدنلردن سلطان احمد (۱) سلطان غازان خان (۲) سلطان

---

(۱) ایران جنکیزلردن هلاکونک اوغلیدر . قرنداشی ابقا خان یرینه ۶۸۱ سنه  
هجریه سی ربیع الاولنده پادشاه اولدی .  
شرف اسلام ایله مشرف اولزدن اول اسمی نکودار اوغسل ایدی . بعدالاسلام  
اسمی (احمد) تبدیل ایلدی .  
مشارالیه ایکی سنه ایکی ماه سلطنتدن صکره ۶۸۳ ده برادرزاده سی ارغون خان  
طرفدن قتل اولندی .

---

(۲) ایران جنکیزلردن در . سلسله نسبی شو وجهله جنکیز خانه متصلدر غازان  
مجمود خان بن ارغون خان بن ابقا خان بن هلاکو خان بن تولی خان بن جنکیز خاندر .  
۶۹۶ سنه هجریه سنده شرف اسلام ایله مشرف اولشدر .

تارىخ قىسمى كاشغر پىنجى عصر

محمد (۳) سلطان ابو سعید خان (۴) كې شرف اسلام ايله مشرف

سنة مذكوره نائل تاج سلطنت اولمش و ۹ يىل سلطنتدن صكره ۷۰۳ سنه هجره سنه ۳۳ ياشنده اولدقلى حالد ارتمال ائلشدر .  
غايته محب عم و معرفت اولوب علمى عظام و سادات كرامه زياده سيله حرمت و رعایت ايدر ايدى . كنديسى اكثر فنونده صاحب كمال ايدى .  
منه ياتدن هيج بر شى ايشلامش و امر كره كندىستدن صادر اولماشدر .  
انتشار دين اسلام ايجون بك چوق چالشمشدر . تبريزده كندىسته مخصوص اولوق اوزره انشا اولنان ترهده مدفوندر .

شيخ ابراهيم الجموى تلقينيله قبول اسلام ائلشدر . سبب اسلامى و باعث اقبالى اولان امير نوروز سلطنتك ابتدالزنده وزير اعظمى ايدى . حين جلوسنده ۲۵ ياشنده ايدى .

(۳) ايران جنكيز يلردن اولوب ارغون خانك اوغلى و سلطان غازان محمود خانك

برادريدر .

مشاراييه سلطان غازان محمود خاندن صكره ۷۰۳ سنه هجره سنه پادشاه اولدى و ۱۲ سنه طقوز ماه سلطنتدن صكره اوتوز التى ياشنده اولدغى حالد ۷۱۶ سنه هجره سى شواننده وفات ايلدى .

صلايت دينيه احكامبندن ايدى . شرف اسلام ايله مشرف اولزدن اول اسمى الجلايتو

ياخود اولجايق سلطان ايدى .

برادرى غازان محمود خان ايله برابر قبول اسلام ائلشدر .

ابتدالى و زراسندن خواجه سعدالدين قزوينى و سيد تاج الدين اوجينك اغواسيله شيعتى قبول ائتمش و خطبهده يالكر امام على (رضى الله عنه) ايله ديكر ائمه اثنى عشر اسماء شريفه لرينك ايراد و سكهده دى ائمه اثنى عشر (ارضوان الله عليهم) اسا . ميسنك ضرب اولتمسنى امر و فرمان ائلش ايسهده مؤخرأ رجوع ايدرك مذهب سنيتيه كمال خواهشله داخل اولشدر .

غايه سخى و عادل بر پادشاه كامل ايدى .

تحت اداره سنده بولنان ممالك زماننده معمور و آبادان و اهاليلى دى صاحب ثروت

و سامان ايدى .

(۴) سلطان محمد خدا بنده نك محمدوميسدر پدردن صكره ۷۱۷ سنه هجره سنه

پادشاه اولدى .

اولانلر واردرکه انلر طبیعی اهل اسلام حقنده حسن خدمت و اجرای عدالتده بولنسه جقلرنندن انلری قبول اسلام ایتیمانلرنندن تفریق ایتیمک و بجهشه قاریشدی برماق لازم کلور .

اوکتای زماننده اهل اسلام جنکیز زماننه نسبتاً بر درجه یه قدر مظهر امتیاز اولمش اینسه ده اندن صکره قآن اولان کچوک جلوس ایلدکده مرقومک دیانت نصاریه تمایلی جهته اهل اسلام دوچار حقارت اولمش و جنکیز زماننده کی مساعده یی بیله بوله ماه شلر ایدی .  
لکن بو حال چوق دوام ایتیموب مرقومک برسنه حکومتدن صکره وفاتیه یرینه کچن منکو قآن زماننده اسکیسندن برقاچ قات زیاده مظهر رعایت اولشدر .



طقوز سنه اجرای حکومتدن صکره ۷۳۶ده وفات ایلدی. حین جلوسنده ۱۲ یاشنده ایدی .

زماننده دولنک اداره سی غایت مشوش اولمش ایدی .  
سلطنت ایرانیه نك انقراضنه کندیسى سبدر .

### ﴿ قاپلاقان زاماندا ﴾ (كاشغەر كىتابى)

چىندە يېرىمىنى سالاھەتكە مۇسسى اولان مذكور الاسم قاپلاقان ايسه  
محب علم ومعرفة اولوب تحت اداره سنده بولنان ممالكك هر طرفنده علوم  
ومعارفك انتشار يچون پك چوق چالشمش وعلما وارباب صنايعى طرفته  
جلب ايله حقرنده فوق العاده بذل التفات واحسان ايلشدر .  
مشار اليه قاپلاقان اوكتاي قآن كې اھالى حقنדה اجراى مظالمى  
ترك ايله ايفاي عدالت ايلش اولديغندن بونك زاماندا چين وبالخاصه كاشغەر  
قطعه سى نائل حضور وراحت اولمش ايدى .  
گرچه كنديسى چين قطعه عظيمه سى اوزرنده تشكيل ايلديكى  
حكومتك استقرارى املى وچينلىرى كنديسندن خشنود ايلك مقصديله  
چين مذهبنى قبول ايلش ايدى .  
لكن ينه اهل اسلام حقنדה فوق العاده محبت ايدهرك بالخاصه علمى  
اسلاميه به رغبت والتفاتى مبدول ورايكان واهل اسلامدن برخيليسىنى  
مناسب عاليه به تعيين ايله محسود امثال وقران ايلش ايدى .  
حقيقه ديانت جليله اسلاميه ايله متدين اولانلر مشار اليه زاماندا نائل  
اولديغى التفات ورعايتى واحسان وعاطفتى هيچ بر زماندا كورمامشالردر .  
ايشته بو التفات وامتياز سببيله دركه چين ممالكنك اكثر جهتنده  
وكاشغرده اهل اسلام كسب تكثير ايلش وپك چوق چينلى بالاختيار قبول  
اسلام ايلش ايدى .

مشار الیهک زماننده چین ممالکنک اهل اسلام ساکن اولان محللارنده و پایتختنده و بالخاصه کاشغر قطعه سنده برخیلی جامع بنا وانشا قلمش ایدی .  
برمقداری کاشغرده مسکون اولان دورغانیلر (\*) که قسم کلیسی چینک ایچروزنده و چوغنی ایالات غریبه ده ساکندر اول ائنده قبول اسلام ایدن چین اهلایسننددر .

اهل اسلامک چینده و خصوصیه کاشغرده تکثر ایتیمی و نائل رعایت و امتیاز اولسی مشارالیه قایلقاتآنک وزیر اولوب دیانت جلیله اسلامیه ایله متدین اولان احمد بتاکی (محمود غازان) ک (\*\* ) علو همت و ثمره غیرتیه اولدیغندن

(\*) ایشو طائفه نك احوالی قسم ثانیده مفصلاً ذکر و بیان ایدیه جکدر .

(\*\*) مشارالیه اهل اسلامک شایان حرمت و رعایت صادق برملت اولدیغنی بیانیله قایلقاتآنک دائما اهل اسلامه نظر حرمت و شفقت ایله باقسنه چالیشمش و موفق ده اولمش ایدی .

حتی بو خدمت جلیله ده موفقیتنی تأمین ایچون شریکی اولان وزیر خطابی حیه ایله ازاله ایتدیرمش ایدی .

قایلقاتآنک اهل اسلام حقنده اولان محبتنه حسد ایدنلردن ملعونک بری قایلقاتآنی « مسلمانلر سزک دشمنکدر . انلره نقدر لطف ایتسه کر سزه دوست اولزلر . زیرا پیغمبرلری کندی شریعتلرنده اولیانلرک قتلنی واجب قیلشدر . حتی کتابلرنده ( وقتلوا المشرکین کافه ) دیه مصرحدر » ماننده اولان سوزلرله اهل اسلامدن نفرت ایتدیرمش اولدیغندن قایلقاتآنک معامله سنی دکیشدره رک اهل اسلام حقنده اذا وجفا ایتمکه باشدیغنی مشارالیه احمد بتاکی کورنجه افاضل عصردن حیرالدین سمرقندی واسطه سیله قایلقاتآنک اسلام حقنده اولان فکر مضربنی تبدیل ایله اهل اسلامک کافی السابق مظهر حرمت و رعایت اولسنه سبب مستقل اولمشدر .

فاضل مشارالیه قایلقاتآنک حضورینه داخل اولدوقده « اول آیت کریمه مشرکدر ایچون نازل اولمشدر . حالبوکه سز جناب حقه شریک اسناد ایچزسکر . بونکله برابر مذکور آیت کریمه عرب و عجم مشرکلرینه مخصوص اولوب سز بویکی طائفه دن بشقه سیکز » کبی وقت و حاله مناسب برنیجه سوزلرله قایلقاتآنک اسلامه اولان عداوتنی رفع ایتمشدر . قایلقاتآن ایسه بوسوزلردن زیاده سیله ممنون اولوب فاضل مشارالیه برچوق احسان و یرمش و اهل اسلامه اولکنندن زیاده حرمت و رعایت ایلشدر .

تارىخ قىسمى  
كاشغەر  
پىنجى عصر

كەندىسەنك عالم اسلامىتە اولان بو ھەت عەظىمە وشو خىدمەت جىلەسى ھەر  
ھالدا شايان تەسەن و تەدەردەر .  
قاپلانك چىن مەھبى قىبول ايتك كى تەبىرى پك او قدر فائىدە بۇخىش  
اولەمىھەرق جىنكەزىلەر چىنەدە پك چوق مدت پايدار اولەمامش و ۷۶۹ سەنە  
ھجرىھە سەنە بر چىنلەنك تشويق و تەخرىكى اوزرىنە چىنلەلەر عومماً قىيام ايدەرك  
زمام ھىكومت جىنكەزىلەر كەندىسەنك اوزرىنە چىنەدە يەككىرى بىر نىچى  
سلاھە اولق اوزرە مەنەق (\*) سلاھەسى ظەھور ايتلشدر .

(\*) اشبو يەككىرى بىر نىچى سلاھەنك مۇسسە بىر فەقەر چىنلەنك ( ھونەق وو ) اسەنەدە اوغلى  
اولوب مەنەستەدە بودى ( بودا ) رەھابىنى خىدمەتەدە مستەخدم ايتكەن تەرك خىدمەت ايلە چىن  
جىنكەزىلەرى غەلەبەدە قىيام ايدەن ارباب ائختلاھە رەئىس اولمش وبالاخىرە ( مەنەق تايچو ) غەنەبىلە  
جىلوس ايتلشدر .  
جىلوسى ھىجرتك ۷۷۰ نىچى سەنە سەنەدە اولوب وفاتى دىخى ۸۰۲ سەنە سەنەدە اولدىغەندەن  
۳۲ سەنە مدت اجراى ھىكەم و سلاطنت ايتلشدر .  
تەرقى مەعارف غەيرەتەكشى ايدى . چىنەدە خىلوجە اصلاھاتە موفوق اولمش و ماكتەسەنك  
مەھور تىچون چالتمەشدر .  
اشبو سلاھەدەن ۱۶ پادشاه اجراى ھىكومت ايتلشدر .  
مەنەق سلاھەسەنك تارىخ انقراضى ھىجرتك ۱۰۵۱ سەنە سەنە مەصادف اولوب مدت دوامى  
۲۸۱ سەنەدر .

﴿ تعلق تیمور خان ﴾

کاشغر قطعہ سی ابتداری چغتای و احفادینسک مستقلاً زیر ادارہ لرندہ بولنوب مؤخرأ بولنر چین جنکیزیلرینک تحت اطاعتندہ بولنمفہ مجبور اولمش ایدی .

هجرتك سکرینجی عصری اواسطی کہ چین جنکیزیلرینک دوچار عجز وضعف و گرفتار غوائل اولدیغی زماندر .

چغتای احفادندن طولون تیمور (دها طوغریسی تعلق تیمور) مغولستانده بر حکومت قویہ تأسیس ایدرک کاشغر قطعہ سی اوزرنده کنندیسنی متبوع اعظم طائدی .

هجرتك سکرینجی عصری اواسطی شول زمان ایدی کہ چینده بکرهنجی سلاله بی تشکیل ایدن جنکیزیلرک حکمدارانندن اولان طغان تیمور قآنک عیش و عشرت و ذوق و سفاهتہ فرط انہما کی و خزینتہ دولت و ثروت ملی حظوظات نفسانیہ سی اوغورنده نہایت درجہده صرف و استہلاکی شیرازہ انتظام اداره بی اخلال و بنای دولت و سلطنتی رھین انقراض واضمحلال ایلش ودها اوزمان دولت جنکیزینک بو کیدیشلہ ممالک چینیدہه (\*) ثبات و دوامی امر محال

(\*) احتمال کہ قارئین کرامدن بعضیلری اشبو کتاب عاجزانہ مک برچوق برندہ اولان (ممالک چینیدہ) و (دولت جنکیزینہ) و (دولت تیموریدہ) کی ترکیلرہ ایلشیمک و (معاملہ سکوسترویہ) کی اولیور دیمک ایستزلر .  
لکن بوترکیلر (معاملہ سکوسترویہ) قبیلندن دکلدلر . (حوادث تلغرافیدہ) کی ده دکلدلر .

تارىخ قىسمى كاشغەر سىزىنجى دەۋر

اولدىغى اكلاشيلەرق چىن اھالىسى يىننەدە خىشودسزلىق و بعض طرفدن دە  
علامت عصيان ظهور ايتىمكە باشلىش ايدى .  
ايشته اول زمانەدە خاندان جنكيزيەنك چىن ممالكى اوزرنەدە نىشر ضىيائى  
عظمت ايدىن شمس اقبال و سلطنتى دىھا غروب ايتىمكسىزىن دولت مشارالەھانك  
ضعف و انحطاطى و دوچار پردە انكسافى فرصت اخذىلە مەغولستانەدە غايەت  
پارلاق اولەرق طلوع ايدىن نجم حكومت مركزندە مشارالەھ غەلق خان  
بولدىغى حالەدە كىمكىچە پرتو افزائى سلطنت و توسيع دائرە قدرت ايتىمكەدە  
بولمش ايدى .

اشبو حكومتك بروتق مرجع حكمداران اولان چىن جنكيزيليرىنە  
قطعا اطاعت و مر بوطىتى اولوب ادارەسى مستقلانە ايدى .

چىن دولت جنكيزيەسنىك ايسە ذوق و سفاهتدن باشنى قالدىرۇپدە اطرافە  
باقەجق و بلكە طرف طرف ظهور ايدەرك پايىختى تەھدىد ايتىمكەدە اولان  
وبالاخرە اساس سلطنتك اندراسنى موجب اولەجنى هويدا بولسان ار باب  
عصيان و اختلالى تاديب ايدەجك حال و اقتدارى بولنامغەلە ومع ذلك داخلاً

حوادث تلغرافىە دىنلدىكى كىشىلەرلوقوع اولوب نىچە بوتركىب بىلە صحىجدر . چونكە  
(تلغراف) كەسى ھرلسانچە قبول اولمش بركە اولوب ھرملت كندى لسانچە مذكر  
و مؤنث اولەرق قوللانە بيلور .

(چىن) و (جنكيز) و (تيور) كەلرى ايسە اسامى بلاد و اشخاصدن اولوب  
عرب و عثمانلى لسانلرنەدە استعمال اولتمقەدە بولمش اولدىغىدن انثرى سائر لغات كى استعمال  
ايتك ضروريدر .

مادامكە بوكون (ممالك ايرانيه) و (ممالك يونانيه) و (ممالك هندية) كى تركيبلر  
قوللانمقەدە يز . آرتق (ممالك چينيە) يرىنە مطلقا (چىن ممالكى) دىنلسنىك ايستملى  
بك صحىدر .

بوابدە برفاج سوز دىھا سونلك ايستر ايسەمدە بىخىز لسانە دائر اولدىغىچون بوقدرلە  
اكتفا ايلدم .



ظهور ایوب مؤخرأ کسب توسع ایدن عصیان و اختلال لک دفع و تسکینی مسئله سی دخی اره به کیرمکله مغولستانده ظهور ایدن اشبو حکومت قویه به نظر اهمیستله باقمه ماش و اوراسنک تحت اطاعت و جایه به کیرمسی اسبابته تثبث ایده ماش ایدی .

چین جنکیزیلر ینک انقراضی اوزرینه حکومت چینلیلرک انه کچدکده چینلیلر دخی یکریمی برنجی سلاله نک بر بنای استوار اوزره تأسیس واستقراری املنده اولوب ممالک چینیه نک اعمار و تنظیمی ایله مشغول اولدقلرینه و مغولستان حکومتیله محاربه به جسارت ایده میوب حکومت مشار الیه نک توسیع دائره قدرت ایتسندن اول ارهلق کندیلرنجه بر وخامت و مضرت کوره مدکلرینه بناء او جهته باقماش و ایشته بو سببله کاشغرله دخی اوغراشمغه لزوم کورماشلردر .

مشارالیه تغلق تیمور خان کندیسینه تابع ممالکک عمرانی غایتله التزام ایلش و اهالی نک رفاه و سعادت چون خیلوجه چالیشمش اولدیغندن تحت اداره سنده بولنان ممالک از هر جهت کسب ترقی ایتشدر .

مشارالیه ماورالنهرک ضبط واستیللا سچون ابتداری ایجه اوغراشمش ایسه ده موفق اوله ماش و فقط مغولستاندن و آسیانک شمال طرفلرندن برخیلی ممالک کندیسنک مسخری اولشدر .

لکن مؤخرأ آسیای وسطی دخی کندیسنک فرمانبر اطاعتی اولشدر که بو جهتک تعریف و تفصیلی اشاغلرده محرردر .

کندیسنک زمانه کلنجه به قدر احقاد جنکیزیه دن ایران دولت جنکیزیه سی صوک پادشاهلری مستثنا اوله رق پک ازی قبول اسلام ایلش ایدی .



### ﴿ استطراد ﴾

جنگيز احفادىدىن ايراندا ھۆكۈمەت ايدىلردىن ك اول قبول اسلام ايدىن سلطان احمد اولوب فقط مشاراليمك داخل دائرة اسلاميت اولمى مغوللارجه برتبدل دىنى نى موجب اولامش و سلطان محمود غازان خان ك قبول اسلام ايلسنىك ايسه پك بيوك اهميتى اولوب مغوللردىن خيلىسى دىانت جليله اسلاميه نى قبول ايلمشدر .

حتى سلطان احمد قبول ايلدىكى دىنى اخلافنه ميراث براقه ميهرق كندىسندى نى سركه سرير سلطنته كچىلر كە ارغون خان ك (\*) كىچاتونخان ك (\*\*)

(\*) ايران جنگيزلردىن در . پدرى آبقا خان بن هلا كو خاندن .  
(۶۸۳) سنه هجره سنده جلوس انلش و طقوز سنه اجراى ھۆكۈمەتنى سركه (۶۹۲) سنه سنده فوت اولمشدر .

عى سلطان احمدك قانليدر . كندىسنه وزير اعظم ايتدىكى برىهودىنىك تعليماتيله حاشا ادعاى نبوته و بعض تشبثات ملعونابه يه قالقشيمش ايسه ده خسته لغش واهالى دىنى يهودى نى اعدام انلشدر .

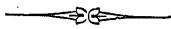
(\*\*) ايران جنگيزلردىن اولوب پدرى آبقا خان بن هلا كو خاندن .  
برادرى ارغون خاندن سركه (۶۹۲) سنه هجره سنده پادشاه اولدى . وايقى سنه اجراى ھۆكۈمەت ايلدى .

(۶۹۴) سنه هجره سنده پايدو خان طرفندن قتل اولمشدر .  
غايىت مسرف و شمو تېرست ايدى .  
زمانده سلطنت ايرايه نك امورينه كللى خلل كلىش ايدى .

{ بایدوخان } (\* ایدی اسلامی قبول ایتماش واسکی مذهببری  
اوزره فوت اولمشلر ایدی .

سلطان محمود غازان خان ایسه دین احمدی نی اخلاف واحفادینه  
میراث براقه رق کندیسندن صکره پادشاه اولانلرک مسلمان اولسنی  
قواعد سلطنت ایچون شرط اعظم حکمه قومیش ایدی .  
تاریخچه مقیددرکه مشارالیهک شرف اسلام ایله مشرف اولدینغی  
اعلان ایلدیکی کون امر او عسا کردن { ۱۸۰ } بیک مغول قبول اسلام  
ایلمشدر .

مشارالیهک قبول اسلام ایلدیکی حوادثی اطراف واکتافه یایلهرق  
آسیادن حتی چیندن پک چوق آدم بالاختیار قبول اسلام ایلمش  
ودیانت جلیله اسلامیه کوندن کونه کسب توسع ایلمش ایدی .



(\*) ایران جنکریزیرلرینک انتیجیسیدر . ۴وجه سنک اوغلی کیخاتو خان قتل ایدوب  
(۶۹۴) سنه هجریه منده مسند پادشاهی به جلوس ایلدی .  
اون برماه قدر اجرای حکومت ایده بیلوب سلطان محمود غازان خان طرفندن قتل  
اولندی و امر قصاص یرینی بولدی .

تارىخ قىسمى  
كاشغر  
سكزىنچى عصر

واقعا سلطان محمود غازان خانك قبول اسلام ايلسى آسياجه پك بيوك  
تأثير وتبدلى موجب اولش ومغوللر اره سنده دين اسلام انتشاره باشلش ايسه ده  
مواقع مختلفه ده متمكن اولان مغوللر ك كثرته نظراً قبول اسلام ايدنلرى  
اونده برى درجه سنده ايدى .

مشار اليه تعلق تيمور خانك هجرتك ۷۵۴ نجى سنه سنده (بالاختيار)  
قبول اسلام ايلسنىك ايسه مغولستانجه وبالخاصه كاشغر ققطه سنجه پك بيوك  
تأثيرى موجب اولدېغندىن او تارىخه قدر شرف اسلام ايله مشرف اولمىان  
مغوللر وچغتايلردن پك چوغى داخل دائره اسلاميت اولمشدر .  
ايشته بوتارىخدن اعتباراً كاشغر ومغولستانده ملت حاكه اهل اسلام  
اولوب حكومت ايسه اهل اسلام النده بولمشدر .



### ﴿ امیر تولک ﴾

مشارالیه تغلق تیمور خان (۷۶۰) سنهٔ هجریہ سنندہ جدی جنکیز خانک امراسندن (امیر تولک) ی کاشغرہ والی نصب وتعیین ایلدی .  
امیر تولک کرچہ والی ایدی لکن ولایاہ سائرہ والیری کی اولیوب اکثر خصوصده مستقل وممتاز بر والی ایدی .

کندیسنک اجدادی جنکیز خانک معتبر امراسندن اولوب جنکیز خان بولنرہ فوق العاده حرمت ورعایت ایدہرک امرہا سائرہ دن تفریق اولنمق اوزرہ بعض امتیاز ویرمش وبوامتیاز بابادن اوغله انتقال ایلکسده بولنمش ایدی .  
تغلق خان دخی اشبو امتیازاتی ابقا وامیر تولک کاشغرک والیکنی برصورت مستقلده اولہرق اعطا ایلش ایدی .

اشبو امیر تولکک اخلاف واحفادی بریحق عصر قدر کاشغرده اجرای حکومت ایلش ودائرہ حکومتلری واقعا برارہلق طارالمش ایسده صکرہلری کاشغرک ہر طرفنی زیر ادارہلرینہ کچیرمشدر .

بونلرک انقراضلرینہ یقین زمانده ایسہ کاشغر قطعہ سنک جنوب طرفلری کاملاً ضبط اولنمش اولدقدن بشقہ چیندن برخیلی محل ایلہ ہندوسستان وافغانستاندن دخی بعض محللری ضبط واستیلا ایلشلر ایدی .

لکن بونجم شوکتلری کہ زمان اضمحللرینہ مصادفدر شملہ برق کی

تارىخ قىسمى                      كاشغەر                      سەكەنجى عصر

تەنوير عيون ايدر ايمز دولتەلر نىك ظلمات انقراضى تعقيب ايتىش اولديغىندىن  
• طلوعيله برابر دوچار انكساف اولمش ايدى .  
• بوجهتك تفصيل اشاغىلر ده كله چكدر .

### ﴿ تعلق خانە دائر بر قاچ سوز دها ﴾

مشاراليه تعلق مفر حكومتى آق صودن كاشغره نقل ايلديكى حقدە  
اولان ديك بر معلومات وروايت مقارن حقيقت دكلدر .  
چونكه : اولا مشاراليهك مفر حكومتى آق صوده اوليوب سر ير سلطنتى  
كاشغرك شمال شرقى طرفلر نده اولان مغولستانده ايدى .  
ثانياً اوتار يخذە كاشغرده امير تولاك مشاراليه طرفندن اجراى حكومت  
ايلسكده اولوب اوراى مشاراليه تابع بر ايالت ممتازە ايدى .  
مشاراليه تعلق تيمور خان (۷۶۰) سنە ھجر يە سنەده ماوراء النهر  
واليلر نىك باشلىرى اوچنەدە كافە سنە آمرانە حكيم ايدە چك بر خان بولنامسى  
حسديله بونلر ك هر برى بولندقلرى محللار دە اعلان استقلال ايلديكى وينلر نده  
اتفاق واتحاد بولنمىوب بر برلر ينە دوشديكى كورنچە در حال عساكر كليە ايله  
ماوراء النهر اوزر ينە حركت ايلدى .  
ماوراء النهر واليلرى ايسە كنديلر نده مشاراليهه مقابله ايدە چك قوت  
اولمامسى وهر برى بر هوادە اولوب خيلى زماندنبرى وادى افتراقە دوشمش

تاریخ قسمی      کاشغر      سکرانجی عصر

اولدقلرندن دارالسلام اتفاقه کبر و بده قوتلرینک بر نقطه یه جمعنه موفق  
اوله ماملری حسبیله اکثریسی خواه ناخواه مشارالیهه عرض اطاعت و انقیاد  
ایلشدر .

حتی اول ارالق امیر تیمور کورکان مشارالیهک حضورینه داخل  
وعهده سننه مسقط رأسی اولان واجدادی ولایتی بولنان کش شهرینسک  
توجیهی کی التفاته نائل اولمش ایلدی .

مشارالیهک ماوراء النهره کلسی اوراسنک آتش شورش و اختلالنی تسکین  
ایله کندی تحت اداره سننه کیرمی مقصدینه مبنی ایلدی .

لکن تکرار مغولستانه عزیمتنده احوال فسادیه هیئت سابقه سننه رجوع  
ایتمش و اختیار مشقت سفر یه دن هیچ بر نتیجه حاصل اولمامش ایلدی .  
بناءً علیه مشارالیهه ایکنجی دفعه اوله رق بر مدت صکره ماوراء النهر  
اوزرنده عرض احتشام و هوای تفرده بولنان امرانک برخیلیسنی قتل  
و اعدام ایلدی .

آرتق بودفعه ماوراء النهری بتون بتون تحت حکمنه المق ایچون اوغلی  
الیاس خواجه بی اورایه حاکم نصب و تعیین و حتی تیمور مشهوری اوغلتنه  
اتابک نصب ایلدی .

لکن تیمور کورکان مؤخرأً خروج ایلدکده سمر قندی (\*) مشارالیهه  
الیاس خواجهنک النندن اخذ ایلشدر .



(\*) تیمور مشهورک پاننجی اولمش ایلدی . موی الیهک تر بهسی شهر مذکوره کانددر .  
اسلامدن ابتدا سمرقندی فتح ایدن کاشغر فاتحی امیر قتیبه در .  
بروقت بغداد و قرطبه کی جمع علما و مقر حکما اولوب آسیای وسطانک دارالفنون ایلدی .  
شمدیکی خالد اون اون بشیک نفوسی وار . معموریت سابقه سنک عشری یله یوق .  
۶۱۷ سنه هجره سنده جنک بر خونریز ضبط و تخریب و اهاالیسنی قتل و اعدام ایلش ایلدی .

## ﴿ امير تولكك اخلافي ﴾

و

### « قرالدينك حكومتى »

تغلق خان كاشغره امير تولىككن صكره امير بولاجىنى (\*) والى نصب  
ايلدى .  
مومى اليه امير بولاجى اجدادينه جنكيز خان طرفندن ويريلوب  
برادرى امير تولككه واندىن ده كىندىسنه انتقال ايدىن امتيازاته ضميمه تغلق  
خان طرفندن بعض امتياز نائل اولمش ايدى .  
مومى اليه امير بولاجى بك از بر مدت اجراى حكم وسلطنت ايدىر ك حلول  
اجل موعوديله ارتجال داربقا ايلدى .  
تغلق خان طرفندن امير بولاجىنىڭ يرينه مومى اليه ك صغيرالسن اولان  
اوغلى خداداد نصب وتعيين قىلدى .  
خدادادك والى تعيين اولمىسى عى و امير تولكك قىرنداشى اولان ( قرالدين ) .  
بك اغير كىلدى و امير تولكك قىرنداشى اولمىسى حسبيله حكومت كىندىسنه  
توجيه اولمىقى لازم كلور ايكن تجرىسز ر چوچق اولان مومى اليه خداداده  
ويرلدىكى ايچون ز يادىسهيله حدتلىدى .  
بر اراق مغولستانه كىدوب تغلق خانك حضورينه چىقارق ولايتك  
كىندى عهدىسنه توجيه اولمىسنى طلب واستىدا ايلدى .

(\*) امير تولكك قىرنداشى ايدى .



لکن تغلق خان « ولایتی خدادادک عہدہ سنہ توجیہ ایتزدن مقدم کئدک ایچون کلوب طلب واستمدعا ایتش اولسہ ایدک سکا وریر ایدم . شمدی ایسہ خدادادہ ویرمش بولندق ارتق سکا توجیہی اویہمز » جوابیلہ مطلوبنی اسعاف ایتامش ایدی .

قرالدین تغلق خانک بو جوابیلہ کئدیسنی مایوس ایدہرک باشدن صاومسندن فوق العادہ دلکیر اولہرق اخذ انتقام ایچون زمان فرصتک حلولنہ منتظر اولدی .

وقتا کہ ہجرتک ۷۶۵ نجی سنہ سنندہ مشارالیہ تغلق خان وفات ایلدی . مومی الیہ قرالدین مشارالیہک ترک ایلدیکی تحت حکومتی غصب ایدہرک کئدیسنہ ایلرودہ ادعای وراثت سلطنت ایدہجک ہیچ بر رقیب ظہور ایتامک ایچون مشارالیہ تغلق خانک کافہ اولاد واحفادینی قتل واعدام ایلدی . قرالدین تغلق خانک طرفداراننی دخی فسادہ باعث اولورلر و غصب ایلدیکی حکومتی استردادہ قالقیشورلر مطالعہ سبیلہ قتل ایلش ایدی .



### ﴿ مطالعہ ﴾

کرچہ قرالدینک غدیری بو درجہ لره واردیرمسی و کئدییلرندن باعث اعدام اجراءت ظہور ایتیمانلری اعدام ایلمسی شایان نفرت بر ظلم وشناعت ایسہدہ ایلرودہ کئدییلرندن مضرت مأمول اولنلرک ازالہ وجودینہ قیام اولنمسی قرون سالفہ نک موجب استکراہ اصول وقواعد حکومتندن

تارىخ قىسمى                      كاشغەر                      سكرىنجى عصر

ودنيانك اكثر جهتته كورلش اولان احوال مؤسفه دن اولمغه قرالدين بو باده مؤاخذه دن قورتيله مامغله برابر بر درجه يه قدر معذور كوريلور. قرالدين تلف ايتديكى ادملرده اكر استعداد اختلال كورمالمش

• اولسه ايدى مومى اليه بيهوده يره انلرى تلف ايتمايدى •

• بونكاه برابر قرالدينك مطالعه سى پكده ناچا دكل ايدى •

چونكه اعصار سالفه ده علت استرقاب وسوداي اختلال همان عموميتله سارى اولديغندن مقام حكومهت كچنلر ملكى شورش وفساددن

محافظه اپچون بعض شدت اجراسنه مجبور ايدى •

حتى مؤرخلر بو يولده اولان شدتلىرى صحتى طلب اولنان برخسته دن

قان المنه تشبيه ايتشردر •

• حقيقت حالده دخى او زمانلرده بو يولده شدتلىر اقتضا ايدرايدى •

ايلروده اختلال ظهوريله بيكگرجه ادم تلف اولقندن ومملكه مادي ومعنوى دوچار ضرر وخسار اولوب حكومت دركه اضمحلاله دوشمكدن ايسه ايش بو درجه لره وارمه دن يكرمى اوتوز ادمك تلف ايدلسى پكده خطا دكلدر •



قرالدين تغلقك بالجمله اولادىنى قتل ايلش ايسه ده هر نصلسه مشاراليمك (حضر خواجه) اسمنده اولان وهنوز مه امكده بولنان بر مخدومى مومى اليه سيف غدر واخانندن قورتيله بيلش ايدى •

امیر خداداد ایسه عمی اولان مومی الیه قرالدینک ابتدای حکومتدن بری کندیسنک حکومتنه راضی اولیوب دائماً علیهنده بولنسدیغنی بیلدیکی و بوکره تغلق اولادینی قتل ایله سریر حکومتی غصب ایلدیکنی کوردیکی جهته آرتق کندیسچون کاشغرده اختیار اقامت موجب مخاطره اوله جغنه حکم ایدهرک مشارالیه تغلق خانک اولاددن اولوب قرالدینک جزای اعدامدن قورتیلان حضر خواجه بی مستصباً بدخشانه فرار و برخیلی مدت اوراده اقامت و اختفای اختیار ایلدی .

قرالدین ایسه تغلق منسوباتی قلیچدن کچیردکن صکره عموم مغولستانی زیر ضبط و اداره سنه المش و اوراده برخیلی زمان اجرای حکومت ایلش ایدی .

کاشغر بر مدت ده مومی الیه قرالدینک تحت اداره سنده بولمشدر . قرالدین دشمنلرینی قهر و تدمیر ایلدکن صکره اجرای عدالته باشلش و اهالینک کندی سایه سنده نائل سعادت اولسچون وسائل و اسباب لازمه به تشبث ایلش ایدی .

فقط بوسوزدن کاشغر اهالینک کوردیکی رفاه و سعادتک طول مدت امتداد ایلدیکی اکلاشلسون .

قرالدینک عدالتی سببیه مغولستان و کاشغر اهالینک نائل اولدیغنی اسایش و حضور حیفا که مؤخرأ تیمور کبی بر بلای زمینیک ظهور به پک چابوق مرور ایلدی .

بوجهتی تفصیل و کاشغر لیلرک کوردیکی مظالمی توضیح ایده جک سوزل اشاعیلرده تحریر اولمشدر .



﴿قرالدينك جسامتى﴾

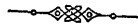
و  
«بۇبابدە برايكى سوز»

مومى اليه قرالدين غايت جسامتى بر آدم اولوب كنديسنك جسامتى  
تعريف ايجون چيزمه سنك ايجنه يدى ياشنده بر چوجنك صيفه پلسديكى  
روايت اولمشدر .  
كرچه شوروايت براز مبالغهلى ايسه ده عقل قبول ايتيه جك درجه ده  
بتون بتون يلان ده دكلدر .  
بني بشردن بودرجه ده جسامتى ظهور ايدە بيله جكنى انكار واستبعاد  
ايدنلره جواب اولهرق يالكز شو سوزلى عرض ايدرم كه :  
اولاد ادمك بوندن ايكي اوج بيك سنه اولكى احوالى اوزون اوزادى به  
تعريف و بيانه لزوم يوقدر .  
انسان اسم جنسى ايله ذكر اولنان اشرفى مخلوقاتك يعنى اجدادمرك  
مقدملرى بزدن برقاچ درجه جسيم اولدقلىرى وزمان مرور ايلدكجه جسامتلرني  
غائب ايلدكلىرى مسئله سنده بك چوق كسه ثبات ايدرك بوخصوصه دائر برخيلي  
ادله و براهين ابرادينه قالعيشمش وهر عصرده نادر اولهرق زماننده بولنان  
همچنسلرينه نسبتله جسامتى كورينان برطاقم ذوات جالب استغراب اولمشدر .  
اسكى زمان آدملرينه نه حاجت ا عصرمزده دخى شايان حيرت اولمق  
اوزره جسيم الجئه برطاقم ذوات ظهور ايلمشدر .

{ از جمله وقایعی یازمقدمه اولدیغیم کاشغر قطعہ سنک اک صوک امیری  
اولان آتالق غازی یمقوب خان مرحومک مخدوم نجابت موسومی اولوب  
ترجمہ حالی کتاب عاجزینک قسم نالشنده یازیلہ جق اولان «حق قولی بک»  
شو عصر مزک اک جسیم ادملرندن ایدی .

جسامتنی تعریف ایچون شوسوزلر کفایت ایدرکه :

مشارالیه حضرتلرینی اولور اولز حیوان چکه مز ایدی . تراموای  
بارکیرلرینک اک تواناسی درجه سننده اولان بارکیرلرکندیسنی انجق  
برایکی ساعت « اوده بک زحمتله » طاشیہ بیلور ایدی .



— ۱۳۰ —

سەككىزىنچى ئەسىر

كاشغۇر

تارىخ قىسمى

## ◀ قرالدېنىك تېمورايلىھ مناسبات ▶

### ◀ منازعاتى ▶

مومى اليه قرالدېنىك زمانىدە تخرىيات و مظالمى جەھتتەلە مشهور اولان تېمور (\*) كوركان (\*\*). ظهور ايتلىش ايدى.

حتى مومى اليه تېمور (۷۷۰) سنە ھىجر يەسنەدە بلخ وھرات (\*\*\*) پادشاھى اولان سلطان حسين ايلە محاربه ايدوب غالب كلىش و بونك اوزرىنە قرالدېنە

(\*) تېمور (۷۳۷) سنە ھىجر يەسنەدە سمرقندك جەھت جنو يەسنەدە واقع سبز (كش) نام شەھردە طوغش و (۷۱) ياشىدە اولدىنى حالدە ۳۶ سسنە اجراى سلطنتدن صكرە وفات ايدوب سمرقنددە كندىسنە مخصوص اولاق اوزرە انشا قلنان تر بە يە دفن اولمشدر. مومى اليهك (۷۲۸) سنە ھىجر يەسنەدە طوغدىنى حقندە اولان دېكر بر روايتك صحتى تقدىرنە (۸۰) ياشىدە وفات ايتىش دېكدر. وفاتى (۸۰۷) سنە ھىجر يەسى رمضانك اون يىنجى كوننە مصادفدر. هر يردە نائل غلبە اولمش و صيت و شەرتى جەھانى طومش بر بونك پادشاھ ايدى. فقط غايت خونر يز ايدى.

(\*\*) كوركان عنوان اولوب داماد پادشاھى دېكدر كە تېمور بلخ پادشاھنك ھەشېرە. سنى تزوج ايلدىكىچون عنوان مذكور ايلە كسب اشھار ايدى.

(\*\*\*) اسكى برشردر. ۵۴۵ دن ۵۹۷ و يا (۶۱۷) سنە ھىجر يەسنە قدرغور يلرك مفر حكومتى ايدى.

تاریخ قسمی کاشغر سکرینجی عصر

مکتوب و سفیر ارسال ایدہ رک سلطان حسین علیہندہ اتساق ایتکی طلب ایلش ایدی.

اہمیتی جہتیلہ آسیادہ ظہور ایدن جہانگیرلک ہمان جملہ سی ضبط و تسخیرینی اہم امور دن عد ایتشلردر.

ہجرتک یدنجی عصرندہ جنکیرن خوزیز و سکرینجی عصر ہجریدہ دخی نیورمشہور ضبط و تسخیر ایتلشدر.

مؤخرآ ایرانیلر نیچہ استیلارینہ پکیرمشلر ایدی . انلرک زیر ادارہسندہ بولندیغی ایتادہ و (۱۱۲۸) سنہ ہجریہسندہ افغانلولر ضبط ایلدیلر.

اون الی سنہ قدر افغانلولرک ادارہسندہ طور دقدن صکرہ (۱۱۴۴) سنہ ہجریہ . سندہ ایران شاہی مشہور نادرشاہ ضبط ایلدی.

بولندن صکرہ اون طقوز سنہدہ ایرانولرک اندہ بولنوب مؤخرآ (۱۱۶۳) سنہ ہجریہسندہ افغان حکمداری احمد شاہ ضبط ایلش و تاریخ مذکور دن صکرہ ہرات نیم مستقل بر حکومت صرہسنہ پکمشدر .

(۱۲۴۹) سنہ ہجریہسندہ ایران دولتی ضبطہ قالدیشمش ایسہدہ موفق اولہمامش و خصوصیلہ انکلتیرہ ایلہ ۱۲۷۴ سنہسندہ عقد ایلدیغی معاہدہ موجبیجہ شہر مذکورک ضبطندن بتون بتون واز پکمکہ مجبور اولمشدر . تاریخ مذکور دن بری ہرات افغانستان مالی اجزاسندن عد اولمشدر .

غایت اہمیتی واردر . حتی بوسبیدن ہرات ہندوستانک مفتاحیدر سوزی ضرب مثل حکمندہ مشہوردر .

جنکیرن و نیور بعض مرتبہ خراب ایتشلر ایسہدہ بتون بتون تخریب اولنمامش ایدی . مومی الیمادان اول ہرات شہری فوق العادہ مہمور ایدی .

شاہرخ زمانندہ مہموریت سابقہسنی بولمش و بلکہ بدرجہ دہا ایلرویہ وارمش ایدی . حتی شاہرخ ہراتی کندوسنہ پایتخت اتخاذا ایلش ایدی .

ہراتدن پک چوق شعرا و حکما و علما ظہور ایتش و شہر مذکور وقتیلہ اصحاب فضل و ہنزک اقامتکاهی اولمش ایدی .

ایرانولرک زیر ادارہسندہ طور دینی مدت ظرفندہ خراب اولمشدر !  
افغانلولر دن ایرانولرہ و ایرانولر دن افغانلولرہ کچدکجہ پک زیادہ رخنسہ دار اولمش

ایدی .

اراضیبی غایت منبت و محصولدار و نیور و قورشون معدنلری ایسہ بشماردر .

تارىخ قىسمى                      كاشىر                      سىزىنچى عصر

قرالدين ايسه تيمور كوركانك واقع اولان اشبو تىكليف اتفاقي حسب الزمان قبول ايلش ايدى.

تيمور كوركان مؤخرأ تزويد قوت وتوسيع دائرة شوكت ايجون امرا - سندن (الله داد) نام امير بنى ايلچىلىكله كوندرهرك اشبو قرالدينك قزىنى طلب ايلكله قرالدين موافقت ايتش و بونك اوزرينه امير تيمور كوركان قرالدينك كرىمەسنى كىندوسىچون عقد وتزويج ايلش ايدى .

مؤخرأ تيمور كوركان قرالدين ايله اتفاقي ومصاهرت ايتدىكىنى برطرفه آتەرق استىلاي ممالك هواسنه دوشدى و كىندىسى خوارزم استىلاسيه مشغول ايكن قرالدينك تحت حكومتسده بولنان ممالكك تسخيرىچون مغولستان اوزرينه اوتوز بيك كشيلىك برفرقە عسكريه كوندردى .

حالبوكه ضبط ممالك ايجون كوندردىكى عسكرك كافەسى بر مقدار مسافه كىندىكن صكره كىندىسەنە عصيان ايله مغولستانه عزىمتسدىن صرف نظر ايدەرك عودتله تيمورك بايتختى اولان سمرقندى تحت محاصره به آلدىلر . بو خبر موخش تيمور كوركانه واصل اولدقده خوارزم استىلاسىنى ترك ايدەرك سمرقند اوزرينه كلدى .

محاصرین ايسه تيموره (\*) مقابله ايدەمىه جىكلىرىنى اكلايەرق مشاراليه قرالدينه التجا و قرالدين دخى مغولستاندن حرىك وانلرله تزويد قوت ايدرك خوقندى ضبط واستىلا ايلدى .

قرالدينك بو حرىكتى تيموره اخبار اولدقده زيادهسيه حدت ايدەرك درحال قرالدين اوزرينه حرىك ايلدى . قرالدين تيمورك كىندىسى اوزرينه كىلكده اولدقنى خبرالنجىه اغرلغنى

(\*) تيمورك تارىخى خروجى هجرتك (۷۷۱) نچى سنەسنە مصادفدر .  
 بو بابده برفاچ روايت وار ايسەده اك طوغرىسى سنە مذكوره در .



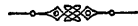
مغولستانه تسیار و درت بیک قدر سواری ایله بر محله پوصو قوروب تیمورک ورودینه انتظار ایلیدی .

تیمور عسکرینی قرالدینک تحریسیچون اطرافه کوندرمش و کندی معینده ایسه انجق ایکی یوز یاخود درت یوز قدر آدم قالمش ایلی .

قرالدین تیمورک پک از آمله بولندیغنی و پوصویه اوغزادیغنی کورنجه بونی کندی حقنده عین نعمت بیله رک پوصودن چیقوب تیمور کورکان اوزرینه هجوم ایلیدی .

تیمور شو هجوم نا کهظهوردن قطعا دوچار یأس وقتور اولیوب ومها- جبارک کترته نظراً معینده کی عسکرک قلت مقدارینی دو شتمیوب قرالدینه مقابله قالدیشدی وشوتهلکه دن قورتیلهرق واصل سرمغزل مرام اولق انجق ثبات واقسام ایله حاصل اوله جغنی اکلاتهرق معینده کی قنه قلیله یی تشجیع وتشویق ایلیدی .

ایشته بوراده غایت شدتلی بر محاربه دن صکره غلبه تیمور طرفنده قاهره قرالدینک عسکری منهنم و پریشان و قرالدین دخی بو حال کورنجه چاره سز وادی فراره پویان اولدی .



### ﴿ قرالدینک قوتی ﴾

قرالدینک نه درجه ده صاحب قوت بر مرد میسدان جلادت اولدیغنی اکلاتمق ایچون شوسوزلی عرض ایدرم که :

تارىخ قىسمى  
كاشغر  
سەركىنىيە مىسىر

قرالدىن اشبو محاربه دە عسكرىنك مەلو يىتى اوزرىنشە كىندىسى دىخى  
مجبور فرار ورجعت اولمش وائىناى فرارنده خىلى مسافەدن برى كىندىسى  
تىمور كوركانك امراسندن (قره بهادر) نامنده بر بىكك تعقيب ايلكده اولدىغى  
كورنجه كېرۈپە دونوب قره بهادره براوق آتمش ايدى.  
آندىغى اوق ايسه بر يوك طاشه راست كلش وشدت ضربندن طاشى  
برقارشى مقدارى دلش ايدى.

قرالدىن اوقنك تاثيرىنى كورنجه قره بهادى « آندىم اوقنك شدت  
وتاثيرىنى كوردك ! اكا زره وسپر طيانه من ! صاغ قالمق اىسترايسهك  
بى تعقىبدن واز كچ ! سكا ضررم طوقمسون » خطاب عظمتكارانه سىله  
تهديد ايلش ايدى.

قره بهادرايسه برقاچ برندن مجروح وزخدار اولدىغى وقرالدىنك بو شدت  
ومهابتى كوردىكى جهتله مشاراليله اوغراشمغه جسارت ابدەمىهرك تعقىبدن  
صرف نظر ايلشدر.



### ﴿ تیمور کورکان ﴾

قرالدین مغولستانه عودت و بزمیت اجرای حکومت ایلدکن صکره اتی الذکر محاربه عظیمه ظهور ایلشدر.

تاریخ هجرت سکرنجی عصری اوخرینه طوغری کرک کاشغر و کرک مغولستان غدارلق و خوزر یزلیکده همان جنکیزه معادل و کندیسنی عادل ملوک و ناظم امور اولق اوزره ظن ایله خلقکده او یولده طائیسنی ایستمش اولدیغی حالده افعال و حرکاتک عدالت و حقانیت (و بردرجه یه قدر اسلامیت) ایله توفیقی غیرقابل اولان تیمورک باعمال استیلاسی اولمش ایلی.

شواجالک تفصیلی شوبله درکه :

تیمور کورکان قرالدین علیهنده اول و آخر درت دفعه محاربه ایتمش و فقط بونلرده غلبه کامله یه نائل اوله مدقندن بشقه مطلوبی وجهله قرالدینی قهر و تدمیر ایلیه مامش ایلی .

کندیسنک برنجی املی قرالدینک دست اقتدارینی قطع ایتمک اولغله بشنجی دفعه اوله رق هجرتک (۷۹۲) نجی سنه سنده عسا کر کلیه ایله مفو- لستان و کاشغر اوزرینه حرکت ایلی .

معیننده کی عسکر بش بیوک اردودن عبارت اولوب بواردولر خطوط مختلفه اوزرنده ایروملکه باشلدیلر .

بونلرک اصل مبداء حرکتلری کاشغرک شمال غریبسنده واقع یلسدیز (یلدوز) اووه سی اولوب بواردولر کاشغر شهرندن اقصای مغولستانه دکن

تارىخ قىسمى      كاشغر      سىركىچى ھىسر

مىللەردە ۋاقىم شەھور ۋىلايىتىنىڭ تەخرىپ ۋە كىندىلەرنىڭ مەقاۋمىتىنىڭ ايسىتىپان ۋە غەرض اطاعتىدە بولمىيان اھالىنى بىلامان قىل ۋە اعدام ايتىك ۋەظيفەسىلە مەكلىف ايدى.

الحق قىرالدىن تىمور كورگانىك بۇدەھىشتىلى اردوزىنە پىك كوزل ۋە سورتىدە مەقابىلە ايتىش ۋە بىرخىلىلى زمان ثبات ايدەرك دىشمىننە پىك چوقۇق زىرر ايرىشىد پروپ بىرخىلىسىنى قىل ۋە تەلف ايتىشىدەر.

لىكىن ھەر ۋار دىنىيى يردە غالب اولۇق كىي قىوتىلى بىر طالغە مەلك اولان تىمورك عىسكىرى تەلف اولغە يىتەر توكنور درجەدە اولماغە غالبىت تىمور طرفىدە قالەرق بالاخرە قىرالدىن مەغلۇب اولۇش ۋە تىخت ھىكومەتدىن ائىدىر يەرك كىرك مەغولستان ۋە كىرك كاشغر قىطعەسى تىمورك پاي استىلاسى التىنە كىرمىشىدەر.

تىمور مەقسۇدى اولان قىرالدىنى تىخت ھىكومەتدىن ائىدىر دىكىن ۋە ائىستىدىكى مەلكى تەخرىپ ائىلدىكىن ۋە سىكرە عودت ايتىشىدەر.

اشبۇ مەخار بە مەتمادىيە ۋە خوزىر يزانەدە مەغولستانىك ۋە كاشغرىك بىرخىلىلى مىللەرى خراب اولۇش ۋە بىرچوقۇق دە نفوس اتلاف ۋە اھلاك ائىلەشىدەر.

﴿ تىمورك خىساراتى ﴾

{ انك ھىقنەدە بەض افادە }

تىمورك ھىجوم ۋە استىلاسىلە كاشغر قىطعەسى خراب اولدىغى كىي اھالىسى دىخى دوچار دلت ۋە پىرشانى اولۇش ايدى.

تیورک شدت مظالمی خوفندن برچوق اهالی بولندقبری محلاری ترک ایله جبال رفیعه و محال بعمیده فرار ایتکله کرک اثنای فرارده و کرک مدت اختفاده برخیلی ادمده محو و تلف اولشدر.

تیورک ضبط ایتدیکی محلار معهور و اهلینسنده ایسه راحت و حضوری اولدی که کاشغر دخی مومی الیهک دست خسار استیلاسیله رخنه دار اولدیغی حالده معهوریت سابقه سنی محافظه وادامه واهالیسی اموال و اشیاسنی وقایه ایله بیله جکی وحتی حیاتلرندن امین اوله جغنی تصور ایله بیلسون؟

مادر انسانیت و مرکز مدنیت اولان آسیا کی برقطعه عظیمه نک جنکیز و احفادی یوزندن دوچار اولدیغی بلیه تحریب صانکه برجزای کافی دکل ایش که: معهوریت سابقه سنی بولور بولمز تیورک کی افسای بنای ادم و احراق مزروعه عالم فعل ظالمانه سی ایله مشهور اولان برجهانکیر غدارک هر وار - دیغی محلی یانغین برینه قومسیله دخی برباشدن برباشه قدر یکیدن و یران اولسی شدت نأسفله اغلنه جق وقایع فجیبه دندر.

اعماری یولنده برچوق ادملرک مساعی فوق العاده لری صرف ایلمش اولان آسیا قطعه فسحیه و معهوره سی تیورک آتش مظالمی ایله چایر چایر یاتمش (\*) و مومی الیهک سمنده عزیمتی هر نه طرفه توجه ایش ایسه اوراسی بايقوش مسکنندن نشان و یریر برهیئت کسب ایلمش ایدی.

(\*) تیورک مظالمی او قدر چوق و او قدر دهشتلی ایدی که حقیقه تعریف و بیانی محالدر.

درجه ظلی اکلاشق و اجرات فوق العاده سندن بر نمونه اولق اوزره شو سوزلری عرض ایدرم که :

آسیانک چین و ژاپونیدان ماعدا همان هر طرفی چیکته بهرک محو و خراب ایش و استیلا ایلیدی محلار اهلینسندن بک چوغنک اموال و اشیاسنی کاملاً ضبط و مصادره ایلمشدر .

ممالک مستولیه اهلینسندن اک از اعدام ایشدی لاقول ایی اوج یوز ادم اولوب

( استىراد )

كۆچمە تيمورك مەيلىدە - ھەمان ھەروقت - ەلادان ۋاھل صنەتەن  
بىرچوق ذوات كرام بولمىش ۋ سمرقەندك مەمورىت ۋ شەرقى بىرمان ھەرىدە

بۇ يەردە مەدوم دىلەجك درجەدە ئادر اولەرق ۋاقت اولمىش ۋ بەزى ھەل اھالىسىنى ايسە  
على العموم دىلەجك درجەدە قتل ۋ اعدام ائلمىش.  
(۸۰۴) سەنە ھىجرىيەسى جەدى الاخرە سەندە تەخىر ايلدىكى ازىرە شەرى مەكورك مەلمان  
اولان اھالىسى باشلىرىن قەلەر انشا ائلمىش.  
بۇ يەردە كە دەشتلىسەنە بەداد بىچاركان اھالىسى دوچار اولمىش كە تەفصىلى شوو جەلەدە:  
تەيور بەدادى ضبط ايتدەكە اھالىسەنەن بىر خىلىسى تەلف ايتدەكەن سەكرە ەسكەرنەن  
ھەرى بىرەك بەداد اھالىسەنەن ايبى باش كەتورمەنى امر ائلمىش ايدى.  
بۇنك اورىنە ەسكەرى اھل اسلامى خانەلەرنەن ۋاختقا ايلەكەرى ەللەرنەن چىقارەرق  
قتل ائلمىش ۋ بىر مەجبۇر امر ھەرى بىرەرق ايبى اسلام باشنى ھەزور تەيورە ەرض ائلمىش.  
ەسا كەرنەن بەزىسى مەيدانە قتل ايدەجك بەدادلى بولە مەنچە شام اسىرلەرنەن ۋ طائىفە  
ناسەن بىرچوق مەظومىنى قتل ايدەرك كەندىسەنەن طلب اولنان باشلىرى بەدادلى باشلىرى دىە  
تەقدىم ائلمىش.

تەيور بۇرۇس مەقپوعە اسلامىە دن (۱۲۰) ەدە قەلە انشا ايتدەرىمىش!  
انشا اولنان بۇ انسان قەلەرى (۹۰) بىك رۇس مەظومە دن مەكب ايدى! نە دەشتلى ظلم!  
اول اننادە بەداد اھالىسەنەن باشلىرىنى تەيور ەسكەرى سەف ەدەرنەن قورنارمق اچقون  
كەندىلەرىنى دەلەيە اتانلەرنەن بىر قانچ بىك نەفوس مەدورە دىخى غەرق ۋ ھەلاك اولمىش.  
تەيورك نەقەر بىرچەم بىر ظالم سەكەن دل اولدىنى شو سوزلەلە دەا زىادە اكلاشيلوركە:  
موسى ايسە اصفەھان شەرىنى ضبط ايتدەكەن سەكرە ذكور ۋ نەسوان ۋ پىر ۋ صبىيان  
تەرىق ايدەلەر كەفە اھالىنىك قەلنى امر ائلمەكە ەسكەرى دىخال بۇامر ەدارانەنى اجرا  
ايلەكە بولمىش ايدى.

اول اننادە اصفەھان اھالىسەنەن بىر قەيەر تەيورك مەقر بۇلەنەن بۇرە كىدوب كەل سوز  
ۋ كەداز ايلە بقىيە السىوفە مەرحە ۋ اطفال بىكناھە شەققەت ايدەسەنى رجا ايلەكە جۇاباً  
« ھەيدى كەت بىر مەقدار اطفال طوبىلۇب كەدراكە تەيورە مەنظر اول شايدەكە مەظەر ەفو

وردزبان اولمش ایسه ده معیتنده کزن و یا سمرقندده اختیارا قامت ایدن  
علما و فضلا ایله ارباب هنر و صنعتدن بولنلر کندی آرزو و خواهش لیلله  
کلمش و یا خود بولری تیمور کنندیسی یتشدیرمش اولیوب استیلا ایلدیکی  
ممالردن زورله الوب قالدیرمش و مظالم واقعه سنک هیچ اولمزه نصفی  
و برچوق ممالک معموره یی خراب و اهالیسنی پریشان ایتسی دخی پائتختی  
اولان سمرقندک اعماری خاطر یچون اجرا ایلش ایدی.  
یوخسه تیمور اول عادل پادشاهلردن دکل ایدی که سایه عدل

و مرحمت اولور سیکز « امرینی المغله در حال بقیه السیوفدن بر مقدار اطفال پریشان حال  
جمع ایدرک تیمورک و رودینه منظر اولدی.  
تیمور جمعیت اطفاله تقرب ایتدکه شفیع اولان امیر بیچارگان اطفالی کوستره رک  
و استجلاب مرحمت ایچون شووجهله قبح دهان شفاعت ایدرک :  
« پادشاهم بومعصوم و محروملره مرحمت بیورک عاطفت ملوکانه کزی نیاز ایدرلر » دیه  
رقت قلبه چالیشدده غدار و خونخوار اولان تیمور جوابا « بولر اول اشقیانک  
پیچه و تیجه لری دکلیدر ؟ » دیسه امیر « افندیم بولر فقیر و یتیمدر هیچ برشیدن خبر لری  
اولدیغیچون کتاهلریده یوقدر. کندیلری هروجهله شایان لطف و عنایتدر. بومعصوملر  
ضعف و ذلتلرینی شفیع ایدرک عواطف ملوکانه و مراحم پادشاهانه کزی رجا ایدرلر »  
دیدرک جنب مرجمه قالدیشمش ایسه ده تیمور بوکا اصلا جواب و یرمیوب بالذات جمعیت  
اطفال طرفنه آت سورمش واردو دخی ارقه سنندن کلکله جلب مرحمت و استندعای  
شفقت ایچون طو پلنان بیچارگان اطفالی آت ایغی التده چکنمشدر! نه یظلم و نه منظره  
رقت انکیر! ...

تیمور هندوستانک تسخیری اثناسنده دلیمی پیشکاهنده مقدار لری یوز بیکه واران  
بیچارگان اسرای برآنده قتل و اعدام ایتدیرمش ایدی.

تارىخ قىسمى	كاشغەر	سەكرىجى مەزمۇ
-------------	--------	---------------

ورائىتىدە ئىلىم ۋە فەن تەرقى ئىدەرك بىرچوق ئىلمى كەسپ ئىستىھار ئىتمىش  
ۋە تىخ رەئىت ۋە تابەئىتىدە بولغان اھالى دە نائىل ثروت ۋە ئىسار اولىش  
اولسون . {  
اتىماي استىطراد

كرك تىمورك ۋە كرك ملوك سالفەدن اكترىسنىك طوتدقلىرى اصول موجدىچە  
پايتختلىك مەمورىتى ۋە لاياتىك ۋە باخسوس ممالك ملحقەنىك خراب اولسى ايله  
حاصل اولورايدى .

شايدان افتخاردركه :

دولت عثمانىيە پادشاهان عدالت عنوانى ايسه يالكز ولاياتىك دكل هنوز  
استىلا اولنىش مىللارك بيله عمرانى مرتبه سابقە سندن بردرجه دها  
ترىد ايتىمكه چالشمشلىردر .»

برافاده

تىمورك مەغولستان پادشاهلىغى مەتوفى تعلق خانك كوچك يىكنلرندن برىتە  
ۋە بردىكى ۋە خان مشارالەك قزىنى عقد ۋە تزويج ايلدىكى حقنىدە آبروجه بر  
روايت ۋە ارايسەدە طوغرىسى اشاغىدە محرر اولدىغى ۋە جەلەدر .



﴿ حضر خواجه ﴾

و

« خداداد »

کاشغر والی و حاکم سابق اولوب تغلق تیمور خانک مخدومی حضر خواجه ایله بد خشانه فرار ایدن خداداد قرالدینک نکیتی خبرینی المغله مشار الیهی مستصحباً برسر سریع ایله مغولستانه ورود و حضر خواجه ایسه مشار الیه خداداد معرفتیه پدرینک تخت حکومتنه جلوس و قعود ایلدی .  
( یوقاروده وقوعنی بیان ایلدیکیم روایتده کی یکن تعبیری اوغل تعبیرندن غلط اولمق کرکدر .

مشار الیه حضر خواجهنک ایستر تیمور طرفندن نصب اولمش اولسون ایستره اولمسون مشار الیه خداداد معرفتیه سر بر حکومته کچدیکی محقق اولوب تیمورک مغولستانه پادشاه تعیین ایلدیکی محقق ایسه الک طوغریسی او ذاتک مشار الیه حضر خواجه اولسیدر .  
تیمورک تغلق خانک قیزی عقد و تزویج ایلدیکی بختنه کلنجه بوجهتک پکده قطعیا صحتنه حکم اولنهمن . )

حضر خواجه دخی مؤخرأ خداداده فوق العاده حرمت و رعایت و کاشغر ولایتی بتکرار عهده سنه توجیه ایله مظهر لطف و عنایت ایلدی .  
بوزمانه قدر خدادادک کرک پدری و کرک عمی کاشغردن بر مقدار محلده اجرای حکومت ایلکده بولمشار ایدی .

تارىخ قىسمى      كاشغر      سىزىنجى عصر

حىزىر خىواجه ايسه باعش حىياتى وسىب سلاطنت ودولتى اولان مشار-  
اليه خدادادك ملك موروثى بقاتدها توسىمع ايدىرك ختن واق صو وسائر  
برچوق ممالكى ده مشار اليه اعطا ايلشدر .

حاصلى خداداد تكميل كاشغر قطعه سنه مالك وصاحب وحىزىر خىواجه  
طرفىدن و بىزىلوب حكمدار و پادشاهلغه مخصوص اولان واوزمانلرده بك  
چوق اهمىتى بولنان برطاقم مراتب و امتىيازات ايله اداره حكومته استقلاله  
نائىل اولدى .

مشار اليه خدادادك زىر حكمنده التمش درت عشىرت بىكى اولوب يالكىز  
مغول خانلرىنىك تحت اطاعتده اولمق اوزره حكومتى برحكومت مستقله  
ايدى .

كىندىسى غايت سىخى اولوب جمع امواله هوس ايتدىكى جهته دولتىك  
وارداتى فقرا ومحتاجينه وعساكر ومستحقينه بىدل واعطا ايدر ايدى .  
مشار اليهك محب علم وهنر اولمىسى حسبيله بك چوق علما كاشغر قطعه سنه  
كلش وفوق العاده مظهر حرمت ورعايت اولشدر .

عقائد دىنيهك كاشغر قطعه سنده انتشارى قطعه مذكوره به مشار اليه  
حىزىرتلىرى زماننده كلوب نائىل رعايت اولان علما وفضلاى اسلاميهك  
خدمت و اقدامات واقعهسى سايه سنده حاصىل اولشدر .

اوزمانده قطعه مذكوره اهالى اسلاميهسى حقايق دىنيه دن هنوز غافل  
اولوب مقدملىرى علمى اسلاميه ايله كاشغر حكمدارانك بعضىسى جانلرندن  
صرف اولنان خدمات متماديه و اقدامات متنايده ايله اساسكىر اولان عقائد  
اسلاميه مؤخرأ جنكىز خان ايله احقادندن بعضىسنىك زمانلرنده اتخاذا اولنان  
اصول اقتضاسىندن اوله رىق دوچار خلى اولمش وزمان مرور ايلدىكجه فكر  
ديانت كسب ضعف ايلكىده بولمش ايدى .

مشار اليه حىزىرتلىرى ايسه شو حالك ايلروده كسب ايدىجى وخامتى

در پيش ايله اھالينك تصحيح و تقوية اعتقادينه بذل همت ايتش و بو املنك حصولچون سايه لطفنه النجا ايدن علمای اسلاميه بي نشر ديات خدمت مقدسه سنه مأمور ايلشدر .

علمای اسلاميه قطعه مذکورہ اھالیسنك تقوية اعتقادينه بذل همت ايتش و حقایق جليله دينيه نك توضیح وانكشافی ايسه ضعف اعتقاد بليہ سيلہ تبديل مذهب ايدنلردن بك چوغیچون بدرقه هدايت اولمشدر .

کاشغر مشاراليہ زمانندہ ايجہ کسب عمران ايله طريق علم و هنرده خيلي مسافه قطع ايلشدر .

مشاراليہ حضرتلر نيك آوان حکومتی کمال عدالت ايله مرور ايتش اولديغندن قطعه مذکورہ اھالیسی امثالی هیچ بروقتندہ کورمدکری بردور سعادت و حضور ايجنده امرار زندگانى ايتش ايدی .

اواخر حکومتندہ ايفای فریضه حج ايجون مکة مکرمه به (\*) عزیمت ایلدی و ایضای حجدن صکره خسته لنه رق مدینه منوره ده (\*\*) منتقل دار آخرت اولدی .  
(رحمة الله عليه)

(\*) مکة مکرمه نك علویتچون حج شريفك فرائض الهیهدن اولديغنی بیاندن بشقه سوز لازم دکلدن .

عليه الصلوة والسلام افندمن حضرتلری هجرت نبویه لر نيك سکرنجی سنه سنندہ قحچ بیورمشلردن .

فخر عالم صلی الله علیه و سلم افندمن حضرتلر نيك ولادت باسعادتلری مکة مکرمه ده شرفواقع و ذات اقدس لر نيك نبوت و رسالتلری ايله اعظم معجزات اجدیدن اولان قرآن کریم دخی ابتدا اشبو شهر شهیر عظیمده نازل اولمشدر .  
جناب حق امت محمدك جله سنه زیارت شرفنی میسر ایلبه .

(\*\*) مقام سید الانام و مطمح اهل اسلامدر . مکة مکرمه دن صکره مداین عالمک الہ مقدسی در .

تارىخ قىسمى كاشغەر سەئىدىيە ئەصر

مشاراليهك ارتخالى كېچە سەئىدىيە اشرف مەئىنە دن بەئى ذوات عالم مەئىنە  
 رسول اكرم صلى الله عليه وسلم افندىمىز حضرتلىرى طرفلردىن :  
 بۇ كېچە مسافىرلەر مەزىن بىرلىسى انتقال ايلدى . جىنازە سەئىدىيە حاضر اولك  
 وحضرت عثمان « رضى الله عنه » مەرقىدى ياتىدە نىشانلار اولان مەئىنە دىن  
 ايدىك .

امىر وتىنەئىنى مەئىنە ايرىسى كۆنى مشاراليهك نەئىش مەباركىنى فەئىر كائىنات  
 عليه افضل التحمىيات (\*) افندىمىز حضرتلىرى طرفلردىن تەئىين بىور بىلان  
 ونىشانەلى اولان مەئىنە دىن ايلدىلەر .

بىر مەئىنە كە اندە هر نواع فضائلدن بىشە اولەرق حىبب خىدا وشەئىق روز جىزا  
 شەرف افزا اولە علوىت وقەئىتىنى درجە تەئىمىن وادرا كە مى صبىر .  
 حرم شەرىف نبوى شەرىك وسطەئىدە كائىن در . اهل اسلامدن چوغى مەئىنە منورەئى  
 ز يارت شەرفە نائل اولدىقەئىن تەرىفاتىنە كىرە بىشلامشدر .

(\*) سىد المەرسلىن ور جەئە للەئىمىن اولان بىغەبەرىمىز افندىمىز حضرتلىرىنىك نەئىب طاهەرى  
 شو وجەئە در :

« حضرت مەئىنە » [ صلى الله عليه وسلم ] بن عبدالله . بن عبدالمطلب . بن هاشم . بن عبد  
 مناف . بن قصى . بن كلاب . بن مره . بن كەب . بن لوى . بن غالب . بن فەئىر . بن مالك .  
 بن نەئىر . بن كنانە . بن خزىمە . بن مەدر كە . بن الياس . بن مەئىر . بن زرار . بن مەئىر . بن عدنان در .  
 بۇندىن ايلروسەئىدە ائىتلاف وارد .

فەئىر عالم صلى الله عليه وسلم افندىمىز حضرتلىرىنىك والدة محترمة لى امىنە ( آمنە ) بنت  
 وهبدر .

ولادت بىر مەئىنە بىغەبەرى مىلاد عىسى عليه السلامك ( ۵۷۰ ) نىجى سەئىدىيە مەئىنە مەئىنە .  
 مەئىنە بىلحق اولان افندىمىز شو عالم فائىدە التمش اوبچ سەئىدىيە مەئىنە ونهائىت بىلجەئە اعداى  
 دىن اوزرە مەئىنە اولمشدر .

اشیو خداداد تیور کورکانک امر اشندن اولان خداداد دکلدن .

تیورک امر اشندن اولان خداداد ظالم وسفالك وخان وغدار بر آدم

عليه الصلوة والسلام افندمن حضرتلر ينك سن شريفلى قرقه بالغ اولدقده من طرف الله بعث بيورمشلردن .

رسول اكرم ونبي محترم صلى الله عليه وسلم افندمن حضرتلرينه ابتدا نبوت و اوج سنه صكره رسالت نازل اولمشدر .

بعثلر ينك اون ايكنچى سالتده اعظم معجزات نبوي دلرندن اولان معراج شريف واقع اولمشدر .

بني ذیشان ورسول آخر زمان اولان افندمن حضرتلرى بعثتك اون اوچنچى سنه سنده مکه مكرمه دن مدينة منوره به اختيار هجرت بيورمشلردن .

سلطان المرسلين افندمن حضرتلرينك هجرت بيوردقلى اتاده سن عاليلى « ۵۳ » ايدى .

شفيع روز جزا افندمنك مدينة منوره مدت اقامتلى ۹ ييل ۱۱ ماه ۱۸ وياخود ۲۲ كوندن .

واضع ديانت وصاحب شريعت افندمن حضرتلرينك صاب پاكشندن ذكور وانات اوله رق بر روايتده ۹ وديكر روايتده كوره ده ۱۱ ذات شريف دنيايى تشريفت ايجمشلر ايسده ذكور اولانلر عليه الصلوة والسلام افندمن دن اول ارتحال بيورمش ونسل بيغمبرى ايسه فاطمة الزهرا رضى الله عنها حضرتلرندن ظهور اولمشدر .

مخادم كرام سيد الانامك ارتحال نبويدن مقدم وفات ايجلرى شفيع المذنبين ونصير المؤمنين افندمن حضرتلرينك خاتم الانبيا اولسى ونبوت ورسالتك كندى وجود شريفلرنده قرار قيسى حكمتنه مبنى در .

حضرت فاطمه رضى الله عنها ارتحال نبويدن صكره خاندان رسالت ايجنده اك اول ارتحال بيورمشلردن .

اولاد معالى نژاد نبوى ايسه شونلردن :

حضرت (قاسم) حضرت (عبداه) حضرت (طيب) حضرت (طاهر) حضرت (ابراهيم) حضرت (مطهر) حضرت (مطيب) حضرت (فاطمه) حضرت (زينب) حضرت (رقية) حضرت (ام كلثوم) رضى الله عنهم .

فقط حضرت (قاسم) ايله حضرت (ابراهيم) و حضرت (عبداه) ك فقر كائنات عليه افضل التحيات افندمن حضرتلرينك مخدوملرى اولوب بيغمبرمى واستناد كاهن افندمنك

تارىخ قىسمى                      كاشغەر                      سىكرېجى عصر

اولوب سلطان خېلىلە (\*). اسائىتى سېببىلە مغوللار طرفىدىن اعدام اولمىش ايدى.  
(مرقومى مغولستان پادىشاھى اولوب سىرر حكومتە جلوسى زېردە  
بيان اولنە جق اولان محمد خانك امرى و سلطان خېلىك طلب وارزوسى  
اوزرىنە مشاراليە محمد خانك برادرى اعدام ائىلش ايدى.)

بولردن بشقە مخدوملرى اولدىغى حقىندە و بو بائدە دھا ساثر يولده روايت وارد.  
منصور من عنداه اولان ذات رسالتېناھىلرى ھىجرتلېنك يدېجى سنە سنەدە مەكە مكرمه پى  
قق بىورمشلردر.  
دېن حقى قبول ائىلمى ضېننەدە ملوكە نامە ارسال بىورملىرى ھىجرتك يدېجى سنە سنەدە  
واقع اولمىش ايدى.  
محبوب خدا و سلطان انبىا افندىمىز حضرتلرى ھىجرتلېنك ۱۱ نېجى سنە سى ربيع الاولنك  
اون ائىكېجى بازار اېرتسى كونى عازم كلشنسراى بقا اولمشلردر.  
(جھلمزى شفاعتلىرىنە مظهر ايلە)

(\*). تېوروك وفاقى اثناسىندە اردودە بولمىغىلە بيعت اولدى و سمرقندەدە (۸۰۷) سنە  
ھىجرىيە سنەدە جلوس ايلدى.  
جلوسىدىن دىرت سنەدە مسكرە امرادن خداداد ملكنى النىدن الوب كندىسى حبس  
ائىمشدر. مؤخرآ قورتىلوب عى شاهر خە انجا ايلدكە مشاراليە طرفىدىن رى شېرى  
حكومتى عھدە سنە تونجىيە اولدى.  
اېى سنەدە بو و جھلە اجراى حكومت ايدوب (۸۱۴) سنە ھىجرىيە سنەدە شھر مذكوردە  
وقات ايلدى.

كندىسى تېور مشهورك اوغلى جلال الدين امير انشاھك مخدومىدر.  
سلطان خېلىك تارىخ ولادق ھىجرتك (۷۸۶) نېجى سنە سنەدەدر.  
مشاراليھك حېن وقاتندە سنى يكرى سكرە واصل اولمىش ايدى كە دھا كىنج اېكن  
ارتحال ائىلش دىكدر.  
خرى شاه ملكە شدت محبتى اولدىغىدىن موى الېھانك اوشاخى اولان و بابا طورمىش  
نامندە بولسان اسافل ناسدن بر حريفە فوق العادە استقلال وېرمىسى و امور دولتى ترك  
ايدەرك مېتلاى ذوق و سفاهت اولمىسى باعث نكېتى اولمشدر.

مغولستان پادشاهی و کاشغر متبوعی اولان حضر خواجه زماننده تیمور مشهور مؤخرأ مغولستانه برقاچ کره دها هجوم ایش ایدی .  
لکن کاشغر تیموره عرض اطاعت ایلیکنده و صورت مخالفت کوسترمامکنده اولدیفنیدن ایکنجی دفعه اوله رق مومی الیهک پای ظالمانه سی التسنده چیکننمکندن قور تیلشدر .

کاشغرك تیموره مدارا و اطاعت و عرض اخلاص و عبودیت ایلسی مومی الیهک ندر و مطالبی ایله برقاندها دوچار ضرر و خسار اولماق مطا- لهسنه منی در .

اگر تیموره دوستانه معامله ایتیبوده مومی الیهک عروق حدت و غضبنی تحریک ایدهجک برطور سرکشانه ده بولنش اولسه ایدی مقدا دوچار اولدیغی بلیه تخریب تکرر ایدر ایدی .



{ ھىزىر خىواجە نىك اخلاقى }

مشارالىھ ھىزىر خىواجە اون سىننە مدت اجراى سلطنت و ھىكومىتىن  
صىكرە (۸۰۲) سىننە ھىجرىيە سىندە وفات اىلدى.  
بونىك وفاتىلە مەغولىستان دوچار شورش و فساد اولەرق ترك ايتىش  
اولدىغى (شىمى جەھان) و (شىر مەھمىد) و (شىرەلى) نام اوچ اوغلى استىخصال  
سلطنت آرزوسىلە يىكدىكىرى عىلپىندە استعمال سىلاحە قالىقىدىلەر و بىرخىلى  
مدت اوغراشدىلەر .  
مومى الپەدىن (شىر مەھمىد) كى طالعى كىندىسنىە باور و بوسىبىلە تاج ھىكومىتى  
اغتىصابە موفىق اولەرق نائل قىمچ و ظفر اولدى .  
بونىك زىمانىدە كاشغىر ھاكىمى سابىق الذىكر خىداداد ايدى .  
شىر مەھمىد خان ھىر نەقدىر مەغولىستان ھىكومىتنە نائل اولش ايسەدە قىزىدا .  
شلىرى ايتقاع فتنە و فساددىن بىتون بىتون ال چىكەمەشلىر و كسب قوت ايتدىكجە  
مەھمىد خان عىلپىندە مەھار بە ايدەرك دائىما اوغراشقىلردىر .  
ايشىتە شوھرىج و مەرىج ائناسىندە (شىمى جەھان) خانلىغى مومى الپە مەھمىد  
خانك نىدىن الەرق كىندىسى سىر پەدرە جىلوس ايلدى .  
مشارالىھ خىداداد بونىك زىمانىدە دىخى كاشغىردە ھاكىم ايدى .

﴿ مطالعه ﴾

رىردە شورش و فسادكى زىھورىتىمى و استىخصال سلطنت اچىون



تاریخ قسمی کاشغر طقوزنجی عصر

شہزادگانک بر برلینہ دوشمسی ملک خرابی و دولتک ضعف  
وانقراضی موجب اولوب بوندن انجق دشمنلرک استفادہ ایلدیکی کرات  
ایله تجربہ اولمشدر.

داخلاً ظهور ایدن فساداتک تأثیرات وخیمہسی خارجدن کلان  
هیچ بر فنانلغہ قیاس اولنہ مز .

غصب سلطنت غوغالرینک هیچ بر یرده حسن نتیجہسی کورلمش  
اولیوب توارینخده اک زیادہ نظر عبرتہ عرض اولنان مواد بویولده  
اولان فنالقلدر .

بویولده اولان فنالقلریالکز ملکک مادہ ضررینی موجب اولیوب  
اخلاق عمومیهنی افساد واستقلال حکومت و قدرت حاکمانہنی تقلیل  
ایله برابر اتفاق متی اخلال ایتک کبی دها نیچہ نیچہ مضراتی تولیدایدرد .  
ایشته بوفنالقلر سبیلہ درکہ بر زمان پک شانلی اوله رق دوام ایدن  
مغولستان حکومت قویہسی کیتدکجه اسکی شوکتنی غائب ایتمش  
وعاقبت درکہ اضحلالہ دوشمشدر .



### ﴿ خدادادك اخلاقى ﴾

{ محمد شاه وامير سيد على }

ھىجرىتە تۇمىنئا (۸۰۸) نىجى سەنەسەندە مەشارالىھ خدادادك وفاقى خېرى  
اوزرىنە بىرىنە (محمد شاه) كېچىدى .  
كىندىسى بىدبخت بر آدم اولوب ملك موروثى محافظە بىه مقتدر اولەمدى  
وكاشغر شەھرىلە ختن ولايتى احقاد تيمور بەنك دست استىلاسنە ترك وتسلىپە  
مجبور اولدى .  
محمد شاه تۇمىنئا ايىكى سەنە قدر اجراى حكومتدن صكرە (۸۱۰) سەنە  
ھىجرىيەسەندە وفات ايتىكلە « امير سيد على » اسمەندە اولان اوغلى ياركەندە  
ترك ايلدىكى مسند حكومتە جلوس ايلشدر .  
امير سيد على پدريتك مقسامنە كچدكە ملك موروثى دائرە وسەعتى  
طارالمش واسكى قوت واقتدارى قالماش برحالدە بولمش ايدى .  
كاشغر شەھرىلە ختن ولايتى پدريتك زماندە ايكن تيمور يلىر طرفسەندىن  
ضبط اولمش واجدادىنك حكومت ايلدىكى مذكور ولايت وشەردە دىكرلىرى  
حكىم سورمكە بولمش ايدى .  
بو حال برمدت دەھا دوام ايدرايسە زير حكومتدە بولنسان محللك دخى  
بالاخره الدن كيدەجكنى بىلسدىكى وكندىسى ايسە غايت شىجىع وجنكاور  
بولدىغى جەھتلە اول باول كاشغرك بىتكارار ضبط و استىلاسنە قرار و پرەرك  
مترصد وقت فرصت اولدى .

وقتاکه (۸۱۲) سنه هجریه سنده احقاد تیمور یه دن مشهور (الغ بك) (\*  
پدری (شاهرخ) لك (\*\*)) مقدا ضبط و تسخیر و عهد سنه توجیه ایلدیکی  
کاشغری کندی طرفدن ضبط و تملیک ایلدی.  
مشارالیه امیر سید علی بو حالی کورنجسه ارتق صبر و تحمل ایده میهرک  
همان موجود عسکر یله محاربه یه قیام ایلدی.  
برنجی محاربه ده نائل فتح و ظفر اوله مامش ایسه ده بوندن کندیسنه  
قطعا فتور کتور میهرک ایکنجی دفعه اوله رق یکیدن بر محاربه یه کیریشمش  
و بونده دخی مظهر موفقیت اوله مامش ایدی.  
بر بری ارقه سی صره ایکی دفعه کوردیکی مغلوبیت عزم مردانه سنی  
قطعا تعدیل ایده میهرک اوچنجی دفعه اوله رق غایت شدتلی و قطعی بر محاربه  
ربه یه قیام و بو اوچنجی محاربه ده کاشغری ضبط و تسخیر ایلشدر.

(\*  
تیمور مشهورک محدودی شاهرخ میرزاک اوغلیدر . غایتله محب علم و معرفت ایدی.  
قرق بر سنه اجرای سلطنتدن صکره (۸۵۳) سنه هجریه سی رمضانک اونجی کونی  
اوغلی عبداللطیف طرفدن قتل اولمشدر .  
حین قتلنده (۵۶) و یاخود (۵۱) یاشنده ایدی .  
آسیا کندیسی کی معارفند پادشاهی آز کورمشدر .

(\*\*  
(معین الدین) شاهرخ بن تیمور کورکان . (۴۳) و یاخود (۵۳) سنه امارت  
و سلطنتدن صکره (۸۵۰) سنه هجریه سنده وفات ایلدی . نیشاپورده مدفوندر .  
عادل و دیندار بر پادشاه مراجشعار ایدی .  
پدری تیمورک وفاتنده خراسان والیکننده بولوب کندیسی اول وقت یگری سکر  
یاشنده ایدی .  
هرات شهرینی پایتخت انخاز ایلش ایدی .  
علایه حرمت و رعیتی و فقرایه احسان و عاطفتی مبدول ایدی .  
حین وفاتنده سنی یتیم ایکی به بالغ اولمش ایدی .

مشاراليه امير سىد علمىك شىجاعت و جلاڧتى حقىندە شوققرە تارىخىيە يى قوسىن اىچىندە اولەرق مختىصراً عرض و بيان ايدىرم كە:  
« مشاراليه مقدا اويس خانك ( كە مؤخراً مغولستان سىرر حىكومتىنە چلوس ابلدىكى اشاغىلردە بيان و افادە قىلنە جقدر ) معيتىدە اولەرق قالماقىلرە برىحار بەدە بولنىش و دشمنك غلبە ايتدىكى و او ائنادە خان مشاراليهك راكب اولدىغى حىوانك تلف اولدىغى كورنچە التىندە اولان آتى اويس خانە و يروب كىندىسى پىادە اولدىغى خالده مقتولين ارەسنە كىرەك مەيت كى يره ياتىش ايدى »

« قالماقىلر نىچە جىرى قزاندىقە مقتولنى صومىغە باشلىدىلر . و برقاچى مشاراليه امير سىد علمىك اوزرىنە كلوب كىندىسى دە صومىق اىستىدىلر »  
« مشاراليه ياتدىغى ردىن قالماقىلر نىتى اكلانچە درحال اياغە قالمەرق اچىلردىن برىسى كىرنىن قامىش و اوتە كىلرە قارشو النده قالقان اىدىشىدر »  
« دىكرلرى بونى كورنچە اوزرىنە هجوم ايتىلار ايسەدە مشاراليه قىلچە مدافە و النده كى قالماقى سپرو باقلاشانلرى مجروح و تلف ايدەرك مىدان محلا ر بەدىن و برچوق قالماقىلر اچىندن چىقوب بر فرسخ مقبارى مسافەدە واقع الە نام نەرك كىنارندە كىندىسىك و بردىكى آت سايەسىندە فرارايدەرك محلا مذكوره قدر كلش اولان اويس خانە يىشىدى »  
« اووقتە قدر دشمنلەرە قارشو النده قالقان ايدىدىكى قالماقى نەره آتوب و اويس خان ايله برابر قارشو طرفە كچمك اچون نەرك بر كچىد محلى بولوب خان مشاراليه ايله مرور ايدى »

مشاراليه امير سىد على كاشغرى ضبط ايله نائل مرام اولش و فقط خىتى ضبط و تىخىرە موفق اولەمامىدىر.



﴿ خواجه لرك و رودی ﴾

و  
{ آق طاغلو و قره طاغلو فرقه لرك ظهوری }

امیر سید علینک زمان حکومتنده یعنی هجرتک تخمیناً ۸۱۵ نجی سنه سنده بخارادن و علمای اسلامیه دن عزیز مشهور خواجه « مخدوم اعظم » کاشغر قطعه سنه کلش ایدی .

خواجه مشارالیهک قطعه مذکوریه تاریخ و رودینی قطعاً تصریح ممکن اولدیغندن و کندیلارینک و رودی هجرتک طقوزنجی عصری ابتدالینه اصابت ایلدیکندن تاریخ و رودینی هجرتک ۸۱۵ نجی سنه سی اولق اوزره قید ایشدم .

و رودلی تاریخ مذکوردن یدی سکن سنه یا اول و یا صکره در . اگر صکره ایسه ینه مشارالیه امیر سید علی زمان حکومتنه تصادف ایدر . اگر اول ایسه او حالده مذکور الاسم خداداد زماننده کلش دیمک اولدیغندن بوفصلک اوجهته کچمسی لازم کلور .

صحنه قریب اولق اوزره مشارالیهک قطعه مذکوریه تاریخ و رودلینی وسط اوله رق (۸۱۵) دیه تخمین ایدوب بوجهته کچیردم .

خواجه مشارالیه حضرتلری کاشغر قطعه سنه ورود ایدرک قطعه مذکوریه اوزرنده اجرای سیاحت ایله اکثر بلادی کورمشدر .

اوغرا دیغنی شهرل اهلینسی حقلرنده فوق العاده حرمت و رعایت و کلمات علیه سندن استفادیه سعی و غیرت ایلشدر .

فضیلت علیه سی مشارالیه امیر سید علینک باعث جلب نظری اولغله اکرام و تعظیمنده قصور ایلدماش واقامتلیچون محل مخصوص تعیین واعطا . سببه اسباب استراحتلری تهیه واحضار ایلشدر .

تارىخ قىسىمى كاشغر طقوزىچى غىزىر

مشارالېھ كوردېكى بىرچوق تىقات وىرايت اوزىرىنە بتون بتون كاشغردە  
اختيار اقامت و نشر علوم و فنونە بىل ھىم ايلش اولدىغىنىدىن اھالى دىخى  
اجرا ايلدىكى ھىم و رعائىتى كوندن كونه تىزىد ايلشدر.  
خواجه مشارالېھ ايسە ھىقىقە دكاوت مفرطە و كالات علميە اصحابىدىن  
برنادرە دوران اولغىلە ھىرالدى شايان ھىم و تعظيم ايدى.  
خواجه مشارالېھ ايكى مۇخدىمى وارايدى كە بونلردە كىندىسى كى  
صاحب فضل و كمال ايدى.  
مشارالېھ مۇخدىمى بىرىنىك اسمى خواجه (اسمىق ولى) و دىكىرىنىك  
نامى دە امام (قالان) ايدى.  
مشارالېھما پىرلردىن اقتباس ايلدىكىرى انوار معارفدىن كاشغر قىطەھىنىك  
دىخى ضيادار اولسچون بىل ھىم ايلشدر.  
پىرلردىن صىكرە تعليم علوم و نشر دىانت خىدمىتىدە بولمىش اولان مشار-  
الېھما دىخى پىرلىرى كى كاشغرىجە مظهر رعائىتى و ھىم ايلشدر.  
مشارالېھما نىك شا كردان و توابى كىتىدكچە تىكتر و بونلركى اصول دىنىيە-  
لىرى ايسە كاشغرىجە تعمىم ايلشدر.  
مشارالېھما نىك تعليم ايلدىكىرى اصول دىنىيەلىرى بىھىمى. مسائلىدە بىكىدىكىرىنە  
مخالف اولدىغىچون كىندىلردىن صىكرە شا كردانى ايكى قىسمە ايلش  
ودھا صىكرەلىرى بىر قىسمە (آق طاغلو) و دىكىر قىسمە (قرە طاغلو)  
اسملىرىنى كىندىلردىن عنوان اتخاذا ايلشدر.  
ايشتە كاشغردە آق طاغلو و قرە طاغلو اولەرق آرو آرو ايكى طريق  
طهور ايدوب بونلر صىكرەلىرى بىرلر بىل علمىنىدە بولدىلردىن اھالى بىنىدە  
اولان اتحاد و اتفاق مبدل تفرقە و شقاق اولشدر.  
بو حال كى باغث اولدىغى و خامت و سىو نىچە و عاقبت ايلرودە بىر تىفصىل  
يازىلە جىقدر.



### ﴿ مغولستان پادشاهلری ﴾

مشارالیه امیر سید علینک زمانده مغولستان پادشاهانی شونلر ایدی که ابتداسی (شمع جهان) اولوب مشارالیه دن صکره ایکنجی دفعه اوله رق خان سابق (محمدخان) ۸۱۵ سنه هجریه سنده پادشاه اولش و بوده الی سنه قدر اجرای حکومتدن صکره وفات ایلش ایدی.

هجرتک ۸۲۱ نجی سالنده مشارالیهک برادرزاده سی (نقش جهان) (\*) مسند حکومتله مسرور فقط ذوق سلطنتدن لایقیله لنتیاب اوله دن مقتول اولدی.

شهرزادکان تیموریه دن میرزا شاهرخک اوغلی محمدجوکی (\*\*\*) ایچون مغولستان پادشاهلرندن بر یسنک (مهر نکار انا) نامنده اولان کریمه سنی آلدیغی تاریخجه مقیددر.

فقط بوقزک پدری محمد خان میدر یوقسه نقش جهاتمیدر یاخود او یس خان میدر اره لرنده یک چسوق زمان مرور ایلماسی جهته بولردن بر یسنی قطعیا بیان مشکلدنر.

(\*) خان اسبق شمع جهانک اوغلیدر.

(\*\*) میرزا محمد جوکی بن معین الدین شاهرخ بن تیمور کورکان . (۸۴۸) سنه هجریه . سنده پدری زمانده وفات ایلدی :

غایت شجیع و جنکاور ایدی . شاهرخک سائر اوغلرندن زیاده اشبو محمد جوکی به فوق العاده محبتی اولدیغندن مشارائینی دائما یاننده بولند برر ایدی .

تارىخ قىسمى                      كاشغر                      طقوزنجى عصر

نقش جەھانك قتل اولتۇسىلە ھىجرىتك (۸۲۲) نجى سىنە سىنە سىنە سىنە سىنە  
(عوجە — عم) سىنك اوغلى (اويس خان) مقام حكومتە كچمشدر .  
بونك زمانندە احفاد تىور يەدن مشهور الغ بك (۸۲۳) سنە ھىجر يە سىنە  
مغولستان تىخىرى نىتىلە معىتىندە عساكر كليە اولدىنى حالده مغولستان  
اوزر يە ھىجرىتە ايلدى .

مشاراليە حدودە ياقشوب برمقدار مسافە قطع ايتدكده اويس خان  
الغ بكة مقابله ايدە ميه جكنى اكلامغله هدايى مناسبه ايله مشاراليه قارشو  
چىقەرق عرض اطاعت والغ بك دە بونك اوزر يە ھىجرىتە عودت ايلدى .

اول ائنادە مغولستان خاندان حكومتىدن (شير محمد اوغلان) ايله  
(سارىغ اوغلان) و (صدر اسلام) و براق اوغلان طرفىدىن دخى ھىجرىتە  
مناسبه ايله (صوفى اوغلان) و مغول اعياندىن (ابوكا) و (بولاد تىور) الغ  
بلك دركاهنە كلەرك مظهر اكرام و موضوع موقع احترام اولدىلر .

شير محمد اوغلانك حقىندە فوق العادە ھىجرىتە و رعابت اولتىش ايكن ھىجرىتە  
بركسە يە خبر و يرمكسىزىن بلاسبب مغول امراسىدىن براق كسە ايله مؤخرأ  
دركاه پادشاھىدىن فرارى الغ بلك باعث ھىجرىتە و اغبرارى اولغله دردىنچون  
ارقە سىندىن مقدار كفايە عساكر سوق واعزام اولدى .

معقبەر مومى اليه يئىشەرك معىتى خلقىلە دردىست ايدوب حضور پادشا -  
ھى بە كتوردىلر .

الغ بك ايسە كرك مومى اليه و كرك معىتىندە بولنانلر ك جرم و خطاسىنى  
عفو ايدەرك شير محمدى مەرزىغا مغولستانە ارسال ايلشدر .

شير محمد مغولستانە ورود ايتدكده مغولستان پادشاھى (اويس خان)  
عليھندە قىيام و نھايت خان مشاراليه قتل و اعدام ايلدى .

بو دفعە يەنى ھىجرىتك ۸۲۴ نجى سىنە سىنە سىنە (شير محمد) مغولستان سىرير



تاریخ قسیمی      کاشغر      طقوزنجی عصر

حکومتنه کچمش واون التی سنه قدر کمال حضور وراحت ایله مقام سلطنتده بولمشدر.

مشارالیه جلوسسندن درت سنه صکره که هجرتک ۸۲۸ نجی سالیدر .  
احضاد تیموریه دن مشارالیه الغ بک علیهنده قیام ایتکله باب محاصره و محاربه  
آچیله رق ایکیسی بیننده غایت شدتلی محاربات وقوع بولمشدر .

نتیجه حربی الغ بک قزانهرق شیر محمد خان منہزم و پریشان و کلی  
تلفات و پروب فتنه قلیله ایله سمیت فراره پویان اولدی .

اشبو محاربه ننگ آق صو نام محامده وقوع بولدیغی تاریخجه مقید اولوب  
اگر بو آق صو دیتلان محل کاشغرده کی آق صو شهری ایسه الغ بکک  
کاشغری یوقاروده محرر اولدیغی وجهله (۸۱۲) سنه هجریه سنده ضبط ایتیب  
اشبو ۸۲۸ سنه سنده ضبط و تسخیر ایتسی و سالف الذکر امیر سید علینگده  
شهر مذکورى الغ بک التندن ضبطی سنه مذکورده واقف اولیبوب هجرتک  
اشبو ۸۲۸ نجی سنه سنده واقف اولسی لازم کلور .

شیر محمد خان اشبو مغلوبیتدن صکره ۱۲ سنه قدر دهها مغولستانده  
اجرای حکومت ایده بیلمش واندن صکره هجرتک تخمیناً (۸۴۰) نجی سنه .  
سنده (محمد غازی) خان مغولستان سریر حکومتنه جلوس ایشدر .

﴿ كاشغەردە ﴾

{ سانسز مېرزا }

كاشغەر حاكىمى امىر سىيد على اوتوز ايكى سنە قەدر اجراي احومەتەن سەكرە  
ھىجرتك (۱۸۴۲) نىچى سنە سەندە حلول اجل موعودىلە ارتحال دار بقا ايلدى .  
مومى اليك بىنە اوغلى (سانسز مېرزا) جلوس ايلشدر .  
مشاراليە تىخت احومەتە جلوس ايلد كە (ھىسدر مېرزا) سەندە اولان  
برادرىنك عەھدە سەنە كاشغەر ولايتى توجىيە ايلدى .  
اوزمانلردە كاشغەر قەدە سەنك پايىختى (يار كەند) شەرى اولوب مقام احومەتە  
كىچنلر شەرى مذكورە اختىيار اقامت ايدر وكاشغەر ايسە قەدە مذكورە نك  
بر ولايتى احومەندە بولنور ايلدى .

﴿ يەنە ﴾

{ مەغولسىتان پادشاھلىرى }

سانسز مېرزانك زمان احومەتەندە مەغولسىتان پادشاھى سالف الذكر (مەھمەد  
غازى خان) اولوب مشاراليە ۱۵ سنە قەدر اجراي احومەت ايتىش واندىن  
سەكرە ھىجرتك تەخمىنەن (۱۸۵۵) نىچى سنە سەندە (اسبەتو قاخان) جلوس ايلش ايلدى .

بوده سکن سنه قدر حکومت ابتد کدن صکره هجرتک ۸۶۳ نجی سنه -  
سنده (یونس خان) مقام پادشاهی به کچمشدر .  
مشارالیه یونس خان کریمه سی (قتلغ نکار) ی احضاد تیمور ی دن (میرزا  
عمر شیخ) ه (\*) و یرمش و بوسبیله خاندان تیموریه ایله کسب قرابت ایدهرک  
میرزا عمرک قائم پدری اولمش ایدی .  
حال بو مر کرده ایکن مشارالیه یونس خان ایله دامادی میرزا عمر یئنده  
هجرتک (۸۷۰) و (۸۷۳) نجی سنه لرنده بالدفعات محاربه وقوعبولمشدر .  
میرزا عمر شیخک قائم پدری یونس خان علیهنده محاربه آچمی ضبط  
ممالک هوسندن ایلروکله برشیدر .  
لکن میرزا عمر مغولستانی ضبط و تسخیره موفق اوله ماش و یونس خان  
ایله کنندیسی یئنده آچیلان و برخیلی مدت امتداد ایدن محاربه لک هر ایکی  
طرفجه تلفات و ضایعاتی موجب اولقندن بشقه هیچ بر فائده سی کورلماشدر .



### { سانسز میرزا }

سانسز میرزا کاشغرده ۲۴ سنه قدر اجرای حکومت ایلش ایدی .  
(\*) میرزا عمر شیخ بن (سلطان ابو سعید خان) بن (میرزا محمد سلطان) بن (سلطان  
خلیل) بن (جلال الدین امیرانشاه) بن (تیمور کورکان) در .  
تاریخ ولادی هجرتک (۸۶۰) نجی سنه سی اولوب ۸۹۹ سنه هجریه سی رمضانک  
درنجی بازار ایرتسی کونی کوکرجین کومسی ظامندن دوشوب وفات ایلدی .  
خین وفاتنده (۳۹) یاشنده ایدی .  
مدت سلطنت و حکومتی ۲۷ سنه در . مشهور (ظهیرالدین محمد بابر) پادشاهک پدریدر .

تارىخ قىسمى كاشغر طقوزىچى خىزمىتى

مشارالېك جىلوسىدىن تۇخىمىنا ۱۷ سنە صىكرە برادىرى خىدىرمىرزا مشارالېك كىندىسىنى قىتل وتلف ايدەجىكى وهىمىلە مغولستانە فرار ايلدى .  
مغولستانە التجا ايتدىكى ذاتك انىشتەسى دوست محمد خان اولديغى تارىخچە مقيد ايسەدە بودوست محمد خانك كىم اولديغى تىصريح اولمامشدر .  
بونك شىر محمد ومحمد غازى خانلردن برىسى اولسى خاطرە كلورايسەدە مشارالېمسا خىدىر مىرزانك كاشغردن فرارندن اول مقام حكومتىدە بولمىش اولدقارندن بوجهتە قطعياً حكم اولنەمز .

﴿ كاشغردە ﴾

{ خىدىر مىرزا }

خىدىر مىرزا يىدى سنە قدر مغولستانە قالوب كاشغره كلكە جىسارت ايدەمامش ايدى .  
هجرتك (۸۶۶) نجى سنەسندە مشار الیه سانسىز مىرزا ارتحال ايلدكده خىدىر مىرزا دوست محمد خان ايله مغولستاندن ياركىندە كلوب برادرىنك ترك ايتىش اولديغى سرىر حكومتە جىلوس ايلدى .  
سانسىز مىرزانك (ابوبكر) و(عمر) نامندە ايكى اوغلى قالمش ايسەدە بونلرك صغىر السن بولملىرى حسىبلە ميدان مشارالیه خىدىرمىرزا يە قالمش ايدى .

کندیسیله برابر مغولستاندن کلان دوست محمد خان سانسز میرزانک  
زوجه متروکه سنی تزوج ایدرک و محمدوملری ابو بکر ایله عمری الهرق مغولستانه  
عودت ایلدی .

لکن پک آز بر مدت صکره دوست محمد خان وفات ایتکله مشار ایله  
حیدر میرزا مغولستاندن سانسز میرزا ایله محمد خانک منکوحه  
متروکه سنی اوغلی ابو بکر ایله برابر کاشغره جلب ایدرک مومی البهانی تزوج  
ایتمش و ابو بگری ولد مهنوی انخاذا ایدرک امر تریه و تعلیمی درعهده ایدوب  
حقنده انعام و احسانتی مینول ایلشدر .

کاشغر قطعہ سنک پایتختی او زمانه قدر بارکند شهری اولدیغی حالده  
حیدر میرزا تخت حکومتی یارکنددن قالدیروب کاشغر شهریتنه نقل ایدرک  
شهر مذکور کندیسنه پایتخت انخاذا ایلشدر .  
مشار ایله حلیم و سلیم بر پادشاه منصف و عادل ایلدی .

برادر زاده سی اولان مومی ایله ابو بکر حریص جاه و دولت و منکر نعمت  
بر ادم اولق اوزره ظهور ایدوب باشنه طوبلدیغی بر طاقم کنجیله خفیا  
کاشغردن چیقهرق یارکند شهرینی ضبط ایلدی .

لکن بو حرکتک و خامت و نتیجه سنی ادراک ایتکله درحال مشار ایله  
حیدر میرزایه معذرتنامه ارسال و دائرة اطاعت و انقیادده بولنه چغنی عرض  
و اعلام ایلدی .

حیدر میرزا ایسنه مومی الیهک بو معاهله کستاخانه سنی برادر زاده سی  
اولدیغی و والده سی تحت نکاحنده بولندیغی ایچون عفو ایدرک یارکند  
والیلکنی مومی الیهک عهده سنه توجیه ایلدی .

ختن ولایتی ایچه زماندنبرو کاشغر حکومتدن ایرلش و باشلی باشنه  
اولهرق بوتار یخلرده غایت شجیع و جنگاور ایکی پک طرفندن اداره اولتمقده  
بولتمش ایلدی .

تارىخ قىسمى كاشغر طقوزنجى عصر

ختن بىكرىدن بىرىسنى (خان نظر) دىنلوب قوت رىستمانىنى اكلامق  
ئىچون منقولدىركە :

« تىموردن اولان حر بەسنى بر آدم بىرىدن ئىركە قادر اولەمز و حالبو كە  
انى خان نظر حىن محاربەدە برالىلە طوتەرق دشىن اوزرىنە ھىجوم ايلر  
وايستىدىكى كى قوللانور اىمش »

ابو بىكر ختن ولايتىنىك آروجه برادارە مستقلە اولدىغى بىلدىكى ئىچون  
اوراسنىك ضىبىتى حقىندە اولان آرزوسى حىدر مىرزايە عرض ايله بو باندە  
كىندوسنى مەساعىدە ايدىلىنى رجا و نىياز ايلدى .

حىدر مىرزادىن آرزوسىنى موافق جواب ورود ايتىكلە يار كىندە طوپلە  
بىلدىكى اوج بىك مەقدارى آدم ايله ختن اوزرىنە بوردى .

اولسان محاربەدە مەيتىك عدم ثبات وقتى و ختنلىرىك بالەكس اقدام  
و غىرت و كىترى جەھىلە برايش بىجرە مامش و ناچار عقد مەسالحە يە مجبور  
اولشدر .

مومى ايله ھىر نەقدىر عقد مەسالحە ايلش ايسەدە ختنىك ضىبىتى املندن واز  
كچمامش و بومر امنە يال كىر جىنسا كورلك ايله نائل اولەمىە جىنى اكلامش اولدىغىدىن  
ايرتىسى سنى يە ختن اوزرىنە كىدوب بودفەھە حىلە و دىسىسە ايله شەر مذكور  
بىكرىنى قتل و اعدامە موفىق اولەرق ولايتى كاملاً ضىبىت و تىخىرا ايلشدر .  
مومى ايله ابو بىكرى ختن ولايتىنى ضىبىت و تىخىرا ايلشى حىدر مىرزانىك  
امراسنى دوچار خوف و دەھشت ايتىكلە ازالە وجودى امر نە سوپىلنىكە  
باشلىدىلر و سلامت نفسلر ئىچون مومى ايلەك بر آن اول اعدام اولتىسنى حىدر  
مىرزايە بيان و افادە ايلدىلر .

حىدر مىرزانىك حرمى (كە مومى ايله ابو بىكرى والدە سىدر) اوغلىك و قابە  
حىياتى ئىچون بىك چوق چالىشىدى و نىھایت ابو بىكرىك تلف ايدىلە جىكى حقىندە  
حىدر مىرزادىن وعد قوى الدى .

حیدر میرزانک امر او طرفدارانندن برخیلیسی مشارالیهک مجلوب وافتادهسی اولدیغی حرمک خاطر یچون شو بلانک دفعی امرنده واقع اولان اختارات خیرخواهانلرینی قبول ایتماسندن فوق العاده دلکیر اوله رق کندیسنی ترک ایله هر بری بر طرفه صاوشمش ایلی .

بو حال ختنده بولنان ابو بکر خبر النجه کاشغر اوزرینه کله رک اطرافه صارقندیلق ایتمکه باشلدی .

حیدر میرزا ابو بکرک شو تجاوزینی کوردکده مقدا امراسی طرفندن واقع اولان اختاراتک یک دوستانه اولدیغنی وابوبکری وقتیله تلف ایتماسی و ناقصه العقل برقادینک اغفالاتنه فریفته اولسی اثر غفلت ایلوکی اکلالم ایسه ده ایش ایشدن کچمش ایلی .

ابو بکرک تجاوزاتی تادیبی اقتضا ایدر درجهیه وارمش اولدیغندن حیدر میرزا دخی مومی الیهک دفع واستیصالیچون کاشگردن اوتوز بیک عسکر ایله چیقمش ایلی .

ابو بکر ایسه باشنده اولان اوچ بیک عسکر ایله حیدر میرزایه مقابله ایتش وکاشغر اوکلرنده محاربه باشلامشدر .

اشبو محاربه ده غلبه ابو بکر طرفنده قالش وحیدر میرزانک عساکری عشری نسبتلرنده اولان بردشمنه حرام اکلانه میوب میدان محاربه ده برمدت ثباتدن صکره کلیا منهزم وپریشان اولمشدر .

حیدر میرزا بو مغلوبیت اوزرینه کاشغره عودتله شهر مذکورده تحصن ایده رک مغولستان پادشاهی اولان طایسی یونس خانه کیفیتی اخبار و اعلام ایله طلب معاونت ایلدی .

یونس خان ایسه ابو بکرک باشنده اوچ بیک عسکر وار دیه زیاده عسکر طویلغه لزوم کورمیه رک معیننده اولان اون بش بیک سواری بی مستحجاباً وکاشغره متوجهما برسیسر یع ایله مغولستاندن حرکت ایلدی .

تارىخ قىسمى كاشغر طقوزىچى عصر

آز برزمان ايچنده كاشغره واصل اولدقدە حيدر ميرزا كاشغردن چيقوب  
يونس خان ايله برلشەرك ابو بكر اوزر ينه وارديلر .  
ابو بكر مقدما حيدر ميرزانك عساكر يني مغلوب ايدن اوچ بيك سواري  
ايله بونلره قارشو چيقوب بلا افاتە وقت غايت شدتلى بر صورتده اوزرلر ينه  
هجوم ايلدى .

واقعا يونس خان ايله حيدر ميرزا طرفنده بولنان عسكر ك مقدارى بك چوق  
اولوب ابو بكر ك باشنده طوبى طوبى اوچ بيك نفر وار ايسه ده هيچ برزمانده  
كثرت واحشام ثبات واقدامه غلبه ايدە ميه جكنندن اشبو محاربده دخي  
شاهد غلبه و ظفر ابو بكر و معيتك ثبات واقدا مات فوق العاده سى جهتيله او طرفه  
توجه ايلدى .

يونس خانله حيدر ميرزا اشبو محاربده مغلوب اولنجە يونس خان  
مغولستانه و حيدر ميرزاده كاشغره فرار ايلدى .  
يونس خان مغولستانه واصل اولدقدە التمش بيك كزیده عسكر جمع  
ايدەرك بتكرار كاشغره كلدى و حيدر ميرزا دخي كاشغردن اون طقوز بيك  
تازه عسكر تدارك ايلدى .

ايشته بوكره مشار اليهما يتش طقوز بيك نفر دن عبارت بريوك اردو  
ايله ابو بكر اوزر ينه يور يديلر .  
ابو بكر ايسه بو جنود كثيره ايله ميدانده اوغراشمغه جسارت ايدە ميهرك  
ياركندده تحصن ايلش ايدى .

مشار اليهما يار كنده كلوب ابو بكرى ميدانده بوله مينجه درحال شهر  
مذ كورى تحت تضيق و محاصره يه الديلر .  
محاصره برقاچ كون امتداد ايلد كدن صكره ابو بكر محاصره مدیده به  
تحمل ايدە ميوب بش بيك سواري ايله يار كند قلعە سنندن چيقه رق غايت  
شدتلى بر صورتده محاصر ين اوزر ينه هجوم ايلدى .



محاصرین ابو بکرک بوشدنتلی هجومنه طیانه میهرق منهنم و پریشان اولوب خانی واردو کاهی ترک ایدهرک مغولستاندن کلانلر مغولستانه و کاشغر شهرندن کلانلرک ده هرری بر طرفه فرارایلش و ابوبکر ایسنه اشبو محاربده مظهر غلبه کامله و نائل غنائم عظیمه اولشدر.

مغولستان پادشاهی یونس خان عسکرینک منهنم و پریشان اولهرق فرار ایلکنده اولدیغنی کورنجه ارتق میدان محاربده بعدما ثبات و قرارک فائدهسی اولیه جفنی و عناد و ثبات ایتدیکی صورتده بالکن قاله جفندن تحت اسارتیه الیه جفنی اکلماش اولدیغنی کندیسیده مغولستانه متوجه آراه فراری طوتشدر.

حیدر میرزا ایسه یکریمی بدی سنه مدت اجرای حکم و سلطنت ایلدیکی کاشغر قطعه سسنده ابوبکر وار ایکن بعدما اجرای حکومت محال اولوب بو اوچنجی مغلویت اوزرینه بردها محاربیه قیام و اخذ انتقام ایدهمیه جکنی اکلماغله کاشغر حکومتی پرورده نان و نعمتی اولان ابوبکره ترک ایلله طریق فرارده یونس خالنه رفیق اولشدر.

حیدر میرزا بو مغلویت اوزرینه مغولستانه مواصلت ایدوب ارتق بوندن صکره بردها کاشغر قطعه سسنه ایاق باصه مامش و آخر عمرینه قدر اوراده اقامت ایلشدر.



«كاشغردە»

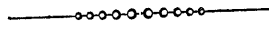
﴿ ابو بىركەك ھۆكۈمى ﴾

مىرزا ابو بىكر يونس خانلە مىرزا ھىدىركە مغلۇبىت واقىقە اوزرىنە مجبوراً فرارى اوزرىنە (۱۸۹۳) سىننە ھىجرىيە سىندە غالباً كاشغەرە كلەركە ھىدىر مىرزانەك ترك ايتىش اولدىغى سىرر ھۆكۈمەتە جىلوس ايتىش وارتق تارىخ مذكوردن صكرە كاشغەر قىطعەسى منحصراً كىندىسەنە قالىشدر .

{ مطالعه }

ابو بىركەك ولى النعمتى اولان ھىدىر مىرزا علمىندە قىيام ايلسى شايان نىفرت برحال وحر كىشدر .  
بوچەتله كىندىسەنەك بو يولده اولان افسال وحر كاتقى تقدر تعيب و تقبىح ايدلسە حق قزانيلور .  
حق نان ونعمتى رد وانكار وافندىلرى ھقندە غدر واسائتى ارتكاب واختيار ايدنلر ھىچ بر ىردە ممدوح ومقبول اولەمدقن بشقە بالاخرە دوچار جزا و ذلت وكرفتار مصائب وعقوبت اولدقلى امثاليله مثبت اولدىغىدن ابو بىكر دىنى ولى النعمتى علمىندە ارتكاب ايلدىكى خيانتك

نهایت جزاسنی چکمشدرکه بوراسی اشاغلرده بیان وافاده قلنه جقمدر .



### ﴿ ابو بکرک از دیاد شوکتی ﴾

و

#### « عاقبت احوالی »

مومی الیه ابو بکر تسخیر ممالکه غایتله حر یص اولدیغندن عسکر بنی  
ضبط ممالکه کوندرمش و بلور و تبت ولایتی کاملاً تسخیر ایدوب کشمیره قدر  
محلار کندیسنگ زیر اداره سنه کچمشدر .

کندیسنگ سطوت و شوکت و ازدیاد جاه و دولتی مغولستانی دخی دوچار  
خوف و هراس ایش اولغله یونس خان ارتق مومی الیهک عایهنده بولمقدن  
و حکومتی حیدر میرزا ایچون الموق سوداسندن صرف نظرله مسلك مسدارایی  
الترامه مجبور اولمشدر .

ابو بکر مغولستاندن بر خیلی اهالی بی کاشغر قطعه سنه کچیره رک تحت  
تابعیتنه المش و انلری قطعه مذ کوره ده توطن واسکان ایتدیرمشدر .

مقام حکومت کچدکن صکره ارباب فساددن بعضیسی اختلال و عصیان  
نه قالقیشمق ایستمشلر ایسه ده مومی الیه جله سنی قهر و تدمیر ایدره رک هنوز  
نشو و نما (\*) بولغه باشلیان شجره فسادی اطرافه دال و بوداق صالحیورمه دن  
تا کوکندن کسمش ایدی .

(\*) نشو و نما غلط اولوب صحیحی نشاء و نما ( نمو ) در . نشاء یکیدن پیدا اولوب  
حیات وزندگانی بولاق و نماده بر نسته بر کتلتوب ارتق معناسنه در .

تارىخ قىسمى كاشغر اونجى عصر

زىر اداره سنده بولنان ممالكده بلا شريك اجراى حكومه باشلىش و ۴۴  
سنه قدر كاشغرده سلطنت و حكومتى امتداد ايلشدر .  
لكن مؤخرأ ۹۳۷ سنه هجرىه سنده (سلطان ابو سعيد خان) (\*)  
خروج ايتكله بونجه فداكارلق ايله نائل اولدىغى ملك و سلطنتى الدن  
قايدىردى .  
ابو بكر سلطان ابو سعيد خانك سيف سطوتندن قورتلق ايجون تبت  
طاغلا ريته قدر فرار ايلش ايدى .  
لكن ابو سعيد خان كندىسى تعقيب و در دست ايتش و خزان و ممالكى  
غارت و نغما و ضبط واستيلا ايلشدر .  
ابو بكر حيدر ميرزا حقنده ايتدىكى كفران نعمتك سلطان ابو سعيد خان  
يديله جزاسنى كورمش و ارتق اندن صكره امير تولك سلاله سندن هيچ بر  
كسه كاشغرده حكومت ايدمه ما مشدر .



### ﴿ ابو سعيد خان حقنده ﴾

« بر افاده »

مشار اليه ابو سعيد خان قطعه مذكوره تك شمال طرفلر ينى ضبط

(\*) ابو الخير اولادندن و سلاطين اوزبكيه دندر .  
پدرى كوچكنجى خان دركه: محمد خان شاه بخت (شيبان) ك عوجه سى اولوب  
۹۱۷ سنه هجرىه سنده محمد خانك و قاتيله يرينه جلوس ايلش و محمد خان شاه بختده  
بن شاه بوداق بن ابو الخير خاندن .  
سلطان ابو سعيد خان پدرينك و فائنده يعنى ۹۳۶ سنه هجرىه سنده پادشاه اولدى .

ایلدکن صکره جنوب جهتی رینی کشمیره قدر توسیع ایدرک عظمت اقتدا -  
رینی کشمیر و بدخشان اهلیننه طانتسیدیرمش و بر سنه صکره که هجرتک  
۹۳۸ نجی سالدیراللی بیک نپردن مرکب بر بیوک اردو ایله تبت (\*) اوزرینه  
هجوم ایتیکله سطوت وشوکتی اورار اهلیننهده کوسترمش ایدی .  
مشار ایله بو فتوحاندن صکره ماوراء النهره عودتنده عمری وفا ایتیهرک  
بر سنه صکره وفات ایتیکله فتوحاندن واختیار فداکاری ایدرک فوق العاده  
عد اولنان اقداماتندن هیچ بر ثمره حاصل اولمامشدر .

مشارالیه درت سنه قدر اجرای سلطنت و حکومتدن صکره (۹۳۹) سنه هجریه سنه  
وفات ایشدر .

(\*) تشدید باایله سکر و زنده در .

﴿ كاشغەر ﴾

{ مغولستان خانلىرى }

سلطان ابو سعيد خانك خروجى بونغه علوى كېي بك از بر مدت امتداد  
ايدەرك كاشغەر مشارالېك وفايە بتكرار مغولستان پادشاهلرينك زير اداره سنه  
كچىدى .

كاشغەرى مشارالېك وفاق اوزرينه بتون بتون زير اداره سنه كچىرن  
(۹۳۲) سنه هجرى سنه مغولستان سرىر حكومتنه جلوس ايدن (عبد الرشيد  
خان) در كه : مشارالېه يوقاروده بيان اولسان (يونس خاندن) صكره  
هجرتك تخميناً (۸۹۵) نجى سنه سنه، جلوس ايدن (سلطان محمود) ك خلفى  
اولهرق نائل تاج سلطنت اولمش و (۳۲) سنه قدر اجراى حكومت ائلىشدر .  
حتى عبدالرشيد خان بر ارهلق بايتختنى كاشغره نقل ائلىش و (۹۵۶) سنه  
هجرى سنه افغانستان قطعەسى اوزرنده بر خيلى مدت اجراى حكم  
وسلطنت ايدن احفاد تيموريه دن (نصر الدين محمد همايون) پادشاهه (\*)

(\*) بدخشان و افغانستان و هندوستانده حكومت ايدن احفاد تيموريه دن بر پدرى ميرزا  
با بر در .

پدرينك وفاتندن صكره (۹۳۷) سنه هجرى سى جادى الاوليسنده پادشاه اولدى  
و ۹۶۳ سنه هجرى سنه وفات ايلدى .

يكرى التى سنه مدت اجراى حكم وسلطنت ائلىشدر .  
ولادى كابلده اولوب هجرتك (۹۱۲) نجى سنه سنه تصادف ايدر . حين جلوسنده  
(۲۴) ياشنده ايدى .

مشهور (جلال الدين اكبر) ك پدريدر .  
مدت عمرى (۵۰) سنه در . مشارالېه عالم و عاقل و كامل و عادل كشير الاحسان  
بر پادشاه عظيم الشان ايدى .  
هنوز انشا ايتد يردىكى قصر ك زردبانندن باش اشاغى دوشمكله زياده سيله مجروح اولمش  
واپكى كون صكره وفات ائلىشدر .

بر چوق هديه ارساله ايكي حكومت يئنده رابطه وفاق و اتفاك حصوله چالشمش ايدي .

مشاراليه بو املنه نائل اوله رق ايكي حكومت اسلاميه يئنده مسالمت و اتفاق حصوله كلدي و اوئلده اولديني كي ايكي اسلام حكومتي يئنده قانلي محاربه لر و هر حالده ايكي طرفجه دخی باعث ضرر و خسار اولان احوال مؤسفه وقوع بولمدي .

مشاراليه عبد الرشيد خانك اسلام حكمداراننه ياقيشان شو معاملهُ خاطر شناسانه سي و ايلچي كوندرمكده اولان تقدي همايون خانك باعث ممنونيتي اولغله اوده بالمقابله (خواجه عبد الباري نقشبندي) ي سفارته مشاراليه جانبنه ارسال ايلشدر .

ايشته هر ايكي حكومت يئنده جريان ايدين مخابرات غايت دوستانه بر صورتده دوام ايتكده بولنش و مشار اليهانك زمان حكومتنده ايكي طرف دخی ديكرى عليهنده هيچ بر تدبير و حر كتنده بولنماشدر .  
عبد الرشيد خان مشاراليه همايون خانك مخدومي اولان (جلال الدين اكبر (\*)) خان ايله ده مناسبات دوستانه يه شروع ايلش ايدي .

(\*) مشاراليه جلال الدين اكبر خان هندوستانده حكومت ايدين بابريه پادشاهلرندن اولوب (۹۴۹) سنهُ هجريه سنده تولد ايتشدر .

(۹۶۳) سنهُ هجريه سي ربيع الاخرنده اون درت ياشنده اولديني حالده پدرى مشاراليه (نصرالدين محمد همايون) پادشاهك وفاق اوزريته تحت سلطنته جلوس ايتش واللي بر سنه مدت كال شان وشوكت ايله اجراي حكم وسلطنت ايلشدر .

هجرتك (۱۰۱۴) نجبي سنه سنده حلول اجل موعوديله منتقل عالم بقا اولشدر كه حين وفاتنده سفي الشمس بشه بالغ اولش ايدي . موسيقي به غايت مائل ايدي .

كرچه كنديسي قرائت و كتابتن بي نصيب ايدي لكن قوجه هندوستانك خزانته مالك و هر حري قزانهرق نيچه نيچه حكمدارانه غالب اولش ايدي .

بك چوق آثار خيريه انشاسنه موفق اولشدر . شمدي به قدر كنديسي كي صيد

تارىخ قىسمى	كاشغۇر	اۋونجى عصر
<p>ھىجرەت (۹۶۳) نجى سنەسى كە ھەيۋەتلىك ۋە قاتىلە بىر يەتە جلال الدىن اكبر خانىك جىلوس ايتىدىكى تارىخچى . عبد الرشيد خان سنە مذكوره بو مناسبتە جلال الدىن اكبر طرفنە يىكىدن بر ھىئت سفارت كوندرمشدر . عبد الرشيد خانىك سفىرى جلال الدىن اكبر خانىك تىخت سلطنتە جىلوسنى تىرىكى حاۋى غايت دوستانە يازلىش بر مەكتوب ابلە ذىقىت بر طاقم ھداياى ملوكانەنى اىصالە مأمور ابلدى .</p> <p>والحاصل عبد الرشيد خانىك سفىرى جلال الدىن اكبر خانىك حضور يەتە داخل اولەرق برابر كىتەردىكى ھدايا ابلە متبوعنك نامەسنى تەقىم ابلدى .</p>		

### ﴿ بيان حقيقت ﴾

ھىجرەت طقوزنجى واۋونجى عصرلەندە كاشغردە تعلق خانىك اخلافيەلە جىنكيز خان احقادىنك مشتركا اجراى حكومت ايلدىكلرى و يىكديكرىنك غىصب ممالكىچون مەتادىا محار بە ابلە اوغراشدىقلىرى حقنە اولان دىكر بر معلومات شايان اعتماد اولىوب وقوعانك — اك طوغرىسى دكل ايسە — صحنە قىرب اولانى يوقارودن برى برتفصىل ذكر و بيان اولندىغى و جەھلەدر . تعلق خان احقادىنك ( كە مغولستان خانلىرىدر ) كاشغىر اوزرنە متبوع

وشكارە غايت مېتلا ھىج بر پادشاھ ( و حقى احادناسدن ھىج بر كسە ) كلامشدر . امور دولتە ھەمان ھىج اشتغال ايتىوب عمى حرب و سىز و صىد و شكار ابلە كذار ايتش ابلدى . كەندىسندن صكرە اوغلى ( نور الدىن جەھانكيز ) شاھ جىلوس انلشدر . فتوحانى كىتر بر پادشاھ شىجىع و شىرتكبر ابلدى .



تاریخ قسمی      کاشغر      اونجی عصر

طاندقبری غیر قابل انکار اولوب فصول سابقه ده برتفصیل عرض اولندیغی  
وجهله کاشغر حاکمیری انلرک تحت جایه لرنده ایدی .

کاشغر حاکمیری ایسه جنکیز خانک احفادی اولیوب مذکور الاسم  
(امیر تولک) ک سلاله سی ایدی .

بونلرک جنکیز خان احفادندن ظن اولنمی امیر مشار الیه جدیدک  
جنکیز خان امراسندن بولنمسنندن ازمه برشیدر .

تغلق خان اخلافیه جنکیز خان اخلافی اورو اورو برر سلاله اولیوب  
تغلق خان اخلافی جنکیز خان نسلیدر .

کاشغر حاکمیری (اک صوکیری اولان ابو بکردن ماعدیا) هیچ بر وقت  
تغلق خان احفادینه عصیان و مخالفت ایتماش اواره لرنده محاربه ظهور  
ایلماشدر .

کاشغر قطعه سنک شرق شمالیسندن بعض محللر کرچه مغولستان اجزای  
ممالکندن معدود ایسه ده قطعه مذکوره اوزرنده حاکم مستقل امیرتولک  
سلاله سی ایدی .



« مغولستان خانلرینک »

{ خاتمه سی }

کاشغرده اونجی عصر هجریده اجرای حکومت ایدن مغول خانلری  
مشار الیه رشید خاندن صکره هجرتک تخمیناً (۹۶۴) نجی سنه سننده نائل

تارىخ قىسمى	كاشغەر	اۋىنجى عصر
		سلطنت اولان (صوفى سلطان) واندن صكره يىنە ئىخميناً (۹۶۷) سنە ھىجرىيە سنەدە جلوس ايدن (منصور خان) در . مشار اليه منصور خان بش سنە قدر اجراى حكومت ايده بىلش وھىجرىك (۹۷۲) نىجى سنە سنەدە اشبو مغول خانلىرى دىخى منقرض اولشدر .



« افادە مخصوصه »

ھىجرىك ۹۷۲ نىجى سنە سنەدن ۱۰۷۰ نىجى سنە سنە قدر برعصره يقين  
مدت ظرفندە كاشغردە تشكىل ايدن چىغناى خانلىغى اجراى حكوم و سلطنت  
اىلش و بومدت ظرفندە اھالى نائل حضور و راحت اولشدر .

بومدت ظرفندە چىنلىلرە قالموقلر كاشغردن برمقدار ممالكى زىر  
ادارە لىتە كىچىروب اوائنادە قطعە مذ كورەك غرب و شمال طرفلرى بخارا  
خانلقنك و شرق جەھتلىرى دىخى چىنلىلر كى تحت اداره و جاىپە سنەدە بولدىغى  
ومؤخرأ احقاد تىمورىيەك ماوراءالنهر اوزرنده كى حكومتلرىنىك مىرائخوارى  
اولان اوز بكاركده كاشغره دست نفوذ وادارە بى اوزاتوب فقط آز بومدت  
صكرە كىرە چكىمكە مجبور اولدىغى معلومات مأخوذە عاجز يدندر .

فقط بويولده اولان معلوماتى پكده شايان اعتماد اولمامسى حسبىلە كال  
تردد و برقىد احتراز ابلە عرض و بيان ايدرم . چونكە :

قالموقلرە چىنلىلر كى كاشغردن ضبط ممالك ايللىرى (۱۰۷۰) سنە

تاریخ قسمی کاشغر اون برنجی عصر

هجره سندن صکره اولوب تاریخ مذکوردن اول ضبط ایسدکری حقنده اولان اشبو معلوماتی تأیید ایدهجک بشقه روایت ومعلومات یوقدر . هر حالده بو برعصرلق مدت ظرفنده قطعه مذکورده اهل اسلامک اجرای حکومت ایلدیکی قبول اینک امر ضرور یدر .



### کاشغرده

{ امیر اسماعیلک حکومتی }

هجرتک تخمیناً ۱۰۷۰ نجی سنه سنده (اسماعیل) اسمنده بریسی کاشغره امیر اولشدر .

امیر مشار الیهک مدت حکومتی بکرمی طقوز سنه امتداد و کندوسی ایسه بو مدت ظرفنده الحق اجرای عدل و داد ایلشدر .

مشارالیه کاشغر چقنای خانلغی سلاله سندن اولوب حکومته وراثت طریقیله نائل اولمش و کندوسی ایسه محب علم و هنر اولسی حسیده زمانده عنوم و فنون کاشغرده کسب ترقی ایلشدر .

مشارالیه امیر اسماعیلک زمان حکومتنده (آباق خواجه) اسمنده بریسی توره مش ایدی .

مومی الیه خیلی زماندنبرو (آق طاغلو) و (قره طاغلو) اوله رق ایبی قسمه آیرلدیغی فصول سابقه ده بیان اولنان کاشغر اهالیسندن (آق طاغلو) فرقه سنک ریسی ایدی .

تارىخ قىسمى                      كاشغەر                      اون برنجى غىصر

آپاق خواجه صاحب فضل و هنر اولمغله و سابق الذكر خواجه مخدوم اعظمه منسوب بولمغله طرفدارانى كسب تكثر ايتش و عموماً كاشغەر اهالىسنك زغبت و حسن توجهنى قزاتمشدر.

ذاتاً بواق طاعلو و قره طاغلو فرقه لر ينك ريس و پيشواسى اولانلرك اوتە دنبرو هواى سلطنت و حكومت جايكير ضميرلى اولديغنه و كندىلرلى برچوق كسه نك مظهر حرمت و توجهى اولسقلر بى كوره رك اره صره اظهار ضميره قالمشقلر بىنه بناءً مومى اليه آپاق خواجه ده دخى سوداى حكومت حس اولنه جق درجه ده بيومكه باشلامش ايدى .

مومى اليه حقسنده درجه مفرطيه واران توجه عمومى امير اسماعيلك اجراى حكومتنه ايراث مانعه اتمكله و مومى اليه امير اسماعيل عليهنده اولان افكار و نياتى دخى يواش يواش ميدان علانيتنه چيقمغله كندىسنك قتل و اعدام و يا حبس و توقيفى مظهر توجه عمومى اولسى حسبيله اويه ميه جفتندن يالكن كاشغەر قطعه سندن طرد و تبعيديله اكتفا ايدلشدر .

آپاق خواجه ايسه ۱۰۹۷ سنه هجرىه سى اواخرنده امير اسماعيلدن كوردىكى بومغامله دن دلگير اوله رق اوآه قدر ستر ايلكه چالشدىغى افكار و نياتنى بتون بتون ميدانه اورمش و قالموقستانه عزيمت ايله قالموقلرلى اسماعيل خان عليهنده اغضاب ايدهرك كاشغەر قطعه سنك ضبط و استيلاسنه تشويق ايتلشدر .

بوجهتى اكلامق اچون برازده قالموقستانه بقالم .



### ﴿ قالموقستان ﴾

قالموقستان که (جونغار به) دخی دینور شمال و جنوب و شرق طرفلرنده  
(آلتای) یاخود (التون) طاغلری واقع در .  
شمالاً سبیریا و جنوباً کاشغر و شرق طرفی چین ممالکی و مغولستان و غرب  
طرفی قرغز ممالکی ایله محدوددر .

قطعه مذکورہ اھالیسی مغول سلاھ سندن اولوب مقدملری ابروجہ  
حکومت ایتشلر وارہ صرہدہ چینلیرک زیر حکمنہ کیرمشار ایدی .  
اھالی مذکورہ بر طاقم قبائلہ منقسم اولوب ہر قبیلہ دیگرک امور  
و خصوصاتہ مداخلہ ایتیبوب « مصائب القوم عند قوم فوائد » فہواسنجہ  
بر قبیلہ نك دوچار اولدیغی بلایا و مصائبدن دیگرلری استفادہ ایتکہ چالیشور  
ایدی .

فقط بورادہ کی استفادہ عبرت و اتنباه معناسنہ اولیبوب دیگرک مصائبہ  
متسلی اولق و آفت زدہ پی بردہ کندیسکی از مک دیمکدر .

حاصلی قالموقلر (\*) (کہ الیوت و حویرات دخی دینور) بو افتراق و شقاقک  
مضراتی درک ایدہرک ہجرتک (۱۰۹۰) نجی سنہ سندنہ عقد پیوند اتفاق ایله  
منقسم اولدقلری (طورغود) و (دوربات) و (چوراس) و (قوشوت) نام  
قبیلہ لردن بر ہیئت متحدہ تشکیل ایلدیلر .

بو قبیلہ لرک طرفلردن منصوب برر خانلری اولوب بر مقتضای اتفاق  
قبائل خانلری دە چوراس قبیلہ سی خانک تحت نظارتندہ ایدی .

(\*) (قالموق) صورندہدہ یاز یلور .

تارىخ قىسمى                      كاشغەر                      اون برنجى عصر

چوراس قىبىلەسى خانى اولان « خالداق قونتايچى » ياخود « خالداق بوقوچو » عومۇم قالموقستانك حاكم و آمرى و دىكر خانلرك رئىس و ناظرى ايدى .

مومى اليه مغولستانك اميرالامر اسى اولدقدن صكره ممالكنك توسيعنه تشميرساق همت ايتش و همجوارى اولان چينلىسلرله بر چوق محاربه ايدرك ا كتر محاربه ده غلبه كندى طرفنده قلوب چين ممالكندن دخى ايجمه محلارى ضبط و تسخير ايلشدر .

مومى اليه چينلىلرك زياته سايه كوزلى بيلش وحتى امپراطور(خان هى) (\*) ايچون بيله بودهشتلى قومشونك مهاجات متواليهسى موجب خوف ودهشت و مؤخرأ مومى اليهك وقوع وفاتى ايسه باعث مسرت اولش ايدى .

مومى اليه بر طرفدن توسيع حدود اليه مشغول اولدغى كى دىكر طرفدن دخى زىر اداره سنده بولنان ممالكك كسب عمرانته واهاليسنك نائل ثروت و سامانته چالشمش اولدغى قالموقستان كندى زماننده درجه سابقه سنه نسبة طريق ترقيدى برخىلى مسافه قطع ايلشدر .  
حقيقه مومى اليه خالداق زماننده قالموقستان ازهر جهت نائل ثروت اولش ايدى .

اول وقت قالموقستانك پايختى ايلي نهرى سواحلتنده (\*\*\*) كان اولوب

(\*) مومى اليه (۱۰۷۱) سنه هجر يه سنده جلوس ائش و (۱۱۳۰) سنه هجر يه سنده فوت اولشدر .

مدت حكومتنده داخل چينده ظهور ايدن عصيان و اختلاللرك تسكىن ايله اوغراشمشدر . مدت سلطنتى ۶۴ سنه در .

چين جلوسنده صغير السن اولدغى قالموقستان ابتداكى سنه لده امور حكومت و صيلر معرفتيله اداره اولش ايدى .

(\*\*) قديم ايلي شبرى اولق كر كدر .

تاریخ قسمی کاشغر اون برنجی عصر

قالوق قبائل متفقهسی خانبری اوراده اقامت ویا لکنز کندی تبمه لری اوزرنده  
اجرای حکومت وغالدان ایسه امیرالمر ا صقتیله جمله سته نظارت ایلر  
ایدی .

آباق خواجهنک کاشغرنک ضبط و تسخیریه تشویق ایلدیکی اشبوغالدان  
ایدی که : مومی الیه کاشغردن طرد و تبعید اولندقدنه غالدانه التجایله کاشغرنک  
سهولت ضبطنی و کندیسی اهلینک مظهر توجهی اولدیغنی و امیر اسماعیلک  
قورقوسندن ناشی کندیسی کاشغردن طرد ایلدیکی بیان ایله مومی الیه  
اغفال واقناع ایلشدر .



### ﴿ غالدانك كاشغرى ضبطى ﴾

غالدان اوتەدنبىرو توسيع ممالكه تشنه اولدىغى وآباق خواجه كى اھالىنىك  
استقبال ايده جىكى برآدم معيتمده بولنسىدىغى حالده كاشغرى پك سهولتله ضبط  
ايده جىكى يىلدىكى جھتله درحال تداركات لازمه اجراسيله كاشغر اوزرىته  
حركت ايلدى .

امير اسماعيل خان غالدانه مقلومت ايچون تداركات حربيه اجراسيله  
مچار بهيه چيقوب نهايت درجهده ثبات ايلش ايسهده اھالىدن پك چوق  
كسه آباق خواجه نك طرفدارى اولسى وغالدانك معيتمده بولسان عسكرك  
كثير المقدار بولمىسى جھتله عاقبت مغلوب اولمشدر .

غالدان بومظفريت اوزرىته امير اسماعيلك تحت حكومتى غضب ايدهرك  
قطعه مذ كورھى بالسهوله زير استيلا وتسخيرينه المشدر .

كاشغر ك بودفعه غالدان طرفندن ضبط واستيلا اولمىسى ھجرتك ۱۰۹۹

نجى سنه سنده وقوع بولش ايلدى .

مومى اليه كاشغرى استيلادن صكره امير سابق اسماعيل خانك متعلقاتنى  
تحت اسارتھ الوب معيتمده اولھرق قالموقستانھ كتورمش وكاشغر ك مقام امارتھ  
طرفندن مومى اليه آباق خواجه نى نصب وتعيين ايلمشدر .



### ﴿ آباق خواجه نك حكومتی ﴾

ایشته بوکره مومی الیه آباق خواجه خالداك وکیل ووالیسی اولوق اوزره کاشغرك مسند حکومته نائل اولوش و برمدت خالدانه عرض انقیساد واطاعت ایلشدر.

مومی الیه کاشغرف حکومتجه مستقل اولوب یالکز خالداك تحت حایه واطاعتنده بولنور و سنوی مقطوع بروبرکو ویریر ایدی. کاشغرك مقطوع اولان و برکوی سنویسی شمیدیکی بزم اچجه حسابیله ۸۸ بیک عثمانلی لیراسی مقدارنده ایدی.

قالموقلرک کاشغرف قطعده سنندن الدقلری ویرکونک مقداری صکره لری تنزیل اولمش و بوده قطعده مذکورنک اختلالات و محاربات داخلیه جهتیله خراب اولسنندن و قالموقلرک قوت و اقتداری کیتدکجه تنزل ایدوب کاشغرفده کی نفوذلرینک اسکی درجه قوتنده قالماسندن نشأت ایلشدر.

کاشغرف ویرکوسی اوقدر تنزل ایلش ایدی که صکره لری ویرلکده اولان ویرکونک مقداری شمیدیکی بزم اچجه حسابیله بشیوز اون بش بیک غروش نقد ایله اون بش بیک کسور قیه بغدادی و بونک نصفی قدر ارزاق سائرکه که جمعاً بشیوز اوتوز ایدی و بشیوز قرق بیک غروش راده سننده ایدی.

آباق خواجه مؤخرأ اسماعیل خانک غصب حکومتمنده اولان حقسزلغنی اکلادقده مشار الیه حقنده اجرا ایلدیکی غدرده پک ایلرویه واردیغنی و بوکا مقابل برابولکده بولمق ایسه انجق ترك حکومته منوط اولدیغنی حکم ایتکلکه (اوج طورفان) شهرینه عزیمت ایتمش واوراده بولدیغنی مشار الیه اسماعیل خانک «محمدامیل» اسمنده اولان قرداشنه کاشغرف حکومتنی ترك ایلشدر.

﴿ محمد اميل خان ﴾

مومى اليه محمد اميل خان كاشغەر سرىر حكومتنه كچد كدن صكره آباق  
خواجه نك تشويق وترغىي اوزرينه قالموقلر عليهنده عصيان وقيام  
ايلدى .

مومى اليه خالدان عليهنده اعلان عصيان ايلسد كدن صكره بفتة  
قالموقستانه هجوم ايدرك نائل غلبه اولمش و پك چوق قالموق قتل و اعدام  
واوتوزيك نفرينى اسير ايله بونستنده اشيا و حيوان ده ضبط واغتنام ايلشدر .  
محمد اميل خان هر تقدر بوموقفيت عظيمله نائل اولمش ايسه ده قالموقلر  
اخذ انتقام اچون اوزرينه كله جكنى ولايقيله مقابله ايدميو بده مغلوب واسير  
اولورايسه همه حال اعدام ايديله جكنى دوشتهرك و شدت وهمندن ناشى كاشغرده  
اقامت ايدميهرك حكومتى ترك ايله فرار ايلشدر .

فقط قالموقلر ك سيف انتقامندن قاچيرديغى جاننى بالاخره رفيقنه تسليم  
ايلش يعنى كاشغرك غرب طرفلرند بولنسان جبالدن فرار ايلديكى طاعك  
بر يسنده رفقاسندن بر خانن طرفندن قتل ايلشدر .  
قاتلك بوفعل قتلى مومى اليهك ياننده بولنان نقود و اشيا طمعچون اجرا  
ايلش اولسى اغلب احتمالدر .



مطالعه

آباق خواجه نك اسماعيل خان عليهنده اولان شوومعاملهسى شايان

تعیین برحال و حرکت و محمد امیل خانك كندی اقتصادسز لغنی  
کورمیه رك قالموقلر كبی قوتلی بردشمن علمینده قیام ایله انلری اضرار  
واغضابه قالدیشمسی دخی اثر حفتدر .

مادامکه محمد امیل خان قالموقلردن قورقه یورایدی . نیچون انلرك  
اوزرینه هجوم ایلدی ؟ .

مادامکه انلرله ابتدا محاربه یه قالدیشدی . نیچون ثبات ودوام ایتمیوبده  
دها دشمن ظهور ایتمکسزین فرار ایلدی ؟

بر برلرینك طبان طبانہ ضدی اولان بو حاللر ایسه عرض ایلدیکم  
وجهله نتیجه اموری ملاحظه ایتمامکدن بشقه هیچ برشی دکلدرد .

اگر محمد امیل خان عاقلانه حرکت ایدوبده آباق خواجه نك  
تشویقاته قاپیلماش وقالموقلره عرض خاوص ایلمش اولسه ایدی نائل  
اولدیغی سریر حکومتده بقا بولورایدی .

لکن — اشاغیلرده دها زیاده اکلاشیله جنی وجهله — اورالرجه  
رأس اداره یه کچنلرك اکثریسنده بوجهتلی ادراك ایده جك فکر  
« بین » بولنامسی بالاخره پك چوق فنالغی موجب اولشدر .



### ﴿ يەنە آباق خواجه ﴾

مومى اليه محمد اميل خانك فرارى ومقتولاً وفانى اوزرينه سرير حكومته  
ايكنجى دفعه اولهرق مومى اليه آباق خواجه كچهرك بر مدت اجراى حكم  
وسلطنت ايلشدر .

قلوقلر ايسه اخذ انتقام ايجون تعجيل ايتامشلا ايدى .

آباق خواجه بر مدت اجراى حكومتن صكره جلول اجل موعوديله  
ارتحال دار بقا ايلدى .

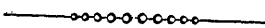
مقام حكومت اصولاً ترك ايتش اولديغى بيوك اوغلىنه ويرلك لازم  
كلور ايكن اداره حكومت زوجه سنك انه كچمش ومومى اليها ايسه سرير  
حكومته (مهدى) اسمنده اولان آباق خواجه نك كوچك مخدوم نك كچيرلسى  
واو حالده مومى اليهك والده سى اولدى حسبيله كنديسنك وصيه تعيين  
ايدلسى ايجون مشار اليه آباق خواجه نك ديكر حرمندن متولد اولان بيوك  
مخدومنى قتل واعدام ايتدريمشدر .

قاديتر طرفندن كاشغرده وارث سلطنتك قتل اولمى برده هجرتك بشنجى  
عصرنده وقوع بولمشدر كه خصوص مذكور كتاب ناچىرانه مك (۵۹) نچى  
صحيفه سنده مندرجدر .

اوتار يخته اولديغى كى بوتار يخته دخى مومى اليها حكومتى دست اداره سنه  
الغه قالمشش وبرطاقم انتر بقره وقتالر اجرا ايلش اولديغندن قتل اولمشدر .

تاریخ قسبی      کاشغر      اون برنجی عصر

مومی البهائک قتلی فساد واختلال نتیجه سیله حاصل اولدیغی کبی  
قتلندن صکره دخی محاربات داخلیه نیک بردنبره اوکی الله مامش و برقاچ  
ماه خونریزانه محاربات وقوع بولشدر .  
حیفاکه بویله اختلاللاره کاشغر کوندن کونه قوتدن دوشمش و اهلینک  
اخلاقده فساد و ارمشدر .



﴿ خواجه دانیال و خواجه احمد ﴾

و  
« غالدانک کاشغری ایکنجی دفعه ضبطی »

کاشغر محاربات داخلیه سنک نتیجه سی اولق اوزره قره طاغلو و آق  
طاغلو خواجه لردن یارکننده « خواجه دانیال » و کاشغرده دخی « خواجه  
احمد » کسب استقلال ابه هر بری بولندقلری شهرلرده منفرداً اجرای حکو-  
مته قالدیشمشلردر .  
یارکنند حاکی اولان خواجه دانیال کندی قوتنک ازلفنی کورمکله  
استقرار بنای حکومتی چون قرغزلردن طلب معاونت و بوسایه ده بر مدت  
اجرای حکومت ایلشدر .  
بووقعه لر تخمیناً هجرتک ۱۱۲۵ نجی سنه سندن ۱۱۳۰ نجی سنه سنه  
قدر کدران ایدن بش سنه ظرفنده در .  
قالوقستان حاکی اولان غالدان ایسه محمد امیل خانک قالوقستانده

تارىخ قىسمى                      كاشغر                      اون ايكنجى عصر

مقدما اجرا ايلديكى خساراتك (كه يوقاروده مذكوردر) اخذ انتقامچون  
 عساكر كليه تداركيله كاشغر اوزرينه حركت ايلدى .

بو خبر ياركند حاكى اولان خواجه دانياله واصل اولنجه مومى اليه  
 كنديسيچون قالموقلره اظهار و عرض اطاعتدن بشقه طريق نجات كوره ميه-  
 رك و خالدان دها ياركنده واصل اولمزدن اول كنديسى ياركنددن چيقه رق  
 استقبال ايدوب عرض انقياد و اتفاق ايلشدر .

خالدان خواجه دانيالك عرض اطاعتدن و بو سبيله ياركند او كنده  
 اوغراشلمديغندن ممنون اولوب مومى اليه معيتنده اولديغى حالده كاشغر  
 اوزرينه اولان حركتنى تسريع ايلدى .

كاشغر حاكى « خواجه احمد » قالموقلره مقابله ايتك ايستش و تداركات  
 لازمه اجراسيله حكومتنى دشمنه تسليم ايلماك اچون براق كره محاربه ايلش  
 ايسه ده خالداك قوه كليه سى قارشوسنده كنديسنك عساكر جزؤ به سى دوچار  
 عجز و مغلوبيت اولشدر .

خواجه احمد اولنان محارباتك صو كنده بالذات ميدان محاربه ده دفع  
 اعدايه چاليشمر (صواشير) ايكن مهاجرلرك كترى جهتيه پنهان اسارته  
 كچمش اولديغندن كاشغر شهرى حاميسز و محافظسز قلوب خالداك دست  
 ضبطنه كچمشدر .

خالدان كاشغرى ضبط ايتدكه دشمنى اولان و مقدما ملكنده اجراى  
 خسارت ايدن (محمد اميل خان) اليه (آباق خواجه) نك قبل الاستيلا  
 وفات ايتش اولدقلى جهته ميدانده كنديسنك دشمنى بوله ميوب اهاليدين  
 اخذ انتقامه لزوم كورمامش و بو سبيله هيچ بر كسه نك مال و جانسه  
 طوقمامشدر .

كنديسى تكرر قالموقستانه كنده جكندن كاشغره انتخاب اهالى اليه  
 بريسى حاكم نصب و تعيين ايلشدر .

کاشغره بوکره حاکم اولان ذاتک اسینی اوکریمک ایچون اییجه اوغراشمش ایسه مده موفق اوله مدم .

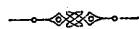
غالدان بو فتوحات اوزرینه یارکنده حاکمی اولوب اثنای راهده کندیسنه عرض اطاعت ایدن خواجه دانیال ایله کاشغر حاکمی اولان و بوکره وقوع بولان محاربه ده بالمغلوبیه قید اسارته النان خواجه اجدی عالمگیری و طرفدا راننگ ایلرو کلانلری ایله الهرق قالموقستانه عودت ایلشدر .

مومی الیه غالدانک قالموقستاندن کاشغره کلوب اورالینی کاملاً ضبط ایله مظفراً تکرار قالموقستانه عودت ایلسی هجرتک (۱۱۳۰) نجی سنه سنده وقوع بولش ایدی .

مذکور خواجهلر اوج سنه قدر قالموقستانده تحت توقیفده قالمش و بو مدت ظرفنده کاشغر قالموقستانه تابع اولوب هیچ بر طرفنده اختلال و محاربات ظهور ایلدیکنسدن اهالی کنندی کار و کسبلر یله مشغول اولوب نائل حضور و راحت اولشدر .

خواجه دانیال بلا محاربه کندیسنه عرض اطاعت ایتش ایکن غالدانک ائی مسند سابقنده ایقا ایتیه رک خواجه اجد ایله برابر تحت توقیفه المسی و هیچ بر مکافاة ایتامسی « ایلروده عصیان ایلر » مطالعه سنه مینی اولوق کر کدر .

{ بوراسی وطنه خدمت ایتمک ایستقیانلر ایچون جای انتباه و عبرتدر . }



### ﴿ خواجه دانيال ﴾

ھىجرىتىك (۱۱۳۳) نىچى سىنەسىندە غالدانك وقوع وفاتىلە رىنە (چىپان راپتان) نام خان كچىدكە اوچ سىنە دىنبرو تىحت توقىفدە بولنسان و مقدا قالموقلرە عرض اطاعت وانقىاد ايدن دانيال خواجهىه قالموقستانە مربوط اولان كاشغر قطعەسىنىك عموم خانلىغى توجىيە ايدەرك مومى الەبى معرزاً قطعە مذ كورەيە كوندردى .

لىكن دانيال خواجهنىك بيوك اوغلى رهن اولق اوزرە نىزىندە اليقويمش بولۇپ خواجه مومى الەبىك بالاخرە عصيان واختلالە قىام ايلە مامسى ملاحظە سندن نشأت ايلشدر .

قرون سالفەدە بر شهر والى و يا حكمدارىنىك سلطان و ياخود حامبىسى عليهنده عصيان واختلال ايدە مامسىچون اوغلارندن ويا برادرلارندن بر وياخود بر قاچنى رهن اولق اوزرە مرکز سلطنتىدە توقىف ايلك هر ىردە مرعى الاجرا اولان اصولدن ايدى .

دانيال خواجه كاشغر قطعەسىنە مواصلتىدە مقدا حكومت ايتىدىكى ياركند شىرىنى كندىسە پايىخت اتخاد ايدەرك دىكر كاشغر شىرلىنە طرفندن والى نصب وتعين ايلشدر .

بر مدت صكرە (چىپان راپتان) وفات ايدەرك رىنە ( خالدان «غالدان» شىرىن) نام خان كچمش و مومى الەبىسە دانيال خواجهنىك مقام اطاعتدە



بولنسی حسبیله (چپان راپتان) طرفندن نائل اولدیغی حقوق امارتی  
تصدیق ایلشدر .

﴿ دانیال خواجه حقنده براییکی سوز ﴾

دانیال خواجه نك اوچ سنه مدت قالموقستانده تحت توقیفده بولنسی  
برجرای مغوی ایدی .

کندیسی وطننه خیانت ایلامش ایسه ده محافظه وطن ایچونده چالیشما  
مش اولسی من طرف الله بوقدرحق برجرایی موجب اولشدر .  
وطننه خیانتده بولنمیچون جزایی ده آزچکمش ومؤخرأ عموماً کاشغرك  
خانلقنه نائل اولق کبی برسعادتہ مظهر اولشدر .

کندیسی عاقل ودور اندیش اولوب وطنی اقبالی دوچار مخاطره ایتمک  
ایچون عصیانه اختلاله (که هر وقت مضراتی موجبدر) هیچ قالعیشمامشدر .  
ایشته بوسایه ده هم کندیسی وفاته قدر مقامنده پایدار وهمده تحت  
اداره سنده بولنان ممالک اهالیسی کال حضور وراحت ایله اوانکنار اولمش  
ایدی .

موی الیهک بوپولتیقه سی زمانجه الک صاغلام اولوب عکسی جهتی  
موجب تهلکه ومخاطره ایدی .

هرحالده زماننده هم قالموقلری وهمده اهالی بی کندیسندن خشنود ایتمک  
کبی دور اندیشانه واققلانه اولان تدابیری شایان تحسین وتقدیردر .

تارىخ قىسمى كاشغەر اون ايكنىچى عصر

مومى اليهك زمان حكومتىندە كاشغردە هيچ بركونا اوفونسلزلق ظهور  
ايتيوب هر كس كندى كار وكىبيله مشغول اولمش وصنايع وتجارت ده سابقته  
نسبتله بر خيلى ترقى ايتمشدر .  
كنديسى محب علم وهنر اولسى حسبيله اطرافدن كلان برخيلى علمايى  
حسن صورتله قبول ايلمش وانتشار معارف امرنده بك چوق خدمت  
ايتمشدر .

### ﴿ كاشغرك انقسامى ﴾

برمدت صكره دانيال خواجه وفات ايلدىكده قالموقستان حكمدارى  
اولان مومى اليه « حالدان شيرين » كاشغر قطعه سنى مومى اليه دانيال  
خواجه نك درت اوغلى يىئنده تقسيم ايلدى .  
دانيال خواجه زمانىندە كاشغر قطعه سى بر كىشى نك يعنى خواجه مومى  
اليهك زير اداره سنده اولدىغى حالده حالدان شيرين اداره نك يد واحده  
اولسى اصولنى لغو ايدەرك « كاشغر » و « يار كند » و « آق صو » و « ختن »  
ولايتلر نى خواجه مومى اليهك اوغلى نك عهد سنى توجيه ايلدى .  
ايسته قطعه مذ كوره بوندن صكره درت قسمة تقسيم اولنوب هر بر قسى  
خواجه مومى اليهك براوغلى زير اداره سنده بولنهرق دىكرلردن آبرو  
ومستقل ايدى .  
حالدان شيرينك قطعه مذ كوره نى بويله دزت امارت يامسى براميرك

تحت اداره سینه بولسیدیغی صورتده ایلروده عصیان واختلاله قیام ایتسی ملحوظ احوالده تکمیل کاشغریک قوه عسکریه سی برآمدک النده بولنه جغندن اوغراشلسی مشکل اولوب انقساسی تقدیرنده ایسه قوت واقتسدارک دخی آزاله جغنی جهتله امیرک هر ری کندیلرنده بولنان قوه جزویه بی کوره رک عصیانه جسارت ایده ماملری وارهیه حسدوتفرقه کوروب حب سلطنت الحاسیله هیچ بری حکومتی دیگرینه ویرمک ایستیه جکی حسبله دخی دائرة اتساق واتحاده کیره ماملری مطالعه سنه مینی اولوق کرکدر .

کرک دانیال خواجه وکرک اوغلاری قره طاغلو فرقه سنک رئیساری اوایوب بولنرک حکومتی دست اداره لینه کچیرماری آق طاغلو طاقنک کانون حسدینی اشغال ایلدیکی و حالبوکه بویکی فرقه بیننده اوتهدنبرو بعض وعداوت حکم سوردیکی جهتله برارهلق آق طاغلو فرقه سی قره طاغلو طاقندن اداره حکومتی المغه قاقیشدیلمر .

لکن قره طاغلولرک النده اولان حکومتک قوه قهارانه سی آق طاغلولر ایچون برتازیانه تأدیب اولمغله املارینه نائل اولهمدیلر فقط بو بایده دسیسه وانتر یقه اجراسندن ده فارغ اولمدیلر .

دانیال خواجهنک مخادیمندن یونس خواجه که « خالدان شیرین » طرفندن دیگر برادرلرینه یارکند وکاشغر و آق صو شهرلی ویرلدیکی کچی کندیسینه دخی ختن ولایتنک حکومتی اعطا قلمش ایدی .

مومی ایسه حریص جاه ودولت اولمغه برادرلرینک حکومتلرینی اللرندن المنق وتوسیع دائرة حکومت ایلک ایچون اجرای حیل ودسیسه قیام ایدهرک نهایت کاشغر و یارکند شهرلرینک اداره سنی برادرلرینک الندن المغه موفق اولدی .

مذکور شهرلر کندیسینک اداره سنه کینجه کاشغره « پاشاخان » و یارکنده دخی « جهان خان » استنده اولان اوغلارینی والی نصب وتعیین ایلدی .

تارىخ قىسمى كاشغر اون ايكنجى عصر

آق صوشەرى ايسە دىكر برادر بىك النده قالبوب شهر مذ كورى ضبط  
وتسخير ايتكه هر نصلسه موفق اوله مامشدر .  
يونس خان يالكز بونكله ده قناعت ايتيوب كاشغر قطعه سنك بتون  
بتون كندى زير اداره سنده بولنه رق قالموقستاندن فك رابطه ايتسى وحتى  
قالموقستانك ضبط واستيلا اولنسى املنه دوشهرك بونك حصولچون اسباب  
ووسائل لازمه يه تشبث ايلش ايدى .  
چونكه اول ارهلق قالموقستان دوچار شورش وفساد اولديغندن قالموقلر  
اسكى عظمت واقتدارلى قالماش ايدى .  
مومى اليهك بونيت ايله تداركات كلييه قيام ايلكده اولديغى آق صوده  
بولنان برادرى ايله اوچ طرفان حاكى طرفندن قالموقستانه اخبار اولمش  
ايسه ده قالموقلر اول ائشاده منازعات داخله ايله مشغول اولدقلىرىدىن كاشغردە  
ايلروده ظهور ايدەجك آتش عصيان واختلالك وقبيله عدم ظهورى جهته  
باقه مامشدر .  
يونس خانى ختنده حكومت ايلكده وحصول املچون تداركات كلييه  
اجراسنده بولنمقده اوله رق براقلمده بر پارچه ده قالموقستانه بقالم .  
كاشغرك وقوعاتى يازمقده اولديغى اشبو اون ايكنجى عصر هجرى ايجنده  
قالموقستانه مربوط اولسى وقالموقستان وقايعنك ده كرك بو عصرده وكرك  
بوندىن صكره كاشغره تعلقى بولنسى حسبيله بوندىن اول برمقدار يازلديغى كچى  
بوندىن صكره دىخى اوجهته دائر براقچ سوز دهايازمق ضرور يدر .

### ﴿ قالموقستان ﴾

بوقاروده كى قالموقستان فصلنده قالموقلارك عقد اتفاق ايتدكلىرى وكسب عظمت ايتلىرى ( خالندان ) سايه سنده حصوله كلديكى برتفصيل ذكر و بيان اولمش ايدى .

قالموقستان وقايعنى متسلسلاً اكلامق ايجون زمانجه بر مقدار كىرويه دونمكلكمز و ايشى مومى اليه زماندن طومتقلمز لازم كلور .  
اويله ايسه بوقاروكى فصلده خالندانه دائر ناقص براقديغمز افاداتى اكمال ايدلم .

هجرتك ( ۱۰۹۰ ) نجى سنه سندن صكره قالموقلر فوق العاده كسب اقتدار ايتش وكاشغر قطعه سى دخى قالموقستانه ربط اولنوب تحت جاييه كيرمش ايدى .

قالموقلارك كسب اقتدارى برمنسوال معروض خالندانك سايه سنده حاصل اولوب مومى اليه قالموقستانى بولديغى هيئتك برفاچ مثلى توسيع يعنى شمالاً وغرباً بر خيلى محللر ايله شرقاً چين ممالك سندن بر مقدار محلى وجوباً كاشغر قطعه سنى وختى تبت ولايتنى ضبط و تسخير ايتشدر .

حتى مومى اليهك آسيماى وسطادن دخى بعض محلى و خصوصيه مؤخرأ طاشكندى ضبط ايتديكى بعض محله مقيددر .

مومى اليه خالندان بوقدر فتوحات اوزر ينه كسب جسارت ايله چينيليرى بتون بتون قهر و تدهير ايدرك ممكّن اولورسه ممالك چينهين كاملاً ضبط ايتلك ايجون بخارا و سمرقند خانلريله عقد پيوند اتفاق ايتش ايدى .

تارىخ قىسمى      كاشغر      اون ايكنجى عصر

كىندىسى ذاتا چىنلىلر كوزلر بى يىلدېرىمىش اولدىغى خالده بوكره كىندى قوتته بخارا وسىرقند حكمداران اسلاميه سى قوتلر نىك دخى انضمامى وكاشغر قطعه سى قالموقستانه مربوط اولدىغى وخانى اولان آباق خواجه ايسه طرفندن منصوب بولدىغى جهته ايستر ايستر قطعه مذ كورهدن آباق خواجه برخىلى آدم كوندركىچى بوقوتكده اردوسىنه علاوسى تقدىرنده آچىله جق محاربه ده مغلوبىتك چىنلىلر طرفنده قاله جى بديهى ايدى .

خالدانه بوجسارتى وىرن شىنك اك باشلوجه سى چىنلىلر ك اول ارهلق غايت ضعيف و ناتوان و ممالك چىنيه نكده اختلافات داخله ايله پك زياده خراب وو ىران اولسى در .

چونكه داخل چىنده هجرتك اون برنجى عصرى اوخرىنه طوغرى ظهور ايدى او يىغونسىز قلر حددن آشمى و چىنلىلر فئاحالده اورسەلمش ايدى . ايشته اول ارهلق يكرى ايكنجى سلاله اولق اوزره مانچو تاتارلى سرىر سلطنتى ضبط ايله چىن اوزرنده حكمران اولغه قالقشديلر .

مانچو تاتارلى كرچه تخت سلطنتى ضبطه موفق اولمش ايسه ده حكومەتلر بى ھنوز تأسس وتقرر ايتدىرەمدىكرندن اكر انلر ك زمانده خالدان تشبثاتنده موفق اولمش و فعلياتە كىرىشمى اولسه ايدى غوائل خارجيه مانچولر ك باعث ادبارى اولور ايدى .

لكن مومى اليه بوايش اچون اجرا ايلكده اولدىغى تداركات عظيمه اثناسنده وفات ايلش اولدىغى چىنلىلر بويله بردشمن مدهشدىن قورتىلش و قالموقستانك تداركاتندن و اطراف خانلر يله اتفاندىن بر نتيجه حسنە حصوله كله مامشدر .

كىندىسك قوردىغى پلانى اخلاقى حقيله اجرا و طوتدىغى اصولده ثبات و دوام ايدەمدىكرندن قالموقستانك اقتىدار و قوتى كوندن كونه مبدل عجز و ضعف اولمشدر .

اوائلده «شمديكي زمانده دكل» دولترك هيت وشوكت وسلطنت  
وقدرتلى سركارده بولنان برقاچ كىسنه نك وجوديله قائم وانلك  
ضياغيله كوندن كونه محو وغائب اولدينى امثال عديده سيله مثبتدر .

غالداندى صكره (چيان راپتان) واندى صكره ده (حالدان شيرين) قالمو-  
قستانك عظمت ودهشت سابقه سنى ادامه يه چالشمشدر ايسه ده قالموقستان  
مومى اليه زمانده حاز اولدينى موقع عاليدى كوندى كونه اشاغى دوشمشدر .  
خصوصيله خالدان شيرينك وقوع وفاتى اوزرينه قالموقلك انتظام  
واتفاقلى بتون بتون دوچار خلل واولاد واخفادى ايله قبائل ساره خانلىرى  
استحصال سلطنت ورياست اچون بر برلىك محوبنه چالشمشدرلى جهتله  
اقتدار وشوكتلىرى دىنى ضعف وزواله مبدل اولمش ايدى .

شواختلالات داخله برمدت دوام ايدرك عاقبت (حالدان شيرين) ك  
اولاد واخفادىك جلهسى مقتول اولمشدر .

بونك اوزرينه قبائل ساره خانلردن طواش (\*) خان خالدان شيرينك  
يرينه كچيرلشدر .

حالدان شيرينك تعلقاندىن وقالموق رؤساستندىن امورسلانا (\*\*)  
قالمو-قستانك شوخال شورىشندن استفاده ايله رياست حكومه كندىسنىك كچمىسى  
اچون استعمال سلاحه مراجعت اتمش فقط باشنده اولانلك قلى جهتيله  
نائل امل اوله مامشدر .

كندىسنىك حصول املنه اك زياده سد ممانعت چكن مومى اليه طواش

(\*) ياخود (دعواچى)

(\*\*) ياخود (عرسخان)

تارىخ قىسمى كاشغر اون ايكنجى عصر

دعواجى) اولوب اكر طواشك يرنده بشقه برىسى اولسه ايدى امورسانانك موقع حكومتى يقالمسى احتمالدن بعيد دكل ايدى .

قالموقستانك شوخال شورشى اوزرينه قالموق رؤساندن نيك و بدى تفرىقه غيرمقتدر برقاچ سبكمغز تسكين شورشه مدار اولور اميديله (۱۱۶۶) سننه هجر به سنده چينليلره مراجعت وطلب مداخله ايلش ايدى .

اول وقت چين ايمپراطورى «هيانغ لونغ» (\*) اولوب ذاتاً مشيار اليه اوتهدنبرو قالموقستانك حال شورشندن استفاده عرهنده اولديغى حالده رؤسانك طلب مداخلهسى ومؤخراً كه برسنه صكره در مومى اليه امور سانانك مغلويت و ما يوسيت واقعه اوزرينه (۱۱۶۷) سننه هجر به سنده حضور ايمپراطورى به داخل اولهرق و عرض اطاعت و تابيعت ايدهرك قالموقستانك ضبط واستيلاسيه حكومتك كنديسنه اعطاسنى رجا واسترحامى اوزرينه شوخالردن استفاده همچون در حال قالموقستانه مقدار كافى چين عسكرينى سوق واعزام ايلدى .

مومى اليه امورسانا چين عسكرى اليه برابر قالموقستانه اعزام اولمش ومومى اليه دخى اجراى انواع دسيسه ايله رؤساي قبائلى چينليلر طرفنه جلب ايدوب قالموقلى سلاح چكهرك مقابله ومدافعه ايتكدن منعه موفق اولديغندن بوسايه ده عساكر چينيه قالموقستانى عموماً تحت ضبط واستيلايه المشدر .

قالموق خانى بولنان سالف الذكر (طواش) خان رؤساي قبائلدن اكثر- يسنك امورسانا طرفندن مجلوب اولديغى كورنجه چينليلره محاربه ايدهميه- جكنى اكلايهرق قطعاً مقاومت ايتكسز ين سرير حكومتى ترك ايله اختيار

(\*) ياخود (هيان لونغ) ۱۱۴۸ سننه هجر به سنده تحت سلطنته جالوس ايلدى .  
حين جلوسنده بكرى التى ياشنده ايدى .



فرار ومقدما کنديسی طرفندن نصب اولنش اولان (اوپچ طورفان) حاکی  
زنده قرار ایلشدر .

اوپچ طورفان حاکی ایسه حق نان ونعمتی بیلز خائک بریسی اولد-  
یغندن کوردیکی لطفی آباق التنه آوب کنديسنه التجا ایدن ولی نعمتی افنديسی  
سرخوش ایدهرک چینلیره تسلیم ایلشدر .

ایمپراطور (هیانغ لونغ) کنديسنه تسلیم اولنان اشبو طواشی (دعواجی) بی  
اولدیرمیوب یالکز تحت توقیفه الديرمشدر .

بوکا سببده شاید ایلروده امورسانا چین حکومتی طایمبوب عصیان  
ایدرا ایسه مومی الیهی انک علیهنده استخدام ایلک مطالعه سنه مینی اولوق  
کر کدر .

چینلیر قالموقستانی ضبط ایتدکده حکومتی مومی الیه امور سانایه توجیه  
ایلدیلر .

بروایتسه کوره قالموقلرک رؤساسندن اولان اشبو دعواجینک مؤخرأ  
چینلیر علیهنده قیام ایلدیکی وچینلیلرک مومی الیهک حکومتی مضمحل ایدهرک  
کنديسی اعدام ایلدکری اکلایشلقده ایسه ده مومی الیه مؤخرأ چین علیهنده  
بولمديغی کی بولمغه ده وقت بوله مديغندن وچینلیر علیهنده مؤخرأ قیام  
ایدن ایسه امورسانا ایدوکندن روایت مذ کوره به قطعاً اعتماد جائز  
دکلدر .

﴿ كاشغردە ﴾

« آق طاغلو وقره طاغلو لرك محار باقى »

و

{ خواجه برهان الدينك حكومتى }

مومى اليه امور سانا قالموقستان مقام حكومتته كچد كدن صكره برمدتدنبرو  
قالموقستاندن آريلان وقالموقستان علمينده بولنان كاشغرك دخى ضبط  
واسستيلاسى املنه دوشدى .

كاشغردە ايسه دانيال خواجه نك اوغلى اولوب ختن حكومتنده بولنان  
ومؤخرآ كاشغەر و ياركندى دخى ضبط ايدهر ك اورال بىنى تحت اداره سنه الان  
يونس خان اجراى حكومت ايلكده اولوب مومى اليه كاشغرك قالموقستانه  
اولان رشتة مربوطى قيرمش وحتى قالموقستانك ضبط وتسخبرى تداركاتيله  
اشتغال ايلكده بولمش ايدى .

مومى اليهك بو عصيان وتداركاتى قالموقستانك شورش وفسادى و حكومتك  
امور سانانك انه كچمسى زمانلرينه مصادف ايدى .

امور سانا يونس خانك قوتلى اولديغى بيلديكى جهته كاشغرك استيلاسى  
قوة جزؤ يه سيله حصوله كله ميه جكنى دوشنهر ك طريق حيله يه سلوك ابلدى  
وكاشغردە آق طاغلو وقره طاغلو اولهرق ايكي فرقه اولوب حكومت قره طاغلو-  
لك يعنى دانيال خواجه اولادىنك زير اداره سنده اولديغى جهته آق طاغلو

فرقه سنک طبیعی قره طاغلولوک دشنی اولسنندن واهالیدن پک چوغنک آق طاغلو طاقنک طرفداری بولمسنندن استفاده به قالدیشدی .

بناء علیه چین قوماندانیه اتفاق ایدهرک سابقا کاشغر حاکی اولوب خالدان طرفندن حکومتی الندن النهرق اولاد واتیا عیله برابر قالموقستانده تحت توقیفه النمش اولان و آق طاغلولوک رئیس ویشوالرندن بولسان احمد خانک خواجه ( برهان الدین ) نام اوغلنی حصول املنه واسطه و آت اتخاذ ایلدی .

مومی الیه خواجه برهان الدینک معینته چینلیرله قلموقلردن وکاشغردن قالموقستانه اختیار هجرت ایدنلرک حرب وضریره مقتدر اولانلرندن مرکب بر اردو و یروپ خواجه مومی البهی کاشغرک ضبط واستیلاسنه مأمور ایلدی .

امورسانا خواجه برهان الدینک ( خواجه خان ) اسمنده اولان برادرینی نزدنده توقیف ایلش ایدی .

مومی البهک برادرینی توقیف ایلسی ( یوقارولرده بر قاچ یرده دینلدیکی وجهله ) خواجه برهان الدین کاشغری ضبط ایتدکن صکره شاید کندیسنه عصیان و مخالفته قالدیشیر ایسه انک علیهنده قوللانمق مطالعهسنه مبنی در .

خواجه برهان الدین پدرندن صکره آق طاغلولوک رئیس اولوب کاشغریلردن بر خیلی ادم ایسه قسم مذکورک طرفداری اولدیغندن مومی الیه ( آق صو ) پیشکاهنه موصلت ایلدکه شهر مذکور اهالیسی قطعاً مخالفته بولتمیهرق و قپولری آچهرق شهری تسلیم و عرض تابعیت ایلدیلر .

مومی الیه آق صو شهرینی بلا محاربه قبضه تسخیره کچیردکن صکره شهر مذکور دن بر مقدار آدم استحساب ایدهرک ( اوچ طورفان ) عزیمت

تارىخ قىسمى كاشغر اون ايكنچى عصر

ايتىش وشهر مذ كور اهاليىسى دخى آق صو اهاليىسى كىي بلا محاربه شهرى كندىسنىه تسليم ايلشدر .

مومى اليه اوچ طورفانه داخل اولوب شهر مذ كورده تداركات حريسه اجراسنده بولتمقده ايكن ختن حاكى اولان سابق الذكر يونس خان مومى اليه برهان الدينك بزرى ارقه سندن بالسهوله آق صو و اوچ طورفان شهرلىنى ضبط ايلديكىنى خبر المش اولديغندن درعقب عساكر كليه اليه اوچ طورفان او كنه ورود ايلدى .

مومى اليه يونس خانك معيتسندە ياركند حاكى اولان مخدومى ( جهان خان ) دخى عساكر موجوده سيله بولتمقده ايدى .

يونس خانك معيتسندە يالكز ختن و ياركند قوتلىرى بولتمبوب كاشغر عساكر يله قرغز طائفه سندن بر خيلى ادم دخى امره منتظر اوله رق مومى اليه اردوسنك هيت ودهشتنى تزييد ايلكده ايدى .

خواجه برهان الدين يونس خانك مقابلهسى غير قابل بر كثر ودهشته اوچ طورفانه مواصلىتى كورنجه ميدان محاربه سنه جسارت ايدهميه رك اوچ طورفان شهرنده تحصنه مجبور اولدى .

يونس خان خواجه برهان الدينك اوچ طورفانه قپانديغنى كورنجه درحال شهر مذ كورى تحت محاصره يه المشدر .

خواجه برهان الدين يونس خانك همه حال شهرى ضبط ايدى كنى وبوباده مقاومتك امكانى بولتمديغنى كوره رك امور ساتادن الدينغى تعليمات موجبنجه طريق حيله يه صاپوب يونس خانك معيتسندە اولان وبر مقدارى ذاتاً اوتە دنبرى آق طاغلو قسمنه مبال اولديغى حالده خواه ونا خواه قره طاغلورك زير اطاعتندە بولنان عساكر ك چوغنى كندىسنىه طرفدار ايتكه موفق اولش

و قرغزل ایسه جزوی بر تشویق ایله یونس خان ترک ایدهرک طرفنه دخالت ایلش ایدی .

یونس خان اردوسنک پریشان اولدیغنی وعسا کرینک کندیسنی ترک ایله دشمن طرفنه کچدیکنی کورنجه بوحالده محاصرهده دوام ایله شهر مذکور پیشکاهنده طوره میه جفنی وحتی برهان الدینک وقوعی ملحوظ اولان هجومسه مقاومت ایده میه جکنی اکلایهرق اوچ طورفانی ترک ایله مجبور فرار ورجعت اولشدر .

خواجه برهان الدین یونس خانک رجعت وفرارندن برقاتدها جسارتلنه - رنک وکندی طرفنه کچن یونس خان عسا کر یله تزید قوت ایدهرک کاشغر اوزرینه یوریمش وشهر مذکور دخی اهالیسی کندیسنی استقبال ایلدیکندن بلاحاربه ضبط ایلشدر .

کاشغرده پک چوق اوطور میهرق مقدا اوچ طورفانده کندی طرفنه کچن قرغزلک رؤساسندن ( قایدو ) نام کسنه بی شهر مذکور والی نصب ایدوب یارکنند اوزرینه حرکت ایلدی .

شهر مذکور حاکی جهان خان ایدی .  
مومی ایسه پدری یونس خانله اوچ طورفانه کیمش و یونس خانک فراری اوزرینه کندیسی یارکننده کلوب تحصن ایلش ایدی .

مومی ایسه زهان الدینک کله جکنی ییلدیکیچون بعض تدارکات حریبه اجراسیله ظهوراته منتظراً اجرای حکومت ایلکده بولنش ایدی .

یارکندلیر قره طاغلو طرفداری اولوب جهان خان ایسه اوقتمدن اولد - یغنه و اخلاق و اطواری دخی مدحه شایان بولندیغنه بناءً اهالی کندوسنه فوق العاده حرمت و رعایت ایدر و هیچ بروقت دائرة اطاعتندن خارجه چیقمن ایدی .

تارىخ قىسمى كاشغر اۋن ايكنجى عصر

برهان الدين يار كنده واصل اولوب عساكرىنى شهر مذكور پيش-كاهنه يرانشدير دكنىسكره شهر ك صلباً ضبط اولمىسى افكار يله جهان خانه برسفير كوندرمش ايدى .

سفير ك تكليفى بلا محار به شهر ك تسليم يله جهان خانك برهان الدينه و حاميسى اولان امور سانا و چين دولته عرض تبعيت و اطاعت ايلسندن عبارت ايدى .

جهان خان ايسه بوتكليفى قطعياً رد ايدهر ك مقاومته قرار و يرمش واهمالى دخى بو باده كنديسى يله برابر دشمنه مقاومتده صوك درجه يه قدر ثبات و دوام ايدهر جكلرىنى وعد ايدهر ك محار به يه حاضر لشمدر .

برهان الدين واقع اولان تكليفنك جهان خان طرفندن رد اولمىسى اوزرينه يار كند شهرىنى تحت تضيق و محاصره يه الدى .

يار كند ليلىر محاصره اولنسد قلىرىنى كورنجه شهر دن طيشارويه چيقوب برهان الدين عسكرى اوزرينه هجوم ايتدiler .

اوكون محار به اقشامه قدر دوام ايتمش وايكى طرفدن برچوق آدم تلف اولوب غالبيت و مغلوبيت بللى اوله مامشدر .

اندنسكره دخى محصورين و محاصر ين آره سننده برچوق محار به وقوع بولمش و كاه يار كند ليلىر و كاهده برهان الدين عساكرى غالب اولوب اردهه برخىلى نفوس تلف اولدىغى حالده غلبه قطعيه هيچ بر طرفنده قالمامشدر .

يار كند ليلىر مغلوب اولدقجه شهره عودت ايدر و شهر دن دخى مقاومت ايدوب كند ليلىرىنى طو بلد قدن و تزويد قوت ايلد كدن سكره طيشارويه چيقار و محاصر ين اوزرينه هجوم ايلر ايدى .

برهان الدين محار به نك من غير مامل امتدادندن اوصانمش اولن-ان

تاریخ قسیمی      کاشغر      اون اینکچی عصر

صوگ محار به زده مغلو یتک اکثریاً کندی طرفنده قالدیغی جهته بالا آخره کندیسنک مغلوب اوله جغنی و یارکندیلیلرک ثبات واقداملری سایه سنده غالبیتک جهان خان طرفنده قاله جغنی اکلامش اولدیغیسندن بوراده دخی حیلله ایله ایش کورمکه قالدیشمشدر .

بناءً علیه جهان خانک رؤسا و امر اسندن ایکی کسننه بی مواعید کاذه ایله اغفصال ایده رک کندی طرفنه جلب ایلش وانلرده کندی معیتلرنده کی عسکرلره ایلاک وقوع بوله جق محار به ده جهان خانی ترک ایله قارشو طرفه کچه جکلرینی وعد و بیان ایلش ایدی .

ایرتسی کونی یارکندیلیلر قرق بیگ نفردن مرکب اولدقلری حالده شهردن طیشارویه چیقوب برهان الدین عساگری اوکننده صف باغلدیلر .

قارشودن قارشویه اولنان محار به ده جهان خان طرفی غالبیتی قزاقق اوزره ایکن برهان الدین طرفسندن مجلوب اولان ایکی خائن معیتلرنده کی عسکرلره ( که یارکنند عساگرینک نصفی درجه سنده ایدی ) بیراقلرینی آتهرق فرار ایدیلر و برهان الدین طرفنه کچدیلر .

جهان خانک قصور عساگری بو حالی کورنجه پای ثباتلری دوچار تزلزل اولمش و کندیلرینه برشاشقینلق کله رک بولندقلری نقطه بی ترک ایدوب کمال خوف و دهشت ایله شهره رجعت ایلشدر .

بونک اوزرینه برهان الدین کندی عساگرینه هجوم امرینی ویرمکه محاصرین شهرک قپولرینه هجوم ایلش و شهره کیرمک ایچون قپولرک محافظلرندن اکثریسی قتل و تلف ایده رک رجعت ایدن یارکندیلیلره قپولرک اوکننده غایت خونر یزانه محار به یه قو بولشدردر .

تارىخ قىسمى كاشغر اون ايكنجى عصر

برهان الدينك عساكرى اوكون شهره دخول ايجون خيلوجه چالشمشلىر  
ايسه ده رجعت ايدن يار كندليلر صوك درجه يه قدر مقاومت ايلش اولديغندىن  
موفق اوله ماشلىر در .

جهان خان عساكرندن چوغنك فرار ايلدىكى و برخيليسنىك ده تلف  
اولديغى كورنجه يار كندده اختيار اقامت ايله برهان الدينه مقاومته جسارت  
ايدمه يهرك او كچه شهرى ترك ايدوب توابع و طرفداراندىن برمقدار آدم ايله  
خفيا فرار ايلشدر .

ايرتسى كونى يار كندا هالىسى جهان خانك فرار ايتدىكى اكلانجه ايستر  
ايستر شهرى برهان الدينه تسليم ايلدىلر .  
خواجه برهان الدين شهره كيرد كندى صكره جهان خانك تعقيبچون مقدار  
كافى عسكر سوق واعزام ايلدى .  
مقبلىر برمقدار مسافه قطع ايتد كندى صكره جهان خانه يتشمش و بلا محاربه  
تسليم اولسنى تكليف ايلشدر در .

جهان خاندن جواب رد الدقلىرىن محاربه يه مجبور اولدىلر و جهان خانى  
حيا دردست ايتكه چالشمشلىر .

جهان خان هر قدر نهايت درجه يه قدر مقاومت ايلش ايسه ده  
معينده اولانلرك قلى جهتيه برمقدار اوغراشدىقندىن صكره تسليمه مجبور  
اولشدر .

مقبلىر جهان خانى دردست ايله يار كنده كتورمش و برهان الدين ايسه  
درحال مومى الهى قتل واعدام ايتدىر مشدر .

برهان الدين مؤخرأ ختن ولايتنى دخى ضبط و تسخير ايلش و حاصللى  
برايكى ماه ظرفنده كاشغر قطعه سنك هر طرفنى زبر اداره سنه  
المشدر .



ايشته بوكره كاشغر قطعه سنك حكومتى قره طاغلو خواجه اردن آق طاغلو  
خواجه لره كچمشدر  
برهان الدين كچه صورت ظاهرده كاشغر ك حاكى اولش ايسه ده  
حقيقت حالده حكومت چينليرك ايدى .  
چونكه موسى اليهك حاميسى اولان وكنديسى كاشغر  
ضبطنه مأمور ايدن امور سانا اولوب امور سانا ايسه قالموقستان سرير  
حكومتنه چينليرك سايه سننده نائل اولش وچين دولتنسك تحت تابعيتنده  
بولنش ايدى .  
بونكله برابر برهان الدينك معينده اولان وكاشغر ك ضبطنده استخدام  
اولنان عساكر ك چوغى چين عساكرى ايدى .  
برهان الدينى كاشغر ده اجراى حكومت ايلسكده براقه لنده برازده قالموقستانك  
احوالندن بحث ايدلم .



﴿ قالموقستاندا مور سانانك عصيانى ﴾

و

« چىنلىرك قالموقستانى استىلاسى »

چىن عساكرىنك قالموقستاندا كىسى اختىلات داخلىه بى تسكىن و حكومتى  
امور سانانك ىد ادارىسنىه تسليم اىلك اچون اىدى .  
ايش بوبله اولنجى مقصد حاصل اولدقن صكره چىنلىرك قالموقستانى  
تخلىه اىدرك كلكلىرى كى ىنه مملكتلىرىنه چكىلوب كىتملىرى اقتضا ايتدىكى  
حالدا عساكر چىنىه تخلىه جىهنه هىچ ىناشمىهرق قالموقستاندا اختىار  
اقامت اىلىش اىدى .

كرچه چىنلىرك قىسى اعظمى داخلى چىنىه عودت اىلىش ايسهده برمقدارى  
قالموقستاندا قاهرى اوراسنى كويا (موقه) نخت استىلارنده بولندىرمش وخصو-  
صىله چىن قوماندانلىرى زمام ادارىنى طوغرىدىن طوغرى به كندى اللرىنه  
المغه قالىشمىش اىدى .

امور سانا واقعا چىنلىرك سايه سنده قالموقستان سر بر حكومتنه نائل اولمش  
ايسهده قوت مستقلة حكومت كندى النده اولدىغى قالموقستان اوزرنده  
امر مطلق چىنلىر اولوب كندىسنىك حكمدارلىقى (واسطه و آلت مقامسده)  
لفظى مراد برشى اىدوكى كورهرك و بو حالك برقاچ سنه امتدادى تقدىرنده  
حكمدارلىق رسماً و جبراً الندىن انه جىنى كى قالموقستانك دىنى بتون بتون  
حكومت چىنىه نك برالىتى صره سنه كچه جىنى اكلايهرق شمدىن بوگا ميدان

ویراماک ایچون اعلان استقلال ایله چین دولتی تحکمندن قورتلغسه قرار ویردی .

بناءً علیه قالموقستانک چینلیلر طرفندن ضبطی کندیسنک سایه سنده حاصل اولدیغنی وچینلیلرک مقصدی دفع و تسکین شورش ایله حکومتی کندیسنه مؤبداً توجیه اولیوب بونی بهانه ایدهرک قالموقستانی بتون زیر اداره لینه کچیرمک ارزوسنده اولدقلرینی وسائر حقایق احوالی اهالییه اعلان و اخبار و (۱۱۷۰) سنه هجریه سنده چینلیلر علیهنده اولق اوزره نارهٔ حرب و عصیانی ایقاده اجتسار ایلندی .

امور سانا دها اظهار عصیان ایتمزدن اول قالموقستانده بولنان چینلیلرک بر قسم کلیسی عودت ایلش اولدیغندن قالموقستانده بر مقدار چین عسکری قالمش ایدی . بوجهتله مومی الیه تشبثاننده دوچار موانع اولیهرق چینلیلرک کافه رؤسایله بشیوز قدر عسا کرینی قتل و اعدام ایلشدر .

امور سانانک چینلیلر علیهنده اولان عصیان و اعلان استقلال ایلیسی اهالینک موجب ممنونیتی اولمش اولدیغندن کندیسی عموماً قالموقلرک مظهر حرمت و رعایتی اولمش ایدی .

چین حکومتی قالموقلرک استرداد استقلاله قیام وچین عسا کر ورؤساسنی کاملاً اعدام ایتمک لرینی خبر النجه اول ارهلق سائر طرفلرده مشغولیتی اولماسی حسبیه هم اخذ انتقام ایتمک و همده بووسیله ایله قالموقستانی بتون بتون ضبط و استیلا ایلمک اوزره درحال قالموقستان اوزرینه عسا کر کلیه ارسال ایلشدر .

برروایتیه کوره امور سانا بریوک چین اردوسنک کلکده اولدیغنی خبر الدقده دشمنه مقاومتیه جسارت ایدهمیهرک هنوز چینلیلر ورود ایتمدن فراری اختیار ایتمش و صولوغی سبریاده آلمش ایسه ده کیدر کیتمز اوراده خسته لنهرق چیچک (یاخود قراموق) خسته لغندن وفات ایلشدر .

تارىخ قىسمى                      كاشغەر                      اون ايكنجى عصر

فقط شوروايت ضعيف اولوب شايان وئوق دكلدر .  
دها زياده صحتنه اعتماد اولنان دىكر برروايته نظراً :  
امور سانا برمنوال معروض اعلان عصيان ايلدكن صكره قالموقستانه  
ورود ايدن چينليلىرى مسلماً قارشولوب انلره محار بهيه مجبور اولمش وهرنقدر  
چينليلىرى قالموقستاندن بتون طرد وتبعيد ايجون پك چوق چاليشمش  
ايسهده بريادن امداد الان چينليلىرك عساكر كئيره سنه ومهاجات متواليه سنه  
مقابل مغلوبيت همان دائى صورتده كندى طرفنده قالدىغى و بحالده  
ايكى سنه مدت چين عساكر يه مقاومت ايدهرك نهايت باشه چيقه ميه جفنى  
اكلادىغى جهته بالمجبوريه فرار وبروجه محرر سبريايه چيچك خسته لغندن  
وفات ايلشدر .

مومى اليك مغلوباً ومجبوراً سسبريايه فرارى هجرتك (۱۱۷۲) نجى  
سنه سنه مصادفدر .

مومى اليك فرارى اوزرينه كاشغەر حاكى برهان الدينك برادرى اولوب  
قالموقستانده تحت توقيفده بولنان خواجه خان نصلسه فراره موفق اولهرق  
يار كنده برادرى خواجه برهان الدين نزيدته كيتمش وقالموقستان وقوعاتى  
برتفصيل نقل وحكايه ايلشدر .

خواجه خانك كاشغره وروديله نقل وقوعات ايتسى واحتمال كه بعض  
تشويقتانده بولمى بالاخره كاشغرك قار يشقلفنى وموجب تأسف برحاله  
كلهرك حكومتك الدن كيتسنى موجب اولشدر كه بورازى صره سيله ذكر  
وبيان اولنه جقدر .

ايشته بوكره عموماً قالموقستان بتون بتون چينليلىرك تحت ضبط واستيلا-  
سنه كچمش وقلموقلرده امور سانانك فرارى اوزرينه خواه وناخواه حكومت  
چينيه يه اطاعته مجبور اولشدر .

چينليلىر تارىخ مذكوره قدر قالموقستانده حكومتلر نى تقرر ايتديره ماملر نى

تاریخ قسمی      کاشغر      اون اینکچی عصر

سفق دماء ايله اھالینك كوزلرینی ییلدیرمدققرینه جل ایدەرك مؤخرأ  
حكومتلری علیهنده قالموقستانده ظهور ایدن اوفق تفك بعض اختلالاتی بهانه  
ایدوب عموماً قالموقلرك قهر و تدمیرینه قالقیشدیبار .

بونك ایچون چین ایمپراطوری (چائوقوئی) و (فوده) نام قوماندانلرك تحت  
ریاستنده اولهرق قالموقستانه اوچ یوك اردو كوندرمش و بواردولر ایسه  
قالموقلرك عادتا محو واستیصالی ایچون غایت خونریزانه حرکت ایدەرك راست  
كلكلری قالموقی قتل و تلف ایلشدر .

چین اردولرینك بوكره قالموقلردن ذكور وانات اولهرق تلف ایلدكلری  
نفوس برملیونی متجاوزدر .

ارتق بوندن صكره قالموقلر بردها كندیلرینی طو پلیمیهرق حكومتلری  
محو و منقرض اولمش و اعتبار و ثروت سابقه لرینی ده بتون بتون غائب  
ایتشلردر .

اول آرهلق سگزن اون بیک خیمهلق اھالی چینلیرك اجرای قتل عامی  
ومظالم مدھشہسی اوزرینه مجبوراً ترك دیار و برخیلیسی قرغز ممالکنه فرار  
ایلشدر .



### مطالعہ

چینلیرك تقرر و تأسس حكومتلریچون قتل عامه قالقیشملری خونخوار  
لغك اك بیوكیدر .

کویا انلرجه بویله برشدت کندی حكومتلری علیهنده عصیانہ مائل  
اولان سائر محللر اھالیسی ایچون بردرس عبرت اوله جق !

تارىخ قىسمى كاشغەر اۋن ايكنچى عصر

اشبۇ اثر ناچىرك اشاغىلىرىدە چىنلىلر ك نە يولده مظالم اجرا ايلدىكىرى  
بيان وافاده قلنه جغندىن شمدىلك بو بابدە تفصيلات اعطاسنه لزوم  
اولىوب يالكز شوسوزك عرضه اجتسار اولنوركه :

چىنلىلر ممالك مستولىه اهالىسى حقنده هيج بروقت اجراى لوازم  
مرحمت وشفقت ايتامش وتحت اداره لرینه الدقارى اهالى بي اكثر يا  
حبس و قتل وتمذيب وتجرىم جزاليله ازمشردر .

ذاتاً چىنلىلر ك عادلانە اولان افعال واجراآتى هيج بروقتده عدالت  
وحقانيت دارهسنه كيره ميوب اولسه اولسه « اعتدالكارانه » تعبيريله  
توصيف اولنور .

چىنلىلرجه بر محل اهالىسى نقدر تضيق اولنور ايسه اوقدر تحت  
اطاعتده بولنور وانك ايچون اطاعتى مطلوب اولان اهالى بي مظالم  
مدهشه اجراسيله يالدىرمق لازم كلور !!

### چىنلىلر ك بعد الاستيلا اجراآتى

چىنلىلر بومظالمدىن صكره مملكتك تنظيمه قالمقشهرق قالموق خانلرىنك  
محل اقامتلىرىدە يكيىدن بر شهر بنا وانشا ايلش واسمى قوجه تسميه ايلشردر .  
قالموقستانده بولنان شهرلر ك اداره لرىنى تبديل ايدهر ك يكيىدن براىلى  
ولايتى تشكيل ايدوب (ابلى) و(طار باغايى) و (قورغاره اوسو) شهرلر بنى اشبو  
ولايتە ربط و(اورومچى) و(راسقول) شهرلر بنى (قانصو) ايلتنه الحاق ايلش

تاریخ قسمی کاشغر اون ایکنجی عصر

و(قوله دو) و(اولیا سوت) شهرلندن دخی براداره مخصوصه تشکیل ایشلردر .

لکن قالموقستانک شوترینی مؤخرأ تبدیل وتغیر اولتوب قانصو ایالتنه الحاق اولنانلر کاشغر ولایتنه الحاق ایدلمش و(قوله دو) و(اولیا سوت) شهرلی ایله سائر برطاقم اوفق و بیوک شهر و قصبات ایلی ولایتنه ضم اولمشدر .  
چینلیر قالموقستانده ابتداری اودرجهده قتل عام ومظالم اجرا ایشلدر ایدی که اوراسی برسلنجخانه هیئنه کیرمش وتخریبات واقعه جهتیله دخی تکمیل قالموقستان یانغین محلاری کی دهشت بخش قلوب اولمقده بولمش ایدی .  
قالموقستانده چین حکومتی تقرر وتأسس ایتدیرن وقالموقلرک محو واستیصالی یولنده هر نوع مظالمی اجرا ایدن چین قوماندانی (چائوقوئی) امپراطور طرفندن ایلی ولایتی والیککنه نصب وتعیین قلمش ومرقوم دخی مؤخرأ مظالمک آرقه سنی کسهرک مملکتک بدرجهیه قدر اعسار وتنظیمه چالیشمشدر .

### بیان حقیقت

اشبو قالموقستان حکومتک ۱۱۸۳ سنه هجریه سنده دوچار انقراض اولدیغی حقنده آبروجه بر معلومات وار ایسه ده تحقیقسنز وتدقیقسنز اولان شومعلوماتک شایان اعتماد اولیوب جریان وقوعاته نظراً ایشک صحته قریب اولانی بوجه بالا عرض و بیان ایدلدیکی وجهله اولدیغنی بیان ایدرم .

كاشغردە

« خواجه برهان الدينك چينليلرله محارباتى »

كاشغر حاكى اولان (خواجه برهان الدين) چينليلر قالموقستانى تاماماً ضبط ايتىردن اول كاشغردە اولان چين عساكرىنى كاملاً قتل واستيصال وامورسانانك فرارى خبرىنى الدقندن صكره ايسه ارتق ميدان كنديسنه قالدېغى ظنى ايله بتون بتون اعلان استقلال ايلش ايدى .  
ايلي واليسى (چانوقونى) قالموقستانى عموماً زير اداره سنه كچيردكن واوراده چين حكومتى تقرر وتأسس ايتيردكن صكره مقدا قالموقستانه مربوط اولان وشو ارهلق چين حكومتى عليهنده بولنان كاشغر قطعه سنى دخى ضبط وتسخير ايلك وعصيان واستقلالنى اعلان ايدن برهان الدينك جزاسنى ويرمك اوزره قطعه مذكوره اوزرىنه عساكر كافيه سوق واسبال وخواجه برهان الدين ايسه ننده اولان استقلال حكومتى باد هوا چينليلره ويرمك ايستميرك كاشغر اوزرىنه هجوم ايدن چين اردولرىنى مسلماً استقبال ايلدى .

چينليلر قالموقستانده اولان مظفريتلىرىدن جسارتلنهرك وكاشغرى ضبط ايلدكلى صورتده اغتصاب ايدى جكلىرى اموال غنائمى !. كوز اوكنه كتورهرك نهايت درجهده چالشمش وبرهان الدين ايسه سلطنت وحكومتى دشمنك انه تسليم ايتامك وچين اداره ظالمانه سى التنه كيرمامك اچون صوك درجه فدا كارىنى اختيار ايله مقابله لازمه ده بولمىشدر .  
ايشته مؤخرأ برچوق نفوسك تلفنى وبرخيل خانمانك محو وخرابنى بادى



اولان وایچه مدت امتداد ایدن محاربه خونریزانه بوکره کاشغرده دخی ظهور ایلشدر .

شو اجالی تفصیل ایچون بروجه زیر اداره کلام اولنورکه :  
مر قوم (چائوقوئی) کاشغرك ضبطیچون ایکی بیک کشیلک برهیئت عسکریه ترتیب ایدهرك موزار (منار) جهتمندن (کوچار) اوزرینه کوندردی .  
عسا کر چینیه برهان الدینک تحت اداره سنده بولنان شهر مذ کوری ضبط ومحاصره ایتمک ایستش ایسه ده مقدارلرینک آزلیغی و کوچارلیلرک ثبات واقداملری جهتیله فنا حالده مغلوب ومغلوبیتلریله برابر محاربه ومحاصره ده ثبات ودوامه قالدیشدقلری صورتده شهری ضبطه موفق اوله مدقندن بشقه کلیانجو وتلف اوله جقلرینی اکلامغله ترك محاصره ایله رجعته مجبور اولشدر .  
چونکه شهر مذ کور غایت متین ومستحکم و دروننده بولنانلر ایسه صوک درجه یه قدر چینلیلره مقاومتده ثابت قدم ایلی .

ایلی والیسی مر قوم چائوقوئی ارسال واعزام ایلدیکی عسا کرک مجبور رجعت اولدیغنی کورنجه ایکنجی دفعه اوله رق (کهنه طورقان) طریقله شهر مذ کور اوزرینه ایچه منتظم اون بیک کشیلک برفرقه عسکریه سوق واعزام ایلدی .

برهان الدین چینلیلرک کوچار اوزرینه ایلک ورودینی خبر المش اولدیغندن یارکنسندن اون بیک عسکر ایله حرکت ایتمش وشهر مذ کوره مواصلتی چینلیلرک کندی قوتی مقدارنده اولان اون بیک کشیلک براردو ایله ایکنجی دفعه اوله رق شهر مذ کوره ورودی زمانته تصادف ایلش ایلی .

خواجه برهان الدینک کوچار شهری یشکاهنه مواصلتی چینلیلرک ورودندن بر مقدار صکره اولدیغندن مومی ایله شهر مذ کوره کیرمکه موفق اوله ماش وبوسبیله خواه وناخواه کوچارک قارشوسنده مناسب بر نقطه ده عسا کرینی یراشدیرمش ایلی .

تارىخ قىسمى      كاشغەر      اون يېككىنچى عصر

چىنلىلەر كوچار شەرىتە ورودا يىرايمىز درجال شەرى تىخت مىھاسىرە يە  
المىش وشەرك خارجلە اولان طرىق مىراسلە ومىھابىرە سىنى قىطەم ايلشلاىدى .  
برهان الدىن شەرك شىدتلى برصورتىدە مىھاسىرە اولندىغىنى واىچرو كىرمىكلىك  
امكانى اولدىغىنى كورنچە خىطوط مىھاسىرە يى يارەرق شەرى كىرمىكە اوغراشمىقدن  
ايسە چىنلىلەرى اورادىن طرد وتبعىداىتمىكى وكندىلەرىنى مىھازم وپرىشان ايلمىكى  
عقلىچە دها ابو كورەرك مىدان مىھابىرە سىنى كىرىشىدى .  
قىط اولنان مىھابىرە بالاخىرە مىغلوبىت كىندى طرفىندە قالمىقە دها زىادە  
شبات ودوامە جىسارت ايدەمىھرك مىدان مىھابىرە يى ترك ايلە مىجسور رجەت  
وفرار اولمشدر .  
چىنلىلەر برهان الدىنە غلبە چالدىقدن صىكرە درجال شەرى كورى بىرقاندا  
تىخت تىضىق ومىھاسىرە يە الدىلەر .

#### مطالعه

برهان الدىنك تىدىرى پىك يولسىز ايدى . اكر مىدان مىھابىرە سىنى  
كىرىشىمىوبدە تكمىل قوتىلە شىدتلى برهجوم ايدەرك خىطوط مىھاسىرە نىك بر  
طرفى ياروب شەرى كىرمىكە چالشمىش واولدىن كوچارلىلەرى تىشباتىندىن  
خىبردار اتمىش اولسە ايدى انلردە قلمە قىولرىنى آچوب كىندىسىنە مىعاونت  
لازمەدە بولنە جىقلىرىندىن مىغلوبىت كىندى طرفىندە قالمىش وشەرى كىرمىكە  
موفىق اولور ايدى .

کوچارلیلر چینلیلره خیلوجه مقاومت ایتمش ایسهده برهان الدینک مغلوبیت و فراری باعث فتور اولدیغنه و بویله غالب و قوتلی برچین اردوسنه مدت مدیده مقاومت ایده میسه جکلرینی دخی اکلا دقلرینه بنساء چار و ناچار عرض اطاعت ایله شهری چینلیلره تسلیم ایلمشدر .

چینلیلر شهره داخل اولدقده تسلیم اولان کوچارلیلری قتل و اعدامه قویولهرق اون بیکدن متجاوز کوچارلی قتل و تلف ایلمشدر .

چین ایمپراطوری (هیانغ لونغ) برهان الدینک فرار ایتمکینی و کوچارلیلرک تسلیم اولمش ایکن قتل اولندیغنی خبرالجه برهان الدینک دردسته چالیشلیوبده تسلیم اولان برشهر اهالیسنک قتل و اعدامنه زیاده سیله حدت ایدهرک درحال چین قوماندانی قتل و اعدام ایتمشدر .

کرچه ایمپراطور کوچار اهالیسنک قتل عامنه حدت ایلمش ایسهده اصل حدتی برهان الدینک قاپیرلسی ایچوندر !

ایمپراطور کوچارده بولنسان چین قوماندانی قتل و اعدام ایتمشدر کدن صکره کاشغر قطع سنک کاملاً ضبط و تسخیر و برهان الدینک قهر و تدمیری حقننده ابلی ولایتی والیدی مرقوم (چائو قوئی) یه اوامر شدیدیه ارسال ایدهرک کندیسنک قائمقامی اولان سالف الذکر (فوده) ایله برابر مقدار کافی عساکری استصحاباً کاشغر اوزرینه حرکت ایتمشی امر و فرمان ایلدی .

برهان الدین ایسه کوچار انهام و مغلوبیتی اوزرینه یارکنده عودت ایلمش و چینلیلره مقاومت ایچون شهر مذ کورده تدارکات حربیه اجرا ایلمکده بولنش ایلدی .

مومی ایله چائو قوئی ایمپراطوردن الدیغنی امر اوزرینه بر سیر سریع ایله حرکت ایدهرک آق صویه قدر مواقعی بلا محاربه ضبط و تسخیر ایلمش و شهر مذ کور دخی جزوی محاربه دن صکره کندیسنه تسلیم اولمشدر .

مطالعه

۱  
كرك آق صو شېرىنە قىدراولان موقامك و كرك شېر مند كورك چىنلىلر طرفندن ضبط اولمىسى درونلرنده وقت وزمانيله عسا كر كافيه اقامه ومهمات ولوازمات حربيه نك حاضر واماده اولنمامسندن وتسليم اولان شېرلر اھالىسىنجه برھان الدين طرفندن امداد ورودينه احتمال و يرلامسندن نشأت ايلشدر .

۲  
كاشغر اوزرىنە كلان چىنلىلر ك قوت ومقدارى قطعە مند كورھى ضبط ايدە جاك درجه ده اولدىغىنلار اكر برھان الدين يوليله حركت ايتىش و هر شېرە وقت وزمانيله عسا كر امداديه كوندرك معيتندە اولان عسا كرى چىنلىلر علمېندە محاربه اچون تشويق وتشجيع ايلش اولسە ايدى غير منتظم اولوب مقدارلرى بر مملكتك ضبطچون غير كافى اولان ويولسز بر صورتدە يعنى خط رجعتلرني تامين ايتىمەرك بر جسارت جاهلانە ايله ايلرولكده بولنان چىنلىلرى كاشغر طوراغىندن طرد وتبعيد ايلد كدن بشقە انلرى كليا محو ومضھل ايلك ايشدن بيله دكل ايدى .

لکن کندیسی دقایق و تدابیر حربیه دن غافل و مخاطره نك هانگی  
جهتدن کله جگنی ادرا کدن قاصر اولمغله چینلیلر بالسوله کاشغری ضبط  
وتسخیر ایلشدره.

{ یارکند وختن محارباتی }

چائو قوئی آق صوبی ضبط ایتد کدن صکره پیاده عسکر یله ارقه دن  
کلینی قائم مقامی فوده یه امر و تنبیه ایدهرک کندیسی ایکی بیک منتخب سواری  
ایله یارکند اوزرینه غایت سرعتلی بر صورتده حرکت ایلدی .  
خواجه برهان الدین چینلیلرک یارکنده یاقلاشمغه اولدیغنی خبر النجه  
معینده بولنان اون بیک قدر عسکرله شهر مذکور دن چیقوب دشمنی استقبال  
ایلدی .

چائو قوئی خواجه برهان الدینک عساکر کلیه ایله قارشوسنه چیقدیغنی  
کورنجه ایکی بیک نفر دن مرکب بویله بر فرقه قلیله ایله ایلرولدیکنسه نادم  
و پشیمان اولمش ایسه ده ارتق ایش ایشدن کچمش اولدیغندن یارکند لیلرله  
محاربه یه طوتمغه مجبور اولمش وعساکر قلیله سیله انلرک اوزرینه شدتلی  
بر صورتده هجوم ایلشدر .

یارکند یشکاهنده اولنان محاربه ده چینلیلرک قلت مقداری جهتیه  
غالبیت برهان الدین طرفنده قالمش و چینلیلر منهنم و پریشان اوله رق بقیه  
السیوفی مجبور رجعت و فرار اولشدر .

چائو قوئی یارکندده کوردیکی مغلوبیت اوزرینه آق صوبه کیده رک تکرار  
یارکند اوزرینه کیتک ایچون تدارکات کلیه اجرا ایتدیکی کبی امداد اوله رق  
چیندن عساکر کثیره دخی جلب ایلشدر .

تارىخ قىسمى      كاشغر      اون ايكنجى عصر

مومى اليه آق صوده اتمام تداركاتدن صكره ايكنجى دفعه اولهرق عساكر  
كليه ايله ياركند اوزرينه حركت ايلدى .

برهان الدين ايسه بو دفعه اهالى وعساكر كرك محاربه اچون كوكلسز  
اولديغى وچينلييره تسليم اولق نيتنده بولنديغى ا كلامش وياركند  
پيشكاهنه ورود اين چينلييرك كثر مقدارى دخی كورمش اولديغندن  
دشمنه مقاومتە مقتدر اولميه جغنى ا كلا بهرق وشهر مذ كورده  
اختيار اقامت ايله مقاومتە شتاه جسارت ايدەميهرك  
طرفدارانيله شهر مذ كورى ترك ايدوب ختن شەرينه  
فرار ايلدى .

ياركندليير برهان الدينك فرارنى كورنجه چينلييرك ايلك  
تكليفندە شەرى تسليم ايدوب عرض اطاعت ايلديير .

چينليير بو دفعه تسليم اولان شهر مذ كور اهالىسى  
حقندە هيج بر كونا معاملە ظليه ده بولنماشدر .

چاؤ قوئى برهان الدينك ختنه فرارنى خبر البجه آق  
صوده اكلنميهرك درحال ختن شەرى اوزرينه حركت ايلدى .

برهان الدينك برادرى اولان ( خواجه جهان خان )  
ختندن تدارك اولنە ييلان وياركنددن برهان الدين ايله  
برابر فرار اين ادملرله چينلييره قارشو چيقهرق  
ميدان محاربه سنه كيريشمش وچينلييره مقاومت ايتك  
ايشمش ايسه ده بر ايكي مصادمه ده معينندە اولانلر  
درمه چاتمە اولدقلىچون مغلوب وپريشان اولدقلىرن  
فراره مجبور اولمشدر .

بونك اوزرينه ختنليير دخی بلا محاربه شەرى تسليم  
ايش وچاؤ قوئى ايسه عسكريله برابر شهر مذ كوره  
داخل اولمشدر .

برهان الدين ايله قىرنداشى وديكر خواجهل ارتق  
كاشغر فطه سنده

طوره میه جقلمرینی اکتلامغله بدخشان (\*) جهتته طوغری فرار ایشلر ایدی .  
مومی الیه چائو قوئی شهره کیردکده خواجهلرک بدخشانه فرارلرینی خیر  
المغله قائمقامی اولان فوده بی انلری تعقیب ودر دست ایتک ایچون مقدار کافی  
عسا کر ایله ارقه لرندن سوق واعزام ایلدی .  
مرقوم فوده بر مدت کیتدکن صکره فرار ایدن خواجهلره یتشمش  
و خواجهلر دخی چینلیلرک پنجه غدرلرینه تسلیم اولماق ایچون معیتسند  
اولانلری تشویق ایدهرک صوک درجه فدا کاری بی اختیار ایله مقاومت ایشلر در .  
اولانان محاربه خونریزانه ده کرچه چینلیلر ایدر آدیجه آدم تلف اولمش  
ایسه ده خواجهلرک معیتسند اولانلرک چوغی تلف اولوب قصوری مهنرم  
و پریشان اولمشدر .

ایشته شو محاربه ائناسنده درت خواجه قتل ایدلش و (خواجه برهان  
الدین) ایله (خواجه جهان خان) ایسه تحت اسارتہ التمش ایدی .  
ایچلرندن برهان الدینک (صالح خواجه) اسمند اولان بر محمدومی هر نصلسه  
چینلیلرک سیف غدر وزنجیر اسارتندن قورتیلهرق فراره موفق اوله بیلمشدر .  
(تحت اسارتہ النان خواجهلر «آق صودن کاشغر شهرینه کیتمش اولان»  
چائو قوئی نك حضورینه کتورلدکده در حال اعدام اولمشدر .)  
چائو قوئی ختنه داخل اولدقدن وفوده بی خواجهلری تعقیبه کوندرد-  
کدن صکره اوراده برکون قدر اقامت ایدوب کاشغر شهری اوزرینه حرکت  
ایلش و شهر مند کور ایسه حاکمسز وقوماندانسز قالدیفنسدن ایسترا ایستمز  
چینلیلره تسلیم اولمش ایدی .  
ارتق خواجهلرک اعدامیله کاشغر قطعہ سی چینلیلرک طوغریدن طوغری به

(\*) بدخشانک اهالیسی کاملاً مسلماندر .

معادی چوق . لکن حسن استعمال اولنمیور . یاقوقی پک مشهوردر .

هوایی اورته بر حالدہ در . سائر جهانده بولنان حیوانانیدن بدخشانده ده بولنور .

تارىخ قىسمى كاشغر اون ايكنىچى عصر

زيرا ادارەلر يىنە كچمىش وخواجهلر ك كافه املاك واموال واشىياسى چينلىلر طرفندن ضبط ومصادره اولمشدر .

خواجه برهان الدينك راس مقطوعى تيمور قفس ايچىندە اولهرق پكىندە حضور ايمپراطورى يە عرض اولمش وايمپراطور دخى راس مذ كورى نشانە غالىت اولق اوزره پكىن اهالىسنە سىروتماش ايتىپرمشدر .

### بيان روايت ديكر

مومى اليه برهان الدين ايله خواجه جهان خان ورفقاسنك ميدان محاربه سنە كيريشمىوب تحصن اتمش و باشه چيقه ميه جقلر بنى اكلامغله ختن شهر ينك اثنای محصور يتندە فرار ايدەرك بدخشان حاكى سلطان شاهه التجا ايلش اولدقلى حالدە سلطان شاهك سلامت نفس وحكومتى ايچون بونلرى قبول ايتىركدن بشقە مذ كور خواجهلرى قتل ايدەرك رؤس مقطوع- عهلى بنى پكىنە كوندەرك چين حايه وتحكمنى قبول ايلدىكى وحتى اشبو تارىخىدن بش التى سنە صكره آسيای وسطى دە چينلىلر عليهنده تشكل ايدن وصورت تشكى اشاغلردە بيان اولنه جق اولان اتفاسقە داخل اولان افغانلىلر ك حين رجعتندە بدخشانە هجوم ايدەرك حاكى اولان مشار اليه سلطان شاهى بوسبىدن طولاي قتل ايلدىكلى حقتندە دخى بروايت وار ايسە دە بروايت ضعيف اولوب پكده شايان وثوق اولمديغندن وقوعاتك صورت كدرانى بالادە سلاك تحريره چكىلدىكى وجهله اولوب بو ايسه طوغرى يە اك قريدر .

قطعة مذ كورەنك چينلىلر طرفندن كاملاً ضبطى (۱۱۷۲) سنە هجر يەسى اواخرينه تصادف ايدر .



﴿ مطالعه ﴾

قطعه مذکورہ بی چینلیرک بویله بالسہولہ ضبط ایتمی قارشولرنده ماہر  
وجسور قوماندان بولتامسندن وخواجهلرک عاقلانہ حرکت ایتمیوب سلطنت  
وحکومتلری حقندہ اہالیدن صداقت وغیرت وثبات و ہمت کورمامسندن  
ناشیدر .

شواہالی تعیری ایچندہ عسکرده داخلدر . چونکہ کاشغرجه کرک  
اوللری وکرک صکرہلری عسکر دیمک اہالی و اہالی دہ عسکر دیمک اولوب  
بزده واوروپادہ اولدینی وجہلہ اہالی وعسکر آیری آیری برر صنف  
دکلدر .

اہالینک خواجهلرک حکومتی وقایہ ایتمک ایستاملری ایسہ انلرک زیر  
ادارہسندہ بولنمقندن بیقمش و اوصامش و ذاتاً کاشغر اہالیسنک ایلرو  
کلانلری آق طاغلو وقرہ طاغلو اولہرق ایکی طرف اولوب بونلر یکدیگرینک  
زوالی ایچون اوغراشمقده بولنمش اولدقلرندن وعوام ناس ایلہ خواصک  
برچوغی خواجهلرک ادارہسندن قورتیلور ایسہ چینلیرک سایہسندہ نائل  
رفاہ وحضور اولہ جقلری امیدندہ بولندقلرندن ناشیدر .

حالبوکہ اہالینک بوامیدی پک بیہودہ ایدی .  
چونکہ چینلیر کاشغری اہالینک استحضار اسباب استراحت ورفاہیچون  
ضبط ایتماشلر ایدی .

اشاغیلردہ افادہ قلنہجق ایسہدہ شورادہ دخی عرض وینان ایدہلمکہ :  
چینلیر کاشغریک ضبطی کندیلرینک اکتساب ثروتلریچون آرزو ایتماشلر  
ایدی .

اہالی حکومت اسلامیہنک بقاسیچون چالیشمدینی واجنہیہ میل وتوجہ

تارىخ قىسمى كاشغەر اون ايكنچى عصر

كوستردىكى جەھتە بالاخرە پك جوق ضرر كورمىش وبوحىتىسزلكك جزاسنى چكمشدر .

چىنلىلر سايه سنده حصولنى مأمول ايتدىكلرى حضور وراحت كورلدى .  
كدن بشقە اجراأت ظالمانه التندە ايكلمشدر وچىنلىلر علميندە صوك درجه يە  
قدر محاربە دە دوام ايتدىكلرى نە نادم وپشيمان اولمشدر .

برملىك اھالىسى كندى حكومتلرنى وقايە غىرتندە بولنمىو بدە اجانبىدن  
لطف و مروت بىكلىر ايسە البتە بونك سىئەسى چكر .

وطنى اجانبە تسليم ايدن ھانكى برملىك نائل سعادت اولمش كە كاشغەرلىلر  
دخى وطنپرورلك حسياتى براقدرلىرى ومملكتى دشمنە تسليم ايتدىكلرى  
ايچون رفاه وحضور كورە بىلسونلر ؟

اشتە نفاق وشقاق ! اشته اختلاف وافتراق ! عاقبت برملىك حاكمه يى  
اجنبىنىك باركران تحكىمى وغدر ومظالمى التندە ايكلىندى ! (عبرت !)

بوھاللر كاشغەردە (آق طاغلو) و(قرە طاغلو) نامىلە يكدىكرىدن آيرو  
اولەرق ايكى فرقه نك ظھور ايتىسندن و برھىت متھدە دن عبارت اولان  
اھالىنىك ايكى بە انقسامندن نشأت ايلمشدر .

برملىك افرادى بىنندە اتفاق واتحادك بولنمىسى ھەر يردە كورلدىكى كجى  
ايشتە كاشغەردە دخى وطنلرىنىك دست اجانبە كچمىنى موجب اولمشدر .

آق طاغلو وقرە طاغلو فرقلرىنىك يكدىكرىنىك محو واستىصالى اوغورندە  
اجرا ايلدىكلرى دسايس وفسادات سببىلە بالاخرە ھەرايكىسى دخى محروم  
سلطنت وحكومت اولمشدر .

عبرت عبرت كە بلاى نفاق برملىك حاكمه نك النندن قوۋ حاكمه يى الەرق  
اوملتى ذليل وحقير وسفيل وفقير ايدر .

برملىك كندى دولت وحكومتك دوام وبقاسى غىرتندە بولنمىز

تاریخ قسمی      کاشغر      اون ایکنجی عصر

وسایه سنده یشادینی وطنی محافظه ایتمز ایسه هر یرده تعیب وهرملت  
عندنده تحقیر اولنور .  
اثرناچیرانه مده اک زیاده نظر اتباه وعبرته عرض ایتمک ایستدیکم مواد  
بوجهتدرکه نقدر تفصیل اولنسه اوقدر محسناتی موجبدر ظن ایدرم .

### ۱۱۷۲ دن صکره

کاشغر قطعہسی اشبو ۱۱۷۲ سنه هجریه سندن (۱۲۴۰) سنه هجریه سنه  
دکین (۶۸) سنه سنه قدر چینلیلرک زیر اداره سنده بولنش و بومدت ظرفنده  
— یالکز اوچ طور فان وقعه سندن بشقه — حکومتلرینی رهین انقراض وبلکه  
تهدید ایدہ جک هیچ بروقه ظهور ایتماشدر .

چینلیلرک بوموقفیت عظیمہسی یعنی قالمسوقلر وکاشغرلیلرہ غلبہ کالمہسی  
اوزمان ایمپراطور بولنان و (۱۱۴۹) سنه هجریه سندن (۱۲۱۰) سنه هجریه سنه  
دکین مدت حکومتی دوام ایدن (کیان مونغ) یاخود (هیان لونغ) ک اقدامی  
سایه سنده وقوع بولنش ایدی .

مشارالیہ ایمپراطور غایت عاقل اولدینی کبی طالعی ده کندیسنه یاوراوش  
اولدیقنبدن مدت حکومتی اولان (۶۱) سنه قدر زمان مظفریت متوالیه  
ایله کنران ایلشدر .

کندیسندن اول چین حکومتی هر طرفدن تهدید اولنمقده بولنش ایکن  
کندیسسی سریر حکمداری به جلوس ایلدکدن صکره داخل مسالکی هر نوع  
فساداتدن تمیزلدکدن بشقه استیلای ممالکه دخی قالمیشش واردولری غرب  
طرفندن یکیدن یکی به مملکتلر قح ایلشدر .  
چینلیلر اجرای حکومتده ابتداری اھالیسک منھب وعاداته ایلشیموب

تارىخ قىسمى كاشغەر اون ايكنجى عصر

بۇكى اعتدالكارانه حركىتمده بولمىش واهالىيى طرفلارينه جالبه وكندىلرندىن  
خىشود ايلكه چالشمىلردىر .

لكن مؤخرأ تبديل حال وطور ايدىرك مەساملەرنده التزام شىدت ايلش  
وقفط اجرائى تدرىج ايله ارتدىروب بىرنه مظالم مدهشمه درجه سىنه  
واردىرمامىلردىر .

كاشغەر قىطمەسى ارتق چىنلىلر طرفىندىن كاملاً ضبط وئىخىر اولمىش  
اولدىقندىن كرك خواجهلرك اجراى حكومتلىرى وصىك محسار بەلى زمانىندە  
وكرك چىنلىلارلك ضبط وئىخىرىدىن صكره چىن حكومتى علمىندە بالفعل ويا  
بالواسطه چالشمىش اولانلرك تادىنە صره كىلكه بوقىلدىن اولانلركال كرمى ايله  
تخرى اولنەرق دردىست ايله نفى وئغرىب اولمىش و بونلرك بالجمله املاك واموال  
واشماسى چىن حكومتى طرفىندىن ضبط ومصادره ايدلمىلردىر .

چىنلىلرك كاشغەرى ضبطىندىن اول انلرك علمىندە بولسدىقلىچون نفى  
ايدلمىش اولانلرك مقدارىنى كاشغەرك ضبطىندىن صكره ايلى والىسى وكاشغەر  
قوماندانى اولان مومى اليه چانوقونى چىن اىمپراطورىته كوندردىكى و (۱۷۵۹)  
سىنه مىلادىيەسى ابلولنك ۱۳ ئىجى و ۱۱۷۳ سىنه ھىجرىيەسى ماھ صفر نىك ايكنجى  
كونىندە تخرىر ابلدىكى تقررېندە اون ايكى بىك بشىوز نفر اولق اوزره ذكر  
و بيان ايلمىلردىر .

چىنلىلر كاشغەردە بىرخىلى اھالىنىك اموال واملانى ضبط ومصادره  
اىتمكە نائل ثروت وىسار اولمىلرايدى .



### ﴿ چینلیلرک بعدالضبط اجرا آتی ﴾

و

#### { کاشغرده قوه عسکریه سی }

چینلیلر کاشغر قطعه سنی کاملاً زیر اداره لرینه کچیردکن صکره قطعه مذکورنک هر شهرندن برر مقدار آدم طوبلایه رق قالموقستانده واقع اولوب یکیدن انشا ایلدکلری قوجهیه کوندرمشلردر . چونکه قالموقستانی ضبط ایتدکلری وقت اکثر جهتلرینی تحریب واهالیسنی قتل واستیصال ایش اولدقلرندن اهالینک برمقداری تلف اولمش و برمقداریده فرار ایش ایدی . قوجهنک اعماری اهالی ایله حاصل اوله جغنی جهتله چینلیلر شهر مذکورک تکثیر نفوسیمچون پک چوق چالیشمشلردر . کاشغردن قوجهیه نقل خانه ایتدیریلانلر چین حکومتی علیهنده ایلروده کندیلرندن فساد مأمول اولنلار واللرندن ایش کلانلر ایدی .

( بونلرک انتخاب وارسال اولنسی اهالینک ایلروده عصبان ایچون برمشوق بوله مامسی مطالعه سنه مینی اولق کرکدر )

کاشغردن ایلی به نفی اولنلار حکومت اراضیسینده چالیشغه وثمره مساعیلرندن یالکز کنندی ییه جکلرینی اله یلوب قصورینی چین مأمورلرینه اعطا ایتکه مجبور اولشلر ایدی . چینلیلر قالموقستان وبالخاصه قوجه (ایلی) شهرینک معهوریتی ایچون یالکز کاشغردن آدم طوبلامیوب کندیلرندن دخی برخیلی آدمی چین ممالکنندن کتیره رک قالموقستانه اسکان ایتدیرمشلر ومؤبداً توطن ایتلرینی تحت مجبوریته المشلردر .

تارىخ قىسمى كاشغر اون ايكنجى عصر

ايشته چىنلىلر كاشغر قىطعه سنده ساكن اولان وكندى حكومتلىرى علمېنده چالیشانلر ايله ايلروده كندىلرندن فساد واختلال مأمول بولغانلردن برخىلى نفوسى نفي وتغريب ايله اىلى به نقل ايلدىككن صكره كاشغر شىرلىنك هر برينه مناسب مقدار عسكرك اقامه ايدىرك اجرأى حكومتبه باشلامشلىردر .

چىنلىلر كاشغرى پك آز برقوتله قبضه تسخيره كچىرمش وبوقوتلىرى قىطعه مذكوره نك اداره ومحافظه سنده غير كافي اولوب شىرلرده بولنان عسكركلر نك داخلى برحادثه ظهورنده اختلالى تسككن ايدىرك اسايشى اعاده اتمككك برابر بردشمن خارجى هجومنده دخى مدت مدیده محاصره به تحمل ايله دفع تعرضه كفايت ايدى به جك درجده بولمىدىغنى اكلامش اولدىقلىرىدىن كاشغرده اولان عسكركلر نك تىزىدىنه لزوم كورمش وبونك اچون چىنلدىن برخىلى عسكرك جلب ايدىرك موجودلر ينه ضم وعلاوه ائىلشلىردر .

(۱۱۷۲) سنه هجرىه سندن (۱۲۴۰) سنه سنه قدر (۶۸) سنه ظرفنده كاشغرك هر طرفنده بولنان چىن عساكر نك مجموعى نهايت قرق بىك نىفردن زياده دكل ايدى . بوقرق بىك نىفردن اون اون بش بىك نىفردن چىن دولتى اهالىسىدىن اولان ودىانت جليله اسلاميه ايله متدىن اولوب مقدارلىرى برچوق مليونه واران دورغانلردن ايدى . چىنلىلر نك اون بىك نىفردن (كاشغر) واوچ بىك نىفردن (ياركند) ودرت بىك نىفردن (آق صو) واوچ بىك نىفردن (ختن) وبش بىك نىفردن سائر نقاط ومواقع مختلفهده بولمىقده ايدى .

ايشته بوقرق بىك نىفردن عبارت اولان چىن قوه عسكرك به سندن دورغانى اولانلرى چىقېجه قسورى اولان بكرمى بش بىكى چىنلى ومانچولى اولدىغىدىن چىن قوه عسكرك به سنىك نىصفنه يقىنى اهل اسلام دىمكدر .

( شوراى ده واركه كاشغرده بولنان چىن قوه عسكرك به سنىك مقدارى دائمى صورتده

قرق بیک اولدوب بعضاً اوتوز بیکه تنزل ایدر ایدی . قرق بیک ایسه اننهایت درجه سیدر . بونلرک اسلحه سی اوق یای وفتیالی تفنک و کار قدم بر قاج طوب و قنج و قامه و قارغی کبی شیر ایدی )

### ﴿ اوچ طور فان عصیانی ﴾

یدی سنه قدر هیچ بر طرفدن بر کونا شکایت و اماره قیام ظهور ایتماش ایسه ده هجرتک (۱۱۷۹) سنه سنده (اوچ طور فان) شهری اهاالیسی چینلیلرک کوندن کونه کسب شدت ایدن معامله لرینه و شهر مذکورک چینلی اولان والیسنک مظالم طاقنفر ساسنه ارتق تحمل ایده ماملری و آسیای وسطی امر ایی طرفندن وعد اولنان امداد و اعانه یه ده اعتماد ایللری حسیلله چین حکومتی علیهنده عصیان و قیام و اول بول اختلال لرینه باعث اولان و بر خیلی اعتسافات و مظالمده بولنان والی قتل و اعدام ایلدیبر .

شهر مذکورده بولنان چین عساکری تسکین اختلاله چالیشمش ایسه ده جزو بیت مقداری جهتیه اهاالی طرفندن کافه قتل اولمشدر . حیفاکه اوچ طور فان اهاالیسنک چین حکومتی علیهنده بوقیام و اختلالی بالاخره کندیلرینک باعث محو و استیصالی اولمشدر . اوچ طور فانلیله نه ایچون وعد معاونت اولندیغنی اکلتمق ایچون بوبنده تفصیلات اعطاسی مجبوریدر .

شویله که : چینلیلر کاشغر و قالموقستانی من غیر مأمول بالسهموله ضبط ایلدکده دست استیبلایی ده ایلرولزه کتورمکه قالمقیشوب و قرغز ممالکنه کیروب اورالینی دخی ضبط ایله قرغزلی چین حکومتی تحت اطاعتنه المغه چالیشدیبر و قرغز طوائفی ایسه نهایت خواه و ناخواه چین دولتی تابعیتی قبول ایله حکومت مشارالیهانک خراجکناری اولدیبر .

قرغز لک مکلف اولدق لری ویرکونک اخذینه درت چینلی مفرزه سی تعیین قلنه رق بونلر هر سنه قرغز ممالکنی طولاشوب ویرکوبی طوبلار ایدی . چین





لکن شهر مذکور اهل ایسی اعلان عصیان ایشدکن صکره معاونت موعوده ده بولنماش و بیچاره لری بالکر باشنه براغلیش اولدیفنیدن چینلیلرک سیف غدر و مظالمته تسلیم ایدلشدر . آسیای وسطی امراسی ایسه همان هیچ برایش کوره مدیلر . افغان عساکری ابتدا ایلرولش ایسه ده مؤخرأ رجعتنه مجبور اولمش و دیکرلری ایسه چینلیلره هیچ مقاومت ایده مامشدر . ایشته بو اتفاقک ثمره سز لکنندندرکه چینلیلر فتوحاتی بدرجه ده ایلرویه کتوره رک ایرانه [\*] قدر اولان ممالکی هرج و مرج ایله آسیای وسطی دن برخیلی محلی تحت جایه لرینه الدیلر .

(\*) ایران ایکی معنایه در . اول نام هوشنگ شاه بن سیامک شاهدر . ثانی مجموع ولایت عراق و فارس و اذربایجان و خراسان مملکتلریدرکه فر بدون شاه بیوک اوغلی ارجه و یرمشیدی . ایران اسمی انددر . و نهرامونک اوتنه جانینی تور نام اوغلنه و یرمشیدی . توران تسمیه سی انددر . فرهنگ

ایرانک مجموع نفوسنی بعض جغرافیا کتابلری (۴) ملیون (۴۰۰) بیکه ایندیره یور و بعض کتب دخی (۱۵) ملیونه چیقاره یور ایسه ده بونک ایکیسی ده صحیح دکدر . بش بیقی ملیون اولدینی حقیقه اولان معلومات بدرجه به قدر مقارن صحتدر . ایران ممالکی اون بر ولایتیه منقسم اولوب مساحتیه سطحیه سی ۱ ملیون ۲۰۰ بیک و یاخود ۱ ملیون ۶۸۸ بیک کیلومتره مرعنده در . ایراندن بر مقدار محل روسیه دولتک زیر اداره سنه کچمشدر . ایران اهالیسی عومیتله شیعی در . ایراندن سنی و مجوسی و یهودی وارمنی ده وار ایسه ده بونلر شیعیلره نسبتله انددر . ایراندن هر جنس میوه و حیوان یتیشور . بعضیسی ممالک سائر میوه و حیوانلرینه فائقدر . کور باقر تیمور معدنلری چوق . سائر معادننه بولور . طوز و سائرده وارد شمدیکی حالده ایرانک پانختی (۹۰) بیک و یاخود (۱۳۰) بیک نفوسی حاوی طهران شهریدر . ایرانک ادخالاتی اخراجاشدن زیاده جسددر . دیونی یوق . عساکر منتظمه سی سواری و پیاده اوله رق کرچه کاغد اوزرنده ۱۲۲ بیک نفر و ۱۲۰ طوپ کوسه ترلمکده ایسه ده میدان محاربه یه (۶۰) بیک نفر و ایشه بر ایه جق ۵۰ و ۶۰ قطعه طوپ سوق ایده یاور . فقط ایران دولتی برمدنبرو اسلحه سنک تزیدی و عساکرینک اصلاحی ایله مشغول اولدیفنیدن

تارىخ قىسمى كاشغر اۋن ايكىنجى عصر

(يوقارولردە بيان وافادە قىلىدىغىي وجھلە چىنلىلر ك آن بان توسىيىع دائرە حكومت ايدەرك چىن حكومتى عظمت وشوكتىك كىتىد كىجە كىسب ازدياد ائىلى ايمپراطور هيسانغ لونفك زمانندە اولوب چىن دولتى تحت حايه وتسخير يىنە كىرن آسياي وسطى وقالموقستان وكاشغر اهالىسى چىن قوۋە نظامانە سندن خائف وهراسان واهالىسى چىن دولتى طرفندن (۱۱۸۹) سنە هجر يەسندە قىر وتدمير اولئسان تبت و برمانيا وحى كشمير امارتلىرى دىخى محافظە موقع و حكومتلىرىچون طالب عفو وامان اولمشدر . )

اۋچ طورفان اهالىسىنك عصيانى كاشغردىر بولئان چىن قوماندانى چائو قوۋىيە اخبار اولندىقدە تسكىن شورش اچچون شەر مذ كور اوزرىنە درحال مقدار كافى برچىن فرقة عسكر يەسى سوق واعزام ايلدى . اۋچ طورفانلىلر ايسە نىھايە درجە يە قدر مقاومت ايتكى كوزلرىنە المش اولدقلىرىن وورد ايدن عساكر چىن يە قارشو چىقەرق غايت خوزرىنە محار يە كىر يىشمش وثمرە اقدام وئباتلىرى اولهرق چىنلىلرى فنا حالده وعادتا محو اولمە درجە سنده مغلوب وپرىشان ايلشدر .

عساكر چىن يە مغلوبە دن بقىە السيو فى كاشغره كلەرك مغلوبىلر بنى مومى اليە چائو قوۋىيە اكلاتىقدە ايشك فوق العادە اهميتى اولدىغى اكلاشىلەرق نائره عصيانك دىكر طرفە سرايت ايتە دن اطفا سچون شەر مذ كور اوزرىنە عساكر كليە سوق واعزامنە مجبوريت حاصل اولمشدر . بناء عليه ايكىنجى دفعە اولهرق كاشغردن بربوك چىن فرقة عسكر يەسى حركت ايدەرك شەر مذ كورى تحت محاصره يە الدى .

ايلرودە بومقدار ك براقچ مىلى آرتە جى شىبە سزدر . ايراندە سلطنت ايدن دولتلىر شونلردر : ساسانىلر ايلە اندن اولكلىرى مقدا ذكر ايتش اولدىغىمىدى اندن صكرە . سنك بياننە ابتدار اولتور . اموبلر وعباسىلر ايلە بنى طاهر بنى ليث وآل سامان وآل بو يە وغزنو يلر وسلجوقىلر وخوازمىلر وچنگىزىلر و تيمور يلر وقرە قىونلىلر وآق قىونلىلر وصفوىلر وافغانلىلردر اكصكرەسى يعنى شەدىبىي حالده ايرانك سلطنتى خاندان قاچار يە نندەدر . شەدىبىي شاه ايران (ناصرالدين) خاندردولت ايران يە نك وارداتى ايكى بچق مليون زادە سنده اولوب مصارفاتىدە اندن جزى آزددر .

اوچ طورفانلیلر دشمنک کترتدن قطعاً دوچار فتور اولیوب مقاومتده ثبات ایتمش و اوچ آئی مدت چینلیلرک کوندن کونه کسب ازدیاد ایدن حصر و تضییقنه عرض سینۀ تحمل ایلشدر ایسه ده اطرافدن کندیلرینه امداد ورود ایتسه جکئی و ارزاق و لوازمات حریره تک فقدانی جهتیه ارتق بوندن زیاده ثباتک دخی ممکن اوله میه جغنی اکلماش اولدقلرندن نهایت خصم جانلری اولان چینلیلره تسلیمه مجبور اولشدر .

چینلیلر ایسه شهری بعدالضبط (ایمپراطوردن المش اولدقلری امر موجبجه اولق کرکدر) اهلینک صغیر و کبیر و ذکور و نسوان کافه سنی قتل و اعدام ایلشدر . اوچ طورفان شهرنده یرلی اهلیدن هیچ فرد متنفس قلاماش اولدیغندن اوراسنک یکسندن اعمار یچون چینلیلر طرفسندن کاشغر قطعه سی شهرلرندن یکر میشر اوتوزر آدم طو پلنه رق شهر مذ کوره کوندرلش و مؤیداً اوچ طورفانده تمکن و اقامت ایلری امر و تنبیه اولمشدر .

چینلیلرک بر شهر اهلینسی عموماً قتل و اعدام ایلک کبی مظالم مده شه سی اوچ طورفانده ظهور ایدن آتش عصیانک دیگر محله شه سراره پاش اولسنه مانع اولش و قطعۀ مذ کوره اهلینسی هر ندر چینلیلرک اجرای حکومتندن ناخشنود اولوب مظالم واقعه جلہی دلکیر ایلش ایسه ده اوچ طورفانلیلرک دوچار اولدینسی مصائب دهشت بخش عیون اولدیغیچون هیچ بر طرف عصیانہ جسارت ایده مامشدر .

### ﴿ قالموقستانه دائر ﴾

« برقاچ سوز »

چینلیلر قالموقستانک خرابیتی اوزرینسه ملکتنک یکیدن اعمارینسه قالدیشمش و بونک ایچون قالموقستانده اولان ادارملری اعتدال دائره سنده طوتورق اجرای حکومتده

تارىخ قىسمى كاشغر اون ايكنجى عصر

پدرجه يه قدر عدالتى التزام انلش اولدقلردن اوراسنك چينليپر طرفندن حين استيلا-  
سنده كه ۱۱۷۲ سنه هجر بهى اوائلدر كوردكلى مظالمدن اوركهرك سبريايه (روسيه  
مالكنه) اختيار هجرت ايدن و (قوادلوق) خان تحت رياستنده بولنان طورغود قبائلى  
اون ايبي واون اوچ سنه قدر روسيه طو پراغنده اقامتدن صكره روسيه اداره سندن  
عدم ممنونيتلى يعنى سبريايه حضور وراحت بوله ماملرى حسـبيله (۱۱۸۴) و (۱۱۸۵)  
سنه هجر يه لرنده بتكرار وطن اصليلرى اولان قالموقستانه عودت وچارونلچار چين حكومته  
عرض تابعيت واطاعت ايلديلر . چينليپر بونلرى حسن معامله ايله قبول انلش وكنديلر يته  
اراضى تعيينيله قالموقستانده اسكان ايتدبرمشدر .

### ﴿ مسلمانلر ك چينليلردن كوردكلى ﴾

{ حقارات دينيه }

چينليپر كرك قالموقستان وكر ككاشغرده صورتاسر بستى مذاهبى التزام ايله  
اهالينك ترك مذهب ايتلر ينى جبر ايتامشالردر . چينليپر طرفندن هر نغدر  
اهالينك مذهبنه طوقونلماش واهل اسلامك جامعا لرده اجراى عبادتلىر چون  
كنديلر يته سر بسيت وىرلش ايسه ده اهالينك امور و مصاخنه باقق اوزره  
كاشغرده مسلمانلردن تعيين ايلدكلى مأمورلر ك چينليلر كى اوزون صاچ  
صاليويره رك چين البسه سنى كيوب اوقيا فتمده بولملىرىنك [\*] تحت مجبور يته  
طوتلسى و اتى الذكر معامله حقارتكارانه ده بولملى اهل اسلامه داغ درون  
اولوب چين مأمورلرىنك مظالم واقعه سندن زياده تحقيرات دينيه لرى مسلمانلر ك  
چين حكومتدن تغير يته سبب مستقل اولمشدر .

اهالى اسلاميه دن هر كيم اولور ايسه اولسون حيوانه راكب اولديغى  
حاله برچينلى مأموره تصادف ايدر ايسه در حال حيواندن اينهرك مأموره

(\*) يالكر مسالار طرفندن منتخب وچينليپر طرفندن مصدق منلا وقاضيلر ايچون  
چين البسه سنى كيمك مجبورى اولمىوب !.. انلر البسه اسلاميه ي لابس اولمغه ماذون  
ايدلر !..

معامله تعظیمیہ بی اجرایہ وائبانہ [\*] تصادف ایدر ایسہ حیواندن ایندکدن  
صکرہ دیز چوکوب لوازم عبودیتی ایفایہ مجبور ایدی، انبان پتخانہیہ [\*\*]  
کیردیکی وقت مسلمان مأمورلرک وحتی حاکم بکلرک [\*\*\*] بیله پتخانہ قپوسنده  
الری ارقہلرنده اولدیغی حالده دیز چوکوب طورملری اصول متخذہ مجبو -  
رپه دن ایدی .

چین رهایینی ایسہ مسلمان مأمورلرک بویله پتخانہ قپوسی اوکنده دیز  
اوزره اوطورملرینه معنی ویره رک بووضعیت انبانک اوکنده طورملیوب پتخانہده  
بولنان معبودک تصویرى حضورنده طورلق دیمک اولدیغی بیان وادعا ایدرلر  
ایدی . بو حالک مسلمانلر ایچون نقدر باعث حقارت ومورث حدت اولدیغی  
تعریف اقتضا ایتمز . مسلمانلر بوحقارته مقابل سلاح مقاومتہ صارلق ایستلر  
ایسدهده چینلیلرک مظالم فوق العادهلرندن کوزلری ییلش وکندیبلر ینک  
عجزیله عسا کر چینیهنک وفرت وکترتندن دوچار یأس ودهشت اولش  
اولدیغندن ضروری صبر وتحمل ایلکده بولمشلر ایدی . مؤخرأ کاشغرده  
ظهور ایدن آتش عصیان باشلوجه بوخصوصدن طولایی اهلینسک اجند  
اتقام حقدنه اولان میل کلیلری جهتیه کسب اشتعال ایلش ایدی .

### ﴿ کاشغرک ﴾

« چینلیلر زمراننده صنایع وتجارتجه ترقیاتی »

چینلیلرک حقارت ومظالمیله برابر کاشغر قطعهسی انلرک زماننده تجارتجه

(\*) والی شهر دیمکدر . تعریفاتی اشبو اثرناچیرک قسم نایسنددهدر .

(\*\*) چینلیلر کاشغر قطعهسی ضبط ایتدکدن صکره قطعه مذکورہ اوزرنده بر خیلی

پتخانہ انشا ایلشلر ایدی .

(\*\*\*) مسلمان مأمورلرکک بیوکی اولوب اهل اسلامک ادارهسی بولرک الیسده

ایدی .

قسم نایده بو بابده تعریفات وتفصیلات لازمه درج اولته جقدر .

تارىخ قىسمى      كاشغەر      اون ايكنىچى عصر

خېلوجە ترقى ايتىش ايدى . چىنلىلەر كاشغرى الدە ايتىكلە اوراسنى كىندى مەلكەتلىرى علمىندە غەرب طرفىدىن ظەھور ايدەجك دىشمە قارشو برسەر (قلعە واستىكام) اتخاذا ايتىلەر ايدى .

چىن مەھسولاتىنىڭ خارجه فروختىچىچون قىطعە مذ كورە برمر كز اتخاذا ايدىلش وآسىيەى وسطايە كوندر يەجك چاى ومەھسولات سائۇرە چىنە طوغرىدىن طوغرى بە قىطعە مذ كورەدن اررسال ايدىلىكە بولمىش ايدى . چىنلىلەر يالكنز تجارىتك ترقىسىلە مشغول اولمىوب برطرفىن دە قىطعە مذ كورەدە بولغان وكترلەر يە برابر غايت زىنكىن اولان مەعادىن بەعضىلەرنى ايشلىتىلەر ايدى . حتى يالكنز ختن شەرىنىڭ شرق طرفىندە واقع (كرى) نام مەھلە بولغان مەعدىلەردە بومى اوچىوز عمەلە استىخدا ايتىلەر در .

چىنلىلەرنىڭ زاماندا طول مدت قىطعە مذ كورەنىڭ ھىچ برطرفىندە (اوپچ طورفاندىن بشقە) اختلال وعصيان ظەھور ايتىدىكىندىن اھالى كىندى كار وكىبلەر يە مشغول اولمىش و بوسىبلە صنایع وتجارت كىسب ترقى ايتىلەر . ياركىند شەرى تجارىتچە كاشغەر شەرىدىن دەھا ايلارودە بولمىوب شەرى مذ كور كرك كاشغەر قىطعەسى مەھسولاتىنىڭ وكرك چىن امىنە ومەھولاتىنىڭ مەركىزى ايدى .

شەرى مذ كورەدە بولغان امىنەنىڭ كترى تەرىپى مەھال بردرجەدە اولوب نفوسى ايسە كوندن كونه تكثر ايتىلكە ايدى . چىنلىلەر ھەرشىدىن زىادە صنعت وتجارىتك ترقىسىنى تروىچ ايدىلەكلەردىن مەلكەت كىسب عمران ايتىلكە بولمىش ايدى . چىنكە عىسا كرىدىن ماعدا اھالىسى دىخى قىطعە مذ كورە وباخصوص ياركىندە سوقىلەر ق انلردە تجارىتە باشلامىش وكىندى مەلكەتلەرنىڭ طرزىندە مەھال تجارىت كىشادىلە اجراى اخىد واعطىا ايتىلكە بولمىلەر ايدى .

چىنلىلەر زاماندا كاشغەر قىطعەسىندە علوم وفنون ترقى ايتىش دىنلەرنى ايسەدە

تدنی ده ایتماش ایدی . اول ائساده قطعه مذکوره نك اکثر جهنده اهل اسلامك اطفالنه مخصوص برطاقم مكاتب اولوب انلرده ایسه علوم ابتدایه تدریس اولنور ایدی .

کاشغرک تجارتجه کسب آیتدیگی ترقی بلاد سائرده بولنان ارباب تجارتی تشویق ایلش اولدیغندن قطعه مذکوره اطرافدن دخی برخیلی تجار و صنعتکار کلش ایدی . چینلیلر اصل کندی مملکتلرینه اجنبی سوقامغی اولدن بری اصول اتخاذا ایلش اولدقلرندن بلاد سائره ایله ایده جکری تجارتیه قطعه مذکوره نی تخصیص ایله ارباب صنایع و تجارتدن هر کیم اولور ایسه اولسون کاشغره کلدکده حقنده اجرای حسن معامله ایلش لردر .

### { مظالم چینیه دن برنبده }

چین مأمورلری اهالی حقنده کی مظالمی کوندن کونه تزید ایدرک کندی عسکرلرینک اقامت لرینه مخصوص اولان و برخیلی مدت محاصره یه طبانه بیلان قلاع مستحکمه نك امر انشاسنده اهالی اسلامیه نی مجاناً و جبراً استخدام و کندیسندن زیاده و یرکو و سائره طلب اولندیغی ایچون عرض نظلم و حاجت و مظالم واقعه دن بیان شکایت ایدنلری همان اعدام ایدرلرایدی .

کاشغر چینلیلرک عادتاً مالکانه سی حکمنده اولدیغندن قطعه مذکوره ده بولنان چین مأمورلری برآن اول نائل ثروت اولمقدن بشقه هیچ برشی دوشمنز واکتساب ثروت ایچون اهالینک اموالنی جبراً غصب ایتمکی ایسه طریق سهل کوره رک فقرای اهالی حقنده هر نوع غدر و مظالمی اجرادن چکمرلر ایدی .

اهالی قدرتلرندن زیاده کندیلرندن اقیچه و اشیا طلب اولندیغنی کیمه شکایت ایده جک؟ دها بیوک مأموره دکلی؟ حالبوکه بیوک مأمورلر کوچک

تايخ قىسمى                      كاشغر                      اون اىنگىلىيىسى عصر

مأمورلارغا تصاحب ايتىدىكىن بىشقىقە انلارك اجرا ايدىلگىلى مۇظالمى تروپىج دىخى ايدىرلايدى . چونكىكە ظلم ايله التان اچقىچە واشيا وارزاقك اچىندە كىندىلەرنىك دە حصەسى وار ايدى . اھالى بومظالمە ضرورى تھمىل ايدىر ايدى . چونكىكە شكايىت ويا طلب اولنان شىئى وىرمامك اچچون عناد ومخالفت ايدە جك اولانلر حبس وا كثرىا اعدام اولنورلر ايدى . بومظالمە تھمىل ايدە ميانلردن برمقدارى كاشغىرى تىركە مېجور اولمش وخوقىسد وىنجارا وطاشكەندە ھىجرىتى اختيار ايلش ايدى .

چىن دولتىك مظفريت فوق الصادەسى ايمپراطور (ھىيان لونىغ)ك وجودىلە حاصل اولمىغە ممالك مفتوحە ايلە تىحت جاىدە بولنان محللر انجىق انك زمانندە اظهار اطاعت ايدوب كىندىسىك وفاتىلە (۱۲۱۱) سنە ھىجرىە سىندە بىرىنە كىچىن ايمپراطور «كىيا كىنغ» زمانندە ايسە داخل مىلكدە بك چوق شورش ظھور ايتىدىكى كىچى تىحت جاىدە بولنان محللر دىخى باركران تھكىم و جاىدە بىر برر اوزرلندن آتمش و فقط قالمو قىستان وكاشغر انك زمانندە دىخى تىحت استىلالە قالمو استرداد استىلالە قالمىشە مامشدر .

بىكرمى التى سىنە قدر اجراى حكومت ايدىن (كىيا كىنغ) ك وقوع وفاتىلە (۱۲۳۷) سنە ھىجرىە سىندە ايمپراطورلق تىختە جلوس ايدىن «تاو قوانغ» [\*] زمانندە ايسە چىنك بىر قاچ ىرىدە اوفك تفك قارىش قىلىق ظھور ايتىدىكى كىچى كاشغردە دىخى چىنلەلرلك اداره شىدىدەلرى جھتىلە استىعداد اختلال باش كوستەركە مؤخرأ قطەئە مذ كورەك نصىقى مەقارندە غوائل داخنىە ظھور ايلشسدر . چىنلەلرلك كاشغردە اولان ادارەلرى ابدالرى يعنى (۱۱۷۲) سنە

(\*) مدت حكومتى (۳۱) سنە قدر اولوب تاريخ وفاتى ھىجرىك ۱۲۶۶ نجى سنە سنە مصادفدر . انكلىزلەرلە خىلوجە اوغراشمش و فقط محاربات واقەئەك جەلە سىندە مقلوب وانكلىزلەر تىضمىنات اعطاسنە وچىن اسكەلرلردن برمقدارىنى اوروپا تىجارلىنە كىساد ايتىكە مېجور اولمشدر .



هجریه سنندن (۱۲۱۰) سنه سننه قدر معتدلجه ایسه دهه تاریخ مذکوردن  
صکرهاری اجرا اولنان مظالم کوندن کونه تزیید ایداش ایدی .  
(۱۲۱۰) سنه سنندن (۱۲۴۰) سنه هجریه سننه قدر اوتوز سنه ظرفنده  
چینلیلرک کاشغرده اولان اجراءات ظالمانه لری پک شدتلی اولوب اهل اسلامک  
چکمش اولدینی اذا و جفا تعریفی محال درجه دهه ایسه دهه چینلیلر ارتق پک  
قوتلی برصورتده برلشمش وهرشهرده برچوق عسکرلری اقامت ایلمکده  
بولمش اولدینی واهالی ده ایسه قلدایه جق اقتدار قالدینی جهته لچار  
وناچار سکوتی اختیار ایله مظالم واقعه یه عرض سیننه تحمل ایلمکده بولمشار  
ایدی . واقعا چینلیلرک اجرا ایلمک لری مظالمک بعضاً تحمل اولمز درجه یه  
وارمسی حسبیه صبر و سکوت ایدیله میهرک اره صره بعض ذوات عصیان  
واختلاله تشبث ایتمشار ایسه ده هر نصلسه ایشی لایق و جهله طوته مدقلرندن  
و بولندقلری شهرلر اهالیسنی کاملاً طرفلر ینسه جلب ایلیه مدکلرندن چینلیلر  
مشوقلری طوته رق همان اعدام ایش و بوسبیه اختلالک ظهور ینه میدان  
و برماشلردر .

برشهر اهالیسی برنقطه یه جمع اوله مدقلری کبی برشهرک تشبثاتندن دخی  
دیگر شهرلر اهالیسی بیخبر اولوب معاوتنده بولنه مدقلرندن چینلیلر علیهنده  
هیچ برشی پیامه شلردر . چینلیلر اختلال تهتمیه متهم اولانلری و حتی اولیانلری  
(بلا محاکمه) اعدام ونفی و حبس ایتمک و برغانله ظهورندن صکره ظلی اسکینندن  
برقاتدها زیاده ندریمک ایله اهل اسلامک کوزلرینی ییلدیرر واهالی ایسه  
بو حاللری کوردکجه یکیدن دوچار خوف ودهشت اولوب چینلیلر علیهنده  
عصیان و قیامه جسارت ایده مز ایدی . باخصوص (اوج طور فان) اهالیسنک  
قیام ایتملری سببیه عموماً قتل اولنمسی اهالی ایچون بردرس عبرت بر ینسه  
کچمش ایدی .

ایشته اهالی بر خوف و خشیت ایچننده قالمش و فقط بر طرفدن صاحب

تارىخ قىسمى                      كاشغر                      اون ايكنجى عصر

ظهورك ىرى خلق اولنسه ده كنىدلر ىنى قورتارسه وچىنلر دن انتقام السه ديه اميد وانتظار ايلكده بولنش ايدى . بو حال ايسه بالاخره كاشغر ك آردى ارهسى كسليان اختلالر ىنى توليد ايلشدر كه بونك ابداسى (جهانكير خان) وقعه سىدر . جهانكير خان وقعه سى كه (۱۲۴۰) سنه هجر يه سننده در اعمر طور (تا اوقوانغ) زمانه مصادفدر . بونك زماننده اولان كاشغر حادثاتى فصل مخصوصلر نده مفصلاً سلك نجر يه چكشدر .

### ﴿ آسيای وسطايه بر نظر ﴾

{ صالح خواجه }

هجرتك ۱۲۳۰ نجى سنه سندن (۱۲۴۰) نجى سنه سنه قدر گذران ايدن ۱۰ سنه مدت طرفنده مظالم چينيه نك بر درجه طاقتفرسا يه وارمى جهتيه آسيای وسطى اهالى اسلاميه سى يىنسنده كاشغر مسلمانلر ىنك چين زنجير اسارتندن تخليصى حقمده ارزوى عمومى حصوله كلش ايدى . بو ارزو ايسه چينلر ك ۱۱۷۲ سنه هجر يه سننده كاشغر قطعه سنى كاملاً ضبط ايتسيه كرك او وقت وكرك اندن صكره كوردكلرى مظالم جانسوزه عدم تمهللر دن ناشى قطعه مذكوره دن فرار ايدهر ك خوقند (\*) و بخارا وطاشكند كى اطرافده

(\*) خوقند شبرى ۱۵۰ يك نفوسى حاوى اولوب سمرقندك ۲۷۰ ميل اعشارى شمال شرقيسنده و سيحون نهرى قىربنده كان و دريور باب جامع و بعض آثار عتيقه ى حاوى در . خوقند خانلنى مقدا خيلچيه بيوك ايدى . شمالاً قره قاليق اراضيسى و جنوباً بخارا و حصار خانقلرى و شرقاً كاشغر ايله محدود اولوب طولاً (۵۴۰) و عرضاً (۲۰۰) ميل اعشارى اتساعنده و (۳) مليون نفوسى حاويدر . روسيه حكومتى بو خانلنى (۱۲۸۲) دن (۱۲۹۳) تارىخنه دكين واقع اولان محاربات متواليه نتيجه سى اولهرق قىح و ضبط ايتلش و شمديى حالده روسيه دولتنك عادتا مالى اولشدر .

تاریخ قسمی      کاشغر      اون ایکنجی عصر

بولتان ممالک اسلامیه الجا ایدنلردن بعض ذواتک تشویقات واقعه سیله  
میدانه یقیمش ایدی .

کاشغر مهاجرلری وطنداشترینک دوچار مظالم و حقارت اولدیغنی  
و حاکماری اولان چینلیلردن نا خشنود اولوب عصیان و قیام ایچون امداد  
و معاونته محتاج بولدیغنی بیسان ایله الجا ایدنکلی محار امرای و معتبرانک  
تحریک عروق جیننه چالیشیر و بونی کندیلهر یچون اقدم وظائفدن عد ایدرلر  
ایدی .

بولنرک یکانه رئیس ویشواسی صالح (\*) خواجه اسمنده بر ذات ایدی  
که مومی الیه آق طاغلو خواجهلردن اولوب (۲۱۹)نجی صحیفه ده بر تفصیل  
عرض و بیسان اولدیغنی وجهله چین اردورینک کاشغری (۱۱۷۲) سنه  
هجر به سنده چین استیلاسنده هر نصلسه قورتیله بیلش و بر خیلی زمان آسیای  
وسطایی کشت و کناردن صکره نهایت (۱۱۹۹) سنه هجر به سنده خوقندده  
اختیار اقامت ایلشدر .

مومی الیه (رهان الدین) خواجهنک اوغلی اولوب پدرینک قتل اولنسی  
اوزرینه خواجهلک کندیسنده قرار قیلش و او حالده کاشغر حکومتنک وارث  
مشروعی اولمش ایدی . کندیسنک امل وارزوسی چینلیلردن اخذ انتقام ایله  
کاشغرنک ضبطی و مقام حکومتی کچمسی اولوب دائماً وقت فرصته انتظاراً  
امرار اوقات و برآن اول حصول املیچون کیچه و کوندر صرف مساعی  
واقدمات ایلر ایدی .

آسیای وسطی اهلایسی خوقندی (قوقان) صورتنده تلفظ ایدر . خوقند کاشغر  
شهرینک غرب شمالینسنده کاتردر . خوقند خانلغی حقنده ایلروده معلومات مفصله اعطا  
قلنه جقدر .

(\*) یاخود (صارم) کرچه (ساق) علاوه سیله صارم ساق (برلشدر یلنجه  
صارم ساق اولور!) اولدیغنی بعض محله مقید ایسه ده طوغریسی (صالح) در .

تارىخ قىسمى كاشغەر اون ايكنچى عصر

خوقندده بولنان كاشغر مهاجرلى صالح خواجهنك آق طاغلورلك رئيسى اولمى و كاشغر حكومتىك وارثى بولمىسى حسبيله — خواجهلره اولان فرط محبتلى اقتضاسىندن اولهرق — درحال مومى اليهك زير اطاعتنه كيردىلر ومملكتملىك استىلاى اعدادن قورتملى حقهده اولان ارزولرىنك حصولچون مومى اليهك منتظر امر و فرمائى اولدىلر .

صالح خواجه ايسه بونلرى آسيماى وسطى شهرلر يته طاغيدهرق كاشغرك تخليصى اچون اهالىنى تشويق ايتلر ينى وبو مقصد اوغورنده سعى وغيرتدن هيچ بر وقت كبرو طور ماملر ينى امر وتنبيه ايلشدر . بونلر هر اوغرادقلى محله كاشغرده اجرا اولتمقده بولنان مظالم مدهشه چينيه ينى كال سوز وكنداز ايله نقل و بيان ايدرك اهالىنى معاوتنه دعوت و صالح خواجهنك حصول ارزوسنه خدمت ايتكده ايدىلر .

مومى اليه تشبثاتنده ابتدالى خاطر و خياله كلز درجدهده بر چوق موانعه دوچار اولمش و كوردىكى ايش بك اغير صورتده ايلرولمكده بولمش ايدى . لكن مؤخرأ مامورلى معرفتيله اطرافدن متوالياً بر خيلى اقچه واسلمه المقده اولدىغى جهته مأيوس اولمقدن بشقه سعى وغيرتى كيتدكجه تزويد ايدرك ليل ونهار كاشغرك چينايىلردن تخليصى تداركاتيله اشغغال ايلكده بولمش ايدى .

كنديسى (۱۲۰۱) سنه هجر يه سنده ايشه باشمش اولدىغى حالده كاشغرك استردادينه كفايت ايدى جك درجدهده معاونت بولمى واتمام تداركات ايلمى هجرتك (۱۲۳۲) نجى سنه سنده واقع اولشدر . دىك كه مومى اليه مقصدىنك حصولچون متمادياً اوتوز اوتوز بر سنه قدر چالشمشدر . اكر كنديسىنك يرندى بشقه بريسى اولمش اولسه ايدى بو قدر چالشمشدىغى حالده تشبثاتنده بردنبره موفق اوله مامسى وباشلدىغى ايشك بر چوق موانع ومزاجه دوچار اولغله برابر بويله بر چوق مدت اوزامسى سببيله حصول املدن عادتا مأيوس اولور ايدى .

کندیسنک تشبثاتی خوقند تجارلری واسطه سیله کاشغر اهالی اسلامیه سنک معلومی اولجه کندیلرینی چینلیلرک مظالمندن قورتارمق ایچون چالیشمندن فوق العاده ممنون اولوب کاشغره ورودنده ترک حضور وراحت ایله جانلرینی فدا ایدهرک خدمتمنده بولمغسه و امر وفرمانته مطیع اولوب هر ارزوسنک حصولته چالیشمغنه عموماً قرار ویرلدی .

ایشته کاشغرلیلر چینلیلردن انتقام المق ایچون زمان عصیانک حلولنه منتظر اولمغده و صالح خواجه دخی تدارکاتی اتمام ایله فعلیاته کیریشمک ایچون وقت فرصتی کوزتمکده ایکن چینلیلرک بر تدبیری هر ایکی طرفک امیدلرینی بوشه چیقاردی و صالح خواجهنک بونجه سنه لر حصولته چالیشدیغی بر ایشی محو ایته درجه سنه کنیردی . شو افادهینی (پک قبالی اولسی حسبسیله) بر مقدار تفصیل وتوضیح ایدهلر .

چینلیلر آسیای وسطی اهالی اسلامیه سی ییئنده صالح خواجه مأمورلرنک اجرای تحریکات ایلمکده اولدیغی خبر لجه بونک کندی حکومتلری حقتده پک تهلمکله اوله جغنی اکلابوب غرب طرفندن کله جک مخاطراتک بر آن اول اوکنی المغه لزوم کوردیلر . چینلیلره اجرای تدابیرده مسارعت ایلمسینی افهام واجبار ایدن یالکرز صالح خواجه مأمورلرنک آسیای وسطاده اجرای تحریکات ایتمسی اولیبوب (۱۲۳۲) سنه هجریه سنده و صالح خواجهنک کمال کرمی ایله اجرای تدارکات ایلمدیکی ائنده قره طاغلو سلاهنسندن (کمال الدین) نام ذاتک کاشغرک تسخیری نیتسیله قرغزلردن باشنه بر مقدار ادم طوپلیوب کاشغر اطرافنده طورمسی و بر ارهلق حدودی تجاوزله فعلیاته کیریشمسی ایدی . بو حال ایسه مخاطره نک متقرب الحلول اولدیغنه و بو کور یلان سخا پیاره بلانک ارقه دن کله جک بر طوفان استیلایه مقدمه و نشانه ایدوکنه ارتق چینلیلرجه هیچ بر شبهه وتردد بر اقدی وانلرک چشم انباهنی اچغه باعث اولدی .

تارىخ قىسمى                      كاشغر                      اۋلان ايكنچى عصر

چىنلىلەر كمال الدينىك كاشغر اوكرىتە كىسنىھە ميدان وپرميۋوب درحال حدوده مقدار كافي عسكر سوقيله مومى اليهك باشنىده اولان سىرسىرلىرى مەنزىم وپرىشان وكندىسىنى دخى قتل واعدام ايلدىلەر . حتى صغير السن اولان اوغلى پكىننه [\*] ارسال واپلروده باباسنىك ىرىتە كچوبده چىن دولتى علمىنننە بولنمامىچون مؤخرأ اعدام اولنمشدر !..

چىنلىلەر بو غائىلەنى بالىسەھولە دفع ايتىشلر ايسەدە بونننە كى موفقىتلىرى دشمنلرىنىك ازلىغى ايله برابر كاشغر اوكرىتە واصل اولەمامسى ومع ذلك وقتيله دشمنك تدابير وحرركات عسكرىيەسىننن خىردار اولوب كىندىلرىنىك اكا كورە وسائط ونداركات لازمە سىرىيەدە بولنلىرى سىبىلە خصولە كلدىكىنى وەر زمان وقتيله معلومات الوبدە دشمننن اول طاورانەمىه جىقلىرى كىي ظهور ايدەجك قوتلى بر دشمن اردوسىننەدە مقاومت ايدەمىه جىكلرىنى واو حالده كاشغردە اولان حكومتلرىنىك محو ومندرس اولەجىنى اكلایەرق هر نە ايله اولور ايسە اولسون بعد ماغرب طرفننن كاشغر اوزرىننە مهاجەنك عدم وقوعى اسبابنە تشبىت ايتىكى لازمە حال ومصلحتىنن كوردىلەر وبننە علمىه خوقننن حكومتى ايله اتناق ومعاھدە ايدوب او طرفننن كلەجك مخاظرەنك اوكتى كىدىلەر .  
اول وقت خوقننن خانى اولان عمر خان [۱] بر موجب مقاولە چىنلىلەرنىك

[\*] چىن دولتىنىك پاننىخت مشهورىدر . شىرق طرفى (قوخابى) كورفوزى وجوانب نلشەسى چىن ممالكىدر . پكىننىك چىچە اسمى پاننىخت معناسنە (كنغ - سە) اىمش . پكىن اىكى قىسمە منقسىمدر قىسم شىمالىسىنننە اىمپراطورك صىفىيە سىراىلىرى واردر . شىر مذكورك زىقلىرى غايت كىنىشدر . نفوسى بر مىليون ويا بر مىليون يديوز بىك وياخود اىكى مىليون اولمق اوزرە اوچ نوع مقيد اولوب فقط بر مىليون يديوز بىك اولدىغى حقننە كى معلومات صحتە قىرىدر .

[۱] مشارالیه دور اندیش بر ذات ابدى . مدت حكومتنننە ملكنى حسن ادارەيە موفىق اولمش وخوقننن خانلىغى داخلىننە اولوب اكثر وقت سىركشەكلەدە بولنسان قبائلى كاملاً تحت اطاعتننە المشدر .

شمدیکی بزم اقیچه حسایله ویره جکری اوچیوز اوتوز بیک غروش مقابلنده خواجهلرک اجراأتی منع ایتمکی وانلری خوفنده توقیف ایله کاشغر طوراغنه کچیرمامکی درعهده ایلدی .

چینلیلرک عمر خانه بر موجب معاوله اعطاسنی متکفل اولدقلری اقیچه واقعا فضولی اولغله برابر ازده دکل ایدی . لکن کندیلرنده خوفند خانلقیله اوغراشه جق واورادن ظهوری مأمول قوی اولوب کاشغرتن الت اوست ایتمی بدیهی اولان بر دشمنله باشه چیقہ جق اقتدار اولدینندن دفع تهلکه ایچون نقدر چوق اولوز ایسه اولسون اقیچه فدا سندن بشقه چاره یوق ایدی .

عمرخان ایسه پاره نك خاطر ایچون کاشغر مهاجرلرینی و بالخاصه صالح خواجه بی اجراأت اختلاجویانه دن منع ایتمش وانلری چینلیلر علیهنده بولنماق ایچون بر نظارت متماده التنه المشدر . ایشته چینلیلرک اقیچه سی بونجه سنه ده حصول بوله بیلش و همان او کونلرده نتیجه سی میدانه چیقہ ق اوزره بولمش اولان بر ایشک حصولنی بتون بتون محو ایتمش دکل ایسه ده بر مدت ایچون تأخیر ایلمشدر .

صالح خواجه طوئدیغی ایشدن منع اولندیغنی کورنجه دوچار یأس وقتور اولمش فقط بتون بتون قطع امید ایتماش ایدی . بو حال درت سنه قدر دوام ایلدی . (۱۲۳۶) سنه هجریه سنده مشارالیه عمر خان وفات ایتمکله موئی الیه ایچون یکیدن امید قبولری اچیلش و بونک اوزرینه بتکرار ایسه باشلش ایدی . لکن کندیسی زیاده سیله اختیار اولدیغندن فعلیاته کیریشه جکی زمانده جلاد اجل کر بیانه صار یله رق غائله دنیادن ال چکدیردی .

کندی زمانه قدر خوفند خانلقنه چین حکومتی طرفندن قطعاً اهمیت ویرلز اینکن کندیسی ظهور ایدن احوال دن استفاده ایله حکومتی بر موقع عالیده طوتوب چینلیلرک نظر اهمیتنه عرض ایتمش ایدی .

{ جهانكبير }

صالح خواجهنك وقاتيله خيلى زماندنبرو صرف اولسان بونجه مساعى بهوده كیدهك ايدى . لکن موى اليهك جهانكبير [\*] نامنده اولان اوغلى بهاء الدين ومد يوسف [\*\*] نام قرداشلارندن دها زياده غيرتلى چيقهرق باباسنك حصوليچون اوغراشديغى ايشه يكيدين باشلدى .

كرچه عمر خانك وقاتيله چينلىلاره اولان اتقاق بوزلماش ايسهده خواجهرك اوزرنده اولان نظارت اسكى شدتندن دوشمش ايدى . جهانكبير بوندىن استفاده ايدوب مرحوم پدرينك باشلديغى ايشده خفيا دوام ايدر ايدى . خفيا دوام ايتكده اولديغى ايشدن نتايچ مطلوبه حاصل اولديغى وحال بويه ايكن علناً تداركات و تشويقانده بولنه مامسى سببيله خوقنده اختيار اقامتك هيچ بر فائدهسى اوله ميه جغنى ا كلامغه تعلقات و طرفداراندىن بر مقدار ادم ايله كاشغرك غرب طرفى اتكلرنده اولان وقرغزرك محل اقامتى بولنان طاغله كیدهرك اوراده اختيار اقامت ايلدى .

قرغزرك بكي اولان مر محمد بى [۱] اوتهدنبرو خواجهله محبت ايدن

[\*] مشاراليهك خواجه وسيد لکنى اكلاتق اچون كاشغر اهالىسى بيشده كنديسى (جهانكبير خان توره) ديه ذكر اولتور .

(توره) ايسه چغتايچه سيد ديكدر .

[\*\*] مد (محمد) كده سنك مخففيدر . آسيای وسطى و كاشغر اهالىسى بيشده مخفف

اسم بك چوق استعمال اولتور .

[۱] بو (مر محمد بى) ده كى (مر) بك معناسنه اولان مير اوليوب ميك كسرى ورائك سكونيله مردر . بى ايسه قرغز لساننده بك معناسنه در . يعنى (بك) ى فى كچى (بى) صورتده سويلرلر . سهولت اولسون اچون بوندىن صكره بى يرينه بك يازه جفم . احتمال كه مير بونلك لسانلرينه مقدم مخفف اولهرق داخل اولمش ويا خود مؤخرأ تخفيف ايدلمشدر . لکن معناسيله برابر داخل دكلدر . بعضيلر مر محمد بك ديبوب (نار محمد بك) دپورلر .



طابقدن اولدیغندن جهانگیره فوق العاده حرمت و رعایت ایدهرک کنیدیسنی یانه قبول ایلدی . جهانگیرک مسافرتک ایلک هفتیه سندنه میر مومی الیه مشارالهدن همشیره سنک کندوسسنه تزویج ایدلسنی طلب ایتدکده جهانگیر — بو خصوص کنیدی مقصدینک حصولنه زیاده سیه یاردم ایده چکی جهتله — موافقت ایتش اولدیغندن امر تنکیح و تزویج درحال اجرا قلمشدر .

جهانگیر همشیره سنی مر محمد بکه و یردکن صکره قرغزلر ایچنده دهه زیاده قدر و حیثیت قرانمش و چونکه انلرله کسب قرابت ایتش ایدی . بونک اوزرینه کاشغریک ضبطی ایچون یکیدن تدارکاته قیام ایدوب قرغزلی کاملاً تحت اطاعتنه الدی . تشبثاتنده موفق اولسی یالکز قرغزلرله حصوله کله میه چکی جهتله خوقند و طاشکنند و بخارا و جوارلرینه مأمورلر کوندره رک خنی و جلی آق طاغلو طرفدارانی جلب و دعوت ایلدی . مومی الیهک مأمورلی اطرافه یایله رق آسیای وسطی اهالی اسلامیه سنی امداد و معاونته دعوت ایدر و کاشغرده وقوع بوله جق ملحمه کبراده اثبات وجود ایتلر ایچون تشویقات لازمه ده بولنورلر ایدی .

جهانگیرک معینده و کاشغر محارباتنده بولتی ایچون هر طرفدن آقین آقین ادم کلیر و بو جنکاورلرک مقداری کوندن کونه تراید ایدر ایدی . بوایشه وقتیله پدیری صالح خواجه تشبث ایتش و اجراسی قوه قریبه یه کلش اولدیغندن جهانگیر واقعا ابتدالی دوچار موانع اولش ایسه ده صکره لری موفقیت هر طرفدن یوز کوسترمش ایدی .

مشار الیه برارملق کاشغر محارباتنه مقدمه اولق و حدودده کشفیات لازمه اجرا ایتک اوزره معینده پک آزاده له نارین [\*] منبعلرینه کیتش ایدی .

[\*] نهر مذکورک منبعی تیانشان طاغلی اولوب منبعنه یقین محللری ایچیه واسع و عمیق در . قیالقی و طاشلق محللردن جریان ایدهرک خوقند اراضیسنه داخل اولدقه یعنی منبعندن (۴۷۰) میل مسافه ایرلدقدن صکره بالقجی نام الکا جوارنده واقع اولوب آسیای

تارىخ قىسمى                      كاشغەر                      اون ايكنچى عصر

حدودده بولنان چينلىلر ايسه جهانكيرك تشبثات واقعه سندن اولدن معلو-  
مات اخذ ايلش اولدقلىرىدىن مشار اليهك دردستچون عساكر لازمه  
كوندرديلر .

چين عساكرينك مقدارى كچه بش التى يوز كشىدىن عبارت ايسه ده  
جهانكيرك معيتمده اولانلر دشمنه نسبتله يك دون برمرته ده يعنى عشرى  
نسبتنده اولديغىدىن اكر چينلىلر كنديسىنى غافل اولايوب دردست ايتك  
ايچون كلكنده اولدقلىرىنى خبر الماش اولسه ايدى همه حال ياقه يى اله ويرير  
ايدى . لكن دشمنك حركاتى وقتيله خبر المش ودرحال رجعت ايلش اولد-  
يغىدىن چينلىلر نارين منبعلىرىنه كلدكده جهانكيرى ميدانده بولمهديلر ومشار  
اليهك رجعتى ايسه خوفنه وعساكرينك قلت وضعفنه حل ايتديلر .

حالبوكه انلر ك ظنى يك ياكلش ايدى . جهانكير رجعت ايتدىن صكره  
عساكرىنى طوبليوب غافلانه نارين منبعلىرىنه اختيار اقامت ايدىن چينلىلر  
اوزرىنه هجوم ايلدى و كنديسىنى دوشيرمك ايتدىكلرى طوزاغه يته كنديلر-  
يى دوشيردى . چينلىلر جهانكيرك مقدار كلى عسكرا بهتة هجوم ايتدىكىنى  
وخط رجعتلر ينك كاملا قطع اولدىكىنى كورنجه نه يياجقلىرىنى شاشيرديلر .  
لكن تسليمى قطعاً قبول ايتيوب وكاملا تلف اولنجه يه قدر چاليشمغه قرار  
ويروب محاربه يه كيريشديلر . اولنان محاربه ده جهانكيرك مهارت وجسارت  
واقدامى ومعيى عساكرينك كثر و ثبات ودوامى جهتميله غالبيت او طرفده  
قالوب چينلىلر كاملا محو واعدام اولنديلر . مشار اليهك بوموقفىتى باعث  
ازدياد شهرتى اولوب بوندىن صكره قوه موجوده سى كوندىن كونه كسب تكثر

وسطى اهايسى يىنىده سچونك منبع حقيقىسى عد اولنان (قره قوچى) نام نهر ايله برلشبر .  
غابت شدت وسرعتله جريان ايدر . صويى اكثر يا صارى وبولانقدر . ايى طرفنده  
اولان اراضى بعض محلنده درت وبش ميل عرضنده اولوب اكثر يرلرنده ايسه بر طرفى  
پوكسك در .

ایتمش وکاشغرده اولان چین مأمورلی ایسه — مشار الیهک دهشت وهییتی و آوازه شهرتی واصل سمع اطلاعاتی اولنجیه — انک اوزرینه بردها عسکر کوندرمهکه جسارت ایده مامشاردر . جهانگیر ایسه قرغزل ایچنده اجرا ایلمکده اولدیغی تدارکاتی اتمام ایلدکن صکره (۱۲۴۰) سنه هجریه سننده کاشغر اوزرینه حرکت ایلدی .

چینلیلر دهها جهانگیرک قرغزل ایچنه کلدیکی وتدارکاته باشلیدیغی ائساده قولچه یه تاتار مخصوص ارسال ومشار الیهک قرغزلی تشویق واطرافدن آدم جلب ایلمکده اولدیغی وکاشغر اوزرینه هجوم ایچون تدارکات کلیه اجرا ایلمکده بولندیغی اخبار ایله برآن اول کندیلرینه امداد کوندرلمسنی طلب ایشلر ایدی . قولچه والیسی بوخبری آنجه معیتنده کی عسکرله بالذات کاشغر اوزرینه حرکت ایش و برمدت صکره شهرمد کوره مواصلت ایذوب دشمنک نه طرفدن ورود ایده چکنه منتظر اولقده بولغش ایدی . جهانگیرک حرکت وحدودی تجاوز ایتدیکی خبر آنجه معیتنده کی عسکرله کاشغر یکی شهرندن چیقیش و جهانگیرک ورود ایده چکی طریق اوزرنده اردوسنی قورمش ایدی .

جهانگیر برآغر اردو ایله کلوب چینلیلرک کندیسنه منتظر اولدیغی کورنجه عسکرینه قطعاً آرام واستراحت ویرمکسزین درحال دشمن اوزرینه هجوم ایلدی . معیتنده اولان عسکرچین عساکرندن مدارجه دون اولدقدن بشقه دشمنلرینه نسبتاً ایچیه منتظم واقوام مختلفه دن مرکب اولوب هربری حرب وضرر به مقبدر کنج ودرنج بر جنکاور ایدی . برقسیمی عن اصل کاشغر اهالیسنندن اولدقلری حالد کوردکلری مظالمه عدم تحملدن ناشی ترک وطنه مجبور اولمش مهاجرین ایدی که هم اخذ انتقام وهمده وطنلرینی تخلیص ایتک غیرتیه جانسپارانه چالیشیرایدی . برقسیمی ایسه خوقند وبخارا وطشاشکنند کی ممالک اسلامیه کوللیلری ایدی که بونلر مملکتلرنده ایکن

اون اوچىچى عصر

كاشغر

تارىخ قىسمى

خدمت عسكەر يەدە بولمىش و برفاچ محار بەدە ابراز شجاعت ايتىش بر مرد ميدان جلادت ايدى . ديكىر قىسمى دخى قرغز طائشە سندن ايدى كه بونلر ذاتا شجاعت و جلادته اقوام سارەنك مافوقندە بولمىش و بوركە كندىلر يله كسب قرابت ايدن جهانكيرك اقبالى اچون صوك درجەدە چالشمش لدر .

چىنلىلر افرادىنك هر برى بر تىمال شجاعت اولان جهانكير اردوسنىك قارشوسىندە كندىلر نى بك اشاغى بر مر تەدە كوردىلر و كر چه دوچار خوف ودهشت اولشرا ايسەدە تسليم جەتتە قىطعا ياشىمىوب ورجەتەدە امكان كورەمىوب اىستراىستىز محار بەدە ثبات و دوامە مجبور اولدىلر . وقوع بولان محار بە خوزىزانه نىجەسندە غالىت جهانكير طرفندە قلوب عسا كر چىننە فنا حالده مغلوب اولدى . چىنلىلر ك بر خىلىسى قتل و اعدام اولمىش و بقىة - السىوفى ايسە بك محنت و مشقت ايله كاشغر يكى شەرىنە قباغى ائە بىلشدر .

### ﴿جهانكير خانك كاشغردە حكومتى﴾

جهانكير بومظفرىت و موفقىت اوزرىنە طوغرى كاشغر كەنە شەرىنە كلش و شەر مذكورى ايسە اھالىسى كاملا اسلام اولدىغى و خىلى زماندىر و چىن اداره سندن قورتلق آرزوسندە بولدىغى جەتتە قىطعا مقابلە كورمەكسىزىن ضبط اېلىشدر . اھالى ذاتا جهانكير خانك ندىرى صالح خواجه حقىندە فوق العادە محبت ايتىش اولدىننن اوغلى اولان و باباسنىك خصلونە موفق اولەمدىغى مقاصدك اجراسنە چالیشان مشار اېھى كال مسرت و شادى ايله استقبال ابلدى .

کهنه شهر نیک چینلیلر طرفندن حاکی اولان محمد سیدوان [\*] مشار ایسه شهر مذکور پیشگاهنه کلدیکی وقت عموماً اهالینک شهری تسلیم ایتک آرزوسنده اولدیغی اکلائیجه شهر تسلیم اولنور ایکن اوقارغشهلوق ائناسنده کسهیه کوزیکمکسزین کاشغریکی شهرینه و چینلیلرک یانه فرار ایلشدر .

جهانگیرخان شهره کیردکده درحال کندیسینک پادشاهلغنی اعلان ایدهرک شهر مذکوری پایتخت انخاذا ایلدی . کهنه شهرینک چینلیلر طرفندن نصب اولنان و اهل اسلامدن اولان مأموریننی عزل ایتیم کافئ السابق مأموریلرنده ایقا و اهالینک پسپایهسنه و ارنجهیه قدر جلهسنه غایت ملتفتانه معاملهده بولنهرق جلب قلوبه اعتما ایلش اولدیغندن هرکس کندیسندن خشنود اولوب بقای سلطنت و حکومتی دعاوغیرتنده بولمشدر .

اهالی محمد سیدوانک چینایلره فرار ایتدیکنی جهسانگیرخانه اخیبار و مرقومک مظالم و مساویسنی عرض و اعلام ایتدکلرنده مشارالیه اگرمرقومی دردست ایتکه موفق اولور ایسه بلامان تلف ایتدیرهچکنی بیان ایلدی . (مرقومک جهانگیرخان طرفندن کهنه شهرنده اعدام اولندیغنی یعنی فراره موفق اولهمدیغنی حقنده اولان دیگر بر معلومات و روایت مقارن صحت و حقیقت دکلدیر . وقوعاتک صورت جریانی غایت مدققانه یازلقده اولدیغندن شو جهتمکده اک صحیحی ائیده ذکر و بیان اولندیغنی و جهلهدر . ) مرقومک چینلیلره فرار ایتسی کندیسئی اوتهدنبرو چینلیلرک طرفداری اولوب کهنه شهر اهالی اسلامیهسی حقنده اوانهقدر چینلیلر نامنه اجرا ایتدک مظالم بر اقامش

[\*] مرقوم اهالی اسلامیه دندر . شهر مذکور حاکیکنه چین حکومتی طرفندن تعیین قلمش ایدی . چینلیلر کاشغر قطعهدسنده واقع اولوب اهل اسلامک ساکن اولدیغنی شهرلره انلرک امور و مصالحنه باقق و شهرلر اهالیسنی اداره ایتک اوزره اسلامدن برر حاکم یعنی والی نصب و تعیین ایدرلر ایدی .

تارىخ قىسمى كاشغر اون اوچىقى عصر

وهر كسى دلكير ايلش اولديغىدىن كهنه شهرنده قالمش اولسه اهانلىك كندىسى  
 جهانكيرانه شكايه اينده جكلىرى و دعوازنده حق قرانه جقلىرى جهتهله همه  
 حال قتل اولنه جفنى بىلدىكى ايجوندر .  
 جهانكيران كهنه شهرينه داخل اولدقدن صكره وقت غائب ايتكسىزىن  
 درحال شهر مذكورك بشيوز ذراع مسافه سنده اولان يىكى شهرى [\*] محاصره يه  
 ابتدار ايلدى . مشار اليه شهر مذكورك محاصره سنده ايكن خوقند زادكانندن  
 اولان و جهانكيرانك كاشغر اهالى اسلاميه سنى چينلىلرك نىدن خلاص  
 ايتك اوزره چالشمقده اولديغى خبر الان (محمدعلى) اسمنده برىسى باشنه اوچ  
 درت يوز جنكاور سوارى الهرق خوقنددن حر كتهله كاشغره ورود ايلش  
 و جهانكيرانك تحت اطاعت و تابىينه كيرمش اولديغىدىن امر محاصره كسب  
 اشتداد و اسلام عسكرىنك كوندن كونه كسب قوت ايتدىكى كورن محصورىنك  
 الم و ما يوسىتى ايسه بر قاندها ازدياد ايلشدر .

(جهانكيران خانك يى شهرى اثنای محاصره سنده خوقند خانك اون بشيك عسكركه  
 كندىسینه امداده كلدیكى و كاشغرده اون ایى كون قدر اقامت ایدوب بو مدت ظرفنده  
 چينلىلرله اجرا ایلدىكى محاربته ایكى دفعه بوزلسندن ناشى عودته مجبور اولدیغى و بو  
 عساکر امدادیدهن نفع و فائده برینه بالعمكس ضرر و خسار كوریلوب خوقند خانك معیتنده  
 اولان عساکرك جهانكيران خان اردوسنك انتظام و اتقاقنى اخلال ایلدىكى حقهده بر روایت  
 وارد . فقط شو روایت بك ضعیف اولوب خصوص مذكوری تأیید ایده جك يولده  
 ديكر حوادث و اخبار يوقدر . بونكله برابر روایت مذكوره سلسله و قوعاتی بتون  
 بتون اخلال ایده جك درجهده اولوب ادنا تأمل ايله ايشك بو يولده اولدیغى اكلاشيلور .  
 خوقند خان چينلىلرله اتقاقنى اخلال ایلدىكى حالده مشار اليك كندى منافعنى آياق  
 البته الرقدن بشقه حكمدارلق كبی بر صفت رسمیه سى اولمىسان و كندىسینه نسبتاً آحاد  
 ناسدن اولدیغى حالده هنوز بر شهرك حكومتته نائل اولمش و حالبوكه بو حكومتى دها  
 تقرر ايتجوب بقاسى مشكوك بولمىش اولان بر ادمه امداده كىقىسى و انك معیتنده محاربته  
 ايتسى نصل اولنور؟ ايش يالكز بوندن عبارت اولسه ضررى يوقدر ديه سكوت  
 [\*] سکنه سى كاملاً چين عساکرى و خدمه و ساژمى ایدی .

ایدهم شوراسیده وارکه خوفندخانی جهانگیر خان ایله برابر محاربه ایتدیکی حالده خوفند خانی بوزیله یورده نصل اوله یور که جهانگیر خانک عساکری بوزلیوب بالعکس هر بر محاربه ده مظفر ومنصور اوله یور؟ جهانگیر خان چینلیلی کال خوف وضعفلرندن ناشی تحصنه مجبور ایتدیکی واورته ده تحت محاصره ده بولسان چین عساکرندن بشقه هیچ بر دشمن بولمندیکی حالده خوفند خانی هانکی دشمن قارشوسنده بوزلدی؟ اگر خوفند خانک محصور اولان عساکر چینیه طرفندن دوچار انهزام اولدیگی خاطره کلور ایسه اکاده جوام بودرکه اول وقت یکی شهرده محصور اولان چینلیلرک تکبیل قوه موجوده سی دور ودراز اجرا ایلدیکم تدقیقانه اون اونی یسک راده سنده اولوب بوندن بر نفر بیله زیاده اولدیگی اکلاشلشدر . ایشته مقدارلری ان صحیح اوله رق اونی ایکی یسکدن عبارت اولان چینلیلر کندیلرینی محاصره ایدن مقدارلری اونی بش بیکه یقین اولان جهانگیر خان عساکری مقابلنده عاجز اولدقلری حالده ابروجه اوله رق خوفند خانک اونی بش بیک عساکرینی نصل مغلوب ایده یور؟ کرچه یکی شهرک انانی محاصره سنده چینلیلر بر ایکی دفعه قلعه دن طیشارویه چیقوب محاصرین اوزرینه هجوم ایشلر ایدی . لکن هر هجوم لرنده جهانگیر خان عساکری طرفندن رجته مجبور ایدلمش اولدقلرندن غالبی اولان جهانگیر خان عساکرندن بشقه چه بر دشمنله دخی اوغراشمغه مقتدر دکلر ایدی .

حاصلی خوفند خانک امداده کلدیکی حقنده اولان روایت محمد کل الوجوه مجروح اولوب یوقاروده یسان اولندیگی وجهله خوفنددن یالکز محمد علی اسمنده زادکندن بریسی گلش ایدی که بونکده معینده انجیق اویج درت یوزادم وار ایدی . بو روایت ایسه موی الیهک ورود ایتمندن واسمنک محمد علی اولمندن ازمد برشیدر.)

چینلیلر محاصره وتضییقه صبر وتحمل ایله جهانگیرخان عساکرینک کوندن کونه کسب شدت ایدن مهاجاتی دفع ایتکه چالیشدیلر و برایکی کره فک محاصره نک قابل اولوب اولدیگی تجربه یه قالدیشدیلر . لکن هر تجربه لرنده ضررلی چیققلرندن صکره لری بردها قلعه دن طیشارویه چیقیمیوب شهرک دروندن مقابله لازمه ده بولمغه قرار وپردیلر . بونک اوزرینه قلعه لرینی برقاندھا تحکیم ایدوب دفع مهاجیه چالیشه رق دائماً جهانگیرخان عساکرینی بیحضور ایتدکلی کی انلرک اره صره واقع اولان هجوم لرینی دخی نتیجه سز براقیرل ایدی .

بىخ قىسمى  
 كاشغر  
 اون اوچىنچى عصر

يېڭى شەھەرگە محاصىرەسى ايتكى بېچق ماھ قىدر امتىداد ايش و بومىت ظرفىندە  
 بىر نىقىر محصورىن پك زىادە صىقىلمش ايسەدە جىھانكېرخان عىسا كرىنە دىخى  
 اس و كلال كىلىش ايدى . محصورىن ارزاق و لوازمات حرىبەلىرى ازمىنىدىن  
 ناشى ارتق بوندىن زىادە محاصىرە يە ئىمىل غىرى قىل اولوب اطرافدىن ايسە  
 كىندىلر يە عىسا كر امداد يە نىك ورود ايتىپە جىكىنى وشو حالە و جىھانكېرخانك  
 كوندن كونه كىسب قوت و كېسەلى كوندىلى تىضىق ايلە بو بابدە اختىيار  
 فداكارى و غىرىت ايتىسە نىظراً ھىر حالدە شەھەرگە مشار ايلە دست استىلاسنە  
 كېچە جىكىنى اكلامش اولدىقلىرىدىن ايشىستە بو ايتكى بېچق ماھ محاصىرە و محاصىرەدىن  
 صىكرە ناچار شەھرى مشار ايلە تىسلىپە فرار و ىردىلر .

چىنلىلر ك رۇسسىنىدىن پك چوغى نىفسلىرىنى كىندى اللرىلە تىلف ايتكى  
 مىلمانلرە تىسلىم ايتىكە تىرجىم ايدەرك شەھەر تىسلىم اولمىدىن برىساعت اول ھىسى  
 برىرە كلەرك او طوردقلىرى مىلك التىنە باروت كى مواد ملتەپە وضعىلە آتلىوب  
 كىندى كىندىلر بىنى ھىلاك ايلشلىردىر . بونلر كى كىندىلر بىنى ھىلاك ايتارى تىسلىم  
 اولدىقلىرى صىكرە بىھمە حال اھالى اسلامىيە طرفىدىن اعدام اولنە جىقلىرىنى  
 بىلدىلر نىدىن و صاغ قالملىرى فرض اولدىغى صورتدە دىخى كىندى محكوملر يە  
 تىسلىم اولغى و بار اسسارت و حقارت التىنە كېرىمكى نىفسلىرى يە ىدېرە مدكلر نىدىن  
 ناشىدىر ! بونلر دىشمە تىسلىم اولمىدىن منىعايدىن برىش دىھا وار . اودە ( كىرچە  
 احوال داخلىيە قىسمندە موضحاً بىيان اولنە جىق ايسەدە ) شەھەر مذكور مؤخرأ  
 چىن دولتىنىك النە كىچر ايسە حكومت مذكورە نىك كىندىلر بىنى مقىدما دىشمە  
 تىسلىم اولدىقلىرى تىھمىتەلە در حال اعدام ايدە جىكىنى بىلدىلر .

شەھەرگە درونىندە اولان بو كورلىتى اردوى اسلامدىن طىولمىش و مؤخرأ ايش  
 اكلامش ايدى . جىھانكېرخان شەھەر كىردىكە سائلر يە برابر بالاختىيار نىسىنى  
 تىلف ايتىكە جىسارت ايدە ماماش اولان قوماندان ايلە سالف الذىكر ( محمد سىد  
 وان ) — مقىدما ايتدىكى وعد اوزرىنە — قتل ايلدى . اندىن صىكرە صىرە



چین عساکرینه کلکله اوآنه قدر محاصره و محار به ده قیربله قیربله موجودری اون اون ایکی بیکدن سکر بیک راده سسنه تنزل ایدن چین عساکرینک برمقداری اعدام و برخیلیسی ده تحت اسارته ادخال اولمشدر . عساکر چینهدن درت بش یوز قدری قبول اسلام ایش اولدقلرندن جزای اعدام و اسارتدن قورتلشدر .

{مطالعه}

جهانگیرخانک محمد سیدوانی اعدام ایدیشی مرقومک اهل اسلام - مدن آیرله رق چینلیره - دشمنه - فرار واندن اول اولدینی کبی اوتار یخدن صکره دخی اهل اسلام حقنده خیاتی ارتکاب و اختیار ایتسندن و چینلیلرک زماننده ایکن انلرک نامنه هر کسی آتش مظالم ایله یا قمش اولسندن ناشیدر .

تسلیم اولان برشهرک قوماندانی تلف ایتک هر نقدر موافق عدالت دکل ایسه ده مقتول مرقومک اوآنه قدر اسلام حقنده اجرا ایلدیکی مظالمه حدونهایت اولدینغندن اعدام ایله جزا ایدلمش و تلف ایتدیکی بیکارجه اهل اسلامک قانی یرینه - انلرک وارثلری اولان اهلینک آرزوسی اوزرینه - امر قصاص اجرا قلمش دیمکدر .

چین افراد عسکر په سندن برمقدارینک تلف و اعدام ایدلمسی انلرک نسدن اوکونه کلنجه به قدر پک چوق مظالم کورلیدیکی ایچوندر .

قەسىمى كاشغر اون اوچىقى عصر

ئىليسينك تىحت اسارتىه ادخال اولمىسى ايسه جزاى اعدامدن قورتىلد-  
 يچون حقلرنده برلطف ايدىلىش دىمكىدر .

جهانكبير خان بوموقفيت اوزرىته كاشغر كهنه شهرىنى مؤبداً كندىسنه  
 تىخت انخاذا ايدوب يىكى شهره طرفندن بروالى نصب وتعيين ايله اهاالىدىن  
 خىلى كىسنىه يى داخل سلك عىسكر ايدىرك تىزىد قوت ايلدىكن صكره  
 يىكى حصار[\*] شهرىته حركت ايتىش وجزوى برمدت محاربه ومحاصره دن  
 سكره اوراسنى دىخى ضبط واستىلا ايشىدر .

بو قىچ اوزرىته مشار اليه برقاندھا شوق وجسارت كلارك (ياركنند)  
 \*\*] شهر عظيمى ايله (بوسقام) [\*\*\*] وقارغىلىق [\*\*\*\*] وغومه [\*\*\*\*\*]  
 قىصبىلر يىنى وكاشغر قىطعهسى داخلىنده واقع (ختن) ولايت جىسىمىنى وملحقاتى  
 شايان حىرت بر صورتىه كمال سهولتله قىبضه تسخيره كچىردى .

### «دىكرىر روايت وبيان حقيقت»

( مشار اليه يى حصار وياركنند وختى بالذات قىچ انجىوب كندىسى دھا كاشغر  
 يى شهرىنك محاصره سىندىه ايكن مذ كور شهرلر اھالى اسلامىھى كاشغر محاصره سنى  
 خىبر انجه چىنلىلر عليهنده قىام ايدىرك كندى باشلىرىنه يانلرنده كى چىن شهرلىنى ضبط  
 وچىن عىسكر وشهرلىنى كاملا قتل وھدم ايتدىكلرى وحقى ايجلرندن بر خىلىسى لاجل  
 المعاونه جهانكبير خانى كوندردىكلرى حقتىد بر روايت وار ايسىدھ بو روايت شايان اعتماد

[\*] كاشغر شهرىنك جانب شرقىسندىه واقع اولوب شهر مذ كورك التى ساءت وآق  
 صو شهرىنك اون سكر كونلك بعدىدھ كائن در . ياركند شهرىنك طرف غربىسندىدھ در .  
 \*\*] آق صو شهرىنك اون سكر كونلك بعدىدھ كائن بر شهر جىسىم وعظيم اولوب  
 كاشغر وىكى حصار شهرلىنك شرق طرفىدھ واقع در .  
 [\*\*\*] ياركند شهرىنك بر كونلك مسافىسندىدھ وجنوب شرقىسندىدھ كائن در .  
 [\*\*\*\*] ياركند شهرىنك اىكى كونلك بعدىدھ وجنوب شرقىسندىدھ كائن در .  
 [\*\*\*\*\*] ياركند شهرىنك التى كونلك بعدىدھ وجنوب شرقىسندىدھ كائن در .

اولیوب راوینسك قطعه مذكوره احوالندن و او زمانى ترتيباتندن وقوف و معلوماتى اولديغى اعلام ايدر . مذكور ولايت و شهرلك جهانكبر خان طرفندن بالذات فتح و ضبط اولديغى و بونكده كاشغر يى شهرينك ضبطندن صكره وقوع بولديغى محقق اولوب بونلرده مسكون اولان اهالى اسلاميه ده اول وقت كنديلرينه خارجدن بر مشوق و امداد كلدی صورتده باشلى باشلرينه چينلير عليهنده قيام ايدهجك جسارت اولماغله برابر غلبه قزانهجق اقتدارده يوق ایدی . اول وقت ختن و باخصوص ياركندده بولسان عساكر چينهك مقدارى ايسه اورالرك اهالى اسلاميه سنى اختلاادن منع و حين اقتضاده تاذيب ايدهجك بر درجه كافيه و كليده ایدی .

شوراسنى عرض ايدهيمكه جهانكبر خانك بوقدر مظفر بته سهولته موفق اولسى يالكرز كنديسنك اقدامات و تدابيرندن و ياخسود معيتمنده بولنان عساكرك ثبات و شجاعتندن ايلرو كليوب هر نرهك ضبطنه كيتش ايسه اوراسنك قارشو- سنده بولنان شهر اهالى اسلاميه سنك كنديسنى استقبال ايدوب معاونت لازمه ده بولمى سبيله حصوله كشدن . مشار اليه بر شهرك ضبطنه مثلاً بيك كشى ايله قالقيشير ايسه اورايه وصولنده معيتمنده كى عساكرك مقدارى درحال اون بيك نفره بالغ اولور ایدی .

كاشغر قطعه سنك هر طرفنده بولنان اهالى اسلاميه چينليرك زنجير ظلم و غدرى التمدن قورتلق و هر زمان كورمكده اولدقلى حقسارت و مظالمك انتقامى المق آرزوسندن هيچ بر زمان واز كچماش ايسه ده حصول مقصده خدمت ايدهجك ايجلرنده مقتدر و فدا كار آدم كوره مدكلى و معامله سر كشانه دكل حتى چينليرك اداره سندن عدم ممنونيتى ايا ايدر معاملات قىام ايلدكلى صورتده اجرا قلناسن مظالمك تضعيف ايديله جكنى ييلدكلى اجلدن اعلان عصيانه جسارت ايده ميوب خواه و ناخواه اختيار صبر و تحمل ايلكده بولمشلر ایدی . جهانكبر خانك ظهورى ايسه عصيان و قيام و اخذ انتقام ارزولر بى موقع حصوله كتوره جكندن اوغرا دىغى محللرده مسكون اهالى اسلاميه كنديسنه طوعاً اظهار اطاعت و ايفاي خدمت ايدوب مشار اليهك

تارىخ قىسمى                      كاشغر                      اون اوچىنى عصر

حصول فتوحاتى وتسهيلى مظفرياتى امرنده فوق العاده سعي وغيرت ايشدر .

جهانكبر خانك كاشغر قطعه سندن ايشته بوسببه مېنى برسرعته قمع وضبط ايلديكى محللار قطعه مذ كورنهك غرب وشرق جنوبى طرفلر يدر . بومالك مفتوحه غرب بدن شرق جنوبى يه طوغرى — ياركندك براز انحرافى حساب قاتيلديغى صورتده — برخط مستقيم مفروض اوزرنده كان اولوب كاشغر قطعه سنك سدسى وياخسى نسبتنده در . شمال طرفلرى چينيليرك النده اولوب اورال رينى ضبط ايتككه وقت بوله مامش ايدى . بوقدر فتوحاته ايسه عزيمت وعودت ومحاصره ومحاربه مدتله ضبط ايتديكى محللارده الك آرز دردر بشر كوندن عبارت اولان زمان اقامت ده داخل اولديغى حالده اوچ ماهده موفق اولمشدر .

مشار اليه بوموقفيت اوزرينه پايئخت انخاذا ايلش اولديغى كاشغر شهرينه عودت و بوقدر فتوحاتى ايلك دفعه لىق ايجون كافي كوروب معيتمده كى عسكر خيلوجه يورلش وايچيه تلفسات و يرمش اولديغى سندن سنه آتبه ده بكيدين فتوحاته چيقيق اوزره شهر مذ كورده اختيار اقامت وضبط ايلديكى محللاره طرفندن برر والى تعيين ايله كاشغرده بولنديغى مدت ظرفنده ترتيب عسكر وتنظيم مهمات حرب وسفر ايجون صرف مساعى وقدرت ايشدر .

بوندن صكره طقوز ماه قدر كمال حضور وراحت ايله اوانكندار اولوب بومدت ظرفنده كاشغر قطعه سنك هيچ بر طرفنده بليه حرب وقتال دهشتماي ظهور وسالب راحت وحضور اولماش ايسه ده بوندى صكره يعنى قطعه مذ كوريه وروردن بر سنه صكره كه ۱۲۴۱ سنه هجره سى اواسطيدر بكيدين محاربه باشلامشدر . شوييله كه :

مشار اليهك كاشغر قطعه سنه وروديله بوقدر فتوحاته نائل اولسى خبر دهشت اثرى بكيته وچين ايمپراطورى تااوقوانغه بيدر پى واصل اولغله بو

خصوصی تذکره مأمور اولان مجلس وکلاده مشار الیهک فتوحاته اهمیت ویرلیدیکی صورتده کاشغر قطعہ سنی کاملاً ضبط ایده جکی بدیهی اولدیغی درمیان اولنهرق بونک ابتدادن قوه جبریہ ایله اوکی اتمنسنه قرار ویرلدی وایمپراطوره عرض اولندقدہ ضبط اولنان محلاک استرداد اولنسی و بوغانلنک اورتدن قالدیریلوب مشار الیهک هر نه وجهله اولورسه اولسون دردست ایلمسی حقنده اراده قطعیه صادر اولدی .

بونک اوزرینه یوزیک کشیدن مرکب برچین سواری اردوسی تنظیم و ترتیب وجهانکیرخان اوزرینه سوق وتسریب اولندی . بواردونک عموماً سواری اولسی شمندوفرلک بولنامسی جهتله چین کبی ممالک جسمیده سیار حالنده بولنه جق پیاده اردوسنک پک بیولکصهوبت ومشکلاته دوچار اولسندن و بونکله برابرقدر اولسه حرکتی سریع اوله میوب طلب اولنان جهت ونقطه یه وقت وزمانیله واره مامسندن ناشیدر . مذکور اردو برمدت صکره کاشغر قطعہ سنه واصل و هیچ بر پرده توقف واقامت ایتمکسزین طوغری (آق صو) [\*] شهرینه داخل اولدی .

اشبو چین اردوسی (آق صو) شهرینی مرکز و مبدأ حرکت اتخاذ ایده رک اورادن اوچ قسمه تقسیم اولنوب هر قسمک آیری آیری یوللردن کاشغر و یارکند وختن شهرلی اوزرینه حرکت ایتمسنه قرار ویرلیدی . بر موجب قرار برنجی

[\*] یکی حصار شهرینک ازه جق جنوبده اولسی حسابیه قاتیلدیغی صورتده بر خط مستقیم مفروض اوزرنده کائن اولان کاشغر و یارکند و یکی حصار شهرلینک اون سکرر کونلک مسافه لنده و یکی حصارله کاشغرک شمال شرقیلرنده و یارکندک شمال غریبسنده واقع بر شهر جسمیدر . اشبو آق صو شهرندن کاشغر قطعہ سنده کائن هر شهره یول اولدیغندن شهر مذکور قطعہ مذکورنک مرکزی کبیدر .

تارىخ قىسمى      كاشغر      اون اوچىنچى عصر

قىسمى ۱۲ بىك سوارىدىن عبارت اولوب قاي بولىسە (ختن) [\*] ولايتى اوزرىنە وايكنجيسى ايسە ۷ بىك سوارىدىن مركب اولهرق آق صوبولىسە ياركىند شەرى اوزرىنە واوچنجيسى دىخى ۸۱ سوارىدىن عبارت اولوب مارال باشى بولىسە كاشغر كەنە شەرىنك جوارىندە بولنان (بىكى آباد) [\*\*] قىصبەسى اوزرىنە حرىك اىلشدر . چىنلىلرك كلكدە اولدقارىنى جهانكىرخانك والىلرى كورنجه كىندىلرندە مقابلەبە اقتدار كورەمامكلە كال خوف ودهشتلە كاشغرە فرار اىلدىلر .

جهانكىرخان ضبط ايتدىكى محلازە وقتىبە مقدار كافى عىسكر براقدىغى جەتسە انلردە كىندى طاقى اولهرق والىلرك توابعىسە برابر اوچر دردر يوز نفرىن عبارت آدم بولتمقدە ايدى . اكر اورالزە بشر اونر بىك عىسكر بولمش اولسە ايدى والىلر اهانىنك معاوتىبە دشمنە مقابلەبە قالقىش و شەرىلرى ترك اىلە كاشغرە كلوبدە (چىنلىلر طاغلىرى صحراى طولدىرەرق كلپورا) بولىسە مقدارى بك چوق اولان دشمنە بز قارشو طورەمدق ! (آوازە سىلە هر كى خوفە دوشىر مىزل ايدى . بولنرك بو تواترى كاشغرە و عىسكر يىننىسە زىادە سىلە سوؤ تاثيرى موجب اولوب اوكونە قدر كىندىلر ينى غالب كورنلر ارتق اندن صكرە مغلوبىتى محقق كورمكە باشلىدىلر . هر كى خوف ودهشت استىلا اىلش ودهنلرە چىنلىلرك ناقابل مقاومت برقوت و كىرتدە اولدىغى يرلشمش ايدى .

[\*] ختنك آوازە شەرى بزم طرفلرە بىلە كلشدر . وقتىبە معمولات نفىسەسى جەتسە بك بىوك اهمىت قزانمش و بر خىلى انقلابانە اوغراىغى و مقدمى منزلە سىندىن بر چوق درجە اشاغىبە دوشدىكى حالده شو عصرده كاشغر قىصبەسىنك اك اهمىتى بر ولايتى بولمىشدر . كاشغر شەرىنك شرق جنوبىسندە كاندر . ختنك محاربات اخىرەسى حقدە كى تفصىلات اىلرودە اعطا قلنە جقدر .

[\*\*] نه اوفق ونەدە بىوك بر قىصبە اولسوب اللى الخانىنى شامل و كاشغر شەرىنك جانب شمال شرقىسندە كاندر .

بوحال ایسه عسکر بیننده اولان اعتماد نفس . امید غالبیت . شجاعت . اتفاق . انتظامی بتون بتون محو ایتدی . عسکرک هیئت دیکشیدی . کویا که مقدا بونجه محاربانده ثبات ایدن و بوقدر فدا کارلقده بولنان بشقه براردو افرادی ایدی . هرکس بر بشقه افکارده اولوب هیچ برکسه اولنه حق محاربهده ثبات ودوامی خاطر وخیالنه کتیرمیوب وجودلری ارتق لذت استراحته الیشمش اولدیغندن تخلیص نفسک چاره سنی دوشنیر ایدی . بوحالک نقدر فنا اولدیغنی میدانده اولوب نتیجه وخیه سی ایسه ایلروده کوريله جکدر .

جهانگیر خان چینلیلرک بویله پک آز برمدنده کله جکلرینی مأمول اتمامش ایدی . کندیسنگ برنجی خطاسی ایسه بویله رظنده بولنه رق ضبط ایتدیکی محلاره وقتيله عساکر لازمه اقامه اتمامسی وایکنجیسی ده حکومتی دهها هنوز حکیم ایتدن عسکرینه لزومندن زیاده یعنی طقوز ماه مدت استراحت و برمی در .

چینلیلرک ختن و یارکنسد اوزرینه حرکت ایدن برنجی وایکنجی قول اردولری هدف حرکتلری اولان محللاری والیسز وعسکرسز اوله رق بوم بوش بولدقلرچون سهولته ضبط وتسخیر واهالی اسلامیه سنی مشارالیه مقدا اطاعت ایتدکلرندن ناشی توبیخ وتادیب ایش وارتق کاشغر اوزرینه عزیمت ایتکه لزوم کورمیوب اولندقلری محللارده قرار ایلشالردر . بونلرک کاشغره کیتاملری ضبط ایتدکلری محللاری محافظه سز بر اقامق واهالینک تکرار عصیانته میدان ویرمامک اچوندر .

جهانگیر خان چینلیلرک کندی اوزرینه بر بیوک اردو ایله کلکده اولدیغنی ودقیقه کچدکجه یاقلاشمقده بولندیغنی پیدرپی خبر آلمش اولدیغنیسندن دشمنه قارشو چیقماغه قرار و بردی . بناء علیه موجود اولان عسکرینی جمع ایله ممکن مرتبه تنظیم واهالیدن حرب وضر به مقتدر اولانلرندن برخیلیسنی ده معینده کی عسکره ترفیق ایدوب چینلیلره برآی مقابله کاشغردن چیقهرق شهر

تارىخ قىسمى                      كاشغر                      اون اوچىنى عصر

مذكوركۈن يىلروسىدە بولغان يېڭى ئاۋاد قىصبەسىنىڭ عزىمىت واورادە نىسب خىيام  
 اقامت ايله دشمنك ورودىنە انتظار ايلدى .  
 ياركىند وختن و يېڭى حصاردن كلان والىلرلە توابعاتنك دشمنك كىزث  
 ودهشتنە دائر مقدار حقيقتىسندن دىرت بش درجه مبالغەلى اولان افاداتى  
 اوزرىنە عىسكىر يىنىدە حاصل اولان خوف ودهشت دىقىقە كىچىكجە ودها  
 طوغرىسى دشمن تقرب ايتىدكجە كىسب شدت ايلىكە ايدى . بوسىبلە عىسكىر  
 محاربە يېڭ كوكلىسىز بر صورتدە چىقىمىش و كىندىلرندە مقدمى شوق و غيرت  
 و شجاعت كورلما كىدە بولمىش ايدى . چىنلىلر ك اوچىنى قول اردوسى كە  
 ۸۱ بىك سوار يدن عىبارت ايدى آز مدت ظرفىدە ورود ايدەرك يېڭى ئاۋاد  
 قىصبەسى قارشوسىدە توقف ايتدى . مذكور قىصبە يىشكاهى ميدان محاربە  
 اتخاۋ اولمىش اولدىغىنن دەمان اوكون هر ايكى طرف محاربە اچچون يىكدىكرىنك  
 قارشوسىدە صف باغدىلر . چىنلىلر ك ۸۱ بىك سوارىسنىڭ مقابل جىهانكىر  
 خانك سىلاھىدست مقاومت اولان اھالى ايله برابر موجود عىسكىرى (۵۰)  
 بىك نفر دن عبارت ايدى .

### ﴿ جىهانكىر خانك انھىزامى ﴾

عمومى محاربە باشلردن اول چىنلىلر طرفندن اوق و ياي ايله مجھىز قالموق  
 طائفەسىنىڭ براختىيار و جىهانكىر خان طرفندن دىخى فىتىلى تىقنك و قىلچ ايله  
 مسلح خوقىند اھالىسىنن سىعید اسمىدە كىچ بر آدم ميدانە چىقىدى . جىهانكىر  
 خان طرفندن ميدان كارزارە چىقان مرد دلبر هر نىقدر شجاعت و جسارتدە  
 مانند شىر ايسەدە بو كى ميدان محاربەلر نى كورمىدىكىنن حصىك حىل  
 و خدەسىنن خاقل و مواجھەسىندە بولغان قالموق ايسە تىراندازلىقەدە  
 و اصول مبارزەدە غايت ماھر ايدى . بوسىبلە هر قوم حصىك غىلتنن استفادە



ایده‌رک بر حیلہ ایلہ<sup>۳۳</sup> خوقندلی بی شاشیردوب آتدیغی اوق ایلہ بیچاره بی درحال تلف و شهید ایلشدر .

بو حال جهانگیر خانک عساگری کوردکده دها چین اردوسنک ورودیلہ کنیدیلرنده حاصل اولان خوف ودهشت مومی الیهسک شهادتی مناسبتیلہ بر قاندها کسب شدت ایتکله عساگر چینیه‌نک بر هجومی اوزرینسه ارتق میدان محاربه‌ده ثبات ایده‌میه‌رک قراری فراره تبدیل ایتش و بر برینی چیکیز جهسنه رجعت ایلشدر .

دیگر بروایتہ کوره جهانگیر خانک بویکی آباد انہزامی عسکرک‌اندہ کی سلاحک او یغونسز واطاعتسز اولسندن ناشی وقوع بولدیغی وچینیلیرک منتظم اولوب حتی اللرنده طوپ دخی بولندیغی اکلشلقده ایسه‌ده چینیلیر انتظامجه جهانگیر خان عسکرندن پک ایلروده اولدق‌لری کی اللرنده طوپ‌ده یوق ایدی . خوقندیلیر مقاومت ایده‌جسک کی کورندک‌لری حالده رجعت ایتلری جهتیلہ سائر افراد عسکر یه‌نک انلره متابعت ایتدیکی حقنده اولان دیگر روایت افادات محرره‌بی تأیید ایدر . خوقندیلیر مقاومت و ثبات ایتوب دشمنله چاریشمه‌دن فرار ایلدیلر .

### {مطالعہ}

(جهانگیر خان عسکرینک دوچار خوف ودهشت اولوب اردوکاهی براغهرق فرار ایتلری سزاوار تقبیحدر . بو حال ایسه عدم انتظامله برابر جهالتدن و افراد عسکر یه‌نک قوانین و نظامات عسکر یه ایلہ مقید اولماسندن نشأت ایتشدر . شاهد فتح و ظفر انجیق ثبات اقدام و جهند و اقدام ایلہ میسر اولور . عسکر ایچون رجعت و فرار مورث عار و ثبات و قرار ایسه باعث افتخاردر .

اللی بیک اهل اسلام سکسان بیک چینلیدن — ولو بر قاج چاریشمه‌ده زده نمش اولسه دخی — کیرو دوناملیدر . چونکه اره‌لرنده پک چوق فرق اولوب چین اردوسنک حین مغلو بیتده یاردم ایده‌جک قوه معاونه‌سی والتجا ایده‌جک قلعه‌لری اولدیغندن جزوی



خان) [۱] یولاریله کلهرك اوچ طرفدن کاشغر شهرینی تحت محاصره یه الدیلر . جهانگیر خان مغلوب اولوب کوزلی بیلمش و کندیلرنده کی اسکی انتظام و اطاعت قلامش بر مقدار ادمله دشمنه مقابله ایدمه جکنی و محاربه یه کیریشه میه جکنی اکلامغله ندما سندن یدی کشی ایله — هیچ برکسه نك خبری اولقسزین خفیاً — (قرانکه) طاغنه فرار ایلدی .

ایرتسی کونی عسکر و اهالی جهانگیر خانک فرار ایتدیکنی اکلامغله و ذاتاً جهانگیر خان اولسه ده اولسه ده دشمنه مقابله یه کندیلرنده اقتدار و جسارت بولنماغله شهرک قبوزینی چینلیله کساد ایتدیلر . چین عسکرینک باش قو- ماندانی اولان (جان جون) [۲] جهانگیر خانی سؤال ایلدکده اهالییدن فرار ایتدیکی جوانبی المغله و دردستیچون امر قطعی ایمراطوری اولغله ارفه سندن (ایساق وان) [۳] و (خاص انبان) [۴] و (دواق انبان) [۵]

(۱) چفتای نسانده (قلعه) دیکدر . اشبو کله بعضاً قشله مقامنده ده استعمال اولنه . یور و او حالده (قورغانچه) دینه یور .

(۲) چیچمه مشیر دیکدر . مرقومک اسمی هیچ بر پرده مقید اولدیغندن و کاشغر اها . لیسندن اوزمانه یتیشمش پیران بینده دخی رتبه سیله ذکر اولدیغندن اسمی یازیله مامشدر .

(۳) مومی الیه چین ایچریسنده ممکن اولان دورغایلدن اولوب چین حکومتی عسکرلکنه داخل اولمش و حسن خدمته مکافاة کنرینه وانلق (یعنی اوچچی درجه ده ایمراطور و کیلی) رتبه سی توجیه اولتمشدر .

مومی الیه اسمی — مسلمان اولدیغیچون — (اسحق) اولوق کرک . لکن چفتایلر بینده (ایساق) صورتنده تلفظ اولدیغیچون بنده اووجهله یازدم . چفتایلر بینده اکثر کله نك تلفظی پک فریدر . مثلاً (سعید) کله سی (صید) صورتنده تلفظ اولور . وانلق یالکز اهل اسلامدن اولان چین مأمورلینه و یریلور انبانلقدیر پیو کدر .

(۴) انبان جان جوندن اشاغی قوماندانلق رتبه سیدر . یالکز عسکری رتبه سی اولوب تورته ده اولانلر والیک ده ایدرلر . (خاص) قوماندانک چیچمه اسمیدر .

(۵) انبان رتبه و (دواق) ده قوماندانک چیچمه اسمیدر .

تارىخ قىسمى                      كاشغر                      اون اوچىنچى عصر

نام قوماندانلارنىڭ ئىچىدە ئادارە سەندە اولەرق عىسا كر كافىيە سوق وارسال ايلدى. تەقىيە كىدن چىن عىسا كرى ايسە (قرانكە) طاغىندە مشارالەيى نىداسىلە دردست ايدەرك جان جونك حضورىتە كىتوردىلەر .

{ بيان حقيقت }

جهانكېر خانك دردست اولئىسى جقنىدە برقاچ روابت واردركه انلرى برربر يازمق اقتضا ايدر . برنجى روابت خلاصه اولەرق ايشته شوئالدهدر : تەقىيە مأمور اولان اردو ايكي قىسمە ايرىلوب برى (اولوقچات) و (قونغىرون) دن دىكرى دە (صارقول) ياندى (او پال) [۱] و (قرل - ارتا) بوغازندن كېچىش ويانلرنىدە بر چوق حىوانات وسائره اولەرق (تىان - شان) [۲] طاغىندە (آلايى) وادىسىندە [۳] ايلرولوب اقامت ايتدكلىرى محلك اطرافتە هجومدن محافظه اولئىق اىچون دائره شكندە خندق قازمق كى تدابير احتياطكارانه اجراسىلە كىچەلەر ك بوخالده آلايى اووه سەندە يكرى كون مدت اقامت و جهانكېر خانك بولندىغى محلى كشف اىچون هر طرفه كوچك كوچك مفرزەر ارسال ايلشادر . چىن فرقه لرى جهانكېر خانك (چاقاق) [۴] و (نارىن) قىلمە لرى جوارندن كىچوب (طوبون)

(۱) شىدىيى خالده قرق اللى خانەلى برقر پەدر . كاشغر قىطمە سەندە او پال اسمندە بر كوى دها واردركه كاشغر شەرىنك شىمال شەرقىسىندە كان اولوب برايى يوز نفوسلېدر . فقط بورادە مذكور اولان او پال كاشغر شەرىنك جنوب شەرقىسىندە كاندر .  
(۲) كوه آسمانى و ياتكرى طاغى معناسىنە جبال مناسلهدر . بو طاغلك اسمى كاشغر قىطمە سەندە و برلشدر يعنى كاشغر تىان شان دىخى دىنور . جبال مذكورە كاشغر شىمال طرفلرنە كاندر .

(۳) آلايى طاغلى وادىسى . ترەك دوان نام كىدە واقعدر .  
(۴) يعقوب خان مرحوم محلى مذكورە درجە اھىتى بىلدىيى جەتله اورايە زىادە .

منبعه طوغری چکلدیکنی خبر الدقلرنده (اولوقچات) دن کاشغره عودت و براز مهمات الدقدن صکره (طوبون) اوزریته حرکت ایتش و جهانگیر خانک رفقاسی ایسه دوچار خوف ودهشت اولغله جلهسی بردن فرار ایدوب جهانگیر خانی اویقوده ایکن دوستی (اویال) بکی اللرینی باغلیه رقی چینلیلره تسلیم ایلش و بو خائنهده مکافاة اوله رقی (ختن) بکلکی ویرلشدر .  
ایکنجی روایت موجبجه ایسه جهانگیر خان کاشغر شهرندن فراری کیچه سنده قرغزلک محل اقامتنه وارمش و قرغزل ایسه مشار الیهی طوتوب چینلیلره تسلیم ایلشدر .

اوچنجی روایت موجبجه دخی جهانگیر خان ۱۲۴۴ سنه هجریه سنده کاشغره کلهرک کاشغره یارکندی ضبط ایدوب فقط ختنک تسخیریه موفق اوله ماش و کاشغره استتقرار بنای حکومتیه موفق اوله میه جغنی اکلامنه له برکیچه ایچنده خوقنده عودت ایلش ایسهده مؤخرأ خوقند خانی طرفه دن چینلیلره تسلیم اولمشدر .

(مشار الیهک ۱۲۴۰ سنه سنده ورودی وختی ضبطی محتاج اثبات اولیوب تواتر ایله ثابتدر . فرار بجه کلجه (خوقنده دکل) قرغزلک محل اقامتیه متمادیاً (حیوان ایله) کیدلدیکی صورتده ۲۴ ساعتده واریلور . قرغزلک محلنه فصل کیتدی؟ بونکله برابر قرغزلک بینلرنده قرابت وارایکن مشار الیهی چینلیلره تسلیم ایتسنه نه مجبور بتری وارایدی؟ تعقیبه مأمور اولان چینلیلرک احتیاطلرینه باقیلجه مشار الیهک براردو ایله کزدیکی اکلاشیله یور . اگر تکرار کاشغر اوزر بنه کلک تصورنده اولمش اولسه ایدی بیهوده یره اوتده بروده کرمیوب یا قرغزلری تکرار تشویق ایدر و یا خود خوقنده عزیمت ایلر ایدی . کندیسيله برابر بولنان واکلاشیلان چینلیلر ایله اوغراشمی اختیار ایدن عسکر محاربهده ثبات ایده چکندن نیچون کاشغر محاربه سنده فرار ایلدی؟ حاصلی شور وایتلر بر برلرینی

سیله متانت و یرمش و اطرافه حاکم برطاق قله لر واستحکاملر انشا ایتد یرمش ایدی . بو جهته له اک مکمل حدود قره غولی اولوب دروننده یدی سکر یوز نفر عساکر مستحفظه ایله برخیلی طوب وار ایدی . کاشغر شهرینک غربنده اولوب خوقنددن کرک روسلرک و کرک خوقند . لیلرک ایده جی هجوم ایچون غایت رصین برنقطه مدافعه ایدی .

تارىخ قىسمى كاشغر اون اوچىنچى عصر

ناقىز اولوب حقيقت حالك كلياَ خلافي در . برنجى روايتىده قبول ايديله جك برجهت وارايسه اوده مشار اليهك او يقوده ايكن دوستى او پال بى طرفندن چىلىلره تسليم اولتمىدەر .

### { جهانكبر خانك عاقبت احوالى }

چين قوماندانى جهانكبر خانى برصورت محقرانه وذلبلاندهده مقيداً وآق صويه قدر اون سكر كونك بولى پياده اولهرق يور تىك كى انواع اذا وجفا ايله پكىنه كونردى مشار اليه اق صوده تىوردن بر قفس ايچنه قونوب پكىنه اويلهجه كىتمىدەر .

تىور بر قفس ايچىنده اولهرق پكىن اهاالىسنه سىر و تماشاشا ايتدىرلىدى كاشغر قطعه سنك بر قسىمنده اولان مدت حكومتى (۱۲۴۰) سنه سندن (۱۲۴۱) سنه سنه قدر بر سنه كامله دن عبارتدر .

ايمپراطور (تاوقوانغ) مشار اليهك نصل آدم اولديغنى كورمك ايچون حضور يته چىقارلسنى امر ايلش ايدى . خالبوكه چين وكلاسى ايمپراطورك مشار اليه كورد كده نه ايچون حكومت چىنيه عليهنده بولنديغنه دائر اراد ايتدى ملحوظ اولان سؤالنه (اهالى اسلاميه نك شدت مظالم ايله ازلدىكى و حكومت چىنيه دن خشنود اولمديغى) جوانى اله جغنى و بو ايسه ايشلر يته كليوب كندى بقا و حياتلر نيك دوچار تهللكه اوله جغنى يىلسدكارى جهته بوباده بر چاره وتدبير ارادىلر و عاقبت بولدىلر . شويله كه جهانكبر خانه انسانك عقل و فكر ينى ازاله ايده جك و اداره كلامدن عاجز اولسنى موجب اوله جق بر نوع مابع ايجىرلش وانك تاثيريله در حال بيچاره نك لسانى طوتيلش ايدى . چين وكلاسى مشار اليه بو حالده ايكن ايمپراطورك حضور يته عرض ايتدىلر . مشار اليهك لسانى طوتيلش اولمقدن بشقه حضور ايمپراطور يده برده اغزندن فنا حالده كوپوك كىش و كندىسنده نه افهام ونه ده تفهيم مر امه حال واقتدار

قلماش ایدی . او حالده ایکن دخی ایمپراطور کندیسینه برچوق سؤال ایراد ایلش ایدی . لکن جهانگیر خانک عقلی باشنده اولندیغی واداره کلامه مقتدر بولندیغی جهته سؤالر جوابسز قالمشدر . نهایت پارچه پارچه کسلیسنه قرار و یریله زک اول وجهله مشار الیه زمره شهاده الحاق ایدلشدر .

### { جهانگیر خاندن صکره کاشغریک حالی }

بو غائله کاملاً بر طرف اولدقدن صکره چینلیلر کاشغری و یارکند و یکی حصار وختن شهرلرنده بولنان اهالی اسلامیه دن مشار الیهک طرفدارانندن اولانلرک وعصیان واختلالده ایلرو کیدنلرک ترتیب مجازاته باشلیهرق بو قیلدن اولانلرک بر خیلینسی قتل و اعدام و برمقدار بنی حبس و تسجین ایلد . کلری کبی بیچاره لک کافه اموال و املاکی دخی ضبط و مصادره ایلشدر . کاشغری آتش عصیان خوقند طرفندن اشغال اولندیغی جهته خوقندلیلردن انتقام التیق اوزره کاشغریه تقدیر خوقند تجاری و اهالیسی قلمش ایسه کافه سی حبس و توقیف و ماللری در حال ضبط اولمشدر . خوقنده اولان رابطه و احتیلاط قطع اولمش و کاشغریدن خوقنده و اورادن کاشغریه امتعه نقلی تحت ممنوعیتله التمشدر .

مرقوم جان جون اهالی اسلامیه نک کوزلرینی شدت ظلم و تعدی ابله ییلدیردقدن یعنی انلری ایستدیکی کبی ازوب تحت اطاعتله السدقدن صکره کاشغری یکی شهرینی ییقدیروب اولکنندن دها زیاده متین و مستحکم اولیق اوزره یکیدن بنا و انشا ایتدیرمشدر . بونک کرک هدمنده و کرک تکرار انشاسنده اهالی اسلامیه کاملاً ! و جبراً ! و قهرماً ! و مجاناً ! استخدام اولمشدر !

چین قوماندانی شهر مذکورک اتمام انشاسندن صکره برمقدار عسکرله

تارىخ قىسمى      كاشغەر      اون اوچىنچى عصر

پكىن جاتىنە غودت ايلش وكهنه شهره (ايساق وان) و يكي شهره دخي (جادارين انبان) نام كسنه لى والى نصب وتعين ايله مملكتى محافظه وبر دشمن ظهورنده مقابله ايتك اوزره پكىندن برابر كتىردىكى عسكرك قسم كليسى راقشدر .

### { ورود حق قولى يىكباشى وخواجه يوسف }

بوندىن صكره ايكي بچق اوچ سنه مدت كاشغرك هر طرفى اىستر اىستىز چينلىلاره اظهار روى اطاعت ايدىرك بو سبيله قتالدىن قورتلق كى مظهر نعمت وراحت اولمش و هيچ بر طرفدىن شراره اختلال ظهور ايتيوب اولدقجه آسوده بر حالده اوله رق وقت كچمش ايسه ده اوچ سنه دن صكره قطعه مذكوره نك حوالى غر ييه سنه ناره حرب وقتال يكي دن كسب اشتعال ايلشدر شوييله كه : (۱۲۴۴) سنه هجر يه سنه خوقنده بولنان خواجه لردن (خواجه يوسف) ايله طاشكند امر اسندن (حق قولى يىكباشى) نام كسنه لر خوقند و طاشكنددن باشلر يته طو پليه بىلدكلى بر مقدار ادمله كاشغر قطعه سنه داخل اولدىلر . (اشبو خواجه يوسفك - خواجه اولمى حسبيله - جهانكبر خانك بيوك قرداشى اولان (مد يوسف) اولمى خاطره كلور . فقط مشار اليهك قرداشى اولدىنى حقتنده قناعت بخش اوله جق صورتده معلومات يوقدر . اسملرده مشابعت اولدىغىچون جهانكبر خانك قرداشيدر ظن ايدرم . ظن عاجزى بى مرتبه تحقيقه ايصاله مدار اوله جق برشى و ارايسه اوده خواجه يوسفك محذوم اعظمك و اوقدر اوزاغه كىدلىو يده ده ياقى ارانلدىنى صورتده يوقارولرده ذكر اولنان آباق [\*] خواجه نك سلاله سندن اولمىدر )

خواجه يوسف ايله حق قولى يىكباشى قوه موجوده لر بى ايكي قىسمه تقسيم ايدوب بر قسم جزؤ يىنى خواجه يوسف استحباب ايدىرك كاشغرك كهنه شهرىنى و ديكر قسم كليسى ده حق قولى يىكباشى زير اداره سنه الهرق

(\*) عباق صورتده دخي تلفظ اولنه يور و بعضيلر آفاق ديور ايسه ده طوغر يىسى آباق در . مشار اليه كاشغرده مدفوندر .



یکی شهری تحت محاصره به آلدیلر . کهنه شهر اهالیسی خواجه طرفلوسی اولوب چینلیسارک غدر و مظالمندن قورتلغسه تشنه اولدیغی جهته شهری درحال خواجه یوسفه تسلیم ایتدیلر . شهر مذکورک چینلیلر طرفندن والیسی اولان ایساق وان شهرک تسلیمسه دائر اهالیجه حاصل اولان ارزویه - حسب السدیانه - روی موافقت کوسترمش و یاخود بوبابه مخالفتک فائدهسی اولیوب منتج مخاطره اوله جغنی بیلدیکیچون موافقت ایتش ایدی .

یکی شهر غایت متین و مستحکم اولدیغی و دروننده برخیلی چین عسکری مسکون اولوب مقدارلری و مهمات و ارزاق و سایر لوازماتی خارجدن کله جک دشمنه برخیلی زمان مقاومت ایده جک درجه ده بولندیغی جهته چینلیسار کندیلرینه فتور کتورمیوب حق قوی بیکباشینک عسا کرینه قلعه برجلرندن مقابله ایتدیلر . حتی بر مقصداری بر ایکی کره قلعه دن چیقوب محاصرین اوزرینه هجوم ایتسار ایدی . لکن قلعه دن چیقانلر اچروده بولسانلرک عسری نسبتنده اولدیغیچون هر هجوملرنده مغلوباً رجعت ایتساردر . اگر کاملاً طیشارویه چیقوبده هجوم ایتش اولسه ل ایدی کندیلرینه نسبتله بر قئه قلیله دن عبارت اولان حق قوی بیکباشی عسا کرینی همه حال منہزم و پریشان ایدرلر ایدی .

چینلیلر مقابله ده پا برجای ثبات اولدقلری و کندیلرینه ذره قدر فتور کتورمیه رک مقابله ده دوام ایتلری سببیه حق قوی بیکباشی شهر مذکورک ضبطنه موفق اوله مامش و فقط بتون بتون ده شهرک ضبطندن مأیوس اولیوب بو مقصدینک موقع حصوله و صولچون اوغراشتمده بولنش ایدی .

#### مطالعه

طوغر یسی چینلیلرک دوچار خوف و دهشت اولیوب و اظهار جانت ایتوبده بویله بولندقلری شهری صوک درجه ده قدر محافظه ده سعی و اقدام و هر حالده دشمنلرینه تسلیم اولغی

تارىخ قىسمى      كاشغى      اون اوچىنچى عصر

ورجعت و فرار ايتكى قبول ايتىدىك محار بده ثبات و دوام ايتلىرى شايدان ستايش و آفريندە برحال كه نفس الامرده مقبول اوله دشمندن صادر اولسه دخى انى تحسین ايتامك حقا. يقشناس اولانلك لندن كلز .

جهانكبر خان معيتنده اولان اللى بيك اهل اسلامك يكي آباد قصبهسى پيشكاهنده سكسان بيك چين عسكردن قورقهرق فرار ايتلىرىله چينليلىك اكثر محله واقع اولان ثبات و دواملىرى موانزه ايدر ايسدك اولكىسىنى شايدان تقبيح و ايكىچىسى سزاوار تحسین بولورز .

خواجه يوسف اهل ايدن برخيليسى كندى عسكرىنه ضم و علاوه ايله تزويد قوت ايلدكن صكره يكي شهر اوزرىنه حركت ايلدى . حق قولى بيكباشينك عساكرى بوكره ورود ايدن خواجه يوسف عساكرىله برلشكدە مقدارلى كسب تكترايتديكسندن كندىلىرىنه غيرت و جسارت كلهرلك امر محاصره يي تزويد و چينليلىرى برقاندها تضيق ايتدiler .

حقيقت بودفمه شهر مند كورك ضبطينى اچون بو ايكي ذاتك و معيتلرندە بولنان عساكرلك صرف ايلدكلىرى مساعى فوق العاده — اوآنه قدر امثالى نامشهود اولوب همان طوق بشرك خارچنده در — ديتسه خلاف سويلنلماش اولور . ترك خواب و حضور ايدرك كيجهلى كوندزلى متمادياً سسكز آى قدر شهرى تضيق ايله اره صره عمومى و شدتلى هجوملى ايلدكلىرى حالده قح و ظرف مىسر اوله ماش ايدى . اوت يكي شهر سسكز آى محاصره يه تحمل ايتدى و مسلمانلك مساعى واقعه سسندن هيچ برئره حاصل اولدى . نهايت مومى اليهما شهرك يانسندن جريان ايدن نهرى كمال كلفت و زجت ايله باغليهرق شهرك درونته آقتمغه قرار و يروب اول وجهله اجرا ايلدكلرندە شهرك درونى صو ايله طولغه باشلدى .

بونك اوزرىنه چينليلىر چار و ناچار شهرى تسليمه قرار و يرديلىر و استميانه قالميشدiler لکن اوزاقدن برطاقم چين عسكرىنك كلكده اولديغى كوريلنجه ارتق شهرى تسليمدن صرف نظر ايله عساكر امداديهنك برآن اول شهره وصو-

لنه چار چشمه منتظر اولدیلر . کلکده اولان چین عساکری ایسه کاشغر شهرینک اوچ بچق ماه مسافه سنده واقع قولجه [\*] والیسی اولان (شوجو- نیق طایبق) نام جان چون طرفندن (تائک درین انبان) قومانداسنده اوله رق کاشغر شهرنده محصور اولان عساکر چینیه امداد اولوق اوزره ارسال اولمش ایدی . بو عساکر امدادیه ایسه اللی بیک نفر دن مرکب برچین سواری اردوسی اولوب برآن اولیکی شهری تحت محاصره دن و کهنه شهرینی خوقندیلرک دست استیلا سندن قور تارمق ایچون سرعت حرکتلرینی کیتدکجه تزید ایدهرک کمال شدت و دهشته ایلرولمکده بولمش ایدی . بونلرک سبب و صورت ورودی شودرکه :

خواجه یوسفله حق قولی بیکباشینک کاشغره ورودلری و سربعاً کندیلر- یته امداد اولمش یکی شهر چینیلیری طرفندن احوالی قسم نایده بیان اولنه جق اولان وقتادلی تاتار تعبیر اولنان تاتار مخصوص ایله یدی سکن ماه مقدم قولجه ایالتی والیسنه عرض و اشعار قلمش و ایشته بوخبر اوزرینه والی مذکورده کاشغره عساکر امدادیه کوندرمش ایدی .

یکی شهرده بولنان عساکر چینیه نک طول مدت محاصره یه تحمل ایله مقابله ده ثبات و دواملری کندی حقلرنده خیری اولوب عساکر امدادیه نک ورودینه قدر وقت قزانش و شهر تمام تسلیم اولنه جق ایکن چین اردوسی کلوب یتشمش ایدی . اکر حق قولی بیکباشی ایله خواجه یوسف شهره صو صالیو یرمک تدبیرینه ده اول وحقی برقاچ کون مقدم تثبث ایش اولسه لر ایدی شهرک ضبط و تسخیری میسر اولور و عساکر چینیه امدادیه ده وقت وزمانیه یتشمش ایدی . شهر تسلیم اولدقدن صکره ایسه کلان عسکردن چوقلق قورقلر وانلره جواب و یرمک و رجعتیه مجبور ایدلک قولای اولور

(\*) کاشغر آسیای وسطی اهالیسی بینه اکثریا قاف یرینه (غ) ایله غولجه صور- تنده تلفظ اولنه یور .

تارىخ قىسمى                      كاشغەر                      اون اوچىنچى عصر

ايدى. ھرنە ايسە لوحە قىدرده مومى اليھمانك موفق اولە ماملرى مقيد و محرر  
 ايمش كە كىتىلر نجه فائەلى اولان تدبىرە الك صكرە تشبث ايتدىلر .

بيوك برچين اردوسىنك كلكدە اولدىغى خواجه يوسف ايله حق قولى  
 يىكباشى كورنجه محصور اولان چىنلىلر كلانلرلە بىرلىشىكى صورتدە مقدارلى  
 تكثر و تزايد ايدە جكنى و حالبو كە بونلرە مقابلە يە مقتدر اولدىقلىرىنى اكلامغەلما  
 ربه يە جسارت ايدە مامش و سكر آى مدت محاصره و هجوم ايله تسخير بچون بونجه  
 زجت و مشقت چككلكلىرى شەر مذ كورى ترك ايله حتى كاشغەر طو پراغندە  
 طوره ميوب كهنه شەر و اھالىسىنى اوبلە يوز اوستنە براغەرق برابر كىتىر دكلىرى  
 آدملرلە خوقند طرفنە طوغرى فرار ايتلشدر .

مومى اليھمانك فرار ايتلىرى اوزرىنە يىكى شەر تحت محاصره دن قورتىلدى .  
 ارتق كهنه شەر اھالى اسلاميە سىندە شەرى چىنلىلرە تسليم ايتماك و عصيان  
 و عناددە ثبات ايتك اچون جسارتى قالمور ؟ بچارە مسلمانلر چار و ناچار  
 شەرى تسليمە حاضر بولدىقلىرىنى چىنلىلرە عرض و اشعار ايتلش ايدى . تانك  
 درين انبان ايسە كهنه شەر اھالى اسلاميە سىندن مومى اليھمايە تبعيت ايله  
 شەرى تسليم ايتك تھمتيلە مضمون بولسا نلىرى برر برر طوتوب ( بلاتدقيق  
 و محاكمە ) ھمان صلب و اعدام ايله اموال و املاكى غارت و يغمسا و اولاد  
 و عيالى دخی قتل و افنا ايتلشدر !!

(تانك درين انبان) سالف الذكر ايساق وانى خواجه يوسف شەرى تسليم  
 ايلدىكى سندن ناشى تلف ايتك ايستمش ايسە دە ايساق و انك رتبه سى اولان و انلق  
 [۱] رتبه سىنك تانك درين انبانك رتبه سىندن بيوك اولدىغى و ايساق وان ايسە  
 [۱] و انلق رتبه سىنە فائل اولان آدمە چىن ايمپراطورى ارقە سندن چىقاردىغى البسە  
 رسمى سىنى ( كە صارى و ياقرمزى ايتكىدن منسوج اولوب اوزرىنە بىنە ايتكىدن برطاقم  
 رسملر نقش اولتىش برخرقە در) بخش ايدر . و انلق اچون آبروجە بر فرمان وارد . و انلرە  
 (اوتاجون - صو) تەبىر اولنان زمر ددن يو وارلق بر تپەلك و ير يلير . انى قالاغك تپە سىنە  
 قورلر . و يانئە دە طاووس تويى طاقرلر .

(شهرک تسلینه بن سبب اولدم) دیمیوب (اهالینک میلاننه قارشو کله مدم) دیه بوایشه کندیسنگ ذره قدرمدخلی اولدیغنی ادعا ایلدیکی جهتله اولدیره مامشدره. بودفعه دخی کاشغر شهرلی یکیسدن چین حکومتک زیر اداره سننه کچمش وکاشغر شهرلیته برطاقم استحکامات دها علاوه اولنوب هر بررلیته لزومی مقدار چین عسکری برلشدیرلشدر .

{ چینلیلرک خوقند خانلیله معاهدهسی }

هجرتک ۱۲۴۶ نجی سنه سنده خوقندلیلر ایله قرغزل ییننده باب محاربه آپیلدی . اول وقت خوقند خانی محمد علی خان [\*] اولوب مشارالیهک مساعی واقعهسی سایه سنده خوقند حکومتی برزمان دوشمش اولدیغنی درکه عجز وضعیتدن چیقهرق کوندن کونه کسب قوت ایلکده بولنمش ایدی . خوقند عساکری اقدامات مترایده اجراسیله محاربات واقعهک جله سنده قرغزله غلبه ایدوب نارین منبعلیته قدر ایبرولدیلر . وقولجه ایالتندن دخی برمقدار محلی اشغال ایلدیلر . چینلیلر خوقندلیلرک کسب قوتله کوندن کونه فتوحات وغلباته نائل اولملرینه وحدودلی اوزرنده بودرجهده ایبرولملکله برابر قولجه ایالتنهده صارقندیلیق ایتملرینه سس چیقاره مامش ایدی . چونکه کندیلری اول ارهلق پک زبون بر حالده بولتمقده ایدی .

خوقند عسناکری استیلا ایلدیکی محالرده ابتداری موقه کبی اقامت ایلدکاری حالده مؤخرأ یعنی (۱۲۴۷) سنه هجریه سننده حدود اوزرنده بعض قلاعک بنا وانشاسنه قیام ایتملرندن بو استیلانک موقت اولدیغنی اکللا.

(\*) مشارالیه غایت جسور وجنگاور واقرائی حکمدارله نسبه صاحب فضل وهزایدی . ملتک نائل سعارتحال و دولتک و اصل مرتبه کال اولسیچون پک چوق چایشمش وهرکی برد ارة نظام وانتظام التمه المشدر

تارىخ قىسمى      كاشغر      اون اوچىنى عصر

شلىش ايدى . انشا اولسان بوقلاع واستىكاماتك الك مسمى (قورتقا) (\*)  
و (طاش قورغان) (\*\*) دركه برنجيسى (نارين) اوزرىنه حاكم واىكنجيسى  
ايسه (پامير) تپهلر ينىك جنوب اتىكلرىنه ناظر ايدى .

شوموقعار ايسه فن حرب نقطه نظرندن باقلىدىنى صورنده الك مهم  
اولوب اوراره قلاع انشاسى چىنلىلر كوكسلىرىنه خىجر صوغقلا برار  
اولدىغىدىن كاشغردە كى حكومتلىرى دائىمى برحال تهللكه ومخاطره ايجىندە  
بولمىقده وكاشغردە بولنان مأمورين چىنىه ايسه هركون زوال حكومتلىرى  
اندىشەسىلە بىحضور اولمىقده ايدى .

چىنلىلر خوقندىلير وخواجهل وقرغزلر كى اوچ دشمنك اوچنە بردن  
جواب و برمك مشكل اوله جغنى وخصوصىلە خوقندىلير ايله محاربه يە كىندە.  
يلرنده اقتدارك بولمىدىنى كورنجه مخاطره يى دفع ايتىك و بوسبىلە دىكر دشمنلر.  
ينك سىلابە تجاوزاتندن قورتلىق اچون مسلك مدارابى التزامه مجبور اولدىلير  
و بناءً عليه ۱۲۴۷ سنه هجرىه سنده محمد على خانە - عقد مصالحه ضمتندە -  
برهيئت سفارت اعزام ايلدىلير . چىنلىلر كى مطلوبى يالكر خوقند عساكرينك  
حركات استىلا كارانه يى ترك ايتىسى اولمىوب عقد اولنه جق معاھدە يە خوقند  
خانلقنك قرغزلرله خواجهلر كى تجاوزاتنى منع ايتىنى داخل ايتىك اىستىدىلير وبوكا  
مقابل كىندىلر ينىك دە ابراز سماحتدە بولنە جقلىرىنى بيان ايلدىلير .

محمدعلى خان چىنلىلرلە بيهوده يره اوغراشمىقدىن وخواجهلر وقرغزلر كى  
تشبثات واقعه لرنده مظهر موفىقت اوله ميان بر طاقم ادملرك منافعنه خدمت

(\*) كاشغر شىرىنك شمال طرفندە وقطعه مذكوره نك حدودندە واقع اولوب غايت  
متين برقلعه مستحكمه ايدى .

(\*\*) اشبو طاش قورغان (طاش) ايله (قورغان) دن مر كىدر . قورغان چغتايچە  
قلعه معناسنه اولدىغىدىن (طاش قورغان) طاش قلعه دىكىدر . كاشغر شىرىنك جنوب  
طرفندە كائن اولوب بونامدە اولان كوى ايجە پىوكوز .

ایمکن ایسه کندی منافعنه خدمت ایتمکی و حرباً قرانیله جق منافعک بش التی قاتنی قرانمخی موافق عقل و حکمت بولغله چینلیلرله اوزلاشمغه قرار وردی و بوجهته کندیسییده بر هیئت سفارت ترتیب ایدرک پکینه اعزام ایلدی . خوقند هیئت سفارتی تجارندن عالم شاه (۱) ریاستی تحتنده اولهرق مأموریتلرینی حسن ایفایه و حکومتلرینه نافع برطاقم موادی معاهده به ادخال ایتمکه موفق اولدی . معاهده نامه برچوق موادی حاوی اولوب اک مهماری شونلردرکه بوجه زیر مختصراً بیان اولمشدر :

(کاشغر . بی حصار . ختن . آق صو . پارکنده . قولجه . اوچ طرفان شهرلرینه غرب طرفندن ادخال اولنه جق اشیاى تجاریددن آنه جق کرک رسمی چین دولتی طرفندن خوقند حکومته ترک اولنش اولدیغندن کرک رسملرینی طوبلامق ایچون خوقند خانلنی طرفندن مذکور شهرلرده بر تجارت مأموری اقامت ایدرک و بومأمورلرک جمله سیده کاشغر شهرنده مقیم اوله جق مأمور مخصوصک تحت نظارتنده بولنه جقدر . مذکور شهرله کله جک خوقند و آسیای وسطی اهلایسی کرک امور ضابطه و کرک امور اداره جه بومأمورلرک حکمته تابع اوله جق و کاشغر شهرنده اقامت ایدرک مأمور مخصوص ایسه خوقند خانلنک پولتیقه مرخصی بولنه جقدر . خوقند خانلنی ایسه بو قدر امتیازات و منافعہ مقابل کاشغر علیهنده بولتیغه جق کبی خواجهری دخی دقت و نظارت مقامیه آتته آوب بونلرک کاشغره هجوملرینه حتی خوقند طور اغندن چقمیلرینه مانع اوله جق و فرار ایتمک ایستدکلی حالده درحال آنلری تحت توقیفه آله جقدر .)

معاهده تاریخندن تخمیناً سکرز ماه صکره یعنی هجرتک ۱۲۴۸ نجی سنه . سنده عالم شاه کاشغره پولتیقه مرخصی تعیین اولندی . مووی الیه خوقند دلایلره ویریلان امتیازاتی کوندن کونه توسیع ایله حکومتک قدر و شاننی محافظه به چالشمش و موفق ده اولمشدر .

خوقند حکومتک نفوذی کوندن کونه ترقی ایتمش اولدیغندن حکومت

(۱) مووی الیه غایت عاقل و حقیقه اسمی کبی عالم بر مرد کامل و بونکله برابر ملت و دولته ده صادق ایدی . خوقند خانلنک چینلیلر نظرنده قراندینی اهمیت فوق العاده باشلوچه مووی الیه کوه نظقیه و تدابیر حکیمانه سی سایه سنده حاصل اولمشدر .

تارىخ قىسمى كاشغر اون اوچىنى عصر

مذكوره عقد اولنان معاهدهك محافظه احكامنى منافعى اقتضاسندن عد ايله خواجه لى نظارت شىديه و بر دقت متماديه التنه آلهرق چىنلىلر عليهنده وقوع بوله جق هر نوع تشبثاتى منعه چالشمشدر . بو حال هجرتك ۱۲۶۲ نجى سنه سنه قدر دوام ايدوب كرك كاشغر و كرك خوقند خانلغى مستفيد اولمشدر . كرچه ۱۲۴۷ سنه هجرىه سندن طقوز اون سنه صكره آسيابى وسطى اهالى اسلاميه سى يىننده جبل متين اتفاقه صارلىق و هر كون بر كونا مظالم كورمكده اولان كاشغر اهالى اسلاميه سى چىن زنجير تحكمندن قور تارلىق فكرى اويتمش ايسه ده اخلاق خيلى زماندنبرو ئغير ايتمش اولان آسيابى وسطى اهالى سى شوقدر جق انتباه اوزر ينه افكارى در حال افعاله تحويل ايدى . مامشدر . بو فكر اتحاد ايسه كندىلكنندن ميدانه كلش بر شى اوليوب اول وقت هنوز بخارا موقع امارتنه كچىن ( نصر الله خان ) (\*) نام اميرك اقدامات واقعه سى سايه سنده حصوله كلش ايدى .

مشار اليه اسلامك كوندن كونه كسب ضعف ايتكده اولسى يىنلرنده اولان اتفاق واتحادك مبدل تفرقه وتضاد اولسندن ايلرو كلدىكىنى اكلايهرق اسلامه بر خدمت ايتك اچون اول بولول افراد ملته لزوم اتحادى اكلاتمغه قالىشمش و بناء عليه حوزه حكومتنده بولنان محله طرف طرف واعظلر تعيينيله دين ميين اسلامك ايجاباتندن اولان مكارم اخلاق واتحاد واتفاقى تبعه سنك افكارىته القايه چالشمشدر .

بخارانك آسيابى اهالى اسلاميه سى يىننده مقدس ومعزز بر محل اولسى واوراده بك چوق زيارت محللرينك بولمى حسبيله آسيابك هر طرفندن

(\*) بخارا اميرى اولوب روسلرله بر قاج محاربه سى نهايت مغلوبيت واقعه سى اوزر ينه معاهده سى سببيله مشهور اولان ( مظفر الدين ) خانك پديرىدر . مشاراليه احوال زمانه يى تاممله عارف ايدى . فضيلت ذاتيه سى جهتيله كسب اشتهار ايتمش و بخارانك عموم آسيابى وسطى حكومتلرچون مرجع و حاكم اولسى ادعاسنى عمومه قبول ايتدىر مكه موفق اولمشدر .



دائمی صورتده کلان زوار بخارا ده اولان واعظلرک اتحاد واتفاق اسلام حقیقده اولان وعظلمر بی کمال تهالك ایله استماع ایدر والدقلمری فکری کنندی مملکتلرینه عودتلهرنده وطنداشلمرینه دخی القایلرایدی. ایشته بویله بویله بخاراده حاصل اولان فکر اتفاق آسیانک هر طرفنه منتشر اولهرق قطعاً مذکورهنک بر مدتدنبرو خواب غفلته یاتمش اولان اهالی اسلامیهسنی بر دنبیره اویقودن اویاندیردی

بونک ایجاباتندن اولهرق کاشغر اهالی اسلامیهسی بالاخره چین مظالمندن قورتیله جق ایدی. لکن بر ایشک وجو بی تصدیق بشقه واو ایشک موقع فعله وصولنه چالیشیق بشقه اولد یغندن آسیاده یواش یواش پیدا اولوب بالاخره اطرافسه دال وبوداق سالان شجره اتفاق مطلوب اولان ثمره بی حصوله کتیره مدی. چونکه آرزوی عمومی به توفیق حرکت ایله فعلیاته تشبث ایده جک ایچلرنده فعال بر آدم ظهور ایده مدی.

حاصلی ۱۲۴۷ دن ۱۲۶۲ سنه سی اواخرینه قدر کاشغر چین ایمراطوری (هیان قونغ) ک (\*) زیر اطاعتنده قلوب خارجدن هیچ برکونا تسلط وتعرض وقوع بولمیدیگی کی اهالی دخی ارتق عصیان واختلاله قالفیشماه شدیر (کاشغرک آسوده بر حالده بولنسی بر قاج اسبابدن ایلوو کلوب برنجیسی خوقندله چینلیلرک اتفاق ایتمی ودیکر لریده کاشغر لیلرک ضعیف وناتوان ومظالم چینیه دن خائف وهراسان وهججوار حکومتلرکده اواشانده دوچار غوائل وکرفتار مصائب اولمایدیر. اویله ایسه برارده اوچهنلره نظر ایده لم.)

### { چین }

چینلیلرک باشلرینه مدت مذکورده طرفنده یعنی ۱۲۴۸ سنه سنده بر خالته آچیلشیدیگی که بوده ۱۲۷۷ سنه هجریه سنده وقوع بولان مغلوبیت عظیمه. (\*) مشارالیه ایمراطور (تاوقوانغ) ک وفاتیه ۱۲۵۷ سنه هجریه سنده ایمراطور اولوب یکریمی سنه مدت اجرای حکومت ایلدکدن صکره هجرتک ۱۲۷۷ نجی سنه سنده ایمراطور لغی اوغلنه ترک انلشدر. ترک حکومتدن برسنه صکره وفات ایلدی.

تارىخ قىسمى      كاشغى      اون اوچىنچى عصر

لر يىنك بر مقدمه سى ايدى . چىن حكومتى او زمانلر ده بك ضعيف بر حالده اولوب آفات سماويه وارضيە ممالكى خراب ايتىش واوتە دە بروده اوفق تفك اختلاللر ك ظهورى اركان حكومتى بتون بتون شاشير تمش ايدى . بوكامنضم اولق اوزره انكليزلره ده بجرأ محار به به مجبور اولدى ( محار به نك باشلوجە سببى چىن حكومتك افيون ادخالاتنى منع ايلسى ايدى . ) محار به نك دها ابتداسنده غلبه انكليزلر طرفنده قالمغله چينليلر مغلوبيت بجر به لر يىنك اجيسىنى چيقارمق اچون چىن ممالككنده بولنان انكليز ابنه وتأسيساتنى كلياً احراق ونخرىب ابديلر . لكن انكليزلر ك بونك اوزرينه ( قانطون ) ( \* ) شهرينى طوپه طوتهرق تضيق ايلسى باعث دهشت اولغله نهايت التى مليون ريال تضمينات اعطا سبيله ( هون - قونغ ) ( \*\* ) جزيره سنك انكلتره به تركنه مجبور اولدیلر

ايشته بو وجهله عقد مصالحه اولمش وقطع اولنان معامله تجار به يكدن باشلش ايسه ده ۱۲۵۶ سنه هجر به سنده چىن دولتلك نقض معاهده ايتسى اوزر ينه انكليزلر بتكرار حر به ابدار وچينليلرى ايفاي معاهده به اجبار ايلدیلر . چينليلر نهايت مذکور جزيره يى مؤبداً انكليزلره ترك ايله اول و آخر يكرمى بر مليون ريال تضمينات اعطا ايتش و بر قاچ ليماى انكليز تجارلرينه كساد ايتكه مجبور اولمشدر .

(\*) (قوانغ - تونغ) ولايتلك مركز اداره سيدر . ۲۳ درجه عرض شمالى و ۱۱۱ درجه طول شرقيه واقع اولوب حواليسى بش ساعت نمتد بر حصار متين واوچ قلعه . ايله احاطه اولمشدر اوروپاليلر قانطون ( قانتون ) ديرلر چينجه يعنى اصل اسمى (قوانغ چوفو) در . تقريباً التى بوز يىك نفوسى وار . ۱۲۵۶ معاهده سنندن برى ليماى اوروپا تجارلرينه آچيق بولمغله در . چىن دولتلك مهم بر موقعى در .  
قانطونليرك چوفى كچه وكوندز نهرلر اوزرنده وقايقلر وصالرده امرار زندگانى ايدرلر .  
(\*\*) چىن ممالكنك جنوب شرقيسنده وچىن دكزنده كان اولوب قانطون ش-هريتك ييشكاهنده واقع در .

{ افغانستان }

افغانستانك اول ارهلق اطرافه باقه جق وقى يوق ايدى . چونكه هجرتك ۱۲۵۴ نجى سنهسى اوخرنده ( شهباننده ) انكليز هند حكومتى واليسى لورد ( اوقلاند ) افغانستانه اعلان حرب ايتش و ۱۲۵۵ سنه هجرىهسى اوائلنده ( جادى الاوليسنده ) افغانستان قطعهسى اوزرنده محاربات شديدہ باشلامش ايدى .

افغانليلر غلبه بي قرانسه ينه ضررى يوق . لکن افغانستانك برچوق محلى وخصوصيله ( كابل ) (۱) شهرى انكليز پاى استيلاسى التته كيردى و حكمدار ايسه تاج و تختى ترك ايدهرك بخارايه فرار والتجا ايلدى .

( انكليزلك افغانستانده مظفر يتلر ينى تسهيل ايدن اسبابك باشلوجهسى ( احمد شاه ) ك (۲) اخفادندن اولوب مقدمه انكليز هند حكومتنه دخالت والتجا ايتش اولان و مشار اليه دن صكره يكرمى التى سنه مدت افغانستانده

(۱) كابل ايلتنك مركز ادارهسى و افغانستانك پايتختى اولوب التى بيك خانه يى والتش بيك نفوسى حاويدر . كبله ( قابل ) دخی ديرلر . اطرافى باغ و باغچه ملك برشور اولوب ايجه متين برقلعهسى واردر . سطح دريادن ارتفاعى ۱۹۱۷ مترو اولوب بو جهته موسم شتاسى شديد و مديددر .

قندهارك شمال شرق جهتندن ( ۵۱۵ ) و هراتك شرق جهتندن ( ۸۰۰ ) و بلخندن ( ۵۶۵ ) و جلال آباددن ( ۱۲۸ ) كيلو مترو مسافده اولوب كاشغر شهرينك جنوب شرقيسنده كاندر .

چوق دفعه آفات ارضيه يه اوغرامشدر ۱۱۵۲ ده نادر شاه ضبط و ۱۱۸۸ ده تيمور شاه پايتخت انخاذايشدر .

(۲) مشار اليهك تاريخ ولادى ۱۱۳۷ سنه هجرىه سنده در . مشهور نادر شاهك قتل اولغى اوزرينه افغانلولره اوز بگردن مركب برفرقه قليله ايله بلا مقاومت قندهارى ضبط ايتش وشهر مذكورى پايتخت انخاذايله رسماً پادشاهلغى اعلان ايشدر . مؤخرأ كابلستان و هراتى دخی ضبط و پنجابى دائره اطاعته ادخال ايله بر طرفدن مشهده و ديكر طرفدن خانو نهرينه قدر ممالكى قبضه تسخيرينه كچيرمشدر . جلوسى ۱۱۶۱ سنه هجرىه سنده

تارىخ قىسمى  
 كاشغر  
 اون اوچىنچى عصر

اجراى سلطنت ايدىن ( تيمور شاه ) ك ( ۳ ) اولادىدىن بولغان ( شاه شجاع )  
 ( ۴ ) افغانستانە حكمدار نصب ايتىك اوزره بر اردو رفاقتىده اولهرق افغانستانە  
 ادخال ايله اھالىنى مشار اليك بىعتنە دعوت ايتىرى ومشار اليك حكومتى  
 تقويه دن صكره انكليز عسكرىنك درحال افغانستانى ترك وتخليه ايدەجكنى  
 اھالى يە وعد و بيان ايتلر بىر .

كر چه افغانلىلر مؤخرأ ۱۲۵۷ دە انكليز عساكرىنك افغانستانى تخليه  
 ايتامسندن ناشى . كابلدە ظهور ايدىن عصيان اوزرىنە بر چوق انكليز  
 عسكرىنى كابلدە وتسكىن عصياندىن عاجز اولدىغى جھتتە بالمجبوريە رجعت  
 اولوب كىندوسى اول وقت بكرى اوج بكرى درت ياشىدە ايدى . ۲۱ سنە مدت  
 اجراى سلطنتىن صكره ۱۱۸۲ سنە هجرىه سىدە وفات ائىلشدر . حين وفاتىدە ۴۵  
 ياشىدە ايدى .

( ۳ ) ۱۱۸۲ سنە هجرىه سىدە جلوس ايتىش و ۱۲۰۸ سنە هجرىه سىدە وفات ائىلشدر .  
 قندهارى ترك ايله كابللى مقر حكومت اتخاذا ائىلش ايدى .  
 ( ۴ ) مشاراليه پدرىنك وفاقى اوزرىنە ( زمان خان ) نام برادرىنك نائل حكومت  
 اولسندن متأثر اولهرق استىصال سلطنت ايجون اوغراشمش ايسەدە موفق اوله ماش  
 واولئادە دىكر برادرى شاه محمود نائل سلطنت اولغله بتون بتون غيرتە كلوب تكبيل  
 قوتيله برادرىنك الدن تخت سلطنتى آلمغە چالشمشدر . مغلوبىتلر بر برىشى تعقيب ايتىش  
 اولدىغى كچى ك صكره شاه محمودك وزىرى فقحى خان او كىندە مغلوبىت قطعىه يە دىخى دوچار  
 اولدىغىدن اشيا ونخراىن موجودە سىنى ترك ايله فراره مجبور اولمش وآرتق بشىقه چاره  
 كورەمىنجه ۱۲۴۸ دە انكليز هند حكومتىنە دخالت وانجا ايدەرك كويلا هوس سلطنتىدىن  
 ال چىكمش ايدى . هجرتك ۱۲۵۵ نجى سىدە سىدە ايسە انكليز هند حكومتى تحت  
 حايبە سىدە اولدىغى حالده قندهارده رسماً حكومتى اعلان وكابلدە تخت حكومتى جلوس  
 ايتىش وغايت طنطنه ايله بىعت عمومى يە مظهر اولمش ايسەدە انكليز عساكرىنك افغانستانى  
 بتون بتون تخليه ايتامسندن طولاي ظهور ايدىن عصيانده مقتول اولمشدر . ارباب اختلال  
 ابتدا كىندوسىدە انكليز عسكرىنك چكىلوب كىتمسى بيان ايتىش ايدى . لکن مشاراليه  
 انكليزلك سايبە سىدە نائل تاج و حكومت اولدىغىدن انكليزلره درحال چكىلوب كىتملىرىنى  
 تكليفە جسارت ايدە ماش وبو خصوص ايسە هم افغانستان محارباتى وهمدە كىندىسنىك  
 قتل واعدامى مؤدى اولمشدر .

تاریخ قسمی کاشغر اون اوچچی عصر

ایدن وخدمه وسأره ایله برابر مقدارلری بکرمی التی بیکه بالغ اولان انکلیر فرقه سنک یالکز بر کشیدن ماعداسنی ده یوللرده تلف و بکرمی سکر: پک دوه و بارگیری ضبط ایتمرله ابتدای مغلو بیتلرینک آجیسنی چیقارمشر ایدی . لکن انکلیرلر ایرتسی سنه بو دهشتلی مغلو بیتلرینک انتقامنی المق ایچون تکرار قندهاردن (۱) افغانستان اوزرنده ایلولیه رک استیلا ایلدکری محلاک محافظلرینی عموماً قلیچیدن کچیرمک و پک چوق محلی واز جمله کابل وغزنه (۲) و جلال آباد (۳) شهرلرینی احراق و تخریب ایلمک کی شدت اجرا ایلدیلر . افغانستانک وقوعات مؤسفسه سی پک چابوق مرور ایتیوب بلیه حرب واستیلا افغانستان اوزرنده ۱۲۵۵ اوائلندن ۱۲۵۸ اوائلنه قدر اوج سنه رونما اولدی .

(۱) قندهار ولایتک مرکزی اولوب ۳۱ درجه ۳۷ ثانیه عرض شمالی و ۶۸ درجه ۸ ثانیه طول شرقیه کائن بر شهر مستطیل الشكل در . اهالیسی التی بیکدن زیاده اولوب سطح دریا دن ۱۰۵۸ مترو مرتفع و کاشغر شهرینک جنوب شرقیسنده کائن در فن حربه غایت مهم بر موقعه اولوب اطرافسنده بکرمی بش قدم ارتفاعنده بر حصار متین و بونک اطرافنده دخی بر خندق وارد . احد شاهک تر به سی شهر مذکورده کائن در . آسیانک اک منبت و محصولدار بر شهری اولوب ارباب صنایع وهنرک و آسیا تجارلرینک جمعی در . تاریخ بناسی پک اسکی اولوب تعییننده اختلاف وارد . مؤرخین شهر مذکورک بانیدی اسکندر اولدیغنی بیان ایدرلر . شمردی به قدر پک چوق تخریب اولمش و ۱۲۹۶ سنه سنده دخی تکرار انکلیرلرک دست استیلاسنه کچمش در .

(۲) کابلک جنوب غریبسنده و یوز یوز الی کیلو مترو بعدنده و سیستان ( سجستان ) ایالتنده و کاشغر شهرینک جنوب شرقیسنده کائن در . مشهور سلطان محمودک پادشختی ایدی . مشارالیهک تر به سی اوراده در . سطح بگردن ارتفاعی ۲۳۵۰ مترو اولوب آسیای وسطانک اک بارد بر محلی و افغانستانک اک مهم واک محکم بر شهردر . قندهاردن ۳۰۰ کیلو مترو مسافه در .

(۳) کاشغرک جنوب غریبسنده کائن اولوب سجستان ایالتک مرکز اداره سیدر . کابلک ۱۲۸ کیلو مترو جنوب شرقیسنده و قندهارک (۴۰۰) کیلو مترو شرقنده در .

تارىخ قىسمى                      كاشغەر                      اون اوچىچى عصر

جد اولسون که زمان وموقعك اقتضاسندن اولق اوزره انكليرل نہایت ۱۲۵۸ سنه هجر يەسنده افغانستانى بتون بتون تحلیه ایتدیلر . ایشته افغا- نستان اون اوچىچى عصرک اواسطنده دهشتلی قتالر وقزانديغى غالبیتی محو ایدەجک درجەده مغلونبتلر کورمک کبی بریوک بلا آشیرمش ایدی . اول وقت افغانستان حکمداری دوست محمد خان (۱) اولوب مشارالیه افغانستان حکمداری احمد شاهک احقادندن (محمود شاه) ک (۲) وزیر اعظم

(۱) افغانستان حکمداری مشهور احمد خان ایله مشارالیهک محدودی اولوب کندیسندن صکره سریر حکومتیه جلوس ایدن تیمور خانک وزیرى اولان پاینده خانک اوغلیدر . فقھی خانک قتل اولغی افغانستان شورش واختلالاتک ظهورینی وبوده عاقبت افغانستان حکومتک پاینده خان اولادیتک انه یکمسنی موجب اولمشدر . ابتدا دوست محمد خانک برادری محمد عظیم خان کابلده صورت ظاهرده وزیر وحقیقته ایسه حکمدار مطلق اولهرق سلطنت ایش و آنک وفایله محدودی حیب الله خان یرینه یکمش ایسه ده ظهور ایدن شورش وفسادات اوزرینه مومی الیه حیب الله خان برادرلری طرفندن قتل اولنوب دوست محمد خان برادرلرینک اتفایله افغانستانک برمقدار محلی کندیسنک تحت اداره سنده اولق اوزره کابل حکومتیه یکپرلشددر . انکلیرلر عسکرینک ۱۲۵۵ ده کابی استیلامی اوزرینه بخاریه فرار ایش و اورادن معاونت کوره میبجه عودتله انکلیرلرله تسلیم اولمش ایدی . انکلیرلر کندیسنی افغانستان طورراغنده اوطور تیموب هندوستانه کوندرمشلر و کندیسنه سنوی اوتوز بیک لیرا معاش تخصیص ایشلر ایدی . مؤخرأ مشارالیهک بلخده حکمدار اولان محدودی اکبرخان طرفندن ایقاع ایدیلان کابل حادثهسی اوزرینه افغانلورک تحت اسارتده بولنان انکلیرلر امرای عسکریهسی زوجه ومخدوملریله مبادلہ ! اولنوب قید اسارتدن خلاص اولمش وینه مسند سابقته یکمشدر . ذکور وانات اولهرق ۳۲ اولادی وار ایدی . بونلردن (شیر علی) خان کندیسنک وفاق اوزرینه ۱۲۸۳ سنه هجریه سنده کابل حکمدار نصب اولمشدر .

(۲) بن تیمور شاه بن احمد شاهدر . مشارالیهک افغانستان تحت حکومتیه جلوسی حقنده ایکی نوع معلومات اولوب بری ۱۲۱۵ و دیگرى ده (۱۲۲۰) سنه سنده اولدیغی در . هر حالده حکومتک تقرر ایشی ۱۲۲۰ سنه سنده در . پدردن صکره موقع حکومتیه یکن برادری زمان شاهک اندن (برایی کره مغلوب اولدقدن صکره کندیسنه وزیر اعظم ایتدیغی فقھی خانک سایه سنده) حکومتی الهرق افغانستان تحت حکومتیه یکمشدر .

(فحی خان) ی (۱) (که دوست محمد خانک برادریدر) بغیر حق تلف ایتمی و بویسه افغانستانتک بر طرفنده والی و حاکم اولان مومی الیهک برادرلرینی اغضاب و اخذ انتقامه مجبور ایتمکله افغانستانده بر طاقم شورش و فسادات ظهور ایلمی اوزرینه افغانستان حکومتنه نائل اولوب مدت حکومتی هجرتک ۱۲۸۳ نجی سنه سنه قدر امتداد ایلمشدر .

مشار الیه کرچه عصیت اسلامییه اصحابندن غایت جسور و فداکار بر حکمدار ایسه ده کندی ملکنده بر طاقم فناقلر بولمق و حکومتده ایستدیگی کبی استقلاله نائل اوله میوب حتی اول آرهلق حکومتدن امین و بر مدنده حریت شخصیه سنه صاحب اوله مامق کبی دیگر ره مداخله یی مانع اولان احوال وار ایکن کاشغر اهالیسنک مغدوریت واقعه سنه باقه مامشدر .

### { خیوه } (۲)

برده خیوه خانلغی وار . کرچه کاشغره اوزاجق ایسه ده بزه (یعنی

۱۲۴۵ سنه هجریه سنه وفات ایلدی . مدت حکومتک چوغی منازعات داخلیه ایله مرور ایلدی . فحی خانی قتل ایتمیردکن صکره کندیسیده مسند حکومتده بقا بوله مدی . نفوذ وقوتی کوندن کونه آزالوب نهایت کابلستانده ظهور ایدن اوفق بر آتش عصیانکی تسکین ایتمکله جسارت ایده میوب هراته فرار ایله ایران دولتنه انجا و حکومتی ولی عهدی کامرانه ترک واعطا ایلدی .

(۱) پاینده خانک اوغلیدر . محمود شاهک ذوق و صفایه فرط انهماکی جهتیله امور حکومت کندیسنک دست اداره سنه یکمیش و بوسنبیله فوق العاده کسب استبداد ایلمش ایدی . بیچاره نیک افغانستان حکومتی بر موقع عال العاله ایصال ایتمک و محمود شاهک نائل سلطنت اولسنه سبب مستقل اولق کبی ایتمدیکی بونجه خدماتی واعدا یه حیرت و یرن برچوق فتوحاتی قطعاً نظره آلمدی . وکلانک و باخصوص ولی عهدک دوچار نظر حسدی اولوب آنلرک انترقیه لرینه قریان ایلدی . مکافاته بدل بالعکس مجازات کوروب ابتدا نعمت بصردن محروم ایلمش و مؤخرأ پارچه پارچه ایلمک و باشی طوقاق آلتسنده ازلمک کبی شکنجه لر ایله قتل اولمشدر . غزنه شهرنده مدفوندر .

(۲) استرابادک (۵۶۰) کیلو مترو شمال شرقیسنده در . شمالنده ارال دکزی و قرغز

تارىخ قىسمى                      كاشغر                      اوناوچىبىسى

دولت عثمانىيە ( نىسبەتەن ھىجىۋار سايلور . لىكىن خىۋە خانلىقى اول زماندە فتوحات خارجىيە ايله اوغراشەجق برحال اقتداردە اولدقدن بشقە خارجدن بريوك بلا كندى اوزرينە كلكدە ايدى . اوده روسلارك برخىلى زماندنبرو اورايە كوز ديكىسى ومقدما ھجوم ابتدكلرى كىي اوناوچىبىسى عصر ھجرى اوانلندە دخى ھجوم اىچون حاضرلئتمدە بولمىسى ايدى .

خىۋەلەر روسلارك ھجوم اىچون اجراى تداركات ايلكدە اولدقلرندىن خبردار ونظر دقتلرئىنى دشمن اوزرينە چويرمكدە مسلوب الاختيار اولديلر .

خىۋە كنىسدلسىچون خارجدن بردشمن ظهور ايتش ايكىن ھىچ برغانلەسى يوقش كىي كاشغر اوزرينە امالە نظرە نصل موفق اولە بيلور؟ صرەسى كلىش ايكىن روسلارك خىۋە اوزرينە نە وقتدنبىرى ھجوم ايتكدە اولدقلرئىنى بيان ايدەيم .

روسلر خىۋەبە ھجومە ابتدا ۱۱۲۶ سنە ھجرىيە سنندە ايمپراطور (دلى پتو) (۱) زمانندە تىبث ايتش ايديلر . سنە مذكورهده كشفيات لازمە اجراسيله ۱۱۲۹ و ۱۱۳۰ سنە ھجرىيە لرنندە ھجوم ايتديلر . اول وقت روس

مالىي وشرقندە چىچون نىرى وجنوب شرقىسنندە بخارا وغرب وشمال غربى جھتلرنندە برطاق چولار واقع اولوب نفس خىۋەدە اوناوچىبىسى يكرى بىك اهل اسلام واوتوز قدر جامع ومسجد ومدرسه واردر . خىۋەلەر برطاق قبائلدن مركب اولوب عوماً مسلماندر . برارەلق خىلوجه توسع ايتش ايدى . كاشغر شىرىنگ غرب طرفندە كائزدر .

(۱) ۱۰۸۶ دە طوغش ۱۱۰۱ دە ۱۵ ياشندە جلوس ائىلشدر . (۳۷) سنە حكومتدن

صكرە ۱۱۳۸ دە و ۵۲ ياشندە وفات ايدى . عمالە قىسافتندە اوروپايى طولاشوب

فارىقە لردە مکتبلردە تحصيل ھنز وصنعت ايدى . علوم وصنایى روسیہ مالکئە ادخال

وملکئندە برخىلى اصلاحاتە موفق اولوب ادارە حكومتى قالب آخرە افراغ واطاعت

عسکرىيەدن محروم اولان عسکرى گروهى اصلاح واوروپادە اولديغى كىي كندى ملکئندە

دخى نظام جديد احداث ائىلشدر . عثمانلور ايلدە اوغراشمش فقط مغلوب اولمشدر كە ۱۱۲۳

پروت انزاي مشهور وتواریخ عثمانیەدە مفصلاً مذکوردر . روسیہ دولتك بوكونى

بيوكلى پترونگ سايبە سنندەدر . چونكە بو بنای عظیمك حقیقی تملنى اوآمش ايدى . اخلافچىون

خط حرکت اولق اوزرە تنظيم ايلديى وصیئنامە مشهور اولوب بونك ساخته اولديغى

آرتق مرتبە نبوتە وارمشدر .



فرقه عسکریه سنک مقداری درت بیسک نپردن عبارت اولوب قوماندانی جنرال (پرنس بقوویچ چرقاسکی) (۱) ایدی .

(روساری خیوه اوزرینه ابتدا هجومه تشویق ایدن خواجه نافذ نامنده برترکان (۲) امیری اولدیغی بعض محله مقیددر . مرقوم دلی پترویه (جیچون) نهرینسک (۳) ایی طرفی التون معدنی اولوب نهر مذکور مقدملری (بحررز) (۴) منصب اولدیغی حالده خیوه لیلرک مؤخرآ آرال دکزینه آتدقلرینی و روسیه دولتی نهر مذکورینه بحررزده آقیدیر ایسه پک چوق استفاده ایده جکی و ترکانلرک ایسه هر حالده معاونته حاضر اولدیغی بیان ایله ایپزاطوری تشویق و تحریص ایش ایدی .)

نهایت روس فرقه عسکریه سی بو هجومده موفق اوله ممدی و خیوه یه مواصلت ایش اولدیغی حالده اوزرلیته بغته هجوم ایدن خیوه لیلر طرفندن کافه سی مقول اولدی . بالکنر ایچلرندن قرق نفری هر نضلسه فراره موفق اوله بیلشدر .

(۱) مرقوم مسلمان اوله رق طوغش و مسلمان اوله رق بیومش اولدیغی حالده محضا استحصال جاه و دولت ایچون معاذالله تنصر ایتدیکندن روسیه دولتی طرفندن عهده سنه جنراللق رتیه سی توجیه اوله رق برمنوال محرر خیوه اوزرینه کوندریلان عسکره قوماندان تعیین اولنش و فقط مغلوب اولغله خیوه لیلر طرفندن در دستله قتل و اعدام قلمشدر . بقوویچ (بکویچ) صورتنده دخی یازیله یور . مرقومک مسلمان ایکن اسمی دولترای ایدی .

(۲) ترکانلر غایت جسور اولوب آسیای و سطانک هر طرفنده مسکوندر . فقط اکثریتله آسیای و سطانک غرب طرفنده متمکندر .

(۳) جیچونه (ام دریا) دخی دیرلر . منصبی ارال دکزیدر .

(۴) آسیاده واقعدر . اطراف اربعه سی قره اولدیغندن کول ایسه ده پیوکلی جهتیله بحر دیشلشدر (حرز) ک طوغریسی (حزر) اولدیغی بعض ذوات طرفندن ادعا اولنش ایسه ده تأثیری کورلماش و آرتق بر کره عموم طرفندن (حرز) اوله رق قبول ایدلش اولدیغندن نقطه تک بری حذف ایدیله ماشدر . کاشغر شهرینک غرب طرفنده واقع در .

تارىخ قىسمى      كاشغۇ      اون اوچىنچى عصر

اول وقت خىيوە خانلىغى مسند حەكمدار يىسندە بولغان (محمد بەادر خان) (۱) غافل بولنوب روسلار ك خىيوە يە قدر ايلرولسەنە مانع اولە ماش و فقط خىيوە دە آنلرى كاملاً قىلجىدن كچىرمشدر. مشار اليه ۱۱۲۶ دە روسيە دولتتە سفىر ارساليه مصلحه ايتش ايسە دە فىكر استىلادن هيچ بروقت واز كچمىيان روسيە درت سنە صكرە برمنوال معروض خىيوە اوزرىنە عسكەر كوندرمشدر . روسلر بو مغلوبيت اوزرىنە برمدت خىيوە اوزرىنە هجومدن صرف نظر ايلدىلر. آزادن (۱۲۶) سنە كچىد كدن صكرە اونودلدى ظن اولشان اجرائه يكيدين باشلدىلر وايكنجى هجومى بختندە اولد يغمز زماندە يعنى « ۱۲۵۵ » سنە هجر يەسى شوالى اواخرندە اجرا ايلدىلر .

روس فرقه عسكرى يەسى بو دفعە اولكنە نسبه تداركلى طاورائمش و عاقلانە ايلرولش ايسە دە اطرافنى قار احاطە ايتسى حسبيله بو سفردن دە هيچ بر نتيجه حاصل اولدى . اشبو روس فرقه سى بشيك نفر و ۲۲ طوب و اون بيك مهمات و ارزاق دوه سندن عبارت اولوب جنرال پروفىكى قوما . نداسندە ايدى . ايكي اوچ بيكى قارك شدتندن طوندى و بر مقدار يە خستە . لقدن تلف اولدى قصور عسكردە ايسە حر كته مجال قالد يغندن دها خىيوە يە وارمە دن يارى يولدن رجعتە مجبور اولمشدر .

(بجە دها صحىح اولق اوزرە كوريلان ديكر بر معلوما تە نظراً جنرال پروفىكىنىك قومانداسندە بولغان عسكرك مقدارى بشيك اولوب ۱۲ بيك نفر در . بو فرقه نك خىيوە ليلرك هجومى ايله منزم اولدىغى حقندە ابروجە بر روايت اولوب برنجى يە مزج ايله ديرم كه : روسلر بر طرفدن مشقت سفر يە ايله قارك شدتندن وخستە لقدن و بر طرفدن دخی خىيوە سواريلرينك هجومندن بر چوق تلفات و پروب رجعتە مجبور اولمشدر.)

(۱) محمد بەادر آرانغ خان بن انوشە بەادر خان بن ابوالغازى خاندەر . جدى جنكيزه متصل اولان يادكار خان احفادنن خىيوە دە حكومت ايدن خانلرك اون التجيىسى در . دولت عثمانيه ايله مناسباتى اولوب حتى ۱۱۳۳ سنە هجر يە سنە سلطنت سنه يە سفير مخصوص ارسال ايتش ايدى . شجيع وجسور بر مرد غيور ايدى .

اول وقت خپوه خانی (رحمن قوی خان) (۱) ایدی که مشار الیه روایت ثانیه موجبنجه الحق وطنی یک کوزل صورتده محافظه ایتش و روسلری فنا حالده مغلوب ایلشدر . روسیه دولتی بو دفعه دخی موفق اوله مینجه ایرتسی سنه یعنی ۱۲۵۶ سنه هجریه سی ربیع الاخرینده مشار الیه ابله عقد مصالحه ایلش و بوندن صکره بر مدت دست استیلایی کپرو چکمش ایسه ده اون درت سنه صکره مرادینه نائل اولش یعنی (۱۲۷۰) سنه هجریه سی صفر و یار ربیع الاولنده خپوه بی ضبط ایلشدر

اول وقت خپوه خانی (محمد امین خان) (۲) اولوب مشار الیه روسیه فرقه سنک حرکتندن اول سفرای مخصوصه ارسالیله عقد مودت و دوام مسالمت ایدلسنی تکلیف ایتش و فقط بونکله روسیه نک استیلایی منع ابده- ماهشدر . مشار الیه خپوه نک ضبط اولنسی اوزرینه ارتق مصالحه دن بشقه چاره کوره مینجه روسلرک مصرأ تکلیف ایلدکلی معاهده نامه بی کندنجه یک چوق مضرتی اولدیغنی بیلد یکی حالده مع الکراهه امضالمشدر . اشبو معاهده نامه ۱۲۷۱ تاریخی ایدی .

اک صکره دخی روسیه بردها مقصودینه نائل اولدی . (چرکستان) (۳)

(۱) رحمن قوی خان بن محمد رحیم خان بن عوض خان بن محمد امین خاندن . یادگار خان احفادندن خپوهده حکومت ایدن خانلرک یکرمی اینکچیسیدر . کهندیسی غایت شجیع ومدبر برذات اولوب خپوه و اطرافنده بولنان بالجله قبائلی و علی الخصوص سرکشلسکره تفرد ایتش اولان ترکمانلری تحت اطاعتنه آلمش ایدی .

(۲) خپوهده حکومت ایدن یادگار خان احفادینک یکرمی اوچچیسیدر . رحمن قوی خاندن صکره خپوه مقسام امارتنه نائل اولش و کندی آدملرندن برخان ترکان طرفندن خبجرله شهید ایلشدر .

(۳) بعضیلر چرکی (چرکز) صورتنده یازیور . فقط رسماً و عوماً (چرکس) صورتنده قبول اولمشدر .

تارىخ قىسمى كاشغر اون اوچىقى عصر

و ( اورانبورغ ) ( ۲ ) و ( تركستان ) اردولرندن ترتيب ايلدىكى اوچ فرقه يې ( ۱۲۹۰ ) سنهسى محرمنك اون بىشده خيوه اوزرينه سوق ايلدى . بودفعه خيوه يې ضبط ايدن روس عسكرينك قوماندانى روسيه نك تركستان واليسى جنرال قوفان اولوب مومى اليه ۱۲۹۰ سنه هجره سنهده خيوه يې داخل اولدى كه خيوه خانى ده محمد رحيم بهادر خان ايدى . مشار اليه اليه جنرال قوفان يىننده خيوه يې جندمش باشچى سنهده عقد اولنان معاهده ۱۲۹۰ سنهسى رجبك غزهسى ۱۸۷۳ اغستوسنك ۲۵ى تاريخلى ايدى .

### { بخارا }

بخارايه عطف كلام اولنجه كچه اوراسيده كاشغره يقين ايشه ده اول ارهلق حيت اسلاميه وصلا بت مليهسى جهتيه اقرانته فائق اولان ( نصر الله خان ) بخارا خانلغنه هنوز كچمش اولديغندن حكومتى بر اساس قوى اوزرينه بنا ايمه دن خارجه تجاوزه موافق حال وزمان بوله مامغله كاشغره ياردم ايده مامشدر

ايشته كاشغر هجرتك اون اوچىقى عصرى اواسطنده هيج بر بدن كىنديسنه امداد و معاونت كوره مامشدر .

### { كلهلم خوقنده }

خوقند وقوعاتى بيلك يك لازمدر . زيرا كاشغر وقوعاتنه زياده سسيه تعلق وارتباطى واردر . چينليلرله خوقند خانلغنك عقد ايلدىكى معاهده نك محافظه احكامنه خوقند خانلغى طرفندن هجرتك ۱۲۵۹ سنه سنه دىكن

( ۲ ) برسحاق مركزيدر . اهاليسى اون بش بكرى يك قدر اولوب چوغى مساندر . روسيه نك آسيا اوزرينه كوندردىكى عسكرك مبداء حركتى واوروبادن آسيايه و آسيادن اوروبايه نقل اولنان امتعه تجاربه نك مركزيدر . شهر مذكورك نام عتيق ( اورسقى ) اولوب كاشغرك شمال غريسنده كاندر .

رعایت اولمشدر . چونکه تاریخ مذکوره دکن خوقند مسند خانسنده محمد علی خان سایه انداز اولمش و معاهده ایسه انک زمانده عقد اولمش ایدی . تاریخ مذکور دن صکره ایسه معاهده حکمدن ساقط اولدی . زیرا که خوقنده محاربات مدهشه واختلالات متوالیه ظهور ایش ایدی . ۱۲۵۹ سنه هجریه سنده بخارا امیری نصر الله خان خوقنده بر فرقه کلبه ایله هجوم ایلدی . محمد علی خان مقابله ایش و هر ایکی طرف بیننده غایت شدتلی صورته وقوع بولان محاربات بش الی ماه امتداد ایشدر . نهایت محمد علی خانک کافه قوتی محو اولمش و عسکر ینک نصفندن زیاده سی تلف و پریشان ایدلش اولدیغندن غلبه او طرفده قلوب بخارا امیری خوقندی کندی ممالکنه الحاق و محمد علی خانک کافه اولاد و طرفدارانی ایله برابر قتل و اعدام ایشدر .

نصر الله خانک بخارایه عودتدن بک چوقی زمان کچمکسزین خوقنده بر اختلال ظهور ایش و بخارا مأمورلری طرد و تلف ایدیلهرک بخارا ایله اولان رشتنه علاقه قطع ایدلش ایدی . بو عصیان و اختلال اوزرینه اسکی خوقند خانلری نسلندن اولان ( شیر علی ) نام ذات مقام امارته اجلاس اولندی

( مومی الیه اوزمانه قدر فقر و ضرورت ایچنده بولندرق قیچاق قبائلی نژنده اقامت ایتمکده بولمش ایدی . کندیسنک مألوف اولدیغی مسکنت و عدم قدرت امور حکومتک قیچاق قبیله سی رؤساسندن اولان ( مسلمان قولی خان ) نام ذانک ید اداره سنه یکمسنی موجب اولمشدر . )

شیر علی خانک نائل حکومت اولسندن از برمدت صکره بک چوق کسه مومی الیهک مقام حکومتده بولمشندن ناخشنود اولوب خلع و دفیجیون بهانه و فرصت ارامقده بولمشلرایدی . مومی الیه خانلغنک ایکنجی سنه سنده برای صید و شکار خوقنددن چیقهرق اوتده بروده کشت و کنار ایش ایدی . اول ارهلق شیر علینک طیشاروده بولمشسندن استفاده ایدن ارباب

تارىخ قىسمى                      كاشغۇ                      اون اوچىنچى عصر

اختلال خانلىق اداسىمىدە بولتوب مطروداً بخاراده اقامت ايتكده اولان (مراد خان) ى ( ۱ ) خوقنده دعوت ايله مسند خانى به اجلاس ايتديلر مومى ايله ايسه درحال اطرافه ادملر چيقارهرق شيرعلى خانى در دست ايله قتل واعدام ايتدیرمشدر . شيرعلينك قتلى اوزرينه مسلمان خانك بر جوق آدمله خوقند اوزرينه حرکت ايلديكىنى مراد خان خبر النجه باشنده اولان فرقه قبيله ايله مقابله ايدهميه جكنى اكلايوب يدى كون امارتدن صكره بخارايه فرار ايلدى

مسلمان خان خوقنده مقنول شيرعلى خانك دردنجى مخدومى اولوب پدرينك زماننده (مرغلان) ه بك نصب اولتان ( خدايار ) ( ۲ ) خانى امير نصب ايلش وامور حكومتى يدا داره سنه المشدر . مومى ايله كچه ارباب استقامتدن ايدى لكن معيننده بولتاتلك مال ميرى بي اختلاسنه سس چيقارمز ايدى مؤخرأ اودرجه كسب استبداد ايلدى كه هيچ بر ايشه قاريشه ميان خدايار خان بر نظارت بشيده الته النوب هر بر حر كاتى تدقيق ونجس اولنور وكنديسنه ( طرفدار پيدا ايدهمامسيچون ) براچه ويرليوب هيچ بريره چيقارلمز وكسه ايله كوريشد يرلمز ايدى . بو حاله سبب ايسه خدايار خانك موروث اولان اموال واملاكك حساباتنى صورمغه ودها طوغرىسى مسلمان خانك التدن زمام حكومتى المنه كسب اقتدار ايدهمامسى ايدى . غريدر كه

( ۱ ) غايت جبين و تحصيل سلطنت ايچون ايسه او قدر حريص ايدى . حكمدار لغه لايق هيچ بر مزىنى اولوب سلطنته طالب اولمى آسناى وسطى اهاليسندن ايلرو كلانلرينك فكر لرنده يرلشديكى كچى وقتى خوش كچيرمك و ايام نكبتنده ايشه يرايه جق ثروت پيدا ائلك ايچون ايدى ! ملكى حسن اداره ايله اهالينك سعادتخانه و دولتنك از ياد شان وشوكتنه چالشمق يلكز بونك دكل ( اوراجه ) بك چوق كسنه نك خاطرينه ييله گلز ايدى !

( ۲ ) مشار ايله حقنده معلومات لازمه فصل مخصوص لرنده در .

مسلمان خاتک (عبد الرحمن) (۱) اسمنده اولان اوغلی خدایار خان طرفنی التزام ایله مشار الیه خفياً آنچه کوندربر ایدی .

{ محمد امین خاتک کاشغرده حکومتی }

۱۲۶۲ ده قرغزل چینلیلرک ضعفیندن استفاده ایچون کاشغرتوپراغنده وغرب حدودنده طولاشمغه باشلدیلر . عالم شاهدن صکره پوتیقه فرخصی اولان (محمد خان) قرغزلرک مجازاتی تعهد ایتش و بو خصوص ایچون چینلیلردن برچوق آنچه المش اولدیغی حالده بوبابده هیچ برکونه تدبیره تشبث ایتماشدر .

هجرتک ۱۲۶۳نجی سنه سننده خواجهلردن محمد (امین خان) (۲) اطرافدن کندیسنه طرفدار جلب ایتک اوزره یدی خواجه ایله خوقنددن فرار ایدهرک بش التی یوز طرفدارلیله برابر تیان شان طاغیرینه یایلدی .

(بونرک ریسی «خواجه طوریا» (۳) اولدیغی بعض محله مقید ایسهده محمد امین خاندن بشقه برذات دکلدر . محمد امین خانه کاشغریلرجه «فته توره» دینلیدی جهتله موی الیهی (محمد امین خان قته توره) دیه ذکر ایتدیکنز حالده اسمسز اولان (خواجه طوریا) دن دها واضح ومفصل اولور .

محمد امین خان قرغزلردن بر خیلی ادم توپلقدن صکره بر مقدار

- (۱) موی الیه بدرینک دوچار ادبار ومصائب اولسنی وحتى بالآخره قتل واعدام اولسنی موجب اولان تدابیره تشبته کندیسنه ییانیجی اولان برادیمک اقبالیچون چالیشمی وکندی منافعی بویولده آرامسی سزاوار طعن وتشنیع در
- (۲) کاشغریلر بیوک سید معناسنه اولان (فته توره) ترکیبنی موی الیهک اسمک آخرینه علاوه ایدوب کندیسنی (محمد امین خان قته توره) دیه یاد ایدرلر . چفتایچه (فته) بیوک (توره) دخی سید دیمکدر .
- (۳) طوغریسی (خواجه توره) در .

تارىخ قىسمى كاشغر اون اوچىنى عصر

خوقند جەتتە عودت ومؤخراً ( اوش ) ( ۱ ) نام موقعدن كاشغر اوزرىنبە  
حرکت ایلدى . مومى اليه حرکتىك یدىنجى كونی چىنلىلرک الك ایلرو  
قرهغولی اولان و ( مین یول ) نام موقعدە انشا اولنان استحکامه واصل اولوب  
چىن عساکر مستحفظه سنى كاملاً قتل واعدام ایلە كاشغر اوزرىنبە حرکت  
ایلدى . بونلرە قارشو یكى شەردن چىقان اوچ بىك چىنلى كندى مقدارلر ینك  
قلتنە باققىسىزین وذرە قدر احتیاطه رعایت ایتكىسىزین شدتلى بر صورتدە  
هجوم ایتىش ایسه دە منہزم اولوب یكى شەردە تحصنه مجبور اولمشدر . محمد  
امین خان چىنلىلری محاصره یە لزوم كورمىوب اول بول كهنه شەرىنك ضبط  
و تسخیرینە قالدیشدى . بر روایتە كورە كهنه شەراھالى اسلامیه سى شمدى یە قدر  
كورمش اولدقلىرى احوالدىن وچكەكلىرى جزالدىن متنبە اولدقلىرىچون یكى  
شەرى ضبط اولمىنچە كندى شەرلر ینى تسلم ایتىە چكلىرى قطعياً یسان  
ایلدىلر .

بونك اوزرىنبە محمد امین خان یكى شەرى محاصره یە مجبور اولدى . شەرك  
ضبطى درحال منسەر اولماغله بو بابدە بك چوق مشقت چكىلە جكى اكلا-  
شیلەرق عسكەرە یأس وقتور كمش ایسه دە من غیر مأمول كاشغرك ضبطى فنا-  
لغك ظهورینە میدان ویراماشدر . شویله كە كهنه شەردە بولنان خوقند  
پولتیقه مأمورى ( نعمت خان ) ( ۲ ) خوقند تجارلیله اتفاق ایدەرك شەرك محمد  
امین خانە تسلیمنه قرار ویردیلر و مومى اليه كاشغره و رودینك و یكى شەرى  
محاصره سنك سكرىنجى كیچە سنده خفیاً قبولی آچدیلر .

محمد امین خان شەرى كیروب درحال منادیلر معرفتیله پادشاهلغنى اعلان

- ( ۱ ) مرغلانك شرق و كاشغر شەرىنك دە غرب شىمالینده كان پوجك بر كودر .
- ( ۲ ) مومى اليه غایتله فعال وەر ایشیدە دساس برادى . چىنلىلرە خصومت  
فوق العاده سى اولماغله كاشغر شەرىنك انلرك الندىن چىقىمى ارزوسیندە بولمش ایسه دە  
كندى كى فعال اولوب هر تەلکە یە قارشو ثبات ایدەك ادم ظهور ایتدیكندن  
مقصودى وجهله خواجهلرك حكومتى كاشغردە بقا بولە مايشدر .



ایلدی وایلك اجرا آتی شهرک دروننده قالمش اولان برقاچ چین نجسارلربی قتل واعدام و بونلرک بالجه نقود و اموالنی ضبط واغتنسام ایلك اولدی . فقط بوروایت پک ضعیف اولوب اک صحیحی اهلینک مومی الیهی استقبال ایله شهری تسلیم ایلسیدر . بوندن صکره تکرار یکی شهرک محاصره سنه یاشلندی واهالیدن برخیلی کسنه دخی عسکره قید اولندی . هر تقدیر چینلیلر کافی السابق مدافعه ده بولنش ایسه ده محاصرل درت بش جهتدن لغم قازمش وشهرک پک چوق مکلندن کدیک اچمش اولدقلرندن و برطرفندن ده ( پوق ) ل ایله تضییق ایلسکده بولندقلرندن شهرک ضبطیچون اولیله اوزون اوزادییه آیلرجه محاصره یه حاجت قالماشدر . یکی شهرده بولنان چینلیلرک برمقداری تلف ایلمش وکافه املاک و اموالی ضبط ومصادره اولنهرق برمقداریده تحت اسارتة المشددر .

مومی ایله بوندن صکره ( یکی حصار ) شهرینه عزیمتله شهر مذکورى تحت محاصره یه المشددر . بوبلده ایکی روایت اولوب بریسی شهرک ضبط وتسخیر اولدیغنه دأر ودیکری ده شو وجهله در :

مومی ایله شهر مذکورک ضبطیچون یکی شهرده یابدیغی کبی اشبو یکی حصارده دخی لغم حفرینه تشبث ایلمش ایسه ده چینلیلرک بوتشبت علیهنده واقع اولان صوک درجه ثبات وغیرتلی سببله موفق اوله مدیغندن تضییق ومحاصره ده دوامه مجبور اولمشدر . محاصره برخیلی زمان امتداد ایتدیکی حالده دخی محصورین دأما ثبات ومقاومت کوستره رک مومی الیهک تضییقات وغایت شدتلی اولان مهاجراته عرض سیننه تحمل ایلسکده بولندقلرندن فتح میسر و خلاصه مومی ایله تشبثاتنک هیچ بریسنده موفق اوله مامش ایدی .

قولجه ولایتی والیسی کاشغر و یکی شهر حادثه زینی مقسدا خبر الماش اولدیغندن اورومچه شهرندن ( خای دوی جان جون ) (\*) ه وقالماق طائفه سنندن

(\*) ( خای دوی ) قوماندانک اسمی در

تارىخ قىسمى                      كاشغەر                      اون اوچىنچى عصر

(دواق) ە وقره شەردن دخى بر (جونك) ە (۱) بر مقدار عسكەرلە يېكى حصار اوزرىتە حرکت ايتلر بنى امر ايلدى. بو اوچ ضابط معيتلرنده كى عسكەرلە قره شەردە برلشسديلر. بونلرك معيتلرنده كى عسكرك مقدارى بىكرى بىكە قدر چيقارلمقده ايسه ده الك طوغرىسى اون ايكي بيك نفر دن عبارت اولمىدەر. خار جسدن چينلېلرە امداد ورود اتمكسده اولديغى محمد امين خانە خىبر و يرلد كده مومى اليه بونلرى دها يولده ايكن پریشان اتمك وشهرك ايجنه صوقامق ايجون محاصره نى ترك ايله (كوكره باد) (۲) نام محله عزيمت ايدەرك محل مذكور ميدان واسعنى اردوكاه اتخاذا ايلدى. برايكى ساعت صكره چين عساكر امداديه سى مواصلت ايدوب يورغونقلرىتە قطعاً اهميت و يرمكسزىن همان هجوم ايتديلر. محساربه ايكي اوچ ساعت امتداد ايتمش وهر ايكي طرف صوك درجه يه قدر چالشمش اولديغىدن طرفيندن بك چوق ادم تلف اولمشدر. مومى اليه عسكرىنك مغلوب اولمقده بولنديغى كورنجه كاشغرده نحصن ايسه دخى چينلېلرە مقابله لازمه نى ايفا ايدەميه جكنى اكلايوب بقية السيوف عسكردن بر مقدارىنى استصحاباً كاشغرى ترك ايدەرك برسرت فوق العاده ايله خوقند طرفنه طوغرى فرار ايلدى .

خاى دوى جان جون مومى اليه نعتيه لزوم كورمىوب يېكى حصار ليليرى بلای محاصره دن قورتاردقن صكره كاشغەر اوزرىتە حرکت ايتمش و بلا محساربه شهر مذكوره داخل اوله رق خواجهلر طرفدارى اولمق تهيميله بك چوق اسلامى قتل و اعدام ايتمشدر. بوندن صكره چينلېلر حكومتلر بنى بىكىدن تأسيس ايدەرك يدى سنه قدر كاشغرده هيچ برغانله ظهور ايتامشدر . محمد امين خانك كاشغرده اولان حكومتىنك نصل محو ومندرس اولديغى

(۱) چين عسكرنجه بر رتبه دركه بزجه ميرالاي دىكدر

(۲) يانخود (كوكره واد) بش التى يوز خانەلى بيوك بركوى اولوب ايجنه معموردر.

ياركند شهرينك غربنده وكاشغەر شهرينك شرق طرفنده واقع در .

وکندیسنک هانکی سبب مجبر الجاسیله فرار ایلدیکی حقدنه بر روایت ده  
اولوب انیده بوجه زیر ذکر وبیانه ابتدار ایلرم .

مومی الیه یارکنندک ضبطیچون بی حصاردن حرکت ورفقاسندن برخواجده درت پش  
بیک سکرله آق صو اوزرینسه عزیمت ایتمش ایسه ده یکریمی پیکلک برچین اردوسی  
آق صودن کاشغر اوزرینه یوریمکده اولدیغندن آق صو اوزرینه کیدن فرقه رجعت  
ومومی الیه دخی کاشغره عودت ایشدر .

چینلیلر ایسه مارال باشنه قدر کلش و حلول ایدن فصل شتایی پکیرنجه به قدر شهر  
مذکورده اختیار اقامت ایش ایدی . کاشغر اهالیسی چین اردوسنک مارال باشنه کلدیکی  
ومومی الیهک ایلرویه حرکت جسات ایدمیبوب عودت ایلدیکی کورنجه مومی الیهی  
واردوسنی ایچرویه المق ایستدیلر . بوکا سببده مومی الیهک خوقندیلرک کافه سنی مظهر  
امتیاز ایدرک عسکری مناصبیه مأموریت ملکیه تک درجات عالیه سنی انله توجه ایتمی  
وجع اموالدن بشقه هیچ برشینه باقیوب کندیلرینی برطاقم آغیر وبرکولر ایله ازمسی  
ایدی . اهالی مومی الیه شهره کیرسه ده چینلیلرله باشه چیقهمیه جغنی بیلیرایدی . ایشته  
بو احوال مومی الیه اقبالنک پک از برزمان ایچنده میدل ادبار وزوال اولسنی موجب  
اولمش ایدی .

مومی الیهک عسکری بر بیوک محاربه به کیریشده جک درجه ده یعنی ۱۸ بیک نفردن  
عبارت ایسه نه فائده که تعلم وانتظامدن بی بهره اولوب اطاعت و تربیه عسکر به دن  
محروم اولسی اهیتلرینی همان همان صفر درجه سنه تنزیل ایتمکده ایدی . چینلیلر  
مومی الیهک کنندی اوزرلرینه کلدیکی کورنجه بوندن جساتلرک مارال باشندن ۶ بیک  
کشیک برفرقه بی سوق ایلدیلر . مومی الیه کاشغر اهالیسنک عصیان سببیه نصفه یقینی  
شهر مذکور اهالیسندن اولان عسکرینک انتظامی بتون بتون بوزیلوب چینلیلرک نائل  
غلبه اولدیغنی کورنجه کنندیسنه صادق اولان بر مقدار ادم ایله خوقنده متوجهاً طریق  
فراری طوتمشدر و ونک فرارینی کورن افراد عسکر به نک کاشغر اهالیسندن اولانلری دخی  
چینلیلر طرفندن اعدام اولنه جقلری خوفیه خوقند جانینه فراره مجبور اولمشدر .

کاشغر اهالیسندن یوز بیکه یقین نفوس قیشک شدتنه و بوللرک کاملاً  
قار ایله مستور اولدیغنه باقیه رقی چینلیلرک ورودیله حاصل اولان خوف  
ودهشت الجاسیله اختیار هجرت ایتدیلر ومحمد امین خانک مغلوب اولان  
اردوسی ارقه سندن خوقنده متوجهاً بولره دوشدیلر .

کاشغر اهالیسنک

تارىخ قىسمى                      كاشغر                      اون اوچىنى عصر

مهاجرلر خوقندە كىدن ك قىصه طريق اولق اوزره ( ترهك دوان )  
 (۱) بوغازندن ( اوش ) ه كىدن يولى طومشلىر ايدى . حالبوكه طريق مذكور  
 كاملاً قار ايله مستور اولوب ك از محلنده بر وبرچق ارشون قار بولنديغندن  
 بك مخاطرهلى ايدى .

محمد امين خان ايكي بيك قدر معيت صادقه سيله ( صوفى كرگان ) (۲)  
 نام محله قدر شايد چينلىلر تعقيب ايدر خوفيله هيچ بر برده توقف ايتماش  
 ومحل مذكوره ايسه ارتق تعقيب ايدن اولديغىچون جزوى بر مدت توقفه  
 لزوم كوروب كاشغردە ايكن جبراً اهاليدن طوبليه رق جمع و ادخار ايلديكى  
 ۱۶ دوه بوكى نقود و اموالى رفقاسى اولان خواجهر ايله معيت صادقه سنه  
 توزيع ايتكه باشلامش ايدى . مومى اليه اموالك تقسيم وتوزيع ايشيله مشغول  
 ايكن ناكهان خوقند طرفندن برطنام قچاق بلای آسمانى كې ظهور وبلافا تئە  
 وقت مومى اليهك معينده بولنانلر اوزرينه هجوم ايلدى . مومى اليهك  
 معيتى مقابله يه قالمش ايسه ده قچاقلر ك كثرالمقدار اولسى جهتيله باشه  
 چيقميه جقلىرىنى اكلانجه نقود و اموالى وحتى افنديلىرى محمد امين خانى ترك  
 ايدەرك فرار ايلشدر . قچاقلر ميدانده بولنان نقود و اموالك كافه سنى ضبط  
 ومصادره ايدەرك محمد امين خانى ومومى اليهك معينده بولنانلردن هر نصله  
 فراره موفق اوله ميان بش التى كسنه بى تحت اسارته الوب خوقنده كتوردىلر .  
 كاشغر مهاجرلر ينك بعضيسى حيوان اوزرنده ايسه ده قسم كليسى فتمير  
 اولديغىچون پياده ايدى . بولنر مملكه تلىرنده اولان لزوملى اشيالار بى ارقلر يته  
 المش و بيك زحمت و مشقت ايله قارك كترق و رودتك تحمل اولنمى درجه ده  
 شدتى اولان بويله مخاطرهلى بر زمانده ايلرولمكده بولنش ايدى . بولنردن

(۱) ( دوان ) طاغ و ( ديرهك ) ده ديرك اولوب ديرك كې يوكسك طاغ دېمكدر كه  
 طوغرىسى ( ديرهك دوان ) اولق كر كدر .

(۲) ترهك دواندن ۲۵ و اوشدن ۱۰۵ كباومترو مسافه ده واقع در . ( كرگان )  
 جرجان دن تحريف اولمشدر .

# تاریخ داستان فاجعه

— ۲۹۷ —

تاریخ قسمی      کاشف      اون اوچنجی عصر

ایروده بولانلر وحرکتلر ینک اوننجی کونته قدر ترک دوان بوغازندن کچمکه موفق اولانلر زیانسزجه یعنی پک ازلتلفاتله اوشه واصل اوله بیلدیلر .  
اوننجی کوندن صکره ایسه غایت شدتلی قار یاغمه باشلمش و یوللری بتون بتون قیامتشم اولدیغندن ارقهده قلانلر یاری بلنه قدر قاره باتوب برچوق مشقت ایله یوریهیلور و قوتی کسیلوبده تنفس و بر مقدار توقف اتمک ایستیانلر تلف اولوب جسدری متمادی یاغمهده اولان قار ایله در حال اورتیلور ایدی .  
موجب رقت اولان احوالک بریده کچمه لری بول یوریمکه مجبور اولان بیچاره لک پک چونغی یوللری و اوکلرینی کوره مبه رک مدهش اوچوروملردن دوشر ایکن مایوسانه بر صورتده چیقاردقلری صحه استمدادکارانه ایدی بو مصائب سانکه آز ایش که برده مهاجرلری بلیه قحط و غلا استیلا ایلدی . بر مقدار اتمک ویا برکاسه صو ایله قاریشیدیرلش بش اون درهم اون مقابلنده بر کورک ویریلور و بویله ایکن دخی ینه ییه جک بولنه مز ایدی .  
ارزاقی و مالی اولیمان بیچاره ل ارقداشلرندن اول جان ویردیلر . یوز مثلی اشیا فدا سیله ییه جک بوله ییلانلر حیاتلرینی بر قاج کون ده ا محافظه یه موفق اوله بیلدیلر . مهاجرینه مستولی اولان قحط و غلا بر مرتبه ده ایدی که نه بابا اوغله ونه ده زوج زوجیه امداد ایده ییلور ایدی . هرکس کندی جاننک سلامتی قیدینه دوشمش و قار ایله مستور اولان مخاطره لی یوللری سوکک ایچون یهوده بره چبالقمده بولنش ایدی .

بلای بلانک تعقیب اتمسی قانون طبیعت اقتضاسندن اولدیغی ایچونمیدر نه در بوهنکامه قیامتتون اثناسنده بر طاقم چابولجی حشرات ظهور ایدوب محتاج معاونت اولان بیچاره لری صومغه قالدیشدیلر . بو غدارلر اچلقدن ویا صغوقدن تلف اولمش و یا خود حرکتیه محالی قالدیغی جهته له اولدیغی بره ییغیله رق صوک نفسنی تسلیم اتمسک ایچون مایوسانه بر صورتده اوغراشمقده بولنش اولان بیچاره لک اوزرلرینه هجوم ایدرک جلدانه نقد و اموالی المغه

تارىخ قىسمى      كاشغەر      اون اوچىنچى عصر

والبىسەنى چىقارمىغە چاللىشىرلر ايدى . صنعوق ومشقت سفريه وآجلق  
بلاياسنه منضم اولان غارتكرانك هجومى مهاجرىنى بتون بتون شاشىرتىدى  
وايشته بومصائبك ايجاباتندن اولق اوزره يوللر كاملاً اجساد ضعفا ايله  
طولدى . برمنظره رقت افزا و برلوحه دهشت بخشاكه حقيله تصوير  
وتعريفى محالدر . خوفندجه كاشغرلىلر ك مهاجرى اوزرينه پايله جق ايشلردن  
برنجىسى محمد امين خانك اموالنى ضبط ومصادره اولوب برمنوال معروض  
بوایشه موفق اولشلىر وايكنجى ايشده يوللرده قلان اموالك تلفدن وقايلهسى  
ايدى كه انك اچونده بر مقدار ادم كوندروب !! اجساد اسلاميه نك اوزرلنده  
بولدقلىرى نقود واشيائى اخذ ايشلردرا مهاجرىنى اجلقندن وصنعوقدن قورتار-  
مق كيمك وظيفهسى ا. نصل ؟ وظيفه انسانيه حقيله اجرا اولنماشىمى ؟  
( زرده حيت وغيرت اسلاميه ؟ ) يالكز ( مرغلان ) ( ۱ ) بكنك اوش  
نام محلدن بر مقدار ادم ايله اوچيوز راس حيوان كونده رهره ك التى يوز بچاره ينى  
اولومدن قورتارديغى مر ويدر . بوندن بشقه مهاجرىنه هيج بر طرفدن  
امداد ومعاونت اولنمديغندن بچاره لرك يوزده طقسانى قار التنده قالمشدر .  
يوقارودن برى يازيلان احوال مؤسفه نك وقوعنه باعث اولان محمد امين  
خاندر كه مسؤليت معنويهسى دخى اكرا جاع اولق كر كدر .

( بويابده اولان مطالعه مى بورايه يازميه جنم . بو وبوندن اول وسكره كى  
بر ايكي وقعنه نك هپسسه بردن شامل اولق اوزره اشاغيده بر ملاحظه سرد  
ايده جكم . )

مغار معاھده اوله رق كاشغر غوائلك ظهور ايمسى عقد اولنان معاھده-  
نك فسحنى ايجاب ايتش وبوسبيله چمئيلير مذكور معاھده نك كنديلر ينى باغلد-  
يغى قيوددن وارسته كوزمك اچسون حق قرانمش ايسه ده اورته ده ولو

( ۱ ) خوفندك طرف شرق شماليسنده و ( اوش ) ك ده جهت غرب شماليسنده كان  
والتي بدى بلك نفوسى حاوى در . بعضاً ماركيلان صورتنده ده يازيله بور

تاریخ قسیمی      کاشغر      اوان اوچچی عصر

حکمنه پک از اهمیت ویریلان بر معاهده اولمیچیه خوقنددن کله چک سیلابه  
اختلالک ارقهسی کسلیه جکی و کاشغرده اولان حکومت چینیه پی اساسندن  
یقه رق وادی انقراضه قدر کتوره جکی بدیهی اولدیغندن اولان شیلیر  
خوقند خانلغنک مدخل و معلوماتی و رضا و موافقتی اولمقسزین وقوع بولمش  
احوال طبیعه دن کبی طویله رق ۱۲۴۷ سنه هجریه سنده عقد اولنان معاهده نك  
تجدیدینه قالدیشلدی .

خوقند حکومتی چینلیلرک بو عجز و تنزلری اوزرینه اسکی معاهده دن  
خارج بعض امتیازات طلبنه قالدیشمش و حتی کاشغر پولتیقه مأموریتنه  
بتکرار نعمت خانی تعیین ایلشدر. چینلیلر علملر نده علناً پک چوق ایش کورمش  
اولان نعمت خانی قبول ایتمامکه مقتدر اوله مدیلر . معاهده مقتضایچه خوقند  
خانلغی چینلیلرک دشمنی اولان خواجهرک علیه سنده بولنشق لازم کلور ایکن  
بالعکس خواجهر مؤخرأ خوقندده مظهر حرمت و رعایت اولمش ایدی .

### { ۱۲۶۹ دن صکره خوقندک وقایعی }

حکمدارلر اوزرنده کسب نفوذ ایتک داعیه سنده بولنان متغلبلرک دولت  
واقبالی پک از امتداد ایلدیکنندن و بو قیلدن اولانلرک عاقبت جزای سزاسی  
ویرله کلدیکندن مسلمان قولی خانک استبدادی دخی چوق سورمدی .

اهالی مسلمان خانک کیتدیگجه تغلی ارتدیرمسندن و معینده بولنانلرک  
اچیقندن اچیفه غصب و غارت و اختلاسه تصدی ایتدکلری حالده مجازاتسز  
قالسندن فوق العاده دلکیر اولمغله بعض ذوات خفياً طاشکننده اجتماع  
ایدهرک برهینت اختلالیه تشکیل ایتدیلر .

غریبدرکه سابق الذکر عبدالرحمن اشبو هیئت اختلالیه نك سرآمدان

تارىخ قىسمى كاشغر اون اوچچى عصر

اركاندىن و خدایار خان ایسه كندی لهنده تشكىل ایدن بوفرقة اختلايه ايله معناً برابر اولوب انلرك غیزتكشاندىن ایدی .  
مسلمان قولى خان طاشكند هیئت اختلايه سنك كوندن كونه كسب توسع ایتكده اولدیغى كورنجه بوشراره اختلالی بتون بتون كسب اشتغال ایتدن باصدیرمق اچسون عساكر كافیه ايله حرکت ایلش و خدایار خانى دخى یاننده بولندیرمش ایسه ده طاشكند فرقة اختلايه سنك صوك درجهیه قدر مقاومتی جهتیله شهر مذكورك ضبطنه موفق اوله میوب خدایار خان ايله برابر خوقنده عودت ایلشدر .

X هجرتك ۱۲۷۰ نجى سنه سنده ایسه طاشكند هیئت اختلايه سی فوق العاده كسب توسع واقندار و بود دفعه خدایار خان دخى هر نصلسه لیلأ فرار ايله كندیلرینه التحاق ایلکله خوقند اوزرینه ایلرولدى . مسلمان قولى خان كیفیتی خبر النجه مقاومته جسارت ایده میهرك فرار ایلشدر . بونك اوزرینه خدایار خان هیچ برکونا مشكلات ومقابلهیه تصادف ایتکسزین فرقة اختلالیه ايله خوقنده داخل اولهرق درحال مسلمان قولى خانك تعقیبچون مقدار کافی عساكر سوق واعزام ایلدى . معقبلمسلمان قولى خانى دردست ايله خدایار خانك حضورینه كتوردیلر . خدایار خان ایسه هرکون سرایده ضیافت کشیده اولتمسنى و بولرده مسلمان قولى خانك دخى مقیداً حاضر بولتمسنى امر ایلدى . مسلمان قولى خانك معیتنده بولندیغى حالده دردستله حبس وتوقیف ایدیلان التى یوز نفوسدن هرکون اون بش بکرمى كشی ضیافت محله كتیردیلوب مسلمان خانك كوزى اوکنده قتل ایدلشدر بو حال ایكى ماه وبرقاچ کون امتداد ایلش واك صکره مسلمان قولى خان دخى اعدام اولمشدر .

بوندن صکره پك زیاده شیمارش وامور حکومتیه مداخله ایتکله قالقیشوب برطور سرکشانه ده بولمش اولان قچاقلرك اتلافنه دوام اولمش وطغیمان



ایدنلرک اکثری برطرف ونابدید اولمشدر . ارتق بونک اوزرینه خدایار خان هر درلو قید تضییقیدن آزاده اوله رق خانلق مسندنده استقلال وسربسیت کامله نائل اولمش وحالبوکه سیأت سابقه محو ایدیله جک ایکن بالعکس بوتاریخدن صکره امور حکومتده هر نوع سو استعمالت ظهور اولمشدر . خدایار خانک اطرافنی مداهن و مرتکب برطاقم اخلاقسز ادملر احاطه الیش و ارازل اشخاصدن معدود اولان بو حریفار ایسه سلفلرندن اشتم برحاله اختلاسات واغتصابانده دوام ایتمکده بولمشدر.

اهالی بویکی ادارهنک اسکینندن دها ظالمانه اولدینغی کورنجه وقتیه لعنت ایتمکلی سلفلرینه رجت اوقومغه مجبور اولمشدر. خوقندک وقواتنی یازدیغم شسو زمانلرده قیده شایان بر وقعه سی وار . اوده خوقند اداره سنده بولنان (آق مسجد) (۱) قصبه سنک روسیه دولتی طرفندن ضبط اولمشدر. بونک تعلقی جهتمیه قسم نالنده بالاطراف محاکمات لازمه سیله برابر ذکر و بیان اولنه جغنی وعد ایدرم . شمذیلک شو قدر عرض ایدم که :

آق مسجد مؤخرآ کاشغر امارتنه نائل اولمش اولان فحامتلو یعقوب خان مرحومک تاریخ مذکوره تحت اداره سنده اولوب مشارالیه روسیه عسکرینه برمدت مقاومت ایتمکدن صکره نهایت شهری تسلیمه مجبور اولمشدر. آق مسجدک ضبطی روسیه دولتنک آسیای وسطاده بتون بتون یرلشهرک پک از برمدته بودرجه کسب نفوذ ایتمسی وآسیای وسطی امارتلرینی مغلوب ایله پک چوق محلی قبضه تسخیره پکیرمنی تسهیل الیش در

(۱) سیچون نهری ساحلنده بر قصبه اولوب بر قاج بیک نفوسی حاویدر. فقط بونفوس کوندن کونه تنکتر ایتمکده وقصبه ده معهور اولمقده در . روسلر نامنی تسدیل ایله فاتحی اولان جنرال ( پروفسکی ) نک اسمنی قویدیلر !!!!

« يەنە »

{ محمد امين خان }

محمد امين خان يىدى سنە قدر خوقىندە قالدىن صكرە ۱۲۷۰ سنە  
ھجرە سىندە ايكنجى دفعە اولەرق باشنە طوبىدىغى بىر مقدار ادم ايله تىكرار  
كاشغر طوبراغىنە كچدى . ( مومى اليهك معينده بولسا نلرك مقدارى حقندە  
ايكى روايت اولوب بىرى : يىدى سكر بوز كشىدن عبارت اولسى وديكرى دە  
قرغزلە يىكىدن اتفاق ايلدىكى جھتلە سكر طقوز بىك رادە سىندە بولسا سىدىر  
بىجە عسكرىنك درت بش بىك نىردن عبارت اولسى دھا زيادە صحتە قىرىدىر )  
مومى اليه ايلك كلىشى كى ابتدا كھنە شېرىنى نىمت خانك تشويق  
وترغىبى اوزرىنە بلا محاربە وىكى شېرى دىخى چىنلىلرك مقابلەسى جھتەلە بىر خىلى  
زىخت و مشقت ايله ضبطە موفق اولمشدر .

مومى اليه يىكى حصار شېرىنى دىخى تىخت تىضيقة المش واوزون اوزادى بە  
محاصىرە بە مجبور اولوب ھجوملر و تىضيقلر ايله اوغراشمىقدە بولمش ايكن  
اورومچە (\*) دن ( رالىيە جان جون ) (\*\*) قومانداسىندە اولەرق اللى بىك  
چىن عسكرىنك كلكدە اولدىغى خىر دھشت اثرىنى آلمغىلە و بو عساكر كلىمە  
چىنە ايله اوغراشمغە مقتدر اولەمىيە جىغى اكلامغىلە دھا چىن عسكرى شېرى  
مذكورە واصل اولەدن محاصىرە بى ترك ايدەرك يەنە خوقىند طرفنە فرار ايتىش  
وارتق بولدىن صكرە بىر دھا كاشغرە كلكە جسارت ايدە مامشدر

بونك اوزرىنە كاشغر اھالى اسلامىيە سندن پك چوغى وقەدە دىمىدخلى  
اولق تھمتىلە مەتم اولەرق چىنلىلرك سىف غدىرىنە اوغرامش و حاصلى مومى

(\*) كاشغر شېرىنك شمال شىرقىسىندە واقعدىر اورومچى صورىندە دە سويلنە يور

(\*\*) رالىيە قوماندانك وجان جون دە رتە سىنك چىنچە اسملىدىر

ایلیک کاشغره ورودی مقدا اولدیغی کبی بو دفعه دخی پک چوق نفوسک قتل واعدام اولمسنی موجب اولشدر .  
چین عسکری قوماندانی کاشغره معینده کتیرمش اولدیغی اللی بیک عسکردن اوتوز بیک نفر بی ختن و یار کند و بکی حصار وکاشغر شهرلنده بولنان عساکر چینیه ضمه علاوه ایدوب قصور بکرمی بیک عسکراه اورمچیه ر سطنده در . برپه مسورتده کاشغر قطعہ سننده واقع هر برشهرده بولنان چین عسکرینک مقداری برقاتدها تزید و تکثیر ایدلش اولدی .

{ یوننان }

هجرتک ۱۲۷۳ نجی سنه سننده چین دولتک باشنه ( یوننان ) (۱)  
ایالتنده ساکن اولان اهالی اسلامیه نک عصیان و قیام ایلسی کبی بر بیوک بلا اچلش ایلی . کرچه ایالت مذکوره ده ظهور ایدن عصیانک کاشغره بر خیلی بعید مسافه ده بولمسی حسبیه بحشمزه تعلق یوق کبی ظن اولنور ایسه ده کاشغرنک صکره کی مدھش وقعہ لری اورادن صیچرایان شراره دن ظهور ایتش یعنی ۱۲۷۷ سنه سی اختلالات جسمیسی ابتدا یوننان ایالتنده ظهور ایله اهالی اسلامیه بر لرندن جسارت الهرق اورادن دور غایله سرایت ایدوب نهایت کاشغر شهرنده قرار قیلش اولدیغندن بو باده هیچ اولمسه مختصراً برقاچ سوز یازمق ضرور یدر . مع هنذا اوراده مسکون اولان اهالی اسلام اولدیغندن انلرک برطاقم مبالغات ایچنده قاریشمش اولمغله برابر غیر مضبوط اولان و کوندن کونه اونودلمقده بولنان وقایعی (۱) ( یون آن ) صورتده دخی سویلنه بور . چین دولتک برایتلی اولوب ( ۱۶۲ ، ۳۱۷ ) کیلومتره مربعده در . ایالت مذکوره ده ممکن اھالینک مقداری بعض محله ( ۵۸۲۳۰۶۷۰ ) وبعض محله دخی ۱۸ ملیون اولمق اوزره مقید ایسه ده اولکیسی صخته مقارندر

تارىخ قىسمى                      كاشغەر                      اون اوچىنچى عصر

مختصراً وجمالاً اولسون يازماماق موافق حىت دكلسر . اوله ايسه بو خصوصه دائر معلومات اعطاسنه باشليهيم .  
 بوننان ايالتى چينك طرف جنوبيسنده وكاشغرك جنوبي شرفيسنده واقع اولوب شمال غريبسنده ( تبت ) ( ۱ ) وشمال طرفنده چون آن ياخود ( سه چون ) وشرق جهتنده قوانقس ياخود ( قوانغ - تونغ ) وشمال شرفيسنده قونجه او ياخود ( قوونجو ) ايالتلى و طرف جنوبيسنده ايسه ( آنام ) ( ۲ ) وسيام ( ۳ ) حكومتلى وجنوب بولسا نلرك مقدارى چينغ ايالتى وجنوب غربى طرفنده بيرمان ( ۴ ) حكومتى واردر . ۲۲ ايله ۳۶ درجه عرض شمالى و ۹۵ ايله ۱۰۴ درجه طول شرفيده در .

( ۱ ) تبت ايبى به منقسم اولوب برى بيوك د بىرى كوچكدر . اولكيسنك مركز ادارهسى ( لاداق ) وايكجيسنك ( لاسه ) شهريدر . اهالينك مقدارى اللى مليون وكاملأ بودى مذهبنده اولوب لسانلى چين لسانه مشاهيدر . تبتك شرقدن غربه طوغرى طولى ۲۸۰۰ وشمالدن جنوبه طوغرى عرضى ده ۹۴۰ كيلومترودر معادنى خيلوجسه در . شرقاً چين وشمالاً كوه نور وجنوباً بوننان و هند ايله محدود در . زراعتى از اولوب كچه شال وسائر اقمشه طوقويلور ايسه ده ينه صنايعى سائر محلازه نسبتله يوق حكمنده در .  
 ( ۲ ) آنام ( عنام ) و ( آن نام ) صورتنده ده تلفظ وتحرير اولنه يور . هند چينى ده وشرق طرفنده واقع اولوب مقر ادارهسى التمش ويا يوز بيك نفوسى حاوى ( هون ) ياخود ( فوكيرپان ) شهريدر . مذكور هون شبرى دكزه ناظر اولوب متين برقلعهسى واردر . كاشغرك جنوب شرفيسنده واقع اولوب شرقاً وجنوباً چين دكزى وغرباً سيام و هند و بيرمان ممالكى وشمالاً چينك تونغ - كينغ ايالتى ايله محدوددر . اراضيسى ( ۴۴۰۰۵۰۰ ) كيلومترو مر بى اولوب بر خيلى معادنى واردر . انامليلر بت پرست اولوب مقدارلى اون ايبى مليون تخمين اولنمقده ايسه ده مقدار حقيقيسندن زياده در حرب زماننده بوزيكيه يقين عسكر چيقاره بيلور ايسه ده اسلحهسى منتظم وكنديلىرى معلم دكدر .  
 ( ۳ ) هند چينى ده واقسح رقراليت اولوب بانختى درت بش يوز بيك نفوسى حاوى بانقوق ( بانقانى ) شهريدر . مجموع نفوسى بش يچق مليون قدر اولوب بودى مذهبنده در . معادن وحيواناتى چوق در  
 ( ۴ ) هند چينى ده در كاشغرك جنوب شرفيسنده واقع اولوب مقر ادارهسى ماندالاي شهريدر كه اهالينك ثلثى مسلماندر . بيرمانك نفوسى بعض محله سكر وبعض محله دخى اوج يچق مليون تخمين اولنديغى مقيد اولوب بودى مذهبنده در . بيرمانده انهار وحيوانات مفرسه ومعادن چوق ومحصولات زيانسزدر .

ایالت مذکورده ممتکن اولوب مؤخرأ برحکومت قویه تأسیس ایتیش و بو اوغورده قائلرینی دوکش اولان پانئی اهالی اسلامیه سی مرشد ملل توصیفنه بالوجه لایق اولان اولاد عربك مساعی فوق العاده سیله اسلامیتی قبول ایلشدر. هانکی تاریخده قبول اسلام ایتدکریته دأر معلومات یوق . اغلب احتمالاً نظرأ ایالت مذکوریه دین اسلامك دخولی ایکنجی عصر هجری واسطنده در. کرچه پتی (۱) اهالیسی هجرتك ۱۲۶۹ نجی سنه سندن بری چین اهالیسندن کوردکری حقارات اوزرینه اره صره مجادلاتده بولنشدر ایسه ده بولر اوفق تفك اولدیغندن اهمیتلری یوقدر. سنه مذکورده کی قیاملری ایسه پك جدی ایدی. اختلالك ظهوریته یوزده الیدن زیاده چینلیرك و پرکو المسی سبب اولمش ایسه ده باشلوجه سی شو اولدی که :

پانئیلیرك چین مذهبنه داخل اولسی حقنده چین دولتی طرفندن بر وقتدنبرو صرف اولنان اقداماتك هم اوله مامسی اوزرینه پکیندن یوننان ایالتنده واقع (نیان فو) (۲) شهری والیسنه بولرک هر نه وجهله اولور ایسه اولسون تبدیل مذهب ایتاری حقنده شدیدأ امر نامه کیش ایدی . والی ایسه انبأذ امر ایچون درحال طریق حیلله به سلوک ایله دین اسلامی قبول ایدرک شو واسطه ایله اهالی بی اغفاله قالقیشمش و حالبوکه مر قومك اغفالاتی مسلمانلرک برقاندھا خشنودسرلغنی موجب اولقدن بشقه هیچ برقاندینی مفید اولماشدر . مذکور (نیان فو) یاخود (لیکیان فو) شهرنده بولنان و علمادن (۳) اولوب غایتله مرعی الخاطر اولان (دودیمه شو) (۴) نام ذات مفطور اولدیغی ذکاوتی جهتله والینك اغفالات و امور دینیسه یه اولان مداخلاتك نه درجه لره

(۱) پانئای (پانئای) صورتنده دخی یاز یلور .

(۲) بعضأ (لیکیان فو) صورتنده دخی سویلنه یور و یاز یله یور .

(۳) یوننان ایالتنده بولنان اسلامك توطن ایتدیگی شهرلرده لاقول اعلم علمادن اون

ایبی ذاتك بولغسی عادت حکمنده ایدی .

(۴) مومی الیه ذاتا کالیغو شهری اهالی اسلامیه سندن اوله رق اوائل حالنده شهر

تارىخ قىسمى كاشغر اۋون اوچىقى عصر

ۋارە جىغىي اكلامغە والىنىك تىكلىقات ومداخلات واقعه سىئە شىدتلە مخالفت اىلشدر .

بناءً عليه مولى اليه واليتك احكام دينيهك تبديل و تغيير ايدلسى حقتده وقوع بولان مداخلاتك وخامتنى اهل اسلامك سناكن اولديغى بالجله شهرله خفياً برر قطعه تحريات ارسالله بيلدیرمش ودينك محافظه احكامى غيرتندە بولنان و تبديل مذهبي قبول ايتمان اهل اسلامك ( تالیفو ) (۱) شهرى قرينه خفياً جمع اولمىنى طلب و بيان ایلشدر . اهل اسلام ذاتاً اوتە دنبرو كورمكده اولدقلىرى مظلالمىن بىزار اولديغى جهتله مولى اليهك محرراتى اوزرىنه ارتق چىن دولتى ربقه اطاعتندن خروج اچون جوش و خروش ایدەرك برقاچ كون ظرفنده قرق بىكه يقين اهل اسلام شهرمذكور قرينه جمع و تالیفو شهرىنى بالهجوم ضبط ايله مولى اليه اوراده برنجى شاه سليمان ناميله كىندولرینه رئيس انتخاب ايتشدر .

بولدن صكره شاه سليمان باشنده اولان جنود اسلاميه يى مهيامكن تنظيم ايله ليكيان فو شهرى اوزرىنه حرىك ايتش و شهر مذكورى تحت تضيق ومحاصره يه المشدر . شهر مذكور واليسى عسكر اسلامك مهاجراتنى كورنجه شهره قيانوب مقاومت ايلدى . بر مدت صكره ارزاقى تو كىندىكىندن تسليمه حاضرلىش ايدى . اول ائنادە شاه سليماندن شهرك تسليمى تحرىراً تكليف اولندقدە

مذكورده بولديغى مرتبه هم تجارتله مشغول اولور و همده شهر مذكوره مقيم اولان عىلادن برزاندن تحصيل علوم ايلر ايدى . اكمل تحصيل ايلدكن و تاامين معيشته كافى درجه ده نائل ثروت و بسار اولدقدن صكره تبديل مكان ایدەرك ليكيان فو شهرنده اختيار اقامت و طريق عليه يى اختيار ايله حقوق و مصالح مسلىنى رويته و باشرت ایلشدر . كالات عليه و فضائل اخلاقيه سى جهتيله مدت قليله ظرفنده برنجى حكيم ربه سنى حائر و شهر مذكور ايله سائر شهرلده بولنان اهالى اسلاميهك حسن توجهنه نائل اولشدر .

(۱) (طلیفه) و (طالیفو) صورتده دخی یازیلور .



{ ورودولى خان توره }

و

{ حق قولى بېكباشى }

ھىجرەت ۱۲۷۲ نىيى سنەسەندە خوقەنددە بولغان خواجهلاردن ولى خان باشنە بىر مەقدار سىرسىرى طوپلەرق حدودە كلوب حرکات تەرضىيەدە بولمىش ايسەدە چىن قرەغوللىرىنىڭ تەدبىر مەنەقىپانەلىرى سەببەلە تەشەببۇتات واقەسەندە مەظھىر موفقىت اولەمامش و ۱۲۷۳ سنەسەندە اىككىنچى بىر تەجىر بەسەندە دىخى مەئىنەدە بولغانلارنىڭ قەلت مەقدارى جەھتەلە مەجبۇر فرارورجەت اولمىش ايدى. اىرتىسى سنە ايسە تەجىر باق واقەسەندەن حاصىل اولان انتبەلە اوزرىتە مەئىنەدە سەبەقىندىن زىادەجە آدم اولدىغى خالە حدود قرەغوللىرىنى بىردەن بە باصدىر بىر جەلە سنى بە قەدر قەيرەرق كاشغىر او كەندە مەظھور اىتمەكە نائىرە حرب و قتال قەطەئە مذكۇرەدە يەكەندىن كەسب اشتەمال ايشىدر .

ولى خاننىڭ يەنەدە حق قولى بېكباشى (۱) وارايدى كە مومى الەك بود قەئەكى ووردى ايلەك كەلىشىندىن اوتوز سەنە صەكرە و قوع بولمىش ايدى. ولى خاننىڭ مەئىنەدە اوزان عەسكىر بىر طاق موماعىدائەلە طوپلەش و بىر مەقدارىنىڭ سەلەخ و جىوانىنى حق قولى بېكباشى تەدارىك ايتىش ايدى . ولى خان كاشغىر شەرىتە بىلەن بە داخىل اولوب درحال خانلىغىنى اعلان ايلە كەندىن صەكرە التى ايدى بىكى كاشغىر اھالىسىندىن و اطرافدىن كلان كوكلولۇردىن و قەسورى خوقەندىلەردىن مەركەب اولق اوزرە بىدى سەكرە بىك ادم ايلە بىكى شەرىتە تەضىيەق و مەحصەرىيە

(۱) مومى الە بوز ياشنە قەدر مەمر اولوب اوتوز ياشنە كەنچ كەبى سوزمىشدر . بولدىن صەكرە اوچىنچى قەئە اولەرق اتالىق غازى يعقوب خان مەرحوم زەماندەدە كاشغىرە بولمىش و بىر خەلى زەمان مەشارالەك مەئىنەدە اىستىخام اولمىشدر .



تاریخ قسمی      کاشغر      اون اوچچینی عصر

الشمس ایسه ده شهرک متانتی و دروننده بولنان چین عسکرینک مقاومت و مکانتی جهتیه یانکز محاصره ایله ضبط اولنه میسه جنئی اکلاشلهله بودفعه دخی شهرک یانندن مرور ایدن نهر برخیلی فداکارلق ایله شهرک درونته آقیدلش و بوسیدله چینلیلر تسلیمه مجبور ایلدیشدر . برروایتیه نظراً :

(چینلیلر بالجبوریه تسلیم اولمق اوزره ایکن ناکاه شهره امداد اولمق اوزره خارجدن اون ایی بیگ نپردن عیارت برچین اردوسنک ورود ایتمکه اولدیغنی کورنجه همان شهردن چیقوب وکلان چین عساکر یله برلشوب محاصرین اوزرینه هجوم ایتدیلر . یکی شهر پیشکاهنده برحار به خونریزانه وقوع بولوب هر ایی طرف بودفعه صوک درجهیه قدر چالیشمش و چینلیلرله مسلمانلر بوزاز بوزازه بربرلینه کبریشمشدر .

عساکر اسلامییه هر تقدیر موقع محاربه ده زیاده سیله ثبات و غیرت ایتشلر ایسه ده کندیلرینه نسیه چینلیلرک مقداری نسبت قبول ایتمز درجه ده اولدیغندن (چونکه عساکر امدادیه ایله یکی شهر چینلیلر بنسک مقداری یکریمی بیسی مجاوز ایدی) عاقبت دوچار مغلوبیت اوله رق فراره مجبور اولمش و مومی ایله ایسه خوقنده فرار ایلدیشدر.)

شو روایت ضعیف اولوب ولی خانک حکومتی بو قدر از امتداد ایلمدیکی وکاشغر یکی شهرینی ضبط ایلمدیکی محققدر .

ولی خان یکی شهرینی ضبط ایلمدیجه کاشغر شهرینک اطرافنده بولنان بالجله قراء اهالیسی کله رک بیعت و سائر طرفلردن دخی برخیلی ادم عرض اطاعت ایلش و کندیسنک اردوسنه داخل اولمشدر .

مومی ایله تزید قوت ایتدکدن صکره یکی حصاری دخی برخیلی زحمت و مشقتدن صکره ضبط ایلدیشدر . بونک اوزرینه ختن و آق صو و یارکند شهرلرینه مأمور مخصوص کوندیره رک کندیسنه تسلیم اولملازینی طلب ایلش ایسه ده مذکور شهرلر ده بولنان چینلیلر جواب رد و برمشدر .

مومی ایله مؤخرأ غدارانه معامله یه قالدیشوب فضلله فضلله و برکوالور ایدی . اهالی بریاندن مومی ایله اردوسنه ارزاق و حیوان و بریاندن ده کوزلری طوعیمان خوقند سرسریلرینه اقیچه اعطاسنه مجبور ایدی . خانک

تارىخ قىسمى كاشغەر اونا وچىقى عصر

خزىنىھىسى ھەر شىدىن اول طولوق لازم و بونك تاخىرى ايسه غير جانز ايدى .  
مالاً بونجه فداكارلقلردن بشقه دشمن قارشوسنده محاربه ايتك و پوتيلر  
ياپىق و بر نهر عظيمك مجراسنى تبديل ايله غايت متين قلمه ديوارلر ينى دلهرك  
ايجرويه آقتمق وزيرزمينده لغم حفر يچون چاليشمق كچى كوج و آغر و تهللكهلى  
خدمتلىرى ايفاليدن اهالى تحت حقارتده طوتيلور و بيوك و مهم مأمور يتلردن  
محروم ايديلور ايدى . برارهلق اهاليدن ھەر كيمك اولور ايسه اولسون النده  
نحاس و طونجىدن نقدر آوانى وار ايسه طوپ دوكلك اوزره طوپلندى .

(مومى اليك مدت حكومتده سكر قطعه طوپ دوكديرمكه موفق اوله بيلديى مقيددر.  
سكر قطعه طوپ اما سكر يوز طوپ قدر حكيم سورمش ايدى. يعنى آلات و ادواتك  
وماكنهرك ققدان جهتيه سكر يوز طوپ اصاعه و اعمال اولمش قدر مشقت چكش  
ايدى . بو طوپلرى دوكنلر و بو يولده تحمل اولغز مشقتى چكنلر ينه بيجاركان  
اهالى ايدى.)

اهالى يه جبراً كندى عادتلىرى ترك ايله خوقند عاداتنى قبول ايتلىرى امر  
اولتور و مخالف امر حال و حر كتمده بولنانلر شدتله مجازات ايديلور ايدى .  
مومى اليه مظالمى او درجهلره وارديرمش ايدى كه ھەر كون درلو درلو بهانهلرله  
برطاقم ادم قتل اولتور و مقتوللر ك باشلرى نهر كنار يته ينجيلور ايدى . اهالى  
بونك مظالمندن ياتمى اولديغى جهته كاشغرك استرداد يچون قوچلهدن مؤخرأ  
كوندر بلان چين عسكرىنى كال ممنونيتله استقبال ايدى .

مومى اليه اولنان محاربه ده مقلو ييتك كندى طرفنده قالدېغى كورنجه  
درت ماه حكومتدن صكره خوقنده فرار ايتلش و اقبالنك بمبدل زوال اولسنه  
باشلوجه اجرا ايلديكى مظالم سبب اولشدر .

بو دفعه دخى كاشغرو ويكى حصار اهاليسندن بر مقدار ادم ايله  
مومى اليهك اردوسى افرادندن بر خيلى نفوس عسكر اولدقلر يچون  
چينلىلر طرفندن قتل اولنه جقلرى خوفيله مجبور هجرت اولشدر . بونلر ك يچومى  
اون بش بيك اولوب كرچه اسكى مهاجرلر كى دوچار مصائب اولماشدر

ایسهده یته برخیلیسی مشقت سفر یتیه تحمل ایده میهرک یولدرده قالمش ایدی . اهالی چینلیلری کرچه استقبال ایشار ایسهده چینلیلر بو استقبالی عجزه جل ایله بیچارکان اهالی حقنده ترتیب جزایه قالدیشمش و ولی خان زماننده خدمتده بولسانلر ارانوب بولنهرق حقلرنده مجازات شیده اجرا قلمشدر . علی العموم اهالینک حیوانات و حیواناتی اللزندن انمش و مساجد مسلین ایله مقدمه کی خواجهلرک قبری احراق و تخریب ایلمشدر . چینلیلرک بو دفعه کی مجازاتی اولکیسندن برقاچ قات زیاده اولوب محدرات اسلامیه دن زقافه چیقمش اولانلرک ناموسی پامال و اهالیدن هر کیم اولور ایسه اولسون زقاق اورتیه سننده علناً ضرب و تحقیر ایلمک و شهه لی اولانلر حقنده کونا کون اذیت و شکنجه ایلمک کی شنایع اجرا اولمش ایدی . کندیسنده سودای اختلال اولیان و حکومت سابقه زماننده مأموریتده بولنماش ایکن یا کلسلق ایله و یا خود دشمنلرینک غمز و افتراسیله تحت توقیفه النان بیچاره لر قباحتمسز اولدقلرینی عرض و بیان ایتدکلری حالده یته هر کون درلو درلو اذیت اولندقلرندن نهایت حقلرنده عزو اولنان جرایمی مرتکب اولدقلری حالده شکنجه دن قورتلوق ایچون اعتراف ایدرلر ایدی . اندن صکره ؟ اندن صکره نه اوله جق ! بیچاره لر ارتق مهمار کی مجازات ایدی لورلر ایدی ! مجازات ایسه بشقه برشی دکل (اعدام) ایدی . هر کون یوزلجه ادمک قتل اولنمسندن عبارت اولان بوشدت هر طرفجه طوبولهق مورث خوف و دهشت اولمش ایدی .

چینلیلر عادتلی و جهله مقتوللرک باشلرینی قلعه قپوری اوکنده کی یولک ایکی طرفته مخصوصاً رکز اولنان دیرکله مر بوط تیمور قفسار ایچنه قویهرق تشهر ایدرلر ایدی .

{ محاکمه }

کاشغره کلانلرک اصل مقصدلی نائل حکومت اولمقدن عبارت ایسهده هر حالده بونک حصول قطعاً مذکوره اهالی اسلامیه سنک چینلیلرک زیر تحکم و مظالمندن قورتلسنه

تارىخ قىسمى      كاشغر      اون اوچىچى عصر

منوط اولدىغىدىن ماسخى واقعه لى شايان نخبين اولمىق لازم كلور . فقط بو ذواتك عقللى ابرمىمى ايدى كه مەيتلرئندە جزوى عسكرك قوتى و يالكر بر شرر اهايسنك امداد و معاونتى ايله كاشغركى برقطعه وسيعه نك بركنارندە تأسيس حكومت مەكن اولەمز وچينليرك هيج برغانلەسى يوق ايكن قوجه بر الكا - نصقى مقدارى اولسە دخى - قىخ ايدىلوب هرشەردە نخبدا بئش اولان عساكر كشيرو چينيه قولايقلە مغلوب ايدىلوب بولندقلرى برلردن چيقاريلەمز ؟

اما بونلر كوزل سلاحه مالك يكرىمى اوتوز بىك منتظم ومع مەسكەلە كلىش اولسەلر ايدى مادامكە عساكر چينيه مع م اولىوب سـلاحلىرى دخى ايشە برامز برطام اسلحه عتيقەدن عبارتدر كثرتك هيج براهيتى اولەميه جغندن قطعه مذكوره نك هر طرفى بيله ضبط واستيلايه موفق اولورلر ايدى .

كوپلىنى طولدىرمقدن وصيقىه كلنجە فرار ايتك ايچون هر كون حاضر وتداركلى بولمقدن بشقه هيج برشى دوشمئانلردن نه فائده بکلنيلور ؟ تأسيس حكومت افكارندە اولانلر بويلەمى حرکت ايدرلر ؟

عجباً كاشغر اهايسى دە بئزلرىمى ايدى كه اك چوخى درت بشيك كشيدين عبارت اولان همان هيج حكمنده برقوتله بويلە بيوك بر مقصد حصوله كلەمز ؟ ديمم كه انسان خافل بولنمز . الدائم . فقط هر وقت بدىمى اولان مواد حقنە الدائاملى . حق قولى بيكاشى ايله محمد امين خان كاشغره ايكشر دفعه كلديلر وايكسندە دخى هيج برشيته موفق اولەمقسنين فرار ورجعت ايلديلر .

اهالى ايلك كلىشلرئندە برشى بياچقلىر ظنى ايله كنديلر يته اوتقده وانلرى آدم يرينه صايقەدە هايدى معذوردن ديلم لکن ايلك دفعەسندە بر چوق ضرره اوغرايهرق آجى برتجر به ايله اكلاقدن صكره ارتق ايكنچى دفعەسندە كنديلرينك سلامتلىچون بونلرە روى اتباع كوسـترماملرى لازم كلور ايكن يته كنديلرينى ورطه هلاكه آملرينه نه ديميدر ؟ (من جرب الجرب حلت به الندامه) هر نه ايسه ايتى طرفك يئلىرى بودقيقه يه واقف اولديچيون حيفا كه اورتده ضرردن بشقه هيج برشى حاصل اولماشدر .

چينيلير بودفعه قوتلى بر صورتده برلشوب اهاالىنى قلدايه ميه حق درجه ده ازمش ومقدما عقد ايتدكلىرى معاهده دن همان هيج بر ثمره حاصل اولمديغنى يعنى خوقند اختلاجيلرينك ارقهسى انه مديغنى اكلامش اولغله بودفعه خوقند خانلغيله قديمدن هيج برعلاقه ومناسبتلىرى يوقش كى طاورانديلر ومعهود ۱۲۴۷ معاهده سنك نچديدنه قطعاً لزوم كورمديلر .

بو حال ایسه خوقند خانلارنک منافعنه طوقمنقله ۱۲۷۵ ده خوقند خان  
خدايار خان طرفندن تجدید معاهده ایچون کاشغره کلان ( نصرالدين  
سرکار ) نام ذات کاشغر حادثاته نأسفله خواجهرک کاشغره کیمسی خوقندجه  
قطعا ارزو اولمديغنی وبعدها ارباب اختلالدن هیچ بر فردک کاشغر طوراغنه  
کچیرلیه جکنی ومعهدهنک تجدید ایدلسنی طلب ایدلی .

چین مأمورلی هر تقدیر خوقند خانلرینک بویولده اولان مواعیدینه  
ارتق اعتماد ایتوب سفیرک تکلیف وطلبنه اهمیت والتفات ایتامک ایستملر  
ایسهده بر تجربه ده ایتک وهیچ اولمسه بوسيله ابله برمدت دها غائله سزجه  
وقت کچیرمک ایچون معاهدهنک تجدیدینه روی موافقت کوستردیلر . ایشته  
بودغه دخی معاهده تجدید اولمش ومومی الیه کاشغره پولتیقه مرخصی  
تعین قلمشدر .

بوزمانه قدر کاشغر اهالی اسلامیه سی بویله متوالیا ظهور ایدن محارباتدن  
ونهایت چینلیره اطاعتسه مجبور اولوبده ایلرو کلانلرینک اموال واملاکی  
ضبط ومصادره قلمه رق اعدام اولمسندن غایت ضعیف دوشمش وایچارنده  
ایشه کوجه برار همان هیچ بر آدم قالماش ایدی .

بیچاره لک کوزمکده اولدقلری ظلم کسه نک وظیفه سنده دکل ایدی . اسلام  
حکومتی اوله رق الک یقینده بر خوقند خانلغی وار ایدی که اوده کندی منافع ایچون  
سس چیقارما مقده ایدی . آسیا اوزمان صاحبسنر قالمش بر مرعا حکمنده  
اولوب هر کس اوتده بروده کزر وهیچ بر کسه بولندیغی محله صاحب اوله من  
ایدی . اوزمان آسیای وسطی حکومتلرینک هر بری بر بشقه هواده اولدیغی  
وبونلرک قوتلری ایسه پک جزوی بولندیغی جهتله میدانده اهل اسلامه تصاحب  
ایده جک وکاشغر بیچارکاننک چکمه کده اولدقلری مظالم ایچون چین حکومتنه  
( الو بریر ۱ ) خطاب عظمتکارانه سنده بولنه جق قوتلی بردولت بوق ایدی .  
ظلم اول درجهیه واردی که بیچارکان اهالی عاقبت زراعت وفلاحندن

تارىخ قىسمى                      كاشغەر                      اون اوچىنى عصر

يىلە ال چىكىش و برفقر و مذلت ايجنده امرار اوقات ايلكده بولمىش ايدى .  
فقراى اھالىنىڭ چىنلىلرە و يره چىكلىرى و يركو يى تدارك و اعطايه اقتدارلىرى  
اولدىغىندىن چوچقلىرىنى چىنلىلرەك ويا زىكىلرەك (۱) يانە خىدمەتكارلىقلە و پىر پىر  
و بونلرەك بر سىنەلك اجرتلىرى اولان اوتوز اوتوز بش غروشى آوب انكە  
و يركولىنى ادا ايدرلر ايدى . مىلمانلرەك كوردىكلىرى مظالمك كافەسىنى چىنلىلرە  
غزو ايتكە بر درجە يە قدر حق يوقدر . چونكە ظلمك باشلوجەسىنى مىلمان  
اولدقلىرى حالده چىنلىلر طرفىندىن بر ايشە تعين اولمىش اولان بر طاقم الحق  
حرىلر اجرا ايدر و چىنلىلر نامىنە فقراى اھالىدىن بر صورت غدارانەدە  
تھىمىل ابلدىكلىرى اقچە و سائرەنك بر خىلىسىنى كىندى يانلرندە اليقورلر ايدى .  
مثلا چىنلىلر اھالىدىن نفوس باشنە بر رطوب بىز (۲) اىستىبەك اولسەر كىندى  
ملىلرەنك خاننى اولان بو حرىلر اھالىدىن بش طوب بىز تھىمىل ايدر و بر  
طوبنى چىنلىلرە و يروب قىمورىنى كىندىلر پچون آلورلر ايدى . چىنلىلرەك  
اھالىدىن طلب ابلدىكلىرى اشيائىك تھىمىلنە ايشە ظاھردە مىلمان اولان بو  
خان و غدار حرىلر مأمور اولدىغىندىن خىزىنەلر ينى طولدىرمق اچون اجرا  
ايتدىكلىرى مظالم قالمز ايدى .

هر حالده قباحىت بو حرىلرەك آھرى اولان و كىندىلر يىنە ظلمە بو  
درجە يە وارمغە بر نوع مساعدهدە بولغان چىنلىلرەكدر . چىنلىلر بو غدار  
مأمورلرەك اجرا ابلدىكلىرى مظالمك چوغىنى بىلزلر ايدى . يىلدىكلىرى شىئەدە

(۱) بو زىكىلر اھالىدىن بر خىدمەتە تعين اولغانلر و دىند اشلىرى حقندە اجراى مظالم  
ايلە كوپلر ينى طولدىر انلردىكە هر نوع تكالىفدىن معاف اولدقلىرى كىي معىتلرندە بولغانلر  
دىخى ھىچ بر و يركو و يرمزلر ايدى .

(۲) كاشغردە نقدك فقدا ندىن و چىنلىلرە نقددىن زىادە اشيا وارزاقك لزومى اولسندىن  
ناشى اكثرىا اقچە يىنە بىز . اون . بىغداى . ار پە صمان كىي منسوج اشيا وارزاق  
و حىوانات تھىمىل اولنور . چىنلىلر شىدىكى حالده دىخى اھالىدىن و يركو يى بو و جھلە  
المقدەدر .

سس چیقارمز لر ایدی یا! اگر ظماً النان مالک چوغنی کتم وتوقیف ایدیلوبده کندیلرینه پک آزی و پرلدیکنی اکلار لر ایسه ظلم ایدلدیکی ایچون دکل کندیلرینی الداندقلر ایچون بعضاً متجاسر لرینی قتل واعدام واخذ اولنان اموالی همنان ضبط واغتنام ایدر لر ایدی !! .

{ ینه خوفند }

خدایار خاڭك سوء استعمالاتی جهتیله ۱۲۷۴ و ۱۲۷۵ سنه لرنده خوفندده غایت دهشتلی صورنده اختلال ظهور ایلدی . اختلالک محرکارندن باشلوجه سی کیم اولسه بکنور سیکز ؟ خدایار خاڭك سود قرنداشی مله خان ! (۱) عجائب !! اوت همده ار باب اختلالک رئیس ایدی ! قرنداشنگ حکومتی وقایه ایده جک ایکن بالعکس انک علیهنده بولمق ! اغتصاب سلطنتدن بشقه هیچ بر مقصد ایچون دکل ! کرچه اهالی بی ظلمدن قور تارمق ایچون چالیشمقده اولدیغنی بیان ایتکده بولمش ایسه ده اصل املی موقع حکومته کندیسنگ کچمسی ایدی ! .

خدایار خان هر نقدر ار باب اختلالک تأدینه چالیشمش ایسه ده دشمنلر- ینک کترتی و کندی طرفدارانک و بلکه بندکانک ار باب اختلال طرفندن مجلوب اولسی حسبیله بالاخره مغلوب و بو سبیله تحت امارتی ترک ایدرک بخارایه فراره مجبور اولمشدر . بونک اوزرینه مله خان خیلی زماندنبرو حسرتکشی اولدیغنی خوفند خانلغنه نائل اولمش و اهالی ایسه کندیسنی کال ممنوتله قبول ایلشدر . خدایار خان هر نقدر بخارایه فرار ایش ایسه ده الندن قاجیردیغنی شکاری بردها یقالق ایچون خوفنده کلکه چاره ارادی و بوایشه

(۱) میمک قحی ولامک تشدیبه مله لغنده صاری دیکدر عالم وفاصل معناسنه دکلدر . موی البهک سکه ومهرنده دخی مله یازلشدر . بعضیلر مله بی منلاظن ایشلدر درکه خطادر .

تارىخ قىسمى                      كاشغۇ                      اون اوچىنچى عصر

والدەسىنى تۈسۈپ ئېتىرىدى . والدەسى خوقىندجە ومىلە خان نۇزىدە نىفۇزى  
 اولمىقە مومى الپهانك شىقاعت ورجاسى وحكومەت دەعواسىندە بولمىيۇب كىندى  
 خالىندە اقامت ايدەجىكى حقىندە ورمىش اولدىغى تامينات قوبەسى اوزرىنە  
 مىلە خان خىدايار خانك خوقىنددە اقامت ايتىسنە مساعىدە ايتىشدر .

خىدايار خان خوقىنددە ال التىدن كىندىسنە طرفدار بولمىقە چاليشمىش  
 وارسى چوق كىچمەدن مىنلا علم قول نام ذاتك تحت رياستىندە اولەرق تشكىل  
 ايدىن فرقة اختلايە ايله اتىق ايتىش ايسەدە الك صادق ظن اولنان الك خان  
 چىقىدىغىدن تىكرار بخارا يە فرارە مجبور اولمشدر . بخارايە وصولندە حكومتك  
 كىندىسچون البويرمىسى حقىندە اولان بىك رجا وىيازى اوزرىنە بخارا امىرى  
 عساكر كافىە ايله حركەت ابلدى .

مىلە خان بو خالدىن خىبردار اولنجە عساكر كليە ايله بخارا عىسكىرىنى  
 استىقبال ابلدى . ( اوراطوب ) ( اوراطپه ) جوارىندە تلاقى صفىن وقوعوبو .  
 لەرق خوقىندىلەر نائل غلبە اولمش و بخارا عىسكىرى مغلوباً رجعت ايلشدر .  
 بخارا امىرى بونك اوزرىنە بىهودە يە آدم تلف ايتكىدن واز كىچمشدر .

خىدايار خان بخارادە اقامت ومىلە خان دىخى خوقىنددە اجراى حكومت  
 ايلامكەدە ايكىن ھىجرەتك ۱۲۷۶ نىجى سىنەسى ماھ ذى الحجە سىندە بر كىچە سىكر  
 اون خان مىلە خانك ياتىغى اوطەنك قىبوسىنى قىروب بردنبرە مشارالەھك  
 اوزرىنە ھىجوم ايتىلەر . مىلە خان كىچە بوخانلەر شىجىعانە مقابله ايدوب  
 اىچلارنىن دردىنى قا ايله تلف ايتىش ايسەدە بر آدمك سىكر اون ادمە مقابلهسى  
 مىمكن اولەمىسە جىغى آشكار و كىندوسى ايسە بوسوء قىصدجىلەر طرفىدن سىكر  
 ىرىدن زىخدار اولمىقە قانك سىلاندىن اياقدە طورمىغە تاب وتوانى قالمىوب يە  
 دوشمىش وصاغ قىلان خانلەر ايسە بوخالىدىن استىقادە ايدوب درحال ھىجوم ايله  
 مشارالەھى پارە پارە ايتىشدر .

بونك اوزرىنە اول وقت طاشكەنددە اختىيار اقامت ايتىكەدە بولنان ومشار



الپهك يکني اولان شاه مراد بك خوقند موقع امارتنه نصب اولمشدر .  
 مله خانك خوقندده امارتی ایکی سنه قدر امتداد ایش واوزرینه هجوم ایدن  
 خانلرك اول وقت هانکی طرفدن سوق اولندیغی اکلاشیه مامش ایدی .  
 قرآن حاله نظراً بوایشی اجرا ایدنلر یاخدایار خان ویا خود شاه مراد خاندر .  
 هر قدر شاه مراد خان موقع امارته نصب اولمش ایسه ده مدت حکومتی  
 بك چوق سورمدی . اوتار یخذه طاشکنند اهلایسی خدایار خانی دعوت  
 ایدکلرندن مشار ایسه بخارا امیرندن معینته بر مقدار عسکر الهرق طاشکننده  
 کلکله اهالی طرفدن خان انتخاب اولمشدر . شاه مراد خان بو حالدن خبر .  
 دار اولجه علم قوی خوقندده براقهرق طاشکنند اوزرینه حرکت ایلدی .  
 خدایار خان مقاومتده ثبات ایدیکندن شاه مراد خان طاشکنندی ضبطه  
 موفق اوله میوب رجعته مجبور اولمش و خدایار خان ایسه معینتیه کی بخارا  
 عسکری وطاشکنند کوکلولریله طیشارویه چیقوب شاه مرادی تعقیب  
 ونهایت خوقندی ضبط و تسخیر ایلشدر . شاه مراد خان حکومتی بك باد هوا  
 و یرمامک ایچون صوگ بر محاربه بی کوزه الديرمغله خوقند جوارنده غایت  
 شدتلی بر محاربه وقوع بولدی . بودفعه دخی غلبه خدایار خان طرفنده  
 قالوب شاه مراد خان میدان محاربه ده غائب اولمش و بوندن صکره کنندیسنک  
 نه حالده اولدیغنه دائر بر اثر وخبر النهمامشدر .

اشبو محاربه ده علم قول خان کوردیکی مغلوبیت اوزرینه طرفدارانی  
 مستحیباً چکیلوب کیمشیدی . لکن خدایار خان ایله اوغراشمقدن بتون بتون  
 صرف نظر ایلدیکندن اره صره مشار ایله اوزرینه هجوم ایلر ایدی . بو ایکیسی  
 ییننده آچیلان محاربات برخیلی مدت امتداد ایش و محارباتک بعضیسنده علم قول  
 و بعضیسنده دخی خدایار خان نائل غلبه اولدیغندن محارباته خاتمه چکیله مامشدر  
 بو فارغشلاق اثناسنده بر کلاه قائمق ایچون ( شاروغ ) اسمنده بر یسی  
 توره مش ایدی . بوندن کوره رك بر قاج کسه دهاخانلق ادعاسنه قالیشمش و کرچه

تارىخ قىسمى      كاشغرى      اون اوچىنچى عصر

موفق اولەم مامشار ايسەدە اورتەلقەدە دوام ايدىن فنالنى بر قاتدەها تزىيد ايتىلردىر خىدايار خان عليهنده ظهور ايدىن برچوق رقىيسارە آرو آرو مرام اكلا- تمقدن عاجز قالجە بخارا اميرندن استمداد ايلش ايدى . لىكن بخارا اميرى هر نەسبە مبنى ايسە اول ارەلق مشار اليهين مغبر اولديغىندن طلب اولنان امداد ومعاونتدە بولمىقدىن بشقە مقدا مشار اليهك معيئنه ويرمش اولديغى عسكرىنى طرفنە جلب ايلدى . علم قول بوخالدىن استفادە ايله مشار اليهك اوزرئتە هجوم ايتدكە نائل غلبە اولمش ومشار اليه ايسە طرفدارسىز قالد- يغىندن خوقىندە اقامتە جسارت ايدەميوب تحت حكومتى ترك ايله بخارايە فرار والتجا ايلشدر . بونك اوزرئتە سالف الذكر مله خانك اوغلى اولان سىيد سلطان (۱) اھالىنك انتخايىلە علم قول طرفندن خوقىندە خان نصب اولمشدر . علم قول استخصال سلطنت اچچون اوآنە قدر خىدايار خان عليهنده بولمىغى حالدە رقىينى مجبور فرار ايلش ايكن تحت حكومتە كىندىسى كچميوب دە سىيد سلطانى نصب ايلسى موقع حكومتدە خان سلاھسىندن بريسك بولمىسى اقتضا ايتدىكى اچچوندر .

سىيد سلطان ايسە تحت حكومتدە پك از مدت اوپورە بيلدى . ارەسى چوق كچمەدن كويا سوءادارەسى سببيلە علم قول خان طرفندن خلع وموقع حكومتە سعيد اسمنده خان سلاھسىندن بريسى نصب اولمش و بوندە ايسە قورى برنام اولوب جزئى وكلى هر بر امور وخصوص علم قولك يد اداره- سنده بولمش ايدى .

خىدايار خان بخارا اميرى طرفندن حسن صورتلە قبول اولنەرق حقندە

(۱) اقتدار ومكانت پادشاهانە جھتيلە خوقىندە موقع امارتە پىنلرك پك چوغنە فائق و نائل اولديغى مقام امارتە بالوجوہ لايق بر ذات فضائلسمات ايدى . لىكن اويلە برزماندە نائل حكومت اولمش ايدى كە اورتەلقەدە بولنان فنالنى قالدېرمغە زوربا- لى تاديب ائلكە كىندىسىندن برفاچ درجە زيادە اقتداردە بولنان برادم پيسلە موفق اولەمز ايدى . بناہ عليھە مسند حكومتدە بقا بولەمدى .

تاریخ قسیمی      کاشغر      اونا و چچی عصر

التفات و رعایت اولمش و سمرقندده اقامتنه مخصوص محل تهیین ایدلش ایکن بردنبره بخارا امیرینک دوچار نظر غضبی اوله رق ( جزاق ) نام محله نفی اولمش و کندوسنه امداد و اعانه ایدنلرک درحال قتل و اعدام اولنه جغنی عمومه بیان و اعلان ایدلش ایدی . بو سببله هیچ یرکسه و حتی مشارالیهک بندکان و طرفدارانک الک صادقلری بیله معاونت ایتمکجه جسارت ایده مامشدر . یالکز والده سنک اره صره اعانه نقدییه سی کلیر ایدی .

خدایار خان زروء اقبالدن بردنبره منزله ادباره دوشمش و منقاسی اولان جزاقک خارجنده کوچک بر قلبه ( کلبه ) ده کمال ضرورت ایچنده امرار اوقات ایلمکده بولمش ایدی . مشارالیهک ایام نکبتی برکون منقضیه اولمغله بخارا امیری کندیسنی عفو ایدهرک نزدینه جلب و کافی السابق خو قند موقع امارته کچیره جگنی وعد ایله قرین اعزاز ایلشدر .

### { آسیایه عمومیتله بر نظر }

کوریله یورکه آسیای وسطی اهلایسیله حکمدارانک اخلاقی چوقدن بری بوزولش و اورته لخی بر نفاق و شقاق و فساد اخلاق استیلا ایش ایدی . آسیانک بوندن صکره کی احوالی دها فنا ایسه ده شمذیلک زمانجه بوندن ایلروده کی وقوعاتی صکره یه تعلیق ایله ۱۲۷۳ دن ۱۲۷۷ سنه سنه قدر درت سنه لک وقوعاته عطف نظر ایتمکده ییم .

آسیا حکومت اسلامیه سنک یکدیگریله اتفاق و اتحادی شویله طورسون بر حکومت هیئت ارکانی بیننده بیله اتحاد افکار ! یوق ایدی که حکومتک امتداد شوکتی و ازدیاد سطوقی ایچون صرف مساعی ممکن اوله یلسون ؟ سلطنت حریمی اولان برطاقم حریفلر یکدیگرینی متعاقب بر طرفدن ظهور ایله ملکی برشورش دائمی التنده خراب ایدهرک شوکت و قدرت اسلامیه بی

تارىخ قىسمى كاشغر اون اوچىنى عصر

مخو ايتىمكه چاليشير ومقام حكومته بولنان مستبدلر ايسه بقاى اقباللرچون اجرا ايتىمك شىناعت براتىز ايدى . بولنر بقاى اقبالدن ذاتاً نائل دولت اولور اولنر قطع اميد ايتىم اولدقلىرىدىن هنگام ادبارلىنىدە ايشه يرامق اچون كو پلر نىي طولدىرمقدىن بشقە هيج رشى دوشمىز ايدى . بو حاللر ايسه اخلاق عمومىيەنى بتون بتون بوزمىش واهالىيە حضور وراحت و ثروت وسعادت خياللىرىنى بيله اونوتدىرمىش ايدى .

آسيای وسطانىك او زمانكى شايان تأسف اولان بو حالتدن انجق روسيه دولتى استفاده ايدوب كوندن كونه توسيع حدود ايلكنه ايدى . دولت مشار اليها ايشته بو ۱۲۷۳ سنه سندن ۱۲۸۰ سنه سنه قدر سېريا (۱) حدودندن سيخون نهرينه قدر اولان محللىرى كاملاً ضبط و تسخير ايلدى . كرىچە روسيه آسيادىن ضبط ممالكه يك چوق اول تىبىت ايتىم ايسه ده ۱۲۷۳ سنه سنه قدر پاى استىلابى يواش يواش اوزادىرايدى . تارىخ مذكوردن صكره ايسه استىلا فرقهلى عادتا كيدىشسه دكل مارش ! مارش ! ايله خطوه انداز اولمشدر .

روسيه نك شمدىيە قدر دائىمابر حال طغياننده بولنوب هيج بر وقت فاصله

(۱) آسييا قطعه سنك شمالنده واقع اولوب روسيه ده پولىتقه وسائر جنبايات ايله متهم اولان منفيلك محل اسكانى اولان مشهور برقطعه واسعه در . طاغلى اورمانلى كوللىرى بتاقلق محللى نهرلى حيواناتى معادن چوق و اكثر طرفى غير منبت و غايت بارد اولوب معتدل جهتلى آزد . مساحه سطحىيەسى ۸۰۸ يك ميل مربع ونفوسى بش التى مليون قدردر . كاشغر قطعه سنك شمال طرفلرندە واقع اولوب شرقاً بجر محيط كپير و بهرنك بوغازى و غرباً اوروباده كائن روسيه ممالكى و شمالاً بجر منجمد شمالى و جنوباً تركستان وچين ممالكى ايله محدوددر . ۱۱۲۳ سنه هجرىيە سنه كشف اولنىش و ۱۱۸۴ سنه سنه روسيه مى ليه قوف نام قبودان سياحت ايتىمدر . روسلر ك سېريايى استىلايه اصل تشبثلى ۹۰۵ تارىخنده اولوب تارىخ مذكوردن صكره هر طرفى كاملاً ضبط ايله اهالىنى تحت اطاعته المشلدر .

تاریخ قسمی کاشغر اون اوچچی عصر

و یرمیان سیلابه استیلاسی ایسه سیچون نهر ینک (۱) آرال کولنه (۲) منصب اولدیغی محله کائن (ورایم) (۳) استخاکامندن نبعان ایتشدر. ( ۱۲۷۴ سنه هجر یه سندن صکره )

۱۲۷۴ دن صکره اوچ اوچ بچق سنه قدر کاشغر قطعه سنک هیچ بر طرفنده حرب واختلال ظهور ایتماش و بو مدت طرفنده اهالی کرچه قتال عمومی کبی جزا کورماش ایسه ده بر مظالم طاقتفرسالتمده ازلاکده وعادتا کوندن کونه محو اولمده بولمش ایدی .

اشبو اوچ سنه نک کنرا نندن صکره ایسه آسوده برحالده کبی اولان کاشغر قطعه سنک آلتی اوستنه کلیرجه سنه همان هر طرفنده ناره حرب و قتال کمال شدت و دهشتله اشتعال ایتش و کویا اوآ نه قدر مستور اولان و ولقان بردنبره باطلیه رق هر طرفه آتش صاچمشدر .

بر عصره قریب زماندنبری ظهور ایدن قتال و شورش واختلال قطعه مذکور نک اکثر یا جنوب طرفلرنده وقوع بولوب شمال و شرق طرفلری بو بلایادن مصون اولمش ایدی. کرچه اون اون بش عصردن بری او طر - فلرده دخی اره صره اختلال وقوع بولمش ایسه ده بر شهر اهالیسی طرفندن اشمال ایدیلان آتش عصیان واختلالدن سائر شهرل اهالیسی حصه دار

(۱) سیچون آسیای وسطی اهالی اسلامیه سی بیننده (سپردر یا) دیه معروفدر. نهر مذکورک منجی آسیای وسطی اهالیسی بیننده قره قوچی نام نهر عد اولمده ایسه ده تیان شان طاغولریدر. نهر مذکورک بعض محلتک عرضی پک زیاده اولوب سرعت جریانی موسمه کوره تزیاید و تناقص ایدر. ایکی طرفی اکثر محلنده سازلق و قامیشلق اولوب طولی ۱۴۰۰ کیلومترودر .

(۲) یاخود (اورال) کاشغر شهرینک غرب شمالیسنده کائن اولوب طولی ۴۵۰ و عرضی ۲۴۰ کیلومترودر . سیچون نهر لرنیک منصبیدر .

(۳) استخاکامات مذکور نک تاریخ انشاسی بعض محله (۱۲۵۰) سنه هجریه سی اولمق اوزره مقید ایسه ده نام مذکور ایله روسیه دولتی طرفندن اورایه استخاکام انشاسی (۱۲۶۴) سنه سنده در .

تارىخ قىسمى                      كاشغر                      اون اوچىنى عصر

و بىلكە خېردار اوليۇب ھەر زەدە راختلال وقوع بولش ايسه اوشېره وبعضاً برايكى اوچ شېره مخصوص و بو ايسه نادراً وقو عبولغله برا بر بردائره صغيره ايله محدود اولديغندن جزؤى بر مدت صكره تسكين ايد يلور وچينليار ار باب قيام اوزر ينه بك چوق عسكرله هجوم ايتديكى وار باب قيام ايسه فارغه در نكي كې آزه جق صيقى كورنجه همان دائره اتفاقدن ايرلديغى جهته غلبه چينليار طرفنده قالور ايدى .

۱۲۷۴ سنه سندن صكره اولديغى كې او يله تكميل قطعه مذ كوره اهالى اسلاميه سنك بردن و برآنده قيام ونه ايت درجه ده سعي واقسام ايتلرى كې قطعه مذ كوره يى باشدن باشه آل قانه قو به جق بر محاربه عظمى اون اون بش عصر دن برى وقوع بولماش ايدى . ايشته شدت ظلم و تعدى در كه بو يله بر قطعه فسجه اهاليسى جانلردن بىزار و عومنى بردن فداكارانه بر صورتده عصيان واختلاله اجبار ايشدر !

حاصلى كاشغر قطعه سى اوزرنده هيچ بروقتده امثالى مشهود اولمىان بر هرج و مرج ظهور ايله هر طرفده نهرلر كې قان آقوب يوز بيكلر جه آدم تلف اولش وچينليار ك اوراده اولان حكومتلرى بتون بتون نحو و مندرس اولوب بونجه مدتدنبرو اجرا ايلدكلى مظالمك جزاسى و برلشدر .

( ۱۲۷۷ ) سنه سى

ھجرتك ۱۲۷۷ نجى سالى كه چين اردولرىنك تارىخ نحو واستيصاليدن ايشته بو سنه ده فرانسولرله انكليزلر چينليار ك متسدا عقد اولنسان معاھديه رعابت ايلامسى اوزر ينه متفقاً چينه اعلان حرب ايلديلر . هر نقدر چين حكومتى آچيلان بو محاربه ده دشمنك تجاوزاتنى منع وانلرى ممالكندن طرد و دفع اچون نفير عام قالد ير مش و بو بابده برخىلى چالشمش ايسه ده متفقين اردولرى اوكلرينه چيقان چين عساكرى تارومار ايتك كې پارلاق پارلاق مظفرياته نائل ونه ايت بر طاقم قلاع ومواقى ياقوب ييققدن

و پکینک شرقنده و (تونغ چه ئو) شهری قر بنده واقع (پالی کیائو) نام موقعه بر غلبه قطعیه چالدقن صکره پکین شهرینه داخل اولمش و ایمپرا - طور هیانغ قونغی پایتختدن فراره مجبور ایدوب چین دولتی ایله کندیلمیرینه ضایت نافع بر معاهده عقد ایلشدر (۱) (پکینه داخل اولان فرانسز عسکرینک قوماندانی جنرال «قوزن مونتوبان» و شهرتی ایله برابر سوویلتک ایستلور ایسه «قوزن دومونتوبان و قونت دو پالیقایو» اولوب انکلیر عسکری قوماندانی دخی لورد (الچین) ایدی. متفقین عسکری «که ملل متمدنه دندر!» پکینه یغمایه قوبولش و انکلیر کو یا یغمایه کندیلمیرینک تنزل ایتیموب بعض اشیای غریبه الدقلربنی و فرانسز لک چوق التون و اشیای نفیسه یه نائل اولدقلربنی بیان ایتکده زایسه ده فرانسز لردن بو باده پک کیر و قالماملش لردن ایمپراطورک دست تسخیره کچن صیغیه سرایی کو یا چینلیلری عقد معاهده یه اجبار اچون! . کاملاً غارت و یغما اولمش ایدی!! «طرفین عسکرینه تقسیم ایتک مأمور بیلله تشکیل اولسان محلتط قومس بیونک دفترنده داخل اولان» اموال منوبه نك - الك دون اولتی اوزره تخمین اولنان - قیمتی ۸۵۰ بیك فرانق اولوب بونک ۴۲۰ بیك فرانق قیمتسده اولانی فرانسز عسکرینه و قصوری ده انکلیر عسکرینه اعطا قلمشدر .)

بو ۸۵۰ بیك فرانق قیمتده اولان اشیای بشقه غارت اولنان اشیای ندر ؟ اوراسنی

(۱) هیان قونغ پکینی ترک ایتدی کبی ایمپراطورلق مقابله دخی او زمان بش یاشنده اولوب وارث یگانه سی اولان اوغلنی (بو چوجغه ابتدا «شیرنغ» یا خود «شی سیانغ» نامی ویرلش ایسه ده برسنه صکره ایمپراطور سابقک مغولستانده بول شهرنده وفاتی اوزرینه متوفانک برادری برنس چون ایله دیگر برادری برنس قونغ طرفندن مجلس <sup>تیره</sup> لغو و اعضاسنک اکثریسی قتل اولندیقی وقت «تونغ - ش» یا خود «تونگج» واک طوغریسی «تونغ - چی» عنوانه تحویل اولمشدر) و بونک صغرسنی حسبیلله وصلیکنه و هیئت و کلا ریاستنه دخی برادری برنس قونغی تعیین ایتمشدر . برنس قونغ ایسه ارتق چاره مقاومتک بولنه میه جغنی اکلامغله اوروپالیلرک تکالیف واقعه سنی بالقبول مصالحه ی اختیار ایلشدر .

تارىخ قىسمى      كاشغر      اون اوچچى عصر

اللهدن بشقه كسه بئز !. مديدى هيج برملته ويرمك ايستميان ومدنيت وانسانيتدن وسار آتاريني كوستره مدكلرى برطاقم پارلاق پارلاق شيلردن بحث ايتمكده اولان انگليز وفرانسز ملت نجيپه سنه بو باده افترا ايدهورم ظن ايتمكز ! و«انلر بويله برشئي» نمكن دكل قبول ايتلز» ديه سوزلرمي استبعاد ايتمكز ! بو خصوصك اثباتى پك قولاي . هم نه ايله بيلورمسيكز ؟ بالذات جنرال مونثويانك افاداتيله كه موي اليه چيندن كلان آتار نفيسه تصرفه اوچچى ناپوليون خاندان اعضاسيله ايمپراطور يچه اوزنى طرفندن وقوع بولان دعوى اوزرينه فرانسه ملت مجلسى طرفندن تشكيل اولنان تحقيقات قومسيونى حضورنده وقوعاتى برتفصيل نقل وحكايه ايله هر بر حقايق اقرار واعتراف ائلشدر.

متفقين عسكرى يالكر غارت ايله اكتفا ايدوبده ايمپراطورك اون بش يكرى قدر كوشكلردن مركب اولان صيفيه سراينى احراق ايتسه لرايدى پك اوقدر تفخيخ اولنمز لرايدى. عجائب ! صيفيه سراينى نيجون احراق ايتشلر؟ تايس غزته سنك انگليز عساكر يله برابر بولنان ومصالحه ايچون چينلير طرفنه كوندريلان بر مخبريني باربار چينلير قتل ايتشورده انك ايچون !! ... جنرال افاده سنه نظراً سرايك احراقى ايتدا انگليز قومانداننى تكليف ايتش وفرانسزلرده هر نفسدر بو چيركين ايشه راضى دكلر ايسه ده ! ارتق خاطر ايچون ضرورى انلره تبعيت ايتشلر ايش !. انگليز قوماندانك جنرال مونثويانه بر افاده سى وار . بنجه غايت اهميتى اولدينى جهتله مسكوت عنه كچه م . اوده شودر : «مخبريني قتل ايتدكرايچون چينليره بر جزا ويرمزايسه م صكره تايسك ديلندن نصل قورتيلورم ؟» ! سبحان الله !! تايسك جلب خشنوديسيچون بر قوجه سراى ياقيلق !! . نه ديمك اقدام ! بر انگليز قتل اولنسون ! بويله بر بيوك جنايته جزا اولق اوزره اون بش يكرى پارچه دن مركب برسراى دكل يوز سراى يانمليدر ! اون انگليز ايچون ايسه اهاليسيله برابر اون شهر !! ويوز انگليزك قتلنه بدل دخى تكييل جهان يانسه چوق دكلدر !!! .. قوجه مديلر .. غرائب احوالكر انسانى حيرتدن حيرته دوشيرمكده در !.

{ دورغايلرك اختلالى }

چين حكومتك باشنه بو مغلوبيت عظيমে يى تعقيباً بر بيوك بلا دها كئشيدى . اوده دورغايلرك مجبوراً سلاح عصيانه صارملر يدر . اختلالك ظهور يته ايسه ابتدا ۳۰ يىكى كاشغرك شمال شرقيسندن وقصورى چينك ايالات غريبه سيميله قالموقسئاندىن ميدان محاربه يه سوق اولنان يوز يك



دورغانی سوارسی (۱) حقنده قولجه وکاشغر ایالتلرینک والی عومیسسی اولان (شوجونیک طایق) نام جان جون طرفندن برطاقم معاملات و تحقیرات ناسزاده بولمسی سبب اولمشدر .

کاشغرنک شمال شرقیسینده بولنان دورغانیلر مر قومک درجه افراطده بولنان تعصب جاهلانہسی اقتضاسیندن اولهرق اوتہ دنبرو حقلرنده اظهار بغض وعداوت ایتمکده اولدیغنی بیلدکلری و بوکره چین دولتنسک پک زیاده صیقلدیغنی بروقتده هیچ بکلبدکلری برمعامله بی کوردکلری جهته همان مر قومی قتل و اعدام ایدهرک محاربه یه کیتماکه قرار و یرمشلر ایسه ده بو دفعه لاق واز کچوب انتقامی وقت آخره تعلیق ایسدیلر . مر قوم دورغانیلرک بو نینلرندن هر نصلسه خبردار اولنجہ مسلمانلر حقنده اولان عداوتی برقاتدها کسب شدت وانلردن ایستدیکی وجهله برانتقام المق ایچون بولنرک ارسالندن صکره پکین جاننه عزیمت ایلدی .

پکینه واصل و اول وقت دهامسیند حکومتمده بولنان ایمپراطور هیانغ قونغک حضورینه داخل اولدقده « الدیغنی معلومات موثوقه یه نظراً میدان محاربه ده بولنان دورغانیلرک دشمن خارجی ایله اتفاق ایدهرک یقینده اعلان عصیان ایده جکلری جهته مملکتلرده قلان دورغانیلرک اشعال نأره اختلال ایچون تدارکات خفیه ده بولندقلری و متفقین اردولرینک بویله عقلاره حیرت و یریر درجه ده مظهر فتوحات اولملری دورغانیلرک خیانت و دشمنه اعطای معلومات و ایفای معاونت ایتمسندن نشأت ایلدوب بویله خائن برملتی قرارلندن واز کچیرمک ایسه حقلرنده شدت کوسترمکه و تأدیبات لازمه بی ایفا ایلمکه متوقف ایدوکی و حقلرنده کوستریلان مر حجت و عنایتی

(۱) کاشغر قطعه سینده پیاده یوق . عسکرک هپسی سواریدر . پیاده اصولی صکره لری یعقوب خان زمانده میدانه قولش و فقط مقدارینک تکثرینه همت ایلامشدر . آسیانک سار طرفلرنده دخی قرون سالقده دن بری بویله در .

تارىخ قىسمى      كاشغەر      اون اوچىچى عصر

ضعفه جل ايله شيماره جقلىرى جهته له بونلرله باشه چيقيه ميوپ ايشك متيج وخامت اوله جنى « زمينده برچوق سوزلرله ايمپراطورى اغفال ايلوب على العموم دورغانلر ك خيانتى ايله دشمندن فرار ايتلر يته برجزا اولق اوزره يالكنز محاربه ده بولنا نلر ينك اموال واملاكلنك هدم واحراق واولاد وعمالنك قتل واعدام ايدلسى امر بنى المغله قولجه به عودت ايدوب اشبو اراده نى تماهى تامانه اجرا ايتلشدر .

بىچاره دورغانلر ايسه دشمنله اتفاق ايتدكن بشقه چين عساكرندن زياته محاربه ده ثبات ايله بو بابده قانلر نى دوكلش ايدلر . واقعا مغلوب واكلر محاربه ده فراره مجبور اولدلر . فقط چين عساكر يده مغلوبيت واقعه ده حصه دار اولوب بو ايسه اسلحه جديده نك تاثيرات شديده سنى او انه قدر كورما لردن نشأت ايتلشدر .

( مغلوبيت واقعه متفقين عساكر ينك منتظم ومعلم واسلحه جديده ايله مجهز بولمى سبيله واقع اولوب آكر اوروپاليلر ك سلاحلى چينلر ك صوبه اطلاقه شايان اولان اسلحه سنك عىنى اولمش اولسه ايدى دشمنلر يته نسبة قطره حكمنده اولديغدن كاملا محو اولورلر ايدى . فرانسزلر انكليزلر روسلر جزا يرده هندوستانده آساي وسطاده چينده اللرنده كى سلاحك شدت تاثيرى سايه سنده مظهر غلبات وقتوحات اولشدر . بىك نفر ك اون اون بش بىك ادمى مغلوب ايدرك بش اون مملكت و بر بىوك قطع ه ي فتح و تسخير وكندلر ندى تلف اولان بر كشى به مقابل دشمنلر ندى يوز كشى نى قهر وتدمير ايدى بيلمسنه نصل امكان و يريلور ؟ حالبوكه بوامكان اوروپاليلر ك اللرنده بولنان صاعقه بلانك مليونلر جه ادمى بر آنده هلاك ايدى جك درجه ده دهشتما اولمسيه حاصل اولقده در )

دورغانلر ك كندى حقلرنده عزو اولنان افترا وغياباً مملكتلر نده وقوع بولان ظلم وجزادن قطعاً معلومانى يوق ايدى . وقتاكه معاهده نك

عقدی سببیه و یریلان رخصت اوزرینه ۱۲۷۸ سنه هجریه سی اواسطنده مملکتلرینه عودت وحسن خدمتلرینه مکافاة ایدیله جک ایکن بالعکس اولاد وعیاللرینک قتل وافنا و املاک و امواللرینک احراق و امحا ایدلدیکنی رؤیت ایتدیله . ارتق بو حاله صبر و تحمل ایتکه مقتدر اوله میهرق اخذ انتقام ایچون بروقت معینده عموماً رفع لوای طغیان ایدلسی حقنده خفياً بر برلرینه محررات کوندردیله . بو اتفاق چینک آیالت غریبه سنه منحصراً اولوب کاشغر قطعه سنک شمال شرقی طرفلرنده اولان دورغانیلر ایسه انلردن صکره و باشلوجه اوله رق ایشه تشبث ایتشدر .

چین ایچریسنده بولنان دورغانیلر وقت معینک حلولنه انتظار ایتکه ایکن اتی الذکر بروقه اختلالک وقتندن اول ظهورینه سبب اولشدرشویله که : (شیعان) شهرنده بری چینلی و دبکری دورغانی اولان ایکی قومار باز بیننده حاصل اولان معارضه بالاخره نتیج مضاربه اولغله اطرافدن برخیلی کسه هرایکی طرفک معاونتنه قوشمش و ظهور ایدن « وای چینلیلری دوکه بورلا » و « وای مسلمانلری اولدییره بورلا » صدارای ایشک کسب جسامت ایتسینی موجب اولمش ایدی . شهر مذکورده بولنان دورغانیلر ذاتاً بر بهانه منتظر اولدقلر . ندن همان سلاخلرینه صاریله رق وایلرو کلانلردن اولوب قیام عمومینک باشلوجه مرتب و مشوقلرندن بولنان « شهودارین » اسمنده اولان ذاتی کندیلرینه سردار نصب ایدره راست کلدکلری چینلی بی قتل واستیصاله قوبولشلردر . بو خبر دهشت اثر اوکونده « سوچی » شهرینه واصل اولغله اوراده کی دورغانیلر دخی « لوحودارین » اسمنده اولان ذاتی سردار انتخابیله رفع لوای طغیان ایتدیله . موخی ایله اطراف شهرله کیفیت حال و صورت اختلالی مبین محررات ارسال و بو سببیه اشبو ایکی شهردن بشقه قرقدن متجاوز شهر اهالی اسلامیه سی اعلان عصیان و اختلال ایلشدر . اورالده بولنان چینلیلر کرچه مقابله قالدیشمش ایسه ده هر بری کندی

تارىخ قىسمى كاشغر اون اوچىنى عصر

دردينك چاره سنده اولديغى (يمنى برنقطه ده بولنه مديغى!) و دورغانلر ايسه  
حبل متين اتحاده صساريله رق دائما بر برلرینه معاونتسده بولنديغى! جهتهله  
طرف طرف مغلوب و يوزده طقسانى سيوف اسلاميه دن باشنى قورتاره ميوب  
مقتول اولشدر.

اختلال ايدن شهرلك نصفي لو خودار ينك و نصفيده شو خودار ينك  
تحت اداره لرينه كيرمش و آتش اختلال ايسه ايجه مدت بلا فاصله دوام ايله  
چينلى و دورغانى اوله رق بك چوق ادم قتل اولمشدر. بو دورغانلر ك مجموعى  
اول وقت بش مليون قدر تخمين اولمش ايدى. مومى اليهمانك عواقبي صره سى  
كلنجه يازيله جقدر.

### { داود خليفه }

قولجدهده بولنان (شو جونيق طانيق) كاشغر ك شمال شرقى سنده بولنان  
(اورومچه) و (مناس) و (قوطلى بك) و (چيدوان) و (سانجو) و (غومه تى)  
(لو كجون) شهرلنده كى دورغانلر ك چينده كى ارباب قيامك دائره اتفاقنه داخل  
اولدقلىرى و كندى شهرلنده بولنان عسا كر چينه نك كترى و متيقظانه حر كتى  
جهتيله رفع لوى اختلال ايجون وقت فرصتى بكدلكرىنى هر نصلسه خبرالنجه  
در حال بونلر رحيله ايله كاملا تلف ايدلدىكى و هو اى اختلال و سوداى استقلالده  
بولنان كاشغر ك اهالى ساره سنه بر درس عبرت كوسترلدىكى صورته بك  
يقين زمانده وادى عصيانه انسلاك و بك چوق كسه نك دخى بالطبع بو يوله  
انهاك ايدجكى مألده پكينه بر عريضه مخصوصه كوندرمش و بر مدت صكره  
اتى المأل امر نامه يى اخذ ايلشدر.

« متقرب المحلول اولان قربان بيرامى كوفى مذكور الاسامى شهرل دورغانلرى  
جامعه رده اداى صلوة ايدرلر ايكن سلاحسز و غافل بولنه جقلى جهتهله مدافعه به وقت

تاریخ قسیمی      کاشغر      اون اوچچی عصر

براغلیه رق بالهجوم قتل و استیصال وایلرو کلانلری دردسته پکینه ارسال اولنسون و بونلرک شهرلی اوکون احراق و تخریب اولنوب بوبابده صوک درجه غیرت وفداکاری اختیار ایدلسون «

والی عمومی الدیغی اراده بی همان مذکور شهرده بولنان چینلیره باتخیرات اشعار و بواشک اجراسنه مأمور اولان چینلیرده تدارکات لازمه اجراسیله عید اضحانک ورودینه چار چشم ایله انتظار ایلدی .

دورغانلر چینلیلرک بویله بر سوء قصدندن معلوماتی اولماسی حسبيله بر حال غفلتمده ایکن والی عمومی ک خدمتکارلرندن بر دورغانی قاریسی هر نصلسه کیفیتدن خبردار اولغله همان قوچنده بولنان دورغانلره بیان حال وانلرده اشبو خبری علی العجله اورومچده کی دورغانلره ایصال ایلدیله و اورومچه لیلر دخی چینلیلرک « دورغانلری غافل بوله رق باصوب قولایلقله تلف ایتک « خیالیله طالدقلری خواب غفلتندن استفاده ایتک و تدبیرلینی اجرابه وقت برامق ایچون قربان بیرامندن اول قیام ایتکه قرار و پردیلر .

اکر بویله قرار ویرمسهر ایدی چینلیلر یوم عیدده حاضر بولنهرق جمعیتله جامعله (\*) هجوم ایده جکلرندن و شهرلی هدم و تخریبه قالدیشه جکلرندن اول وقت انلره مقابله براز کوچ اولور ایدی . حاصلی قربان بیرامندن ایکی کون اول که ۱۲۷۸ سنه هجریه سی ذی الحجه سنک سکننجی کچه سیدر جاته قیام ایدوب غایت شدت ودهشتلی بر صورتده بولندقلری شهرده کی چینلیلرک اوزرینه هجوم ایله دشمنلرینی برآن اول محو و تلف ایتک ایچون صوک درجهیه قدر چالیشملردر .

اختلال ابتدا اورومچهدن ظهور ایدوب اوراده بولنان یوز اوتوز بیک

(۱) کاشغرده بولنان ویکرمی بیکدن متجاوز ادم استیعاب ایدن جامعله عیدکاه تسمیه اولنورکه بولنده منحصرأ بیرام نمازلی قلنور . اهالی اوقات خسه نمازلی بی بولنره نسبة اوفق عد اولنان مسجدلرده ادا ایدرلر . جامعلرک تعریفاتی احوال داخلیه قسمنددر

تارىخ قىسمى كاشغر اون اوچىنچى عصر

قدر چىنلى كاملا قتل واعدام و حسابسىز اموال غارت و لغما اولنهرق شهر مذكورك بر چوق يرلى دىخى او قارغشهلوق اره سنده تخرىب و احراق اولمشدر. چىن خدمت عسكر يه سنده بولنان دورغانيلرك سلاحلىرىنى استىحاباً فرار ايله همجىسارىته التحاق ايتلىرى چىنلىلىرى بتون بتون دوچار حيرت ايتىش و بوايسه اهل اسلامك تسهيل مظفر ياتى بادی اولمشدر.

وللى عمومى « دورغانىلىرى شو يله بر تدبير ايله تلف ايله جكم » ديه صا. ييقلمده وصفای درون ايله او طور مقده ايكن دورغانيلرك قيام ايله چىنلىلىرى محو ايتىكده اولدىغى خبر النجه فرح و سرورى غموم وكدوره مبدل اولوب تدابير ما پوسانه دن اولهرق ياننده بولنان يوز بيك عسكر دن ۴۲ بيك نفرىنى التيشر بيك دن عيسارت لواره تقسيم ايله تلف ايدىلكده بولنان چىنلىلره امداد و معاونت لازمه ده بولتىق اوزره مذكور شهر لره و سكرز بيك نفرىنى ده مرور و عبورى كىمك و سيلابه اختلاله برسسد حائل اولتىق يعنى كوچار طرفلرندن شمال شرقى جهتلر يته طوغرى كلان يولچىلىرى اختلالك ظهور ايتدىكى محللره و اورالردن كلانلىرى كوچار طرفلر يته كچيرمىوب سائر طرفلرده بولنان اهالىنى اختلالدن خبردار ايتامك اچون (طوخسون) و (طورپان) شهرلر يته ارسال ايلدى.

اشبو شهرلرده بولنان دورغانيلر كرك اورالرده بولنان چىنلىلىرى و كرك انلره امداد اولهرق كلان عساكر چىنيه ي كاملا اعدام فقط كندىلرندن دىخى برخىلىسى نائل مرتبه شهادت اولوب او جهتلرده برسنه قدر محاربات خونريزانه دوام ايتلىشدر. بولنر اعلان عصيان ايدر ايتز همان باشلى باشلر يته بر حكومت تشكيل ايدوب اچلرندن (داود) اسمنده برىسى مقام رياسته كچيرلىش و مشارالیه خليفه عنوانى و برلىشدر. اشبو (داود خليفه حكومتى) دائره سى داخلنده بولنان چىنلىلىرى تميزلدكن صكره برقاچ سنه هيچ بر طرفدن خوف و اندیشه اوزره اولمهرق دوام ايتلىشدر.

حکومت مذکورہ کنندتی اوزرینہ تعرض وقوع بولدیغنی کورنجہ مؤخرأ چینک ایچریسنده اولوب خیلوجہ اوزاق مسافده اولان وکاشغرك شمال شرقیسنده واورومچہنک شمانده بولنان (پچان) شهرینہ ارهصره برطاقم دورغانی کوندرهرك اورالزینی غارت ویغما ابتدییر ایدی که دردست اولنان چینلیلرک کییی قتل وکییی اسیر ایدیلوب مؤخرأ فروخت اولنور ایدی .

مشارالیهک بویله سریه کوندرمسی شهر مذکورى ضبط و تسخیر املنه مبنی دکل ایدی . واقعا اوراسنی ضبطه قوت واقتداری وار ایسهده شهر مذکور غایت اوزاق مسافده بولندیغندن ضبط ایتدکن صکره محافظهسی (انلرجه) مشکل ایدی . داود خلیفه حکومتی حقهسده شمیلک بو قدرجق معلومات کافیدر . برازده بشقه جهتله بقالم .

### { کوچار حکومتی }

چینلیلر هر نقدر طوخسون وطور پانده بوللری سسد و بند و اطرافک اختلالدن خبر الهماسنه زیاده سیله سعی وجهد ایتش ایسهده کاشغرك شمال شرقیسنده واقع ( کوچار ) شهرندن دخی آتش اختلال ظهور ایلشدر . شویله که : قره طاغلو سلاله سندن (جال الدین خواجه) دورغانیلرک اختلالندن خبردار اولغله واولارهلق عالم معناده کاشغر قطعه سنک اسلام انه کچه چکی تبشیر اولنوب کندیسنه برده قلیچ ویریلکله همان اشعال نأره کارزار و بیان کیفیت ایله چینلیلری شاشیردوب بررلرینه امداد ایتسنه میدان وبرمامک ایچون علی العموم اهل اسلامک بر وقت معینده هجوم ایتسنی اطرافده بولنان اهل اسلامه اشعار ایدی . کوچار مسلمانلری میدان جلادته اتیلهرق شهر مذکورده کی چینلیلری کاملاً قتل واعدام و مشارالیهی مقام امارته اجلاس ایلدیلر . مشارالیه اهلینک ازدیاد شوق وجسارتنی موجب اولق ایچون دشمندن اخذ اولنه جق نقود و اشیادن هیچ بر شیء طلب ایتیه چکنی اعلان وسر عسکر نصب ایتدیکی برادری اسحق خواجه بی سکن طقوز بیگ عسکره

تارىخ قىسمى      كاشغر      اون اوچىنچى عصر

بوركور (۱) شەرىئە اعزام ومومى اليه دىخى شەرمذكورى اھالىسىندىن برخىلىسى  
مىلمان اولدىغىچون سەھولتە ضبط ايدەرك اورادە كى چىنلىلر ك چوغنى اعدام  
ايدى .

مومى اليه اھالىدىن برخىلىسى معىنە الوب شەرمذكورك يدى كونك  
مسافەسىندە وكوچار ك شرق جنوبيسىندە بولنان قورلە شەرىئە عزىمت وشەرم  
مذكورى دىخى مىلمانلر ك قلەھ قىلورنى كىشاد ايتلرى سىبىلە بالسەھولە ضبط  
ايدوب عسكرىنى نائل غنىم ايدى وبونك اوزرىئە قورلەنك شىمال شرقىسىندە  
بولنان قرە شەره حرىكتە اوراسىنى دىخى تىخت محصرە بە الدى . والى عومى  
قرە شەره امداد اولق اوزرە اوتوز بىك نفر سوق وارسال ائىلش و بواردو  
ايسە طى مرحل ايدەرك درت بىش ساعت ايلروسىندە بولنان عشاق دالە (۲)  
ياقلاشمىش ايدى . اسحق خواجه بونى خىبر النجە ترك محصرە ايلە محل  
مذكورە ايلغار وعسكرىنك نىصفىندىن زىادەسىنى بوغازى تىشكىل ايدىن طاغلك  
ذروەسىنە چىقاروب قىصور عسكەرە بوغازك اوكنىدە دىشمىك ورودىئە انتظار  
ايدى .

وقتە كە دىشمىن ھىچ بر شىمدىن معلوماتى اولمىھرق سلمە السلام بوغازى  
مرورە باشلدى اسحق خواجه بر شىدلى آئىلە روى استىقبال كوستردىكى كى  
تەلرە بولنان مىلمانلر ك بر قىسمى دە ھىمان ارقە طرفدىن اىنوب بوغازك اور  
طرفى ضبط ايلە دىشمىك خط رجعتلرىنى كىسدى و ذروەلرە بولنانلر ايسە  
ياغور كى طاش پارچەلرى قورشون دانەلرى آتمغە باشلدى . چىنلىلر مىلمانلرى  
اورادە ھىچ مامول اىتمىكلىرىچون كمال امنىت وغفلت ايلە كىلكدە اىكن بردنبرە

(۱) كاشغردە قىصبە دىھ ذكر اولتور اورنە حالە برشەردىر . كوچار ك اوچ كونك  
مسافەسىندە وچانب شرق شىمالىسىندە كاتىدر .

(۲) محل مذکور اىكى طاغ ارەسىندە كاتىن بر بوغاز اولوب ياندىن اىچىھ بىوك برە  
نەر جريان ايدىر . دىشمىن بىھمە حال بوغازدىن كىمكە مجبور اولوب قرە شەره بشقە بول يوقدر .



بو شدتلی آتشی کورنجه مسلمانلری کندیلرینک درت بش مثلې ظن ایله دوچار خوف ودهشت اولمش و بر خیللیسی چاره نجات بوله میوب کندیلرینی نهره آترق غرق وتلف و خسی مقداری ایسه عقلرینی باشارینه طویلینجه به قدر مسلمانلرک نشانکاهنه هدف اولمشدر .

چینلیلر نهایت کندیلرینی نهره القا ایلاکله و یاخود خط رجعتلرینی کسن مسلمانلری یارمق وفراره یول بولمق ایچون چالیشمغله خلاصک امکاتی اوله میه جفنی اکلابوب چار وناچار مقابله به ابتسدار ایلدیلر . وقوع بولان محاربه خوزیرانه اقشامه قدر امتداد ایلمش و مسلمانلر غایت مهم و حاکم نقطه لری طوتمش اولدقلرندن بالاخره غالبیت انلر طرفنده قالب چینلیلرک همان کافه سی محو وتلف اولمشدر . فرار ایله قورتیلانلر یوز کشی قدردر . واقعا مسلمانلردن دخی ادم تلف اولمش ایسه ده بونلرک نصفی مقداری طاغ تپه لرنده و حاکم نقطه لرده بولندیغندن دشمنک تأثیر سلاحندن مصون اولمش و اشاعیده بولنانلرک تلفاتی ایسه بالنسبه پک دون بولمش ایدی .

قره شهرده بولنان چینلیلر کندیلرینه ورود ایدن عساکر چینیه ایله مسلمانلرک محاربه ایتمکده اولدیغنی ترک محاصره دن بشالتی ساعت صکره خبر النجه معاوننده بولنمق اوزره عشساق دال اوزرینه حرکت ایتدیلر و میدانی اجساد چینیه ایله عساکر منصوره اسلامیه احاطه ایتمش کورنجه دوچار وله وحیرت اولدیلر . بونلرک کج حرکت ایتلری مسلمانلراچون خیری اولمش و چونکه وصوللری وقوع بولان محاربه کبرانک ختامی و چینلیلرک کاملاً محو وانهرامی زمانته تصادف ایلمش ایدی . مسلمانلر چینلیلری کورنجه برهیکل غضب کسپله رک حواله سیف مسلول جهاد ایله دشمن اوزرینه هجوم واقفام و مقدمه کی غلبه نک نشوه سیله او درجه سعی و اقدام ایتدیلر که بر ساعت و ارمه دن دشمن منهرمز و پریشان و سیوف اسلامیه دن باشنی قورتاره یلانلرکال خوف ودهشته کریزان اولمشدر . فرار یلرک بر قسمی قره شهره جان آتیه تپلمش ایسه ده معقابر-

تارىخ قىسمى      كاشغەر      اون اوچىنچى عصر

دە انلرله برابر شهره كىردىكلرنىن طعمه شمشير انتقام اولمىدىن قورتىلاماشدىر . اسحق خواجه قره شهرك ضبطىدىن صكره اون اوچ كوناك مسافه ده واورومچىنىك جنوب غرىبىسىدە بولغان ( طور پان ) شىرى اوزرىتە حر كىتله اوراسنى دىنى تحت محاصره المىش ونهايت چىنلىلر كىرود امداددىن ما بوس اولنجە مسلمانلرە تسليم اولوب الى باغلى تلف اولماق اچون جىجانهلر يە آتش و يروب كىندى كىندىلر يىنى تلف ايتلىرى حسىبلە بالسەولە قبضە تسخيره كىچىر- مشدر . دو انچىن وطوخسون شهرلرندە بولغان چىنلىلر مسلمانلر كى هر كون بر كونا فتوحاته مظهر اولمىدە بولدىغىنى خبر النجه كىندى كىندىلر يىنى افيونلە هلاك ايتدىلر . اطرافنده كى قريهلر اهالى اسلاميه سى بونى طويىنجه مذكور شهرلە كىرەرك بولدىلرلى اموالى يىها ايتدىكن صكره كىفئىتى طور پانده بولغان اسحق خواجه به اخبار واشعار ومومى اليه دىنى كلوب اطرافنده كى محارباتدن معلومات المىق اچون چىقاردىغى مأمورلر كى كتوره جىكى خبره منتظراً دو انچىن- ده برمدت اقامتى اختيار ايتلىدىر .

( قره شهر وطوخسون وطورپان شهرلى مسلمانلرلى مذكور شهرلى فتح وضبط ايله كىندىكلرنىن كلوب جمال الدينه تابع اولمش ودورغايلر كى ده ايفاي معاونت المىش اولدىغى حقهده اىروجه بر معلومات وارايسە ده طوغرىسى يازدىغىم وجهله در )

### { طارانچىلر كى قىامى }

قولىجە شىرى اطرافنده بولغان شهرلر اهالى اسلاميه سى كە بولنرە طارانچى (۱) تەييار اولنور اطرافنده كى مسلمانلر كى قىامنى خبرالنجه همان رفع لواءى اختلال وچىن زنجير تابعىتى قىرەرق اعلان استقلال ايله اچلرنىن (على بك) نام ذاتى كىندىلر يە پادشاه انتخاب ايتدىلر . قىام ايدر اتمز ايلك ايشلرلى ايللى شهرلى ناميله ياد اولغان طقوز شهردن چىنلىلر كى ساكن اولدىغى بش شىرى

(۱) ۱۱۷۳ سنە سىندە اىمپراطور هىيان لونىغ زماننده قىدىم ايللى بر يىنە و اطرافنده انشا اولغان شهرلە كاشغەر شهرلر يىك هر برندن مەتمىنندن برر مقدار ادم طويىنوب برلىشىدىلرلىش و بشقە محله هجر تلىرىنە مساعده ايدلاماش ايدى . بولنرە بويە هر شهردن طرانوب طويىندىغى اچون طارانچى نامى و برلىشىدىكە شىدىكى اهالىسى ابتدا كلانلر كى احقادىدر .

برایکی کون ایچنده پک بیوک فداکارلقلر اختیاریله عنوةً ضبط ایلمک اولدی . ابتدا والی عمومینسک اوطوردینی شهر تحت محاصره به النور ایسه اشبو شهرلک چینلیلری والی به امداد و معاونه کله جکی اشکار اولمغه کار پک دشوار اولور ایدی . کنسیدیلرنده ایسه دیوارلری یقه جق اسلحه ناریه بولمیدیفندن محاصره دن بشسقه چاره یوق ایدی . حالبوکه محاصره ایله وقت کچه جکی واو حالده والی عمومی اورالده امداد کوندره جکی بدیهی اولوب بو ایسه موجب مخاطره اولدیفندن عسکر اسلام نقدینه حیاتلرینی مقصدلرینک حصولچون بدل وایشار ایله شمشیر شجاعتی سپرایدیننرک و اشباح شهدا ایله خندقلری طولدیره زق مر دیوانلر و چیو یلرو ایلرله قلعه دیوارو بر جلرینه چیقماق کبی توهمی بیله دهشت بخش قلوب اولان مهاجمات غضنفرانه ایله شاهد ظفری در آغوش و فقط بو مبارزان میدان جلا دتک بر خیلیدی شربت شهادتی نوش ایلیدی . بوندن صکره هدیسی بریره کلوب والی عمومی پی تحت محاصره به الدی بو ائناده قالموق طائفه سندن اولوب مجموع نفوسلری بش التی بیکی متجاوز و بت پرست اولان (صولان) و (چاقار) (شیر) قبیله لری بو مظفریات و غلباتی کورنجه طوعاً کله رک عرض دخالت و بیان اطاعت ایلدیلر .

سلطان علی بونلری تلطیف و عسکرینه ترفیق ایله چینلیلری بر قاندها تضییق و بش التی بردن پوتیلر قوره رق شهرک درونسندن پک چوق برلری تخریب ایلشدر . دشمن پوق تضییقندن قورتلوق ایچون اره صره شهردن چیقوب مسلمانلر اوزرینه هجوم ایدر ایدی . طارانچیلر نهایت درجه ده فداکارلانی کوزه الدیروب الی سلاح طوتانلرینک کافه سی میدان رزم و مصافه آتیش و حتی طائفه نسا سندن یاریسی ذخیره و مهمات طاشیق کبی محاربه میدانلرینه قدر صوقبله رق خدمت سفر به پی اختیار و ایکی اوچیز قدری ده سلاح بدست اوله رق ارککلره برابر اشغال ناره کارزار ایلشدر که ترکلر عربلر رومالیلر فرانسزلر کبی طارانچیلردن دخی جنکاوران نسوان ظهور ایلشدر .

تارىخ قىسمى كاشغر اون اوچىنى عصر

اسحق خواجه سلطان علينك مظفريات واقعه سنى خبر النجه اورومچيه عزيمته داود خليفه يني الوب برلكده سلطان علي به معاونته كلديلر وشهرك محاصره وتضييقنى بر قاندها تزويد وتشديد ايلديلر . محصورين ايسه بو حالدن مايوس اولوب والينك تنسيبي وجهله كيمي جبخانه ايله وكيميده افيونله كنديسنى هلاك ايلش و بر مقدارى ده كنديسنى صوبه اتمشدر . محاصر ين شهرده جبخانه باطلسنى قضايه حل ايتش ايدى . والينك اشجيسى اولان اسماعيل نام دورغانى قيوينى آچوب كىيىتى اخبار اتمكله شهره كيرهك تلف نفسه جسارت ايدمه يان اوچ درت بيك چينلى يني قتل واعدام و بولدقلىرى اموالى ضبط واغتنام ايله اظهار ائار مسرت و داود خليفه ايله اسحق خواجه ايسه برايكى كون مسافرتدن صكره عودت ايلشدر .

سلطان على شهر مذكورى بايئخت انخا ذيله ديكر شهرله برر قائم مقام نصب وتعين ومقدا عرض تسليميت ودخالت و ابراز آثار معاونت و صداقت ايدن قالموق قبائلندن (صولان) قبيله سى بكنك كريمه سنى عقد وتزويج ايلدى داود خليفه عسكرندن بر قاچ يوز سبگمغز اورومچيه مواصلتدن صكره عودتله شهرى تسليم اتمسنى و ياخود كنديلرينه تابع اولسنى سلطان على به بيان ايتديلر . سلطان على هر نه قدر بيهوده ره قان دوكلامك اچون بو خركت كستاخانه دن واز كچلمسنى بيان اتمش ايسه ده دورغانيلر سوزا كلاميوب شهرك تسليمى قطعياً طلبدن كبر و طور مامغله و طارانجىلر ايسه «بو قدرقان دو كهرك ضبط ايتديكمن شهرى دورغانيلره تسليم ايدمه ميز» زمينسده سوزلره تهديد قالمشغله چار و ناچار اوكون محاربه به ائدار اولندى . دورغانيلر بر فئه قليله دن عبارت اولديغىدن طارانجىلر بونلرى برايكى جهله ايله بر يشان و تارومار و بر چوق تلفات و بر دزدكن صكره فراره اجبار ايلديلر و مسلمان اولدقلىرى چون تعقيب ايتديلر .

اسحق خواجه كوچاره مواصلته جمال الدين پادشاه طرفندن زياده سيله

مظہر التفات اولدقدن برقاچ کون صکره ایکی کونلک مسافهده وجانب غریبده واقع بای قصبه قلانی (\*) اوزرینه حرکت ایلدی. اوراده کی چینلیر مملکتلرینک قلعہ سی اولدیغندن محاربه ایده میه جکلر نی بیلدکلری جهته تسلیم اولدیلر وتحت اسارته آلوب کوچاره ارسال اولدیلر .

مومی الیه مؤخرآ جمال الدین پادشاهدن آلدینی امر اوزرینه کوچارک اون وایک سکر کونلک مسافه سنده بولنان (آق صو) شهری اوزرینه حرکت ایلدی . شهر مذکور چینلیری کیفیتدن خبردار اولنجه یدی سکر بیگ عسکری ایکی کونلک ایلروده بولنان (قره یولغون) نام محله ارسال ایلدیلر . اون اوچ اون درت بیگ نفردن عبارت کوچارلیلر ایله چینلیلر محل مذکورده بوغاز بوغازه بربرلرینه کیریشمش ونهایت چینلیلر عسکر اسلامک بطش وشدت غضنفرانه سنه تاب آور مقاومت اوله میه رق مغلوباً فراره مجبور اولمشدر .

کوچارلیلر بونشوۋ غالیته آق صویه کلوب شهری درحال تحت محاصره یه آلمش وچینلیلر نهایت خلاصک چاره سنی کورده منجه عادتلری وجهله جیخانہ ایله کندی کندیلر نی تلف ایتمکله شهر مذکوری دخی بو صورتله ضبط ایلمشدر .

(آق صو اھالیسنک کندی کندیلرینه عصیان ایله مؤخرآ جمال الدینہ تابع اولدقلرینی مأمور مخصوص ارساللہ بیان ایلدکلری حقنده برو مسلمانلر سکر یوز نفردن عبارت اولدینی حالده آق صوی ضبط ایلدکلری ومؤخرآ چین عسکرینک قوماندانلرندن سعید بک مسلمانلر علیته قاتلیمش ایسهده ینه غلبه مسلمانلر طرفنده قلمش وچین عسکری آق صو جوارنده کان قلعہ مستحکمہ یه اتجا ایش ایسهده نهایت آق صو شهر امینی کندیسنی و طرفدارانی تلف ایلوب مسلمانلر قلعہ خارجنده بولنان چینلیلری محو وآق صو جهتلیقی کاملاً ضبط ایش اولدینی حقنده بربرینی طوتمز ونه اولدینی اکلاشلر غایت جاهلانہ بردها که ایکی نوع معلومات وار ایسهده مقارن صحت دکلدر) .

(\*) قلان بیوک دیکدر . مذکور قصبه حقیقتده اویله اوفق برقصبه اولیوب عادی برشهر ایسهده کاشغرلیلر شهر دییوب بیوک قصبه معناسنه (بای قصبه قلانی) دیرلر .

تارىخ قىسمى      كاشغەر      اون اوچىنچى عصر

اسحق خواجه بوندىن صكره ( اوچ طورقان ) اوزرىنه حركت ايتىش  
 وشهر مذكور چينلىرى محاربه يه جسارت ايدمه يه كرسىم اولدقلىرىدىن قتل  
 اولمىيۇب تىحت اسارته التمش وماللىرى ضبط اولمىشدر .

{ مطالعه }

مسلمانلار كى بعضاً اجرا ايلدىكى قتل عامك موافق عدالت وانسانيت اولدىغى تسليم ايتكىله برابر  
 عصرلرجه چينلىرىدىن كوريلان مظالمك انتقامى بشقه بر صورتله آنه ميه جىغى بيان ايدرم . باباسنى  
 چو جىغى حرمنى والده سنى ودها آرشدىر بىرسه سلاله سندن پك چوق كسه ي اولدىروب مالنى  
 املاكىنى آلمش وكندىسىنى مزىله فقر ومدلته آنه رقى قىندى هر درلو مظالمى اجرا ايتىش بر  
 چينلى يى بر مسلمانك ملك دى اولسه عفو ايدمه يه جى وجزاى اعدامى پك آز وخففىت كوره جى  
 بىمى اولوب حال بويله ايكن دشمنك يالكر تىحت اسارته التمشى پك بيوك انسانيت و اثر لطف  
 وعنايت دكلىدر ؟ مدنى اوروباليلر طرفدىن توسيع ممالك غرضيله آچىلان محارباتك همان جله .  
 سنده اجرا قىلان بر چوق شىنايه و محارباتك ابتداسندن انتهاسنه دكىن ايقاع ايدىلان يىك  
 درلو فجايه محاربه نك ايجابات ضرورىه سى ديوبده كاشغىرلىك آندقلىرى ياره نك آجىسىنى چىقار .  
 مق ايجون قىصاص كىندى اوله رقى آره صره اجرا ايلدىكى شدىنى پك چىركىن كورمك  
 ويو باده آنلىرى حقىلى طائىماقى انصافىز لىقدر .

اسحق خواجه اوچ طورقانك دىخى سكر كونلك بعدنده كان يار كند  
 اوزرىنه حركت ايلدى . شهر مذكورك ضبطنده دوچار مشكلات اولماق  
 ايجون اول امرده اطرافنده بولنان اورمانلىقده ساكن دولان طائفه سنى  
 جلب ايلمك اقتضا ايتدىكىدىن محل اقامتلىرىنه عزىمتله آنلىرى تىحت اطاعت  
 ودائرة اتفاقه آلمش وعسكرىنك انتظامى واستراحت و آرامى ايجون برمدت  
 آنلرك ياننده اختيار اقامت ايلمىشدر .

يار كند غايت متين وجسىم و دروننده پك چوق چين عسكرى مقيم  
 اولدىغىدىن اوراسنىك مسلمانلىرى اختلاله قالىقىشه مامش ايدى . ۱۲۷۸  
 اواخرنده ايدى كه بر كىجه چين عسكرى امراسندن ماداليه رتبه سنده ( كه بزه  
 نسبتله قائم مقام دىمكدر ) بولنان دورغانى طائفه سندن محمد على نام ذات  
 اسلامك رؤساسنى مسجده جلب ايله اختلاله تشويق وتسهيلى موفىقت ايجون

چین ضابطلرینی برر بر چاغروب قتل ایله قویویه آتمق و کندیسسی شهرده دخی برخیلی ضابطی اولدیروب صباحه قارشو مسلمانلری ایچرویه آلمق کبی تداییری بیان و تقریر ایلدی . مومی الیهک تداییری جمله طرفدن تحسین و تقدیر و مقتل اولمق اوزرده ایچلرندن بر یسنک خانهسی تخصیص اولمش و ایرتسی کیجه پک چوق چین ضابطی جلب ایله قتل و اعدام و مومی ایله دخی معیتده کی دورغانیرله شهره کیروب خفیاً چین ضابطلرینی کشته سیف انتقام ایلمشدر . مومی ایله اجر آتنک طویولدیغنی کورنجه قپولری آچوب اهالی بی ایچرویه آلمش و علناً هجومه باشلمشدر . درت بش ساعتدن زیاده امتداد ایدن محاربه ده مسلمانلر بوکالمغله طیشارویه چیمغه مجبور اولمش و فقط چینلیری تحت محاصره یه آلمشدر .

شهرک متاتی و چینلیلرک ثبات و مقاومتی جهتیه محاصره برخیلی زمان ممتد و بو سببه اسلامک فتوری مشتمد اولدی و اول آرملق اسحق خواجه عسکر یله ورود ایتمکله شهرک تضییقی بر قاتدها تزیند اولندی . چینلیلر اسلامک کسب قوت ایتدیکنی کورنجه کندیلرینی اتلاف ایلمش و صاغ قلان جزوی المقداری تحت اسارته آلتوب موجود اولان اموال و اشیا غارت و یغما اولمشدر . چینلیلرک امراسندن یکریمی اوتوز کسه ایله درت بشیوز عسکر ایچ قلعه اولان مانچو شهرینه تحصن ایتمش ایسه ده آتی ماه صکره بیه جکلری توکندیکندن جیخانه ایله اتلاف نفسه مجبور اولمشدر .

( یارکند قوماندانی اهالی ایله عسکردن چونغارلرک اختلال ایتمک ایچون سلاخلرینی آفغه قانقیشمسک اختلالک ظهورینه سبب اولدیغنی و ارباب اختلالک یارکنده کیجه هجوم ایدوب ایرتسی کونی چونغارلرک اهالی ایله بالاتفاق شهره هجوم ایتدکلری و یارکند عسکر آق صو عسکر یله برابر یارکندی محاصره و چونغارلرک دخی بونلرله اتفاق ایلدیکی و محاصره نک مدت مدیده دوامندن صکره چینلیلرک کندی کندیلرینی نغمه هوایه آندیغنی حقنده برو ۱۲۸۰ ده یارکنده ایکی بیگ قدر چین عسکر اولوب امین خان اسمنده بریمی شهر امینی اولدیغنی و مومی ایله اسحق خواجه نک تجاوزات و فتوحاتی کورنجه خوفندن یارکنده بولنان اهالی به چین

تارىخ قىسمى                      كاشغر                      اون اوچىنى عصر

حكومتك ابولكندن بۇنلە چىنلىرە معاونت ايدلسنى اخطار ائلىسى اوزرىنە اھالى موافقت ائلىش وناۋرە اختلالك هر طرفى استيعاب ائلىش اولدىغى ياركنددە متوطن اولان مسلمانلر رۇيت ائىلرلە بولدقلىرى چىنلىرى تلفدە دوام ايتدكلىرىن مومى اليه قورقەرق سىتتى ايله ياركند قلعە. سنده تحصن ائلىش وعسكرى آرەسندە بولنان مسلمانلردن ائىكى بىك بىچارەنى اولدىرمش ونھايىت محاصره اولنوب چارە نجات كورەمىنچە كندىسىنى ومعىتى اولدىرمش و باقىلرېنى دە مسلمانلر اولدىرمش اولدىغى حقندە همان نە اولدىغى اكلاشليان ومغاير عقل وطبيعت اولغىلە برابر حقيقت خالك بتون بتون خلاق اولان بردهاكه ائىكى نوع معلومات وارايسدە الكطوغرىسى بالاىە يازلمشدر).

ياركندك ضبطى اوزرىنە مقام رياسته بر ذاتك نصب وتعيينى ضممنده امرادن مركب بر مجلس عمومى عقد اولنوب بو خصوص موقع تذكرة قونلدى. دورغانلر بوايشە ابتدا محمد على بك سبب اولوب پك چوق خدمتى سبق ايتدىكندن انك انتخاب اولمىنى ادعا وچقتايلر عبد الرحمن حضرتك مقام رياسته نصب وتعيينى بيان وانبا ائتمش وكوچارلير ايسە كندىلرى كلسەلر ايدى ياركندك فتحى مىسر اولەمىسە جغنى بيان وتذكار وپادشاهلغە اسحق خواجەنك تعيين ايدلسى خصوصندە اصرار ايلمشلردر. هيچ بر طرف ادعاسندن دونمديكى جھتلە برخىلى مجادله ومانازعدن صكره نھايىت مومى اليهكم اوچى بردن امير انتخاب ايدلمش واوچ اميرك بردن حكومت ائتمى باعث فساد اولەجنى اجلدن اميرلر طرفدن دخى (نيازى بك) نام ذات انتخاب ايله اھالينك امور ومصالحى مير مومى اليهك يد امانتتە توديع ومملكته حاكم نصب وتعيين اولمشدر. مير مومى اليه وىركو ودعاوى كى مصالح داخلىه يى رۇيت ايدوب تسويه سندن عاجز اولدىغى ائىشى متعلق اولدىغى طائفەنك اميرىنە كوندرىر وبكلىر ايسە كندى طائفەسنىك معضلات اموريە اشتغال ايدرايدى. واقعا بر مملكتتە اوچ اميرك بردن حكومت ائتمىسندن تولد ايدەجك فنالغك بو صورتلە اوكى التيق استلمش ايسەدە بو حال هيچ بر وقتدە محذوردن سالم وبويلە اوچ اميرلە اداره اولنان بناى حكومتدە ثابت ودائىم اولەمىسە جغندن مؤخرأ بوندىن نتايج مؤلە ظهور ايلمشدر.



(دیگر بر معلوماته نظراً یار کندلیلر جمال الدینک امارتنی قبول ایتیموب عبدالرحمنی امیر انتخاب ایله نیاز بی معاون نصب ایلش و برخیلی منازعه دن صکره عبدالرحمن ایله برهان الدینک (که اسحق خواجه اوله حق) مشترکاً اجرای حکومت ایتسنه قرار و یرلشدر . حالبوکه محمد علی بکده امیر ایدی که ایشک طوغریسی یوقارولرده محرردر .)

(ختن محارباتی)

۱۲۸۰ سنه هجریه سنده ایدی که ختن مشایخندن حاجی حبیب الله خواجه نك بیوک اوغلی احسان خان اهالی بی تشویق ایله چینلیلری تحت محاصره یه الدی وایکی ای قدر اوغراشدی . نهایت چینلیلر هرجهتدن قطع امید ایتمکه کندی کندیلرینی هلاک ایتمش وصاغ قلانلرک برازی مؤخرأ مسلمانلر طرفندن تلف و برازیده تحت اسارته انمشدر . احسان خان ختنک جوارنده کائن (یورک قاش) و (قره قاش) و (چیره) و (کریه) و (اونیال) و (زاوه) و (پایله) و (یسی یولنی) ودها سائر باجمله شهر وقصبه و کویلری ضبط و استیلا و چینلیلری قتل ویا اسیر ایله ماللرینی غارت ویغما ایتمشدر . مومی الیهک بوندن صکره اهالی یه ایچارندن بریسنک پادشاه نصبنی تکلیف ایتسی اوزرینه عموماً اهالی مظهر اولدقلری بونجه موفقیت کندیسنک علو همت و ثمره غیرت و تشویق و ترغیب و حسن تدبیری جهتیله حصوله کلدیکندن کندیسنی انتخاب ایتدکلرینی بیان ایلدیلر . مومی الیه عمومه کندیسنی ده علما و صلحادن اولوب عقل و درایت و لطف و عدالتی جمله جه مسلم اولان پدرینی انتخاب ایتدیکنی جواباً افاده ایامکه درحال حبیب الله خانه بیعت اولندی .

مشار الیه عالم و عادل و صالح و عاقل و کار و شناس و مدبر و دشمنلری حقنده تهدیدینی ایقاعه قادر برذات اولمغله حکومتک دوام و بقاسیچون عسکری یتمش بیکه ابلاغ و مهمما امکان دائرة انتظامه ادخال ایلدکدن صکره جانب حجازه عزیمت و ایضای فریضه هجدن صکره عودت ایلدی و غائله سزجه وقت کچورمکده ایکن یارکنددن نیاز بکک اوتوز بیک عسکرله کلکده اولدیغنی خبر النجه احسان خانی قرق بیک کشی ایله ختندن چیقاردی . مومی الیه

تارىخ قىسمى كاشغەر اون اوچىنچى عصر

زاوه نك اوچ ساعت مسافه سنده بولنان (قرى واد) نام زيارتكاه ميداننه نصب خيام اقامت ونياز بك دخى بر مدت صكره مواصلت ايدى. اثنائى محاربه ده احسان خانك بر قورشون اصابتيله تسليم روح اتمسندن ختليلر زياده. سيله حدت و تأسف. ايدهر ك غايت شدتلى هجوم ايتديلر. ياركندليلر بوصول و شدته قارشو طورهميه رق مجبور فرار اولمش و ختليلر طرفندن تعقيب ايديله رك بر خيلىسى ده اثنائى راهده اتلاف ايدلمشدر كه تلفاتك يكونى ۱۷ بيكه بالغ اولمش و ۱۳ بيكى قورتيله بيلمشدر. ختنه ۱۲۸۳ جادى الاخره سنده اورالرينك تحقيق و تفتيش احوالى ضمننده موسيو (جونسون) نامنده بر انكليز ضابطى ورود اتمش ايدى. حبيب الله هندوستان واليسى طرفندن معاونت اميديله اتفاق اولمىنى تكليف اتمش ايسه ده اول وقت هندوستان واليسى بولنان (سيرجون لورنس) مشاراليه اهميت و يرمامشدر .

### { كاشغەر قىتالى و صديق بكك حكومتى }

كاشغرده كى چىنليلر خاقان طرفندن و ير كولىرىنك عفو اولنديغى بيان ايله اهاالى بى تطيب ايتىدىكن صكره اردهه باعث برودت اولماق اچون بك آچىق حيله ايله مسلمانلر ك سلاحلىرىنى طرپايدىلر. ايكى طرفك متفق اوله جغه و بر دشمن ظهورنده مسلمانلر ك چىنليلره معاونت ايده جكنه دائر بر معاهده تحرير و احكامنه رعايت ايديله جكى مسلمانلر ك اعياىى طرفندن بىن ايديله رك تمهر اولمىش ايسه ده بوده چىنليلر ك بر صنيعه سى ايدى .

بر كىجه بر قاچ چىنلى كه نه شهره كلوب قپوچيلره بعض كمسه بى كورمك بهانه سيله قپوبى اچديرمش و بونلر اچرويه كيررايكىن در حال عساكر چىنيه بردنبه هجوم ايدهر ك مسلمانلرى قتل و استيصاله قپولمىشدر . مسلمانلر هر تقدر اجاج و تيمور پارچه لريله مقابله اتمك اىتمش ايسه ده هيچ بر تاثيرى كورمىوب نيجه نيجه صديان و نسوان پايمال خيول تىكىل اولمىشدر .

بوقارغشەلىق ائناسىندە (جان لسان) نام كىسنىە اوج اوغلىرىدىن ايكىسى براغوب كىندىسىنى بىوك اوغلىبە برابر قلعه ديوارىدىن ايلارلە اشاغى يە صارقىدەرق فرار وطاقلردە ساكن قرغىزلىك محل اقامتلىرىنە كىدوب اورادە قرار ايلدى. ايرتسى كونى مرقومك فرارىنى چىنلىلر خبر النجه « بابا كزى نچون صاليويردىكز و بزه نچون خبر ويرمىكز؟ » دىهرك قلان اوغلىرىنى صلب ايلدىلر. جان لسان ايسە چوققلىرى كىندىسى طوتىلۇبۇدە اعدام اولنور ايسە ياندى بولمىسونلر دىه شەردە براقش ايدى .

جان لسان قرغىزلىك بىكى صديق بىكە وقوع حالى بر صورت سوزشاندە بيان ايدىنجه مير مومى اليه برهيكلى حدت و غضب كسىلەرك ياندى موجود اولان ايكى بىك قرغىز جنكاورانى مستصجاباً صاعقه وارى بر سرعت ايله كاشغره كلەرك كهنه شەرىنى تحت محاصره يە الدى وبر كىجە خفياً ديوارلرە عسكرك چيقارەرق عنوة ضبط و چىنلىلرى عمومأ قتل ايلدى. يكى شەرى بر قاچ كون محاصره دن صكرە تكرر كهنه شەرىنە عودت وبر مدت اجراى حكومت ايلمشدر .

شەرى مذكوره اولان زادكانك وخواجەلر طرفلوسى اولان اهالىنىك كىندىسى كىي طاغى بر قرغىزك حكومتى چكە ميوب بالاخرە عليهنده عصيان وقيام و تهيئه اسباب زوالنه سى و اقدام ايدە جىكى كىي بر مدت صكرە اطرافدەكى چىنلىلرە حكومات اسلاميه طرفندن تعرض اولنە جنى بىلدىكى جەتلە خارجك تسلط اتندن وداخلك فساد و اختلالاتندن امين اولمىدىنى وبقاسنى كوره مديكى بر يردە حكومت ايتمكدن ايسە قرغىزلر اوزرنده بلكل ايتمكى دها خىرلى كورهرك تحت امارتى خوقندە بولنان بزرگ خانه ترك ايتمكە قرار ويردى و بناءً عليه مقام امارته اجلاس قلمق اوزره بزرگ خانك كوندرمىسى رجاسى حقدە يازدىنى تحريرات مخصوصه ايله كاشغردە

تارىخ قىسمى كاشغر اون اوچىنچى عصر

بولتان دورغانى زادكانندن بريسنى ۱۲۷۸ اواخرنده خوقنده علم قولى خانه ارسال ايلدى .

مير مومى اليهك بزرك خانى انتخاب ايلمسى مومى اليه سالف الذكر جهانكير خانك اوغلى اولوب صديق بك ده جهانكير خانك همشيره سنك اوغلى اولدينى ايجوندركه كنديسنك باباسى ده (مر محمد بك) در. كاشغر سفيرى خوقنده واصل و علم قولك حضورينه داخل اولوب مكتوبى تقديم و كيفيتى شفاهاً دخى عرض و تفهيم ايلدى. سفيرك رجا و نيازى و بزرك خانك موافقتى اوزرينه مومى اليه معيته قرق الى نفر عسكر و يريلهرك اعزام اولندى كه (يعقوب) بك نام ذات ده عسكره بهادر باشى ( بزجه ميرالاي) نصب اولمش ايدى.

(صادق بك كويا عن اصل كاشغرى اولوب بوئانده كسب نفوذ ايدرك اهالى ايله چينليلك اموالى غضب ايتكده بولمش و جمال الدين خواجه طرفندن سلطنتك عومه قبول ايتد بولمى ضمنده اطرافه كوندريلان عساكردن كاشغر اوزرينه كلانلرى استقبال ايدوب مشاراليهك حق سلطنتى تصديق ايله كاشغر اهاليسنه مشاراليهك پادشاهلغى اعلان ايش اولدينى و كوچارليلك بونك اوزرينه كنديسنى كاشغره والى نصب ايدرك اعودت ايلدكن صكره جمال الدينك تحت تابعيته بولمى ايشيان اهاليسنك افكارنجه كيدرك كندى مرانك حصوله آت اتخايجون بزرك خانى طلب ايلدى حقتده ابروجه بر معلومات وار ايسه ده وقوعاتك صورت جريانى بالاده صحتى وجهله يازلمش و صديق بك قرغز اولوب كاشغر حادته سنده گلش و كاشغره كوچار- لير ورود ايجدىكى جهته جمال الدينك تحت تابعيته كيرمامشدر . ديكر بر معلوماته كورده صديق بك اجراى ظلم و تعدى ايله غضب امواله باشلى اوزرينه اهالى علم خانه سفير كوندروب تظلم ايش اولدقلىرىدن خان مشاراليه مومى اليه عزل و يرينه يعقوب بكى نصب ايشدر حالبوكه كاشغر خوقندك اجزاء ممالكندن اولدينى كى صديق بك دخى علم خان طرفندن نصب اولمش دكل ايدى كه مشاراليه عزل و نصبه مقتدر اولسون بو يولده اولان روايتلر بك جا هلانه ايسه ده بولمى شو قدر جق اولسون يازوب جرح ايتسم مؤخرأ حقيقت اولمق اوزره ميدانه چيقار ) .

### { بزرك خانك حكومتى }

بزرك خان ۱۲۷۹ سنه سى ابتدا سنده كاشغره واصل و قبول عامه ايله

مقام حکومته جالس اولدی. صدیق بك بزك خانك رجا و ابرامی اوزرینه موقت برمدت ایچون شهر مذکورده قالدی و وزارت اولی مقامنه چکدی و یعقوب بك ایسه خدمات عسکریه ایله اشتغال ایتمکده باشلادی .

یعقوب بك فطرة غایت ذکی و فعال اولوب سرکارده صدیق بكک بو . لئمی هم کندیسنک تفیض و ترقیسنی مانع و همده کاشغر حکومتک بردائرة صغیره ایچنده قالب ارسه چوق کچمه دن رحم مادرده کالی بولمق سزین سقوط ایدن جنین کبی درکه اضمحلاله دوشمسنی باعث اوله جغنی اکلامغله میر مومی الیهک تهیه اسباب زوالیه اشتغال واقعه و مواعید سائر ایله پیدا ایلدیکی طرفدارانی معرفتیه بزك خانی اغفال ایلمش و نهایت صدیق بکدن تفریه موفق اولمشدر. صدیق بك بزك خانك حقنده بغض و عداوت و سلب امنیت ایتمدیکی واره یه کیرن بو شجرة نفاقک یعقوب بکک دست مهارتیه پرورشیاپ اولدیغنی کورنجه بهوده یره تبریه ذمه قالدیشمقندن ایسه خوقنده کیده رک کیفیتی بیان ایله حقنده حسن شهادتی و یعقوب بکک عزل ایلمسنی مشعر امرنامه استحصال ایتمکی اولی کوردرک اول وجهله خفیا خوقنده فرار ایلدی . بزك خان بونک اوزرینه میر مومی الیهک فراری استرداد سلطنته قالدیشمق ایچون اولدیغنه دأر سوزلرله برقاتدها اغفال ایلمشدر . بزك خان یعقوب بکدن بشقه کار کنار ادم کوره مینهجه حقنده اولان امنیت و اعتمادنی برقاتدها تزئید و مومی الیهی برچوق عطا یا ایله تلطف ایدوب صدیق بکک رتبه سنی کندوسنه توحیه و بالجه امور و مصالحی و کافه اموال و املاک و خزائی یداداره سنه تودیع ایلدی . یعقوب بك ایسه النده اولان اقتدار و خزائی کندولهنده پک کوزل استعمال ایدوب برخیلی کسنه بی کندوسنه طرفدار و لطف و احسانیه منتدار ایلدی . اول اره لق یار کند حا کلرندن اسحق خواجه طرفندن سفارته برایی ادم کلدیله و یعقوب بکله کوریشدکن صکره بزك خانك حضورینه چقه رقی یار کند بکلرینک اره .

لرېنە كېرن نىفاقى بىر طرف ايله دائرە اتحادە كېرملرى حقىندە بر نصيحتنامە كوندرلمىنى رجا ايلدىلر . بىرك خان رۇساي قوم ارەسندە اختلافاك ظهورى حكومتك انقراضنى مؤدى اولە جىغنه دائر بر نصيحتنامە تىطير ويعقوب بلكە يار كنده تىسير ايلدى . مير مومى اليە معيتندە اوچيوز عسكرلە يار كنده واصل اولوب مېكتوبى اميرلرە ويرمش ايسەدە بونلر ك هر برى مستقلاً اجراي حكومت ارزوسندە اولديغىچون هيچ بر تاثيرى كونرلماشدر . مير مومى اليە بو حالى كونر نجه كندىسيده بركلاە قائمق ايجون « مادامكە بورادە اوچ امير وار دردنچىسيده بن اوليم بر امير دها زياده لىمكە نه اولور ؟ » دىمكە قالىشمش ايدى .

بلكر بوندىن دلكير اولەرق ارەلرندهكى اختلافي بىر طرف ايله محاربه يە قرار ويردىلر . يعقوب بك در حال شېردن چيقوب حربە حاضرلدى . مير مومى اليهك عسكرى يار كندىلر ك كثر تنه طيانە ميوب تارومار و محبور رجعت وفرار اولمش و كندىسى ايسە بقية السيوف عسكرندن طويلە بيلدىكى آدملىر ايله كاشغرە رجعت ايتشدر . مير مومى اليهك يار كنده بلكك دعواسنە اجتسار وبوكار ناهموارده اصرار ايله نهايت يار كندىلر لە محاربه يە ابتدار و بالمغلوبية ميدان محاربه دن فرار ايتدىكى بىرك خان خبر النجه « اويويان دشخنى وقتسىز اياغە قالدىردى . يار كندىلر بونك حركتتى بزىدن ظن ايدرلر » ديه غايت حدت ايدەرك و رودنده جزايە چارمىغە وحتى اعدام ايتمكە قرار ويردى . يعقوب بلك طرفدارانى بىرك خانك شدت غضبى كونر نجه مير مومى اليه دها شېرە كېرمە دن اخبار كىفيت ايتدىلر .

مير مومى اليه بونك اوزرىنە عودت وكاشغرك اطرافنده بولنان قراء اهالى اسلاميه سندن بر مقدار ادم طويلوب قوۋە موجودەسى اوچيوزە بالغ اولنجه بىكى حصار اوزرىنە حركت ايله شېر مذكورى تحت محاصره يە الدى . بوخبر كاشغرە شيوع بولنجه طرفدارانندن بشيوز كشى اوچر بشر فرار ايدوب

میر مومی الیهک نزدینه کلدیله. میر مومی الیه سکر یوزه بالغ اولان عسکرندن  
التی یوز نفری خدمت محاصرهده براقهرق ایکی یوز کشی ایله اطرافی دوره  
چیمش و اوپال و یان داما و یایچین و قزان کول و فیض آباد و یکی آباد نام  
قریه لری اها لیسنگ مسلمان اولسی حسینله بلا محاربه ضبط و تسخیر و بونلر.  
ده بکچی مقامنده اولان بشر اونر چین عسکر نی مسلمان اولدقلری جهتله  
عسکرینه ترفیق ایدوب تکرار یکی حصاره عودت ایلشدر. بو اثناده یکی  
حصارک یقیننده واقع قزل طاغده ساکن اولان قچاقلردن بر طائفه نیک رئیس  
( بونجه بردار ) نام ذات ایکی اوج بیک قومیه کله رک عرض تبعیت ایلماکله  
عسکر اسلامک مقداری تکثر و محصورینک حزن و کدری ایسه تشدد ایلمشدر.  
چینلیلر محاصره نیک امتدادندن یزار و نهایت درجهده یأس و قنوره کرفتار  
اولدقلری بر زمانده محاصرین اسلام لغم حفرینه قیام و بوبابده فوق العاده  
سعی و اقدام ایدنجه چینلیلر بتون بتون قطع امید ایدرک جیخانهرینه آتش  
ویروب کندی کندیله نی اتلاف ایتدیله. شهر مذکور بو صورتله ضبط  
اولمش و تلف نفسه جسارت ایده میانلردن چوغی قتل اولنوب اسلامیتی  
قبول ایدن در تیوز قدر ارکک ایله صبیان و نسوانه ایلشلمامشدر.

### { حکومت یعقوب بک در یکی حصار و کاشغر }

یعقوب بک شهر مذکورده اعلان استقلال ایله (علش) نام کسنه نی  
(دادخواه) یعنی والی نصب و تعیین ایلدی. اول اثناده صدیق بک خو.  
قصدن کندی علینده بر مکتوبی حامل کاشغره طوغری کلکده اولدیغی  
خبر النجه اطرافه بر طاقم ادملر چیقاروب یوللری باغلدی. صدیق بک  
تحقیق احوال ایچون چیقاردیغی ادملردن یعقوب بک اعلان استقلال  
ایلدیکی و کندوسنک در دستچون یوللرک باغلندیغی خبر النجه کاشغره

تارىخ قىسىمى كاشغر اون اوچىنى عصر

عزىمىتىدىن صرفىزىلە (فارغىش) قىلغىسىنى توجە ايلدى. يعقوب بك ايسە غايت سىرغىلى بىر قىلغىسىنى كىندىسىدىن اول فارغىشە واروب محاصىرىيە ابدىدار وبوئىشادە بدىخشاندىن كلوب تىحت اطاعىتىشە كىرن بىك كىشىلك بىر مفرزە ايله بىر قاتداها كىسب اقدىدار ايلدى. بدىخشانلىلر ك نە سىبە مېنى كاشغر طوپىراغىنە كچدىكى اكلامق اىچون براز كىرويه دونەلم .

بىش التى ماە مقدم بىرك خان چىنلىلرە ايدە جىكى محابىدە اىستىخدام اولغىق اوزرە بدىخشان حاكى جىهاندار شاهدن نامە مخصوص ايله بىك كىشىلك ارسانى رجا ايلمش و جىهاندار شاهدە طلب اولنان عىسكى كوندىرش ايدى كە بو عىسكىر بوزماندە فارغىشە واصل اولدى. بىرك خانك امداد اىستىسى چىنلىلر علپىندە محابىدە اىچون اولىوب ياركىندك تىسخىرىندە قوللانغىق و بدىخشان حاكىمىك امداد كوندىرمىسى دىخى اسلامك كاشغردە ترقىسى ايله قوت و سىطوتىك تىزىدى و بىرك خانك اساس حكومتىك تىزىدى اىچون اولىوب ايلرودە معاونت بىهانەسىلە بىش التى بىك عىسكىر دىها كوندىرىك كاشغىرك ضبىتە يول اچق اىچون اولوب اىكى طرف دىخى غىر مشروع برر املدە ايدى. انك اىچوندىركە ناغل مىرام اولە مىوب بوندن دىكىرى اىستىفادە يعنى يعقوب بك بدىخشانلىلر ك سردارىنى اچقە و مواعىد سائرە ايله طرفنە جىلب و امالە ايلدى. مىشارالە نىهايت فارغىشە شىدتلى بر هجوملە دىخول و صدىق بىكى بىر قىچ مىخابرىدن صىكرە مىر مومى الهمك وقوع بولان نىيازى اوزرىنە جىرمى عفو ايله خىدمىتە قبول ايلمشدر . فارغىشە بىش اون كون اقامىدىن صىكرە ۱۲۸۱ اواخىرىندە كاشغىرە متوجىها رىخش سوار اجلال و كىندىسىنك خىبر و رودى و آوازە هجومى ايسە كاشغىردە غلىان افكارى موجب اولوب باعث شورش و اىختلال اولدى. بىرك خان اككىرىتىك يعقوب بكك لىندە اولدىغى اكلانچى محابىدە يە جىسارت ايدە مىوب مىشارالەك و صولندە مع الكىراهە مقام امارتى تىسلم و اهالى ايسە كمال مىمنونىتلە دست بىغى تىقدىم ايلمشدر .



( صدیق بکک طولدینی برمقدار عسکرله هجوم ایتمک ایستدیکی حالده یعقوب بک طرفندن منہزم اولدینی حقتده کی روایت یلان واهالی یعقوب بکک خلعی دیگر یعقوب بکدن رجا ایلدیکی حقتده کی معلوماتده یاکلشدر .

یعقوب بکک یی حصاردن بیان مظفریاتی ضمنده برطاقم هدا یا ایله علم قولی خانه سفرا کوندردیکی ومشارالیک اول آرهلوق وفاقی اوزرینه سفرائک مأموریتلرینی ایقایه موفق اولقسزین عودت ایلدیکی حقتده کی روایتده صحیح نظریله باقمه ) .

یعقوب خان بزرک خانه وزیر اعظم رتبه سنی توجیه ایلدی . مشار الیهی تلف ایتماسی آباق خواجه سلاله سندن اولسی حسیله اعدامنه هیچ برکسه نک راضی اولمیه جفتی واعدام ایدر ایسه طرفدارانی بیله کندی سندن نفرت ایده رک عموماً اهلینک عصیان ایده جکنی بیلدیکی ایچوندر . او ائناده کاشغره تابع حانارق قصبه سی زادکانندن و ضابطان عسکریدن مقرب بک مقام حکومتی یقالق املیله حانارق و اطرافنده بولنان کوی وقشلاغلرده کی اهلانی « یعقوب بک غاصب و حق حکومت بزرک خانکدر » زمینده سوز لرله اغفال و درت بشوز ادمله رفع لوای اختلال ایلدی . یعقوب بک علی العجله عسکرینی طولیه رق حانارق اوزرینه عزیمت و قصبه مذکورده میداننده حربه بدأ و مباشرت ایدوب عاصیلری پریشان تارومار و میر مومی الیهی مجبور فرار ایلدی . مشار الیه اختلاله ذمیدخل اولانلرک بعضی سنی قتل و بعضی سنی ده حبس ایدوب کاشغره عودت ایده رک کویا بو فسادک بزرک خانک تحریکاتیله ظهور ایتمدیکنی بیان ایده رک مشار الیهی عزل ایله علناً « بزرک خان امور حکومتی رؤیته مقتدر دکلدر . بر کوشه ده اوطوروب عبادت ایتسون » دیوب یاننه ایکی خواجه ترفیق و کوستردیکی چادر دروننده دائمی صورتده اقامت ایتمسنی امر و تنبیه ایلدی .

بو ائناده که ۱۳۸۲ ددر قیچاقلردن درت بش بیک ادم کاشغره کله رک عرض اطاعت ایلدی . بونلرک باشلرندده قته توره و عالم قولینک وفاتسندن صکره طاشکنکد عسکرینک قوماندانی اولان بک محمد وطاشکنکد اسکی

ئىخچىمى كاشىر  
اون اوچىچى عصر

كى مىرزا احمد قوش بىكى وحق قولى بىكباشى وار ايدى . مىرزا احمدك  
غره كىسى مقدا يعقوب بىكى بر قاچ دفعه اولدىن قورتارمش وبر چوق  
لكلرده بولمىش اولدىنى ومىر مومى اليهك انشتهسى بولدىنى اجلدىن  
دوسنىك حسن صورتله قبول ايديله جىكى بىلدىكى ايجوندىر. يعقوب بك ايسه  
مومى اليهكى اعزاز وكرام ايله قبول ايدوب باش وزارت مقامنه كچىردى.  
مومى اليهكى بر بر ليله قىرنداش كى كىنمك ايجون عهد ومىن ايدىلر. قىچاقلر  
ساي وسطادىن نەسبىه مبنى كلدىكى اكلامق ايجون برازده او جهته باقم .

### { آسيای وسطایه بر نظردها }

۱۲۸۱ سنه هجرىه سنده ايدى كه آسيای وسطاده كوندن كونه مظهر  
نوحات اولان روس عسكىرى جنرال جىرنايف قومانداسنده اوله رىق  
۱۲۸۱ رجبك ۲۵ و ۲۶ و ۲۷ نجى كونلرنده بر محاربه خونريزانه دن صكره  
چىمكىنى ضبط ايدوب طاشكند اوزرىنه يورمىش ايدى . شهر مذكورك  
زالىسى مىرزا احمد روسلر ك پاي تجاوزلر نى قلع وعزم جهانكيزانه لرىنى  
نىع اتمكه پك چوق چالشمىش ايسه ده روسلر ك انتظامات جديده وسلاحلر.  
بىك تاثيرات شديده سى مساعيسى حكىمسز بر اققش اولدىغىدن مغلوب اولان  
عسكىرنىدن طويله بىلدىكى ادملر ايله خوقنده رجعت ايلمىشدر . طاشكند  
نهايت ۱۲۸۲ صفرىنك ۳ نجى كونى روسلر ك يد ضبطنه كچمش وشهر مذكور  
او كنده ۱۲۸۲ محرمك ابتدا سنده وياخود ۱۲۸۱ ذى الحجه سنك ۲۵ نده  
وقوع بولان محاربه ده علم قول الدينى ياره دن شهيد اولمشدر . علم قول طرفدىن  
مقدا خان نصب اولنان سعید خان امداد اوله رىق طاشكند اوزرىنه حركت  
ايش ايسه ده اثنای راهده مومى اليهكى وفاتى خبر المغله عودتله جىزاق طرفنه  
فرار ايدى . بوايسه باعث شورش اولوب افراد عسكىرىه دن بر طاقى اردودن

تاریخ قسمی                      کاشغر                      اون اوپنجی عصر

ایرله‌رق خوقند چارشوسنده قوشانچی اصنافندن اولان (خدا قولی) نام ذاتی خان سالاه‌سندن در دیه‌رک موقع امارته کچیردی (خوقندلیار قوشانچیلره بل باغچی دیدکلریچون مومی ایله بل باغچی لقی ویرلشدر) قارغشهلق بو قدر اولسه ینه ضرری یوق . بخاراده اولوب طاشکنند محاربه‌سنی وسعید خانک طاشکنده عزیزیتی خبر الان (خدایار خان) باشنه بخارالیلره ترکنلردن برمقدار ادم اله‌رق خدا قولینک موقع امارته کچمسنی متعاقب خوقنده هجوم ایلدی . خداقولی خدایار خانک خوقنده برخیلی طرفدارانی اولدیغنی بیلدیکندن خوقنددن فراره مجبور اولمش و قرغز وقچاقلره خوقندلیلردن مرکب ۷۰۰۰ سواری و ۴۰۰ پیاده و ۳۰ قطعه طوبی مستصجاباً برخیلی زحمت و مشقت ایله اوشه و اورادنده کاشغرله اوشک ارسنده بولنان لانغار نام قشلاغه مواصلت ایلمشدر . بوراده خدایار خانک پیشدارلری یتشمش ایسه‌ده مقاومت شدیدیه تصادف ایتدکلرندن مغلوباً رجعته مجبور اولمشدر . خداقولی اورادن حرکتله برقاچ یرده بشر اوترکون اقامت ایتدکن و یوللرده برخیلی مشقت چکدکن صکره صوفی ککرکانه واصل اولمشدر . خدایار خان ۱۲ بیگ عسکرله خدا قولی بی تعقیب ایدوب برقاچ یری طولاشدقندن صکره صوفی ککرکانه کادی . خدایار خانک پیشدارلری کورینور کورینمز اردوکاهده بر قارغشهلق ظهور ایدوب قچاقلر اردوکاهی ترک ایله کاشغره متوجهاً طریق فراری اختیار (۱) و قرغزلر ایسه مسلک صداقتده ثبات ایده‌رک خدا قولی ایله برابر الایی وادیسنه طوغری فرار ایتمش و خوقندلیلر ایسه دیکرلرینک فرارینی کورنجه خدایار خانه عرض اطاعت ایتشلردر . خدایار خان فراریلری جزوی تعقیب ایله سکسان قدر اسیر الوب خوقنده عودت ایلدی . مشار الیهک بو دفعه کی حکومتمنده بعض کونا مظالمده بولنسی و تأیید بنای حکومتیچون بغیر حق قتل نفوسه (۱) میرزا احمد وسائر ایله کاشغره کلیدی یوقاروده محرر اولان قچاقلر بونلر ایدی .

تارىخ قىسمى                      كاشغۇر                      اون اوچىنچى عصر

قالقىشمسى اھالىنىڭ عدم خىشودىسىنى موجب اولمشدر . روايت اولدىغىنە كورە اھون قىئات ابلە الوب تعمير ويكىدن انشا ايتدىردىكى دكانلرى غالى قىئاتلە ايجارە ويرمك كې شان امارتە ياقىشميان بعض احوالده بولمىش ايدى . بوندىن سكرە مشارالە روسيە ابلە برتجارت معاھدەسى عقد ايلدىكە معاھدە نامەنك (۱) زيرينە جنرال قوفان ابلە كىندىسى طرفىدىن ۱۲۸۴ شوانك تىمىنا ۲۴ نجى كونىدە وضع امضا اولمشدر . هجرتك ۱۲۹۰ سنە . سىندە سۇء ادارەسىدىن دلگىر اولان برخىلى كسان طاغىرە چكىلەر ك رفع لوای طىمان ايلدىلر . مشارالە برخىلى زىمت ابلە بو عصيانى تسكىن ايلدى تىمدىل مسلك ايتىوب اجراى مظالمده دوامى حسىيلە ۱۲۹۱ سنەسىدە برعصيان دھا وقوع بولدى . خدايار خان روسلرە مامور مخصوص ارسالىلە بو بابدە كىدوسنە امداد اولمىسنى طلب ايتىش ايسەدە روسلر اوزمانكى پولىتىقەلرى ايجانچە خوقىدىك مصالحنە مداخلەدن امتناع ايلدىلر . مشارالە بونك اوزرىنە كافى قوتى صرف ايدەرك بو عصيانى دە باصدىردى .

روسلر ابلە بخارالېرە نقل كلام اولتىجە روسيە ۱۲۸۱ دە چكىند و طاشكەندىن بشقە جىندى واورا طىپە وزامىن وجىراق ابلە اق طاغ اطرافى كې برخىلى مالىكى قىچ ايتىش و آسپادەكى مستلكاتى خىلودن خىلى بە توسع ايتىش اولدىغىدىن ۱۲۸۴ دە (تركىستان) نامىلە برايات تشكىل و والىكتى جنرال قوفانە تفويض و ۱۲۸۷ دە دىخى كاشغىرلە بخارا ارەسىدە طرىق مراسىلە اولان وزرافشانك اوست طرفىدە بولنان اراضى قى ضبط و تسخىر ايلدى . اول وقت بخارا امېرى مظفرالدىن خان هېجوم ايدىن روسلرە قارشو ۱۲۸۳ دە ۲۵ يىك عىسكەرە حىارەيە قالقىشمىش ايسەدە بو عىسكەر درمە چاتمە اولدىغىچون مغلوب و نهايت جىند ايلاننى تركە مجبور اولمش و ۱۲۸۵ دە دىخى دوچارە زىمت اولغىلە سىرقىند شىرىلە ايلاننى روسلرە تسلیم و سىرقىنددە ۱۲۸۵ ربيع الاخرىنىڭ تىمىنا ۱۸ نجى كونىدە روسيە ابلە تجارت

(۱) خلاصه مالى « روسيە و خوقىدده هر ايكى طرفك تجارى سربست تجارت ايدەجك و روس تجارانى ايتىدكلىرى حالده خوقىد شىر و قىصبەلرىنە كاربان باشلىر كوندروب بونلر معاھلە تجارىلەك مطلوب و جھالە اجرا و كرك رسىمك محقانە صورتدە اخذ و استىفا اولنوب اولمىدىغىنە دائر اخذ معلومات ايدەجك و نقل اولدىجى امتنە و اشپادن يوزدە ايكى يىقى رسم الئەجقدر » دن عبارت ايدى

معاهده سنی (\*) قبول وتمهیر ایشدر. بو محارباتک تیجیسی اوله رق بخارا ۳۳۰ ییک عثمانلی التونی تضمینات حریره اعطاسنه مجبور اولوب روسیه جایه سنه کیردی .  
 ۱۲۸۹ ده غایت شدتلی بر قولرا ظهور ایله پک چوق ادم تلف اولدی. بو قولرا خوقنده ده سرایت ایش و فقط کاشغره پکمامشدر. آسیاده قولرا بوندن اول ۱۲۴۸ و ۱۲۶۵ سنه لرنده ایکی دفعه دهها وقوع بولش ایدی .

{ کاشغر }

مقرب بک حانارقدده کی مغلوبیت اوزرینه یارکنده قدر فرار ایله شهر مذکور بکلرینی تمامیه اغفال و یعقوب بک علیهنده درجه نهاییه ده اغضاب ایش و ایستدیکی قدر عسکر و یریلور ایسه یعقوب بکی محو ایده جکی افاده ایلمش اولدیغندن بکلر مومی الیهی هر سوزینی اجرایه مقتدر و بویله محاربه ایشلرنده متفنن و ما هر ظن ایدوب قرق بیک کشیلک بر اردو ایله کاشغر اوزرینه کوندر دیلر . یعقوب بک خالدن خبردار اولنجه ۱۵ بیک کشیلک بر اردو تشکیل و سردارلغنه میرزا احمدی تعیین ایدوب کاشغردن حرکت و سابقا محاربه میدانی اولان حانازقه مواصلت ایلدی . بر چاریک صکره مقرب بک ورود ایله اردوسنی قوردی .

کرچه طرفین فن حربدن بیخبر ایسه ده یعقوب بکه میرزا احمد بک پک چوق و خصوصیه روس محاربه لرنده بولمش و بالذفات غالب و مغلوب اولوب بویاده ایجه تجربه لری سبق ایش اولدیغندن دائره انتظامه کیرمهک چالشدیلر و خط حرب تشکیل ایله صاغ قولی میرزا احمد وصول قولی ده حق قولی بیکباشی اله آله رق کاشغردن کتوریلان اغزدن طولمه قوال طوبلری مواقع مناسبیه

(\*) معاهده نامه خوقند ایله عقد اولنان معاهده نک عینی اولوب یالکز بخارا امیرینک بخاراده روس تجاراننک امتعه و اشیا سیله کاربانلرینک و کندی نفسلرینک هر حالده تمامی امنیتی قضیه سنه دقت و اعتنایه مجبور اولدیغی ققره سی علاوه اولمشدر .

تارىخ قىسمى                      كاشغەر                      اون اوچىنچى عصر

يرلىشىدىرىلەر. ياركىندىلىرىدە طوپ اولدىغى كېي بونلر دشمنلرى قدر منتظمده دكل ايدى. دشمنك كثرى طوپ آتشنه وعسكرك انتظامنه غلبه ايتدىكى وائناى محاربهده قالجىسندن ياره لىمىسك عسكر يىنىدنه علام انهمزلك ظهورىنى مؤدى اولدىغى يعقوب بك كورنجه ياره نك تاثيرينه باقيه رق وعسكرك شجاعت وجسارتى تزويد وعروق حىمت وغىرتلىرى تحريك ايدى جك كلمات مؤثره سردواتيانندن صكره يوكسك برسسله هجوم قومانداسى ويرهرك اجل وادبار ايله نچىلشمك اوزره الله الله صيحه سيله يالكز باشنه دشمنك تا قلبكاهنه آت صالحىردى . عسكر بو خارقه طبعته ايستر ايستمز پيرو اولوب شدت فوق العاده ايله دشمن اوزرينه هجوم ايلدى . مقرب بك بو صولت شيرانه يى وخصوصيله يعقوب بكك اوكنه چيقانلرى بطش وشدت قهرمانانه ايله ياروب ييقه رق صاعقه بلا كېي اوزرينه كلكده اولدىغى كورنجه دوچار خوف ودهشت ومجبور فرار ورجعت اولدى .

ياركندىلر بتون بتون منهزم وپريشان وهول جانله سمت فراره بويان اولمش وبر خيلىسى در دستله قتل واعدام وبر چوغىده تحت اسارته ادخال قلمشدر. مقرب بك فرار ايدر ايكن يقالئوب در حال قتل اولدى. يعقوب بك مظفراً كاشغره عودت وايرتسى كونى يكي شهر ك محاصره سى مذا كراتنه مبادرت ايلدى . ائناى مذا كره ده قالجىسنه كىرن قورشونى چيقاردير ايكن شايان حيرت درجه ده آجى به تحمل ايلدىكى مرويدر. درت كون صكره يدى سكر بيك عسكرله يكي شهر تحت محاصره به الندى. مقدارلرى ۱۰ بيكه بالغ اولان چينيلر شهر دن چيقوب محاصر ين اوزرينه هجوم ايدنجه آتش جنك وجدال شراره فشان دهشت اولمش ويعقوب بك ساققه غيرتله ايلرويه واردىغندن چينيلردن بر مفرزه نك انه كچمش ايسه ده عبدالله پانصدك همت فداكارانه سيله قور تلمشدر. نهايت چينيلر عسكر اسلامك زور بازوى جلا دتنه مقاومت ايدى ميهرك مجبور فرار ورجعت اولمش وبر قاج ككون صكره

جیخانلرینه آتش و یروب کندی کندیلرینی اهلانک و اوچ درت بیکی عقیب استیلاده قبول ایلمشدر. شهر مذکور یا تحت آنخاذیله بریچق ماه صکره یارکند اوزرینه حرکت اولمش و بزرك خان باعث فساد اولماق ایچون اردو ایله برابر کتورلمشدر .

محاصره ائناسنده بك محمد ایله بزرك خان و صدیق بك سکر طقوز یوز قرغز و قچانغی بالاغفال برکیجه یارکند اوکندن کاشغریکی شهرینه فرار ایلدیلر . یعقوب بك بودفعه بك مشکل برحالده ایدی . عسکرک بر قسمی عصیان و فرار و تحت امارتک وارث مشروع و حقیقیسی اولان برخواجه استرداد استقلاله قیام ایلمش ایدی . افراد سائره نك دخی وادیء بنی و عصیانه انسلاک و او حالده دشمنک بر ضربه شیدیه ایله محاصرینی اعدام و اهلانک ایده جکی مأمول و محاصره ده دوام اولنسه بزرك خان کاشغرده طرفدارانی تزیید و رجعت ایدلسه دشمن عجزه حمل و یا حقیقت حاله مطلع اولوب تعقیب ایلیه جکی ملحوظ ایدی که ایشک ایکی جهتی دخی مخاطره لیدر . مشار ایله بویله خطرناک بر موقعه بیله عنزم عالیهمتانه سنه فتور کتورمدی و خارجه کندی اضطرار بندن رنک و یرمدی . کویا بزرك خانک عصیانی اهمیتسز برشیء ایمش کبی طاورانه رق بر مهارت فلاتون پسندانه ایله محاصره بی ترک ایدوب کاشغره عودت و یکی شهری حصر و تضییقه مبادرت ایلدی . بك محمد و خامت استقبالی اکلامغله برکیجه قلعه دیوارندن درت بش کشی ایله اشانغی به اینوب ظلام لیلدن استفاده ایله ترکستانه فرار ایلمشدر . محصورین ۴۳ کون تحملدن صکره شهرک نهایت ضبط اولنسه جغنی اکلامغله و یعقوب بکدن ده تأمینات المغله تسلیم اولدیلر . مشار ایله ایسه بونلرک بر قسمی تلف و بر مقدارینی ینه سلک عسکری به قید ایلدی و بزرك خانی حضورینه جلب ایله « سنی شمندی اعدام ایتدیریر ایدم . جدکه باغشلادم ارتق بوندن صکره سنک بورالرده اوطور مقلنک او یه منز مکة مکر مه یه کوندره یم » دیهرک مشار الیهی هندوستان

تارىخ قىسمى                      كاشغر                      اون اوچىنچى عصر

طريقه جانب حجازه (\*) ارسال و صديق بكي ايسه زندانه ادخال ايلدى .  
 مير مومى اليه بر سنه صكره تلف اولمشدر .

بزرگ خان تسليم اولدقدن صكره يعقوب بلك محاربه ايجون قوقى درجه كفايه ده بولمديغندن آياق خواجه نك سىخاغنى ترك ايده ميوب بزرگ خانك يرينه قته توره يي خان اعلان ايش و بونى ترويح مرادينه آلت انخاذا ايده ميه جكنى اكلا دىغندن نصلسه قته توره نك درت اى صكره وفاتنى متعاقب بزرگ خانى عفو ايديوب يكيدن خانلنى و يرمش وختى بعد الضبط بزرگ خانك نفوذى قالمىنجه مشار اليه يي حجازه اعزام ايله كندوسنك خانلغى اعلان ايش اولديغى حقنده اولان معلومات عوام ناسك افادانى اوزرينه ضبط اولمش خرافاتدن عبارت اولوب يعقوب بلك بزرگ خان حقنده ياركند وقعه سنه قدر معامله سى و كاشغردن نه وقت ابعاد ايلدي يوقارولده صحتى وجهله يازلمشدر . واقعا بر ارهلق خواجه لر طرفلوسى اولان اهلينك جلب خشنوديسى ايله قته توره نك مظالم مجنونانه سى كوسترلك ايجون مومى اليه بر ماموريت و يرلىش ايدى . لکن بوماموريت واليك درجه سندن زياده اولوب زمام اداره حكومت ايسه يعقوب بلك النده ايدى . مشار اليك قته توره يي اهلينك شكلىتى اوزرينه جسسه آوب مؤخرأ اعدام ايلدي حقنده بر روايت وارد .

يعقوب بك دماغنده فساد اولانلرى برر برر تكيلى و تايدىب و مملكتك اصلاح و اعمارينه چالشديغى كى عسكرى دخى مهمما امكن تنظيم و ترتيب ايلد كدن صكره ارتوج شهرينه توجيه رأيت بسالت و شهر مذكورك بكي محمود بك ايسه اوچ درت بيك عسكريه استقباله چيقوب عرض اطاعت ايلمشدر (\*\*)  
 بوندن صكره طاغلق اچنده و غايت صرب و مهم بر موقعه بولنان صارقول

(\*) مشار اليه مکه مكرمه بر مدت اقامتن صكره طاشكند كيش و بردها كاشغره اياق باصمامشدر . مکه به دكل بخارايه كوندردى حقنده بر روايت وار ايسه ده ياكلشدر . مشار اليك بالاختيار مقام حكومتى يعقوب خانه تسليم ايله « سن بو امارتك اهلينك ايشته امارتك تاسيس اولدى ارتق و طنى اجابدن تخليه وظيفه سنى اونومه » ديوب كندىلكندن مکه به كيندي حقنده سى معلومات ياكلشغليه برابريك تحفدر . مسند حكومتى هانكى بر ادم يانجى بر ادمه و باخصوص رقبينه تسليم ايدر ؟

(\*\*) شهر مذکور اهلينى صديق بلك كاشغره ورودى ائاده قيام و عصيان و محافظ اولان يوز اتمش قدر چينلى قتل و اعدام ايش و بوزمانه قدر كندى كندىلرينه اداره اولمقده بولمشلرايدى .



قلعه‌سی محاصره اولمش و یکی اولان الفی بک فراری اوزرینه بلا محاربه تسلیم اولغله محمد بابا طوحساوه اورایه قائم مقام نصب ایدلمشدر .

صارقولک ابتدا عرض تبعیت ومؤخرأ الفی بک بعض محارده کی فار یشقلقدن استفاده ایدرک مخالفت ایلدیکی ویعقوب بک ۱۲۸۶ ده اوزرینه کیدوب مومی الیهک عسکرله برابر تلف اولدینی بعض محله مقید ایدده پک یاکلشدر . الفی بک تلف اولیوب فرار ایله اوتده بروده کردکن صکره کاشغریک حادثه اخیره سنده عودت ایلشدر .

بو اثناده یکی حصارک قربنده کی قزل طاغده ساکن قرغزلردن ایکی اوچ قبیله کلوب عرض تبعیت ایلدیلر . یعقوب بک بوندن صکره مارال باشنک (\*) ضبطنه تشبثله عسکرک بر قسمی میرزا احمد قومانداسیله سرعتی بر صورتده سوق واعزام وقسم کلیسنی ده کندیسکی استصحاب ایدرک میر مومی الیهدن صکره تحریک لجام ایلدی . مارال باشنده بولنان چینلیرک مقداری ۱۷ بیگ اولوب الحقی اسلامک صولت متزاید سینه بر مکانت فداکارانه ایله مقابله ایتش و ایکی آی قدر غایت شدتلی تضییقه تحمل ایلمشدر . قلعه غایت متین اولدیغندن کاشغرده اول وقت موجود اولان قوال طویلرله تخریب ایدینه مامش وشهرک ایچی پوتی (\*\* ) ایله طوپه طوتلمش ایدده بوندنده پک اوقدر فائده کورلماشدر . نهایت زردبانلر طیایه رق و چیویلر قاقه رق بر جاره

(\*) اورمانلی ایچنده غایت متین ومستحکم برشراولوب اطرافندن اوفوق ویوک برچوق انهار جریان ایتکله اراضیبی غایت مثبت ومحصولداردر . فن حریجه مهم برموقعده وتکمیل یولارک مرکزنده بولندیغندن هرکیم اوراسنی ضبط ایدرسه اطرافه حاکم اولور . شهر مذکور دیوارینک عرضی ۲۲ وار تقاعی ۴۰ ارشون اولوب ایچی صو ایله طولو بر خندق ایله محاطدر .

(\*\*) درونی طویله دوکک ایستیلان قلعه دیوارینک بر بیجی ارتفاعنده طوپراقدن یاپلمش بر قله اولوب مائل وشو حالنده اولان ارقه طرفندن یوقارویه طوپ چیقاریلور . ارقه طرفی غایت قالین اولدیغندن قلعه دن نقدر طوپ اتلسه هیچ بر ضرر کز . قلعه دن طوپچیلری هلاک ایچون طوپ ایلور ایدده طوپچیلر مزغالر یابوب کندیلرینی محافظه ایدرلر . پوتیلر کیچهلری یایلیر وتمیرات لازمه سی ده ینه کیچهلری اجرا قنور . چونکه قلعه ده بولنانلر پوتی پیانتری ازعاج واهلاکه وطوبلنیلان طوپراخی طویله طاغتمه چالیشیرلر . پوتی ایله قلعه درونی دوککله باشلیجه محصورین زیر زمینده کی مخزنلره کیرمکه مجبور اولور .

تارىخ قىسمى      كاشغر      اون اوچىنچى عصر

چىقلىق كې غايت شىد تىلى برهجوم ايدىدى. چىنلىلر حىرتجشاي عقول اوله جق برغىرتله مهاجمين اوزرىنه كرىچ وقورشون ياغدىرمقده وطوربه لرله باروتلىرى آتشليرك اشاخى به يووارلمقده ايدىلر. لرزه رسان ناظرين اولان بو ملحمه مدهشه نك تعريفى قابل اولمىوب برىاندن عسكر اسلام جانلرني دىشلىرىنه الهرق برجلره چىقمغه سى واقدام ايتمكده وچىنلىلر اوزرلىرىنه اتدقلىرى كرىچلره قورشونلره يانمش پچاوريه پارچىلر يىنه كوكس كرمكده ايدى. برچوغي باشى يار يلمش وياقولى و بجانغى ياره لىنش اولدىغى حالده يىنه يوقارويه چىقمغه چاليشير وبرجلره ياقلاشانلر ايسه اوزرلىرىنه اتىلان آتشنمش باروت طوربه. سندن علو ايجنده قالب يره دوشىر ايدى. طرفىنك بو حرص و شىدت وسى وغىرتى برخىلى زمان امتداد ايتمش ونهايت مسكىنك واسرار كىشلك ايله شىرتياب اولان يعقوب بهادر نام نىرك هىچ مأمول اولنمىان بر جسارت وشجاعت فوق العاده ايله چىويلرله ديواره طيرمانه رق برجه چىقمسنى متعاقب امرادن كىكلى لاور بىك قدر معىتى ايله ديواره چىقوب ودر حال ايجرويه كىروب قىوبى اچمشدر. يعقوب بك التون كىسه لىرى اوكنه بىغوب «برچىنلى باشنه بر التون» ديه اعلان ايدىكىندن عسكر نائل مكافاة اولمىكده اىلمىله صوك درجده چاليشه رق طرف طرف چىنلىلر قتل وافنا اىلمش واوكون مشار الىك اوكنده رۇس مقطوعه دن برقله پيدا اولمشدر. مشارالیه يعقوب بهادره يوز باشلىق رتبه سىله اىچه آچقه احسان وكىكلى لاوره دىخى بلنده كى التون قلىنجى بخش اىلمشدر كه مومى اليه قلعه قوماندانى مقىدا حضوره كىترمش ايدى. بونك اوزرىنه شهر مذكور والىلكنه منلاجان طوحساوه نصب اولمشدر.

بوندىن صكره ياركند (\*) تحت محاصره يه التدى. نىاز بك ياركندك

(\*) ياركند بى شىرى ديوارىنك عرضى ۲۲ وارثاعى ۴۶ آرشون اولمىكده اوزره غايت مئىن وجسىم اولدىغى كى اوكنده عرض فوقانىسى ۲۰ آرشون اولمىكده جسىم برخندق واردركه دشمن ظهورنده درحال صوابله طولدىر يولور. قلعه مربع الشكل اولمىكده اوج طرفدىن

يعقوب بكك النسه كچه جكنى دها اولدن اكلامغله ادامة اقبال ايچون ملتته خيانت ايتمك كچي بريوك دنائى اختيار ومشاراليه مارال باشى محاصره سنك ايتدلرئنده ايفاي خدمته حاضر اولديغنى متضمن خفياً بر مکتوب ارسال وتسيار ايلمش ايدى . اسحق خواجه دخى عاقبت حالى وخيم كورمى جهتيه محاصره نك اوچنجى كونى خفياً مکتوب ارساله دخالت ايتديكى عرض ايلمشدر . يعقوب بك نياز بكدن هر كون الديغى معلومات اوزرينه حركت ايدهر ك محارباتك كاهه سنده يار كنديليرك هر نوع تدابيرنى بوزار ايدى . اونجى كونى يار كنديلير محاصره وعدم موفقيتك ويرديكى ياس وپيزارى اوزرينه هر برى بر تئال شجاعت كسيهرك بطش وصولت شيرانه ايله ميدان جلادت وقهرمانى به ايتلديلر ومضربه خونفشان حاستله صفحه خرابه زار وغايبى اشباح مقتولين ايله لاله زاره بكرتديلر . يعقوب بك او كچه كاهه امراسنى حضورينه جلب ايله ايرتسى كونى ثبات وغيرت ايتلرچون كلات مؤثره ايله عروق شجاعتلرنى تحريك وهر برينى بر چوق مواعيد ايله تشويق وتحريص وقدر وحيثلرئنه كوره البسه واقچه اعطا واحسانيله تكريم وتلطيف ايلدى . ايرتسى كونى وقوع بولان محاربه عظماده يار كنديلير كاشغر ليرك مقاومت متانتكارانه وائى متعاقب هجوم غضنفرانه سنه قارشو طوره ميوب فرار ايلديلر فقط تعقيب اولندقلرى جهته شهره كاشغر ليرله برابر كيرديلر . شهر ك اچنده طرف طرف محاربه باشلمش ويار كنديلير متفرق اولدقلرچون يالكر شهر ك اچنده سكر بيكى تلف اولمشدر . اهالى كاملاً تحت اطاعته ادخال ومحمد على بگه سائر بر چوق ذوات قتل واعدام ايدلمشدر .

يار كندى ضبط ايدن ظم وتعدى ايله شهرت بولمى صادق بك اسمنده بر ذات اولوب (سالف الذكر صديق بك اوله جق) هجوم ونهايت ضبط ايتدي حقه بر معلومات وار ايسده بك صاحبه در .

قبولرى وهر بر ضلعنده ينه مربع الشكل مستحکم بر جارى واردر . كهنه شيرينك ايسه بش قپوسى اولوب يى شهر قدر متين ومستحکم ايسده خندق يوقدر .



قدر زختك پك بيهوده اولديغى بساندن صكره پدرلرینه غیاباً محبت ایتدیكى وهر ایکی حكومتك اتفاق ایتلرینی تكلیف ایلدی. ابراهیم خان اتفاقی موافق حال ومصلحت كوروب بو خصوصی پدرینه عرض ایده جكنی و حكومتینك اتفاقنه چالیشه جغنی اتیان ایتمش و مشارالیهك بر قاندها نائل انعام واحسانی اولوب معززاً و مكرماً ختنه عودت ایلمشدر.

مومی ایه پدرینه عودتنك سببى و مشارالیهك افادتیله اتفاق ارزوسنده بولدیغى و مومی ایه كبی دنیاده خلوق و ملتفت بر ادم اولیوب پك چوق حرمت ایتدیكى بیان وهان مشارالیه ایه اتفاق ایدلمسی لزومنی درمیان ایلدی. حبیب الله کون كورمش و پك چوق تجربه سی سبق ایتمش عاقبت اندیش بر ذات اولغله مشارالیهك مرامنك نه اولدیغى تفرس ایدهرك « یعقوب خان سنی اغفال ایتمش. مقصدی بزى دامه دوشیروب مملکتتمزی ضبط ایتمكدر» دیوب بعدما تدارکلی بولمغنی و کلاسنه امر ایلمشدر.

بر معلوماته كوره یعقوب خانك معینده خوقنددن كلان عبدالرحن اسمنده بریسی یوز كشی ایه یدیسوز چینلی بی اولدیردكدن صكره ختنی ضبط ایه والیكنی احباسندن بریسنه تفویض ایتمش و بوكا پدری كوچمكله ختنه عسکر سوقیله والیین چیقاروب عبد الرحنی ختن تحت حكومتنه اقعاد ایتش و برآی صكره دورغانیلر هجوم ایدوب عبد الرحمن میدان محاربهده مقتول اولغله پدری تحت امارته پكمش و یعقوب خانك ورودینه قدر حكومت ایتمشدر. شو معلوماتك نقدر بعید الاحتمال و خلاف حقیقت حال اولدیغی يك نظرده آكلاشیله جغندن تفصیله لزوم یوقدر.

یعقوب خان بش اون کون صكره ۱۰ بیک عسکرله ارقه دن كلوب و ختنه ۱۵ ساعت قدر یاقلاشوب مناسب بر محله اختفا ایتلرینی بوغچه بردار ایه یارکند والیسی منلایونسه امر ایتدكدن صكره بش بیک عسکرله غایت سرعتله حرکت و ختنك اوج ساعت مسافه سنه نصب خیم اقامت ایتمشدر معیتنده اولان عسکر دن اوج درتیوز نفرینی یقویوب قصورینی اطرافه کیزلدكدن صكره حسن جانبای نام بنده سنی ختنه کوندردی. مومی ایه حبیب اللهك حضورنده شو مآله اداره کلام ایلدی که :

«يعقوب خان اوغلىز كمال حرمت و تعظيم ايله سلام ايدر . كندىلرى چوقد نېرى جانب حجازه عزيمت نيتنده ايسىلده كاشغردن انشكا كلرنده چينلىلر مانكمره دخول و فقراى اهالىنى پائمال خيول ايدى جى ملاحظه سىيله بو املنه نائل اوله مدقلىرندن امام جعفر الصادق حضرتلر ينى زيارت و بو قدر جق اولسون ايقاى و جيبه دىانت ايجون ايبى اوچوز كشيدين عبارت معيت قىلله سىله ختندن كچه رك تبه مباركه يه عزيمت لر نه مساعده بيورلسنى نياز و استرحام ايدى بورلر . بو باده لطف و فرمان حكمدار يلر نه منتظر درلر »

حيب الله حسن جانبى ديكر او طهيه كوندروب بر خيلى دوشسند كدن صكره تكلىفى قبول ايتماك ايستى و فقط ابراهيم خان عدم امنيتك پك لايقتسز اولمغله برابر مشار اليه دلكير ايدوب اخذ انتقامه مجبور ايدى جكنى بيان و تذكار و موافقت اولمى خصوصنده اصرار ايلينجه تحقيق احوال ايجون مومى اليه سفيرله برابر مشار اليه طرفه ارسال ايلدى . يعقوب خان ايسه مومى اليه فوق العاده بر حرمتله استقبال و بر چوق هديه تقديم و احسانى و بر طاقم كلمات ابله فرىبانه سرد و اتيانى ايله اغفال ايلدى . مومى اليه عودتنده مشار اليه افادات و تااميناتى و معيتنده اوچوز كشيدين زياته آدم بولمىدىغى بيان ايله « بوندن ايو آدم اولمز حقنده كى عدم امنيت ناسزا بر حر كندر » ديمى اوزر ينه حيب الله « اويله ايسه اوبزه كلز دن اول بز انك يانه كيده لم و كوستردىكى محبته مقابل كندىسنى اولادلغه قبول ايدى لم » ديوب اوغللىرى و بندكائى ايله برابر مشار اليه طرفه عزيمت ايلدى و كمال حرمت و رعائتله قبول اولدى .

مشار اليهك اوتوز اوتوز بش كشيدين عبارت بندكائى ايو ايو برر چادره مسافر ايديله رك بر چاريك قدر اطعام و اكرام و مؤخرآ بقتة اوزر لر ينه هجوم ايديله رك كافه سى احناق و اعدام ايدلمشدر . ابراهيم خانله قرداشى بشقه جه بر چادره كتور يلوب بعد الاكرام ايكسنىك ده ال و اياقلىرى باغلنه رق حبس ايدلدى . حيب اللهك ايسه بر مقدار اكرامدن صكره و يريلان اشارت اوزر ينه ال و اياقلىرى باغلدىلر و اغزىنى طيقادىلر . يعقوب خان مشار اليه

«مهرک زده ایسه همان شمعی خبر ویر یوخسه تلف ایتدیریرم» دیه تمهید و مشار الیه ایسه خبر ویرمه کندیسنی تزییق و ابرام والبسه سنی تفتیش و تحرییه قیام ایده جگارینی بیلدیکچون اوزرنده کی مهری چقاروب تسلیم ایلدی. یعقوب خان برامنامه یازدیروب مشار الیه کی مهریله تمهیر و درحال ختن و کلاسی جانبیه ارسال و تسیر ایلدی و بونک اوزرینه ختنن عسکرک نصفی ارسال اولندی که امر نامه نکه ده مالی شو و جهله در :

«بوراده استراحتم برکالدرد. ختن اوزرینه برچین اردوسنک کلکده اولدینی حقتده یعقوب خان جاسوسلری واسطه سیله المش اولدینی برخبری بکا تبلیغ ایلدی. امرم بویه در که عسکرک نصفی سریعاً جاوه (\*) شهری طرفه عزیمت و عاقلانه حرکت ایدوب چین اردوسنه مقابله ده بولنه رق کیفیتی طرفه اشعار ایلسون»

یعقوب خان حیب الله ایله اوغللرینی بر عربیه ارکاب و زندانه اتلمق اوزره یارکنده ارسال ایلدکن و ختنه ۱۵ ساعت مسافه ده بولنان عساکرینه غایت سرعتله کلیری امرینی کوندردکن صکره الی التمش کشی ایله ختن اوزرینه توجیه وجه عزیمت ایلدی. ختن و کلاسی صف بسته احترام اولوب مشار الیه «پدرم حضرتلری اقامتگاهمه استراحت ایده. یورلر شهری کز مکه مساعده ایتدیلر» افاده سی اوزرینه رسم خوش آمدی بی اجرا ایلدیلر و مشار الیه ارزوسنه بناء شهرده قلان عسکری کوستردیلر. مشارالیه عسکرک انتظامی تحسین ایده رک کویا فالرینی تفریق ایله یرلرینه ایوسنی اعطا ایتدیرمک اوزره موجود اولان اسلحه بی بر محله بیغدیروب بندکاننک تحت محافظه سنه و بردی. بوندن صکره و کلاسی حضورینه جلب ایله «پدرم عسکرمله کله یور اهالییه اعلان ایدیکز جمله من استقبال ایله سلامنه طورم. شهرک ایچروسنده و طیشاروسنده هیچ برکسه قالمسون هر کس یوللره دیزلسون» امرینی ویرمش و اهالی ایله و کلا ایسه ایکی پادشاهک اتفاق ایتسندن زیاده سیله ممنون اولمشدر. مشار الیه بش بیک کشیلک فرقه سی

(\*) ۴۰ کونیک بعدده کاندرد. بویه اوزاق بر موقع انتخاب اولنسی مخصوصیدر.

ايسە الدقلىرى امر و تعليمات اوزرىنە يزلرنىن حركتله طابور طابور شهردن ايجرويه كيرمكه باشلمش و بر مقدارى ختن عساكرى النذن النوب بر محله ييغىلان سلاحرى تحت محافظه المش ايدى . ايكي اوچوز كشيدين عبارت ظن اولنان يعقوب خانك عسكرى بيكلرجه ظهور ايتىسندن هر كس شهبه لشمش و كيرن عسكرلره حيب الله سؤال اولشمش ايسه ده « ارقه ده در شمدى كلورلر » سوزندن بشقه هيچ بر جواب الله مامشدر .

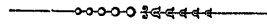
نهايت ختلىلر « حكمدار مزى نچون كمدى » ديه سؤال و يعقوب خاندن « وفات ايلدى بكابىعت ايدە جكسيكز » جوابى النجه « حكمدار مزى ايتىرز » ديه رك اظهار انفعال و او كيجه شهرك ايجنده اشعال نائره حرب و قتال ايلدىلر . كاشغر ليلر مصادمه دريا ايله دقيقه كچدىكجه بر پارچه سى قوپان كشتى نخره كرفته كى مزاحمه اعدا ايله زمان مرور ايتدىكجه از يلوب قوتدن دوشمش و بتون بتون محو اولملىرىنە يك از برشىء قالبونجى ربهى مقدارى طعمهء سيف انتقام اولمقدن باشلىرىنى قورتاره بيلمشدر . ايرتسى كونى ايكندى وقتى ۱۵ ساعتك ايلروده كى ۱۰ بيك كشيلىك فرقه يتشمكله شهردە كى عسكر تازه حيات بولمش و محاربه يكيدين قيزيشوب اوچ كون اوچ كيجه بلافاصله دوام ايلمشدر . قلنج و صويه و پچاق و ساطوركى شيلر و اوتە كينك بريكنك النده قلان تفنكلر ايله ۱۵ بيك مسلح عسكره غلبه ممكن اولميه جغندن ختلىلر ايجلرندن ۱۹ بيك مظلومك قانيله زقارلك درياى خونە غرق اولديغى كوردكدن صكره اطاعت ايتدىلر . كاشغر ليلرك بو محاربه ده غدر و اعتسافده ايلرويه واردىغى بيان و اخطار و فقط باعث برودت اولماق ايجون تفصيلندن صرف افكار ايلرم . ختنه نياز بك و الى نصب و بش بيك قدر عسكر ترك ايدىلوب عودت و كاشغر و اليلكى ده مر بابا نام كسنه يه توجه و عنايت اولندى . يعقوب خانك ختنده بولنديغى اثناده سكه مسئله سندن طولايى بعض شدت اجرا ايلدىكى مروى اولوب مشار اليه بو خصوصه حقليدر . مشار اليه ختندن كاشغرە كلير ايكن ياركنده



اوغرایوب حبیب الله ایله اوغللربنک اتلافی منلا یونسه امر ایتمش ومومی ایله دخی ایجابنی اجرا ایلمشدر ( مشارالیه ایله اوغللری یارکنده مدفوندر).

{ مطالعه }

بونلرک فرار وختنده اشعال نائرة کارزار ایتلمی ملحوظ اولوب مشارالیه هنوز اساس حکومتی تحکیم ایتهدن یکیدن بر فائله نک ظهوری بنای سلطنتنک اندراس وانهدامنی وبوقدر نفوس تلفیه ضبط اولمش بر محل الدن کیتدکن بشقه یکیدن برچوق کسه نک دها قتل واعدامنی باعث اوله جفندن داهیه کبرانک منع وقوعیچون بر ایکی کشینک تلفی ضرور یدرکه اهون شراختیار اولمش دیمکدر. ذاتاً بویله شیر توارینده یوق دکل یا. دنیانک هر طرفنده بیکلرجه امثالی کورلمشدر.



حبیب اللهک یعقوب خانک استقباله چیقوب مشارالیهک اردو کاهنده قالمش وکیجه اردو کاهنده قتل ایدمش اولدیغی وختلیرک بونک اوزرینه قیام ایدوب وحی قادینلر بیله المرینه کین شیلرله سلاحنوب شهردن چیقهرق مشار الیه اوزرینه هجوم ایتدکلرنده مشار الیه عسکرینه هجوم قومانداسی ویرهک خنتلیلی فراره مجبور ایله بر قانلو محاربه دن صکره شهری ضبط ایتدی حقنده اولان روایت حقیقت حاک خلافیدر.

یعقوب خان ۱۲۸۶ ابتداسنه قدر کمال حضور وراحت ایله امرار لیل وبو مدت ظرفنده عساکرینک تنظیم و تکثیری و بعض طرق و ابنیه نک انشا و تعمیری ایله اشتغال ایلدی. مشار الیهک عساکر موجوده سی ۱۲۸۴ سنه سنه قدر کافه سواری اولوب تاریخ مذکورده پیاده صنفی اچیلمش و پک قلیل اولان طوبچیلرک مقصداری تزید ایدلدیکی کبی طوبچیلق دخی بر درجه یه قدر اصلاح اولمشدر. ۱۲۸۵ و ۶ سنه لرنده خوقند و بدخشان و افغانستان و هندوستاندن برخیلی ادم کاشغره ککش و چوغی سلك عسکری یه قید اولمشدر.

بو سىبىلە يعقوب خانك عسا كرى كوندن كونه تكثر و بنای سلطنت و حكومتى ده تأسس و تقرر ايلمشدر . ۱۲۸۵ ده انكلتره دولتى مأمورلردن مستر (شاو) كاشغره كلوب الدينى مساعده اوزرينه بعض محللرى كزمشدر . اجنيلرك بر مملكتى نه فكرله كزدىكى و بونك نه ديمك اولدينى اكلاشيلور يا !

( كاشغره دائر در سعادتده غريب بر معلومات نشر اولمشدر كه خلاصهسى شورد: چين مالمكنده ساكن ۱۶ مليون اسلامك ابرو ابرو اوچ اميرى اولوب بونك بينلرنده حاصل اولان فساد و نفاق سببيله امر جهاد و استقلاللرینه نوعا خلل طارى اولدينى اتاده آق مسجددن يعقوب بك اوچوز قدر دلاور ايله كاشغر حكمدارى غازى حسن بك زاده لرك زير جابه سته انجا اتمش و روسلرك ضبط ابتدى محللى و ياخود كاشغر بلادىنى روسلرك دست تسلطدن خلاص ايتك اوزره ابتدا امير بلده كنديسنه بيعت ايله يعقوب بكى كنديلرینه امير نصب ايتمش و موى ايله مذكور اوچ اميره بر بر ليه اتحاد ايتتى حقنده يازدىنى مکتوبه كنديسى كلير ايسه زير اطاعتنه كيره جكى حقنده جوابنامه المى اوزرينه مملكتلرینه وارد قده اوچ امير بردن كنديسنه بيعت اتمش و بو حوادث چينك ايجرو طرفلرینه منتشر اولد قده اطرافدن برخيل نفوس ده كلكهرك يكرى مليون اسلامه حكمدار اولمشدر . سبر ياده اولان منى لملى و سائرهدن اتمش بيكه قريب نفوس يدردى فرار ايدرك مشاراليك زير اطاعتنه كيرمش ايمش . بو حوادث سراپا ياكش اولوب بو يولده مبالغدر و صاچدر چوق ايسدهده بعضيسنى يازيورم )

۱۲۸۶ اوائلنده ايدى كه خدايار خان طرفدن جنكيز خان نسلندن اولوب برخيل وقت تركستانك بيوك شهرلرنده واليك ايله استخدا م اولمش اولان (قادر قول بك) سفارتله كاشغره واصل و يعقوب خانك حضورينه داخل اولوب خدايار خانه تابع اولمى مأموريتيله كلدىكى بيان ايلدى مشاراليله اظهار انفعال ايله مير مومى اليه بر خانه به مسافر ايدرك طيشارى چيقمسنه مساعده ايتمامشدر ( ايلچينك عادتاجبس و توقيف ايله متبوعى زردينه كوندر لمامسى ياقيشقسز ايسه ده هنوز تشكيل اتمش بر حكومتك ابتدالرنده بويله او يغونسز لقلر چوق كور لمامليدر ) مشار ايله بونك اوزرينه مملكتك احوال داخله سندن خارجك معلومات اله مامسيچون واليله شديد المأل محرات تسير و حدود لرده كى قره غوللرى بر قاتدها تكثير ايدوب خارجه هيچ بر فردك چيقماسنى و خارجدن كلير ايسه التمسنى

مأمورینه امر و اشعار و خلاف دلخواه حرکتده بولنانلرک در حال اعدام ایدیله جکئی بیان و اخطار ایلدی . بوندن صکره صره ضبط ممالکه کلکله کوچار حکومتی ممالکندن اولان (آی کول) قصبه سنک تسخیری نیتله ۱۲۸۶ ربیع الاخرینک ۲۴ نجی جمعه ایرتسی کونی کاشغردن حرکت و مذکور قصبه نك شرقدده و ایکی ساعت یقیننده واقع (سیارق) نام محله موصلت ایله اختیار اقامت اولندی . تحقیق احوال ایچون کیجه اعزام اولنان و مغایر امر حربیه طوتیشوب مغلوباً عودت ایلیمان اوغلی خدا قولی بک دوچار جزا و اثنای ضربده تکمیل انفاس ایله واصل جناب خدا اولمشدر . بعضیلر ضرب اولنیموب مشارالیهک امریله قتل اولندی دیمش ایسه ده برپدرک اوغلنک قتلنه امر و یرمسی استبعاد اولنور . مذکور قصبه اوفق بر محاربه دن صکره ضبط اولنمش و محافظلرینک چوغی آق صویه فرار ایلمشدر .

بورادن آق صو اوزرینه حرکت اولنوب شهرک اوکندن جریان ایدن نهرک کنارنده کوچار عساکرینک حربیه حاضر اولدینی کورلدی . قارشودن قارشویه تفنک و طیپور (\*) ایله بر ایکی محاربه دن صکره یعقوب خان نهرک عرضی چوق و فقط عمقی آز اولان بر محندن عسکرک قارشویه هجومی امر ایلدی . پیاده لر قایق وصال کبی مراکب بحر یه یرکاب و سواریلر ایسه حیوانلری نهره سوره رک امرار اولنمش و فقط یوزاللی قدر انسان و حیوان غرق اولمشدر . نهرک اوبر طرفنده وقوع بولان محاربه خونریزانه ساعتلرجه امتداد ایتمش و کوچارلیلر درت بش بیکی کشته شمشیر والتی بیک قدری ده اسیر اولنجه شهره رجعت و فقط کاشغرلیلر کندیلر ایله برابر شهره کیردیکندن بالضروره عرض اطاعت ایلمشدر . یعقوب خان آق صویه حکیم خانی والی نصب ایله اوچ کون اقامتدن صکره بای قصبه سنه و اوراسی بلالما . ربه ضبط اولنمغله جورعه نام محله حرکت ایلدی که اوراده ۱۹ بیک کوچار

(\*) بر نوع بیوک تفنک اولوب تعریفاتی قسم نایده در .

تارىخ قىسمى      كاشغەر      اون اوچىنچى عصر

موسىيو ھىواردك غودتندىن سكرەدر . يعقوب خان بىندكاندىن اقرار خانى لاهورە ارسال ايلدى . مومى اليهك مامورىتى ظاهرده ارباب صنایعدىن بعض ذوات ايله عسكر ايجون برقاچ معلم تدارك ايتمكدن وحقيقت خالده ايسه انكليز حكومتيله حصول اتفاقه چالشمقدىن عبارت اولوب يدنده برى قراليجيه وديكرى هندوستان واليسنه خطاباً يعقوب خان طرفدىن ايكي قطعە مکتوب وار ايدى . مومى اليه برقاچ ادم طويلمش ايسهده اتفاقه موفق اوله مامشدر . چونكه هندوستان واليسى (لورد مايو) بوجهته ينامشيوب قورد مصالدىن عبارت بعض نصايح ايله ايشى كچشديرمك ايتمشدر . استانبولده بولنان يعقوب بك بو ائناده الدينى تخريرات اوزرينه درسعادتىن حركت ولاهوره (\*) مواصلت ايتمش واوراده بخارايه كيتمك اوزره استانبولدىن كلان عسكردن چيقمش التى كشى يه تصادف ايدوب بونلرى بر طاقم مواعيد ايله كندى طرفنه جلب ايدەرك كاشغره عزيمت ايلمشدر . (بونلرك دردى كاشغرده وفات ايتمش وايكىسى مؤخرأ استانبوله عودته موفق اولمشدر) مير مومى اليهك كاشغره ورودى يعقوب خانك كوچار قىتخدىن عودتى زمانسه تصادف ايتمش ايدى . مومى اليه استانبولدىن التى كشى كتيرديكنى وخدمت عسكريهده استخدام ايدملرني عرض ايلدكده مشار اليه بونلرى بر خانه يه مسافر ايدوب طيشارويه چيقماملرني شديدأ امر وتپنيه وهر برينه بشر غروش يوميه احسان وتخصيص ايلمشدر . بو ائناده يعقوب خانك مخدومى بك قولى بك ايله حق قولى بك وحيدر قولى بك ايله ايشان قولى بك كاشغره كمشدر .

۱۲۸۶ ذى الحججه سنك ۸ نجى كوني داود خليفه قورله جوارنده ساكن طورغود وقوشوت قباىلدىن مقدارلرى يكرمى اوتوز بيكه بالغ اولان وبودى مذهبده بولنان قالموقورله اتفاق ايدوب اون ايكي بيك دورغانى ايله قورله

(\*) هندوستانده وبنجاب ولايتنده واقع اولوب نفوسى ۸۰ يىيى متجاوزدر .

اوزرینه حرکت ایلدی. شهر مذکور والیسی میر بابا بونلره مقابله ایده میه جگنی اکلامغله بور کوره فرار و کیفیتی کوچار والیسی اسحق خواجهیه اشعار ایلدی. اسحق خواجه دخی آق صو والیسی حکیم خانه (دورغانیلر کوچاره کلیور سربعا بو طرفه کلکز لازمدر) خبرینی کوندرمش اولدیغندن مومی الیه ایکی بیک عسکرله علی جناح الاستعجال کوچار اوزرینه حرکت ایتمش واسحق خواجه ایله برلشمشدر. دورغانیلر صره سیله قره شهر وقوزله وبور کور وسیرامی ضبط ایله بونلرده بولنان چغتایلرک چوجقلرینی اسیر ومالیرینی یغما ونسواننک عرضلرینه تسلط ایله انواع حقارت وشنایعی اجرا ایدوب کوچار اوزرینه دهشت انداز مهابت وبادیء وقوع خسارت وشناعت اولمشدر. دشمن منبعنه اعاده سی قابل اوله میان نهر شدید الجریان کبی اوکلرینه چکیلان سد مقاومتی کثرت وشدتیه هدم وتارومار و ضرب شمشیر عدو تدمیر جلا دتیه تسخیر بلاد وامصار ایلمکده اولدیغندن اسحق خواجه ایله حکیم خان مغلوب وبرچوق تلفات ویروب کوچاری ترکه مجبور اولدیلر و کیفیتی یعقوب خانه اشعار ایتدیلر. دورغانیلر کوچاره کیروب ایلرولرده اجرا ایلدکلری مظالم وافعال شیعیه بی بوراده دخی اجرا ایده رک شهرک اکثر محانی تخریب واحراق ایتدیلر و (قاییدین قوا) وادیسيله قره شهره قریب باقراج کولی جوارینی قالموقلره ویردیلر. بو ائانده جنرال قوفان طرفندن کاشغره بر قاچ تجار ارسال وتسریب وچین دولتی ایله پکینه ۱۲۷۷ ده عقد اولنان معاهده نک (که کاشغره روس تجاراننه آجیق طوتلمسنه وکاشغرده بر روس قونسولوسنک اقامه اولنسنه دائر ایدی) قبولی تکلیف اولمش و یعقوب خانک جواب ردی ایسه روسلرجه فوق العاده باعث حدت اولمش ایدی.

کاشغر حکومتک فتوحات وترقیاتی هندوستانده تأثیر عظیمی موجب اولدیغی بر زمانده که ۱۲۸۷ محرمنده در. یعقوب خان طرفندن قالكوتیه سفارت

تارىخ قىسمى      كاشغەر      اون اوچىنچى عصر

مخصوصه ايله ميرزا محمد شادى اسمنده بر ذاتك كلىسى و هند حكومتى طرفدن بر ايلچى تعين اولنهرق كندىسىله برابر كاشغره اعزام و حكومتين بىننده حصول مناسباته اهتمام ايدلمىنى طلب و التماس ايلمىسى اوزرىنه موسيو (دوغلانس فورسيت) نام ذات كاشغرك تحقيق احواليله يالكز تسهيل تجارت ايجون معاهده عقد ايدة بيلمك اوزره كاشغره ارسال اولندى . مومى ايله سالف الذكر موسيو شو ايله طيب موسيو هندرسون معيتنده اولدېنى حالده ياركننده واصل اولمش ويعقوب خان ايله كوريشمش ايسه ده عقد معاهدهيه موفق اوله مامشدر . چونكه مشار ايله تسهيل تجارت ايجون الدن كلانى ايفا ايدة جكنى و روسلرك تكليف ايلدىكى معاهده تجارتنى قبول ايتدىكندن انلره اوغراشماق ايجون رسماً معاهده عقد ايدة ميه جكنى افاده ايلمىش ايدى . روسلر انكايز مامورلرينك كاشغره مظهر رعايت اولمىسندن منفعل اولوب خوقندى كاشغره له محاربهيه تشويق ايتمشدر . خوقند خاننك روسلردن مشفر اولمىسىله حين حاجنده اسلامىتى قورتارمغه مقتدر اولان يعقوب خانك محوئنى ايتمىدىكندن مشار ايله حقيقت حالى ميين كيزليجه خبر كوندردىكى حقنده بر روايت وار ايسه ده خدايار خان ايله مشار ايله بىنندهكى برودت قديميه نظرأ بو روايتك اصلى يوقدر . موسيو فورسيت كاشغرك سلطنت سنیه تحت تابعيته كيرمىسى حقنده يعقوب خانى تشويق ايلمىش و مشار ايله دخى بو خصوصى ارزوسنه موافق بولمغله ارهسى چوق كچمە دن فعلياته تشبث ايلمشدر . بوتارىخده روسلرك كاشغره نه نظرله باقديغنى پرنس قورچاقوف (\*) ك پترسبورغ (\*\*) انكايز ايلچىسنه « يعقوب خان بر حكومت تاسيس ايتىش ايسه ده روسيه دولتى چين حكومتى ايله

(\*) روسيه خارجه ناظرى ايدى ۱۲۱۳ ده طوغمش و ۱۳۰۱ ده وفات ايتشدر . (وفات

قورچاقوف) تام تارىخ اولق اوزره بولمشدر .

(\*\*) نوا نهرى منصبده كان روسيه نك پانتخت مشهور يدركه دلى پترو ۱۱۱۵ ده بنا

ايتش ايدى . برچوق فابريقه لرى و آثار و ابنیه عاليه يى و اوروپا دولتلرينك پانتختلرينه شرف و یرن

سائر مزىناتى شامل و ۷۰۰ ييك نفوسى جامع در .

معاهداتہ مربوط اولدیغندن چین دولتی علیهنده رفع لوای اختلال ایتیش برعاصی مظفر ایله عقد مناسبات ایده منر « دیسی آکلاتور . کرچه انگلیز سفیرینک بوفکری رده قیامی اوزرینه جواباً » یعقوب خان علیهنده روسیه طرفندن قطعاً برخصومت تصوری یوقدر . بو بایده مشار الیهی طرفزدن تأمین ایتیمکزی رجا ایدرم . کندیمی قاعده هججواریه رعایت ایدر ایسه روسیه لیلر کاشغر لیلر ایله مع المنونیه عقد تجارت ایدر لر . ایلروده کاشغر امارتی قطعاً تأسس ایلدیکی حالده روسیه طرفندن دخی تصدیق اونئق اوزره مذاکره اولور « دیمش ایسه ده اصل فکرنی اولکی سوزرله ترجمه ایتیش و بوفاده ایسه یوقاروکنی تأیید ایلمکده بولمشدر .

کوچار وقعه سی ۱۲۸۷ او اسطنده یعقوب خانک واصل صماخ اطلاعی اولنجه فوق العاده غضبناک اولوب همان تدارکاته قیام و یعقوب بکی کاشغرک تابعیت عثمانیه یه قبول ایلدیمی رجاسی مأموریتیه استانبوله اعزام ایلدی . تدارکات تکمیل اولنجه بک قولی بکی قائم مقام براقوب ( میر مومی الیهک دخی بر فرقه نك قوماندانی اولدینی حالده موقع محاربه یه کیتدیکی حقتده بر روایت وار ایسه ده طوغری دکدر ) اردونک حرکتی امر و فرمان وبای جوارنده کوچک و کوچار ایله آق صو اره سنده دخی بیوجک محاربه لره کیریشوب دورغانیلری منهزم و پریشان ایلمشدر . مشار الیهی ایلرولرده کی اهالی کریه وزاری ایله قارشولیوب کوردکاری مصائبی تعداد و ( چوجقلر . مزى استرزا ) دیه فریاد و عرض تظلم ایله طلب عدل و داد ایدر لر ایدی . بو حال یعقوب خانه زیاده سیله تأثیر ایدوب حدت و غضبک برتمثال مشخصی کسیره رک کال بطش و شدتله ایلرولدی و قره شهر جوارنده تحشده ایتمکده اولان دورغانیلر اوزرینه صاعقه بلا کی هجوم ایلدی ( مشار الیه بو دفعه کوچاره علی یار بکی والی نصب ایتمشدر ) قورله دن بر قوناق و قره شهر دن ۱۵ کیلو مترو مسافه ده بولنان ( دنزل ) نام منزل باشنه یقین محله بر محاربه عظیمه وقوع بولمش و دورغانیلردن یدی سکر بیکی طعمه شمشیر ابدار اولمشدر . مشار الیه بومظفریت جلیله اوزرینه برق خاطر کی ایلرولیه رک طوخسونی بش طرفدن محاصره یه الدی . محصورین یعقوب خانی بردنبره

قارشولرندە كورنجه كرفتار بہت وحيرت اولوب بالاختيار تسليم فقط  
عموماً دوچار قهر وتنكيل اولدیلر. مشار اليه طورپانہدہ عزيمتله سكر آى  
قدر محاصره ايله اشتغال وبو ائسادہ اورومچەدن طورپانہ امداد اولهرق  
كلان ۱۰ بيك دورغانى بي قارشوليوب كافه سنى ديار عدمه ارسال ايلدى .  
اشبو محاصره ائناسندە يعقوب خانك بركون هندوستانلى نبى بخش جمدار  
(جمعدار) (جامه دار) داد خواهه اچقەوسرىا (\*) احسان واعطا ايتمىسندن مومى  
اليهك معيتندە اولوب طويچيلقده ماہر اولان خير محمد لاورك كانون حسدى  
شراره پاش اولغله مرقوم طورپانہ فرار والتجا ودورغانيلرى كاشغەر ليلرك شېخونى  
ايچون تشويق واغرا ايلمىش اولديغىندن دورغانيلر قره غوللرك غفلىتى ومرقومك  
دلالتى ايله اردونك تا مركزينه قدر كلوب على الغفله هجوم ايتدیلر. كاشغەر ليلر  
دورغانيلرك بلای آسمانى كچي دهشت هجومندن دوچار خوف وهراس اولمش  
ودشمن ايسه بوندن استفاده ايله يقالدىلر نبى برر ضربه مهلكه ايله قرين  
هلاك ايلمكدە بولغىش ايدى . بو هنكامه قيامتتا وبو ولوله دهشت افزا  
ساعتلرجه امتداد واردونك پريشائى حالى ايسه كسب ازدياد ايتمش ايدى .  
اردونك سلامتندن قطع اميد اولنديغى بر زمانده ايدى كه مائة جلادتى  
استصغار مهالك واستكثار معارك حصائيله تخمير اولتان نبى بخش قوجه بر  
اردويى تك باشنه بو داهيه ناكهانيدن قورتارمق عزم عاليهتانه سيله همان  
طوپلرك ياننه شتاب ايلدى وعجله ايله كله لرى بوله مينجه باقر پاره لرى طوپلره  
طولديروب دشمنك كليته هجوم ايتديكى طرفه طوغرى آتش ايتمكه باشلدى .  
باقر پاره لر پشروكچي اطرافه ياييلوب هر برى تصادف ايتديكى دورغانى بي  
ياقتل ايدر وياخاك مذلته سرر ايدى . دشمن هر هجومنده حصير كچي يره  
سرلديكى كورنجه بو آتش مقاومتسوزه دها زياده تحمل ايدە ميوب بو

(\*) صاريق قاووق قلنج قوشاق چيرمه ايكلى حرقة شالواركه اورالرك انبسه سيدر .  
كاشغرده حكمدارلر وواليلرك احسان اولهرق سرپا وپرملرى عادتدر. سراپادن محفندر .



اثنا ده تلف اولان خیر محمدک جسدینی استصحاباً رجعت ایلدی وارتنق زاد و ذخیره لری ده قالمینجه تسلیم اولدی . یعقوب خان شهره کیروب بونلردن بر خیلینسی قتل و اعدام و اطرافدن کتیر دکبری چغتای چوجقارینی در حال والدینی طرفه اعزام ایلدی .

بوندنصکره دوانچین اوزرینه حرکت ایدلمش و شهر مذکور پک او قدر متین اولدینی و اهاالینسک چوغی اورومچه یه قاجدینی جهتله بلا محاربه ضبط ایله فساد سابقده ذمیدخل اولانلر اعدام اولمشدر . بو اثنا ده مقدا دورغانیلرله اتفاق ایدوب قره شهری یغما ایدهرک طاغله چکیلان قالموقلرک ملکه سی طورغانت بیک دوه و بیک بارکی و بشیوز قیون و ۴۶۸۰ قاربون کموش اچقه هدیه تقدیم ایدهرک بر قسبی اوق ویای و بر قسبی تفنک ایله مسلح برقاچ بیک سواری ایله یعقوب خانک اردو کاهنه کلوب عرض تابعیت و اطاعت و مشار الیه ده مومی الیه مذهبته مداخله ایتیمه جکنی وعد ایله حرمت و رعایت ایلدی . دوانچینده برکون اقامتدن صکره اورومچه اوزرینه حرکت و شهر مذکورک قارشوسنده اولان و غایت خراب اولوب کاشغرجه دقیانوس زمانندن قالمه اولق اوزره اعتقاد اولنان (بو اعتقاد حقنده کی مطالعه می قسم ثانی یه یازه جغم) برقله نیک دروننه یرلشیلوب تدارکات حربیه یه مباشرت اولمشدر .

یعقوب خانک اورومچه ده غیر منتظم اولق اوزره تجمع ایدن ۲۰ بیک دورغانی یه قارشو قوه موجوده سی : ایکی بیکی متجاوز اولان خدمتکارلر و یساووللردن بشقه ۱۵ بیک سواری و ۷ یوز پیاده و ۸ قطعه طوپدن عبارت اولوب شوشاغون (\*) دخی مقدمکی قتل عامدن قورتیلان ۸۰۰ چینی ایله بوقوتی تزید و چینلیلره مخصوص اوضاع عحیه ایله دشمنی تهدید ایلمکده

(\*) طوخسون ایله دوانچینک اره سنده کآن لای سان نام کویلکک بکی اولوب دورغانیلرک قیای ائناسنده یعقوب خانه دخالت و دیننه طوقونلماق شرطیله عرض اطاعت ائلمش ایدی .

تارىخ قىسىمى      كاشغەر      اون اوچىنچى عصر

ايدى . عمر قول داد خواه وجمادار فرمانه جى ايله نياز بك وعبد الله پانصدك تحت قوماندالرنده اولان ميمنه وميسره قوللارى صف حرب نظامنه كيروب اوكلرنده آوچيلرى بولندينى حالده حربه حاضر ويعقوب خان دخى بش التى بيك كزیده عسكرى وبندكائى ويساويللرى ايله قلب لشكرده بولنه رق هر طرفه ناظر ايدى . طرفين آوچيلرى محاربه يه باشلدقن صكره دورغانيلرك صبر ايدهميوب عمومأ هجومه باشلمسى اوزرينه قره قونداقلىلر (\*) ايلرولديلر وحيوانلرندن اينهرك آتسه باشلديلر . ارقهده كى قوللر انلرى تعقياً هجوم كوسترمش وايكى طرف بربرينه كيريشوب دريائى كارزار مهايتبخشا تماشاسى ناقابل تحمل بر منظره دهشت افزا خالنه كيرمش ايدى . يعقوب خان دورغانيلرك صاغ قوله يوكلنديكى واوراده كى عسكرك منهزم اولغه باشلديغى كورنجه مركزده اولان عسكرك بر قسم كليسى صاغ جناحه وقصورينى ده جبهه ويساره ارسال ويكىدن شدتلى هجوم ايدلمسى امرينى هر طرفه ايصال ايلدى . دشمنك جبهه ويىنى بك ضعيف اولديغىچون جهتين مذكورين مدافيعنى مركزدن كلان امداد اوزرينه كسب قوت ايدن جبهه ايله صول قولك كوستردىكى صولته طيانه ميوب منهزم وپريشان وصاغ قوله يوكلنان دورغانيلر دخى نائل غلبه اولمش ايكن عساكر امداديه نك وروديله كوردىكى ايكنجى هجومدن دوچار خوف وهراس اولوب اورومچه يه كيزان اولمشدر . ايرتسى كونى اورومچه يه يعقوب خان طرفندن بر ايلچى كلوب دورغا . نيلره بعض نصايحدن صكره تسليمى تكليف ايلدى . اورومچه ليلر راضى اولمش ايكن بر كره دها يعقوب خانك قوتى تجربه ايتك ايجون او كيجه على الغفله هجوم ايتديلر . مشاراليه بوللرى منهزم وپريشان ايتدكن صكره دىكر بر ايلچى ايله «تسليمى قبول ايتديكىز حالده نيجون هجوم ايتديكىز نيم قطعيدر . بوراسنى ضبط ايتمينجه بر يره كيتميه جكم . نم سطوتمه هيچ بر شهر

(\*) يادنهك آغر ويوك سلاخلى قشيدركه حين حاجنده سوارى ايشندهده قوللايلور .

قارشو طوره من کندیگزہ یازیق ایتمیز و شهر کزی خاک ایله یکسان کورمیکز» دیه تهدید ایلینجہ دورغانیلر بو خارقه جلادتی دها زیاده اغضابه جسارت ایده میوب تسلیم اولدیلر. یعقوب خان شهر مذکورہ اورادہ پک چوق زمان بککک ایدوب اھالینک مظهر حسن توجھی اولان سو وانشایی وطورپانه حکیم خانی و آق صویہ عبدالرحمنی والی نصب ایدوب اورومچہدہ بر کون اقامتدن صکرہ اق صویہ عودتله عبدالرحمنہ ناظر اولق اوزرہ حق قولی بکی شهر مذکورہ براقدی و اوچ طوپانه عزیزتله شهر مذکورہ بلا محاربه ضبط و محمد بابا طوحساوہیی والی نصب ایدوب کاشغرہ عودت ایلدی و بو سنہدہ بخارا امیری طرفدن کنديسنہ (آتالق غازی) عنوانی ویرلدی .

یعقوب خانک اورومچہیہ بالذات کیتیوب بر مقدار عسکرله شوشاغونی کوندردی و مرقومکده اورومچہ و جوارنده کی شهرلی هجوم ایله ضبط ایلدیکی حقیقده کی روایت موافق حقیقت دکلدی .

روسار یعقوب خانک کیتدکجه مظهر فتوحات اولدیغنی کورنجه واردهدہ مناس و غومہتی شهرلی قالب مشارالیہ بونلردن صکرہ قولجہیی ده تسخیر و او حالده سبریاہ یاقلشوب واک مهم بر موقعه حاکم اولوب کندیلرینی تهدید ایده جکنی اکلائیجه اندن اول طاورانغہ لزوم کوردیلر. قولجہده ایسه برخیلی مدتدنبرو حرورب و قتال دوام و نیچہ کسهلری طعمہ شمشیر انتقام ایتمکده ایلدی . یوقارولرده خامہ فقیر بر تفصیل بیان و تقریر ایلدیکی وجهله داود خلیفه حکومتہ تابع دورغانیلردن بر طاقم سرسری ایالت مذکورہ اوزرینہ تعرض ایتمش و فقط پریشان اولشلر ایلدی . دورغانیلر بومغلوبیتک آجیسنی چیقارمق ایچون مؤخرأ بر قاچ دفعه دها هجوم ایسدیلر لکن هر برنده مغلوب اولدیلر. بو حال ایسنه عموم دورغانیلری حدتندیرمش و داود خلیفه دخی صکره لری تبعه سنک میلانہ قارشو طورہ مامش ایلدی . سلطان علی دخی محافظه وطن و اقبال ایچون مقابله یه قیام و بو محاربات متوالیه ایسه

تارىخ قىسمى      كاشغر      اون اوچىنچى عصر

۱۲۸۷ سنەسنە قدر دوام ايلدى . بر حالده كه ايكي طرفك دنخى اعصاب اقتدارى بى مجال و ارتق محاربه ده دوام و ثباتى محال اولمش ايدى . محارينك درجه كماله ايرن ضعفندن استفاده ايدلك ويعقوب خانك كلوب ضبط ايتسنه ميدان ويرمامك ايچون روسلر سنه مذكوره ده بر قول اردو سوقيه هر ايكي طرفى اوروب ايالت مذكوره بى ضبط ايتديلر (ايشته اقوام اسلاميه نك بر برلريله ايتدكلىرى مملكت وسائره غوغاسندن تولد ايدن مضرت ! ) ايالت مذكوره واليسى قوماندان جنرال (قالپانسكى) بر قول اردو كوندريلورايسه ايالتى تسليمه حاضر اولديغى چين دولته اشعار ايلمش ايسه ده پكين قاينيسى طرفدن جواب ويرلماش وبو ايسه مسافه نك اوزاقلغندن و ياخود قولجه يه اهميت ويرلماشندن نشأت ايلديكى اول وقت ظن اولمشدر . حالبوكه بو ظن چينك احواله عدم وقوفدن ايلروكله خطادر . مسافه نك اوزاقلنى اهميتسىز اولوب قولجه يه چين حكومتك پك بيوك اهميت ويرديكنه دليل ايسه بونك ايچون صكره لرى پك چوق اوغراشمسيدر كه نهايت ۱۲۹۹ اوائلنده عقد اولنان معاهده موجبنجه استردادينه موفق اولمشدر . پكين قاينيسنك جواب ويرماسى اول ارهلق يوننان مسلمانلريله اوغراشمقده اولمى ايچون ايدى .

يعقوب خان كاشغرده ممالكى بر درجه يه قدر اصلاح واعمار وهر صنف عسكرينك تكثير وتنظيمه بذل مساعى بيشمار ايلمكده ايكن اورومچه نك ايلروسنده كى دورغانيلرك اورومچه نك ضبطنه حدت ايدرك واوته ده بروده پراكنده قلان چينليلرى دائره اتفاقرينيه الهرق اورمچه يه هجومله والى سو وانشاي تلف ايلدكلىرى حوادى طوربان واليسى حكيم خان طرفندن واصل اولنجه غايت غضبنك اولوب هان ۱۳ بيك كشيلىك بر اردو ترتيب وبك قولى بك قومانداسيله اورومچه اوزرينه سوق وتسريب ايلدى . مير مومى اليه سرعتله طى مراحل ايدرك معهود خراب قلعه يه عسكرىنى يرلشديردى

وایرتسی کونی قلعه دن چیقوب اوزاقدن اوزاغه محاربه یه باشدی . دورغا . نیلر اللرنده کی طیورلری هپ بردن آتشیلوب بر دقیقه ایچنده دشمنلرندن بشیوز کشی بی خاک هلاکه سردیلر وکاشغرلیلر ایسه آتیشک بو شدتندن دوچار خوف ودهشت وهان قلعه یه رجعت ایستیلر . دورغانیلر عودت ایتمش و بردها هجوم ایتمدکلرندن اوچ کون اوچ کیجه محاربه سز وقت کچمشدر . دردنجی کونی ایسه ۱۵ بیک دورغانی چیقوب آتیش ایتمهک باشلینجه کاشغرلیلر مقابله دن بشقه چاره کوره میوب دفع صائله اقدام وبو حرب وستیز دهشت انکیز ایسه ایکی کون ایکی کیجه بلافاصله دوام ایلمشدر . کاشغرلیلر سپر ارقه لرنده اولوب دورغانیلر آچقده واره صره هجوم ایتمکده ایدی . وقتاکه اوچنجی کونی آفتاب جهانتاب جانب شرقدن عرض دیدار وضیای حیاتخاشاسیله سکنه ارضی مستغرق انوار ایلدی . کاشغرلیلرک نصفی ودورغا . نیلرک اونده سگری دوچار نچه مرک اولوب میدانک انسان لاشه لرله طولدینی وهرطرف قاندریاسی هیئتتی کسب ایلدیکی کورلدی . آرتق اورومچه بالمهوله ید استیلایه کیرمش وسانجو ومناس وقوطوبک وچیدوان وغومه تی شهرلری اوزرینه حرکت اولنه رق ۹ آی قدر اوغراشلدقن صکره کافه سی ضبط ایله اهالیدن بر خیلیدی تلف ایدلشدر . تلفاتک مقداری ۹۰ بیکه چیقارلمقده ایسه ده بک مبالغه در .

بو اثناده ۳۲۷ نجی صحیفه ده مذکور لوحدارین ایله شهودارین اوزرلرینه سوق اولنان چین اردولرینه بر خیلی مدت مقابله دن صکره نهایت عاجز قالملری جهتله ضبط ایتمدکلری شهرلری یاقه رق بیقهرق یوز اوتوز بیک نفوس ایله کاشغر طوپراغنه التجا و یعقوب خانه تابع اولدقلرینی بک قولی بکه بیان وانبا ایلدیلر . میر مومی ایله کیفیتتی پدرینه عرض و اشعار و مشار . ایله دخی بونلری اورمچه یه والی نصب ایتمدیکنی واورالره یرلشدرملرینی امر و اخطار ایلدی . میر مومی ایله ایجابنی بعدالاجرا کاشغره عودت ایتمشدر .

تارىخ قىسمى      كاشغر      اون اوچىنچى عصر

شوشاغون مۇقدا كىندىسەنە وىرىلان يىرلەك دە مومى الېھمانىيە وىرلدىكى ومىعتىدە اولان چىن مستىھفظلرىنە اذن وىرىلۇپ مستىھفظلەك كاشغىرلىارلە بو دورغا نىلردن تىرتىب و كىندىسەنە مومى الېھمانىك مىعتنە تىمىن اىلدىكى كورنچە ۵۰۰ چىنلى اىلە پكىنە فرار اىدەرك كىندىسەنە ۸ بىك عىسكەر وىرىلور اىسە دورغانى شىرلىرىنى كامىلا ضبط اىدەجكىنى تىمىد اىلدى .

بو تارىخىدە درىسەادت غىزىلەرنىن برى يعقوب خانك خىوۋە يە مەاونت اىچون بلوچستان مىسلىنلارلە مەھدە اىتدىكى و بوۋە كاشغىرلە خىوۋە ارەسندە اىرانك مىلىكى بولمىسدىن و اوراسنى چىكىنۇپ كىمك اىچون اىرانلە اىتفاكك مېكىن اولە مامسىندىن نشأت اىلدىكى يازمىشدر . ارەدە اىران مىلكىك بولمىسنى اعلان آسىيانك احوال جىغرافىسندىن عدم وقوفى بىيان اىتك دىمك اولوب يعقوب خانك بوياھ بر تىشى اىسە ھىچ وقوع بولماشدر .

روسىلەك حدوددە تداركاتە اىتدا و نارىن كىنارندە نارىنسق (ياخود نارىنسك) نامىلە قلەئە بنا وانشا اىتملىرى كاشغىر علېھندە اولدىغى يعقوب خان اكلاىچە حكومتى دەا تىكىم اىتمەدن روسىلەرلە اوغراشمىق اىچون جنرال قوفان (\*) ە بر مكتوب آرسال و مۇقدا اولنان تكلىفك تىجار واسطەسىلە اىدىلۇپ كىندوسىنە حكمدار مەاملەسى اولنماسىندىن ناشى رد اىلدىكى و اكر شان حكمدارىسەنە لایق سفىر مۇخصوص كوندىلور اىسە كىندىسى دىنى طاشكەندە سفىر ارسال اىدوب مەھدەنەك عقىدەنە حاضر اىدوكى اشعار اىلدى . بونك اوزرىنە جنرال قوفان طرفىدن بارون قولبار نام ذات بر قاچ ضابطلە سفىر مۇخصوص اولەرق اعزام اولندى و ۱۲۸۹ رىبىع الاخرىنك ۲۵ ى و ياخود رىبىع الاولنك ۱۰ ى تارىخىلە جنرال قوفان اىلە يعقوب خان بىندە طاشكەندە

(\*) ۱۲۳۴ دە طوغىش و اىتدا استىكام مەندىسى اولەرق قفقاسىيە اردولرندە استىخدام اولنش و ۱۲۸۲ دە جنرال موراويفك ىرىنە لىنۇنيا والىلكنە تىمىن اىلمىشدر ۱۲۸۴ دە تركستانە والى اولمش و اىتداى مامورىتندە بخارا اىلە اولنان مۇبارىدە نائل غلبات عظمىداولوب كىب شان و شىرت اىلمىشدر ۱۲۸۵ دە سىرقندى استىلا و خىوۋە و خوقند سىفرلى جەتپەلە سىم شىرتك اوج اعلاسنە ارتقا اىلدى ۱۵ سنە تركستان والىلكەندە بولنش و ۱۳۰۰ دە فوت اولمشدر . روسىلەك آسىيادە بو درىجە ترقىسى كىندىسەنەك اقدامىلە حصولە كىشدر .

بر تجارت معاهده‌سی (\*) عقد اولنوب سنه مذکوره جمادی الاولیسنده یعقوب خان طرفندن امضالمغله نارین‌ده کی تدارکاتدن کلیاً واز چکدی و بونک اوزرینه مشارالیه ۱۲۹۰ ده خوقندلی حاجی منلا تراب (\*\*\*) ی سفیر مخصوص اوله‌رق پترسبورغه اعزام ایلدی . مومی‌ایله پترسبورغده احترامات فائقه ایله قبول اولمش و امیراطور کتبخانه‌سنی تماشایلشد . اشبو ۸۹ سنه‌سنده بخارا امیری مظفرالدین خانک مخدومی عبدالملک خان درت بش بیک‌عسکرله کاشغره کلدی و یعقوب خان طرفندن مظهر حرمت و رعایت اولدی . سبب ورودی مؤخرأ یازیله‌جقدر . ینه بو سنه‌نک ذی القعدة سنده خدیو مصر اسماعیل پاشا طرفندن ارسال اولنان مأمور مخصوص کاشغره واصل اولدی . کاشغر روسلرک حرکات مسئولیانه‌سنه قارشو قدرتدن چکلمش برسد آهنین حکمنده ظن و تنظیم اولنان معاهده‌نامه روسلری طریق تعرضده تأمین ایچون ویرلمش برات موافقت عد اوله‌رق معاهده تاریخندن چوق زمان کچمکسزین روسلرک خیویه هجوم ایلسی اوزرینه یعقوب خان هر طرفه تقییح و حتی درسعادت غزته‌لرنده عن جهل بر طاقم کلمات شنیه تحریر اولمش ایدی . اسنادات کونا کون و مقالات هرزه مقرون ایسه آسیا موقع جغرافیسنه و حکومتلرینک اصول اداره و امور سیاسی و سائر سنه عدم وقوفله برابر روسلرله یعقوب خان بیننده کی مناسباتک نه مرکرده و معاهده . نک نه یولده اولدیغنی . و آسیا مسلمانلری ایچون مضر اولوب اولدیغنی بیلمامکدن نشأت ایلمشدر . از جمله بر غزته یازمش ایدی که :

(\*) بآلی «روسیه تبعه‌سی تجارت و مصالح سائر ایچون کاشغره کیتکه و مالیرینی محافظه ضمنده کاشغرده خان استیجار ایتمکه مأذون اوله‌جقدر . روسیه تجاری کاشغرده مصالح تجاریه . لرینه و رسم کرکک صورت تحصیلنه نظارت ایتمک اوزره مأمورلر بولندیره‌جق و روسیه تجاریه کاربانلری کاشغردن مرور ایدوب همجواریه مملکتله کیده ییله‌جقدر . کاشغریلر دخی روسیه ممالکنده بو امتیازاته نائل اوله‌جق و طرفین ممالکنه نقل اوله‌جق اشیا و امتعه‌دن یوزده ایکی بیجق رسم الیه‌جقدر» دن عبارتدر .

(\*\*) تاراب و یاخود توراب صورتنده یازیله‌بور ایسه‌ده طوغریسی ترابدر .

«يعقوب خانك حوصله حيتنه صيغديروبوده امضاسى الته الدينى معاھدەنك دھا مرکبى قوريمقسزىن روسيه اردولرى برطاقم قبائل مسله اوزرىنه هجوم ايتدیلر. تركستان مسلمانلرىنك بقای سعادت وحریتلرىنى محافظه يه كافی بر حكومت اسلاميه پيدا اولدى دیرایكن عكسى ظهور ایدەرك او حكومت كندى ابناى نوعنك محوبى انتاج ایدر بر عهدنامە يى امضای حيتنه الوبده انلك اضمحلانته بر درجه يه قدر ذى مدخل بولئور الخ» .

معاهده امور تجاريه يه دائر اولوب بونده يعقوب خان مضطر اولمغله برابر كنديسنك خيوه محارباتنده نه علاقەسى ونه ده منافعى وار ايدى. روسلر يعقوب خانله معاهده عقد ايتسەلر بيله تجاوزه مختار اولوب بو باده مشار. الپەدن ذره قدر خوف وانديشه ايتماشلردر. كاشغر معاھدەسىلە خيوه محاربهسى پيننده قطعاً مناسبت اوليوب كاشغر حكومتى دھا هنوز كندى بقاستى تامين ايدە مامش ايكن بالجله تركستان مسلمانلرىنك بقای سعادت وحریتلرىنى محافظه يه كافی ظن ايتك ايسه وهمدن بشقه بر شى دكلدر. برده درسعادت قپو كتخداسى شيخ محمد ضيا افدى طرفندن ۱۲۹۱ ذى العقده سنك ۲۱ى تاريخيله غزته لرله اعلان اولنان بر تصحيحنامە ويا تكذيبنامە وار غرابتى جهتيله بعض مهم پارچەلرىنى خلاصه ايدەرك ايشته يازيورم :

«يعقوب خان خوفندن كاشغره كلكده چينلرله محاربه ايدوب مملكتلرىنى ضبط ايله ۳۰ مليونلق بر حكومت تشكيل ايتش وبونك ۱۵ مليونى اشد احتياجه عسکر اولەيلور ايش يعقوب خان انكليردن وهيچ بر يردن معاونت كوره مينجه كويا روسيه يه بر سفير كوندرمش وبوايسه روسيه نك جايه سنه كيرلسنه بر مقدمه بولمش اولدينى غزته لرده بيان اولنش ايسده كاشغرك ۱۵ مليون فداكارانه ميدان محاربه ده ثبات ايدەمز ايسه روسيدن اعانه سوق اولندجق ۸ بيك عسكرك هيچ فائەسى اولەمز ايش چينلر هر سنه حدوده تقرب ايدر وچوخى مقتول اولوب بقیة السيوفى فرار ايله بر قاج ايلت ترك ايدر ايش حتى بو دفعەكى هجومده مناس واورمچه كبی ايبي ايلت جسيمه كاشغره علاوه اولنشد» .

بر ملكدن يارى يارىه عسکر چيغسى هيچ بر يردە بمكن دكلدر. مناس واورمچه شهرلرىنى برر ايلت جسيمه كوسترمك وكاشغرك نفوسى اوتوز مليونه چيقاروب چينلرله هر سنه بر قاج ايلت ترك ايتدیرمك عجم مبالغەسى بيله كچمشدر. يعقوب خانك دائماً چينلرله محارب اولسى واورمچى ومناسى چينلردن المسى صرف خلاف حقيقت اولوب مشارالیهك يوزده ۹۹ محاربهسى



اسلام ایله واقم اولمش و مذکور شهرلری دخی ایادی اسلامیه دن اخذ ایلشدن . روسیه یه سفیر ارسالی بر درجه یه قدر قیالجه انکاره قالمیشیق آفتابه پرده چکمه بکر . سفیر ارسالی تحت جایه یه کیرلک ایچون دکل تأکید مناسبات ایچوندر دنیلسه ایدی طوغری سویلنمش اولور ایدی . ایلیچی یعقوب بک استانبولدن وزیاده سیله مظهر رعایت اولدینی مصردن ویریلان طوب و تفنک و ادوات حربیه ایله دولت علیه طرفندن کوندریلان پیاده و سواری و طویچی معلملری یوسف و چرکس یوسف و اسماعیل حتی افندیلر ایله طاغستان بکراده لرندن زمان بکی و یعقوب بک استانبولدن طوبلدینی عسکری تقاعد لرندن درت کولکلوینی و اندرون هایوندن مخرج مراد افندی بی و بعض هدایا و برنجی رتبه دن مرصع نشان عثمانی ایله سیف و علمی و نامه هایونی (\*) مستصجاباً ۳ ماهده کاشغره واصل اولدی که یاننده برده انکلیز هیئت سفارتی وار ایدی هیئت سفارت ایسه موسیو فورسیتک ریاستنده اوله رق طیب موسیو بلو ایله یدی سکر کشیدن مرکب اولوب هندوستان و ایسی (لورد نورث بروک) ایله کوریشمش و هندوستانده بولندینی مدتجه مظهر حرمت و رعایت اولمش اولان یعقوب بکی هالایا (\*\*)

طاغلری سلسله سننده واقع اولوب تبتی کچدکن صکره کاشغرک جنوب شرقیسنده حدود قره غولی اولان شهد الله مزاری نام محله بکلیوب برلشمشر ایدی که معیترنده هندوستان مسلمان عسکرندن مرکب بر بلوک

(\*) مالی طرف ملوکانه یه اولان کمال خلوص و محبتدن بختله اول حوالیده اعلائی لوی نصرت ایدلمکده اولدینی تفصیلاتنی حاوی تقدیم اولنان نامه باعث مسرت اولدیغندن و توثیق روابط محالست ایچون نشان و سیف و بعض ادوات اهدا قلندیغندن عبارتدر که ۷ جادی الاخره ۱۲۹۰ تاریخلی ایدی .

(\*\*) هندوستان و تبت اراضیلری بیننده واقع اولوب شمال غریبدن جنوب شرقیه طوغری تمتد واک ایچق تپه سی ۸ بیک واک یوکسک تپه سی دخی ۸۸۴۰ مترو ارتفاعنده درکه یوقارولری دایما قارایله مستور اولوب ۲۲۶ میل مسافه دن رؤیت اولنور . جبال مذکوره ده بر خیلی معادن واردر .

تارىخ قىسىمى كاشغر اون اوچىنى عصر

سواری وار ایدی . هیئت سفارت کاشغرده نائل حرمت ورعایت اولوب  
تخصیص اولسان سفارتخانهیه ایندیریلهرك آكرام واعزاز و ۱۵ پاره طوپ  
انداختى كې بر حرمت مخصوصه ایله مظهر امتیاز ایدلدى . موسیو فورسیت  
قرالیچه نك نامه سنی یعقوب خانه تقدیم ایلمش ومشارالیهك بر تربه معتبرده  
اجرا قلنان امیرلك عنواننك رسم اعلاننده اونیفومه سنی لابس اولدینى  
حاله حاضر بولمىشدرکه بو رسمده مشارالیه طرف پادشاهیدن کوندریلان  
نشانی تعلیق وسیفی تقلید ایلمشدر .

انکلیر مأمورلرندن واركان حربیه دن میرالای غوردون یوزباشی تروت  
ایله کاشغرك جهت شمالیه سنده واقع روسیه حدودینه قدر سیاحت ایتمشدر .  
موسیو فورسیت واسطه سیله انکلیرلرک کاشغره بو دفعه عقد ایلدیكى معاهده  
(\* ) ۱۳۹۰ ذی الحجه سنك ۱۵ نجی كونی طرفیندن امضالتوب برنسخه سی

(\*) خلاصه سی شو وجهلدر : طرفین تبعه سی هندوستان و کاشغره ایستدیكى اسكان  
و بر طرفدن دیگر طرفه اموال تجاریه ادخال ایده بیلوب دخل و تعرضدن مصون اوله جق  
ومعاملات تجاریه یی . وقتاً تعطیل ایده جك شی پولىقه یه عاند مانع اولوب اوده اولجه خبر  
ویرله جکدر . امتیازات انکلتره پساپورطنی حامل اولانلره مخصوص اولوب همالایا طریقیه  
کلان کاشغر انتمه سی هندوستانك هر طرفنده رسم کرکدن معاف اوله جق و هندوستاندن  
کاشغره کلان اموالدن ایسه کاشغرك دیگر شهرلینه نقلنده تکرار رسم التمامق اوزره یوزده  
ایکی ییحق رسم کرک التهجقدر . حکومت اموال تجاریه یی یولده اچیه جق و رسمك تسویه سنده  
منازعه ظهور ایدر ایسه آنچه یرینه اشیا التهجق و بوده اولمز ایسه مأمور ایله تجار طرفندن  
منتخب وکیلرک رأی معتبر اوله جقدر . کاشغرك مراد اولنان شهرلنده بر قونسولوس و کاشغرده  
بر سفیر بولنه جقنى كې یعقوب خان طرفندن دخی هندوستانك ارزو اولنان محللنده قونسولوس  
وقالکوته ده بر سفیر بولندیریه جقدر . انکلتره تبعه سندن کاشغره کیدنلر اراضی اشترا وابنیه  
انشا ایده بیله جك ولدی الایحاب قونسولوسك بر مأموری برابر بولمىشجه حکومت طرفندن جبراً  
خانه لرینه کیرلیه جکدر . مدعی ومدع علیی انکلیر تبعه سندن اولان دعاوی بر کاشغر مأموری  
حاضر اولدینى حاله انکلیر سفیر ویا قونسولوسى معرفتیه رؤیت ایدیه جك وطرفینك بری  
انکلیر و دیگرى کاشغری اولان دعاوی ایسه انکلیر سفیر ویا قونسولوسى مواجهه سنده رؤیت  
اولوب فقط یعقوب خان طرفندن تعیین اولنان حاکم حکمیه فصل دعوی ایدیه جك و بوقبیل

موقتاً یعقوب خان نزدنده براغلمش ومؤخراً هندوستاندن برصورت مصدقه سی میتنده ۱۰ ادم ودوقتور اسقوللی اولدینی حالده موسیو شومعرفتیله ارسال قلمشدر. یعقوب خان بودفعه درسعادتن کلان مأمورلری برخانه یه قویوب ایلك دفعه کلان واو آنه قدر استخدام اولمیان کولکلیلرک دردینی آق صوده بولنان حق قولی بکک یاننه اعزام وایکسنی ده کاشغرده برخدمتله استخدام ایلمشدر. بو تاریخدن اعتباراً خطبه لرده سلطان عبدالعزیز خانک اسمی اوقوغنه وسکه لرده پادشاه مشار الیهک نامنه ضرب اولنغه باشلادی .

موسیو فورسیت کاشغرده درت آی قدر اقامت ایتیش و ۲۷ محرم ۱۲۹۱ بازار ایرتسی کونی صوک دفعه اوله رق یعقوب خانله ملاقات ایدوب کرک کندیسنه و کرک معیت مأمورلرینه کوستریلان حرمت ورعایتدن طولایی عرض

دعاوینک استنطاق کاشغر حکومتی طرفندن اجراقلنه جق ایسه ده حین استنطاقده برانکلیز مأموری حاضر بولنه جقدر . مدعی ومدع علییدن بری انکلیز و دیگری اجنبی تبعه سی اولوب طرفینک بری اسلام اولدینی تقدیرده کاشغر ضابطه ومحکمه سی معرفتیه رؤیت واستنطاق اولنجه کی طرفین غیر مسلم اولدینی وانکلیزه سفارتخانه سی معرفتیه استنطاقه موافقت ایلدی حالده حکومت سفیر معرفتیه رؤیت واستنطاقه مخالفت ایتیه جقدر . طرفینک بریسی انکلیز تبعه سی اولان دعاویده برحقسزلق اولدینی مؤخراً سفیر ویا قونسولوس استخبار ایدرسه دعوائی آخر محله نقل ویکیدن استنطاق اجرا واوراده برادمنی بولندیره جقدر . بوامتیازات هندوستانده وانکلیزه دولتی زیرجایه سنده اولان پرنس وحکومتلر واهالیبی حقنده دخی مرعی الاجرا طویلوب کاشغر حکومتی مذکور پرنس وحکومتلرله بشقه جه عهدنامه عقدیحون انکلیزه دولته معلومات ویره جقدر . یمن تحتنده ویریلان ولاداق نام محله طرفین مأمورلرینک تحت نظارتنه ویریه جک اولان تقاریر ومحدرات رسمیه متعلق اولدینی طرفدن تحریرات رسمیه وارد اولدجه مراجعت ممکن اولیه جقدر . طرفین تبعه سندن هندوستان وکاشغرده بلاوارث وفات ایدنلرک اموال وایشیسی منسوب اولدینی سفیر وقونسولوسه تسلیم اولنجه جق وسفیرده متوفانک ذمت ومطلوبنی تسویه ایده جقدر . کاشغرده ساکن برانکلیز مدیون اولوبده دینی ادا ایده مدیکی ویامفلس اولدینی صورتده اولجه انکلیزه سفارتنه مراجعت اولوب اموال وایشیسی فروخت ایله اصحاب مطلوبه ویریه جک وسفیرده مدیونک هندوستانده نقدی اولوب اولدینی تحقیق ایله اولدینی صورتده اصحاب مطلوب انکله اسکات ایدیه جقدر .

تارىخ قىسمى      كاشغر      اون اوچىنچى عصر

تَشْكُر اَيْمَشْدُر . يَعْقُوب خان مَقَابَلَه قِيَام اَيْدَهْرَك هِنْدُوسْتَان حُكُومَتِيَه حِصْوَله  
 كَلَان مَنَاسِبَاتِدِن مَحْظُوظ اولدِيغى بُونَك دوام وبقاسنه چالِشِه جَغنى بِيان  
 اَيْلِه قَرالِيچِه وھِنْدُوسْتَان والِيسنِه بِيان خُلُوص اولمِشنى تَمى اَيْلمِشْدُر .  
 بُو مَلاقَاتَدِه اَيْلِچى يَعْقُوب بَكْدِه حَاضِر اَيْدى . ايرتسى كُونى سَفارَتخانِه تَخِيه  
 اولنوب ۱۹ پارِه طُوب آتِيه رِق وسراى اميرى بِنَسَدكانِيه كاشغَر امِراسى  
 طَرَفِدِن تَشِييع اَيْدِيلَه رَك مومى اِيلِه اَيْلِه مَعِيَت مَأْمُورلرى و يَعْقُوب خانك نامَه سنى  
 (\*) حَامِل اولان اَيْلِچى يَعْقُوب بَك مَراد افندى اَيْلِه بَرابَر كاشغَر دِن حَرَكَت  
 اَيْتدِيلِر . يَعْقُوب خان بوسنَه دِه افغانسْتان اَيْلِه عَقْد مَنَاسِبَات اَيْلدى .

۹۱ سَنَه سى ظَرَفِنْدِه يَعْقُوب خانك بِيوك هَمشِيرَه سى نامِيلِه دَر سَعادَتِه كَلُوب جَانِب حِجَازِه  
 عَزِيْمَت و تَكَرر عَوْدَت و بُوْرادِه بَر چُوق عَطَايا و هَدَايا يِه نائل اولنوب يَعْقُوب خانِه تَبْرَك  
 بِيورِيلان لَحِيَه سَعادَتى اسْتَحْجَاباً ۱۲ رَجَب ۹۱ بازار ايرتسى كُونى تَرَكسْتانِه مَتُوجِباً دَر سَعادَتِدِن  
 حَرَكَت اَيْدِن (اى بِيى) خَام حَقْنَدِه اسْتانْبُولدِه بَر چُوق رِوايَت دُوران اَيْمِش ايسَه دِه بُو بَحْث پَكْدِه  
 مَقْصَد اَخْلَنْدِه اولمَدِيغِيچُون بُو بَابَدِه حِيْلِه اولوب اولمَدِيغى يازمَقْدِن صَرَف نَظَر اَيْلِم ايلرودِه اِقْتِضا  
 اَيْدِراسِه اَكْثَر يَغنى بَشَقَه واسطَه اَيْلِه يازارم . بُو سَنَه دِه چِيْنلِيلِرَك حُدُودى تَجَاوُز اَيْتدِيكى  
 وَفَقْط يَعْقُوب خان طَرَفِدِن مَغْلُوب اولدِيغى حَقْنَدِه دَر سَعادَتِه نَايَسْدِن مَنقُول اولمَق اوزرِه نَشْر  
 اولنان مَعْلُومَات يِلان و يِتِه نَايَسْدِن نَهْرَق نَشْر اولنان و چِيْنلِيلِرَك كاشغَر و قَوْلجِه اوزرِيَه هَجُومِه  
 قِيَام اَيْمِش جِهْتَلِه حُدُوددِه بولنان روس مَأْمُورِيْن عَسْكَرِيَه سَنَك چِيْنلِيلِر عَلِيْنَدِه مَتَفَقاً مَحَارِبِه اَيْمَك اوزرِه  
 كاشغَر مَأْمُورلِيَه اَجْرَاي مَحَابِرِه اَيْمَكْدِه اولدِيغَنه دَأْر اولان مَعْلُومَات دَخى اعْتِمادِه غَيْر شَايَانْدِر  
 چُونَكِه رُوسلر حَسْب المَانِع كاشغَرِه هَجُومِه مَوْفُوق اوله مَبْجِه چِيْنلِيلِرى تَشْوِيق اَيْمِشَلر اَيْدى  
 يَعْقُوب خانك از دِياد سَطُوتِيچُون رُوسلرَك مَشَارالِيهاله بِالاتْفَاق چِيْنلِيلِر عَلِيْنَدِه مَحَارِبِه اَيْمِشى  
 بُولتِيقَه لَرِيَه مَوْافِق دَكَل اَيْدى .

يَعْقُوب بَك ۱۲۹۲ اوائلِنْدِه دَر سَعادَتِه مَواصَلت اَيْدُوب ربيع الاولِنْدِه  
 حَامِل اولدِيغى نَامَه يى و شو لُو حَه يى (عبدالعزيز خان كه بچوكان حسن راي)

(\*) مَألى نَامَه هَمَايُونْدِن طُولايى اَظْهَار شَادى ضَمِنْدِه ۱۰۰ پارِه طُوب اِنْدَاخْت اَيْتدِيرُوب  
 داخِل مَمَالِكْدِه عَمَّانلى سَنْجَاغنى كَشَاد اَيْتدِير دِيكْنِه وَعَرَض تَشْكُر اِيلِه تَجْدِيد اِرْتِبَاط و رَقِيَت  
 آر زُوسنَدِه بُولنُوب خَطْبِه و سَكَه يى نَام پادشاهى يِه ضَرْب و قَرانْت اَيْتدِير دِيكْنِه دَأْر اَيْدى «يَعْقُوب  
 حَان بُو مَأْلَدِه و بِيان تَشْكُر بُولنَدِه بَر دِه مَقَام صَدَارَه مَكْتُوب كُودُرْمِش اَيْدى»

(کوی شهنشهی زشهان جهان ربود) (شاهد همین بس است که در ملک کاشغر) (خطبه بنام وسکه بسیم وزر نمود) وکاشگردن کنیردیکی هدایایی خاکپای پادشاهی به عرض و تقدیم ایلدی و طرف اشرف شهریاریدن پک چوق اکرام و عنایاته و مجیدی نشان ذیشانک برنجی رتبه سندن برقطعه سنه نائل اولدی. میر مومی ایسه بوآیده روسیه نك در سعادت سفیری جنرال اغناتینی زیارته کیتمش و مومی ایله اعادة وزیته ایلمشدر. سنه مذ کوره جمادی الاخره سنده بک قولی بکه ایکنجی وحق قولی بکه اوچنجی و میر مومی الیهک برادر زاده سی عادل خانه دردنجی رتبه دن برر قطعه مجیدی نشانی عنایت واحسان بیورلدی.

یعقوب خانک نامه وهدایایی محظوظیت سنیه یی موجب اولمش واسلامک او جهتلرده ده ترقیسی آرزو ایدلمش اولدیغندن کاشغره بر قاق معلم ایله بعض هدیه واسلحه نك کوندرلسی حقنده اراده پادشاهی شرفصدور اتمکله سورة فتحک فاتحه سیله مزین برسنجاق واوزری طغرای هایونله موشخ بر ساعت و یقه سی مرصع و صرمه ایله معمول بر خلعت و بشیوز عدد مصحف شریف باب عالیجه تدارک اولندی کبی طوپخانه جه دخی بعض اسلحه حربیه ترتیب وایکنجی دفعه یازیلان نامه هایون (\*) ی مستصحباً متهی حرکت اولان یعقوب بکه تسلیم اولندی.

ترتیب اولنان اسلحه ارقه دن طولارمع قونداق وچتسال اوق وقا اوچ فوندلق چلیک برپطریه طوب ایله ۲ بیک انقلید تفنکی و ۶۰۰ دانه و ۶۰ پشرو ویدشربوز طیه و فونیه و ۳۱ صندوق ایجه مهمات و ۶۲۰۴ عدد ادوات و ۱۰ بیک ملو بوقمر فشنکی قاپسولی و ۲۱ بیک عادی قاپسول و ۲۰ بیک قیه قورشون و ۱۰ بیک قاپسول اوق و قاپسول اعمالنه مخصوص دستکاه و بونلر ایچون مکمل برخیلی آلات وادواندن عبارت ۵۵۸۰۰ فوند ثقلتنده اولوب مأمور اولانلرده قول اغاسی علی و یوزباشی دیگر علی اغاز ایله یوزباشی کاظم افندیبرکه علی اغازک بری طوپچی و دیگری قاپسول اعمالی و کاظم افندیبرکه استحقاق

(\*) مقدما کوندریلان نامه دن طولایی بیان منونیتی حاوی کوندریلان مکتوب باعث منونیت اولمش و بوکره یادکار اولمق اوزره بعض اشیا کوندرلمش اولدیغنه داردر.

تارىخ قىسمى                      كاشغر                      اون اوچىنچى عصر

انشاسى مەلىدەر. بو اشيا و مأمورىنك بومبايه قدر نول و خىراجى اولان ۵۲۲۸۱ غروش  
 مؤخرآ خزىنه جليله دن اعطا قلىنق اوزره طوپخانە خزىنه سى طرفدن تسويه ايدىلىشدىر .  
 يعقوب بك ۹۲ رجبىده حضور پادشاهى به داخل و بك چوق التقاته  
 نائل اولدقدن صكره انكليز سفيرىنك تشويق و مظاهرتيله استحصال ايلدىكى  
 فرمان هايون (\*) ى مستصحباً كاشغر حكومتك خوقند اختلالاتنه مداخلة سى

(\*) فرمانك صورتى بورايه عيناً درج اولمشدر «جناب اصالت مأب معالى نصاب  
 شرف اكتساب جامع آيات ديندارى رافع رايات سعادت و كامكارى حالا نواب و لواحقيله  
 كاشغر اقالىنك حاكم صاحب الاعتبارى يعقوب خان اطلع الله تعالى بدور عزه من شارق العز  
 و الاجلال مقدا جانب على جمع الاعالى پادشاهانه مزه ابراز ايتىش اولدقلى آثار مصادقت  
 و محالصنك نزد شرفند هايونمزده اقتران ايتدىكى حرمت و تقدردن اكتساب ايدىلان شوق  
 و مسار و مباهات و افتخارك تفصيلاتنى مشعر و باجمله اركان و اهالى دعائى شاهانه مزى نالى اوله رق  
 باب شوكت مأبزه رابط تابعيت و انساب و قلمرو داورىلى لوى سعد احتواى ناجدارانه  
 و خطبه و سكه لر نام خلافت انماى شهربارانه مز ايله زينتياب اولدغنه و بعد ازىن بلا انصرافى  
 و انضمام طريق اخلاص و انقيادده ثبات و دوام اولنه جفته دائر اقرارلندن افتخار الاكبر و الاكرام  
 جامع المحامد و المكارم المختص بمزيد عنایت الملك الدائم يعقوب بك و ساطيته تقديم حضور فيض  
 نشورمز قلنان مكتوب متضمن الودادلى منظورمز و مبرومى اليك توديعات خالصانه و كاشغر  
 امارتىك اكبر و ارشدد اولادلىر نه توارثى حقنده ارزائى مساعده عليه مز ايچون وقوع بولان  
 تمنيات اميرانه لر نه متعلقاً عرض ايلدىكى افادائى معلومز اولدى بر مقتضائى قوه جاذبه اسلاميه  
 ميانده ارتباط و مودت معاً موجود ايكن درگاه فيوضات پناه جهاندارانه مزه شوصورتله  
 اظهار و تكرار اولنان مأثر تسليميت انى فعلاً دى موقع حصوله كتوره رك مزيد محظوظيت  
 و باره استحقاق لر نه تضاعف توجه و محبتى موجب اولدىكى كجى آساي و سواده معتصم جبل  
 متين شرع انور و مراياى صفوت نماى قلوبى انوار دياثله منور اولان اهالىنك مقام معالى  
 اتسام خلافت عليانه ربه ربط رقاب منسوبيته ابراز ايتدكلى آثار اخلاصكارى دى ممنونى مزى  
 استلزام ايلدرك بونك و مطاوعت معروضه لرى عند محاسن پيوند پادشاهانه مزده مظهر قبول  
 اولدىنك نشانه عئيسى اولق و خطبه و سكه لر اسم سائى ملكدارانه مزله تزيين اولنق و اول  
 حوالده دولت عليه مز سنجائى كشاد ايدىلوب شكل ورنكى تغيير اولنماق و شو و ارتباط و اباعه  
 وقتاً من الاوقات خلل طارى اولماق اوزره مسند امارت كاكان عهدى استيهال كده ابقا و جناب  
 نباهت نصابلىرى تشرىفاً و كافة منسوبات وزير دستانلىرى تلطيفاً صوب فخيانه لر نه برنامه نامى  
 اثر خاقانى و سوره مباركه فتحك ايات بشارت بنياتى حاوى بر رايه مسعود عثمانى ايله سائر

اولدیغنی بیان ایله عرض تأمینات ایتمک وچینلیرله وقوع بوله حق محاربه ده روسیه نك معاوتی وعدینی المق اوزره پترسبورغه عزیمت ایتمش واوراده دخی مظهر اکرام ورعایت اولمشدر . ایمپراطور بوبابده جنرال قوفمان ایله کوریشمک لازم کله جکنی بیان ایله یکندن ! طاشکند طریقله کاشغره عزیمت ایلمشدر .

بعض هدایا ارسال قلمش وعباد اللہک مأمور حفظ وحمایتی اولان ارباب حکومتک مودوع ید امانتلیری بولنان جمعیت بشریه نك تنظیم امور وتیمم اسایش وحضورینه اعتنالی کندولرینه اک ییوک بروظیفه مقدسه ومشروعہ بولندیقی مثالو بولنرک انقلابات روزکار ناپایدار وتغیر اصول وافکار ایله کرفتار تفرقه وپیشانی اولاملریچون ایشک اتیسی تأمینہ تشبث واهتماملری ده رتبه وجوبه منتهی وورانت ماده سنده کی ارزو وهطلبلیری بوکامبتنی کورندیکندن سالف الذکر کاشغر امارتنک شرائط محرره ایله بر موجب استعدا اکبر وارشد اولادلرینه توارث وانتقالی خصوصنه دخی اراده مکارم معناده شهنشاهانہم شرفریز صحیفه سنوح وصدور اولمشدر . ارتق مفطور اولدقلمری درایت وفطانت مقتضاسنجه حق احقرلنده بووجهله ظهوره کلان عنایت ومساعدات عالیہ منری از سر نو تقدیر وسلام سلامت انجام واهالی مرقومه مفارقتده کمال توجهات مراحم اتسامری ایجاب ایدنلره تبلیغ وتبشیر ایله هر بار ایفای شریطه خصوصیتہ بذل همت وقاطبه احوالده سکنه وتبعیه شش عدل وداد ایله جله سنک وسائل استراحت وامنتی واجبات اموردن اولغله بوامر مهمه فوق الغایه دقت ایلتری وعلوم ومعارفک وحرف وصنایع وزراعتک تزید وتوفیری وطرق ومعارک تسویه سیله وسائط نقلیه نك تسهیل وتکثیری مدنیت ومعموریتک وسائل مقتضیه حصولیه سی بولندیغندن بو شیرک ومملکتک احتیاجات وخلفک قابلیت واستعداداتنه کوره دها سائر لازم کلان تأسیسات واثار نافعہ نك میدان فعل ووجوده ایصالنه و برده نظر حقایق بینلرنده مخفی دکلدکرکه مجبوریته صحیحہ اولدقجه محاربه مجهوله العاقبه ایله اشتغال وانکله وبوصورتله بیوده اضاعه نفوس واموال ایتمکدن ایسه حسب الحال عالمک هرجهتده مختار ومخذ بولنان مسلك فلاح صلح وصلاحه کتمک من کل الوجوه خیرلو اولغین الیوم تحت امارتلرنده واقع یرلرک حسن اداره ومحافظه سی وحکومات متجاوریه معاملات دوستانه ونیات مسالمتکارانه ارانه سی ومملکتک مدار ثروت وعاری وحکومتک سبب صحیح مکنت واقتداری اولان امرهم تجارتنک توسیع دائره رواجی اسبابنک استکمالی ایله داخل ترقیات لازمہ نك استحصالنسه سعی وغیرت ایتملی مطلبوب ومنتظر ملوکانه من اولدیغنی اعلاماً وافهاماً دیوان هایونمدن اشبو فرمان عالیشانم اصدار قلندی فی ۱۵ رجب سنه ۹۲»

تارىخ قىسمى                      كاشغەر                      اون اوچىنچى عصر

كاشغەر كوندىرىلەجك اشيا ايله مأمورلر مراد افندى ايله كاشغەر كاتىبلرنىدىن مىلا صالح و عبد الله اخوند و نىچاھ باشى مىلا قربان و خداوېردى معرفتلىرىلە و هندوستان طرىقىلە رمضان ۱۲۹۲ دە در سعادتنى حرىكت ايلدى . هند حكومتى بونلر حقنەدە حرمت لازىمەنى اجرا و حدودە قدر اشيا نىك مصارفى نقلەسنى تسويە و ايفا ايله ايلروسنە حكىمى كچمىدىكىنى بيان ايلدىكىدىن مأمورلر اشيايى و مراد افندى ايله مىلا قربانى لاجورده براغوب و ادم ارساللە اشيا نىك الدىرلىسى حقنەدە كاشغەر تىجرىرات كوندروب ايلرويه حرىكت و بو تىجرىرات اوزرىنە يعقوب خان طرفندن چىقاريلان مأمورلرە يارى يولده مصادفت ايتدىلر و برخىلى زحمت و مشقت ايله يار كندە واصل اولدىلر . شەر مذكور و ايلسى مىلا يونس بونلر ك يار كندە وصولنى يعقوب خانە اشعار و اشيا نىك مقدارىنى ميين دفترى دە ارسال ايلدى و ارەسى چوق كچمەدن اشيا دە واصل اولدى مشارالهدن كلان امر اوزرىنە مأمورلر ۹ آى قدر يار كندە كوندە برايكى ساعت عسكەرە و عملەيە تعليم ايله اشتغال ايتىش و بو مدت ظرفندە بونلرە سربىت و يرلىوب يالكر اوله رق شەردن طيشارى يە چىقملىرىنە مساعده ايدلماشدر . بوكا يعنى مأمورلر ك عدم استخدامنە سبب شودر ك :

يعقوب خان اولدن كندىسنىك معلوماتى اولقسىزىن بر طاقم مأمورلر ك و رودىنى و دولت علىه عثمانىە ايله خديويت جليله مصرىە جانبدن كوندريلان اسلحه نىك بعضىسندە طغراي غراي عثمانى ايله برابر اجنى يازى و نومرولرى اولدىغى كى بعضىسندە دىخى طغرانىك بولمىدىغى و مأمورلر ك نصفندن زيادەسى صقالسز اولوب (\*) كاشغەرلىرە بگزە من بر هيئەتدە بولمىدىغى كورنجه بر چوق شەهلرە دوشمش و دور و دراز تحقيق و تدقيقە لزوم كورمىشدر . يعقوب بك سىداولسى و اهلانىك مظهر توجىي بولمىسى حسيبلە تحصيل سلطنتە قالقىشمسى مأمول اولدىغىدىن يعقوب خان مير موسى اليهى چوقلق ملكندە او طور تىوب

(\*) صقالسز كاشغردە مظهر نظر نىرت اولور . بوسبىلە مأمورلر مؤخر اصقال صالحو ير مشدر .



ایلچیلک ایله اوتیه برویه کوندریر و دائماً اندن احتراز ایدر ایدی. حال بویله ایکن بویله چکندیکی آدم واسطه سیله ملکنه اسلحه ادخال اولنور مأمورلر کوندریلور و بونلرده داعی شهبه برحاله بولنور ایسه تحقیقه لزوم کورلمز می؟ مأمورلر بلکه حقیقه مسلمان دکدر. بلکه جاسوس و بلکه علیهنده استخدام اولمغه مأموردر. بونلر اولان شیلر دکیدر؟ شوراسیده وارکه یعقوب خان بونلری کلیر گلز استخدام ایدوبده نه پاجق ایدی؟ ملکنده نظام اصولی احداث ایده جکدی دکلی؟ بواسه قولای برشیمیدر؟ اهانیک وعسکرک عادات و اصول و نظاماتی بردنبره تغیر ایله هنوز بنای حکومت مطلوب وجهله تأسس اتمه دن نظام جدید احداث ایلمک زرده مخاطره لی اولماشدر؟ بو حقیقت یعقوب خان نظرنده دخی مستور دکل ایدی. مشارالیه مأمورلری ایوجه اکلا دقندن وافکار عمومیه یی ارزوسی جهته تامیله میل ایتدیر دکدن صکره دنیانک هیچ بر طرفنده یاپیله میان بر مهارت حکیمانه و بر تدیرر فلاتون پسندانه ایله بر قطره بیله قان دوککسزین هر کسی نظام جدیده طرفدار و کاشغرک ترقیات عسکریه سنه طلبکار ایلدی. ایشی اودرجه یه کتیرمش ایدی که منافع ذاتیه لرینه بالوجوه مغایر اولمق لازم کلان رؤسای دولت و امنای ملت مأمورلرک استخدامی وعسکرک تعلیم و انتظامی حقنده کندی کندی نه حاصل اولان ارزولرینی بالدفعات عرض و بیان ایتدیلر.

مأمورلرک استخدامنه ده وسیله شو اولمش ایدی که :

کاشغره کیدنلردن بیکباشی اسماعیل حقی افندی (\*) کندیلرندن اول کاشغره کلوب طویچی معلمی اولمش و در سعادتده ایکن کوریشلیدیکی جهته کندیلرینی صیقجه صیقجه زیارت ایتمکده بولنمش اولان محمد خانک معیتده کی عسکره

(\*) مکتب طیبه اعدادیه رسم معیلدر. کرک هومی الیه و کرک ارضروم استحکامنه مأمور قول اغاسی علی کاظم افندی کاشغره بولندقلری مدت ظرفنده مشهورداتی شفاهاً نقل و افاده اینلش اولدقلرندن اثر ناجیرانه مک بوندن صکره طبع اولسه جق اینکچی احوال داخلیه قسمنده هومی الیه افاداتی کندی معلومات و تبعات و تحقیقاته ضم و علاوه اولنمشدر.

تارىخ قىسمى      كاشغر      اون اوچىنچى عصر

ھېچ بىر شى اوكرتەمدىكى كورنجه كندوسنه بر ايولكده بولنق وكاشغر  
 مسلمانلرينه بر خدمت ايتىش اولق ايچون مومى اليك موافقىتله عسكرك  
 تعليمى درعهده ايله از زمان ايچنده نفراته طويچىلق قنى اولدقجه تحصيل  
 ايتدېر مش ويعقوب خان ايسه تعليم ايشندن تجاهل ايتمكده بولمش ايدى .  
 برارهلق كاشغرده بولنان كافه عسكره عمومى بر تعليم اجراسى تقرر ايدهرك  
 مامورين دخى تعليمكاهه جلب اولندى وائناى تعليمده يعقوب خان اسماعيل  
 افندى يه « اسماعيل افندى بزه خدمت ايدرميسكز؟ » ديه علنا خطاب ايدنجه  
 مومى اليه « متبوع مفتخم وپادشاه معظم افندمن بزي خدمت شهايتلرينه  
 ارسال ايله بورادهكى عسكرك تعليم وانتظامى امرنده صرف مساعى ايدك ديه  
 امر وفرمان بيورمش ايدى . بز اسلامك اعتلاى شانى ايچون فداى جانه  
 حاضر ايكن شمدى يه قدر استخداام اولنمدق وهر برىز حرب وضر به قادر  
 ايكن برخانهده قاندىق قالدق . اكر كافه آرزو ومقاصدى ازدياد جاه ودولت  
 شهايتلرينه منحصر اولوب اعداى دينك محو واستيصالى اوغورنده ترك  
 حياتى سعادت عظيمة عد ايدن بوقوللرينك خدمته لزوم كورليور ايسه لطفاً  
 رخصت ومساعده بيورلسون خيلى زماندنبرو حسرتكشى اولديغمن خاك  
 وطنه يوز سورهم » كى سوزشلى وتعظيملى افاده جوابيهده بولندى .  
 مشار اليه كوزلرندن ياش كلهرك « اولادم بوسوزكزى قبول ايتم وخليفه  
 اسلامك كوندردىكى مامورلرى قبول ايتامش كى اعاده دن حيا ايدرم . بنم  
 آرزومده مطلوب پادشاهى كى عسكرمك انتظاميدر . شمدى به قدر نظامى اجرا  
 ايتيشم دها وقتى اولدېغى ايچون ايدى . بيلمز ميسيكز كه دولت عثمانيه نظام  
 جديدى احداث واجرا ويكيچريلرى قتل واحما ايچون نقدر فداكارلقلر  
 اختيار ايدى؟ » ديدكده مومى اليه « مادامكه بدولتم يعقوب خانه بدولت ديه  
 خطاب اولتور ايدى » بزدن خدمت بكليور . بزده مسلك صداقتده ترك حيات  
 ايدنجه يه قدر ايفاي وظيفه يه چاليشورز » جوانى ويرمش وبونك اوزرينه

مشار الیه مومی الیهی طوپلرک یاننه کوندرمشدر. مومی الیه محمد خانک معینده کی عسکرلرله کاشغرک کهنه وغایت آغر طوپلری اوزرنده او آنه قدر اجرا ایلدیکی تعلیمک ثمره سی اوله رق سرعتلی مانورالر اجرا ایلمسندن ومصردن کلان طوپلرله دهها زیاده سرعت ومهارت کوستروب آتدینی دانه لری نشانکاهه اصابت ایتدیرمسندن یعقوب خان فوق العاده ممنون اولمش ویرندن قالقوب مومی الیهی آلتندن اوپه رک وسریا ویره رک غایت تلطیف ایله یاننه اوطورتمشدر. مشار الیه اول ائناده بک قولی بک حاضر ایکن عمومه خطاباً « بنم اوغلم بکا صادقانه خدمت ایدندر » دیش وبونک اوزرینه دیکر مأمورلره دخی برر مقدار تعلیم ایتدیرمشدر. مشار الیه مؤخرأ عسکرک تعلیم وانتظامی اودرجه التزام ایدر ایدی که بعضاً تعلیم میداننه کلوب نفرلرله برابر تعلیم ایدر وهر کسه موجب شوق وعبرت اولق ایچون « اسماعیل افندی اگر تعلیمده قصور ایدر ایسه م بخیده سائرلری کبی تأدیب وتکدیر ایله » دیر ایدی .

یعقوب خان صکره لری مومی الیهک افاده وتشویقی اوزرینه عثمانلی البسه سنه یقین البسه (\*) آکتسا ایش ایدی. امرا مشار الیهک تبدیل جامه ایتدیکی کورنجه بو یولده البسه نک محسناتندن بختله تلبس ایچون طلب مساعده ایدر وجوغنه مشار الیه کندی البسه سنی بخش ایلرایدی. بویله بویله ضابطانک هان جمله سی وعسکرک اونده طقوزی اونیفورمه صاحبی اولوب عسکر قیافته کیرمش ایدی .

« روسلر وانکایزلرک کاشغره نصب نظری »

یعقوب خانک کوندن کونه کسب سطوت ایتسی اوزرینه روسلر نظر دهشتی آچهرق نارینسق قلعه سنک استحکاماتی تزیید وحدودده التی یدی

(\*) بر مقدار بول پانطولون ایله دوکهری ساواتدن معمول ستره وکوزل قلیاق ایدی.

تارىخ قىسمى كاشغر اون اوچىنچى عصر

بىك قدر عسكەر تىشىد ايلمىشلىر ايسه ده زهور ايدن خوقند اختىلاتى سببيله كاشغره دست انداز تعرض اوله مامىشلىردىر. اختىلاتىك تسكىندىن صكره دخى روسيه امراستىك اختىلاف افكارى وخيوه وخوقند محارباتى مصارف عظيمه سى اوزرىنه يىكىدن بر مصرفك دها اختىارى وانكلىتره نك ملحوظ اولان اغبرارى كې اوچ مانع كاشغر اوزرىنه آچيله جق محاربه يى تاخىر ايلمىشدر . روسلىر بر ارهلق يعقوب خانى بر غاصب موفق عد ايدىرك كندىسيه عقد اولنان معاهده امارتنك تصدىقى شامل اوله ميه جىغنى ادا وچىنلىلىرى مشار ايه اوزرىنه هجومه تشويق راغرا ايتىشلىر ايدى .

بر پارچه ده روس كاربانلىرىدن بحث ايدىم. روس ضابطانلىرى !! موسيو (رومانوف) ك تحت رياسىتىده اوله رق كاشغره بر كاربان كلىدى . امتعه سى كاشغرلىلىرك ايشنه يرامدىغى وطوغرىسى كاشغرلىلىرك الميه جى اشيا انتخاب اولندىغى اچون مومى ايه اشيا نك فروختىچون اورومچه . مناس . اولياسوت وطورفان وسائر شهرلره عزىت ايدى جىكى (بو حاله نظراً مومى ايه كاربان صاحى دكل عادتا براستكشاف هيئى رىسى ايدى) وائناى طرىقه معاوت اولمىسى استرحام ايلدىكه يعقوب خان روسلىك ممالكىنى كشف ايدى ماملر اچون عزىتمته مساعده ايتامىش ومومى اليهك اصراى اوزرىنه اشياى كاملاً كندىسى ساتون مىشدر. ينه بر روس كاربانىك ياركند حدودنده يغمما ايدىلىكى روسلىر طرفدىن ادا اولمىسى اوزرىنه تحقيق اولندىقه صرف يلان اولدىغى و كاربان رىسلىرى طرفدىن اشيا ونقود سرقى اولنوب فعل سرقىك كاشغرلىلره اسناد اولندىغى تين ايتىش ويعقوب خان طرفدىن بو خصوصه دائر اوراق مثبتى طاشكندى ارسال اولندىغى كې «هر نقدر بو ايشىده كاشغرلىلىرك مدخلى اولمىدىغى ظاهر اولمش ايسه ده ميانده اولان حب وموالاتدن طولابى يغمما اولنان اچقه تضمين ايدىلىشدر» ديه جواب كوندىلىشدر . بوكا بىزر (سوموقىن) نام بر روس تاجرى دعواسى دخى وقوع بولمش وكاشغردن ختن وياركندى

عزیمتته مساعده ایدلمدیکچون کویا ۱۲۰ بیک روبله ضرره اوغراندیغی روس مأمورلری طرفندن ادعا و طرفیندن محررات متعدده بعث و اسرا قلمش ونهایت بوده تسویه وایفا ایدلمشدر .

برازده انکلیزلرک کاشغره سفیر اعزام و معاهده عقدیله حصول مناسباته سعی و اقدام ایتملرینک اسباب خضیه سندن بحث ایتمه لم می ؟

اول وقت اعلان اولنش و هر کس ده اینانمش ایدی که انکلیزلرک بو تشبیه محضا هندوستان تجارتنه برمدخل دها کشاد ایدلسی ایچوندر .

حقایق سیاسی کشف ایتمک دعواسنده بولنان بعض عقلا دخی ظن ایتمش ایدی که کاشغره ایدیله جک تجارت هندوستان تجارتنه نسبتله هیچ حکمنده اولغله برابر صعوبت و مخاطره لی اولدیغندن بوتشبت آسیای وسطاده کوندن کونه ترقی ایدن روسلره قارشو کسب نفوذ و تفوق ایتمک و روسلرک کاشغری استیلاسنه مانع اولمق ایچوندر . واقعا مقاصدک بری ده بودر که اوده ایشک جهت ظاهریه و سیاسیه سیدر . برده ایچ یوزی وارددر . اوایسه کاشغرده بولنان بالجمله معادنی ایشلمک و بعض نهر لرندن آققده اولان التون توزلری طوبلامق و تحرسیچون هیچ بر وقت و از کچمدکلری « التون طاغی » نام طاغی بولوب کاشغرک دفائن ثروتی اوزرینه اوطورمق مقصد طمعکاریسی ایدی .

موسیو فورسیت بو خصوصی خفیا یعقوب خانه آچدی . واکر معادن وانهارک امتیازی انکلیزلره ویریلور ایسه حاصلاتک درنده اوچی ویرلمک و کاشغر حکومتک سلاح التنده بولندیره جنی کافه عساکرک البسه و اسلحه و لوازمات سائره سی انکلیزلر طرفندن تسویه وایفا قلمق امتیازک شرط اعظم واهمی اولمسنی تکلیف ایدی . یعقوب خان امتیاز اعطاسنی قبول ایتمدیک کبی ملکنده التون معدنی اولدیغنی و معادن سائرهدن وار ایسه ده پک از اولدیغنی بیان و تذکار و کاشغرده معادن بولندیغنی نره دن اوکرنده کلرینی استفسار ایلدکده موسیو فورسیت کاشغرده معادنه دائر چغتایچه یازلمش و هر نصلسه انکلیزلرک اللرینه

اون اوچىنى عصر

كاشغر

تارىخ قىسمى

كېمىش اولان بر رساله نك اصلنى وياخود انكليزجه يه مترجم نسته سنى تقديم ايدىرك انده فلان شهر ك فلان جهتمده معدن بولنوب نهر لردن التون توزى آقديغى وكاشغردى پك چوق وپك بركتلى معادن موجود ايدوكى منسدرج اولديغى بيان ايلدى. بو سوز يعقوب خانك نظر استغراب ودهشتى بتون بتون آچغله مشاراليه «ياكلش يازمشلر كاشغردى ديدىكلى كى معادن يوقدر» جواىنى ويرهرك انكليزلرك حصول آرزوسىنه سد ممانعت چىكمشدر . حاصلاتك درتده اوچى ويرهرك وعسكر ك البسه واسلحه وجىخانه سى تسويه ايدىك كى بويله خىرلى بر امتياز باقلسه قبول ايدىلى ايدى دىكى ؟ فقط يعقوب خانك عدم قبولى سببىسى ايدى ؟ بونى اكلامق ايچون مشاراليه افكار دوراند يشانه سنىه مراجعت ايدىم . اسماعيل اقدى مؤخرآ بالمناسبه بو تكليفك نيچون قبول اولمىدىغى يعقوب خاندن سؤال ايدىكده مشاراليه شو مألده جواب ويرهمشدر :

انكليزلر دسايس سياسيه ده پك ماهر درلر . هندوستانى تجارت يوزندن ضبط ايدىكلى كى كاشغرى دىنى يىنه او يولده ضبط ايلك وهندوستانده ياپىقلىرى بوراده دىنى اجرا ايدىرك بويله امتياز وسيله ليله يواش يواش ملكه صولمق اىسته يورلر . امتياز بولدىكى انده ايلك قافله اوله رق اوسته قافله عماله مامور اولمق اوزره كاشغردى دىنى بوش يوز كى كيره جك وبونلر ايسه زوجه لى ده كتىروب كوندن كونه كىب نكتر ايدىكندن اىروجه وامتياز بر قوم اوله جقدر . انلرك بولدىغى محله ده انكليز حكومتى موجود دىك اولوب ايشلر يىنه مداخله اولمىمىجق و حكومت ايجنده بر حكومت تشكىل ايدىكدر انكليزلر كىتدىكجه امتياز لىنى توسيع ايدىكلى كى چونكه كاشغرى لرك اكثر سى قولايقله اغفال اولنور ساده دلاندىن اولدىغى كندىلر يىنه اهلدىن دىنى آنچه وساره ايله پك چوق طرفدار بولوب دولترك باشنى ايلروده بر بيوك غانله چىقاره جقدر نهايت بونجه زحمتلرله ميدانه چىقاردىغى حكومتى يواش يواش كندى لى رىنه الوب كاشغر انكليز حكومتك طوغرىدن طوغرى به اداره سى التنده بر ولايتى حكومه كيره جك وبو بناى حكومت ابتدا سنىه هيچ برشى ظن اولنمىان وفانده لى كوريلان امتياز يوزندن مضمحل اوله جقدر . انكليز قوتلى بر دولت اولدىغى بىز انكه باشه چىقه مير دشمن چىنى ايكىن ايلروده يعنى ايش دىك دىك درجه لره وارمىدىن برده انكليز حكومته اوغراشمغه مجبور اوله جغى . بو محاذير ميدانده ايكىن انكليزلرك نظر طبعى اوزرمزدن چورمىكدىن بشقه طريق

اسلم یوقدر بوندن یشقه برکه انکلیر لزامتیا زالبوب کاشغرک ثروتی طاشیغه باشلدیلرمی کیفیت عالمه شیوع بولوب هر طرفک انظار حرص و طبعی بورایه دیکله جک و روسیه دخی حسد و رقابته دوشوب و ملکمزدن استفاده ایچون ابروجه امتیاز طلبنه قالفیشوب انکلیر لک یایق ایستدیکنک عینتی اوده اجرایه قالفیشه جق و بوحالده ایکی دولتک رقابتی و افسادات و انتریکه لری اره سنده کاشغر حکومتی موقعی محافظه ایده میدرک از یلوب محو اوله جقدر. ایشته بو مهالک مستقبله به قارشو امتیاز اعطاسی عین جقدر حکومتی بر اساس متین اوزره تقرر ایتسون ان شالله ایلروده معدنلری بن ایشلدیرم استفاده بی اجنبی ایده جکنه بز ایدرز .

یعقوب خانک بو مطالعه سی پک طوغریدر . اجنیلر آسیانک نره سنه صوقیلدیله اوره اوراسنی ضبط ایتدیله ؟ مشارالیه معدن ایشنه پک بیوک اهمیت و یروب فلان محله التون معدنی وار دیه اخبار ایدنلری شدیداً توخیج و تکدیر و هیچ برکسه یه سویله مامسنی آکیداً امر و تنبیه ایدر ایدی . مخالف امر ایشی افشا ایدنلر حبس و بعضاً اعدام اولنور ایدی .

« چین »

۹۲ محرمنده پکینده ارکان دولتک باعث اضطراب و خلجانی اولان بر وقعه نادره سرزده ظهور اولمشدر . اوده چینده ایکی یچق عصر قدر اجرای حکومت ایدن تاتار خاندانی ایچنده امثالی وقوع بولمیان احوالده اولق اوزره سابق الذکر امپراطور (تونغ چی) نک (\*) بلاولده وفات ایتسیدر . منحل اولان صندالیء حکومتیه کیم کچه جک ؟ و تاتار خاندانک بقاسی نه وجهله تأمین اولنه جق ؟ چینده او آنه قدر مرعی الاجرا اولان قانون اقتضاسنجه تحت سلطنت اولاده قالدیغندن بو مسئله نک حل و فصلی پک دشوار ایدی . متوفی امپراطورک عمو جه لرندن پرنس قونغ و پرنس قوهن (\*\*)

(\*) ۱۲۸۹ شعبانک ۲۱ نجی کوننده ازدواج ایلدی او وقت هنوز ۱۶ یاشنده ایسه ده چین امپراطورلری حقنده جاری بر قاعده موججه ایکی سنه ده علاوه اوله رق ۱۸ یاشنده اعتبار اولندی و ۱۲۹۰ محرمنک یدیسنده سن رشده بالغ اولوب حکمدار لغه باشلدی .

(\*\*) یاخود پرنس چون ۱۲۵۱ ده طوغدی امپراطور (تاوقوانغ) ک یدنجی اولادی اولسی

تارىخ قىسمى      كاشغەر      اون اوچىنچى عصر

كىي تىقلىب اموره اليشمش وچرخ دولتى ايسىتكلىرى طرفه دوندىرمك  
 غيرتنده بولنش اولان عظمى ارکان دولت وار ايکن تخت سلطنتى  
 كيم غصب ايدىجك؟ حالبوکه بولنرک مقام حكومته كچمى خلاف اصول  
 ايدى . يابولنرک بر نقطهده اتفاق ايتامسندن نه قدر فنالق تىمىد ايدر؟  
 ايشته برمشكل مسئلهکه اعضای سلطنتك طريق خلافكيريده بولمى هم بونجه  
 عصر دوام ايدن برسلالهنك كلياً انقراضى وهمده چينك هر طرفدن آتش  
 قتالك اشتعالى موجيدر . فقط بومسئله پرنس قوهنك نفوذ فوق العاده  
 ومهارت سياسيهسى سايهسندى هيچ برقطره قان دوكلېكسزىن فصل اولنهرق  
 مانچو خاندانك بقاسى تامين اولمشدر شويلاهه: نصف الليلدن صكره پرنس  
 قونغ وپرنس قوهن ايله اسبق امپراطور متوفى هيان قونغك حرملرندن  
 ايكيسى حاضر اولدنىي حالده سراى امپراطور يده اعظم خاندان سلطنتدن  
 مركب بر مجلس على عقد اولنهرق پرنس قوهنك ۱۲۸۸ جادى الاخره سنك  
 ۸ نده طوغدىنىي جهته ۴ ياشنده اولان مخدومى وارث جليل معناسنه اولان  
 (قوانغ - سو) ناميله واتفاق عمومى ايله تخت امپراطورى يه اقعاد ايدلمش  
 وهيان قونغك ايكي حرمله پرنس قونغ امپراطورك وصايتنه تعيين قلمشدر.

۹۲ سنهسندى در سعادتده كاشغره دارغايىت خلوصكارانه حوادث اختراع واشاعه قلمشدر

جهتيله يدنجى پرنس ناميله يادا ولنور ايدى . امپراطور هيان قونغ ايله پرنس قونغك برادر يدر اصل  
 اسمى (بيج - هو) اولوب هييان قونغك جلوسنده پرنس چون نامى اليبى امپراطور تونغ چى  
 زمانده بر قاچ درلو عنوان اخذ ايلش ايسهده ۱۲۸۶ سنهسنى طوغرى كسب اشتهار ايلش  
 ۱۲۹۱ سنهسندى نفوذى پرنس قونغدن دهها زياده جارى اولمشدر مخدومك امپراطور لنى  
 اوزرينه برنجى پرنس صرهسنى كچمش وير پدرك اوغله تواضع ايتمى جائز اوله بيه جفندن  
 خاقانلرک تره دارلنىي ماموريتنى قبول ايدى هر شيدن كف يد ايلديكنى اعلان ايلش ايسهده  
 ينه مصالح عموميه ايله مشغول اولمشدر ۱۲۹۸ ده وصيه امپراطور يجهلرک قرار يله پكين  
 اردوسى قوماندانى اولش ونهايت پرنس قونغك يرينه حكومت مجلسى رياسته تعيين قلمش ايدى .



از جمله یعقوب خان کندیسنگ تحت تبعیت قبول ایدلسی حقنده کی عنایتہ نائلیدن ناشی هر سنه مقدار مناسب ویرکو اعطاسی نیتندہ بولنش و بونک قبولنی نیاز ایده جک ایمش. حالوکه ویرکو اعطاسی کندوسنگ قدرینی ولایت والیدی درجه سنه تنزیل ایده جکندن مشارالیه کی غایت مستبد بر حکمدار صاحب وقاردن بو تنزل نصل امید اولنه ییلور؟ دیگر بر حوادث در سعادت غزته لرنده صیقله دن نشر اولمشدر شوپله که یعقوب خانک سلطنت سنیه دخالتی چین دولتنه عکس ایذجه خاقان بیان نمونیتله تبریکی وبعد ازین محاصره و محاربه ایتملریچون بر معاهده یا بلسنی حاوی نامه مخصوص ایله برسفر کوندرمشدر. ایشته بوده صرف خلاف حقیقتدر چینلیر بویله بر معامله ده بولندقلری کی یعقوب خانه عاصی نظریله باقنده ایدیلر .

۹۲ سنه سی ربیع الاولنده ایدی که کاشغره بر روس هیئت سفارتی ورود

ایتدی . بونک رئیس اولان میرالای روس و فرانسز و عرب و عجم لسانلرینه آشنا اولوب آسیای وسطی احوالنه بر درجه یه قدر واقف ایدی .

یعقوب خان بر صورت التفاتکارانده قبول ایلدیکی اشبو هیئت سفارته کاشغرنک درجه شوکت و قدرتی کوسترمک ایستمش و بناء علیه تعلیمکاهه ۱۰ بیک قدر عسکر چیقاریلوب بر آتشی تعلیم اجرا قلنمشدر. کاشغرعساکری تعلیمه باشلیه لی سکرز آی قدر اولدینی حالده نفراتک فرط استعداد و قابلیت و ضابطانک فوق العاده عد اولنان سعی و همت و غیرتی سببیه تعلیم و انتظامده شایان حیرت بر درجه ده ترقی ایتمش ایدی . عسکرک البسه سی اونفورمه یه بکزه یوب بر درجه یه قدر منتظم اولسی و تعلیمی غایت دقتلی و ماهرانه اجرا ایلمسی سفیری دوچار حیرت ایلدی . چونکه بویله منتظم و معلم ۱۰ بیک عسکرک فن حربه تطبیقاً آتشی تعلیم اجرا ایلمسی آسیای وسطاده او آنه قدر کورلماش و قوعات فوق العاده دن ایدی .

عسکرک اسلحه سی کرچه مختلف الاجناس اولوب ایچلرنده قتیلی تفنک دخی وار ایدی لکن طابورلر او یله بر صورت استادانده تعیه اولنش و نفراتده وظیفه لرنی او درجه سرعت و مهارتله اجرا ایلمش ایدی که سفیر عساکر مجتمعه نیک کافه سنی اسلحه جدیده ایله مجهز ظن ایتدی . کاشغره

تارىخ قىسى كاشغر اون اوچىنچى عصر

عساكرىنك اك ممتاز واك معلمى اولان طوپچىلارك غايت سرعتلى مناورة لر اجرا ايتىسى ومرمياتك هيچ برىسى بوشه كىتمىوب هدفه اصابت ايلمىسى سفىرك اك زياده نظر دقت وتحسيننى قزائمش ايدى. بناءعليه مومى اليه مفتون مهارتى اولدينى عسكرى يقىندن كوره بيلمك ايجون بولدىنى موقع تماشادن بلا اختار حركتله طوپلارك ياننه كلدى .

طوپچىلارك ضابطى اسماعيل افندى اولوب مومى اليه حدذاتنده ياقىشقىلى اولديغىدن لابس اولدينى عسكرى اونيفورمهسى كىندىسنىك مهابتى برقاتدها تزىيد ايتىش وناپوليون چيزمه سيلاه الديوانلر وغايت كوزل بر قالمق كىندىسى متمدن برضايطه بىكزتمىكله برابر يعقوب خانى بر قاج محار به لرده اولومدن قورتاران ياقىشقىلى كىنج ودينج برآت اوزرنده اطرافه ويردىكى شدتلى شدتلى قوماندالر ايله غايت جنكاور وشجيع بر باش قوماندان هيتتى كىسب ايدىرك دهشت انداز قلوب اولمىقده بولمىش ايدى . مومى اليهك معيتنده اولان عسكر البسه وتعليم جهتيلاه افراد سائره دن دهه زياده منتظم اولوب انتظام ودهشت ونجىدت وهيتنده قوماندانلرندن اشاغى قالمز واستانبولدن كوندريلان قويروقدن طولار طوپلارك غايت صنعكارانه ترتىبى منظره نك دهشتى تزىيد ايدر ايدى .

سفير اسماعيل افندىنك ياننه كىدوب ايفاي سلام وعرض احترام ايله طوپلارك نفاستى وطوپچىلارك مهارتى تحسین و تقدیر ایدىرك «بو طوپلر بوراده مى اعمال اولندى يوقسه استانبولدى مى كوندردى ؟» ديه سؤال ايلىنجه مومى اليه بلا تأمل «بوراده يابدق . دهه اعلاسنى يياجىز وتكىرىنه چالیشه جىز» جوابى ويردى . سفیر بو جوابدن دهه زياده دوچار حيرت اولوب تعليم وانتظامنه حيران اولدينى عساكرىك بوقدر از بر وقنده وباخصوص كاشغر كى بر محله بودرجه انتظام وترقىسى پك چوق ادمك همتنه محتاج اولدىنى حقنده بيان مطالعه ايله «كاشغرلىلارك تعليمى ايجون استانبولدى پك

چوق معلم کوندرلمشدر» دیمسنه مومی الیهدن استانبولدن کلانلرک مقداری اوچ درت کشی اولدیغی جوابی النجه بتون بتون مستغرق دریای حیرت اولدی ومومی الیهدن ترجمان واسطه سیله «تعلیمده برقصورمز وار ایسه عفو بیورلسون چونکه یکی باشلدق» اعتذارینه «هیچ برقصور یوق پک کوزل ویک اعلا عسکرک تعلیم وانتظامی او درجه عالی به واصل اولمش که دول متمدنه عساگر معلمه سندن فرق اولنیور» جوابی ویردی .

اسماعیل افندیگن طویلرک کاشغرده اعمال ایدلدیکی حقنده سفیره اولان افاده می یعقوب خانه اخبار اونجه مشارالیه درجه سز منون اولوب حضورنده بولنان امراسنه «کور دیکزی دولتک قدری بویه اعلا اولور اسماعیل افندی کی درایتلی اولمی .» دیش ومومی الیه زیاده سیله اکرام والتفات ایلشدر. اگر مومی الیه طویلر استانبولدن کلدی دیش اولسه ایدی کاشغرده اعالی ممکن دکل معناسی چیقوب کاشغر حکومتک قروب کاری طوب اعاننده عدم اقتداری اکلاشله حق و بوده یعقوب خانک عظمتنه طوقنه حق ایدی.

### { یونان }

چین حکومتی برارلق شاه سایمانک تابعیتی قبول ایله بر مقدار ویرک ویرمک وچین ممالکنه هجوم و تسلط ایتماک شبرطیسه استقلالنی تصدیق ایدم جکنی بیان ایتمش ایسه ده مشارالیه چینلیرک اول ارهلق غایت زبون اولمسنه باقه زق وسعادت حاله مغروراً وخامت استقباله اهمیت ویرمه رک سیف ایله جواب ویره جکنی بیان ایلدی. کاشکی بوتکلیفه موافقت ایتمش اولسه ایدی . بنای حکومتی محکم وکسب قوتله عساگرینی ترتیب وتنظیم ایچون وقت قزانش اولوردی.

وقتا که پرنس قونغ (\*) چین مساند وکلاسنک صدر اعتیلاسنه کچدی

(\*) ایبراطور تاو قوانک محذومی وایبراطور هیان قونغ برادری اولوب اصل اسمی (بیخ صو) در. هیان قونغ جلوسنده پرنس قونغ نامنی آلدی. غایت عاقل واوروپالیرک احوالیه چین دولتک موقع واقتدارینی عارف ایدی. هیان قونغ ترک حکومتنده هیئت وکلا ریاستنه کچمش و ۱۳ سنه صکره عزل اولمشدر. عزله سبب اجرا ایلدی نصاب ایله

تارىخ قىسمى      كاشغر      اون اوچىنچى عصر

چىن دولتى ھىر نۇوع موانعە غلبە ايدەرك كىسب قوتلە تېنغ اختىلانى كاملا اطفىا وتسكىن وىنئاء عليه بر خىلى زماندن برو چىن دولتى راحتسىز ايدن شاه سلیمان اوزرىنە عىسا كر كلىه سوق وتسرىب ایلدى . شاه سلیمان چىن دولتىك منحصراً كىندىسىلە اوغراشمغە باشلىدىغى كورنچە اياقلىرى صوبە اىروب انكلىترە دولتىدن استمداده مجبور اولمش وحىفاكه بوتىشنى وقتىدن پك كىچ واقع اولوب انكلىزلىر كى متلون وامور سىياسىيە غايت بطى برىملتىن فائده كورەمامشدر . كرچه هند حكومتى طرفىدن بىكباشى (سلاوین) نام ذات معرفتىلە خفياً بر خىلى اسلحه ومهمات التمش ايدى . لکن روسیه كى فعال اولمىان وال التىدن بعض معاونت جزؤیه ده بولمىقن بشقه بر ايش كورەمىان انكلىترە دولتى چىن حكومتى ايله اول زمان مخالست اوزره بو لىدىغى بىان ايله بالفعل مداخله ايدەمىه چكى جوابى وىرمش و پانتىسلىرك مخاطرەلى وقتىده امدادلىرىنە يتشمامشدر .

شاه سلیمان چىنلىلىرك هجومى اوزرىنە مخدومى پرنس حسنى دول اجنىبه دن برىنك و خاصە انكلىترەك حمايه سنه كىرمك مامورىتىلە قالكوتەيه كوندردى . پرنس حسن قالكوتە (\*\*\*) دن بومباى (\*\*\*) ه واورادن انكلىترەيه

وصىلىكنده بولدىغى اىمپراطور (تونغچى) نك اوروبا سفراسىنى حضورىنە قبول اىتمكه قرار وىرمىسىدر كه بو حال مومى اىلە خقنە هر كسك حدت وخصومتى باعث اولمشدر . هنوز سن رشده وصولى جهتله حكمدار لغە باشلىان تونغ چى كىندىسنىك قدرىنى اكلامغله بر مدت صكره اولىكى مامورىتنە تعىن اىتمش و فقط اىمپراطورك وفاقى اوزرىنە برىنە برادرى پرنس چون كچمشدر .

(\*\*) بىكاله (بنغاله) اىلتىك وانكلىز هند حكومتىك مركز اداره سىدر . هندوستانىك شرق طرفىده و بىكاله كورفوزى اوزرىنە وكاشغرك جنوب شرقىسندە وغانز (غانج) نهرى شعبەسى اوزرىنە كان اولوب سكر بوز بىك نفوسى حاویدر مقدا (كلكتە) يازىلور ايدى .  
(\*\*\*) هندوستانىك غرب طرفىده و بىر عمان ساحلىندە وكاشغرك جنوبىندە واقع و ۶۵۰ بىك نفوسى شامل اولوب مركز اداره در ۹۳۷ دە پورتكېزلىلىرك زىر اداره سنه كچمش و ۱۰۷۲ دە انكلىترەيه ترك اولمشدر . اسكندرىه دن ۱۷ كوندە كىدىلور .

کیتمش و اوروپانک بعض پاتختلرینی کزدکدن صکره معیتده حکومت مذکورہ نك حربیہ ناظری حاجی ابراہیم و جنرال یوسف ایله موسیو دورلا و موسیو قویر نام ذاتر اولدینی خالدہ فی ۱ شعبان ۸۹ درسعادتہ واصل اولمشدر. موسی ایله فی ۱۱ شعبان ۸۹ جتتمکان عبدالعزیز خان مرحومک حضورینہ چیقمش و ۱۳ کون صکره بوراجہ دخی مطلوبی و جہلہ معاونت کورہ میوب فی ۲۶ شعبان ۸۹ دہ درسعادتدن مصر طریقہ ہندوستانہ حرکت ایلمشدر .

شاه سلیمان هجوم ایدن چین فرقه لرینہ فداکارانہ بر صورتہ مقابلہ ایدہرک استیصال اعدایہ پک چوق چالیشمش ایسہدہ چینلیرک کثرت مقداری قزاندینی پارلاق پارلاق غلباتی حکمسز براقہ جق درجہدہ اولدیغسندن محاربات مدیدہدن صکره مسلمانلر طرف طرف مغلوب اولغہ یوز طوتمشدر. حکومت مذکورہ نك چقماقلی تفنکله مجہز ۴۰۰ بیک عسکری اولدینی و ۱۲ ملیون اسلام و باقیسی مجوسی اولمق اوزرہ ۱۸ ملیون نفوسی بولندینی حقندہ اوراق حوادثہ نشر اولنسان معلوماتک نقدر جاہلانہ اولدینی وقوعاٹلہدہ مثبتدر. موافق عقل اولیان بوکبی مبالغادن قطع نظر اولنوب طوغریسی یوقارورلدہ بیان اولنش و مشارالیک عسکری دخی الی التمش بیک رادہ سندہ بولنش ایدی.

نہایت ۱۲۸۹ ذی القعدہ سنک ۱۳ نجی کونی مشار الہیک پاتختی اولان تالیفو شہری ایکیوز بیک چین عسکری طرفندن محاصرہ اولندی . شہر مذکور غایت متین و اوتوز میل مسافہ بعدندہ دائرآمادار بردیوار استوار ایلہدہ محیط اولدیغسندن برنجی خط مدافعہ شاید ضبط اولنور ایسہ ایچ قلعه یہ چکیلوب اورادن مقابلہ یہ قالقیشمق ممکن اولور وارہ یردہکی اراضیدن محصورینہ کفایت ایدہ جک درجہدہ حاصلات الہ بیلور ایدی. پانتیلر ایشتہ بو برنجی خط مدافعہدن چینلیرہ بریحق ماہ قدر مقابلہ ایتمش ایسہدہ ایچلرندن اچہ ایلہ دشمن طرفندن اطماع و جلب اولنسان خائن و آلحق برضابطک بر کیجہ قلعه قبوسنی آچوب چینلیرلی ایچرویہ المسی اوزرینہ برخیلی مقابلہدن

صكره ايچ قلعه يه تحصنه مجبور اولمشدر . چينيلير اره يرده اولان اراضيدهكى محصولاتي وارزاق انبارلرني ضبط ايله ايچ قلعه يي تحت محاصره يه الدقلرندن مسلمانلر بر مدت غايت شيععانه محاربه دن صكره قحط و غلا استيلا اتمككاه تسليمه مجبور اولدى .

شاه سليمان شرائط تسليمي قرارلشديرمق ايجون چينيليره بر قاچ سفير كوندرمش فقط چينيلير كلانلري اعدام وبلاشرط شهر تسليم اولنور ايسه اهالي يه ضرر كليه جكني دللالر واسطه سيلاه اعلان ايلمشدر . عاقبت شهر ك تسليم اولمسنه قرار ويرلمسي اوزرينه شاه سليمان متعلقاتنك چينيلير طرفدن ناموسلري بايمال اوله رق تلف اولماق ايجون اولاد وعيالتنك كنديلرني تسميم ايتلرني امر ايله بيجاره لك آه وانين دلسوزانه ايله تارك جهان اولدقلى منظره رقت انكيزني متاثرانه تماشادن صكره بر تختروانه بينوب چينيليرك اردوكاهنه كيمش وانواع شكنجه ايله تلف ايديله جكني بيلديكيچون انئاي راهده كنديسني ده تسميم ايلمشدر . چينيلير مشار اليه ي تختروانده ميت غير متحرك بولمش وباشني كسوب پكينه كوندرمشلدر . (مشار اليه ك ايجديكي زهر ك وجودينه تاثير اتمامسي حسيله حيا چينيليرك انه كچوب نائل مرتبه شهادت اولديني حقمنده ايروجه بر روايت وار ايسه ده صحيح دكلدر) چينيلير شهر مذكوره كيردكلرنده وعدلرينك خلافي اوله رق مظالم فوق العاده اجراسيله نسوان وصبيان تفريق ايتمه رك اللى بيكي متجاوز بيكناهي قتل وتلف وبوندن صكره مومين شهرى اوزرينه هجوم ايله اون ايكي كون قدر محاصره دن صكره شهر مذكوري دنخي تالفوق قدر مستحكم اولديني واهالي يه فتور كلديكي جهتله ۱۲۹۰ جمادى الاوليسنك ۱۰ نجى كوننده ضبط ايلمشدر .

بعض محله مومينك محاصره يه انئمي ۴ شوال ۸۹ تاريخده اولديني مقيد اولوب بو حالده تالفونك تاريخ ضبطي ده ا اول اولق لازم كلور ايسه ده طوغرىسي يوقارويه پازيلانلردر .

چینیلیرک مظلوم غیر مسبوقه اجراسیله حیوانات وحشیه کبی بیچارکان اهل اسلام اوزرینه صالدیرملرندن ناشی پاتیلردن بر خیلی نفوس اوتیه برویه وطاغیره فرار ایلمش ایسهده بیچاره لرك اونده طقوزی اثنای راهده تلف اولمش وسکز اون بیک قدری ایسه هند حکومتیه دخالت والتجا ایلمشدر . بوندن صکره چینیلیرک اجرای مظلومه دوامی سببیه بر اختلال مایوسانه وقوع بولمش فقط چینیلیر مظلوم مدهشه اجراسیله درحال آتش عصیانی تسکین ایلمشدر.

«کاشغر»

روس سفرا سنک مطیباً عودتندن بر ماه صکره ایدی که چینیلیرک کاشغر اوزرینه هجوم ایچون یرلرندن حرکت ایتدکیرینی خبر الدقلرینه دائر لو خودارین ایله شهوداریندن محررات کلدی و بو حوادث غایت مکتوم طوتیه رقی حتی بک قول بکه بیله افشا اولمندی . چینیلیرک کاشغر اوزرینه حرکتلری حقنده آسیای وسطه مؤخرأ شو حوادث شیوع بولمش ایدی که قسماً طوغریدر:

ژون (شوشاغون اوله جق) نام جنرالک تحت قومانده سننده اوله رقی چینیلیرک حرکت ایدن قوی ۲۰ بیک اولسوب بونلر چینسدن یوز بیک نفرلک براردو بکله مکده در. ورودنده نصفی ایلی و دیگر نصفی کاشغر اوزرینه یوریه جکدر .

یعقوب خان ۱۲۹۲ ربیع الاخرینک ۱۳ نجی چه اشنبه کونی اهالینک ظلمدیده اولوب اولمدیغنی تحقیق و تفتیش ضمننده کاشغردن درت بشیوز بندکانیه حرکت ایدره ک یکی حصاره واوراده برکون اقامتدن صکره یارکنده عزیمت و شهر مذکورده بر ماه قدر اختیار اقامت ایلدی. یارکنندن مارال باشنه حرکت و بر ایکی کون اقامتدن صکره آق صویه عزیمت ایدوب شهر مذکورده التي ماه قدر او طوردی. مشارالیهک مقصدی حدوده کیتمک ایسهده طوغریدن طوغری به و ارماسی «وای چینیلیر هجوم ایدیه یور ایش!» دیه اهالینک دوچار خانجان و هیجان اولماسی وایتختندن

تارىخ قىسمى      كاشغر      اون اوچىنچى عصر

انفكا كىندن و محاربه نك ظهورندن ارباب فساد جسارت الهرق اختلال وعصيانه  
 قالقيشامسى ايجوندر . واردىغى شهرلك واليرينه اختلالك ظهورينه ميدان  
 ويرمامسنى اكيذا امر وتنيه و ارباب فساددن اولانلرى حبس و توقيف  
 ايلمشدر .

يعقوب خان آق صودن كاشغرده بولنان بك قولى بكة مباركنامه كوندروب  
 زمان واسماعيل حقى وايكى يوسف افنديلرى طرفنه جلب ايلدى (مومى اليهم  
 برسنه قدر آق صوده تعليم ايله مشغول اولدىلر) بو ائناده سفير يعقوب  
 بك استانبولدن آق صويه كلوب برابر كتيردىكى سنجانى (\*) تقديم ايلمشدر.  
 مير مومى اليه بر آى قدر اقامتدن صكره چينلىلرله آچيله جق محاربه نك عدم  
 وقوعنه چالشمق مأموريتيله تكرر اعزام اولندى (\*\*\*) وينه بو ائناده آق  
 صويه تركمنلردن بر هيئت مبعوثه كلدى .

بونلر روس عليهنده قوللانلق اوزره كندىلرينه بر مقدار عسكر و يرلمسى  
 رجا ايتدىلر . يعقوب خان ايسه روسلرله هنوز عقد معااهده ايلمش ايكن  
 باشنه برده روس غائلهسى چيقارماق ايجون معاونتك قابل اوله ميه جنى

(\*) اشبو سنجاق خزينة همايونده محفوظ اولان لواء شريفك عيني اولمق اوزره سلطان  
 سليم خطيبى معرفتيله اعمال اولمش ايدى . يعقوب خان بو كا زياده سيله حرمت و رعابت ايدوب  
 اوچ كون التنده اجراى عدل و داد ايلمشدر .

(\*\*) مير مومى اليه هندوستان ولوندره و درسعادته بو ايش ايجون چالشمش ايسه ده موفق  
 اوله ماش ولوندره ده كى چين اليچيسى (قووسونغ تووو) ده كتمش ايسه ده قبول اولنم شدر  
 ۱۲۹۴ رجبده درسعادته عودت ائمش ايدى . انكلتره حكومتك توسطى قبول ايتامسى  
 يعقوب خانك عقداولنان معااهده يه مؤخرأ رعابت ايتامسى وكاشغرده دائمى سفير وقونسولسلك  
 اقامه سنه مساعده كوسترماماسيدر . يعقوب بكك نصلسه بو ايشه انك صكره موفق اولدىغى  
 وختنده بك قولى بكة محاربه ايتمك وچين قوماندانه مصلحه اولدىغى اخبار ايدك انلرده  
 پكىندن كاغد كيده جك مائلنده تحريرات كوندردىكى فقط بو تحريرات ايش ايشدن كچكدكن  
 صكره واصل اولدىغى خقنده بر معلومات وار ايسه ده بو قدر جق اولوب تفصيلات لازمه يى  
 جامع اولدىغندن صحتتى پكده تايمين ايدم .



جوانی ویرمشدر (ترکنلر روسلرک دائمی مظالمندن وارده صره قتالندن بیزار اولدقلری جهتله حربیه قرار ویره رک بخارا و خوقند امیرلرندن دخی استمداد ایلمشدر وانلردن ده جواب رد المشر ایدی) اول ارهلق خوقنددن دخی آق صویه برقاچ آدم کلوب بک قولی بک قومانداسنده اوله رق خوقنده درت بش بیک عسکرک ارسالنی تمی ایلدی . یعقوب خان اولسکی مطالعه اوزرینه بونلرده رد ایله جواب ویردی .

باقلسه یعقوب خان خوقندلیلر و ترکنلر کبی روسلرک عدوی قویسی اولان ایبی قومک امدادینه یتشمیدی ایچون شایان تعیب کوریر وحاضر اطرافدن کندیسنه مراجعت اولمش وآسیای وسطی اهالیسنی دخی لوای اتحادی الته المق یولی اچمیش ایکن بوفرستی قاچیردیغی ورأیت اسلامک اعتلاسنه خدمت ایتمدی جهتله بک ملاحظه سر و حیسنز بولورزا! درت بش بیک کاشغر عسکرینک آوازه هجومی آسیاچه بک بیوک غلیان افکاری موجب اولوب روسلره قارشو سلاح ظفر وآسیای وسطی اهل اسلامک اتفاق و معاونتیه روسلرک تأسیس و بقاسنی الی الابد تأمین ایچون چالشدقلری بنای حکومتده زیر وزیر اوله جفی شمیدی کبی اول وقت دخی بک چوق کسه طرفندن ظن اونمش ایدی . لکن اول وقتک احوالنه نظر عالمانه ایله باقیله جق اولسه کوریلورکه اسلامک تاریخ مذکورده دائره اتفاقه طوبلنسی قوری بر لافدن عبارت جعلی ودوامسز اولوب اتفاق حقیق محال اولغله برابر بویه مهم وعظیم برخدمتی باشه چیقاره جق ایچلرنده فعال بر آدم یوق ایدی . بناءً علیه یعقوب خان ترکنلر و خوقندلیلرک ارزولرینه موافقت ایتمدی ایچون تعیب و تقبیح دکل بالعکس بیوده یره روسلری اغصاب ایده جک حرکاتدن مجانبت ایتمدی ایچون تحسین ایدرم .

یعقوب خان آق صوده ایکن افغاندن بر هیئت سفارت کلدی و بونلرده مقدمه روس ایلیچیسنه اولدیغی کبی غایت شعشعلی برتعلیم عمومی کوسترلدی . (٣٨١) نجی صحیفه ده بیان اولنان عبدالملک خان کاشغرده کوز حبسنده بولندیغی و معیتده کی عسکرک الندن الندیغی افغانستان حکمداری شیر علی خانه خفیاً عرض وانبا و کندیسنک الديرلسنی رجا ایلمش اولدیغندن سفرا مشارالیهک کندیلرینه تسلیم ایلمسنی رجا ایچون کلش ایدی . سفرانک بورجاسی و مشارالیهک تسلیم ایلمسی یعقوب خانک عظمت نفسنه طوقندی و عبدالملکی و یرمک

تارىخ قىسمى      ئاكا شىغرى      اون اوچىنچى عصر

تەنزىلى شان حەكمدارىسەنە يەنە مەدى. بىنەئەلىيە «سەزگەزىنە ئول جانەب ھىجازە كىتەدى. بورادە يوقدەر» جەۋابى وىردى وياوكۇن دە عبدالمەلىكى خەفيا و مەززا جانەب ھىجازە كۇندەردى (مشارالىيە ايفاي ھىجەن سەكرە دەسعادەتە كەش ايدى) سەرەسى كەش ايكەن مشارالىيەك كاشغەرە سورت و سەبەب ورودىنى بىيان ايدەيم. بخارانەك ۱۲۸۵ دەكى مەغلۇبىتى اوزرىنە (۳۵۲) نەجى سەفەدە بىيان اولان مەاھدە مضرەبى قەبول و سمرقەندى روسلەر ترك ايتىسى (كەرنە) نام شەركە واليسى اولوب ھىمىت مەسەمە دىنەلەك بەر قەرمان رەسەم سەرت اولان مشارالىيە عبدالمەلىك خانەك انفعالى و پەدرىنە عصيان ايلە باشلو باشنە روسلەر قارشو نائزە ھەربى اشعالتى بەدى اولمش ايدى. مشارالىيەك سورت و جالادەت و سەف سەطوتى بەعت دەشت اولمەلە روسلەر مظفەردىن خانە بىيان شەكەت ايلەيلەر. مظفەردىن خانە ايسە اوغلى ايلەندە سەتەم اولمەق اوزرە روسلەر امداد اولەرق بەر مەقدار عەسكەر كۇندەردى. عبدالمەلىك خان كەندى قوتەك روس و بخارا عەسكەرىنەك سولت مەتەمەسەنە طىبانەمىيە جەغنى اكلانچە مەيتەندە اولان و ھەدەت جەھادە كەندىسەلە بەر بەر فەداى نەفسەن چەكنەمەن دەرت بەش بەك جەكەوران عەسكەرلە افغانەستان پادشەھى شەير على خانە تەجە و روسلەرى طرد و تەبەيد و بخاراىى سەبەت و سەخىر ايتەك اچۇن كەندىسەنە بەش بەك مەلم عەسكەر وىرەسنى رەجا ايلەدى.

شەير على خان جەۋاباً « بەر مەقدار سەبەر ايلە و قەتە كەنچە مەسئۇلك اسعاف اولور» دەمەش ايسەدە مشارالىيە سەبەر ايدە مەيۇب اورادەن كاشغەرە كەلدى. و بو رەجائى يەقۇب خانەدە ايتەدى. يەقۇب خان چىنەيلەر وار ايكەن بەرە روس غائەسى اچىلمەسنى ايسەتمەكەندەن مشارالىيەك رەجاسنى قەبول ايتەدى و قەتە كەندىسەنە دە سالىویرەمدى و مەيتەندە اولان عەسكەر بخارانەك اك دەلەر و شەجەبى اولدەيغەندە بونلەرى ھەلە ايلە كەندى مەيتەنە لەرق اونر يەكە مەشەر- اولمەق اوزرە تەتە ادارە سەندە اولان شەرلەرە طاعەتەدى و بەر قەسم

اهالینک کندیسنی قتل ایله مشارالیهی مقام حکومتی کپیرمک افکارنده اولدیغنی حس ایدنجه مشارالیهی کوز حبسنه الدی .  
یعقوب خان آق صودن حرکت ایتزدن اول کومه تایی (غومه تی) ومناس وچیکدوان وقوطی بک شهرلرینک محافظه سیچون اولایچه بهادر ایله محمد سعید وبرقاج پانصدلری و مؤخر آده خرم قولی (عظیم قولی) پانصدلری سوق وارسال ایلدی که بو پانصدلرک معیتنده بولنان عساکرک مجموعی ده بش التی بیک راده سننده ایدی . مشارالیه طویچی معلمی ارقادی علی اغایه سربعاً طرفه کلسی امرینی ارسال ایله بای و کوچار وبور کوره اوغرایه رق قورله یه عزیمت ایتیش و وصولنده جمع عسکر و ادخار خزانن ایله شهر مذکور و اطرافنه استحکامات انشاسیله مشغول اولمشدر .

{ مطالعه }

یعقوب خان کوندردیی پانصدلره کندیسندن امر وارد اولدقجه ایلوو کیرو حرکت ایتاملرینی ویا لکز بولندقلری موقعی محافظه ایتلرینی امر ایتیش و بونده ایسه پک بیوک خطا ایتمشدر اگر بولنره بر سردار نصب اولنیش وهیسی بر آدمک تحت قومانداسنده بولنیش اولسه ایدی هرکس کندی سلامتی قیدنده اولن و دشمنک هجوم ایتدی طرفه معاونت ایچون جله سی یکوجود اوله رق حرکت ایدر ایدی . ایشک بویله اولماسی مغلوبیته سبب مستقل اولمشدر .  
محمد سعید پانصد چینلیلرک حدودی تجاوزله کومه تایی ومناس و دیگر شهرلری محاصره ایچون کلکده اولدقلرینی خبر النجه عظیم قولی (\*) یه خبر

(\*) مومی الیه یعقوب خانک دوچار نظر غضنی اولوب طقسوز ماه قدر قورله زندانده قالمش و محاربه نیک ظهوری سببیه جرمی عفوایله نائل انعام واحسان اولمش ایدی . مومی الیهک سبب تکیتی حقنده دیرلرکه : مومی الیه برکون یعقوب خانک حضورنده حاجی میرزا ایله منازعه ایدرک بربرلرینک سوابق احوالی بیان ایتسی اوزرینه عظیم قولی خنجرله حاجی میرزانک اوزرینه هجوم ایتیش و درحال الندن خنجر انهرق قورله زندانده کوندلمشدر . بو روایت پکده ایثانه مم . چونکه مشارالیهک حضورنده یکدیگریله منازعه یه هیچ برکسه جسارت ایدمز ایدی .

ارساليله رجعتى تكليف ايتىش ومحمد عظيم ايسه رجعت ايتسه يعقوب خان طرفندن اعدام وياخود هنوز قورتلدىنى زندان عقوبته ادخال ايديله جكنى بيلدىكىچون اولنجه يه قدر دشمنه سد مقاومت اولمق عزم عاليهمنانه سنده ثبات ايدى جكنى جواباً بيان ايلمىشدر . چينلىلر كومه تاي اوزرينه كلنجه عظيم قولى اطرافده اولان پانصدلره كندىسنه معاوانته كللرى خبرىنى كوندرمىش و حالبوكه انلردن يعقوب خاندن الدقلى امر موحىنجه مشاراليهدن امروارد اولدقجه يرلرندن ايريله ميه جقلى جوابنى المىشدر .

عظيم قولى كه فرط شهامت وبطش وحماسته كاشغر امراسنك جمله سنه تفوق ايتىش بر مرد ميدان جلادت ايدى . بو جواب اوزرينه مأيوس اولمىوب معيتنده اولان بش التى يوز فداكاران جنكاوران ايله صوك درجه يه قدر ثبات ايجون عهد وميثاق واو آندن اعتباراً نعمت شهادته عرض اشتياق ايدى ركه دفع صائله حاضر لندى وچينلىلر كى بولده تسليمى تكليف ايدىنجه بو مجاهد ذیشان اظهار سيف و سنان ايدى ركه رد ايله جواب ويردى . چينلىلر فرط حدت و تهور ايله تضيق و هجومه قالمىشمش و آتسه صالدىر مقدمه ارسلاندىن دها شجاع اولان سردار عظيم الاقدار ايسه معيتنده كى فئه قليله ايله حيدرانه بر جنكه كيرىشوب تاثير شمشير جلادتيه خصمك بر خيليسنى ظلمت آباد فنايه ايصال ايلمىشدر بو حرب وستيز هول انكيز ايكي كون قدر دوام ايلمىش والتى بيك كشيلىك چين فرقه سنك كلياً محو وتلفنه پك آز بر شى قالمش ايدى . نه فائده كه بو مجاهدين وغانك اونده سكرى واصل قوافل شهدا اولمش و صلابت كامله وشجاعت فوق الطبعيه كى مليونده بر كشينك مظهر اولدىنى حصائل قهرمانى ايله يرادلىش اولان محمد عظيم دخى وجودينه آچيلان جرايح متعدده دن اياقده طورمغه طاقتى قالمىوب يره دوشمش كوياكه نائل اوله جنى دولت شهادت ايجون سجده تشكره قىلغىش ايدى ،

چينلىلر مأيوسانه بر صوك هجوم اجر ايسيله عسكر اسلامى دوچار ضعف

وقنور وکوردکلی موفقیته اوزرینه درت طرفدن محصور ایتدیله . عظیم قولی موتک تقریبی حس ایدنجه بر هیکل جلادت کسیرهک دوشدیکی یردن دیزی اوزرینه قالقوب شیر زخم خورده کبی اطرافه آتش صاحبش ومرتبه شهادتی شانلی بر صورتده احراز ایچون صوک نفسنه قدر سیف جهادی الدن بر اقبوب تفنکیله بر قاچ دشمن تهلدکن صکره زنبور بلا کبی اطرافی قوشادان خذله خونیه حواله سیف انتقام و تقرب ایدنلردن چوغنی دیار عدمه اعزام ایلمشدر . نهایت آتیلان براوق کندیسنی زمره شهیدیه الحاق ومعیتده اولان بقیه السیوف عساکریده دوکوشه دوکوشه کاملاً کندیسنه التحاق ایلدی (شهید مغفورک حیا دردسته پکینه اعزام اولندیغی حقنده بر روایت وار ایسهده صحتته اعتماد ایدهم) .

چینلیلر کومه تایی ضبط و تخریب ایلدکن صکره دیگر پانصدلرک اوزرینه هجوم ایتدیله . پانصدلر بو حالی کورنجه عقللری باشلرینه کلش ایسهده ایش ایشدن کچمش ایدی . مدسایید (محمد سعیددن محرفدر) پانصد معیتده اولان بش التی یوز دلاور ایله دیوار آهنین کبی شایان حیرت بر درجهده بش بیک چینلییه قارشو طوردی وبش اون ملاحم عظیمه دن صکره برکون قلعه دن چیقهرق صولت کامله ایله چینلیلرک اوزرینه هجوم ایلدی . بوشرذمه غضنفر صولت زور بازوی جلادتلریله نائل فوز ونصرت وچینلیلر ایسه قارشولرنده کی هیاکل صرامتک مهاجمات طاقت براندازانه سندن دوچار خوف وخشیت اولمش ایدی . دشمنک هزیمت فاحشه یه اوغرامسنه از برشی قلمش ایکن اول ازهلق مدساییدک آتی یاره لنوب یره دوشمسی حربک رنگنی دکیشدیردی چونکه عسکر قوماندانلرینی یاره لنمش ظن وقیاس وروچی چکلمش اجساد میته کبی اولدیغی یرده قاهره ق اظهار خوف وهراس ایش ایدی . بر آن صکره مومی الیهک تلف وزخمدار اولدیغی اکلاشلمش ایسهده شجاعت وجسارت سابقه قالمدیغندن هجومدن واز کچلدی وقلعه یه رجعته باشلندی .

تارىخ قىسمى كاشغر اون اوچىنچى عصر

چىنلىلار بوندىن جىسارتىنوب عىسكىر اسلامى شىدت ھىجوم ايله تىضىق ايتدىلار و فئا خالده خىزىلدىلار بو خالى اسلام طرفىدە بولنان (مادالاي) كورنچە ھان معىتىدەكى طىيورچىلرى اوگە سورمش و شىدتلى بر صورتدە آتش اىتمكە باشلىوب نائل غلبە اولمق اوزرە بولنان چىن سوارىلرىنى كاملا تارومار و مجبور فرار ايلمشدر . مد سايد كرك او كونكى و كرك اندن اولكى محاربه لردە معىتىدەكى عىسكىرك نصفىدن زىيادەسى شىيد اولدىغىدن ارتق ثبات و مقاومتك امكانىز لغنى اكلاىنچە او كىچە قلعه دن چىقوب صولت جىھان پىسندانە ايله چىن عىسكىرىنى طاغىدەرق آچدىنى يولدىن سرعت فوق العادە ايله رجعت ايدوب احوالى تحرىراً يعقوب خانە بىيان و حكايت والدىنى امر اوزرىنە طوخسوندە ركز خيام اقامت ايلدى .

{ خوقند }

۹۲ سنە سىندە طاشكەندىن خوقندە كاشغره ايلچىلك ايله كىتمك و كاشغره حركىتى تصور اولنان روس فرقه سىچون يوللرى اكلامق اوزرە اوتوز بش قرق قدر خدمە و سائرە ايله سكر روس جنرالى كىش ايدى . بونلر خدایار خانك قرغز و قىچاق قىبىلە لرىنك بر برلرله منازعە اىتمكە اولدقلىرى جىھتلە يوللرك مخاطرەلى اولدىغى و عزىمىتن صرفىظ اىتملىرى لازم كلە جكى حقىندەكى افاداتى دىكلەمىەرك يوللرنده دوام ايله مخاطرە سزجە اوش قىربنە قدر كىدە بىلمشلىر ايسەدە اورادە قبائل طرفىدن كوردكلىرى ممانعت اوزرىنە خوقندە عودتە مجبور اولمشلردر . بونك اوزرىنە خدایار خان عبد الرحمن آىدابەجى (ابرىقدار دىمكدر) ايله عىسى اوليا نام سر كرده لرى قبائلك تحت تربىە يە ادخالى ضىمنندە عىساكر كافىە ايله سوق واعزام ايلدى .  
اول ارەلق بر قسم اھالى خدایار خانك روسلرە بك مماشاتكارانە معاملەدە

بولنسی وسوء اداره ومظالمده دوام ایلمسی حسینیه عصیان واختلال ومشار الیهک ال بیوک مخدومی ناصر الدین خان دخی ارباب اختلاله التحاق ایلدی. مومی الیهما قبائلی تحت اطاعته الدقندن صکره کیفیتدن خبردار اولنجه درحال ارباب اختلال ایله برلشهرک بالاتفاق ناصر الدین خانی اندیجیان (\*) شهرنده موقع امارته کچیردیلهر وبوخبرک خوقندده شیوعی اوزرینه خدایار خانک قایخی واوز برادری دخی خوقنددن فرار ایله ناصر الدین خانه بیعت ایتدیلهر. خدایار خان تسکین شورش ایچون بر مقدار عسکر کوندرمش ایسهده کیدن عسکر طوغریدن طوغری به ناصر الدین خانه عرض اطاعت ایلمشدر. مشار الیه عسکرک کندیسنه خیانتی خبرالنججه بالذات ارباب اختلال اوزرینه حرکت فرار ویرمش فقط اوکیجه ایکنجی اوغلنک بقیه عسکر یله ارباب اختلال طرفه کیتسی واندیجیاندن برجم غفیرک خوقند اوزرینه کلکده اولدیغی خبرینک واصل اولسی کندیسنی بتون بتون مایوس ایتمکله مؤخرأ روس عسکرینک مظاهرتیله استرداد استقلاله چالیشمق اوزره حرمی وروس مأمورلری ایله برابر خزینه سندن برخیلی نقود واموالی مستصحباً طاشکنده فرار ایلمشدر. روسلر خوقندک ۹۱ و ۹۲ سنه لرنده کی اختلال لرنده یعقوب خانک ذمیدخل اولدیغی ادعا ایتمشدر ایدی .

ناصر الدین خان خوقندی ضبط واهالینک ارزوسی اوزرینه روسلره اعلان حرب ایدوب حدود قره غولخانه لرنده کی روسلری قتل ودفع وطاشکنده ونجند و سمرقندک طرق مراسله سنی قطع ایلدی . اهلایده حاصل اولان غلیان افکار فوق العاده اولوب هرکس سلاح حمیه صارلمش وروسلری

(\*) عرب اوله رق راندکان وتحفیف ایله اندجان دخی دیرلر . اوشک شمال غریبسنده . وکاشغرک غرب شمالیسنده کائن درکه نامدیگری فرغانه در . بعض مؤرخین فرغانه یی خوقند ظن ایتمش وزمانزده بعض ارباب قلم دخی ( تاریخلرده فرغانه دیلان خوقنددر ) دیه معلومات صامش ایسهده فرغانه خوقندک شرق شمالیسنده کائن اولوب بوایکینک اره سنده مرغلان شهری واردر . فرغانه ایسه خوقند اولوب اندیجیاندر .

تارىخ قىسمى                      كاشغەر                      اون اوچىنچى عصر

آسياي وسطادن بتون بتون طرد وتبعيده قرار ويرلمش اولديغندن عبد الرحمن ايله عيسى نام سر کرده لر برخيلي عسکرله نجندی (\*) تحت محاصره يه الديلر وطاشکنده قدر ائنجيلر کوندرديلر . روسلر خدايار خانک طاشکنده وجودى مخاطره لى اولديغنى اکلاينجه مشار اليه تکرار موقع امارته کچيره جکلزى وعديله اورانبورغ شهرينه کوندرمشلردر .

جنرال قوفان مخاطره نك کيتدکجه بيومکده اولديغنى کورنجه مومى اليهمايه سفير ارساله عسکرک حدوددن چکلمسنى وخدايار خان زماننده عقد اولنان معاهده موجدنجه حرکت ايتلرني بيان ايتمش ومومى اليهما ايسه سفيرک افاداته الدانوب نجندن چکيله رك خوقند قربنده واقع مهرم نام محل مستحکمه عزيمت ايتشلردر . جنرال قوفان بونک اوزرينه طاشکنده وسمرقنده بولنان روسيه عساكرني جمع ايدوب مهرم اوزرينه حرکتله سر کرده لرله محاربه يه طوتشدى . مومى اليهما معتلرنده کى عساكرک منتظم ومعلم اولماقوله برابر اللرنده کى اسلحه نك کار قديم اولمى ويرلى اهالى ايله قبائلک نفاق وشقاق اوزره بولمى جهتله مغلوب وخوقنده عودته مجبور اولديلر حالبوکه روسيه طرفدن ايديلان اغفالات وتشويقات اوزرينه خوقند اهاليسى روسلرله اوزلاشمغه مبال اولوب بولرله مخالفت ايلديکندن خوقنده کيره ميوب انديجيان شهرينه عزيمت ايتديلر .

جنرال قوفان بو مظفريت اوزرينه خوقندک درت ميل مسافه سنده بولنان نيمجه قريه سنه کله رك خوقنده سفير ارساله خوقنديلرله عصيان ايدن قرغز وقچاقلرى تاديپ ايدى جکنى وخوقنديلرله غرضى اوليوب روس عسکرينک قبائلک تاديبندن صکره چکلمک اوزره مسافره خوقنده اقامت ايتلرني وسيحون نهرينک جنوب طرفلرى خوقنديلرک النده بولنه جغنى

(\*) خوجند کى تلفظ اولنور ايسده برهانده واوسز مقيددر . برسجاق مرکزى اولوب طاشکنده جنوب وخوقندک غرب جنوبى وكاشغرك غربنده واقعدر .



بیان ایلدی . بوتکلیف ناصرالدین خان ایله وکلاسی طرفدن قبول اولمغله روسیه عسکری خوقنده داخل اولمش وعقد اولنان معاهده موجبنجه ناصر الدین خان خوقند امارتنه کچوب نماغان شهر یله سیحونک شمال طرفلری کاملاً روسلر ترک ایله ۳ میلیون روبله تضمینات قبول اولمشدر . سرکرده لر بودفعه عقد اولنان معاهده دن طولایی ناصر الدین خان علمینده بولندیلر . جنرال قوفان ناصرالدین خانی یاننه الوب مرغلان شهرینه توجیه رأیت استیلا وشهر مزبورده دخیولنده اهالی یه ۱۵۰ بیك التون تضمینات اعطاسنی ویرلمدیکی صورتده کندیلری قتل واعدام وشهری تخریب واجراق ایده جکنی بیان وانبا ایلدی . مومی الیه اهالینک موافقتی اوزرینه اچقنک تحصیلچون برمقدار عسکر ترک ایله نماغان شهرینه حرکت ایدوب ناصر الدین خانی اورادن اعاده ایلمشدر . مرغلانده بر اقلان روس عسکری فقرای اهالی بی تضیق ایله اجرای مظالمه باشلینجه اهالی مایوساً قیام ایدوب روسلری قتل واستیصاله قویولمش وروسلرک بقیه السیوفی ایسه نماغانه فرار ایله جنرال قوفانه وقوعاتی بیان وافاده ایلمشدر . بو ائساده قرغز وقچاق قبیله لری پولاد خانی (\*) اندیجیان شهرینه کتوره رک اوراده کندیلری نه خان نصب ایله بیعت ایتدیلر . جنرال قوفان بوندن خبردار اولنجه اندیجیانه حرکت وقفط دوچار مغلوبیت اولوب نماغانه عودت ایلدی . پولاد خان عبدالرحمن آیدابه جی بی برمقدار عسکرله اندیجیانده براغوب کندیسی مرغلانده حرکتله اوراسنی قبضه تسخیره الدی . جنرال قوفان معیتنده بولنان روس عسکرینی ایکی یه تقسیم ایله بریسنی شهر مذکوره ودیکرینی چوست شهرینه محافظ اولوق اوزره براغوب طاشکنده عودت ایله ( جنرال اسقوبلوف ) ی (\*\* ) نماغانه کوندردی .

(\*) بن مراد خان بن محمد عالم خاندن . اوزکند شهرنده تولد ایتشدر .

(\*\*) ۱۲۵۹ ده طوغدی و ۱۲۹۰ ده خیره سفرنده بر الی قزاق قومانداسیله بولندی . ۱۲۹۲ ده جنرال اولوب خوقند سفرنده بولمش و ۱۳۰۰ ده فوت اولمشدر .





۲۰۰ بىك كىشى اولەرق اوچ قولدىن  
ايلرولمىكە بولدىغى خىر آلتىجە اظهار خوف ودهشت ودها دشمن ظهور  
ايمەدن بولدىقلىرى محلىرى ترك ايله طوخسونه فرار ورجعت ايتدىلر .



« مطالعه »

حابىو كە چىنلىلر كە مقدارى ۲۰۰ بىك اولمىوب ۲۰ بىك ايدى كە ۱۰ بىك  
سانجىو و ۶ بىك چىكدوان و ۴ بىك دە قىسوطى بك اوزرىنە حركت ايتىش  
ايدى . بوللر كە يانلرندە ايتى بىق چاپىندە ايتى قىطعە شىخانىلى طوب و طوبىچى  
معلمى اولق اوزرىدە بش النى هندلى معلم وار ايدى . دىمك كە چىنلىلر كە قىسوطى اوبلە  
هر كىدە دهشت و يره بك درجه دە دكل ايدى . نه فائده كە يعقوب خانە وار بىجە يە قدر  
هر كىدە دشمنى ۲۰۰ بىك اولق اوزرى ظن ايتىش ايدى .

چىنلىلر قىسوطى بك و چىكدوانى عىسكردن خالى بولمىغىلە بلا محاربه ضبط  
ايتىد كە نصكرە سانجودە كى عىسكرى جلب ايدوب تىككىل قوتلر بىلە اورومچە  
(۵) اوزرىنە توجىه رآيت مبارزه و شهر مذكورى ۴ آى تضيق و محاصره  
ايتدىلر و طوبلر بىلە اوقدر مدت دوود كە نصكرە ديوارلر نى خراب ايدە بىلدىلر .  
اورومچە دە بولنان لو خودار ين ايله شهودار ين كە هر برى خمير جلا دىدن  
خلق اولتىش بر نىمۇنە صلابت ايدى . چىنلىلر كە آن بان مزداد اولان تضىقات  
آهن شىكناە و هجمات شىدیده سنە شداند آلام و جرايح صمصامه تحملىدە  
پولاددن دها صا غلام دىنلمكە سزا بر متانت قلىبە ايله قارشو طور مش و محير  
عقول اولان بومقابله رستمانلر نىك شرف عال العالى دهاشانلى بر مرتبە  
قىسوا يە اصعاد اچون كرات ايله ميدان رزم و مصافه آتيله رق اغلبندە اعلاى  
لو اى غالبىت ايله دشمنى هزىمت فاحشه يە اوغرا تىمشلر ايدى .

يعقوب خان اورومچە نك محاصره سنى خىر آلتىجە حق قولى بىكى اورومچە  
اوزرىنە سوق وارسال و آق صوده بولنان اسماعىل حقى و يوسف جمىل

\* شهر مذکور قاعەسى ديوارىتك ارتفاعى ۲۷ و قانلىغى ۱۸ ارشوند .

افندیله اوچ طور فاندنه بولنان یوسف ذکائی افندی به طوخسونه کلیری  
حقنده مبارکنامه تسیار واسبال ایلدی . خان مشار الیهک طوخسونده ایکن  
اسماعیل افندی به اولان برافادهسی مالأ زیره درج اولمشدر .

« جناب جق سلطنت ودولتک نزعنی مرادایتدی ادمک اول بول عقلنی الور .  
شمدی به قدر هیچ برایشی کسده صورمز ومعضلات اموری کنندی عقل وذکام ایله  
تسو به ایدر ایکن بوارهلچ چو جق قدر عقلم قالدی . قلت عقل . حسرت طبع . رضای ظلم .  
زوال دولت وحکومه اشارتدر . مقدم سخی ایکن شمدی کسده لطف واحسان ایتمک .  
ایستیورم ومأمورلک فقرای اهالی به ظلم وجفا ایتدیکنی بیلدیکم حانده حسب الایصاف  
تجاهل ایدر یورم . حیفاکه بو حاللرک انقراض سلطنتی موجب اوله جفتی ده بیله یورم »

مشار الیه طوخسونده ایکن علی کاظم افندی به امرنامه کوندردیکنی کبی  
کاشغره یکی حصاردن ماعدا بالمله والیره دخی « تکمیل ویرکوکری  
وعساکرکزک نصفی قورله به کوندرک » امرینی کوندردیکندن هر طرفدن  
خزائن وعساکر آقین آقین قورله اوزرینه کلکده ایدی .

لوحودارین ایله شهودارین درت آی محاصره دنصکره امداد ورود  
ایتمدیکنی وارزاقک توکندیکنی کورنجه آچلقدن اولمامک ودشمنه تسلیم اولمامق  
ایچون خط محاصره نک بر طرفنی یاروب طوخسونه رجعت ایچون صاعقه واری  
برشدت صف شکن ایله دشمن اوزرینه صالدرمش وکندیلرینه یول  
آچمغه چالشمشدر . چینلیر بونلرک نیتلرینی اکلا ینجه گذرگاه سلامت بر اقامق  
ایچون جراد بلا کبی درت طرفنی احاطه ایله اوکلرینه سیف وآتش ایله بر دیوار  
استوار چکدیله واستحقار کثرت اعدا واستحضاف دهشت غوغا کبی حصائل  
قهرمانی ایله متخلق اولان دورغانیلر ایسه تهلکه نی تقدیر بیوک اولور ایسه  
اولسون همت عالیله حکمدن دوشیرمک ایچون قلیع جبال ایدر جک  
برصولت شیرانه ایله دشمن الایلرینه هجوم واقتحام وسیف صارم جهادلر ایله  
بر طریق رجعت کشادینه سعی واقدام ایتدیله .

تارىخ قىسمى      كاشغۇ      اون اوغۇننى عصر

ايكى طرفك حرص و شدت و بطش و همتى كىتىدجە كسب ازدياد و بوسبيله  
 آتش كىر و دار بش اون ساعت امتداد ايلدى . بو هكامة قىامت نمون و بو محاربه  
 دهشت افزون ده اول قدر آدم غلطیده خاك و خون اولمش ايدى كه قان ايجنده  
 جان چكىشان و ياتارك جهان اولان مقتولينه نظر اولنسه بيجاره لر مقتول دكل  
 بحیره خونه دو شمش مغروق ظن اولنور ايدى .

برارهلق چينليلر همت فوق العاده ايله دورغانيسلر ك صول جناخى  
 دوچار انهزام ايدهر ك رأيت غالبىتى تمولج ايتد برمكه باشلدىلر . بو حال فلاكت  
 مأل لوحو دار ينك واصل نظر دهشتى اولنجه بر آتشاره حدت كسىله رك قوجه  
 براردونك يالكر باشنه رجعتنه قيام ايتمك كى بر عزم على همتانه ايله بلا اختيار  
 صاغ جناحه آت سوردى . مركززه بولنا نلردن سكسان طقسان قدر فداكار  
 كار زار بو جرات فوق الطبيعى كورنجه انانردن آبريله ميان ياور يلر كى مفتون  
 حماسى اولدقلىرى بو قهرمان نمونه شجاعته يرو اولدىلر .

مبارزان ميدان جلادت صول جناحه دهشت انداز مهابت اولنجه آتش  
 حرب و قتال اودرجه شدتله اشتعال ايلدى و اويله برچكا چاك هولناك  
 وقوع بولدى كه تماشاسندن زهره قهرمانان سلف چاك چاك و نيجه نامداران  
 صاحب شرف قرين هلاك اولسه بيجادر .

صول جناحه استحصال نتيجه ظفر ايله منصور و زور بازوى  
 اقتدار لر ينه مغرور اولان عساكر چينه برقاچ بيك كشى به غلبه چالمش ايكن  
 عشرى مقصدارنده بيله اولميان لوحو دارين ايله رفقائى جلادت آينى صولت  
 رستمانه لرنده توقيف و حتى هجوملرنده كى شدتى برمقدار اولسون تعديل  
 و تخفيف ايدمه مامشدر .

چينليلر ك شدت اقتحام و كثر و از دحامندن پریشان و هول جان ايله  
 هر برى بر طرفه كرزان اولان صول طرف دورغانىلرى بو صاعقه جلادت  
 قهارانه نك اطرافه آتش نثار اولدىغى كورنجه كانون غيرت و حيتلىرى غلبان

ایده ریک کیرویه دونوب یکی باشند حربه ابتدار و سردار عظیم الاقدار لر ای  
او غورنده حیاتلرینی بذل و ایثار ابتدیلر . چینلیلر طوب کله سندن دها شدید  
اولان بوصولت مقاومت کدازانه به تحمل ایده میه ریک میدان حربی ترکه مجبور  
ودور غانیلرک براینجی هجومیله بتون بتون منہزم و مقهور اولدیلر .  
لو خودارین صول جناحده اعلائی لوای غالبیت ایش ایسه ده مرکزده  
بولنالرک فنا حالده منہزم و پریشان و برخیلیسنگ طعمه شمشیر خون افشان  
اولسی مظفریت واقعه بی حکمدن دوشیرمش ایدی . مشار الیه چینلیلرک  
صول جناحده کی مشغله رزم و مصافدن استفاده ایله اولانجه قوتلر یله مرکزده  
یوکلندیکنی و مظهر غلبه اولدینی کبی صاغ جناح اوزرینه ده تعرضه باشدیغی  
کورنجه موفقیات واقعه سندن هیچ برتیجه حاصل اولماسندن و اقدامات  
جهان براندازانه سنگ ییکیدن یکی به موانع و مهلکه به تصادف ایشندن  
فوق العاده مایوس اولدی و مصائب کارزار ایله متأسف و داغدار اولمقدن ایسه  
برآن اول فدای جان ایشکی دها خیرلی کوره ریک تکمیل صول جناح افراد یله  
مرکز اوزرینه ایلغار ایلدی . صاغ جناحده کی شهودارین ایسه چینلیلرک  
مرکزی ضبط ایله اوزرینه کلکده اولدیغی کورنجه اولانجه همتی بازوی اقدارینه  
ویره ریک چینلیلرک اوزرینه غایت شدتلی بر صورتده هجوم کوشترمش ایدی .  
چینلیلر صاغ جناحک صولت غضنفرانه سندن دوچار خسوف و هراس  
اولوب هجومدن صرف نظرله دورغانیلرک اردو مرکزندن مقابله به  
چالیشمق ایستمشلر ایسه ده اول وقتہ قدر لو خودارین ارقلرندن یتیشوب قتل  
و استیصاله قویولمش اولدیغندن ایکی آتش اره سنده قلوب نه مرکزده استقراره  
ونده ده یمن و یساره قارشو اشعال نأره کارزاره مقتدر اوله میه رقی یاندن کلان  
شمال روزکارینک تضییقه صویک مقاومتدناشی جنوبه کیده میوب بلا اختیار  
جنوب شرقی و یاغربی به حرکت ایدن سفائن بادبانکشا کبی ایکی جناحدن  
کور دکری تضییق اوزرینه اردولرینک صول جناحی طوتدیره بیلدیلر .

تارىخ قىسمى كاشغر اۋن اوچىقى عصر

دورغانلار موقەلر نى استىلاي اعدادن قور تاروب تحت انضباطه المق دها  
ز ياده مهم اولديغىچون دشمنى لزومندن ز ياده تعقيب اتمامش وشهدا  
ومجروحىنى قالدىروب يىكىدن ميدان حربە كىرمك اچون كندىلر نىه انتظام  
ويرمكە چالشمشدر . چىنلىلر يىدكلىرى بوضرئە تنكىل اوزرىنه سوراخ سكون  
واختفاه چكلمك لازم كلور ايكىن اردولرىنه وارنجه افاعىء كوبيده مغزان  
هالاھل افشان كې جان آھىسىلە كندىلر نى خضملك اوزرىنه آتمق اىستىلر .  
دورغانلار چىنلىلر ك بولە حيوانات مفترسه كې يارە يدكجە انسانە  
صالدىر موقە اولديغى كورنجه سلەء غضنفرانەلر لېلە سراسمە اىتدكلىرى بوكركان  
بى درمانە عقلر نى باشلرىنه طوب پلمغە وكندىلر نى درليوب طوب پارلمغە ميدان  
ويرمامك اچون بر شدت طاقت شكنانە ايلە حملە وقلوب هراسانەلر نىه اىراث  
رعشە ايدوب ايكى ساعت قدر امتداد ابدن بوملحمە كبرادە اظهار آثار شجاعت  
ايلە خضملك نصفى مقدار نى القاي دركە نجات اىتدىلر ونهائت نو ك شمشير  
جلادتلر لېلە اعداى دىنك كۈە آھىن احتشاد نى پارە لىهرك كندىلر نىه برشاھراہ  
نجات آچدىلر .

قهرمانان جلادت عنوان دشمن اردوسنى تارومار ايدەرك برق خاطف كې  
بر سرعت طيارانە ايلە طوخسونە طوغرى راہ فرارى طومتش وچىنلىلرە ايسە  
بوصولت مفرطەدن او درجە ضعف وحيرت كلش ايدى كە شيران جكر دوزانى  
تعقيب دكل ارقلرنىدن نور بصرى تمديد بىلە نصيب اولمامشدر .  
حق قولى بك ايسە اورومچە يە ايكى كوونلك قدر ياقلشمش ايدى . اكر  
ميرمومى ايلە حر كتنده بر مقدار استعجال ودورغانلردىشى دشمنى اوفق تفك  
چرخەلرلە برايكى كون دها اشغال اتمش اولسە ايدى امداد نيشە جك وشھردە .  
چىنلىلر ك انە كچمە جك ايدى . لىكن هر ايكى طرفك يىكدىكر نىنك حالندن  
خبردار اولماسى سببىلە ايش بو حالە منجر اولدى



« مطالعه »

بوراده دخی یولار وشمندوفرلر و تلغرافلرک ممالک وسیعه ایچون تقدر لزوملی شیلر اولدیغی و بویله زمانلرده نه درجه ده . حسناقی کوریله جکی تسلیم ایدلملیدر . اگر بونلر کاشغرده اولش اولسه ایدی دورغانیلر واسطه تلغرافله بش دقیقه ده وقوعاتی اشعار ایدر و عسکرک حیوان ایله کیتیمی کبی وقت ضایع ایدلمیوب اطرافده کی عسکر بولندقلری یرلردن شمندوفرله ارکاب و برایکی هفته ایچنده و محاصره نك ابتدالزنده اورو و چیه ارال اولنر ایدی .

دورغانی غزات جلادت صفاتی اورو و مچهدن ایکی کون قدر تباعد ایستد کده حق قولی بکه راست کلوب نقل خبر موخش و شمیدی به قدر امداد کوندرلمدیکه چون سرزنش ایستکلر نده میرمومی ایله طرفندن مقام اعتذارده بعدیت مسافه بیان و تذکار و بونک اوزرینه ایلر ویه کیتیمکدن صرف نظرله طوخسونه عودت اختیار اولندی . لو خودارین ایله شهودارین مؤخرآ طوخسونده ایکن اره لرینه نفاق کیرمکله بربرلریله محاربه به قالشیدیلر . یعقوب خان احوالدن خبردار اولنجه شهودارینی اعمال لطائف الحیل ایله نزدینه جلب و کاشغر شهرینه ارسال ایلدی .

یعقوب خان طوخسوندن معیتنده ارقادی علی اغا و زمان بک اولدیغی حالده قورله به عودت ایتیش و بوائناده خزینه داری عاشر اهون ایله میرآخور باشیسی عطاوای « \* » بالاتفاق خزینه دن ۵ بیک لیرا چالهرق چینلیله قاشمشدر . بونلرک فراری ۳ کون صکره خبر ایتیش و ارقه لرندن آدم کوندرلمش ایسه ده اله

( \* ) باعث فراری محافظه سنه مأمور اولدیغی بر بونک چین رما موری بک قاشسی ایدی .

تارىخىي قىسمى      كاشغەر      اون اوچىنى عصر

كچىرىلە مامشدر. مشار الیه بوقیز غنقلقه قورلە يەكلیر ایکن مر بابا دادخواهی  
ایتدیكى شېبە اوزرینە قتل ایتدیردی . قورلە يە وصولدن برایكى كون صكره  
۸۰۰ نفرلە كلان كاظم افندی بی « معیتندەكى عسكری تزید ایدە جكم شمديك  
۸۰ سواری ایله ۴ قطعە دە ۳ فوندلق قروب طوپی ویردم . عسكەرە اجرای  
تعلیم ایت « امریله كونده ۳ دفعه ۸ ساعت تعلیمه مأمور ایتمشدر .  
ارقادی علی اغا دخی عسكەرە طوپچیلینی تعلیم ایتمكده ایدی .

### ﴿ دوانچین ﴾

محل مذکور ایکی طرفی طاغلق بر بوغازك اوچندە كائن اولوب آكر دشمن  
بو طاغلیری و بوغازی ضبط ایدر ایسه قلعه نك ایچی طوپه طوتیلوب خط رجعت  
کسیله جکندن محافظلر ك تسلیمدن بشقه چاره سی قائلر ایدی . چینلیلر بر کیجه  
بغتة كلوب و بوغازی طاش و طوپراق ایله اوزروب طاغك اوزرندن یانلر نده کی  
ایکی قطعە طوپ ایله قلعه نك درونی دوومکه باشلیدی . اسماعیل افدینك  
شاگردانندن اولان طوپچییار قلعه ده کی قوال طوپلر له « » برخیلی ایش  
کوروب دشمنه کلی ضرر ابریشدیردیلر و بارینق ممکن دکل ایکن بوفداکار  
محافظلر دشمن کله لرینه کوکس کره رك برخیلی مدت ثبات ایتدیلر .

دوانچینده کیلر طوخسه نده بولسان حق قولی بکدن امداد طلب ایتمش  
وحیفاکه میرمومی الیه یاننده بولنوب قلاعه امداد ارسالنی مکرراً توصیه و اخطار  
ایدن اسماعیل افندی به یعقوب خاندن امر المینجه امداد کوندره میه جکنی مقام  
تأسفده بیان ایتمکن بشقه هیچ برشی یاپمامشدر .

محاصره و تضییقک سوکلر نده ایدی که برکون چینلیلر طرفدن قلعه نك  
دیننه عاشر اهون کلدی و دیدی که : « یعقوب خان اولدی . چینلیلره قارشو  
﴿ \* ﴾ ایکی قطعە ششخانە لی طوپ اولدیغی حقنده کی روایت صحیح دکلد .

طوره مزسیکر . تسلیم اولك وقباحتلر كزی عفو ایتدیرك » بوسوز اوزرینه  
عسکر ایکی طرف اولوب بری ثبات ودیکری تسلیم اولنسی افکارنده ایدی .  
نهایت بر برلریله مجادله یه کیر یثوب تسلیم اولدیله . چینلیله عن اصل ترکستان  
اهالیسندن اولانلری پکین جاننه ارسال ایلدی وکاشغر اهالیسندن اولانلری  
ایسه یدلرینه بر اماننامه «\*» و یروب کاشغر ایچر یسنه صالیو یردی .  
یعقوب خان قورله ده ایکن ارکان حربیه رئیس ( قور و پاتکین ) ایله  
( قولپاقو و سکی ) و سائر ۱۸ کشیدن مرکب اولمق اوزره ۹۳ سنه سی  
آخرنده ورود ایدن روس هیئت سفارتی «\*\*» حسن صورتله قبول ورئیسری  
اولان میر الای حقنده التفات پادشاهانه سنی مذول ایلمشدر . بو ملاقاتده  
زمان بك روسجه بیلدیکیچون ترجمانلق خدمتی ایفا ایلمش ایدی . میر الای  
اشنای کلامده « بنده کز ایلی طریقیله کدیگمدن چینلیله قوتی کوردم . چینلیله  
مقدارجه سزدن دون اولدینی کبی سلاحلری دخی پک فنادر . بناءً علیه  
قرانه جنگری قویاً امید ایدرم » دیمش و حقیقت حالی سسویلمش ایدی .  
روس سفراسی استحصال ایلدکلی مساعده اوزرینه ( لوب ) کولنی تماشایه  
عزیمت واورانی بعدالکشف ینه ایلی طریقیله طاشکنده عودت ایلمشدر .  
بونلرک کاشغره ورودی خوقند جهتنده بولنان حدودی تعیین و تصحیح  
و یعقوب خانک و یردیکی تأمیناته تشکر ایله مناسبات همجواری پی تأیید و تأکید  
ایچون ایدی . اجراقلنان مذاکر اتده زمان بك پولتیقه مأموریتی ایفا ایتمش و امور  
سیاسیه ده مهارتی ور و سجه ده اولان طلاق و فصاحتی سایه سنده یعقوب خانه  
ترکستاندن بر خیلی محللر قزاندیروب کاشغر حدودینی اوجهتدن توسیع ایتمک  
کبی دیپلوما تلقده مهارتی مسلم عالم اولان روسلره قارشو مظهر موفقیت اولمش

\* \* \* بوماننامه چین یازسیله مطبوع بر کاغد ایدی که هرکیمک انده بولنورایسه  
چینلیله اورالینی ضبط ایتدکلی وقت کندیلرینه طوقونلما سنی مشعرا ایدی .  
\* \* \* بونلر طاشکنده دن ۸ جادی اولوی تاریخچه حرکت ایتمشرا ایدی .

تارىخ قىسمى                      كاشغر                      اون اوغۇننى عصر

وسبق ايدن بو خدمت عظيمه سى يعقوب خان ن زدنده فوق العاده تقدير اولمشدر .  
 چينلىر اور ومچه ده يرلشمش ومناسى ضبط ايدوب كنديلر ينه تقويت  
 ويرمكه بولنمش ايدى . بوارملق دوانچينده اسيز اولوب پكينه كوندر يلانرك  
 شهر مذكوره وصولنده در حال اعدام ايدلديكى ايشلدى . بو ائنهاده  
 لوحودار ينك عسكردن اللى التمش دورغانى پكندن بر بيوك مأمور ايله برابر  
 چين اردوسنه كلنكه اولان خزينه قافله سنى ارقه يوللردن طولاشرق بر طراغ  
 كئارنده على الغفله باصديلر وخزينه يني يغما ايدوب مأمورى يعقوب خانك  
 حضور ينه عرض ايتديلر . مشار اليه مأمورك قتلنى امر ايلمسى اوزرينه  
 مرقوم « بنم كى بر بيوك مأمور اولدريدكك ايچون چينلىرك انتقامندن  
 قورتيله مز و نفوسنك مقدارى حسابسز اولان بردولت معظمه ايله باشه  
 چيقه مزسك . فقط حياتمدن بك مستفيد اولورسك . سوزم پكينه نافذدر .  
 ايمراطور يجه يه يازه يم شمدى يه قدر ضبط ايتديكمز ممالك بزده قالمق  
 و بو طرفلرى سزك اداره كرده طانلمق اوزره مشار اليه يه ارضا  
 ايتكى تعهد ايدرم . اكر موفق اوله مز ايسه م اول وقت اعدام ايدك »  
 ديدكده يعقوب خان بعده ايجابنه باقلمق اوزره مرقومى محبسبه كوندردى .  
 چين عسكرى باش قوماندانى اولان ( تيسوتسانغ تانغ ) احوال محليه يي  
 عارف اولد يغندن ابتدالرى برسنه قدر حدودده بكليوب وقت فرصتى كوز تلمش  
 و يعقوب خان كى قوى و شديد و جنگاور و شجاع بردشمن عظيم النفس  
 اوزرينه هجومه بردن بره جسارت ايدمه نامشدر . على التوالى پكندن كاشغر  
 اوزرينه هجومك تسه يى امر واجبار و لزومندن ز ياده حر كات عسكرى يه ده  
 بطائت ايتديكى بيان اولنهرق هجومك تاخيرى باعث مجازات اوله چنى بيان  
 و اشعار اولنمش ايكن ينه كندى بيلديكندن شاشما مشدر . كنديسنك اك برنجى  
 تدبيرى تحت اسارته التانلردن كاشغرى اولانلرى اللرينه اماننامه ويره رك  
 صالحو برمسيدر كه برنجى درجه ده موقتيتنى باعث اولمشدر .

کاشغر لیلر کندیلر نی چینلیلرک همه حال اعدام ایده جکی فکر نده ایکن عکسی ظهور ایتدیکنی کورنجه چینلیلری دشمن مخوف دکل برحج رؤف اوله رق کورمکه باشدیلر . بچاره لر بيله مدیلرکه بومعامله مشفقانه حصول مطلبه قدر اتخاذ اولمش تدابیر دسایسکارانه دندر . کرچه مومی الیهک شایان حیرت درجده مظهر فتح و ظفر اولسی دورغانی رؤسانی هدیه لر اعطاسیله طرفنه جلب ایلدیکنه حمل اولمش ایسه ده حقیقت حال اویله اولیوب برنجیسی تدبیر مبحوث وایکنجیسی کاشغر لیلرک خطئیات وعدم اتفاقیدر .

طوخسون

طوخسونده حق قولی بک بوش بوشنه او طور وب همان هیچ برایش کورما مشدر . شهر مذکور حر به الویریشلی اولیوب خط رجعت کسلیلر ایسه تسلیمدن بشقه چاره اولدیغندن یارجمت ایلمسنی ویاخود بعض تدابیر حربیه تشبث اولمسنی اسماعیل افندی مکرراً اخطار وایلر وده بولسان پانصدلره معاونت ایلمسنی توشیه سنده اصرار ایلمش ایسه ده کار کیر تأثیر اولما مشدر . حق قولی بک اسماعیل افدینک اجباریله مؤخرآ یالکز دوانچینه امداد اولق اوزره بیک سواری ایله بیک نفر پیاده کوندر مشدر و فقط پک کچ طاورام مشدر .

عساکر امدادیه طوخسوندن درت بش ساعتک مسافه کیتد کدن صکره اووقته قدر ضبط اولمش اولان دوانچیندن کوزل سلاح قولاندقلری جهتله چینلیلری یاره رق فراره موفق اولان کوچار بکرزاده لرندن بش التی کشی یه مصادف و شهر مذکورک استیلا اولدیغنه واقف اولنجه ارتق ایلر ویه کیتمکدن صرف نظر ایدوب طوخسونه عودت ایلدیلر . دوانچیندن فرار ایدنلر کرک بو عسکرلره یولده و کرک مؤخرآ طوخسونده « چینلیلر پک زبوندر . بزه ایکی طوب ایله برقاچیوز پیاده و یرک . عون حق ایله دوانچینده کی چینلیلری

تارىخى قىسمى                      كاشغۇر                      اون اوغۇننى عصر

كامالاً قېرەرز « دېھ بر تكليفده بولنمشلر و حيفاكه سوزلرغى كىسه به دىكلته مامشلدردر .

كېنە طورپان حاكىمى حكيم خاندن طورپانده بولنان عسكرو و اھاليدن بر خيليسنك «\*» چينلىرە قاچدېنى خبرينك كىسى و اول ارەلق چينلىرك ياننده بولنان عاشر اھونك «\*\*» بش التى بيك چينلى ايله كمش قورغانى بر كىجە ضبط ايدە جكى جاسوسلر طرفندن اخبار ايدلمسى اوز رينه حق قولى بك بو باده اسماعيل افدينك راغى سؤال ايلدى . مومى اليه « بن يياده عسكرو و طوپچيلر ايله كمش قورغانه كىدەيم . عاشر كلير ايسه مقابله ايدرم . سزده حكيم خانى جلب ايدك . مومى اليهك عسكرو يله معيتكردەكى سوار يلر تكثر ايدە جكندن اوزر كره چينلىرك دىكر قولى كلير ايسه طيشار و به چيقوب ميدان محار به سنه كير يشير و دشمن زورلى چيقديغى تقدير ده كمش قورغانه رجعت ايدرسىكر .» ديه جواب و يرنجە حكيم خان قصور عسكرو له جلب اولدى . بوندن صكرو اسماعيل افدى كمش قورغانه كىتدى و بك ده دشمنك و رودينه انتظار ايلدى . حكيم خانك و رودندن بر قاچ ساعت صكرو چينلىرك كلكدە اولديغى خبر و ير ينجە بلكه حكيم خان كافە سوار يلر ايله دشمنى قارشولمق ايجون قلعه دن چيقوب ايلرو به طوغرى حركت ايتديلر . بك كيدر ايكن قلعه ده بر اقدىغى يسا وول باشى به « آكر بن مغلوب اولور ايسه م قلعه ده بولنان جىخانه و ارزاق و اشياىي آتشله ! دشمنه ير امسون « امرىغى و يرمش و بو امر ايسه بك ياكشلقله اجرا اولنمشدر . شو يله كه : مير مومى اليه ايكي اوچ ساعت ايلرو به و اروب دشمندن بر اثر كوره مينجه رجعتە مجبور اولدى . يسا وول باشى ايسه

«\*» بونلر ك ايلرو كلانلرى صادق بك ايله ميراب بك باكىش دركه اولدىكىسى مقدا چينلىرك خدمتده بولنوب يعقوب خانك زماننده آق صوده يوز باشى ايدى .

«\*\*» مرقوم چينجه ييلور و چينلىلرى دائما ايلرولك ايجون تشو يق ايدر ايدى .

اناسى چين قزى اولديغندن او طرفه ميل ايتمشدر .

بکی مغلوباً رجعت ایده یور ظن ایده رک کافه جیخانه بی اتشلیدی . بک و رودنده ایشی اکلا ینجه ارتق او زاده اقامتک امکانسز لئی تینن ایده رک کش قورغانه رجعت و محل مذکور ایسه عساکر کلیه بی محافظه ایده جک درجه ده اولدیغندن اورادن دخی اسماعیل افندی بی الهرق حرب ایچون غایت الویر یشلی اولان عشاق داله عزیمت ایلدی . عشاق داله قدر یوللر چول اولدیغندن یوللرده بر درهم بیله صوبولنمز ایدی . محل مذکور ه مواصلت ایدی ینجه یه قدر بک چوق مشقت چکلمش وعسکردن بر خیلی آدم اثنای راهده تلف اولمشدر .

عاشرا هون ایله برابر فرار ایدن میر اخور چینلیلرک قلت مقدار وعدم انتظامی کورنجه عاقبت یعقوب خانک غالب اوله جغنی و او حالده اعدام ایدیله جگنی اکلامغله تکرار اسلام طرفنه فرار ایلدی و چینلیلرک حال ضعفی اکلاتدی حیفاکه اکلا یان اولدی .

چینلیلرک هر ضبط ایتمکی محالدرده کی چغتایلی کیرو یه پوسکو رتمه لری اوزرینه یعقوب خان وخامت استقبالی تفکر ایده رک حق قولی بکه کوندردیکی « رجعت ایدنلر بو طرفده کی اها لی یه چینلیلرک کاشغر لیلره طوقمندقلرینی بیان ایله باعث فساد و اختلال اولورلر و هیچ برکسه ده فکر مقاومت قالمز . بونلری کیر لیجه تلف ایتمکه چالیش » امری میر مومی الهک طوخسونده اجرایه قالمیشدینی و بو حال ایسه ایچمه سزلیدی بی موجب اولدینی روایت متواتره دندر .

حق قولی بک عشاق داله مواصلتده یعقوب خانه بزعر یضه کوندر وب طوخسونک حرب ایچون مناسب بر موقع اولماسی جهتیه ضروری اورایه چکلمکه مجبور اولدیغنی و دشمنه منتظر اولوب صوک درجه یه قدر چالیشه جغنی بیان ایلدی . مشار الیه بوکایر مش ایسه ده سس چیقار مامش و یچه بهادر ایله قره شهره کیتسنی امر ایلمشدر . میر مومی الیه بونک اوزرینه قره شهره عزیمت ایلدی . یچه بهادرک میر مومی الیه ایله اره لری ایو اولدیغندن اکلا دیغنه کوره

تارىخ قىسمى      كاشغەر      اون اوچىنچى عصر

يعقوب خانك حدتلىدىكىنى واكر چاغىرىر ايسه كىتماسنى بيان ايلدى .  
 يعقوب خان حدودده اولان وقوعانى جزويىجه خبر المش ايسه ده لايقيه  
 اكلا يه مدينى ( چونكه فنا خبرى كنديسنه سويلمكه هيچ كسه نك جسارتى  
 يوق ايدى ) وايشتىكى سوزلرده اعتماد ايلمىدىكى جتهله حل مراق ايجون  
 منلا يونسى قره شهره كوندردى وحق قولينك بالذات كلوب وقوعانى افاده  
 ايلمىنى امر ايلدى . منلا يونس امرى تبليغ ايلد كده مير مومى اليه « چينليلر  
 بوقدر ممالكى ضبط ايتش ايكن نه يوزله كىدرم . بابام احواله واقف اولور ايسه  
 بنى همان اولديرير » جوانى و يرمش ومنلا يونس ايسه عودتنده « قورلاه به  
 كيدر ايسه م بابام بنى اولديرير ديور » دن بشقه برشى سويلما مشدر . مشار اليه  
 حدتلىوب بوكره عامل خانى كوندردى . بك ينه كمينجه اوچىنچى دفعه اوله رق  
 نياز حاكى اعزام ومومى اليه كه خفيا « صاقين كىتمه قورلاه به كىردىكك  
 كون باباك اولديره جك » ديوب عودتنده كلىدىكى افاده ايلمىسى او زرينه  
 زياده سييله حدتلىرك مطلقا كلىسي چون شديد المأل بر مکتوب تسيار ايلدى .  
 ۹۴ سنه سى جمادى الاخره سنك ۱۶ نچى صالى كونى ساعت ۸ راده لرنده  
 ايدى كه حق قولى بكدن قورلاه به بر جوانى نامه كلىدى . يعقوب خان غايت  
 صبر سزلقه كاغدىك در حال او قومىنى امر ايلدى . مير مومى اليه عر يضه سنده  
 وقوعات مؤسفه بنى برر بر نقل و بيان ايلد كد نصكره « شمدى يه قدر بدولتمه  
 هيچ بر خدمته بولنه مدم نه يوزله كلهيم » ديمش ايدى . يعقوب خان بومكتوبى  
 ديككر ايكن فرط غضب و حدتندن كنديسنه بر فائق كلش واغزى كپوره رك  
 وسيم سياه كسيله رك دوشوب وفات ايلمىشدر .

حق قولى بكك قور قوسندن باباسنى زهر اتدىكى وزهرمدتلى اولوب نائيرى مکتوبك  
 ورودى زمانته تصادف ايلدىكى حقدنه بر روايت وارايسده بك ايتاندم . صحیح ايسه اوده  
 نهايت جزاسنى كورمشدر .

چينليلر دوانچيندن صكره قومول وطوبوق وسائر اوفق قلعه لرى ومؤخرأ



کهنه طور فانی واندن صکره طوخسونی استیلا ایلمشدرکه چینلیر شهر مذکورده ایکن یعقوب خان وفات ایتمش ایدی .

نیاز بك یعقوب خانك وفاتی کورنجه حق قولی بکه « پدر یکنز وفات ایلدی سرباً بو طرفه کلیکنز » مألنده کاغد کوندردی . میر مومی الیه علی جناح - الاستعجال قورله یه ککش و او کونی محبوس اولان سالف الذکر چین مأمورینی اعدام ایتمشدر . ( اگر مأمور اولدی رلمسه ایدی مصالحه نك امکانی وار ایدی . ایشه عدم ملاحظه دن تولد ایدن بو یله خطالر برچوق فناقلره باعث اولدی )

میر مومی الیه فساد باعث اولماق ایچون پدرینک وفاتی تمام ۹ کون کیرنمکه مجبور اولمش و جنازه سنی قالدیر مامشدر . والیردن کلان عریضه لره باباسی اغزنندن جواب ارسال و قورله ده ایسه هر کسی « بابام دوشدی . یوزی صیرلدی . طیشارویه چیقمقدن حجاب ایده یور » دیه اغفال ایتمش ایدی . بو مدت ظرفنده بك قولی بکدن کاشغر شهرینک امور اداره سته دائر اولان بر عرض کلنجه نیاز بك ایله عامل خان بکه دیدیلرکه « برادر یکنز وار ایکن سزک حکو متکر صحیح و سالم اوله مز . انی بردسیسه ایله اولدی رملیسیکز » میر مومی الیه بونک او ز رینه یعقوب خان اغزنندن بك قولی بکه بر مبارکنامه یازدی که « اولادم بن اختیار اولدم . ایلر ولره کیده میورم آق صویه عودت ایده جکم . یاننده اولان عسکری نبی بخش ایله آق صویه کوندر و بر هفته صکره ده کندک شهر مذکور ه کل . سکا سویلیه جک بعض سوز لرم واعطا قلنه جق امر لرم وار » مألنده ایدی . میر مومی الیهک بوندن مرادی برادرینک یاننده کی عسکری آق صویه کتیروب اچقه قوتیله کندی طرفنه جلب و شهر مذکورده کی خزیننه نی ضبط ایلمک و برادری یکر می اوتوز کشی ایله کلدکده اولدی ریمک ایدی .

بو مدت ظرفنده عشاق دالدن اسماعیل افندی ورفقاسنی معیتلرنده کی

تارىخ قىسمى                      كاشغر                      اون اوچىنچى عصر

عسكەرلە قورلە يە جلب ايلدى . مومى اليهه پدر ينك وفاتى بيان ايله حق حكومت برادر ينك اولديغى و يكرى اوتوز كسه ايله كاشغرە كیده جكنى واكر قورلە دەه اقامتى امر اولنور ايسه تكرر اكله جكنى افاده ايلمىسى اوز رينه مومى اليه « بورادەكى دشمنى براقوبدە كىتمكلكىز مخاطره ليدر . پدر كرك بورادە متعدد تاتار لرى وار . انرله خبر كوندرك » ديمش ايسە دەه مير مومى اليه بوراينى قبول ايتامش وخز ينه يى قالد يردقدن صكره عسكردن اكل جسور بيك نفر سوارى اتخاب ايدوب وحكيم خانى وكيل براقوب خفياً و نياز بك وعامل خان ايله معاً حركت ايتشدر . حر كستدن اول پدر ينك جسدى ارتق قوقغه باشلديغندن ايكى اوچ كشى ايله خفياً نمازىنى قىلدقدن صكره اينك در يلر ينه صاروب اوستندن ديكهرك برتابوته قويوب عربه يه اركاب و برابى دفن كاشغر دەه زيارتگاه اولان حضرت آباق نام تربه يه ارسال ايلدى ولو خودار ينى ده قره شهرده بولنان عسكرك يانسه كوندردى .

مير مومى اليه معيتمده بولنان سواريلره اقچه واسلحه احسان واعطا ايتش و چوغنك ربه سنى ترفيع ايتش ايسە دەه بر فائدهسى اولمىوب مؤخر ابوحر يقر كنديسنه خيانت ايتشدر . مير مومى اليه فكرى اكر سلطنته موفق اولمىز ايسه آق صوده كى خز ينه يى الوب خوقند طرفته فرار ايتك ايدى . ايشته بو فكرله بو ركور وبابى وكوچاره اوغرايوب آق صويولنه طوغرلدى وشهر مذكوره اينى ساعت قدر تقرب ايتدكده كنديسنى درت بيك سوار ينك تعقيب ايتدىكى كوردى معقبلك نه طرفدن كوندرلدىكى اكلامق ايچون قورله شهر ينه باقه لم .

### ﴿ حكيم خان ﴾

حق قولى بلك قورله دن عاداتا خفياً فرارى ضابطان وامرانك باعث اغبرارى اولمغله او كيجه علله بك داد خواه و محمد كريم داد خواه وعطاواى پانصد وكور طاش داد خواه و محمد يار مير زانك تشويقيه جميع ضابطان رفع لواى عصيان ايدەرك حكيم خانك يانسه كستدیلر ومومى اليهه « يعقوب خان اولدى . حق قولى بك بڑى براقوب قاجدى . سنى پادشاه ايدە جكر » ديه پادشاهلنى

تکلیف و حکیم خان قبول ایتمیجه « یاپادشاهلنی قبول ایتملی و یاخود اولملی »  
 دیه تهدید ایتمدیله . مومی الیه بالضروره قبول ایتمیجه کیجه یار یسندن صکره  
 تفکر آتیه رق تبدل سلطنت اعلان اولنوب ایرتسی کونی عموماً کندوسنه  
 بیعت اولدی . افندیله حضوره کیتدیکنده حکیم خان اسماعیل افندی یه  
 وقوعاتی افاده ایله سز نه دیرسیکز دینجه مومی الیه « ایو اولامش چونکه حق  
 قولی و بک قولی بکلرله ذاتکر بر پادشاه اولدیغکر دن دشمن قوده ایکن ملک  
 شورش ایچنه دوشه جک » جوانی و یرمش و حکیم خان قارشولوق بوله میوب  
 « نه بیلم قدر بویله ایمش » دیه ایشی کچشد یرمش و فقط زیاده سیله دلگیر اولمشدر .  
 افندیله کندیلرینک مملکتلرینه کوندرلمسی حقنده حکیم خاندن رخصت طلب  
 ایتمیجه « کاشغره کیتدیکم وقت اورادن کوندر یرم » جوانی الدیلر و بونک  
 زماننده هیچ برایشه قارشمدیله .

حکیم خان پادشاهلنی اعلان اولتمیجه بخشش اوله رق عسکره البسه واقچه  
 احسان و کاشغر والیرینه محررات ارسالیه جلو سنی بیان و اشعار ایلمشدر .  
 مشارالیه قرغز محمد کریم دادخواه ایله محمدیار میرزا و قیچاق طاش دادخواهک  
 تحت قوماندالرنده اوله رق درت بیک سواری نی آق صوده کی خزینه بی ضبط  
 ایتمک و اورایه کیدن حق قولی بکی طوتمق ایچون همان او کونی قورله دن سوق  
 و تسبیل و میر مومی الهک اولدیرلما سنی و کاشغر قطعه سندن چیقوب کیتیمک  
 شرطیه صالحیو یرلمسی امر و تنبیه ایلدی . کندیسسی قورله دن حقیقه جنی ایچون  
 شهر مذکورده قلان قصور عسکری ده مفرزه مفرزه آق صو اوزرینه سوق  
 ایلمشدر . ابتدا چیقان درت بیک سواری بر سرعت عاجله ایله یول یور ییوب  
 حق قولی بکه یتشدیلرکه یوقاروده میر مومی الهیه یتشدی دیدیکم عسکر بونلر  
 ایدی .

مقبیلر حق قولی بکک عسکرینه خطاباً بز مقصدارجه سز دن چوق  
 اولدیغمز دن ممکن دکل غلبه ایده مزسیکز . نافله یره قان دوکلسون تسلیم اولک

تارىخ قىسمى      كاشغەر      اون اوغچىيى عصر

دېھ باغرىنچە مېر مومى اليهك معيتىدەكى عساكر بونجە انعام واحسان كورمش  
 ايكن درحال بكي ترك ايله تسليم اولديلر . حكيم خانك عسكرى بك ونياز بك  
 وعامل خان ايله برابر آق صويه كيرديلر وشهرده حكيم خانك پادشاهلغى اعلان  
 ايلديلر . نياز بك او كيجە ختنه وعامل خان ده بر ايكي كون صكره كاشغره فرار  
 اتمشدر . حكيم خان عساكر ينك قوماندانلىرى ايله آق صو واليسى عبدالرحمن  
 وآق صوده بولنان خزينهك محافظى محمد موسى طوحساوه وخزينه جيلردن  
 قلم وديكر بر قاچ خزينه جى ايسندكلىرى قدر اچقېيى دست اختلاسلىرىنه  
 كچىر وب حق سكوت اولمق اوزره ديكر بش التى بانصدلره يوزر ينبوع  
 ( بر ينبوع بشيوز درهم خالص كوشدر ) ويرديلر وخزينه دن بش پاره  
 بينه اله ميان حق قولى بكي يدى سكر كشى ايله صالحو يروب حكيم خان جانبنه  
 شو مآلده بر مکتوب كوندرديلر :

« آق صوىيى ضبط ايدك قدومكره منتظرز . بزكلمزدن ايكي كون اول حق قولى بك  
 بولدن شهره ادم كوندروب خزينهك نصفى الديره رق بشقه محله كوندرمش ونصف  
 ديكرى ايسه يد ضبطمزه كچمشدر . مومى اليه كاشغردن چيقمق شرطيله صالحو يردك »  
 حكيم خان آق صودن بو خبرى آنجه قره شهرده بولنان لو خودارينه  
 قورله يه كلىسى حقتده خبر كوندردى . مومى اليه قورله دهكى قارغشه لقىدن  
 ازه حق معلوماتى اولدېنى جېتهله ياننه درت بش بيك عسكر الھرق حركت  
 ايلدى . حكيم خان استقباله اسماعيل افندى يى كوندرمشدر . مومى اليه اسماعيل  
 افنديدن احوالى وكندىسنك نچون چاخرا لىغى سؤال ايلدكده افندى مومى  
 اليه وقوعاتى مجملاً حكايه ايله « سزى مؤ بدأ والى ايدە جكلرده انك ايجون  
 چاغيرديلر » جوابى ويردى . بونك اوزرىنه مومى اليه حكيم خان ايله ملاقات  
 اتمش وكندىسنك فرمانى ياز يلوب قورله يه والىكى اجرا قلمشدر . حكيم خان  
 مومى اليه او كون آق صويه حركت ايدە جكنى ودشمن كلير ايسه مقابله  
 ايدلمسنى افاده ايلدكده مومى اليه « دشمن زورلى چيقار ايسه نه بيلم ؟ » ديه  
 سؤال ايلينجه « رجعت ايدك او وقتە قدر بلكه بزده كليرز » ديدى . مومى اليه

اولدیله. طرفین آغر آغر ایله ولدیکندن ارده اوچ درتیوز حطوه قدر مسافه قالمش ایدی. افندیله قارشو طرفه فراره کیجه دن قرار ویردکلی جهته اوکون محاربه باشله باشلمز عسکری معاینه ایتک بهانه سیله یواش یواش صاغ قوله قدر کیتدیله و صاغ قول خطی قوماندانی یجه بهادر ایله عطاوای پانصدی برابر الوب طویچی باشی ارقادی علی اغایه « \* » قرارلرینی افاده ایله مومی الیهدن « طویلی دایما یوکسهک نشان الورم. دانه لر او زرکدن آشه جغندن سزجه و قارشو طرفه تهلهکه یوقدر » جوابی النجه آتش کیرودارک اک شدت ودهشتلی برزماننده بک طرفه آت سوردیله .

بکک صول خطی قوماندانی افندیله کندیلرینه طوغری کلکده اولدیغنی دورین « \* \* » ایله کورنجه عسکره آتشی کسیدردی. حکیم خان تکمیل عسکرک او زرلرینه آتش ایتسنی امر ایله دیکندن افندیله قوجه برار دونک شدتلی آتشی ایچنده قالمشله وز یاده سیله بوکالوب حیاتلرندن امیدلرینی کسمشله ایدی . فقط جناب حق صاقلا یوب بلاضایعات قارشو طرفه کچدیله و بکک نزدینه کلوب سلطنتی تبریک ایله مظفر اولسنی دعا ایتدیله . بک بونله مناسب مقدار عسکر و یروب هر برینی تلطیف ایدی .

مومی الیهم دشمنک ضعیف طرفی اولان و قوماندانسنز قلان صول قولی اوزرینه بیغناق کوسترمش و ضرب تیغ جلا دتلر یله اعلائی لوای غالیته ایدنجه دشمنه کندیسنی طو پلمغه میدان ویرمکسنزین صول قولی اوزرینه ده هجوم ایدوب بری طرفه کی قوتلرینی هپ اورایه جمع ایلمشله در . دشمنک صول قولی ایسه صاغ قولک بوزلسی و طویلهک دایما بوشه کیدوب همان هیچ برایش

﴿ \* ﴾ حکیم خان افندیلهک الندن عسکری المش ایسده اردو ایچسنده قروب طویلهک صورت استعمالنی لایقیله بیله ادم بولغا مغله مومی الیهی ناچار بر بطریه طوپ اوزرینه طویچی باشی نصب ایلمش ایدی .

﴿ \* \* ﴾ کاشغره دورین هندوستاندن کلیر . کاظم افندی معرفتیه کاشغره طرف دولتدن اوچ قطعه دورین کوندرمش ایدی .

كوره مامسى اوزرىنه براز مدافعه دن صكره مغلوب اولغه يوز طوتدى .  
حكيم خان عسكرىنك طرف طرف بوزلمقده اولديغنى كورنجه ارتق ميدان  
مخار به ده طورهميوب اردونك اغر لنى بولنان محله عودت وافنديلرك اردو  
كاهده بولنان چادرلر ينك وبالجمله نقود واموالنك يغماسنى امر ايله تسكين  
غيض وحدت ايلدى . او ائناده عطاوايى كورمسونمى ؟ مكر يىچاره چادرنده  
قلان ۴۰ ينبوع كموشى قورتارمق ايچون عسكردن آير يلوب حكيم خان  
اردوسى ايچنه كير مش وهر كس فرار قويدنده ايكن چادرينه كيمكده بولنش  
ايدى . حكيم خان « اورك شوخائى باشمه كلان فلاكتك سبب مستقلى  
اولانرك بريده بودر » ديه امر ايدنجه يدى سكر كشى بردن اوزرىنه  
قورشون ياغديروب تلف ايتديلر . حكيم خان ارتق اعاده اقبال واستقلال  
ايدهميه جكنى اكلايىجه كورطاش دادخواه وكپكلى لاورى الوب اوتوز قرق قدر  
عسكرله خوقند جهتنه طوغرى فرار ايلدى وارقه سندن آدم صالديرلدى  
ايسه ده اله كچير يله مدى . افراد عسكر يه نك دخى هر برى بر طرفه فرار ايلمش  
وائناى فرارده ۷۰۰ حيوان ايله نصفى مقدارى آدم يوللرده تلف اولمشدر .  
بك بوندن صكره آق صويه عزيمت ايدوب محبوس اولان محمد بابا طوحسا -  
وهي مأموريت سابقه سى اولان اوچ طورفانه والى تعيين و پدري زماننده  
ولايت واليلرى اولانلرى مأموريتلر ننده ابقا ايله تلطيف ايلمشدر . اول  
ائناده قورله دن ولو خودار يندن تبريك سلطنتى متضمن عريضه كمش و بك ده  
موجب ممنونيت اولديغنى مشعر جواب كوندردىكى كچي مومى اليه معاوتنده  
بولنمق اوزره اوچ طورفاندىن ۶۰۰ عسكرى بور كوره ارسال ايلمشدر .  
بك ختنده بولنان نياز بكة بيان حال ايله كنديسنه تابع اولسى حقتده بر قاج  
مكتوب كوندرمىش ايسه ده جواب اله مامشدر . بك قولى بك آق  
صودن كاشغره عودت ايلنجه مأسور لر ارتق كنديلر ينك مملكتلر ينه  
عودتار ينه مساعده ايدلمسنى استرحام ايلديلر . بك بونلرك مسؤل لر ينى

اسعاف ایتماش و بو ایسه ایکی طرفه باعث اغبرار اولمشدر .  
مشار الیه کاشغرده ایکن نیاز بکدن بر مکتوب الدی که مالی « بنم شمدی یه  
قدر اطاعتده بولتمقلغم باباکک قور قوسندن ناشی ایدی . شمدی بنده بر پادشاهم .  
هر کس زیر اداره سنده بولنان ممالکده اجرای حکومت ایتسون . اوز رمه  
کلیر ایسهک ۷۰ بیک عسکرله قارشولرم » دن عبارت ایدی . بک بو جوانی  
آنجه چینلیلر اوزرینه کیدر ایسه نیاز بکک کاشغره کلوب ضبطه قیام ایده -  
جکنی بیلدیکندن اول بول فساد داخلی نی باصدیرمغه قرار و یروب کاشغر  
والیرینه یانلرنده کی خزینه و عساکردن بر مقدار ارسال ایتلمی اشعار  
ایلدی . اطرافدن عساکر کلدکن صکره اون اون بش بیک عسکر ایله ختن  
اوزرینه حرکت اولندی .

### نیاز بک

نیاز بک اقبالپرست بر آدم اولدیغندن بقای رفعت و دولتی ایچون وطنی  
علمنده دشمنله اتفاق و بوالجقطنی ارتکاب ایله برخیلی زماندنبری چینلیلرله  
مخابره ایدر ایدی . بکک اوزرینه کله جکنی اکلائیجه چینلیلره « یعقوب خانک  
وفاتی کاشغر اختلالاتی تولید ایلدی . بک قولی بک قرداشنک و حکیم خانک  
غائله سنی بیتورمش فقط کندیسنک قوتی ده مبدل ضعف اولمشدر . بن ۷۰  
بیک عسکر حاضرلدم . انکله غوغا و مغلوب اولورسه م سزه التجا ایده جکم .  
شوحالدن استفاده ایدیکر ! وایلر ولیکر ! » مآئنده کاغذ کوندرمش ایدی .  
چینلیلر بوندن جسارتلنوب قره شهر اوزرینه یوریدیلر و عسکر بولنامسی  
حسیله اوراسنی بلا محاربه ضبط ایتدیلر . شهر مذکورده ایکن یارکننده  
بولنان شیخ کیر صابدن ده « \* » اهالی سزه میالدر . بکک خزینه سی قالممشدر .

« \* » موی الیه هندوستانی اولوب باشنده یدی سکر بیک مریدی وار ایدی . اول طرف  
اهالیسنک شیخلر و خواجهز حقنده اولان اعتقاداتی سائر طرفلر دن بیک درجه ز یاده  
اولدیغندن موی الیه قیام ایدر ایسه بک چوق اهالینک کندیسنه تابع اولسی قویا مأمول

تارىخ قىسمى                      كاشغۇ                      اون اوچىنى عصر

پارەسز غوغا ايدمز . زمينده خائىتانه برطاقم سوزلرى حاوى مكتوب آلجه  
 برقائدها جسارتلنوب قورله يه كلديلر .

قورله دهكى لوحدارين صوئك درجه يه قدر مقابله يه قرار ويروب كىفتى  
 بكه اشعار ايتش و بك دن بور كوردهكى ۶۰۰ عسكرايله برلشوب دشمنه  
 مقاومت وعاجز قالنور ايسه ارقه دهكى شهره رجعت ايدلسى وباشندهكى غائله  
 ييتد كدن صكره كنديسنك كله جىكى جواغى المشدر . بو ائناده ايلچى يعقوب بك  
 طرفدن ايكي حاجى ايله كوندر يلان مكتوبلر نياز بك طرفدن طوتيلمشدر كه  
 بونلر غايت مهم شيلر ايدى . بك ختنه ياقلاش دقچه ختليلر ك ايلر ودهكى  
 مفروزلرى بولندقلرى موقعلرى ترك ايله كيرويه قاجارلر و نياز بك ختنده  
 اولان تركستانليردن ايش باشنه قويدىغى و فقط معيتلر ينه برر مقدار آدم  
 و يردىكى پانصدلر دخى معيتلر يله قاجوب ائناى راهده بكه عرض دخالت ايدرلر  
 ايدى . بك ايلر ودهكى غومه و سانجوكى موقايى برر برر ضبط ابتد كدن  
 صكره ختنك بركونلك مسافه سنده واقع اولوب بك بيوك اهميتى اولان زاوه  
 قورغانى ( كه نياز بك اوراده ايدى ) اوزر ينه بوغچه بردارى پيشدار اوله رق  
 كوندردى . ختن سوار يلرى بوغچه بردار اوزر ينه حواله سيف و سنان  
 و فقط كوردكلرى متانت حيدرانه دن اوركه رك اين المفركو يان اولديلر .

نياز بك زاوه ميداننى پياده ايله طولد ير مش ايسه ده بونلر عسكردكل تشويق و ترغيب  
 و تهديد و ترهيب ايله طوبلشمش كويلى ايدى كه سلاحلرى ( قره كلنك ) تعبير اولسان  
 طپوزلى چوب نوعندن صوبه اولوب درت خط اوزره ديزلمشلا ايدى .  
 سوارى محار به سنك صو كنده بك ده كلوب يتشمش و فقط پياده لر ارقه ده  
 قالمش ايدى . ختن پياده لر ينه تسليم اولشمسى تكليف اولدى . قبول ايتديلر .

اولديغندن برفالتى چي قمامق ايچون يعقوب خان مومى اليهى التفات ايله اغفال ايتش وكويا  
 مر يدى اولمش و حقى مر يداننى بالجمله تكليف دن معاف قيلد قدن بشقه سننوى يكرى  
 اوتوز بك غروش هديه و يرمكده بولشمش ايدى . حال بويلا ايكن مومى اليه پرورده نعمت  
 والتفائى اولان ذاك اولادينه خيانت ايتدى و بوندىن بشقه دشمنه ايكي مكتوب ده  
 كويديدى كه برى كو چارده وديكرى آقى صوده بوشمنه واصل اولدى .



« اللر کزده کی صو په لری آتوب کویلر کزه کیدک » دینلدی . عقللری همان هیچ بر شیة ایر میان کویلیلر عنادلر نده مصر اولدیلر . بونک اوزرینه بکک امر یله سوار یلر برایکی ال آتش ایدنجه کویلیلر تلف و مجروح اولانلری ده اولیانلری ده جمله یوزلری اوزره یره قانندی نهایت بونلرک کویلرینه کیتلرینه مساعده اولندی ختلیلرک محل مذکور میداننده بر بطر یه طو یلری وار ایدی که قوماندا - فی یعقوب خانک عسا کرندن مقطوع الید بر افغانلی ایدی . مرقوم فوق العاده غیرت ایدرهک و معیتنده کی عسکری قلنچ ایله بالتهدید ثبات ایتدیرده رک خیلوجه ایش کورمش و کاشغر عسکرندن ایچه آدم تلف ایتمشدر . محار به نک صوکلر نده یتیشان کاشغر پیاده لری بو طو پجیلر اوزرینه هجوم ایدوب جمله سنی قلنجدن کچیردیلر و ضابطلری اولان افغانلی فی مقیداً حضوره کتیردیلر . بک درحال قتلی امر ایلدی . اشبو محار به اقشامه قدرمتمد اولوب ختلیلر دن درت بش بیك کشی تلف اولمش ایسه ده بر خیلیسی زاوه قلعه سنه تحصن ایتمش و طوپ و تفنک ایله مقابله یه قالدیشمشدر .

نیاز بک زاوه ده بولنانلری « بوراده دشمنه مقابله ایده جک درجه ده قوتمز یوق . بن ختنه کیده میم . اندن صکره بونلرک دفعی چاره سنه بقارز . شمیدیلک سز ثبات ایدک » دیه بالاغفال ختنه صاووشدی . زاوه ده بولنانلر دخی اوکیجه قلعه فی ترک ایله ختنه فرار ابلدیلر . ایرتسی کونی بک قولی بک بلا مانع قلعه یه داخل اولدی .

نیاز بک زاوه نک ضیطقی خبر النجه ارتقی محار به فی کوزینه الدیره میوب فراره قرار و یرمش ورؤ سالی عساکری حضورینه جلب ایله « بزاولنجه یه قدر محار به ایده جکز ایشته شمیدیلک ایی دوه کسدم . عافیتله ییدکدن صکره خزینه ده کی اموال و اشیا بی یغما ایدیکز . سزه بخش ایتدم شاید مغلوب اولور ایسه کد دشمنه یرامسون » دیوب و بونلری طعام اوزره براقوب کندیسی ۱۲۹۴ شوالنک ۱۵ نجی کونی فرار ایتمشدر . زؤسا ییدکن صکره خزینه بی یغما یه قوشدیلر و فقط ذیقیت اشیا بوله میوب اوته بری بعض اشیا آله ییلدیلر . چونکه نیاز بک اولاد و عیالیه برابر خزینه نک یوکده خفیف

تارىخ قىسمى      كاشغەر      اون اوغجى عصر

بەدە آغز اولانلارنى اولجە چىقاروب چىن طرفنە آشېرمش ايدى . يغماكران نەدن صكرە عقلارنى باشلار يئە الوب نياز بى ارادىلر وار قەسندن آدم صالدر دېلرايسە دە بولەمدېلر . نياز بىكك فرارى اوز رىنە ختنك رۇساسى زاوۋە يەكلوب بىكە بيعت اتمىككە بىك زاوۋەدن ختنە كىتمش واهالى يە قوتى كوسترمك اىچون عسكرىنە آتلىلى تېلىم اجرا ايتدىرمك واطھار شادمانى ضمنندە طوپلر آتدىرمق كې نىمايش اجرا ايلمشدر . مشار اليە ختنە سكر كون اقامت ايتدى و غايت موخس برخبر النجە كاشغەر آدم كوندروب حرم طاقنى يار كندە قالدېردى .

### ❖ ارخودارين و كوچارلير ❖

لوخودارين قورلەدە برمدت محار بەدن صكرە دشمنلە باشە چىقەمىە جىغنى اكلامغە بور كورده بولنان ۶۰۰ عسكرلە برلشمك اىچون چىنليرك خطوط محاصره سنى ياروب رجعت ايلدى . چىنلير كندىسنى تعقيب ايتىوب قورلە يى تحت ضبطلار يئە كچىر دېلر . لوخودارين بور كورە واصل اولدقە اورادە بولنان عسكر ك فرار ايتدىكىنى كوردى كە بولنرك فرارلر يئە كوچارلير سبب اولمش ايدى شويەكە :

يعقوب خانك پانصدلر ندىن اولان كوچارلى قادر بىك مشار اليهك وفاتندە حكيم خانك خدمتتە كىرمش ومومى اليهك مغلوبىت اخيره سى اوزر يئە كوچارە قاجوب احتفا ايتمش ايدى . مر قوم قورلە نك محاصره سنى خبر النجە ميدانە چىقەرق چىنليرك قوى وشديد اولدىغنى وانعام واحسانلر يئە نائل اولقى لوخودارنى طوتمغە متوقف ايدوكنى باليان اهالى يى اغفال و بور كورده بولنان عساكرە دىخى اكر لوخودارين ايلە برلشوب چىنليرلە محار بە آرزوسندە بولتورلر ايسە كندىلر اوزر يئەكە جىكى بيان واشعار ايلدى . بور كورده بولنانلر بوتهديد اوزر يئە ارتقى اورادە طورە ميوب هر برى بر طرفە فرار ايلمشدر . لوخو- دارين بور كورى ايشتە بوسىبە خالى بولمش ايدى .

مومی الیه ینه فتورکتورمیه رک عساکر موجوده سیله اختیار اقامت و چینلیله مقابله یه غیرت ایتمک ایستمش ایسه ده قادر بکک تحت اداره سسنده اوله رق کوچارلیلردن برجم غفیرک بور کور اوزر ینه کلکده اولدیغنی خبر النجه بور کورده قالب ایکی دشمن ارسنده ازیلمسکن ایسه کوچارلیلرک بر طرفی یاروب بای قصبه سنه رجعت ایتمکی ده اسلم کوره رک کوچارلیلر اوزر ینه غایت شدتله هجوم ایلدی. کوچارلیلر فراره یول و یرمامک ایچون پک چوق چالیشمشلر فقط شہسوار میادین رزم و مصاف اولان دورغانیلرک تازیانه آتش نثار قہر و نکالنه اوغر ایوب کلی تلفات و یرمشلردر. مومی الیه بو ملحمه کبرادن قورتیلیر قورتیلمز کوچارده دخی برمانعت قویہ یه اوغر امشدر. چونکه یول اوزرنده بولنان کوچار شہرندن برخیلی سرسری قارشوسنه چیقوب کندیسنی توقیف ایتمک ایستمش ایدی. مومی الیه انلری دخی برر حمله غضنفرانه ایله سوراخ فرار و اختفایه طیقوب بای قصبه سنه کتدی.

قادر بک چینلیله کیدوب مومی الیه ایله محار به ایتدیکنی فقط دورغانیلرک غایت جسور و جنکاور اوللری حسیلہ در دستنه موقق اوله مدیغنی عرض ایلمش و بو خدمت و صداقتنه مکافاة ایشغل اغالق ( والی و کیلی دیمکدر ) رتبه سنه نائل اولمشدر.

لو خودار ین چینلیلرک کوچارلیلرله برابر بای اوزر ینه کلکده اولدیغنی خبر النجه محال مذکورده دیکش طوتدیرمه میه جغنی اکلا یوب آق صویہ رجعت و کندیسندن صکره ورود ایدن چینلیلر بانی بلا محار به ضبط ایلمشدر. مومی الیه آق صوده دخی چاره مقاومتک بولنه میه جغنی اکلا نیجه محافظ یچه بهادر ایله مارال باشنه رجعت ایتدی. یچه بهادر صورت حرکتلرینی با تخریرات بکه اشعار ایلمش و « چینلیلر قورله . بور کور . کوچار . بای . آق صو . \* »

( \* ) واقعا یچه بهادرک کوندردیکی تاریخده یعنی ۹۴ شوالنک ۱۹ نجی کوننده آق صو چینلیلرک اننه پکھامش ایسه ده ( چونکه آق صونک ضبطی ۹۴ ذی القعدة سنده در )

تارىخ قىسمى      كاشغەر      اون اوغۇنچى عصر

شېھەرلىرىنى ضبط ايتدى . بز آق صو در ياسنى كچوب آى كول قصبه سنه كلدك .  
اورادن ده مارال باشنه كیده جكر . چينليلر بر ياندن كلكده در « سوزلر ينى  
يازمش ايدى .

ايسته ختنده بکه واصل اولديغنى بيان ايتديكم موخش خبر بو ايدى . مشار  
اليه در حال يار كنده حرکت ايدى . هر نقدر اردو حرکت ايتش ايسه ده  
عسکر ييشنه « يعقوب خان هر محار به نك ابتدا سنده بزه احسان ويرير ايدى .  
يكي دن بر محار به يه كيتمكده اولديغىمىز حالده بلك ده احسانى كوره ميورز »  
سوزلرى دو نكده و خوشنود سزلق اماره لرى كورلنكده ايدى . بلك انساى  
راهده كاشغره دائر بر خبر موخش ده االدى .

بکه ختنده ايكن بعض مفسدر « چينليلر كوندن كونه ايلر و نكده در . ارتق كاشغرده  
حكومت ايتك مهن دكل . فراردن بشقه چاره بوق » ده فرار فكر ينى الفا ايتش اولدق لردن  
مشاراليه فرار ايدجك اولدق دن صكره احسان اعطاسنه لزوم كورماش و حتى ختندن بر قاچ  
دوه بو كى نفود و ذقيمت اموالى خفيا هندوستانه يوللاش ايدى . حيفا كه بوكيدن مال  
مؤخرآ بلك الله كچماش و مشاراليه بو ايش ايچون بك چوق چالشمش ايسه ده  
در دستنه موفق اولدماشدر .

### ﴿ كاشغەر و قوعاتى ﴾

چينليلر ك مظفر يات متواليه سى كاشغرده شيوع بولنجه كه نه شهر ينك محا -  
فطى دالو ينك اوغلى اسلام اهورن يكي شهر ينك ضبطى املنه دوشوب كنديسى  
كچي بر قاچ سرسرى ايله عقد مشورتدن صكره باباسنى دى اغفال ايدى . يكي  
شهرده وكلاى دولتك زوجه و چو جقلى ايله اها ليدن بعض كمشه اولوب محا -  
فظه سى مشكل اولديغىدن و شهر مذ كورده كى عسكرك مقدارى امر محافظه يه  
غير كافي بولنديغىدن معا و ننده بولنق اوزره هر كچه دالو يى معيتى عسا كرندن

موى اليه مكتو بك ختنه واصل اولنجه يه قدر شىرك بهمه حال چينليلر يدينه كچه جكنى  
پيلدي كچون شهر مذ كورى دى ضبط اوانان شهرلر ميانه ادخال ايتشدر .

تاریخ قسیمی      کاشغر      اون اوچچی عصر

اللی کشی کوندیر ایدی . ایشته بواللی کشی برکیجه شهر مذکورک قبولینی  
آچوب دالوی عسکرینی اچرویه الیلر . شهر مذکورک محافظی محمد ضیا  
پانصد عسکرینک جزؤتی جبهتیه مقابله دن عاجز قالمش ودالوی طاقی ایسه  
غافل اولان واکثر یسی عجزه صیسان و نسوان بولنان اهلینک برخلیسنی تلف  
ایلمشدر .

قتال صباحه قدر دوام ایتدکن صکره دالوی طاقی شهرده بولنان  
نسوانک صاحب حس و جمال اولانلرینه کندیلرینه وارملرینی تکلیف  
ایلدیلر . اشبو نسوانک که یعقوب خان مرحوم ایله امر اوایان و احباب  
حیثیک حرملری و همشیره و کریمه لریدر . چونغی تکلیفی قبول ایتدیکندن  
اعدام اولتوب چوقورلره طولدیرلمش و اطاعت ایدنلر البسه فاخره ایله قلعه  
دیوارلری اوزرلرنده کردیر یلوب کهنه شهر اهلینسه نمایش ایدلمشدر . شهر  
مذکورده بولنان اموال و اشیاء نفیسه و یعقوب خانک ادخار ایلدیکی تقود  
و فیره دالوی و اسلام اهوونک یدضطنه کچمش ودالوی ایسه معیتی ایله برابر  
اسلامیتی ترک ایله اسکی مذهبنه کیروب اسمنی اولکی خود الایه تحویل  
ایلمشدر .

یارکند یولنده بکک الدینی خبر بو ایدی . بو حوادث هر فصله اردو ایچنده  
طویولمغله اختلال اماره لری کورلمکه باشلمش و عسکرک چونغی کاشغرلی  
اولدیقندن شهر مذکور حادثه سی کندیلرینه پک آغر کلمش ایدی . هر کس  
حرمنی و همشیره و کریمه سنی و اموال و اشیاسنی دوشنمکده و برآن اول کاشغره  
وصولی ارزو ایتمکده اولوب بو آرزوی صومحی بکه عرض و اخطارو « شهر مزده  
بو یله بروقه اولمش ایکن او طرفه کیشمیو بده آق صوبه عن یمتک احتمالی یوقدر »  
سوزلری دخی اسماع ایدلیدی . بونک اوزرینه یارکنده وصول ایچون دها  
زیاده تعجیل ایدلمش و شهر مذکورده وصولنده عسکر دن برخیلی کسنه نک  
انسانی راهده اردوی ترک ایله کاشغره فرار ایتدیکی کورلمشدر . ایرتسی کونی

تارىخ قىسمى      كاشغەر      اون اوچىنچى عصر

قوجى باشى محمد كرىم پانصد ايله ( قوجى باشىلغە ايشىق اغاسى دىنور ) محرم باشىنىك يار كىندىن اق صويە چىنلىلەر فرار ايتدىكى خبرالدى. عسكر بىنئىندە ايسە خىشود سزلق كىتىدكە تزايد ايتىمكە ايدى . ضابطاندىن اوروم وى پانصد ايله سلطان پانصد دىكر بش پانصد ايله عقد اتفاق ايدەرك عسكر ك فرارندن واحوالك قارغشە لغىدن استفادە ايدوب بىكى و ياركىند واليسى منلا يونسى و بىيوك اوغلى محمد امين پانصدى قتل واقچەلر نى غضب ايجون عساكر ك برمقدار نى تشويق ايله اختلالە قالىقىدىلر . فقط عساكر ك برر برر صاوشمىسى جەتتە نائل امل اولە مديلر . بوسبىلە بىكك بونلرلە اوغراشمىسە حاجت قالمىدى . بلكە منلا يونس ايشك ارتق فنايە وازە جغنى اكلامغە هندوستانە فرارە قرار و يروب منلا يونس او كىجە شەردن چىقىدى فقط عسكر دن برجم غفیر قارغەلق قىسبە سىندە يتىشوب فراردن منع ايتىمكە ياركىندە عودتە مجبور اولدى . حالبوكة او كىجە بك دە فرار و فقط پانصدلردن برى ارقتە سىندىن يتىشوب « نرە بە قاچە يورسىكر ؟ و بو قدر خلقى كىمە ترك ايدە يورسىكر ؟ دها دشمن كە دن فرار عىب دكلىدر ؟ بر كره چار بىشە لم . اگر مغلوب اولور ايسەك او وقت قاچە لم » دىە اصرار لە قارىتىشوق رجا ايتىمكە فراردن صرف افكار ايلمش ايدى . بو حوادث ايرتسى كونى طويولتجە « بك قاچامش . منلا يونس قاچش فقط بك كىرويه چويرمش » شىكلنە تبديل اولتمق ايسىندى .

بك كاشغەرە در سعادتن ايلك كلالر ايله كاظم افدى و على اغابى ۱۵۰۰ پيادە و ۳۰۰۰ سوارى ايله ياركىندە ترك ايدوب بىندكانندن بشيوز كشى ايله كاشغەرە متوججهاً حركت ايلدى . اثنای راهده ارباب فسادك رئيسلردن بر قاچنى اعدام ايتدىر مكه معيتلرندەكى عسكر بىكك حضور يىنە كلوب ۵۰۰ مضررت و ندامت و بيان اطاعت ايلدىلر . بىكك ياركىندىن فرار ايدوب دە موفق اولە مدينى كىجە محرملردن كاشغەر اهاالىسىندىن اولانلرى وطنلر نى ترك ايتىكى ايسىتمىكلىرى جەتتە منسوب اولدقلىرى شەرلرە فرار و يوللردە بولنان عساكرە

بک فراری بیان و اخطار ایله کندن عساکرک هربری بر طرفه صاوشمش ایدی . بک یار کندن یکی حصاره کلنجه بر چوق عسکر فراری یلرینی در دست ایله ضرب و تادیب ایدوب عسکره قید ایتدی و اورادن کاشغره وصولنده آق صوده کی عساکری الهرق کاشغره کلش و کهنه شهر اها لیسلیه یکی شهری تضییقه قالدیشمش اولان لو خوداری محصورینک ال خبره لری و چیویلی کتوکلر ایله مدافعه شدیدنه عرض سینئه تحمل ایلمکده بولدی . بک ورو - دیله امر محاصره تشدید و پوتیلر ایله محصورین تضییق ایلمشدر . محاصرین طرفدن دیوار لری آتمق ایچسون لغم آچغه ابتدار و محصورین طرفدن دخی عملیاتک ابطالی ضمننده فوق العاده صرف اقتدار اولمشدر . محصورین تلف ایدیه جکلرینی بیلدیکچون زاد و ذخیره سی یتمکه یوز طوتدینی حالده دخی یینه مقابله ده ثبات ایدر ایدی .

چینلیلر کندیلر یینه فرار ایدن قوجی باشی ایله محرم باشینک اسلامک پریشانی احوالنه دائر و یردکری خبر لردن جسارتنمش و اول ارهلق شیخ کیر صائبدن بونی مصدق برده مکتوب آلمش اولدقلرندن ایلر و لمکه قرار و یردیله و اول ائساده یار کندن درت بش ساعت ایلر وده بولنان عسکر ایچون کوندر یلان ار زاق و سائره نک ( که بشیوز حیوان یوکی ار په و بغدادی و آتمک و اوت و پرنج و سائره در ) سوقنه مأمور طوخته نیاز یوز باشی ایله قربان سرکار و محمد نیاز پنجاه باشینک بالاتفاق ار زاقی کیر نیجه طاغ یوللرندن قاجیره رق کندی ماللری اولق او زره تقدیم اتمسی و عساکرک هر کون فرار ایتمکده اولدیغنی بیان ایلمسی او زر یینه بتون بتون جسارتلنوب مارال باشنده اولان قوتلرینی ایکی قسمه تقسیم ایله بر قسمی یار کندی و دیگر قسمی کاشغیر او زر یینه سوق ایلدیلر .

چینلیلر بو خانلردن طوخته نیازه یار کندی والیلکنی و محمد نیازه دخی پششقلکنی یعنی امور ضابطه بیوک مأمور یتنی و قربان سرکاره دخی دورغه بکلکنی یعنی امور عدلیه مأمور یتنی و عد ایلمشدر .

تارىخى قىسمى      كاشغر      اون اوچىنقى عصر

چىنلىلار كاشغر اوزرىنى كىلان عىساكرى بىككى شىھرىنى ضبط ايتىمىنى ھىچ بىر شىي قالدۇقنى بىر زمانىدە ئىششىمىش ايدى . چۈنكى مەھسۇرىن بىر قىيە قىر بار و . تىلرى قالدۇقنىدىن ايرىتىشى كۈنى يافىر ايتىمكى و ياخۇد تىللىم اولغە قىرار و ىر مەشلىر ايدى . چىن عىساكرىنىڭ بايراقلىرى كۈردىكى بىكە خىر و ىر يىلغە مەشارالىھ مەقا . بلە ايدەمىھە جىككى بىلدىكىدىن الە بىلدىكى اشيا و تقودى و اصدقاى بىندىكانى و برادىرى حىدر قولى بىكى مەستىجىبا اوش طرىقىلە ۹۵ صىرندە خوقىندە قىرار ايدى و اردو قارىمە قارىشىق اولوب عىساكرى ايلە اھالىدىن بىر خىلىسى بىض اشيا و تقودا يىلە عائلە سنى الوب قىرار يولنى طوتدى . مەشارالىھ قىرار يىلە كاشغردەكى حىكۈمەت اسلامىھە كىيا مەھو و مەھمەل اولوب مەملىكەت چىنلىلار كىلە كەچمەشدر . بىككى دىكىر برادىرى اولان ايشان قولى بىك ھەر نەھسە قىرار ايدەمىھو چىنلىلارە تىللىم اولمش و چىنلىلار كىندىسە بىر اى قىر حىرمت ايتىدىكىن صىكرە مۇخرا قىل ايلەشدر كە سبب قىلى سۇء حالى ايدى .

لوحودارىن ايلە شىھودارىن كاشغىرلىلار كى قىرارىنى كۈرنىجە « بونلر مەھار بە آدمى دىكل . دىشنى اوزا قىدىن كۈرىر كۈرىمىز قىرار ايدەمىھو بونلر . بوىلە آدملرە بوقىر مال لايىق دىكلەر » دىھە مەھتار نەھكى دورغانىلرى قىرار ايتىمكىدە اولان اھالى و عىساكرى اوزرىنى تىللىپ ايدوب يوللار دە تىصادف ايتىدىكىرى آدملرى صوىھە صوىھە روس طو پراغىنە قىر قىرار ايتىمىلار . ايشىتە كاشغىر بوزغونلنى بوسورتىدە و قوع بولوب قىرارىلر ماللرىنى چىنلىلار دىن قاچىر دىلرى حالە دورغانىلرە قىرغىز طاقىلر ىنە قايدىر مەش و بىضىسى جاتنى دە قورتارە مامش و بىرذلت و سفالت فوق المەسادە اچىندە يوللار دە قالوب بىر خىلىسى و خىصوىلە عىجىزە نسوان و صىيان آچاق و صغوقىدىن اشنای رەھدە تەلف اولمشدر . مال و جاتنى قورتاروب سالىما خوقىد طرىقە قىرارىلر مەھس درجە سىندەدر .

مىرزا اھمەد بىك بوقارغىشەلق ائىناسىندە مەيدانە چىقوب قىرارىلار كاتىندە اولانلار دىن بىر خىلىسىنى « ارقداشلىرى ! مەھتەمما چىقەلم . پرا كىندە كىتىمىھەلم .



طیشار وده ایکی دشمن وارہ بری دورغانیلر دیکری چینلیلر در . بو کیجه صبر ایدیکر . یارین صباح هپ بردن چیقارزہ او حالده مخاطره ازمش اولور . مآئندہ سوزلر له طرفه جلب و اماله وقولری قیایوب او کیجه شهری محافظه ایلدی . ایرتسی کونی قولری آچوب چینلیلر اولک قولردن کیرر ایکن کنسیدی باشنده اولانلر ایله ارقه قیودن چیقوب خوقنده فرار ایلمشدر . چینلیلر بونلری تعقیبه هم لزوم کورمدی و همده وقتلری اولدی . لزوم کورمدی چونکه شهری کاملاً ضبط ایله ایچنده کی اهالی بی دائرة اطاعته ادخال اتمینجه فرار یلرله محاربه بی ایستمدیلر . وقتلری اولدی چونکه شهره کیرر کیرمن هر بری فرار یلرک ترک ایلدکری اموالک غارتنه قویولدیلر . کاشغرک یرلی اهلیندن بر خیایسی یوللرک کاملاً قار ایله مستور اولدیفنی بیلدکلرندن ناچار شهرده قالمنی اختیار اتمش ایدیلر . چینلیلر ششهره کیرنجه ترکستانلیلرک ایلر و کلانلرندن ۱۷ کشی بی بلا امان قتل و اعدام ایلدیلر . بو مقتوللرک ایچنده محمد ضیا پانصد و ارایدی که حق قولی بکک قاتلی ایدی . جزاسنی کوردی { عبرت ! } سابق الذکر اسلام اهون شهره انبان نصب اولمش و باباسی خود الایه چوقلق خدمتی سبق ایتدیکیچون هیچ بررتبه و منصب ویرلما مشدر . سید بک ده حاکم نصب اولدی .

### ﴿ یا وکنند ﴾

یارکنند ایله ختندن بشقه بالمله ممالک چینلیلرک النه کچمش ایدی . بونلردن اهمیتلیسی یارکنند اولوب شهر مذکورده بش التی بیک عسکر وار ایدی . کاشغر بوز غونلغی خبری منلا یونسک اوغلی محمد امین پانصد واسطه سیله یارکننده اصل اولنجه و بونی متعاقب چینلیلرک ایرتسی کونی شهره کله جکی خبر دهشت اثری ده کلککه رؤسای عساکر عقد انجمن مشورت ایدرک فراره قرار و یروپ منلا یونس بیک قدر عسکرله شهردن چیقرق صارقول طریقله

تارىخ قىسمى      كاشغر      اونا و جىجى عصر

بدخشان و كوچار والى سابقى عامل خان ايله باباخان ( كه يعقوب بكك برادر - پدر ) وختن واليسى محمد امين بك و غومه واليسى قادر قول بك « \* » و موسى اليهمك معتلر نده اولان طوطى قول پانصد ايله دها بر قاج پانصد لر دى هندوستان يولى طوتديلر .

چينيلير ايرتسى كوفى مارال باشنده اسير الدقلى ۱۵۰ كشى ايله «\*\*» برابر يار كنده كلوب اسيرلىرى بش التى خانه يه حبس و محمد قر باني والى و قادر بكى ايشغل اغاسى ( والى و كىلى ديمكدر ) نصب ايتمش و مسلمانلردن مقدما چينيليرك خدمتده بولنان طوخته نياز نام كسنه كىلىرى اسكى رتبه لر نده ابقا ايلمشدر . بواره لق محمد نياز يوز باشى عموم زندانلره مأمور تعيين اولنوب عامل خان و سائر نك دردستى چون اطرافه آدم چيقارلدى . و شيقشى و پاي طاقه لر ينه و كوكيارك بكى قر بان بكه ده بوايش ايجون امر كوندردى . بو طاقه لر لره قر بان بك امرى مع المنونيه قبول ايدرك مقدما الدقلى رتبه لرى ابقا ايتديلر و بر قاج رتبه دها الموق ايجون فرار يلى چولوق و چوقسلر يله برابر تنكدار نام محله صيقشديروب دردست ايله چينيليره تسليم ايلمشاردر . چينيلير بونلرى زندانه اتوب ۳۳ كون قدر شكنجه دن صكره هپسنى اولديروب باشلر نى تيمور قفسلره قويديلر و لاجل التشهير قلعه ديوارلر ينه اصديلر .

مارال باشندن كتىر يلان اسرا مؤخرأ زندانه اتيلدى و زوجه لرى محمد نياز و طوخته نيازك تحت نظارتلر ينه و يرلدى . بو آلچق خائىلر مخدرات اسلاميه يي جبرأ قارشولرنده او يناتمق و اكثر يسك دامن ناملوسنى تلو يث ايتمك كى هر نوع فخشيساتى اجرا ايتمش و محبوسينك بر مقدار نى شكنجه ايله

(\*) خوقنددن سفارته كلوب حبس و بك قولى بك طرفندن غومه يه والى نصب اولنان ذاتدر  
(\*\*) مارال باشنده اجدا اوج درت يىك قدر عسكر و ارادى . كاشغر حكومتك انقراضى زمانى حلول ايلديكندن هر طرفده عسكرك عدم اطاعت و ثبات سزاغى باش كوستر ديكى كى مارال باشنده كى عسكرك موجودى دى ضابطلر يىك تشويقيله هر كون يوز لرجه فرار ايدرك ۵۰ كشى يه تنزل ايتمش و بونلر ايسه يوللرده بك چوق قار اولديغى بيلد كلرندن بالضروره فرار ايدمىوب چينيليره تسليم اولمشدر .

اولدیرمشدر . چینلیر بوغدارلرک محبوسیدن الدقری پاره لرک پک ازینی کندیلرینه ویردکلرینی خبر النجه عزل ایله التیشریوزر قراج اوردیله و نیاز بکی یارکنده حاکم و عاشر اهوئی ایشغل اغاسی نصب ایتدیله . یارکنده زندانی مظلومین ایله طولمش و مقدارلری اوچ بیکی تجاوز ایتش ایدی . بو بیچارلر هر کون برنوع اذیت کوردکن صکره اوتوزر قرقرف تلف ایدلمش و بالکر ۹۶ نفری درت بش دفعه ج-لاد اوکنه کیتدکن صکره اهلینک رجاسی و نیاز بک شفاعتی ایله قورتیله بیلمشدرکه کاظم و علی و جمال افندیله بونلرک ایچنده ایدی . یارکنده تسخیرندن برماه صکره ختن شهری دخی سوق اولنان برمفرزه چین عسکرینه هیچ برکونا مقاومت کوسترمکسزین عرض اطاعت ایلمشدر .

برازده یارکنده والیسی منلا یونسی تعقیب ایده لم . مومی ایله بیک محنت و مشقت ایله صارقوله یا قلاشمش و معینده کی عسکرک بر مقدار ی کندینی ترک ایتدیکی کبی اشیاسنک بر مقدار یخی ده یوللرده کی قرغز طائفه سی چالوب چار پمش ایدی . صارقوله ایسه اول اره لقی الفی بک بولمقده ایدی .

(۳۵۷) اشبوالفی بک صارقول بکی اولوب محل مذکورک ضبطی اوزرینه فرار ایتدیکی (۳۵۷) نجی صحیفه ده بیان و تذکار قلمش ایدی . مومی ایله اول تاریخده فرار و برمدت سیاحتی اختیار ایدوب هندوستان و مکه مکرمه و استانبولی کوردکن صکره تکرار عودتله صارقولک یقیننده بولنان و طاغرده ممکن اولوب وحشی و اکثر بسم صارق اولان کنز و طائفه سی ایچنده اقامت ایتش ایدی . یعقوب خانک و فاتی اوزرینه صارقول اهلایسندن برخیلی کسنه بی طرفنه جلب و بر مقدار ادمه کلوب صارقولی ضبط ایتش و اوراده بولنان قاسم بانصدی اولدیروب باشلی باشنه اجرای حکومت ایتکده بولمش ایدی) میر مومی ایله احوالی خبر النجه منلا یونسی قارشولیوب اعمال لطائف الحیل ایله مومی الیهی صارقوله کیرمکه ارضا ایتش و مومی ایله قبودن کیر کیرمز توقیف ایله عساکرینی ایجرویه کیرمکدن منع ایلمشدر . عسکرک بر قسمی الفی بکه عرض اطاعت ایلمش و بر مقدار یخی ده ایستدیکی طرفه کیتمشدر . الفی بک

تارىخ قىسمى      كاشغر      اون اوچىنچى عصر

منلا يونسى وقرنداشى اسحق جانى واوغلى محمد امين و محمد يعقوب پانصدلرى  
واقع اولان اشعارى اوزرىنه چىنلىلر كوندردىكى عاشر آهونه تسليماً كاشغره  
كونردى . چىنلىلر بونلرى درحال اولدىرمك ايستمشلر ايسهده مومى  
اليهه حقوقى اولان صادق بك « \* » بر طاقم موانع كوستردىكىندن محبسه  
قويمشدركه مومى اليهه ۹۵ سنهسى اواخرينه قدر عجبسده ايدى .  
الفى بك مؤخر كاشغره كلنجه بك چوق حرمت و رعایت كورمىش ورتبه  
و منصبه نائل اولمشدر . چىنلىلر منلا يونسىدن كافه اموالنك «\*\*» الفى بك طرفدن  
ضبط اولدىقتى خبر النجه اموال مخصو به نك تسليمى امر ايتدىلر . مير مومى  
اليه امره اجابت ايدى چىكىنى و بعد ايشم ايسهده صار قوله عودتنده بوخزىنه يي  
ويرمك ايستامىش و بو باده چىنلىلردن بالفمات كلان امرلرە جواب  
ويرامشدر . ارەدن اوچ بچق ماه گذرانندن صكره چىنلىلر بردسيسه اليه  
الفى بكى كاشغره جلب ايدوب همان ۳ بىك دىكنك اورلىسنه حكىم ايتدىلر .  
التىوزنجى دىكنكده مير مومى اليهك جانى چىقىمىش ايسهده قصور دىكنكلر  
اولوسنه اورلىش و صار قوله قرنداشى بك نصب اولمشدر .  
الشته همجنسهنه خيانت و دشمنه خدمت ايدن آلچقلىرك عاقبت  
حالى ! فاعبروا يا اولى الابصار !

الفى بك قىلى تارىخىندن اون بش يكرمى كون صكره رتبه و منصب قايىمق  
نىتبه قزل طاغى قرغزلرىنك ايلر و كلانلردن بش التى كشى كاشغره كلش  
و درت بش آت اليه طفقوز دوه و طفقوز قوتاس هديه كىتىرمشلر ايدى . چىنلىلر  
بوهديه لرك مقدما منلا يونسى اتى راهده قافله سندن چالنان اموال و اشپادن  
اولدىقتى خبر النجه چالدىقلى سائر اموال و اشپايى دخى كىتىرملرىنى امر

(\*) جنجه و چغتايجه يىلدىكى و چىنلىلره اورومچه ده ايكن فرار ايلدىكى جهته چىنلىلر  
كىندلارينه ترجان ايشلر ايدى .  
(\*\*) ۴۰ دوه يوكى يعنى ۱۸۰۰ قيه كوش و ۱۶ قيه توز و كچه آتون و ۳۲  
بىك مسكوك آتون اولوب اشپاي سائرلك قيه قيه ده بونلك حاصل جىمى درجه سنده ايدى .

تاریخ قسیمی      کاشغر      اون او جیجی عصر

ایلدیلر . قورغزلر کندیلر نده بشقه شی اولدیغنی قطعاً بیان ایدنجه جمله سی زندانه اتمشدر والی ماه قدر انواع اذا وحفا ایله تضییق اولمشدر در . ائک بیوکلری اولان ایر محمد بی هر نصلسه مؤخرأ فرار ایده بیلمش وقصور لر ی ده برخیلی مدت دها زندانه شکنجه کورد کدن صکره وادی انکارده ثباتلری جهتیله عفو واطلاق اولمشدر .

بر طاقم بیچارگان اسلامک غصب اموالنه تصدی ایتدنکر یچون شوقدر جق اولسون من طرف الله مظهر مجازاة اولمشدر در . مجازاة اخیرویه ایسه بشقه جه در .

چینیلرک ابتدای ۴۰ بیک موجودی محار باتده قیر یلانلر وخسته لقندن تلف اولانلر تنزیل اولنجه الی یدی بیک درجه سننه اینوب چینیلر بوقوه جزویه ایله کاشغرک استیلاسنه کندیلری دخی شاشدیفندن وبراختلال ظهورنده کلیأ محو اوله جقلر نی اکلادقلر ندن اهانلنک کوزلر نی ییلدیرمق ایچون ایلر وکلانلر نی اولدیرمکه وشدتلی معامله ایتمه باشدیلر وهر کسک سلاحنی طوبیلوب آغر ویرکو طرح ایتدیلر . غریبدرکه اهالی چینیلرک پک ضعیف اولدقلر نی اکلادقلری حالده هیچ برکونا تشبده بولنماشدر . بوکا ظاهرده برسبب باشلر نده کندیلر نی اداره ایده جک برمشوق اولنماسیدر .  
مقدما کاشغرک صدیق بک طرفندن ضبطنه سبب اولان ( جزو ۲۱ ) جان لسان بودفعه چینیلر طرفندن اعدام اولندی .

چینیلر روسیه یه دخالت ایدن واک مدهش دشمنلری اولان لوجودارین ایله شهودارینک تسلیمی ایچون طاشکنده برقاچ دفعه سفیر کوندر مشلر وجوابرد النجه حدودده تدارکات اجراسنه قالدیشمشلر در . روسلر ایسه چینیلرک امیددی وجهله قورقیوب بالعکس کولمشلر در . چینیلر کندیلرینه ترجمان ایتدنکری صادق بکی برمدت صکره «اهالیدن الدیغک پاره لری کتم ایدوب بزهر میورسک»

تارىخ قىسمى      كاشغۇ      اون اوچىنچى عصر

دېھ مقيدا يار كىندە كوندرمىش واورادە برمدت حبسدىن صكرە ذاتا كىندىسى  
آق صولى اولدىغىدىن شىھر مذ كورە كوندروب اورادە صلب و اعدام ايلمشلردر .  
جاى دقت و سزاي عبرتدر كه مسلمانلردن چىنلىرە قاچەر ق و وطنلىرى  
و دىندا شلىرى عايمىندە بولنانلر عاقبت فلاح و نجات بولە ميبوب خدمت  
ايتىدكلارى چىنلىر طر فندن تلف اولوب كىتمەش و جزاي سزاسى بولمشلردر .  
چىن عسكىرى ميانىندە بولنان و موجودلرى بىك بشىوز قدر اولان دور -  
غانىلر اھالىدن بعض كىسنى يە « نە اولور . بزم ايلە جدى بر محار بە يە كر ىشسە  
ايدىكر . هان سزك طرفە كچە جك ايدك . يازىق كه بر شردمە قىلبە بونجە  
ممالكى بالسهولە ضبط ايتدى . بر آووج چىنلى يە مرام اكلا دە حق اچكر دە  
آدم يوقى ايدى ؟ » دىھ بيان سز زنىش ايتمشدر . بونلر فىض آباد قصبەسى  
يقىننە ير لشوب بولندقلرى محلى اطرافنە ديوار انشاسىلە بر شىھر حالنە قويمغە  
باشلىنچە چىنلىر شىھە لئوب « اكر دورغانىلر بورادە يرلشىر ايسە مسلمانلرلە  
برلشىر و فسادە باعث اولور » دىھرك موافقتلر يە يانلر يىنە نىساجوا يە  
تن جون انبانك تحت قوماند الرزندە اوله رق اتى يوز چىن عسكىرى قاتوب  
مىلكتىلر يىنە اعزام ايلمشلردر . دورغانىلر باى قصبە سنە مواصلتلرندە بالاتفاق  
يانلرندەكى چىنلىلرى و قوماندانلر نى كىجە اعدام ايدوب سلاحلر نى و پكىنە  
كتورمككە اولدقلرى ۱۲ عر بە يوكى كوشى الوب روس طسو پراغنە فرار  
ايلمشلردر . حاصلى كاشغر قطعە جىسىمەسى الحالە هذە چىنلىلر ك يد ظالمانە سندنە  
بولنوب اسلامك كورمش و كورمككە بولنىش اولدىنى اذا و جفا يە نھايت يوقدر .

### ﴿ احوال اخيره و معلومات متفرقه ﴾

نياز بىكى اونو تىمەلم . خىنىك و طن و ملتى حقنە ايتدىكى ملعتن قالمدىغىدىن  
انى هىچ نظر دقتدن اوزاق طو ترمىز . ملتىكك آلحق خائى اولان بوكافر النعمت

حریفک یارکنده والی اولدیغنی بیان ایتمش ایدم . برسینه قدر دنائت طبعینی میدانه چیقارماش ایسهده فوق العاده اقبالپرست اولان بوخیت وایلکدن لذت الهامغه باشلینجه کاشغر اوزر نده تاسیس بنای حکومت سوداسینه دوشوب اهلیدن کندیسنه طرفدار بولمغه چالیشمش و بک قولی بک ایله محاربه به قالقیشه جنی ائناده قارغلق قصبهسی جوارینه یرالته کومدیردیکی بش التی بیک مقداری تفسکی چیقارتوب خفیا اهالی به طاغیده رق اعلان استقلال ایچون مناسب زمان قوللامقده بولمش ایدی . چینلیلر بوایشی خبر النجه در عقب حبس ایدوب استنطاقه قالقیشدقلرندن مرقوم وخامت عاقبتی ملاحظه ایدرک کنندی کندیسینی تسمیم ایلمشدرکه اوآنه قدر ایندیکی بونجه ملعتک دنیاچه مجازاتی اولق اوزره کنندی کندیسنک جلادی اولمشدر .

{ ایشته ملتنه افندیسنه خیانت ایتمش بر دینک دها صوکی ! }



بک قولی بکک فرارندن بر قاج ماه صکره کاشغرده ایکی دفعه اوفق محاربه وقوع بولش یعنی ابتدا حکیم خان نامنه عللش داد خواه هجوم ایدرک ایقاع نائرة قتال ایلمش ایسهده چینلیلرک دیگر شهرلردن عسکر جلب ایلملری واورتهده حکیم خانک بولنامسی اهالی به باعث فتور اولمغه غلبه چینلیلر طرفنده قالبوب بوغائله بر خیلی آدم تلفیه باصدیرلش واندن صکره ده بالذات حکیم خان کاشغر اوزرینه تعرض ایتمش ایسهده اهالی ابتدا الداندیقندن بودفمه کندیسنک کلدیکنه اینانمیوب معاونتده بولنماش و بناء علیه حکیم خان هیچ برایشه موفقی اوله بامشدر .



۹۸ سنهسی اوخرنده بک قولی بک در سعادت کلدی وکوکسو سراینده مسافر ایدیلوب مظهر حرمت و رعایت اولدی . مشار الیه استانبولک معتبا محللر نی سیر و تماشادن صکره یاوران حضرت پادشاهیدن علی بک ایله برابر

تارىخ قىسمى	كاشغر	اۋن اوڭغىي عصر
<p>ايتاليا قومپانىيەسى واپورلرئىدن اونىچە نام واپورايله ازميزە متوجهاً ۲۹ ذى الحجە سنە ۹۸ بازارايرتسى كوني درسعادتن حرکت ايلدى واورادنده هندوستان طريقيه تركستانە كيتدى .</p>		

كاشغر مسلمانلار يىنىك استرداد استقلال تىشىندە اولدىنى و روسيە يە تابع تىجاران اسلاميە نك اهالى يە بو باده معاوندە بولنە جقلىرىنى بيان ايله تشويقات لازمە دە بولندىنى چين حكومتى طرفىدىن استخبار قىلمغله روسيە تبعە سىدىن اسلام تىجاراننىك كاشغر شىرىندن ماعدا قطعە مذكوره نك سائر شىرلر يىنە دخولى چين حكومتى طرفىدىن تحت ممنوعيته النمش و بونك اوزرىنە روسيە خارچيە نظارتى طرفىدىن پكىندە تىليغات مؤثرە ايفا قىلمشدر . چىنلىلر اوچيوز سنە سنە قدر كرك خوقىد حدود يىنە و كرك كاشغر شىرلر يىنە پكىندن عسكەر جلب ايدەرك قوتلر يىنىك تىرىدىنە چالشمقده و متيقضانه بر حالده بولمقده ايدى .

### « كاشغر ك استقبالى حقىندە مطالعەم »

كاشغر چوق كچمكسىز يىن مقتل كبرا اولە جق و آتش اختلال ايله چاير چاير يانە جقدر . چونكە چىنلىلر اداره جە هيچ بر وقتدە خىشنىدى عمو مى يى قزانە مامش و اهالى ايسە اختلال و تىجددە مىسال و خواجه لرە پرستش در جە سنە طرفدار بولمىشدر . بزرگ خانك و يعقوب خانك اولاد و احفادى ايله يعقوب بك استحصال سلطنت اچسون تىجارب متواله اجرا ايدە جكلر و چىنلىلر ايسە كاشغر دن هيچ بر زمان واز كچمدكلر اچسون تقدر مغلوب اولسەلر يكىدن عسكەر سوقيه استقرار بناى حكومتە چالشمە جقدر در .

متعرضلر تقدر مغلوب اولسەلر عبرت و انتباه كىندى شانلر ئىدن اولمىدىغىدن اجتهادات عوموميه ايله بر قاق محار بە دە مظهر اولسەلر و بر قاق شىر ضبط



حکیم خانک حرکتدن صکره قره شهری تخلیه ایله اوراده کیلری قورله یه جلب ایلدی .

حکیم خان قورله دن حرکتله بور کوره موصلت ایتدکده والیسنی عزل و برایکی کون اقامتدن صکره کو چاره حرکت ایدوب شهر مذ کوره قرنداشی محمد رحیم خانی والی نصب و بر مقدار اقامتدن صکره بایه کیدوب والیسی محمد امین داد خواهی عزل و کافه اموال و املاکنی ضبط ایلدی . اورادن دخی آق صو اوزرینه حرکت ایلدی که اورایه قدر شهر لرک کافه سنی هیچ بر ممانعت کور مکسزین بالسهوله ضبط ایلمشدر . چونکه کاشغر قطعه سی اوزرینه کله جک بر هرج و مرج باش کوستروب والیر شاشیر مشلر و هر کیم اوزر لرینه کله جک اولسه اکا اطاعتدن بشقه چاره کوره مامشار ایدی . حکیم خان آق صوده ایکن اوچ طور فان والیسنی عزل و یرینه محمد کریم داد خواهی نصب ایلدی . شهر مذ کورده بر آق قدر اجرای حکومت ایلمش و او ائناده سلطنتک تصدیقی ضمننده زمان بکی ایلچیلک ایله روسیه یه کوندر مسنی ارزو ایتمش ایسه ده مؤخر آصرف نظر ایلمشدر .

کاشغر شهری و قوعاتی

حق قولی بک قورله دن کوندر دیک مبارک نامه کاشغر و اصل اولنجه بک قولی بک عسکرک قسم کلیسنی آق صو اوزرینه کوندر دی . برایکی کون صکره عامل خان سیر سریع ایله کاشغر کله رک کیفیتی اکلا نتیجه ارقه دن تا تارارسالیله یاری یولدن چو یرتدی و کاشغر ده پادشاه لغنی اعلان ایلدی . مشار الیه بر قاچ کون صکره حق قولی بکدن پدرینک وفاتنه و چینلیلرک بر قاچ شهر ضبط ایدیشنه و حکیم خانک اعلان سلطنت ایتدیکنه و کندیسنک آق صوده یقه بی اله و یروب شمیدی کاشغر کله کده بولندیغنه دائر بر مکتوب الدی که میر مومی الیه بو مکتوبی اثنای راهده یازمش و براد میله یو للامش ایدی . بک قولی بک

تارىخ قىسمى      كاشغەر      اون اوغجى عصر

« بو احوال مؤلمه نك و قوعصه سبب حقى قوليدر، وقتيله نى نچون الدندى ؟ باعث فساد اولانى ازمليدر » ديوب حقى قولى بلك قلى مامور يتيله و اوتوز قرق سواری ايله مير اخور باشيسى صارمساق اهون و محمد ضيا يوز باشى يي ايلر و يه كوندردى .

مومى اليهما كاشغردن ۳ كون ايلر و يه واردقلرنده حقى قولى بكة تصادف ايتديلر و كندىسىنى استقبال ايچون كوندرلمشركي كمال حرمت و رعائتله النى او پديلر. عودتده صارمساق اهون طبانجهسىنى چكوب حقى قولى بلك اوزرينه بوشالتدقه كاشغر عظمى قهرمانانندن اولان بو وجودجسيم الهيكل او آنده وفات ايلدى و محمد ضيا يوز باشى ايلر و يه واروب باشنى كسدى . مير مومى اليهك معيتده اولان يدى سكر كشى بو حالى كورنجه هر برى بر طرفه فرار ايلديلر . مومى اليهما مير مومى اليهك جسدىنى جوارده بولنان اورمانلغه دفن و سر مقطوعى كاشغره كتير و ب بك قولى بكة عرض ايلديلر . مشار اليه مكافاة صارمساغى يياده عسكرينه لاور و محمد ضيايى سواری يه پانصد نصب ايلدى . و بو ائناده ميرزا احمدى استحصال سلطنته قالدقشه مامسى ايچون زندانه يوللادى .

حقى قولى بكي بكي قولى بكي كندى يديه اولديرديكى و حكيم خانك يعقوب خانك اوغلى اولوب چينليلر اوزرينه عسكركوندرديكى و بكي قولى بكي غلبه ايله افغانستانه فراره اجبار ايلديكى بورالده منتشر اولمش ايسه ده بونلك نقدر ياكلش اولديغى قارئين كرام كند يلكرندن اكلا يه پيلورلر . بو بولده ياكلش معلوماتك بورالده، منتشر اولسى ايشك لايقيسه تحقيق اولنه مامسندن و اورالده دائر معلومات مكمله نك هيج بر كسه ده بولنه . مامسندن ناشيدر .

يكي حصار و ياركند شهرلرينك واليرى تيريك سلطنت ايچون كاشغره كلش و بكي قولى بكي طرفندن يقينده وقوع بوله جق محاربه ايچون حاضه لىملرى امرىنى المشردر . بو ائناده اق صودن حكيم خانك مكتوبنى حامل بى الملچى كلدى . مكتوبده يازاش ايدى كه « بادشاه فى الاصل بايام ايدى . باباك غصب

ایتدی . مادامکہ یعقوب خان اولدی . حق حکومت بنمدر . بکا بیعت ایت . سنی صدر اعظم نصب ایده یم « بک بو مکتوبه » بن عثمانلی وانکلیر . موسوقوف دولتری طرفندن مصدق بر ولی عهد اولدیغمدن تحت حکومت بنمدر . حر به حاضر اول « جوابی کوندردی و بونک اوز رینه کاشغرده بولنانلردن بر خلیسی عسکره قید اولنوب تدارکات کورلدکن و یارکند و یکی حصار عساکری کلدکن صکره یکی حصار والیسی علش ایله جمادار و بوغچه بردار پیشدار اوله رقی ایلر و یه و عامل خانده بش بیک عسکرله اوچ طورفانه کوندر . لدی . حکیم خان شهر مذکور عسکرینی طرفنه جلب ایلمش اولدیغندن عامل خان اوراسنی بلا محار به ضبط ایلمشدر . بکک معیتده سواری و پیاده دن بشقه یعقوب خان زماننده مسلمان اولان چینلیلر دن مرتب ۴ بیک ده طیورجی وار ایدی .

حکیم خان کاشغر تدارکاتندن خبردار اولنجه مارال باشی بکدن اول ضبط ایتمک ایچون محمد کریم ایله کور طاش داد خواهی بر مقدار عسکرله شهر مذکور کوندردی . و کندسی ده ارقه دن آغر آغر حرکت ایلدی . پیشدارلر سرعتله کیدوب مارال باشی ضبط ایله او طور مقده ایکن بکک پیشدارلری بردنبره باصوب شهری تسخیر و رئیسری محمد کریم ایله عساکرک بر مقدارینی اسیر ایلدیلر . کور طاش داد خواه اوغرا دینی منزخانه لری یقارق فراره موفق اولوب حکیم خانه کیفیتی بیان ایلدی . حکیم خان بونک اوز رینه ایلر و یه حرکتله جیلان نام محله واصل اولوب بر کون اقامت ایله تحقیق احوال ایچون ایلر و یه بر مقدار عسکر کوندردی . بونلر ایلر و ده بولنان قودوق نام محله واصل اولدقدہ بکک پیشدارلرینه تصادف ایتدیلر و ۹۴ سنه سی شعبانک ۱۸ نجی کونی ایکی طرف بر محار به خونریزانه یه کیرشدیلر . محار به ایچہ امتداد ایتش و بالاخره نسیم ظفر حکیم خان پیشدارلری طرفنه وزان ایتمکله بکک پیشدار عساکرندن بیک کشیدن متجاوز آدم تلف اولوب درتیوز قدری تسلیمه مجبور

اولمشدر . غالبىر فرار يىلى تەقىيە نىزوم كورمىوب مىدانده قلان عللش دادخواهك اموال واشياسنى نىمايه قويولدىلر .

بو خىبر مظفرىت اثر حكيم خانە واصل اولنجه زياده سىيله ممنون اولمش وعسكرە موجب شوق وغىرت اولق ايجون بىخشش طاغتمشدر . حكيم خان وامراسى جىلانده مظفرىت خىبر يله مسرور و فقطپ ايكنجى بر خىبر موخش اوز رىنه دوچار غم واندوه اولدىلر . بو ايسه بىك مغلويت خىبر نى الير المز برق خاىف كى اوچ درت كونلك يولى سكر اون ساعت ايجنده قطع ايدەرك قودوغە ايرىشوب حكيم خانك پىشدار غالى اوز رىنه على الغفله هجوم وجمه سنى طعمه سيوف ايتسىدر . بو خىبر حكيم خانك واصل صماخ تاسنى اولنجه كمال حدت وتهور ايله جىلاندىن نىهتت و يايىدو نام محلك اوچ ساعت كىروسنه نصب لواء سلطنت ايدى وارهسى چوق كچمە دن بك دخى محل مذكوره كلوب قارشو طرفه اردوسنى قوردى . ايرتسى كونى كه ۱۲۹۴ رمضانك اون اوچىنچىسىدر . هر ايكى طرف خط حربلىرى تشكيل ايتدىلر . بك قولى بك كاشغردن ۳۰ دن متجاو زكار قديم طوب كتىرمش و بونلرى بولدىقى محلك عارضه سندن استفاده ايدەرك او كىچە مواقع مناسبه يىرلشدىر . مش ايدى . حكيم خانك عسكرى بىك نىسبە زياده ايسە دە همان كافهسى سوارى اولدىغىدن واسكى اصولده محاربە يه قالىشىدىغىدن كىزىتك هىچ بر اهمىتى اولماش و بىك عسكرى كر چه قىل ايسه يياده عسكرى معلم وكىتر اولدىغىنه و آوجىلر طاغىدىلوب موجود اولان طوبلر حسن استعمال ايدلەيكنە بناء موفقىت بو طرفه كورلىكە باشلمشدر .

حكيم خانك سوارىلىرى برصولت آهن كدازانه ايله بىك يياده لىرى درت طرفدن تضيق ايتك ايتدىلر و فقط دشمنلرى قلعه هيتته كىرەرك بر شدتلى آتشلە استقبال ايدلەيكنە قيايه چار پىمش امواج دريا كى كوردىكى مقاومتك شدت تاثير يله اجزاسى يكدىكر ندىن آير يله رق ضايعات عظيمة ايله رجعتە مجبور

ایتسه لرذخی موقت اولوب سوکئی کتیره میه جکیر نندن بونک مصائبی بینه اهالی  
چکه جکدر .

روس کاشغره نظر حرصی چوقدن دیکمش ایسه ده انکلیزی قوشقولندیر-  
مامق و چینلیله اوغراشمامق ایچون هنوز برکونا تشبثده بولنماقدر . فقط  
برکون اوله جق که اوده کاشغره صاحب اولمق ایستیه جک و برچوق اجرا آته  
قیام ایده جکدر .

انکلیزک کاشغری استملاک ایتسی و او هوسده بولنسی اوچنجی و دردنچی  
درجه ده قالور . شمیدیکی حالده هند حکومتی اره ده کی مشکلات طریقیه نک  
وجودی حسیلله بویله بر فکرده دکلدیر . لکن روسیه نک استیلایه قیامی کورنجه  
اوده طبیعی ایشه قاریشمق ایستیه جک و کاشغر اوزرنده حاکم بولنار ایله اتفاق  
ایده جکدر .

اسیا اهل اسلامک تصحیح اخلاق ایتسی عصر لره محتاجدر . بومنازعات  
دولیه اره سنده کندی باشلر بینه ایش کوره بیلرسی فصل ممکن دکل ایسه بر طرفک  
اجرا آته آلت اولمقدن کندیلرینی قور تارمسی دخی او قدر محالدر . فرض  
ایده لم که بر صاحب ظهور یرادلسون ده کاشغره صاحب اولسون یا موققیاتی  
کندی وجودیله قائم و یا خوددها حیاتنده ایکن بنای شوکتی محو و زائل اولور .  
چونکه کاشغرده هر کیم حکومت ایدر ایسه ایتسون اهالینک میلان اختلالدن  
منعی ناقابل در .

بوکون دوام سلطنتی ایچون فدای جان ایتدکلی بر آدمک یارین زوال  
شوکتی ایچون چالیشمغه الیشمش بر قومک تصحیح اخلاقی فصل ممکن اولور ؟  
عصر لره دوام ایده کلان بو حال اوچ بچق کون ایچنده فصل تبدل ایدر ؟ بویله  
بر خلق که نه خادمی بینه خدمت ایدر ! نه ده هادملر بینه ! بونلر ایله فصل ایش  
کور یله بیلور ؟ اما « تریه ایله اصلاح اولنور » دینله جک ایش . حیفاکه  
شمیدی یه قدر اجرا اوانان بیک در لو تیر بونک بیچ بریدی فایده بی

تارىخىي قىسمى      كاشغەر      اون اوغۇننى عصر

اولە ما مشدر . چىنلىلر اصول ادارە لر نى بش اون دفعە تەبديل ايتديلر .  
 يعقوب خان بو قدر شدت اجرا ايلدى . اندن اولكى خواجەلر كىمى شدت  
 كىمى ملايمت كوستردى . كىمى دە اور تە بر حالدە ادارە امور ايتىمك ايستدى .  
 زمان اولدى كە اسلام سربسيت كاملە يە نائل اولدى . وقت اولدى كە تحت قهر واسار تە  
 آندى . واسفا كە بونلر كە هيچ بر يىسى كار كير تاثير اولدى . و بونجه مصائب  
 بر بر نى ولى ايتىش ايكن تصحيح اخلاق و تەبديل افكارى موجب اولق ايچون  
 كاشغر ليلر ك چشم انتباهنى آچەمدى . حاصلى كاشغر دە هيچ بر زماندە شورش  
 و فساد اكسيك اوليه جق و هيچ بر كسە دىخى مدت مديده اورادە حكومت  
 ايده ميه جكدرد .

﴿ علاوه ﴾

بوسنە ظرفندە سرزده ظهور اولان بر وقعة مطالعه مى تغير دكل بالعكس  
 تايد ايدر . شوبله كە : النان معلومات اخيره يە وغز تە لرك اخبار ينه نظر آ بك  
 قالقشم مشدر . بىك روليشىمىسە ، ضبط ايتىش و چىنلىلر قلعه يە كىروب مدافعه يە  
 ايده جىكى حكومتى روسيه تابعيته ادخال ايده جىكى بيان و انبا ايتىش و زور سىمك  
 پكين قاينه سيلاه بوز يشماق ايچون معاونت ايده ميه جكلى نى بيان ايتمشلر  
 و على روايه خفياً بعض كونا معاونتدە بولمشلردر . شو معلوماتدن اكلاشيلان  
 اوبك كاشغر كهنه شهر نى ضبط و چىنلىلر بىكى شهردە تحصن ايلمشدر . بنجه بىك  
 موقىتى شمدىكى حالده شايان اهميت دكلدر . مارال باشنە قدر ايلر و لمش و ختن و آق  
 موقىتى ضبط ايتىش اولسە ايده موقت اولسون تاسيس حكومت ايتىسى ممكّن اولور  
 بىك نىسە اولور ايسە اولسون ايلروسى مطالعه مك ايكنجى بندى كجى  
 اولە جىقندە

بور ايدە تصحيح حقيقت بر شى وار كە اوده روسك كاشغر مسئله سى ايچنە  
 بر موقىتى حوقوقعە مبال اولمشدر . كوكل ايتىمى كە كاشغر مسلمانلرى كندى

باشلارینه ایش کوره میوبده بر اجنبی زنجیر اسارتندن قان آقیده رق قورتیلوب  
دیگر بر اجنبی بیوندربیغی الله کیرسون ؟ آه ! آسیا مسلمانلری نه زمان کابوس  
غفلتدن قورتیله جق ؟ نه زمان تصحیح اخلاق ایده جک ؟ بودرد نفاق و شقاق  
نه وقت مبدل وفاق و اتفاق اوله جق ؟ ونه زمان کندیلرنده کی قوت و اقتداری  
ینه کندیلری اکلایه جق ؟

مقصدم اسلامک ترقی و سعادت خالی و تأمین استقبال و استحصال  
استقلال اولدیغندن بو اثر ناچیزده حاصل اولان فناقلرک نصل وجوده کلدیکی  
و اسلامک اتحاد و اتفاقدن نصل بیوک بر قوتک حصوله کله جکی حقتنده لازم  
کلان فکر و معلوماتی ضمناً و صراحة میدانه قویدم . امید وارم که آسیا اعظم  
اسلامی سلامت احوال ملت ایچون افادات عاجزانه می نظر اهمیته الیر و هر  
وقت ایچون و خیم العاقبه اولان کر یوه ظلم و نفاقه سلوک ایتیوب حمیت و دیانتک  
ایجاباتی کندیلرینه رهبر حرکت اتخاذ ایدر لر .

« اخطار »

بناظر ناچیزانه مک سکسان سکرنجی صحیفه سنه بر اخطار درجیله یاز دقلمدن فضله  
تدقیقات و تبعات ایچنده خطا ایچکلم فحوظ اولدیغندن یه نس یاز ایدم اشعار بیورلسنی  
قارئین کرامدن رجا ایتمش ایدم .

بتوفیقه تعالی اثر ناچیزانه مک اشبو قسم مهمی یتیمش اولدیغی حالده شمدی به قدر  
از چوق هیج برکونا معلومات کوندرلما مشدر . بنم بر مده بشقه سی اولسه احتمال که «خطا  
ایتامشم که اخطار وقوع بولدی . پلدیکمدن زیاده معلومات یوق که کوندرلدی » دبه  
ممنون اولور . لکن بن بضاعه سز لکمی معترف و نقصاتی معلوماتمه واقف اولدیغمدن  
بو حاله ملکه زده ارباب قلمک هیج بر جهتدن مظهر معاونت اوله مامقده اولسی معناسنی و بره رک  
تأسف ایدر و بو قدر اهتمام و دقت و سعی و غیرت ایله یالکز باشمه میدانه قویدیم بر اثرک  
بوندن ده مکمل اوله میه جغنی بیان ایله خطام وار ایسه خلوص وجدانمه باغشلاسنی  
تمنی ایلرم .

« افادە مخصوصه »

پك چوق كىسه طرفدن اشبو اثرى نصل وجوده كىتيردىكم و بونجه اسرار و خفایايه و بوقدر معلومات مكمله يه نصل واقف اولديغم مراق اولنوب بالدفعات طرفدن سؤال اولنمش و كنىديلرنده هيچ اقتدار و معلومات اولمانلر اشبو كىتابى بشقه سنك طرفدن تالیف اولنمش بر كىتابدن قوبيه ايتدىكىمى و بزده ار باب تالیفك بولمىدغه قائل اولانلر دىخى « تركده اسلامىتك سوابق احولنه دائر تحريات و تدقیقاتده بولنه جق و برجدى اثر ميدانه قوبيه جق آدم بوقدر . كاشغر تاريخى كه بويولده بر كىتابدر . اولسه اولسه اجنبى كىتابلرندن مترجمدر » ديه اثرى ساترلسانلردن ترجمه ايلدىكىمى بيان و افاده ايتىمكه بولنمش اولديغىدن دفع مراق ايتىمك و بوقدرده بولنانلره جواب و یرمك ايچون افادات آتیه نك عرضنه اجتسار ايلرم .

اول باول شوراسنى سويليه يم كه اك مكممل بر اثر اوله رق مىسدانه چىقمسنه چالیشدیغم حالده نقصانى بضاعه مه منضم اولان بيك درلو موانع و مشكلات حسیله انجق شودرجه غیر مكمله يه كىتيره بیلدیكم اشبو اثر عاجزانه م كنىدى تالیفم اولوب بشقه بر كىتابدن قوبيه اولمىدغى كى دىكر لسانلرده يازلش كىتابلردن ده مترجم دكلدر .

تاریخى یازدیغم كاشغر قطعه سنك نه مكممل ونه ده ناقص هيچ بر تاریخی بولمىدغىدن هيچ يوقدن بويله بر كىتابى ساحه وجوده چىقارمق بر قاچ یرده ده بيان ايتدىكم وجهله بر كار دشوار اولديغىدن بو بابده تصادف ايديله جك سىكلر جه مشكلاته غلبه ايچون نقدر زحمته قاتلامق و نقدر چالیشمق لازم كله جكنى تعريف اوتتضا ايتىمى ظن ايلرم .

اهل انصاف در حال اعتراف ايدركه اثرم يالكر ( كاشغر تاريخى ) دكلدر اكر يالكر كاشغر ه متعلق اولسه تالیف و تحرى رنجه كور يلان مشكلات نصف



نصفه تزل ایدر ( مطالعه سندن مستبان اوله جنی و جبهله کاشغردن ماعدا خوقند خیوه بخارا یوننان چین قالمو قستان مغولستان و افغانستان قطعه - لرینه دائر برخیلی معلوماتدن باحث اولدینی کبی عجمستان عربستان هندوستان قطعه لرینه و محال سائریه دائره بر مقدار معلومات مندرج اولدیغندن آسیا قطعه سنه متعلق بر تار یخدر .

شوراسنی عرض ایدیم که آسیایه دائر معلوماتک کافه سنی یازمش و طریق اختصاره کتیمش اولسه ایدم بو کتاب ایکیوز اوچیوز جزئی تجاوز ایدر ایدی . بو قدر مطول اولسی ایسه قارئنه کلال ویره جکندن اثر عاجزانه مه معلوماتک خلاصه سنی واک اهمیتلی و بحتک اک مناسبلیسنی درج ایدم .

بو اثری وجوده کتیرمک ایچون ده تاریخی و حکمت تاریخی جغرافیا و فن آثار عتیقه و فن سیاسی و علم احوال ام ایله مزج ایدره ک تاریخ و جغرافیا و سیاحتنامه یه و تراجم احواله دائر غایت مدققانه مطالعه ایتدیکم بیکی متجاوز کتابلردن و آسیا قطعه سنه و بالخاصه کاشغره دائر سکه و خطوط و اشیای عتیقه و جدیده ایله محررات رسمیه و غیر رسمیه دن و برچوق رسملر وخریطه و پلانلردن و روسلر و انگلیزلر و کاشغریلرک معلوماتدن حاصل ایتدیکم معلوماتی دور و دراز تدقیق و معلومات مبیانه یی بر برلریله تطبیق ایدوب و سائر خاطر و خیاله کلز و تعریفی ممکن اولز بیک مشکلاته اوغراشوب یکسدیگری ناقص معلوماتدن حقیقی کشف و استخراج ایچون درت بش سنه بر اجتهاد تام ایله اوغراشدم و بعنایه الله تعالی موفق ده اولدم .

( مطبعه لر و سائر ایله اوغراشماق و ترتیب تصحیح لرینه باقمق و مسوده لری بیاض ایدوب معارفه و یرمک کبی زخمتلر بشقه جهدر )

بوکار مشکله ابتداره اجتناسار و بو قدر مشقتی اختیارم ایسه عالم اسلامیت و انسانیتنه بر خدمت ناچیرانه ده بولتمق و اجداد منرک و میلیونلرجه دین قرندا - شلر منرک ظلام نسیان التده قلان و قوعات گذشته و مفاخر معظمه سنی و مهد

تارىخ قىسمى                      كاشىر                      اون اوچىنچى عصر

انسانيت و مدنيت و منبع علم و معرفت اولان آسيا قطعه سنى اخوان دينك انظار  
وقوف و انتباهنه عرض ايتك ايله اخلافز طرفدن رحمتله ياده و بوسيله  
مغفرت رب عبادە مظهر اولق اچوندر.

كىتاب ئانى احوال غريبه دن باحثدر كه بمنه تعالى برايكى كونه قدر  
آنك ده نشرينه ابتدار ايدە جكم.

اشبو جزؤده بوش محل قالمديغندن كىتاب اولك خطا صواب جدولى  
قونيله مامشدر . كىتاب ئانينك نهايته كىتاب اول ايله ئانينك مرتب سهولر ينى  
مشممل اولق اوزره بر جدول علاوه قلنه جفنى عرض ايدر .

﴿ طوبىخانه عامره مطبعه سنده طبع اولمشدر ﴾